

Tuhafu al-Uqul

Remek-djelo znanja, mudrosti i propovijedi
Poslanikove porodice (a.s.)

(Skupocjeni darovi za razumne)

Šejh Hasan ibn Šu'ba al-Harrani

Sa njemačkog preveo Vahidin Bebanic

U ime Boga Milostivog Samilosnog

Tuhaf al-Uqul: klasifikacija i uputstvo

Opće uputstvo izdavača za razumijevanje historijskih zbirki hadisa.

Pri uređivanju ove knjige treba obratiti pažnju na to da je stara hiljadu godina i da neke izjave mogu biti prevaziđene, jer je u međuvremenu došlo do promjene saznanja o vjerodostojnosti ili interpretaciji određenih predaja. Posebno to vrijedi za metaforične opise, pojedine parabole i metafore, odnos prema drugim pravnim školama i grupama, kao i preporuke čiji kontekst ostaje otvoren. Rijetki izuzeci, koji zahtijevaju opširno objašnjenje svoga značenja i njihove pozadine, izuzeti su ili skraćeni i označeni sa (...).

Uzimajući u obzir ove osnovne upute, pred nama stoji istovremeno teološko i historijski dragocjeno i jedinstveno djelo. Zahvaljujemo se našem Stvoritelju za milost koja nam je ukazana da možemo izdati ovo djelo.

Predgovor prevodioca

Cijenjeni čitaoci, držite jednu posebnu knjigu u vašim rukama. Njena posebnost leži u tome da niti je zastarjela, niti će ikada razočarati onoga ko zaista traži istinu.

Ovo djelo prenosi iz predaja Poslanika Božijeg, Muhammeda, i njegovih svetih nasljednika sveobuhvatan pregled o značenju i primjeni razuma kao osnove života, vjerovanja i religije, dakle etike islama.

Po autoru, ovo djelo ima 15 dijelova, čija su poglavlja različitih dužina i vrsta. Neka poglavlja odražavaju određeni dokument, druga neki govor ili dijalog, dok druga predstavljaju samu antologiju, dakle, jednim poglavljem objedinjena su brojna uputstva, objašnjenja i mudrosti, tako da smo primijenili više presjeka.

Potpunost ovoj hiljadu godina staroj knjizi daju Božije objave Poslaniku Musau i Isau, a.s., i to ne sporadično u prenesenim citatima, nego u vlastitim dijelovima. Samo time pruža historijski interesantne idejne upute ka shvatanju predislamske hermeneutike.

Prevod svjesno izbjegava drevnu dikciju, koja u originalu zapravo ne postoji, čime se olakšava razumijevanje islama.

Uputa za nadimke Imama (a.)¹ i pojašnjenje konvencije

Kako bi se olakšalo bolje razumijevanje hadiske literature, ovdje su nadimci Imama navedeni, kao što je uobičajeno u lancu hadisa (ahadit):

Abu Ibrahim → Musa al-Kazim, 7. Imam

Abu Džafer (više puta):

- Abu Džafer al-Awwal (prvi) → Muhamed al-Baqir, 5. Imam
- Abu Džafer at-Thani (drugi) → Muhamed al-Dževad, 9. Imam

Abu al-Hassan (više puta):

- Abu al-Hassan → Imam 'Ali
- Abu al-Hassan al-Awwal (prvi) → Musa al-Kazim, 7. Imam
- Abu al-Hassan at-Tani (drugi) → 'Ali ibn Musa, 8. Imam
- Abu al-Hassan at-Talit (treći) → 'Ali al-Hadi, 10. Imam
- Abu al-Hassan al-Achir (posljednji) → 'Ali al-Hadi, 10. Imam

Abu 'Abdillah → Džafer as-Sadiq, 6. Imam

Abu al-Qasim (rijetko) → 'Ali ibn Musa, 8. Imam

Abu Muhamed (više značajno):

- Hassan al-Mudžteba, 2. Imam
- Hassan al-'Askeri, 11. Imam
- 'Ali as-Sedžad, 4. Imam (često bez pratećeg imena ili titule)

Kao upozorenje i radi jasnijeg razumijevanja, u ovom prevodu smo ponegdje iza nadimka određenog Imama dodali njegov redni broj po nasljedstvu Imama. Tako stoji: (1) za Imama 'Alija (a.s.), (2) za Imama Hassan al-Mudžtebu, (3) za Imama al-Hussejnu itd.

¹ 'alayhi as-salam – Mir neka je sa njim

Uputstvo Muhammeda al-Husejna al-A'lamija, urednika arapskog izdanja, koje je osnova ovog prevoda

O piscu i njegovom djelu

Pisac, Šejh² i učenjak na polju hadiskih znanosti³ Ebu Muhamed al-Hassan ibn 'Ali ibn al-Husain ibn Šu'ab al-Harrani⁴, također nazivan i al-Halabi⁵, ubraja se među vrhunske ličnosti četvrtog islamskog vijeka⁶ i bio je savremenik slavnog Šejha as-Sadiq ibn Babweiija, koji je preselio 381. godine.

On pripada u red najznačajnijih učenjaka imamijske pravne škole, jedan je od njihovih jedinstvenih genija i vrhunskih pravnih stručnjaka sa izvanrednim osobinama. Bio je sposoban znanstvenik hadiskih znanosti i prođuhovljeni čovjek, sposoban da crpi znanje s visokog stepena mora mudrosti.

Prenosio je od Abi Ali Muhameda ibn Hammama, koji je preselio 336. godine. Od njega (pisca) Šejh al-Mufid, Muhamed ibn Muhamed ibn al-Nu'man al-'Akbari, prenosio je kao vrhunski učenik. Šejh al-Mufid je rođen 336. godine i živio do 413. godine.⁷

Nažalost, nismo pronašli tačne podatke ni o datumu rođenja, ni o datumu smrti autora ovog djela. Iako se svrstava među najznačajnije učenjake, njegove biografije ograničene su samo na činjenicu da je bio savremenik Šejha as-Sadiq, da je prenosio od Ibn Hammama, te da je Šejh al-Mufid od njega prenosio. To barem objašnjava da je bio učenjak četvrtog islamskog stoljeća.

² Arab.: šejh – učenjak, učitelj, poučavatelj, mentor.

³ Arab.: muhaddit – označava naučnika koji se bavi svim aspektima hadiskih nauka, poznaje veliki dio predaja i kvalitet prenosilaca te njihov slijed, lanac (isnad).

⁴ Vezano za Harran – sa duplim konsonantom r – poznat je grad na putu od al-Mawsila do Levanta (Šam). Pogledaj *Mu'jam al-Buldan* od al-Himyari: pod konsonantom H.

⁵ Vezano za Halep (Aleppo). Usporedno, kao npr. Sarajlija.

⁶ Po Hidžri (iseljenje, izbjeglištvo) Poslanika iz Mekke prema Medini, smatra se početnom tačkom računanja vremena po islamskom kalendaru. Po islamskom računanju vremena, prvi dan se smatra prvim danom u mjesecu Muharemu iste godine, 16. jula 622. g.n.K.

Vezano za taj događaj, vremenski podaci u ovoj epohi nazivaju se računanje vremena po Hidžri, koje je bazirano na mjesječevim godinama (lunarno računanje vremena). Pošto je mjesjeva godina (lunarni kalendar) jedanaest dana kraća od sunčeve godine (solarni kalendar), datum se prenosi unazad kroz različite vijekove.

U 32 mjesjeve (lunarne) godine tako, također, mjesec posta Ramazan prođe po sunčevoj (solarnoj) godini jedanput – i time je svaki mjesec sunčevog (solarnog) kalendara blagoslovljen.

⁷ Što može biti vrednovano kao svjedočanstvo njegove pouzdanosti i pravednosti.

Šta su učenjaci pisali o njemu

Šejh Hurr al-'Amali⁸ u svome djelu "Amal al-Amil" (Nada onih koji se nadaju): "Ebu Muhamed al-Hassan ibn 'Ali ibn Šu'ab je jedan vrhunski učenjak na polju hadiskih znanosti."

Al-Medžlisi piše u trećem poglavlju uvoda svoga obimnog djela al-Bihar (More)⁹, pri spominjanju djela *Tuhaf al-Uqul*:

"Mi smo otkrili jednu staru knjigu, čiji stil ukazuje na važan stupanj njenog autora: prije svega, radi se o propovijedima i opće poznatim osnovama, koja za ispravnost njenog lanca prenosilaca ne zahtijeva dalja potvrđivanja. Također, spomenuo ga je Mulla 'Abdullah Afandi u svojoj knjizi *Riyad al-Ulama* (Vrtovi učenjaka): On je jedan poznati i uzoriti učenjak i također stručnjak na polju vjerskog prava i hadiskih nauka, autor djela *Tuhaf al-Uqul*." Također, Šejh al-Džalil al-'Arif ar-Rabbani aš-Šejh 'Ali ibn al-Husejn ibn Sadiq al-Bahrani spomenuo je u svome djelu *Al-Ahlaq was-Suluk ilallahi 'ala Tariqati Ahl al-Bait* (Karakterne osobine i put ka Bogu prema postupanjima svete Poslanikove porodice):

"Raduje me da u ovom poglavlju prenesem dalje predivnu i veoma vrijednu predaju, koju sam pronašao u knjizi izvrsnog i plemenitog al-Hassan ibn Šu'aba (*Tuhaf al-Uqul*). Čak i naš Šejh Mufid, Bog neka se smiluje njegovoj duši, prenio nam je iz ove knjige, da mu u historiji niko nema ravan. Iz toga se može zaključiti da je on živio za vrijeme života Šejh al-Mufida.

Učenjak hadisa Hunasari o njemu piše u svojoj knjizi *Rauda al-Dženan* (Dženetski vrtovi):

"Šejh al-Hassan ibn 'Ali ibn al-Husejn ibn Šu'ba al-Harrani (Halabi) je jedan vrhunski poznavalac hadisa, izvrstan učenjak iz oblasti prava, jedan živ i visoko cijenjeni duh. On je autor obimne i veoma korisne knjige *Tuhaf al-Uqul*, na koju se naši učenjaci pozivaju. U njoj je sakupio obiman broj predaja od Poslanika, kao i predaje (al-ahbar) Imama i njihove lijekovite upute hronološkim redom."

Seyyid Hassan as-Sadr donosi u svojoj knjizi *Ta'sis aš-Ši'a*: "Šejh Ebu Muhamed al-Hassan ibn 'Ali ibn al-Husejn ibn Šu'ba al-Harrani, Bog neka je njime zadovoljan, za nas je jedan veliki šejh i jedan izvanredni imam (...) On je napisao izvrsnu knjigu *Tuhaf al-Uqul*, kojoj nema ravne. Završava sa upozorenjima i uputama, koje je Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, dao poslaniku Musau i Isau, a.s. Jedno drugo poglavlje se bavi propovijedima Isa, a.s. Ovaj briljantni šejh posjeduje sjajne sposobnosti i izvanredan položaj."

On je također pisac knjige *At-Tamhis*, koju Šejh al-Qatifi u svom djelu spominje i pripisuje našem autoru.

Naš Šejh al-Hudže Aga Bozorog at-Tahrani naveo je u svome opširnom leksikonu *Ad-Dari'a ila Tasanif aš-Ši'a* (Djela Šija) u tri toma na 400 stranica pod slovom T djelo *Tuhaf al-Uqul*.

⁸ Hurr al-'Amali ibn Muhamed ibn al-'Husejn ibn al-Hurr al-Masgari. Rođen je u noći na petak, 8. redžeba, godine 1033 po H. (26. Aprila 1624 po Kr.). Preselio u svetom Mešhedu kod Imama Rize 1104 godine po H. (1692 po Kr.). Izdvaštvo Teherani, A'yan aš-Ši'a (šitske ličnosti): Tom 1. str. 168-171)

⁹ Bihar al-Anwar (More svjetlosti) sa 110 tomova je najobimnija enciklopedija šitskih predaja sa filološkim komentarima.

Naš istraživač Hasan ibn 'Ali ibn al-Husejn ibn Šu'ba al-Harrani navodi također da je ovaj bio savremenik poznatog Šejha as-Saduka, koji je živio do 381. godine po islamskom računanju vremena.

On je bio učitelj Šejh al-Mufida, kao što je Šejh 'Ali ibn al-Husejn ibn as-Sadiq al-Bahrani u svome djelu *Al-Ahlaq* spomenuo, naime da pripada starijim učenjacima šitskog učenja, tako da je čak i naš Šejh al-Mufid od njega prenosio, i da njegovom djelu *Tuhaf al-Uqul* nema ravnog.

Aga Bozorog at-Tahrani dalje izvještava da je naš pisac prenio od Abi 'Ali Muhamed ibn Hammama¹⁰, što pisac sam u svojoj knjizi *At-Tamhis* spominje. Inače je njegova predaja od Ibn Hammama na početku njegove knjige *At-Tamhis* razlog zašto su neki mislili da je knjiga od Ibn Hammama. Ipak je od jednog te istog autora koji je napisao i *Tuhaf al-Uqul*.¹¹

Stari rukopisi i štampanje ovog djela

U nekim bibliotekama Irana, Iraka i Indije nalaze se pisani rukopisi ove knjige. Jedno veoma vrijedno izdanje u rukopisu nalazi se u biblioteci mog oca, Šejh Muhameda al-Husejna al-A'lamija, vlasnika privatne biblioteke *Da'irat al-Ma'arif* u Kerbeli. Nadalje, rukopis se nalazi u biblioteci učenjaka as-Sayyid Dželal ad-Din al-Armawia, koji je u Iranu poznat kao al-Muhadis, a također postoji jedan rukopis u javnoj biblioteci u Teheranu, poznatoj kao *Kitabhana Milli*.

Po prvi put, ovo djelo je 1303. g.n.k. u Iranu odštampano pomoću litografije, inkorporirano u djela *Rawda al-Kafi* od al-Kulajnija i *Minhadž an-Nadža* od al-Faid al-Kašanija, kao i u knjigu *Kitab Kašf al-Mahadža* od Ibn Tawusa, neka Bog bude s njima milostiv. Obim ove četiri knjige iznosi 321 stranicu.

Drugo štampano izdanje urađeno je u Teheranu 1371. n.K., u novom otvaranju, proizvedeno od 'Ali Akbar al-Džifaria, korigovano i komentarisano. Ovo izdanje sadrži ukupno 528 stranica.

Treće izdanje odštampano je i izdato 1382. n.K. u Iraku, u Nedžefu al-Ašraf, od izdavača *al-Matba'a a-Haidariyya*, sadržano na 399 stranica, bez komentara i objašnjenja.

Četvrti put, djelo je izdato preko Islamskog izdavača u Teheranu 1384. n.K., na 556 stranica, ponovo korigovano od visoko cijenjenog 'Ali Akbar al-Džifarija i dopunjeno kroz jedan perzijski prevod knjige.

¹⁰ Preselio 336. n.K.

¹¹ Zahvaljujemo se novijem vremenu što danas postoji izdanje *Tuhaf al-Uqul*, kojem su pridodati tekstovi knjiga *At-Tamhis* i *Al-Mu'min*. Ovo izdanje objavljeno je u izdavaštvu a-Murteza – Bejrut, 2007.

Na kraju, naš institut preuzeo je zadatak da uradi novo izdanje ove knjige, obraćajući pažnju na sadržaj svih poboljšanja urađenih u prethodnim publikacijama, ljepše ih prezentirajući i izdajući u novom obliku.

Molimo Boga da našem trudu podari uspjeh, jer zaista: On je Svečujući i On je Onaj koji se odaziva na molitve.

Muhamed al-Husejn al-A'lami

Bejrut, 15. juni 1969.

Predgovor autora Šejha Hassana ibn Šu'be al-Harranija

U Ime Boga Milostivog, Samilosnog

Hvaljen¹² neka je Allah, koji je sam za sebe stvorio hvalu kao put spoznaje Njegove Božanstvenosti, Njegove Apsolutnosti¹³ i Uzvišenosti, bez da ima potrebu za zahvalom hvalitelja.

U kur'anskom objašnjenju (tafsir) Imama al-Hassana al-Askerija prenosi se da je Zapovjednik Vjernika Ali ibn Ebu Talib rekao: "Hvaljen neka je Bog" znači da je Bog svojim robovima dozvolio samo dio svoje milosti da je površno spoznaju, jer oni nisu u stanju spoznati je u cijelosti, budući da je beskrajna i neprepoznatljivo mnogobrojna. Tu On njima kaže: "Reci: Hvala neka je Bogu za milost koju nam je ukazao."¹⁴

On je to odredio kao uzrok povećanja svoje milosti i učinio hvalu sigurnim putem¹⁵ za one koji se trude da steknu Njegove darove, omogućivši im stvarnu spoznaju¹⁶ Njegove pravedne milosti.¹⁷ Zahvala za Njegovu dodijeljenu milost tako postaje milost Božija i priznanje da je On Milosrdni, te zamjena za svaku drugu usmeno izrečenu hvalu – ma koliko snažna bila.

¹² Hvala: pohvala; zadivljujuće slavljenje (arab. *tana*). U ovom smislu Poslanik, Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu, rekao je: "Ne mogu Te slaviti. Ti si takav kakvim si Samog Sebe slavio." Također je rekao: "Svaka stvar koja se ne počne slavljenjem Boga, ostaje lišena Božijeg blagoslova."

Može značiti i: odvojenost ili tupost (tj. odsustvo blagoslova, udaljenost od dobra).

¹³ Arab.: *samadaniyya* – znači da je On Onaj kome se čovjek obraća u svojoj nuždi, pošto sve zavisi od Njega, a On je od svega neovisan.

¹⁴ Tefsir al-Imam S 31, iz Tefsira Sure 1.

¹⁵ Arab.: *al-mahagga* ili: *gadda at-tariq* (al-'Alami): utvrđena ulica.

¹⁶ U jednom drugom poglavlju (nusha): stvarno priznanje prema Njemu za Njegove blagodati. (Al-A'lami)

Imam as-Sadiq (a.) je rekao: "Bog ljudima daje svoj dokaz kroz ono što im je dao i kroz ono što im je dao da spoznaju."¹⁸

Tako svjedočim da nema Božanstva osim Boga i da je On jedini, bez saučesnika, i ovo svjedočenje isijava¹⁹ iskrenom predanošću²⁰ i unutrašnjom iskrenošću, izraženo kroz iskrene riječi. Zaista, On je Tvorac, Stvaralac, Oblikovatelj; Njegova su najljepša imena²¹ i ništa mu nije slično, jer sve egzistira Njegovom voljom, a ono što je On proizveo ne može mu biti jednako.

Naš Poslanik Muhamed (s.)²² je, na pitanje jednog čovjeka o vrhuncu znanja, odgovorio: "Istinska spoznaja Boga." Kada je upitan šta je stvarna spoznaja, rekao je: "Stvarna spoznaja Boga je da Ga spoznaš besprimjernog i bez uspoređivanja – kao Jednog Jedinog, Svemogućeg, Prvog, Posljednjeg, Vanjskog i Unutarnjeg Boga i Stvoritelja, koji nema Sebi jednakog i kome niko nije ravan."

Također svjedočim da je Muhamed Njegov rob i Poslanik; Bog ga je odabrao na početku za cijelo čovječanstvo zbog Njegove jedinstvenosti i izuzetnosti, koja isključuje mogućnost da mu bilo koje drugo ljudsko biće bude jednako ili slično. Božiji Poslanik (s.) reče: "Zaista, Gospodar ne može biti opisan osim onim čime se sam opisao. Kako bi Stvoritelj mogao biti opisan, čula Ga ne dopiru, imaginacija ne može predstaviti, misli ne mogu shvatiti i pogled ne može doseći?! Uzdignut je iznad onoga čime ga opisivatelji opisuju; udaljen je u svojoj bliskosti i blizak u svojoj udaljenosti. On određuje onome 'kako' i 'gdje', pa se ne može reći kakav je i gdje je. On je kraj svojstvenosti i prostornosti. Slijedno tome, On je Jedini, Apsolutni, tako kako je sebe opisao, a opisivatelji ne uspijevaju da Ga opišu. On ne rađa i nije rođen, i niko mu ravan nije."

¹⁷ Šejh as-Saduk prenosi od Ebi Ammara, koji je rekao: Upitao sam imama as-Sadika, mir s njim: "Zašto je Bog stvorio stvorenja?" On odgovori: "Zaista, Bog, neka je slavljen i uzvišen, nije stvorio stvorenja bez smisla, niti ih je ostavio bez nadzora. Naprotiv, stvorio ih je kao otkriće Svoje moći i sredstvo putem kojeg zahtijeva poslušnost, kako bi kroz to zaslužili Njegovo zadovoljstvo. On ih nije stvorio da bi time stekao korist, niti da bi otklonio neki nedostatak; naprotiv, stvorio ih je da bi im podario korist i uputio ih ka vječnoj milosti." (*Šejh as-Saduk, Ilal aš-Šara'i*)

¹⁸ Al-Kafi

¹⁹ Arab.: al-buzug, znači kao arapski.: al-idmar: planiranje, namjera, ili također i savjest ili arapski: al-istitar: pokrivanje, također i skrivanje (al-A'lami).

²⁰ Arab.: at-tawi znači kao arb.: al-idmar: namjeravanje, namjera, ili svijest ili arab: L-Istitar: pokrivati, također i prikriti (Al-A'lami)

²¹ "A Božija su najljepša imena. Zato Ga njima zazivajte." (Sura, 7:180)

²² Ime Muhamed je Nomen Agentis, koje stoji za intenzitet zahvalnosti. Tako se zove onoga ko posjeduje mnoge pohvalne osobine: Muhamed; mnogo ili visoko hvaljeni

Tako ga je On odabrao da u Njegovo Ime pruža odobrenje i zabranu.²³ Bog ga je cijelom svijetu predstavio kao božanskog zastupnika, jer ljudsko oko ne može ga vidjeti niti duša obuhvatiti, niti percepcijske moći mogu Ga dočarati. Jer nema Boga osim Njega, Onoga koji vlada svime i savladava sve.

Kako bi svoju božanstvenost učinio ljudima prepoznatljivom, Bog je stvorio poslanje Muhamedovo kao vezu sa sobom, čija spoznaja je pretpostavka za spoznaju Njegove božanstvenosti. Sa ovom čašću Bog ga je odlikovao ispred svih svojih stvorenja – nedostižno, ali zaslužno – kroz njegove posebne osobine i kvalitete.

Zato je Bog propisao zazivanje blagoslova na njega (Sura 33:56), kako bi njegovo poštovanje uvećao i kako bi pristup bliskosti njegovoj porodici omogućio. Neka Bog njega i njegovu porodicu beskrajno blagoslovi, uzdigne i veliča, jer je Bog po svom poslaniku odredio posebne ljude koje je uzdigao na najveće stupnjeve i odredio ih kao uputitelje, kako bi Njega spoznavali. Oni su učinjeni bezgriješnim²⁴, izvrsnim i potpunim predvodnicima (Imamima) i određeni su kao donositelji dokaza za čovječanstvo i glasnici koji pozivaju Bogu.

La jesbiku nehu bil kavli ve hum bi emrihi ja melun. (na arapskom)

“Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi.”²⁵

Riječ ‘Salah’ opisuje onoga ko se stalno, posebno, osvrće (al-in'itaf). Bog, Uzvišeni, kaže:

“Inallahe ve melaiketehu jusalune ala nebiji ja ejuhelezine amenu salu alejhu (...)”

“Allah i meleki Njegovi blagosiljaju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljte mu pozdrav!”²⁶

Božiji Poslanik (s.) nas potiče na to, ali na poseban način: “Ne blagosiljajte me izdvojenim blagoslovom?”

Oni rekoše: “O Božiji Poslaniče (s.), šta je izdvojeni blagoslov?”

On je odgovorio: “Da kažete: ‘O naš Bože, blagoslovi Muhameda!’ – već trebate reći: ‘O naš Bože, blagoslovi Muhameda i porodicu Muhamedovu.’”²⁷

²³ Sura 4: 59, 64, 66, 80; Sura 59: 7; Sura 16: 45; Sura 68: 1–5; Sura 26: 139–194; Sura 48: 29.

²⁴ Arab.: ma'sumun – zaštićeni, potpuno očišćeni.

²⁵ Kur'an, 21:27

²⁶ Kur'an, 33:56 (Ovaj ajet se obraća stupnjevitost i nijansiranoj stvarnosti, i u svom božanskom smislu ipak nije uporediv niti sa jednim drugim niti mu analogan.)

²⁷ Porodica Svetog Poslanika, na osnovu svoje neposredne lične povezanosti, bliskosti i odgoja kojim ih je on oblikovao, ima udio u njegovim uzornim osobinama. Njihov život pokazuje kako čovjek treba da se kreće putem Božijeg Poslanika i time pravilno upućuje vjernike u svakoj situaciji. Oni su u svakom pogledu dokaz istinitosti Božijeg Poslanika i stoga su označeni kao bezgriješni; u suprotnom, odavanje časti njima bilo bi bespredmetno, a njihovo posebno spominjanje u Kur'anu ne bi imalo smisla.

U jednom moljenju Poslanika (s.) kaže se: "O naš Bože! Ti si mir i od Tebe je mir i Tebi se vraća mir."

Porodica ili rod (ar. Ahl) odražava posebnu bliskost ili povezanost.²⁸ Srodno značenje arapskog izraza Ahl označava pripadnika, pripadajućeg, ljude kao krvne srodnike, pripadnika istog uvjerenja, stručnjaka, zemljaka, savremenika.

Poslanik Muhamed (s.) rekao je: "Vaši blagoslovi na mene služe prihvatanju vaših molitvi i pročišćenju vaših djela."²⁹

Porodica Poslanika se određuje prema Njegovim naredjenjima i slijedi Njegov put, čuvajući granice i upute: "da nevjernik ostane nevjernik poslije očiglednih dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očiglednih dokaza."³⁰

Tako su blagoslovi Božiji i čestitih meleka na Muhameda i njegovu uzoritu porodicu.

Nakon što sam se tokom svojih studija detaljno bavio znanjem prenesenim preko našeg Poslanika, Njegovog zastupnika i njihovih nasljednika, Imama – Bog ih obilno blagoslovio –, došlo mi je jasno da nam je dostupan samo mali dio njihovih predaja i znanja. Ipak, vjerujem da ovo nepotpuno znanje, koje obrađuje religiozne i svjetovne odnose i značenja, dovoljno rasvjetljuje pitanja na ovom i onom svijetu.³¹

Ne postoji istina osim one koja dolazi preko Božijih odabranih Imama; dobrobit se može samo od njih uzeti, a istinitost se može saznati samo od njih.

Kaže se: "Ljudi nemaju istinu niti vrlinu, osim da ona dođe od nas – Ljudi Časne Kuće (Ehi-bejt)."

Ja sam vidio da su prijašnji rani šitski učenjaci već sakupljali izjave od Bezgrešnih o halalu i haramu; za to neka ih Bog nagradi. Oni su kasnije istražiteljima i učenjacima rasteretili teret sakupljanja.

Od onoga što mi je dostupno od znanja Bezgrešnih, posvetio sam se izvorima duboke mudrosti, ljekovitim propovijedima i onome što ovaj svijet čini ukusnijim, dok prolazni svijet zahtijeva odricanje – obećanja i prijetnje, poticaj za plemenite vrline i odbacivanje poroka, skromnost, poniznost i uzdržanost.

²⁸ Sura 4:33 pozitivno; Sura 40:46 negativno

²⁹ Na osnovu zagovora Poslanika as kod Boga

³⁰ (Sura 8:42)

³¹ Kraj predgovora, a sad da pređemo na glavnu temu.

Neki Imami ove teme obrađuju u svojim preporukama, izlaganjima, pismima i govorima. Ove poruke, prenesene u jedinstvenim izjavama, dosada nijedan šitski učenjak nije detaljno tematizirao. Zato sam ovu zbirku sastavio i dopunio mudrostima sličnih izjava, u nadi da dosegнем milost svog Gospodara.

Kroz to sam učio da u vremenu bezbrižnosti budem oprezan – a kada zaboravim, da budem podsjećan. Možda će iskren čovjek moju zbirku proučavati i nešto prepoznati – to će mu potvrditi, a ako nauči nešto novo, ja ću u njegovoj nagradi imati udjela.

U ovom djelu nalaze se vjerske osnove, derivati religije, Sunet Poslanika i Zaštićenih od njegovih nasljednika, sa svojim humanim vrijednostima. Prenesene su odredbe i mudrosti Imama u dirljivim kazivanjima³². Poglavlja po nosiocima dokaza, Imamima, poredao sam hronološki, dodavši četiri druge oporuke koje odgovaraju tematici djela.

Djelo sam držao što sažetijim, pa nisam navodio lanac prenosioca, iako sam većinu predaja čuo od svojih šejhova. Predaje koje se odnose na ponašanje i razumijevanje govore same za sebe.

Ovo djelo nije sažeto za poricatelje i protivnike, nego za iskrene sljedbenike Imama, koji priznaju njihov položaj, prihvataju njihove riječi i potpuno im se povjeravaju. Šitski vjernici trebaju imati na umu šta su Imami prenijeli, pokazali i preporučili, i svoje savjete usvojiti srcem.

Pridržavajte se onoga što vam je Bog naredio i prihvatite predaje Svetih Imama. Cilj vam treba biti da vaša djela govore. Čuvajte se da ne zapostavite naređenja i priznajte svoje nedostatke. Istražite ono što ne znate i sprovedite to u djelo, tako da vaša djela budu u skladu s riječima, jer spasenje i stvarni život se mogu doseći samo preko znanja Ehi-bejta.

Bog je preko njih donio jasan dokaz i utvrdio Njegov put, nakon čega više neće prihvatiti izgovore, jer Imami preporučuju stazu poslušnosti Bogu, put Njegove naklonosti i Dženet. Njihova upozorenja ukazuju na prekoračenje Božijih naredbi i Božiju kaznu.

Sretan je onaj kome Bog podari uspjeh slijedeći Imame, a proklet onaj ko im se suprotstavlja, odbija i napušta njihov put – jer oni su najsigurniji oslonac i Božanska veza (Uže Božije).

³² Imam: božanski određeni odabranici, Božiji dokaz. Oni su među poslanicima i nasljednicima garancija čistoće i božanskog otkrovenja.

“Etiaul lahe ve etiaul resulle ve uvlul emri minkum”

“O vjernici, pokoravajte se Allahu i Poslaniku i predstavnicima vašim.”³³

“Ve kunu mea sadikin”

“I budite sa onima koji su iskreni.”³⁴

Trudite se da radite ono što su vam naredili, čuvajte onoga na što vas upozoravaju, bilo malo ili veliko. Ko slijedi male stvari, može doseći velike; ko ne izbjegava male grijeha, brzo čini velike.

Preneseno je: “Čuvajte se potcjenjivanja grijeha zbog kojih čovjek postane neoprezan.”

Također: “Ne gledaj na grijeh da li je mali ili veliki, nego pazi prema kome si se ogriješio – jer to je Bog Uzvišeni.”

Kada Bog zna za dobre namjere roba, unutrašnju čestitost, žudnju za Njegovim zadovoljstvom i odbojnost prema Njegovim negodovanjima, On mu daje uspjeh, stoji uz njega i otvara mu uši srca. On je svakoga dana na dobitku, jer su djela određena njihovom namjerom.

Neka Bog nama i vama podari uspjeh u istinskom djelovanju!

Neka nas On osnaži u našem uvjerenju i pomogne nam u stvarima ovoga i onoga svijeta!

Neka nas ubroji među one koji su zahvalni kada im se daruje, koji ostaju postojani kada budu stavljeni na iskušenje, i koji se bore za oprost kada zlo počine.

I neka učvrsti ono što nam je od vjere podario – priznanje jedinstva Božijeg i slijeđenje Imama – da bude postojano, a ne prolazno³⁵, jer On je Velikodušni i Veličanstveni.

³³ Kur'an, 4:59

³⁴ Kur'an, 9:119

³⁵ Već je al-Kulaini obradio ovo mjesto u svome al-Kafiju, u Prologu, gdje prenosi: Učeni (mir neka je na njega) je rekao: “Zaista, Bog, slavljen i uzvišen neka je, stvorio je poslanike za poslanstvo i oni ne mogu postati ništa drugo osim poslanici. On je stvorio vladare da vladaju i oni nisu ništa drugo do vladari. On je jednom narodu podario vjeru; ako želi, On mu upotpuni vjeru, a ako želi, oduzme je. O takvima govori u riječima: ‘Tako je među njima jedan postojan i jedan prolazni.’” (Sura 6:98)

Al-Husajn ibn Na'im as-Sahhaf jednom je upitao imama Džafera as-Sadika, mir s njim: “Je li moguće da čovjek dostigne vjersku izvjesnost, a da ga Bog potom odvede iz vjere u nevjerstvo?”

Imam, mir s njim, odgovori: “Zaista, Bog je pravedan! Zar nije poslanike poslao da pozivaju u vjeru u Njega, a ne da pozivaju u nevjerstvo!”

Narednih deset poglavlja sadrži prvi dio knjige:

1. 24 savjeta Zapovjedniku Vjernika
2. Još 18 savjeta Aliju (a.)
3. I još 13 savjeta Aliju (a.)
4. Anatomija razuma
5. Upute Mu'ad ibn Džebel-u povodom njegovog upućivanja za Jemen
6. Nekoliko kratkih pojašnjenja
7. Znanje, razum i neznanje
8. Jedna opomena
9. Njegova (s.) propovijed na oprosnom hadžu
10. 192 kratke predaje

Predaje Poslanika (s.)

Al-Barki prenosi ovaj sadržaj u knjigama *al-Aškal wa al-Kara'in* i *al-Mahasin* (str. 17) s jednim isnadom (lancem prenosilaca) od Abi 'Abdillaha, preko njegovih predaka, od Poslanika (s.), gdje se kaže: "I zaista je savjest (...)."

Znaj da je sve što je autor od njega (s.) prenio u ovoj knjizi prisutno i u knjigama dviju grupa, pri čemu se sve što dolazi s njihovim Mu'an'an lancima (lanci u kojima se kaže: "od X, od Y, od (...)") prenosi od njihovih stručnjaka za znanost i hadis.

Stoga se nismo trudili izdvajati njihove reference iz knjiga naših sljedbenika, jer to ovdje nije od koristi niti se očekuje; kod nekih spornih slučajeva, oni se ne previđaju.

1.1 24 Savjeta Zapovjedniku vjernika

“O Ali, zaista sigurno uvjerenje³⁶ je da nikoga ne zadovoljavaš kroz nešto što izaziva srdžbu Božiju, nikome ne daješ na značaju za ono što je Bog tebi dao, i nikoga za nešto ne kudiš zbog onoga što Bog tebi nije dao.³⁷ Jer zaista, nijedna težnja onoga ko se trudi ne može opskrbu³⁸ donijeti i nijedno preziranje onoga ko se gnuša ne može je zaustaviti. Zaista, Bog je naredio svojom odredbom i Svojom milošću osvježenje³⁹ i radost preko uvjerenosti i zadovoljstva, i On je naredio zabrinutost i tugu preko skeptičnosti i nezadovoljstva. O Ali, ne postoji gore siromaštvo od neznanja⁴⁰ i nema veće koristi kao što je razum⁴¹ (intelekt), nema gore usamljenosti od samodopadnosti i nema ljepše podrške kao što je savjetovanje.⁴² Nijedna pamet nije potpuna kao što je planiranje⁴³ I nijedno porijeklo nije tako ugledno kao dobro ponašanje i nijedna molitva ne nadmašuje razmišljanje.

³⁶ Arab.: al-yaqin – Izvjesnost, uvjerenje; suprotno od sumnje (šakk), dok znanje ('ilm) stoji nasuprot neznanju (džahl). Dakle, izvjesnost nadilazi sve, dok je ono što je sumnja podložno gradaciji i stupnjevitosti, zbog čega Kur'an spominje 'ilm al-yaqin (znanje izvjesnosti), 'ain al-yaqin (konkretna izvjesnost) i haqq al-yaqin (stvarna izvjesnost).

³⁷ Što Bog nije tebi nego nekome drugom dao

³⁸ Arab.: ar-rizq – Opskrba; označava trajno dospijeće darova i ima višeslojno značenje, bilo da se radi o svjetovnim ili duhovnim dobrima. Pojam obuhvata znanje i druga duhovna dobra, ali također i dnevnu opskrbu.

³⁹ Arab.: ar-rawh: U svojoj izvedenici srodan izrazu Ruh (duša) i rih (vjetar); opisuje unutrašnje opuštanje, u smislu istinski opuštajućeg disanja (tanaffus)

⁴⁰ Arab.: al-gahl – Znači neznanje ili ignorantnost; suprotnost je intelektu (al-'aql) ili ponekad znanju (al-'ilm), odnosno oba u istom kontekstu.

⁴¹ Arab.: al-'aql: Poslanik (s.) je rekao: “Zaista, intelekt je obuzdavanje neznanja. A duša je jednaka razuzdanoj životinji: ako ne bude svezana, ona iskače, bježi. Zato je intelekt obuzdavalac neznanja.” Intelekt, od latinskog intellectus – “mogućnost shvatanja”, “uvid”, “razum” – označava sposobnost da se nešto duhovno pojmi (idrak) i instanca je u čovjeku koja je odgovorna za spoznavanje i mišljenje. Intelekt je čest sinonim za “razum” (fahm), ali također može značiti “pamet”, “svijest” ili “duh” (ruh).

⁴² Arab.: mušawara – uzajamno savjetovanje.

⁴³ Arab.: tadbir – uredovanje, upravljanje, planiranje.

O Ali, mana⁴⁴ svakog govora je laž a mana znanja je zaborav. Mana molitve⁴⁵ je klonulost⁴⁶. Mana plemenitosti je prebacivanje ili prigovaranje⁴⁷ na blagodati. Mana hrabrosti je uzdržanost⁴⁸. Mana ljepote je uznositost⁴⁹. Mana plemićkog porijekla je razmetanje⁵⁰.

O Ali, ostani sa istinom i ne dopusti da ikada laž izađe iz tvojih usta i nikada se nemoj odvažiti da počiniš izdaju, i boj se Boga, kao da ga vidiš, zauzmi se svojim imetkom i svojom dušom⁵¹ za vjeru i nastoj da oplemeniš svoje karakterne osobine⁵² – usvoji ih i čuvaj se zlonamjernog ponašanja i izbjegavaj ga.

O Ali, tri djela su Bogu najdraža: izvršavanje onoga što je Bog učinio obaveznim – onda je od svih ljudi on najkorisniji; izbjegavanje onoga što je Bog zabranio – tada je od svih ljudi najskromniji; i zadovoljiti se onim čime ga je Bog opskrbio – tada je on od svih ljudi najbogatiji.

O Ali, troje spada u tri najplemenitije karakterne osobine: da održavaš vezu⁵³ sa onim ko je sa tobom prekinuo; da daješ onome ko tebi zabranjuje; i da opraštaš onome ko je tebi nepravdu učinio.

O Ali, tri stvari spašavaju: da čuvaš svoj jezik, da oplakuješ svoje greške; i da ti je tvoje kućno utočište dozvoljeno⁵⁴.

⁴⁴ Arab.: afa, mn. afat – šteta, nesreća, gubitak, nedostatak, također u nekom smislu može i da znači opasnost

⁴⁵ Arab.: 'ibada – moljenje, služenje, zazivanje, pokoravanje

⁴⁶ Arab.: fatra – izgubiti snagu i hrabrost; očaj

⁴⁷ Arab.: mann – propustiti priliku ili podbaciti

⁴⁸ Arab: bagi – nepravredno se uzdići, suprotstavljati se, protivljenje, buntovništvo, neposlušnost. Također, možda ovdje, drskost.

⁴⁹ Arab.: al-haila – taština

⁵⁰ Arab.: al-fahr – ponos, razmetanje

⁵¹ Također i sa tvojim životom. I u al-Mahasin se nalazi dodatak: "O 'Ali, dobro će ti biti sve dok čuvaš očitovanje moje volje. Ti si sa istinom i istina je sa tobom."

⁵² Arab.: ahlaq – karakterne osobine, ovdje kao mn. od huluq, u razlici naspram halq (stvorenje, pojavno), također: karakter, plemenito ponašanje.

⁵³ Arab.: sila – povezivanje; također: kontakt njegovanje. Ovaj pojam se koristi u smislu: vezanje porodice ili povezivanje socijalne zajednice.

⁵⁴ Aluzija na sigurnost i zaštitu kod kuće

O Ali, na tri stvari se mora paziti kod svakog djela (to su gospodari djela): prema ljudima se pristojno ophoditi; ophoditi se jednako prema bratu na Božijem putu (Brat u vjeri, brat po vjeri); i zahvaljivati se Bogu u svakoj situaciji.

O Ali, tri stvari spadaju u odjeću⁵⁵ Božiju: Onaj ko posjećuje svoga brata u vjeri na Božijem putu, vrijedi kao posjetitelj Boga, jer on se obavezao da Bogu odaje čast – i daje mu za šta ga moli. Onaj ko je klanjao i do slijedećeg namaza proveo u predanosti, vrijedi kao gost Božiji jer se obavezao za odavanje časti Bogu. I jedan hodočasnik i hodočašće⁵⁶ vrijede kao izaslanstvo prema Bogu, koji su se Bogu obavezali, kao upućivatelji prema Njemu u Njegovu čast.

O Ali, tri stvari bit će nagrađene na onom svijetu: Hodočašće koje odgoni siromaštvo; milostinja kojom se otklanjaju nesreće; i održavanje rodbinskih odnosa⁵⁷ koje produžava životni vijek.

O Ali, ko ne posjeduje tri stvari, ne uspijeva ostvariti svoju namjeru: sramežljivost, koja ga sprječava da bude neposlušan Bogu; znanje, kojim se pobija neznanje; i intelekt, koji mu omogućava da s ljudima postupa ljubazno.

O Ali, tri vrste ljudi stoje na Sudnjem danu u hladu Prijestolja: onaj koji za svoga brata želi ono što želi i za sebe; onaj koji neku stvar čuje, a ne postupa dok ne sazna da li u tome stoji Božije zadovoljstvo ili Njegovo nezadovoljstvo; i onaj koji svoga brata ne prekora zbog mane, dok istu manu nije otklonio kod sebe. Svaki put kada otkloni neku manu, pokaže se nova, i to mu je dovoljno da se bavi samo sobom.

O Ali, tri stvari zajedno oblikuju pristup skromnoj čestitosti⁵⁸, hrabrost duše, dobronamjieran govor i postojanost protiv uznemiravanja.

⁵⁵ Arab.: hulal, mn. hulla – odjeća koja prekriva cijelo tijelo i na taj način potpuno štiti nositelja; označava i pojam zaštićenog prostora

⁵⁶ Misli se ovdje na veliko hodočašće i malo hodočašće (hadž i umra)

⁵⁷ Držanje zajedno i vezivanje ili učvršćivanje rodbinskih veza, krvnih veza. Na arapskom se ovdje koristi riječ rahm, od koje potiče i riječi rahma (milost)

⁵⁸ Arab.: birr – dobro djelo, ljubazno postupanje, skromnost, blagodat, vrlina itd. Ovaj idealni pojam nije jednostavno prevodiv. Dok barr (zemlja) stoji nasuprot moru, birr znači produženje, proširenje, uvećavanje, istezanje, širenje dobra. U tom smislu pojam pripada Božijem imenu (Sura 52:28). Odnoseći se na slugu Božijeg, radi se o istezanju u poslušnosti Bogu (Sura 2:177): velikodušnost duše (Arab.: saha'u-n-nafs: darežljivost, poklanjanje ili dijeljenje), ljubazan govor i postojanost naspram šikaniranja (Arab.: al-ada: znači patnja, bol ili šteta, ali također i nepravda i uznemiravanje, uporedivo s pojmom odbrane).

O Ali, na Prijestolju stoji da četiri stvari slijede četiri: Ko padne u pohlepu za ovim svijetom, on biva nezadovoljan Bogom; ko se žali na neku nesreću koja ga je zadesila, on se žali na samoga svoga Gospodara; ko se sastane ponizno s jednim bogatašem, on izgubi dvije trećine vjere; ko od ove zajednice ode u vatru, to znači da je izrugivao i zloupotrebjavao Božije znakove za igru i zabavu.

O Ali, četiri stvari slijede četiri: Ko vlada, podiže zahtjev (djeluje tvrdoglavo); ko ne prima savjet, on se kaje; onako kako djelujete, tako će se i prema vama postupati⁵⁹; siromaštvo je još veća smrt.

Bio je upitan (s.): “Pogađa li siromaštvo zlatom (dinar) i srebrenjacima (dirham)?”

Tada on (s.) reče: “Siromaštvo što se tiče vjere.”⁶⁰

O Ali, svako oko, osim troje, plakat će na dan Proživljenja: oko koje je bdjelo na putu Božijem; oko koje je spuštalo pogled pred zabranama Božijim; oko koje je plakalo iz straha od Boga.

O Ali, blago⁶¹ onom na koga Bog gleda i ko plače zbog grijeha, u koji nema niko uvid osim Boga!

O Ali, tri stvari su smrtni grijesi⁶² i tri stvari spašavaju. Što se tiče smrtnih grijeha, to su zavodljive strasti⁶³, škrtost i od nje biti nadvladan; i samoljublje.

A što se tiče stvari koje spašavaju, to su pravednost pri srdžbi i zadovoljstvo, umjerenost u bogatstvu i siromaštvu, i strah od Boga u skrivenom i javnom – znači kao da ga vidiš; jer ako ti Njega ne vidiš, zaista On vidi tebe.

O Ali, u tri slučaja istina (iskrenost) je neumjesna: pri sijanju razdora; kada nekoga izvještavaš o njegovim rođacima u vezi s nečim što mu se ne bi moglo svidjeti; i kada bi, iako dobronamjerno, nastojanje izmirenja svađe kroz to bilo sabotirano.⁶⁴

O Ali, četiri stvari se gube: hrana kada je čovjek sit; korištenje svjetlosti kada je pun Mjesec; saditi na neplodnu zemlju; i činiti dobročinstvo onome ko to ne zaslužuje.

⁵⁹ U ovoj arapskoj igri riječi Poslanika, riječ din stoji u središtu. Čime se želi reći da je vjera ponašanje.

⁶⁰ Siromašan u vjerovanju. Nedostatak znanja, također u smislu savjesti, svijesti o vjeri.

⁶¹ Arab.: tuba – što bi trebalo da znači toliko kao: blago onom! Ukazuje na drvo u Dženetu koje simbolizira jedan od njegovih stupnjeva a koje se spominje u predajama.

⁶² Arab.: mubiqat – stvari i postupci koje vode ka propasti ili vode ka izopačenosti koje su štetne.

⁶³ Arab.: hawa, doslovno slijeđenje strasti.

⁶⁴ Preko razotkrivanja pogreški u pogrešno vrijeme.

O Ali, četvorica će biti najbrže kažnjeni: onaj ko ti na tvoja dobra djela uzvraća lošim; onaj kome nisi ništa uradio, a pored toga djeluje protiv tebe; tvoj partner s kojim imaš ugovor, a koji taj ugovor prekrši dok ga ti poštuješ; i rođak s kojim imaš rodbinski kontakt, a koji ga narušava, ⁶⁵održavaš a on ga prekida.

O Ali, ko nosi u sebi ove četiri osobine, njegova predanost je potpuna: iskrenost, zahvalnost, sramežljivost i dobar karakter.

O Ali, pitati ljude veoma malo za uslugu, znači zaista biti bogat, ali pitati ljude često za uslugu znači poniženje i stvarno siromaštvo.

1.2 Sljedećih 18 savjeta Aliju (a.)

U skraćenoj formi

O Ali, vjernik ima tri obilježja: post, namaz i zekat.⁶⁶

I zaista, onoga ko pretjeruje prepoznaje se po tri obilježja: u prisustvu laska, u odsustvu ružno ogovara i u nesreći je zlurad.

Tiranin⁶⁷ ima tri obilježja: savladava potčinjenog preko nadmoći, a onoga ko je nad njim nadmoćan preko grijeha, a zločincu daje podršku.

Tri obilježja onih koji robuju pogledu: u javnosti je vrijedan, ali kada je sam – lijen; ipak uvijek voli da bude pohvaljen.

Licemjer ima tri obilježja: kada govori – laže; ako mu se povjeri – iznevjeri; i ako da obećanje – prekrši ga.

Lijenog karakteriziraju tri stvari: odugovlači dok ne propusti i dok ne zanemari; propušta dok ne protrati; i protrati dok ne zgriješi.

Razuman treba da se pokreće samo u tri slučaja: za sticanje opskrbe, da bi stekao dobro onoga svijeta, ili da uživa u dozvoljenom.

O 'Ali, nema većeg siromaštva od neznanja i nema većeg imetka koji donosi korist od razuma; nema usamljenosti koja je gora od samodopadnosti i nema boljeg djela od onog koje je planirano. Nijedna sramežljivost nije tako vrijedna kao povučenost i nema bolje

⁶⁵ Arab.: sila ar-rahim – znači doslovno vezanje za njedra, pri čemu se misli na majčina njedra, pridružuje se i očeva povezanost.

⁶⁶ Arab.: zekat – objašnjava imetak, ali također tijela i duše. Posljednje biva jasno u slučaju intencije i namjere.

⁶⁷ Arab.: az-zalim – u ovom kontekstu također znači i tiranin.

plemenitosti od dobrog karaktera. I zaista, laž je mana govora, mana znanja je zaborav, a mana velikodušnosti je prebacivanje (prigovor).

O Ali, kada vidiš novo svjetlo⁶⁸, onda kaži tri puta⁶⁹ "Bog je najveći!" i slavi ga: "Slavljen neka je Bog, koji je mene i tebe stvorio, i koji tebe u fazama određivao i učinio te znakom svjetovima."⁷⁰

O Ali, kada pogledaš u ogledalo, slavi Boga tri puta i reci: "O moj Bože, kako si me lijepog stvorio, učini da takav bude i moj karakter."⁷¹

O Ali, kada te nešto uznemiri, reci: "O moj Bože, liši me toga, tako Ti prava Muhameda i Njegove porodice!"⁷²

Ali prenosi: "Ja sam rekao: 'O Allahov Poslaniče: 'I Adem primi neke riječi od Gospodara'⁷³ – koje su to riječi?" On (s.) reče: "O Ali, zaista je Allah Adema spustio u Indiji (al-hind) a Havu je prizemljio u Džidda ⁷⁴ Zmiju u Isfahanu⁷⁵ (Iran) a Iblisa⁷⁶ u Misanu ⁷⁷.

⁶⁸ Prvi odsjaj Mjeseca nakon novog mjeseca.

⁶⁹ Arab.: takbir – znači uzdizanje Boga, izjava kojom se veliča Božija veličina; primjerice riječi: Allahu akbar.

⁷⁰ Al-hamdu li-llahi-lladi halaqani wa halaqaka wa qaddaraka manazil wa ga'a-laka ayatan li-l 'alamin.

⁷¹ Allahuma kama hassanta halqa fa-hassin huluqi (Arab.)

⁷² Allahumma bi-haqqi muhammadin wa ale Muhamedin illa farragta 'anni.(Arab)

⁷³ Sura 2:37

⁷⁴ Arab.: Gidda, veliki grad u današnjoj Saudijskoj Arabiji

⁷⁵ Arab.: Isfahan, današnji Iran

⁷⁶ Iblis: kur'ansko ime za Sotonu (ustvari džin koji je imao status meleka) koji je postao poricatelj i odbio da se spusti Adem (a.s.) na sedždu.

Ma'ani al-Ahbar prenosi predaju sa lancem prenosilaca koji se vraća na al-Abbas ibn Hilal, od Abu al-Hasan ar-Rida, u kojoj se kaže da je ime Iblisu al-Harit. Riječi su samog Boga, Moćan je On i Uzvišen: "O Iblise, o Neposlušniče!" Nazvan je Iblis jer je izgubio nadu u Božiju milost (arab.: *ablasa min rahmati-llah*).

Rawda al-Kafi prenosi Abu 'Ali al-Aš'ari od Muhameda ibn 'Abdil-Džabara, od 'Ali ibn Hadid, od Džamil ibn Darrag: "Pitao sam Aba Abdillaha o Iblisu, da li je on bio od meleka ili je posjedovao nešto od nebeskog naređenja. On je rekao: 'On nije bio melek i također nije posjedovao ništa od nebeskog naređenja, niti pažnju.'"

Tako je on otišao at-Tayyaru i izvijestio ga o onome što je čuo, ali on je to negirao i rekao: "Kako on ne pripada melecima, kad Bog, Moćan je On i Uzvišen, ipak kaže: 'I kada smo meleke pozvali da se spuste na sedždu, svi su osim Iblisa to učinili.'"

At-Tayyar je tada upitao: "Kada sam bio kod njega, šta misliš o Njegovim riječima, Moćan i Uzvišen je On: 'O vi koji vjerujete!' Spadaju li u to i licemjeri?" On odgovori: "Da, licemjeri također spadaju, kao i oni koji su zalutali, i svako ko svjedoči izvanjski pozivu vjere."

⁷⁷ Arab.: Misan ili Maysan – Postoje tri mjesta koja se još danas zovu ovim imenom. Jedno je područje u Saudijskoj Arabiji, 195 km južno od Meke, u blizini Taifa. Drugo mjesto je Maysan, iračka pokrajina na jugoistoku zemlje, uz granicu s Iranom. Treće su Hrakane (također Mesene) na Perzijskom zaljevu.

U Misanu ⁷⁸– ipak, u Dženetu ⁷⁹– nije postojalo ništa ljepše od zmije i pauna. Zmija je imala noge kao kamila. Onda se Iblis ušunjao u njenu unutrašnjost, zavede Adema i prevari ga. Potom se Bog rasrdi na zmiju i amputirao joj je noge. Rekao je: “Dajem ti prašinu za tvoju opskrbu i puštam te da puziš po stomaku, i neću oprostiti onome ko ti se smiluje.” Bog se također rasrdi na pauna, jer je on doveo Iblisa do drveta, i On je pretvorio njegov glas i njegove noge. Tu je Adem boravio stotinu godina u Indiji, bez da digne glavu prema nebu; svoju ruku je stavio na tjeme i oplakivao svoj prekršaj.

Tada mu je Bog poslao Džibrila i rekao mu: “O Ademe, Slavljeni i Moćni Gospodar šalje ti selame i kaže: ‘O Ademe, nisam li te svojom rukom stvorio? Nisam li ti od svoga duha udahnuo? Nisam li naložio melecima da ti padnu na sedždu pred tobom? Nisam li ti svoju sluškinju Havu učinio suprugom? Nisam li te nastanio u Dženetu? Dakle, šta ti znače te suze sada, o Ademe?’”

Izgovaraj ove riječi i Bog će ti prihvatiti tvoje kajanje: “Slavljen neka si Ti! Nema Boga osim Tebe. Učinio sam zlo i nepravdu sam nanio svojoj duši. Ipak, oprosti mi, jer Ti si Onaj kome se svi okreću, Najmilostiviji.”⁸⁰

O Ali, kada vidiš zmiju otrovnicu u sedlu, nemoj je ubiti dok joj tri puta ne pozoveš da ode. Ako je četvrti put vidiš, onda je usmrti, jer ona je poricateljka.

O Ali, kada na putu vidiš zmiju otrovnicu, ubij je, jer sam džine obavezao da se ne pojavljuju u liku zmije.

O Ali, četiri stvari su proklete: zurenje oka (u smislu neobuzdanosti), grubost srca, dugoročna očekivanja i duge nade, a prokleta je i ljubav prema ovome svijetu.

⁷⁸ Arab.: Misan ili Maisan – Postoje dva mjesta koja su još danas poznata pod ovim imenom. Prvo je komad zemlje na Arapskom poluotoku (u današnjoj Saudijskoj Arabiji), 195 km južno od Mekke, u blizini Ta’ifa. Drugo je Maisan, iračka pokrajina na jugoistoku zemlje, uz granicu s Iranom. Na kraju, Harakene (također Mesene) na Perzijskom zaljevu leži, nekada mala vazalska država unutar Partskog Carstva. Carstvo je nastalo oko 130. g. p. Kr., a palo je zauzimanjem od strane Sasanida oko 222. g. p. Kr.

⁷⁹ Zemaljski raj (Ganna al-ard) – Kur’an razlikuje između više vrtova; nije riječ samo o jednom Dženetu, nego se vrtovi razlikuju kako vremenski, tako i prostorno, po brojnosti i kvalitetu (Sura 55 i Sura 56). Radi se o Zemaljskom Dženetu iz kojeg su prognani Adem i Hava, dok je Dženet vječnog boravljenja od njega odvojen, i to dok traju Nebo i Zemlja (Sura 11:108). Također se spominje Dženet koji ispunjava prostor između Neba i Zemlje (Sura 3:133 i Sura 57:21). Šitski izvori govore o nekoliko hiljada Adema koje je Bog stvorio prije našega Adema, kao i o stvorenjima koja nisu bila ni ljudi, ni melec, ni džini, a koja su naseljavala našu Zemlju prije nas. Ti izvori također spominju druge zemlje i druga inteligentna stvorenja, koja nisu melec, džini niti ljudi, a koja na tim svjetovima vode živote zadovoljavajuće Bogu. Nebeski Dženet je najmlađi i posljednji, jer su ova stvorenja vjerovala u Boga i bila mu pokorna. Šitska kosmologija je toliko obimna da joj je al-Medžlisi posvetio cijela tri toma u svojoj enciklopediji, iako njegovi komentari već odavno nisu u potpunosti prikladni za naše vrijeme.

⁸⁰ Arab.: Subhanaka la ilaha illa anta'amiltu su'an wa zalamtu nafsi fa tub 'alayya, innaka anta-t-tawwabu-r-rahim.

O Ali, kada te neko direktno hvali, reci: "O moj Bože, učini me boljim nego što oni pretpostavljaju i oprosti mi ono što ne znaju, i ne napadaj me zbog onoga što oni kažu."⁸¹

O Ali, kada imaš intimni odnos, reci: "U ime Boga. O moj Bože, drži nas daleko od šejtana i drži šejtana daleko od onoga što si nam pripremio."⁸²

O Ali, potari se maslinovim uljem, jer ko se maže maslinovim uljem, njemu se četrdeset noći šejtan ne približava.

O Ali, nemoj imati spolni odnos sa suprugom u vremenu punog mjeseca niti u noći mjeseca mlađaka. Zar nisi vidio da oni koji su ljudi češće imaju napade u noćima punog mjeseca i mlađaka?

O Ali, kada ti se rodi dijete, prouči Ezan⁸³ u njegovo desno uho, a Ikamet⁸⁴ u lijevo uho, jer tako mu šejtan neće nikada naškoditi.

O Ali, hoćeš li da ti kažem ko je najgori čovjek?

Ja (Ali) sam rekao: "Naravno, o Poslaniče Božiji."

On (s.) odgovori: "Ko ne napusti grijeh koji je uvidio i ko nehотиčan propust ne oprosti. I želiš li da ti kažem ko je još gori?"

On (s.) doda: "Od čijeg zla čovjek nije siguran i od koga čovjek ništa dobro ne očekuje."

⁸¹ Arab.: allahmma-g-alni hairan mimma yazunnuna wa-gfrili ma la ya'lamuna wa la tu'ahidni bima yaquluna

⁸² Arab.: Bismillahi allahuma gannibna-š-šaitina wa gannibai-š-šaitina ma razaqtani.

⁸³ Arab.: ezan – prvi poziv na molitvu, koji najavljuje vrijeme za namaz

⁸⁴ Arab.: iqama – drugi poziv na molitvu, koji poziva da se ustane na namaz, da li u zajedničkom obavljanju namaza ili sam

1.3 Sljedećih 13 savjeta Aliju (a.)

O Ali, čuvaj se da ne uđeš u otvoreni “hammam”⁸⁵ bez ogrtača⁸⁶, jer ko uđe u otvoreni “hammam”, proklet je, svejedno da li bio onaj ko gleda ili onaj koga se gleda.

O Ali, ne nosi prsten na kažiprstu i srednjem prstu jer tako je radio narod Lutov, koji su nosili prstenje na oba ova prsta; i ne ostavi mali prst bez prstena.⁸⁷

O Ali, zaista Bogu se dopada kada njegov rob kaže: “Moj Gospodaru, oprosti mi, jer, zaista, niko ne oprašta grijeha osim Tebe.”⁸⁸ On kaže: “O moji melec! Ovaj moj rob zna da niko ne oprašta grijeha osim mene. Dakle, budite svjedoci da sam mu oprostio!”

O Ali, čuvaj se laži, jer laž čini lice mračnim; nakon toga će kod Boga biti označen kao lažac. Ali iskrenost osvjetljuje lice; i kod Boga biva označen iskrenim. I znaj da je iskrenost blagoslovljena a laž prokleta.⁸⁹

O Ali, budi oprezan kod ismijavanja i ogovaranja, jer ismijavanje prekida post, a ogovaranje (sa namjerom da izazove razdor među ljudima) povlači kaznu za sobom već u grobu.

O Ali, ne zaklinjite se u Boga, bilo to lažno ili iskreno, osim ako je to nužno obavezno, i ne čini Boga preprekom za svoju zakletvu. Jer Bog se neće smilovati niti štititi onoga ko se lažno zaklinje pod Njegovim Imenom (krivokletstvo).

O Ali, ne brini se za opskrbu od sutra, jer sa svakim sutra dolazi opskrba.

O Ali, čuvaj se svađe, jer njen početak je neznanje, a kraj kajanje.

O Ali, čisti svoje zube, jer zaista, to čišćenje usta donosi Božije zadovoljstvo i izoštrava vid, a pranje zuba između zuba čini te omiljenim među melecima, jer melec osjeća nečiji miris iz usta. Kada neko nakon jela ne opere zube između zuba, melecima to biva neugodno.

⁸⁵ Arab.: hammam – javno kupatilo.

⁸⁶ Arab.: mi'zar – ogrtač kojim se čovjek omota ili se obuče, ogrtač koji pokriva stidna mjesta

⁸⁷ Misli se na to da kada se to čini sa namjerom, time se oponaša Lutov narod

⁸⁸ Arab.: rabbi-gfirli fainnahu la yagfiru-d- dunuba illa anta. (Rabi gfirli feinehu la jagfiru zunubi illa ent.)

⁸⁹ Arab.: ma'šum, u ovom kontekstu: bez milosti, bez ikakvog blagoslova

O Ali, ne ljuti se. Ipak, kada nekad budeš ljutit, onda sjedi i osvijesti sebi moć Gospodara nad robovima i Njegovu popustljivost prema njima. I onda kada se tebi kaže: “Boj se Boga”, pobriši svoju srdžbu i vrati se svojoj popustljivosti.

O Ali, zaračunaj sebi sve što god udijeliš, jer ćeš to naći kao uštedevinu kod Boga.

O Ali, običavaj dobro ophođenje sa svojom rodbinom i komšijama i sa onima sa kojima radiš, a ako se budeš s ljudima družio, onda ćeš kod Boga biti upisan na najveće stupnjeve.

O Ali, čega se sam gnušаш, odbacuj to i za druge. Ono što želiš za sebe, želi i drugima. Onda ćeš biti pravedan u svojim prosudbama i cijenjen po svojoj pravičnosti, kod stanovnika nebesa i u srcima ljudi bit ćeš omiljen.

Čuvaj moje opomene, tako ti Boga.

1.4 Anatomija razuma

Saznali smo iz poduže predaje, gdje stoji veći broj pitanja koje mu je postavio isposnik⁹⁰ Šimun ibn Lavi (koji potiče od Yahuda od sljedbenika Isaovih) a koje je Poslanik (s.) sve odgovorio i pored njihove mnogobrojnosti, tako da je pitalac dosegao uvjerenje i uvjjerovao u Poslanika (s.). Od toga smo zapisali samo onoliko koliko smo smatrali da je neophodno. On (Šimun) upita: “Obavijesti me o intelektu 'aql-u⁹¹, šta je to, kakav je i šta iz njega proizlazi (kako se grana) a šta ne, i opiši svo njegovo raščlanjenje.”

Tu reče Božiji Poslanik (s.): “Zaista, 'aql je povezivanje i zaštita od neznanja. Pokretačka snaga⁹² za dušu je kao tvrdoglava životinja, koja probija kada je neobuzdana.⁹³ Stoga intelekt sputava neznanje.⁹⁴ I zaista, Bog je stvorio razum i rekao mu je: “Izađi, na što je on izašao, i

⁹⁰ Arab.: rahib – monah

⁹¹ Arab. 'aql: Razum; povezivanje svega pametnog u čovjeku; trenutak kada neko nešto shvati. Uzda za ego, okov za glupost, kontrola; sputavanje ili nadvladavanje nagona pomoću razuma. Uzmi razum i suzdrži se.

Iqal: okovi, veze; omogućava razlučivanje nakon ove izjave Poslanika (s.): “Intelekt je svjetlo u srcu kojim se razlikuje istina od neistine.”

⁹² Arab. nafs – ego, sebstvo, ličnost, duša; individualno oblikovana volja (za razliku od neodređenog životnog pokretača po sebi), preko koje duša upravlja tijelom; često označava i neobuzdani nagon volje.

⁹³ Bilo da se radi o jednostavnom razlikovanju razuma, posjedovanju duše u odnosu na onoga ko njome upravlja, ili mišljenju koje nadvladava haos svojom vezivnom snagom ('aql), duša na osnovu svoje strukture tijelu daje sposobnost. Tada je duša božanski agens – božanski djelujuće biće – pomoću kojeg ona zadržava upravljanje tijelom kroz svjesnu namjeru, dok je nefs neobuzdana snaga nagona koja također upravlja tijelom.

⁹⁴ Ovim objašnjenjem funkcije kontrole koju prenosi 'aql, Božiji Poslanik učinio je razumljivim nebesko znanje o kojem nijedan čovjek prije njega nije imao nikakvo saznanje, a epohu prije sebe označio je kao “Vrijeme neznanja”. Epohalno neznanje uvijek znači zastrtost istine – arapski: kufr (nevjerovanje).

On mu je rekao: “Vrati se”, na što se on vratio. Tu je Bog Slavljeni Uzvišeni rekao: “Tako mi moje Časti i Moje Uzvišenosti, nijedno stvorenje nisam stvorio koje je moćnije od tebe, i nijedno koje je pokornije od tebe.⁹⁵ Sa tobom sam započeo stvaranje i sa tobom ga ponavljam. Ko je za tebe (laka) bit će nagrađen a ko je protiv tebe ('alaika) bit će kažnjen.⁹⁶ Preko razuma proizlazi sposobnost uviđavnosti⁹⁷ a iz uviđavnosti proizlazi znanje⁹⁸, a iz znanja proizlazi zrelost⁹⁹, a iz zrelosti proizlazi zadovoljstvo¹⁰⁰, iz zadovoljstva proizlazi pažljivost¹⁰¹, a iz pažljivosti proizlazi sram¹⁰², a iz srama proizlazi pribranost¹⁰³, a iz pribranosti proizlazi istrajnost u dobru¹⁰⁴, a iz istrajnosti u dobru odbojnosti prema odvratnostima, a iz ustrajnosti u odbojnosti prema odvratnostima¹⁰⁵ – u suprotstavljanju protiv zla slijeđenje dobrog savjeta.¹⁰⁶ To je deset grana (klasa) dobra koje se ponovo desetostruko razgranaju.

Bez objašnjenog djelovanja 'aqla kao uzde razuma, čitav sistem Božijeg puta ne bi mogao funkcionisati. Preko ovog objašnjenja o stvaranju i konačnoj zadaći 'aqla, postaje razumljiv praiskonski smisao i svrha razuma, dok se gospodarenje neznanja nad ljudima time okončava.

Božiji Poslanik (s.) rekao je: “Intelekt je sadržan iz tri dijela: ko ih posjeduje, njime razum upravlja, a onaj ko ih nema – njime ne. To su: jasna spoznaja Boga, dobra pokornost Bogu i dobrohotno očekivanje od Boga.”

⁹⁵ Naime, zato što ovo stvorenje ne djeluje pokorno kao aql. Šejtan je, ustvari, vrlo inteligentan i može zavesti, ali nema aql, koji je, između ostalog, nebesko sveto biće.

⁹⁶ Očito, mjereno po tebi. Jer sve to, kao i težnja ka Bogu (at-taklif), ima smisla samo preko intelekta. Zbog tebe (laka: za tebe) bit će nagrađen, a zbog tebe (al-ayka: protiv tebe) bit će kažnjen, jer ti si mjerilo za odmazdu. Ko se tebi prikloni, dobija, a ko se od tebe okrene, taj gubi.

⁹⁷ Arab.: al-'ilm: uviđavnost, istrajnost, strpljivost, tolerancija, blagost, nježnost, Sifa'a, safi. Ovaj kur'anski pojam, koji se može naći i među najljepšim Božijim imenima, a kojeg je teško prevesti, odnosi se u slučaju ljudi na suptilnu vrstu čekanja i samokontrole, koja proizlazi iz intelekta.

⁹⁸ Arab.: al-'ilm: znanje, ali također i znanost, spoznaja i razumijevanje. Tako znanje ('ilm) stoji u suprotnosti prema džehlu (neznanje, nepoznavanje) i označava shvatanje nečega kroz njegovu stvarnost.

⁹⁹ Arab.: ar-rušd: nasuprot al-džai (zastranjenje), označava vrstu ispravnosti u smislu zrelosti i zrelijeg postupanja. Posebno u Kur'anu, primjenjuje se u smislu vrlo bliskom uputi (hidaya).

¹⁰⁰ Arab.: al-'itaf, ili 'iffa: znači zadovoljstvo, poniznost i odsustvo pohlepe. Zrelost se očituje u tome da čovjek ne teži previše svjetovnim stvarima – čovjek može nadzirati, odricati se i opraštati. Obuhvata i povučenost (stid) te uzdržanost i čednost. Opisuje stanje duše u kojem osoba vlada svojim strastima i nagonima, umjesto da bude njima savladana. U ovom smislu pojam se također spominje u Suri 24:33.

¹⁰¹ Arab.: as-siyana: zaštita – odnosno od uticaja ovog svijeta; u ovom smislu označava oprez čija je posljedica pažnja.

¹⁰² Arab.: al-haya: također život – sačuvati dušu od sramote kroz distancu prema ovom svijetu; sram se shvata kao zatvorenost duše od ružnih stvari; pojam također označava imunizaciju.

¹⁰³ Arab.: ar-razana: stabilnost; učvršćenje (razim). Pojam opisuje skromno, ali utvrđeno biće s čvrstim karakterom i ozbiljnom pristojnošću.

¹⁰⁴ Arab.: al-mudawama 'ala al-hair – istrajnost u dobru.

¹⁰⁵ Arab.: karahiyya aš-šarr – suprotstavljanje svemu što je loše.

¹⁰⁶ Arab.: ta'a an-nasih – slijeđenje savjeta

Dakle što se tiče uviđavnosti duše, ona je sadržana u činjenju lijepog¹⁰⁷, praćeno pobožnošću¹⁰⁸, izbjegavanju lošeg¹⁰⁹, suzdržavanju od niskosti¹¹⁰, veličanju dobra, koje onome ko ga čini, približava najvećim stupnjevima, i u opraštanju, promišljanju¹¹¹, moralnosti¹¹²(kako je jedino ispravno postupati) i šutnji.¹¹³

Što se tiče znanja, ono potiče udobnost¹¹⁴, čak i kada je dotični siromašan, i darežljivost¹¹⁵, čak i kada je on škrt, i ugledan¹¹⁶, također i kada je on nebitan, zdravlje¹¹⁷, i onda kada je dotični bolestan, bliskost¹¹⁸, i kada je on stranac, šarmantnost¹¹⁹, čak i kada je on hvalisav, velik¹²⁰ i kada je niskog stupnja, odličnik¹²¹, također i kada je sam neugledan, i mudrost¹²² i uvažavanje¹²³. To je ono što se sve razumnom da iz znanja – blago onom ko se potruži

¹⁰⁷ Arab.:rukub al-džemil – lijepo izvršavanje

¹⁰⁸ Arab.: suhba al-abrar – ovdje prevedeno kao pobožnost; označava one koji su dobri i proširuju pokornost Bogu

¹⁰⁹ Arab.:di'a – beznačajno, odvratno

¹¹⁰ Arab.:al-hasasa – misli se na pokvarenosti.

¹¹¹ Arab.: al-mahl – odmor, mirnoća, opuštenost; udobno ili mirno i polagano postupanje; sve sa smirenošću, bez naprasnosti inaglosti, jer žurba je šejtanska.

¹¹² Arab.: al-ma'ruf – dolično, onako kako i treba, spoznato, naviknuto ili onako kako i jeste red, običaj. Ovaj pojam se također često pojavljuje u Kur'anu i ukazuje na ono što je poznato, isprobano, od arab. 'urf (upotreba), ili također na ono što se od primordijalne prirode (ma'rifa fitriyya) ili vjerske spoznaje podrazumijeva i nikako drugačije.

¹¹³ Arab.:as-samt – šutnja, prestanak govora.

¹¹⁴ Arab.: al-džina – bogatstvo, udobnost, nasuprot faqr (biti siromašan), dakle imućnost naspram oskudice. Pojam se ne odnosi samo na finansijski smisao, nego je višeslojno shvatljiv, kao i na našem jeziku.

¹¹⁵ Arab.: al-džud – također darežljivost, velikodušnost.

¹¹⁶ Arab.: al-mahaba, također: ugled, čast i poštovanje.

¹¹⁷ Arab.:as-salama: Ovaj pojam opisuje idealno stanje bez nedostataka; zdravlje, blagostanje, sigurnost, ozdravljenje.

¹¹⁸ Arab.: al-qurb – blizina, rodbinstvo. U odnosu na znanje, nije sigurno slučajno da Selman al-Farsi pripada Poslanikovoj porodici.

¹¹⁹ Arab.: al-haya – predvidjeti, da se čovjek treba čuvati od pokvarenosti. Salafa – nepodoban, razmetljiv, veliki oblak bez kiše, neplodan. Zatvorenost duše za ružna djela znači napuštanje ružnog iz znanja o šteti, što sa sobom nosi određenu šarmantnost.

¹²⁰ Arab.: ar-rif'a, također – uzvišenost, uzvisina, nadići, uzvišeno, veličina.

¹²¹ Arab.: aš-šaraf – čast, slava, veličina, odlikovanje, prevazilaženje, otmjenost, kao na primjer u pogledu porijekla od Poslanika (s.).

¹²² Arab.: al-hikma – mudrost, sofija. Mudrost je jedan od najvažnijih idealnih pojmova islamskog i imamijskog učenja i opisuje, ugrubo rečeno, odmjereno i pravedno razumijevanje i odlučivanje iz pokornosti svom znanju. Nastalo iz znanja kroz iskustvo.

¹²³ Arab.: al-huzwa ili al-hizwa – položaj, prednost, prioritet.

razumom i stekne izvjesno znanje. Što se tiče zrelosti¹²⁴, iz nje proističe stabilnost¹²⁵, ispravna usmjerenost¹²⁶, poniznost¹²⁷, bogobožnost¹²⁸, uspjeh¹²⁹, odmjereno¹³⁰, svrsishodnost¹³¹, ispravnost,¹³² velikodušnost¹³³ i spoznaja¹³⁴ Božanske vjere – to je ono što razumni stiže preko zrelosti.

¹²⁴ Arab.: ar-rušd – praktični razum. Pojam stoji nasuprot al-džai (odstupanje) i time izražava jednu vrstu ispravnosti, jednu vrstu zrelosti ili zrelog i razumnog postupanja. Posebno se u Kur'anu ovaj pojam primjenjuje, a vrlo je blizak uputi (hidaya).

¹²⁵ Arab.: as-saad – pravo ili ispravno postupanje. Stabilno, ne da se pomjeriti, podnosi veliki pritisak; odbrana, prepreka, brana.

¹²⁶ Arab.: al-huda – uputa. Kur'anski potpuni pojam, koji stoji nasuprot zablude (dalala), znači toliko kao blago vođenje. Pojam je višeslojan u svom značenju u Kur'anu i islamskoj tradiciji (as-sunnah). Značajno je ipak da u svom superlativnom značenju jedino Bog sam može da upućuje stvorenja.

¹²⁷ Arab.: al-birr – dobro djelo, ljupko ophođenje, poniznost, dobročinstvo itd. Ovaj idealni pojam nije jednostavno prevesti. Dok je (barr) zemlja naspram mora (bahr), birr znači nešto kao produženje, istegnutost (dobra). U ovom smislu ovaj pojam također spada u Božija imena. Sura 52:28. Vezano za Božije robove radi se o rastezljivosti pokornosti prema Bogu. Sura 2:177.

¹²⁸ Arab.: at-taqwa – često se prevodi kao strah, ali to ne odgovara potpuno idealnom kur'anskom pojmu. U stvarnom smislu ova riječ opisuje stanje onoga ko se čuva ili onoga ko je oprezan, ali također i onoga ko je pun poštovanja. Taqwa (strah) je poseban islamski pojam, koji nije preuzet iz nekog prethodnog duhovnog svijeta. Kur'an navodi brojne propovijedi koje formiraju ovo stanje pokornosti spram Božijih naredbi. Ko se drži zakona Božijih čuva se nezadovoljstva Božijeg, bilo da se radi o izbjegavanju zabranjenog ili sprovođenju onoga što je naređeno – dakle, bogobožnost.

¹²⁹ Arab.: al-manala – postizanje, ostvarenje, dostizanje, uspjeh, doseći; ovdje u smislu kvalifikacije.

¹³⁰ Arab.: al-qasd – pojam koji primjenu nalazi i u Kur'anu. Često se misli, kao i ovdje, na nešto poput umjerenosti (ispravno, primjereno i sa smislom, ispravno postupanje, umjerenost), iako jednako znači da čovjek nešto učini za cilj, obrati pažnju na nešto ili ide pravim putem.

¹³¹ Arab.: al-iqtisad, od arab. qasd – svrhovitost, ekonomisanje.

¹³² Arab.: as-sawab – primjernost, ispravnost.

¹³³ Arab.: al-karam – čast, dobrota, velikodušnost.

¹³⁴ Riječ ma'rifa nosi slično značenje kao i riječ 'ilm – dvostruko ukazivanje. Kao prvo, ukazuje na spoznaju kao takvu, a kao drugo, na djelovanje ili postupanje u kojem se saznanje dobija ili dijeli, dakle: spoznaja.

A što se tiče skromnosti, od nje se grana zadovoljstvo¹³⁵, predanost,¹³⁶ napredak (rast)¹³⁷, smiraj duše¹³⁸, uvid,¹³⁹ poniznost,¹⁴⁰ pažljivost,¹⁴¹ promišljenost¹⁴², darežljivost¹⁴³ i plemenitost¹⁴⁴. To je ono što se razumno stiče preko skromnosti, naime, zadovoljstvo Bogom i Njegovim određenjem.

A što sa tiče opreza, iz njega proizlazi, pravednost¹⁴⁵, skromnost¹⁴⁶, suzdržanost/povučenost¹⁴⁷, preobrazba/povratak¹⁴⁸ i razumijevanje¹⁴⁹, pristojnost¹⁵⁰, dobročinstvo¹⁵¹, ljubav prema ljudima¹⁵², dobro¹⁵³ i žetva radosti. To je ono što se razumno sjedini preko zaštite. Zato blago onome koga je njegov Gospodar opskrbio oprezom.

¹³⁵ Arab.: ar-rida – zadovoljstvo.

¹³⁶ Arab.: al-istikana – predanost, poniznost.

¹³⁷ Arab.: al-hazz – dio, udio, dio koji pripada; sudbina – sreća, nesreća.

¹³⁸ Arab.: ar-raha – mir, također i opuštanje.

¹³⁹ Arab.: at-tafaqqud – traženje, pregled, istraživanje, inspekcija, ispit, nadzor.

¹⁴⁰ Arab.: al-hušu – potpuno bogobojazna poniznost.

¹⁴¹ Arab.: at-tadekkur – Kur'an upotrebljava pojam zikr (sjećanje, promišljanje, podsjećanje), a mnogi od ovih izvednih pojmova u velikom opsegu su pitanje svih Poslanika Božijih.

¹⁴² Arab.: at-tafakkur – sporo, promišljeno razmišljanje, razmišljanje sa dubokim sagledavanjem.

¹⁴³ Arab.: al-džud – darežljiv, imati najbolje osobine, kvalitetno.

¹⁴⁴ Arab.: as-saha' – velikodušnost.

¹⁴⁵ Arab.: as-salah – poboljšanje, obnavljanje, liječenje, otklanjanje nedostataka; ozdravljenje, popravljivanje, ponovo uspostavljanje u red, suprotno od "fesad" (nevolja, nered, kaos). U Kur'anu se ono što je uređeno ili ispravno postavlja naspram onoga što su djela pokvarenosti i nečega što je loše (Arab.: saii').

¹⁴⁶ Arab.: at-tawadu' – skromnost, predanost, poniznost.

¹⁴⁷ Arab.: al-wara' – povučenost; pobožnost u vjeri Božijoj (fi dini-llah) u strahu od Boga i živeći u moljenju; pri dvoumljenju uvijek oprašta; strogo odricanje.

¹⁴⁸ Arab.: al-wara' – povučenost; pobožnost u vjeri Božijoj (fi dini-llah) u strahu od Boga i živeći u moljenju; pri dvoumljenju uvijek oprašta; strogo odricanje.

¹⁴⁹ Arab.: al-fahm – razumijevanje u razgraničenju prema 'ilm (znanje), u smislu jednog dubljeg poimanja.

¹⁵⁰ Arab.: al-adab – fino obrazovanje i posjedovanje pristojnosti; odricanje, samodisciplina, odgoj, lijepo ponašanje.

¹⁵¹ Arab.: al-ihsan – pokazati dobar karakter.

¹⁵² Arab.: at-tahabbub – ljubav prema ljudima, čovječnost, naklonost, obzirnost; ljude susretati sa mirom i ljubavlju, ne da bi sebe učinio omiljenim, otvorenog srca.

¹⁵³ Arab.: al-hair – dobro u suprotnosti naspram zla (aš-šarr).

A što se tiče stida¹⁵⁴, iz njega proizlaze: blagost¹⁵⁵, suosjećajnost¹⁵⁶, samokontrola¹⁵⁷ za Božije zadovoljstvo, kako tajno tako i javno, blagostanje, izbjegavanje lošeg¹⁵⁸, nasmijanost¹⁵⁹, dobrota¹⁶⁰, uspjeh i ugled kod ljudi. To je ono što razumni dostiže preko osobine stida. Blago onome ko prihvati Božija upozorenja i ko se plaši sramote i poniženja.

A što se tiče odlučnosti¹⁶¹, iz nje proizlazi ljubaznost¹⁶², odvažnost¹⁶³, povjerljivost¹⁶⁴, napuštanje izdaje, iskren govor, nevinost, unapređenje imetka¹⁶⁵, spremnost na odbranu¹⁶⁶, sprječavanje nepravde¹⁶⁷ i napuštanje lakomislenosti¹⁶⁸. To je ono što razumnom proizlazi iz odlučnosti. Blago onom ko dosegne društveno držanje da niti je lakomislen niti neznalica, može da oprašta i tolerantan je.

A što se tiče izdržljivosti u dobru¹⁶⁹, iz nje proizlazi napuštanje razvratnosti¹⁷⁰ i udaljavanje od nepromišljenosti¹⁷¹, suzdržavanje/povučenost¹⁷², uvjerenost, iščekivanje spasenja,

¹⁵⁴ Arab.: al-haya' – čuvanje, stid.

¹⁵⁵ Arab.: al-lin – nježno, nježnog ili blagog karaktera.

¹⁵⁶ Arab.: ar-ra'fa – saosjećajnost.

¹⁵⁷ Arab.: al-muraqba – posmatranje i nadziranje (u kontekstu samonadzora – dakle djela i namjere).

¹⁵⁸ Arab.: idžtinab aš-šarr – držati se podalje od svega što je loše.

¹⁵⁹ Arab.: al-baššaša – prijatan izraz, prijatan dojam.

¹⁶⁰ Arab.: as-samaha – također dobro ili milostivost.

¹⁶¹ Arab.: ar-razana.

¹⁶² Arab.: al-lutf – dobrota i prijatnost.

¹⁶³ Arab.: al-hazm – odlučnost.

¹⁶⁴ Arab.: ada'al-amana – uzvratanje povjerenja, bilo to u duševnoj ili materijalnoj formi.

¹⁶⁵ Arab.: istislah al-mal – nadzor nad imetkom.

¹⁶⁶ Arab.: al-isti'dad lil-'aduww – naoružan, biti spreman za neprijatelja.

¹⁶⁷ Arab.: an-nahyu 'an al-munkar – munkar je doslovno ono što je odstranjeno; u kontekstu islamskog duhovnog svijeta radi se o svemu što je kroz zdrav intelekt i posljedično također kroz zakon osuđeno kao zlo ili loše. Bilo bi precizno reći da se kod munkara radi o svemu što je neprimjereno.

¹⁶⁸ Arab.: tark as-safah – izvorno od lakoće, gubitak tjelesne težine. Ipak, ovdje sa pogledom na dušu ili duh (safiha nafsahu), zbog čega nastaje smisao za gluposti i nemar.

¹⁶⁹ Arab.: al-mudawama 'ala al-hair – istrajnost u dobru.

¹⁷⁰ Arab. tark al-fawahiš – nepristojno, bezobrazno.

¹⁷¹ Arab. at-taiš – biti nepromišljen.

¹⁷² Arab. at-taharrudž – povučenost.

poslušnost prema Svemilosnom, poštovanje dokaza¹⁷³, držanje podalje od šejtanskog zavodjenja, čuvanje pravednosti¹⁷⁴ i govora iskrenog¹⁷⁵. To postiže onaj ko se trudi svojim razumom da se čvrsto drži onoga što je dobro¹⁷⁶. Blago onom ko razmišlja o onome što ga čeka i razmišlja o svome proživljenju i uzima pouku iz svoje prošlosti. Što se tiče gnušanja od zla¹⁷⁷, iz njega proizlazi čast¹⁷⁸, strpljivost¹⁷⁹, pomoć¹⁸⁰, pravednost¹⁸¹, učvršćenost u ispravnom postupanju¹⁸², vjera u Boga, najljepše ispunjenje¹⁸³, pravednost¹⁸⁴, napuštanje onoga što se čovjeka ne tiče, i čuvanje onoga što čovjeku koristi. Dosezanje razuma preko odbacivanja i gnušanja od zla. Blago onome ko se drži prava Božijeg i drži se čvrsto Božijeg puta.

A što se tiče slijeđanja dobrog savjeta, iz toga proizlazi uvećanje razuma, upotpunjenje srca¹⁸⁵, pohvalni rezultati, oslobođenost od kritike¹⁸⁶, ugled, naklonost¹⁸⁷, opuštenost¹⁸⁸, odmjerjenost¹⁸⁹, napredak¹⁹⁰ u prilikama i osnaženje¹⁹¹ pokornosti Bogu. Zato blago onome ko ostane pošteđen od nasilja strasti – sve ove osobine proizlaze iz razuma.”

Šimun upita: “O Poslaniče Božiji, šta obilježava neznalicu?”

¹⁷³ Arab. al-burhan: argument, dokaz.

¹⁷⁴ Arab. al'adl.

¹⁷⁵ Arab. al-haqq: Istina, stvarnost, ispravno, stvarno.

¹⁷⁶ Arab.:al-mudawama 'ala al-hair – istrajnost u dobru.

¹⁷⁷ Arab.: karahiyya aš-šarr – suprotstavljanje protiv svega što je loše.

¹⁷⁸ Arab.:al-waqaar – blaga ozbiljnost, smirena skromnost, čast i poštovanje.

¹⁷⁹ Arab.:as-sabr – također znači i postojanost.

¹⁸⁰ Arab.:an-nasr – također i podrška, oslonac, pomoć.

¹⁸¹ Arab.:al-istiqaama – posljedica.

¹⁸² Arab.:ar-rašad – pristojno postupanje.

¹⁸³ Arab.:at-tawaffur – ispunjenje, punoća, biti prisutan. Misli se na ispunjenje u povezanosti sa ljudima.

¹⁸⁴ Arab.:al-ihlas – integritet. čistoća.

¹⁸⁵ Arab.:lubb – jezgro.

¹⁸⁶ Arab.:lawm – ukor, prebacivanje.

¹⁸⁷ Arab.:al-mawadda – ljubav i poštovanje u jednom.

¹⁸⁸ Arab.:al-inširah – vedrina.

¹⁸⁹ Arab.:al-insaf – vrijednost.

¹⁹⁰ Arab.:at-taqaddum (fi al-umur) – napredak u stvarima.

¹⁹¹ Arab.:quwwa: ofanzivna snaga u usporedbi sa hawl – defanzivna snaga.

Tada Božiji Poslanik (s.) reče: Kada ga pratiš, onda te umara, a kada ga napustiš, onda te psuje. Kada ti on udijeli, onda ti to prebacuje, a kada ti njemu nešto daš, onda on to poriče. Kada mu povjeriš neku tajnu, onda te izda, a kada on tebi nešto povjeri, onda on tebe sumnjiči.

Kada on postane neovisan, onda postane nasilan, grub i tvrdog srca. A kada zapadne u potrebu i nevolju, onda on negira milost Božiju, bez da pri tom osjeća nelagodu.

Kada se raduje, onda on pretjeruje i biva ohol. Postane li tužan, očajava. Kada se smije, onda se smije grohotom, punog grla, a kada plače, onda jauče kao stoka.

On kleveće one koji su pobožni, ne voli Boga, ne obazire se na Njega, ne pokazuje stid pred Bogom i ne sjeća Ga se.

Kada ga zadovoljiš, onda te hvali i hvali te pretjerano. Ali ako mu ne udovoljiš, onda izostaje njegova hvala, a pripisuje ti ono što nema veze sa tobom. To su zaista značajke karaktera neznalice.

Šimun upita: "O Božiji Poslaniče, pouči me o osobinama i znacima islama."¹⁹²

Tu on (s.) reče: "Vjera¹⁹³, znanje i djelo."

Tu Božiji Poslanik (s.) reče: "Četvero označava vjeru: priznavanje jedinstva Božijeg i vjera u Njega, vjera u Njegove Knjige i vjera u Njegove Poslanike.

Što se tiče znanja, to su četiri osobine: znati za Boga, znati za one koji Njega vole, poznavati od Njega naređene obaveze i pridržavati ih se, dok ne budu ispunjene.

A što se tiče djela, to su: namaz, post, zekat¹⁹⁴ i iskrenost."

Šimun upita dalje: "Pouči me osobinama iskrenih¹⁹⁵, vjernika¹⁹⁶, strpljivih¹⁹⁷, pokajnika¹⁹⁸, zahvalnih, bojaznih, pravednih, iskrenih, uvjerenih, povjerljivih, uzdržanih, bogobojaznih i pobožnih – kao i osobinama neumjerenih, koji preopterećuju, onima koji nanose nepravdu, onima koji su robovi pogleda, licemjerima, zavidnicima, onima koji pretjeruju, bezobzirnicima, izdajnicima, onima koji su lijeni, onima koji laži govore i opakim zlobnicima.

¹⁹² Arab.: al-Islam – u izvanjskom smislu predanost je uopštenije nego vjerovanje. U unutarnjem, dubljem smislu, ipak može, kao što pokazuje Kur'an, predanost također biti jedan poseban ili veći stupanj vjerovanja (Sura 33:35).

¹⁹³ Arab.: al-Iman – u navedenom smislu, koji je najčešći, vjerovanje predstavlja na uvjerenju bazirano povjerenje i unutarnju sigurnost, koju vjernik poduzima sa svoje strane i koja mu od strane Boga biva pružena. Božiji Poslanik (s.) je rekao: "Četiri su stuba vjere: prvi je da spoznaš svoga Gospodara, drugi da spoznaš šta On sa tobom radi, treće da spoznaš šta On od tebe hoće, i četvrto da spoznaš šta te izvodi iz tvoje vjere."

¹⁹⁴ Moguće je da se ovdje navedeni pojmovi ne odnose na posebne obaveze, nego na njihov sami ideal.

¹⁹⁵ Arab.: As-Sadiq – opisuje uopćeno nekog ko je u srcu i u postupcima iskren. Neko takav zna istinu, živi po njoj i govori istinu. Iskreni (siddiq) je u ovom duševnom pogledu onaj koji obistinjuje iskrenost iskrenosti, ili opet ponekad neko ko je često u pravu.

¹⁹⁶ Arab.: a-mu'min – vjernik, po izjavi Poslanika (s.) neko ko ljudima riječima i djelom pruža povjerenje.

¹⁹⁷ Arab.: as-sabir – strpljivi, postojani.

¹⁹⁸ Arab.: at-ta'ib – onaj koji se okreće, koji iskazuje kajanje, koji se okreće od grijeha i usmjerava se svome Oprostitelju Stvoritelju.

Tu Poslanik Božiji (s.) reče: “Što se tiče obilježja iskrenih, to su četiri stvari. On je iskren u svojoj riječi, on vjeruje obećanju Božijem i Njegovoj prijetnji, on drži obećanje i daleko je od toga da nekoga izda.

Što se tiče obilježja vjernika, on pokazuje saosjećanje, razumijevanje i stidan je.

Što se tiče obilježja **strpljivih**, to su četiri osobine: strpljenje pri neugodnostima, odlučnost prema pobožnim djelima, skromnost i blagost.¹⁹⁹

Što se tiče obilježja onih koji se **kaju**, njih ima četiri vrste: “Iskrenost prema Bogu²⁰⁰ u svome djelovanju, napuštanje pokvarenih stvari²⁰¹, iskreno kajanje i težnja prema dobru.

Što se tiče obilježja onih koji su **zahvalni**, dakle, radi se o četiri kategorije: “Zahvala sa ljubaznošću, zahvalnost u nesreći, zadovoljstvo sa onim što mu je Bog dodijelio i nikoga ne slaviti niti čast iskazivati osim Bogu.

Što se tiče obilježja onih koji su **uplašeni**, dakle, to su četiri kategorije. On je obazriv prema Bogu tajno i javno, on postupa lijepo, on se sjeća dana proživljenja i preklinjuće moli Boga.

Što se tiče četiri obilježja **pravednih**: on osvijetljava svoje srce, dovodi svoje postupke u red, svoju zaslugu i sve svoje ostale stvari.

Što se tiče četiri obilježja **iskrenih**: on prosuđuje u skladu sa istinom, podvrgava se istini, priznaje ljudima što samome sebi odobrava i ne vrši prijestup prema bilo kome.

Što se tiče obilježja **uvjerenih**, dakle njih ima šest: on je istinski svjestan Boga, zbog čega vjeruje u Boga. On je svjestan toga da je smrt istina, zbog čega je od nje na oprezu. On je svjestan toga da je proživljenje istina, zbog čega se plaši sramote od proživljenja. On je svjestan toga da je Dženet istina, zbog čega žudi za njim. On je svjestan toga da je vatra istina, zbog čega je njegova težnja za izbjavljenjem od vatre očigledna, i on je svjestan toga da je obračun istina, zbog čega se on sam već izlaže obračunu.

Što se tiče obilježja **vjernih** i **odanih**, to su četiri: njegovo srce i udovi su iskreno predani, on daje od sebe najbolje i zadržava svoje zlo.

Ono što označava **suzdržane** je desetero: on se uzdržava od zabranjenih stvari, on savladava samoga sebe, on ispunjava naređenja svoga Gospodara, tako je on dobrovoljno pokoran, i kada on vlada, onda dobrohotno i blago – niti fanatično niti ljutito. On je blag prema onima koji su loši prema njemu, i on je od koristi također i onome ko mu je nanio štetu; on oprašta onome ko mu nanosi nepravu i vježba se u poniznosti prema pravima Božijim.

Ono što označava **pobožne**, dakle to je deset stvari: on voli i prezire za Božije zadovoljstvo, on prati i rastaje se za Božije zadovoljstvo, on se ljuti za Božije zadovoljstvo i njemu se dopada za Božije zadovoljstvo. On djeluje za Božije zadovoljstvo, on teži ka Njemu, on se plaši i čuva strahopoštovanje, on je čist i pravedan, stidan, oprezan i za Božije zadovoljstvo dobrohotan i blag.

¹⁹⁹ Arab.: al-hilm.

²⁰⁰ Arab.:an-nasiha li-llah – biti prema Bogu sa čistim i iskrenim namjerama.

²⁰¹ Arab.:al-batil – lažno, nasuprot je al-haqq (istina).

Što se tiče onih koji su **inteligentni** i puni poštovanja, dakle to je šest stvari: on se boji Boga i čuva se Njegovog Svemoćnog uticaja i tako ide u zoru i u noć, kao da može da Ga vidi. Ova vremena ga ne brinu i ništa iz njih ga ne može savladati zbog njegovih pobožnih karakternih osobina.

Što se tiče **uobraženih**²⁰², dakle njih odlikuju četiri stvari: On se svađa oko onoga što ga se ne tiče, on se svađa arogantno kao da se sve najbolje zna sa onim ko je nasuprot njega, on teži da dosegne ono što mu ne pripada i on se brine za ono što ga ne spašava.

Što se tiče obilježja **onih koji čine nepravdu**, dakle to su četiri: on čini nepravdu prema onome ko stoji iznad njega, tako što mu je neposlušan. On vlada nasiljem nad onim ko je ispod njega, i on odbacuje istinu, a podržava neistinu.

Što se tiče onih koji su **robovi tuđih pogleda**, dakle to su četiri stvari: on obavlja bogoslužje kada je neko pored njega, ali zakaže kada je sam. U svakoj svojoj situaciji on teži ka tome da bude pohvaljen i svaki trud koji uradi u službi je promicanje svoga glasa (glasa o sebi i samopromocija).

Što se tiče **licemjera**, četiri su stvari: njegova unutrašnjost je teška. Njegov jezik je u suprotnosti sa njegovim srcem, njegovo djelo sa njegovom riječi i njegov stav sa njegovim ponašanjem – zato se licemjeri teško spašavaju od vatre!

Što se tiče obilježja **zavidnika**, to su tri: ružno ogovaranje, laskanje i zluradost u nesreći.

Obilježja **neumjerenih**²⁰³ su četiri: On se hvali okolo, troši ono što mu ne pripada, izbjegava ispravno ponašanje i poriče onog od koga ne očekuje korist.

Što se tiče obilježja **bezobzirnih**, one su četiri: slijepilo, nepažnja, traćenje vremena i zaborav.

A što se tiče obilježja **lijenih**, dakle to su četiri: on odugovlači tako dugo dok ne propusti, on propušta tako dugo dok ne izgubi, on gubi dok se ne naljuti i on se ljuti dok prestup ne učini. A što se tiče obilježja **lažova**, to su četiri stvari: kada on govori, niko mu ne vjeruje, a kada se s njim razgovara, on u to ne vjeruje. Blisko mu je traćanje sa namjerom da posije razdor i poricanje.²⁰⁴

A što se tiče obilježja **zlikovaca** to su četiri: traćenje vremena u dokonosti²⁰⁵, prazan govor, agresivnost i poricanje.

A što se tiče obilježja **izdajnika**, to su četiri stvari: neposlušnost prema Svemilosnom, šikaniranje komšija, gađenje prema onome ko mu je ravan i bliskost tiraniji.

Tada reče Šimun: “Zaista, ti si me izliječio i podario mi uvid u moju sljepoću, zato me pouči načinima kojima mogu slijediti ispravan put.”

²⁰² Arab.:al-mutakallif – uobražen, onaj koji pretjeruje.

²⁰³ Arab.:al-musrif – rasipnik

²⁰⁴ Arab.:an-namima – kleveta, često preko ogovaranja, kada se potajno okolo priča.

²⁰⁵ Arab.:al-lahw – sve ono što čovjeku skreće pažnju u odnosu na ono što ga se zaista tiče.

Na to Poslanik Božiji (s.) reče: “O Šimune, ti imaš neprijatelje među džinima i ljudima koji te vrebaju, protiv tebe se spore i nastoje da ti pokradu vjeru. Što se tiče ljudi, radi se o jednoj zajednici koja neće imati udjela na onome svijetu i koja ne teži onome što je kod Boga. Njihov jedini interes jeste da drugima za svoja djela prigovaraju, ali nikada samima sebi, niti ikada preispituju vlastite postupke. Ako te prepoznaju kao pravednog, tada su zavidni i govore: ‘On se samo pretvara.’ A ako te smatraju pokvarenim, kažu: ‘Nema ništa dobro u njemu.’

A što se tiče tvojih neprijatelja među džinima, to su Iblis i njegova horda. Kada ti on dođe i kaže: ‘Tvoj sin je umro!’, reci: ‘Živa bića su stvorena da umru, a ja sam sretan što jedan dio mene ulazi u Dženet.’

Kada ti dođe i kaže: ‘Tvoj imetak je izgubljen!’, reci: ‘Slavljen neka je Bog, On daje i On uzima; oslobodio me zekata jer ga sada ne moram podmiriti.’

A kada ti dođe i kaže: ‘Ljudi ti nanose nepravdu, a ti nikome ne činiš nepravdu!’, reci: ‘Tek na Dan proživljenja bit će obračunato s onima koji ljudima čine nepravdu.’²⁰⁶ Ipak, nema prigovora onima koji čine dobro.’”²⁰⁷

A kada ti on dođe i kaže: “Koliko dobra samo činiš!”, pri čemu želi da te navede na samoljublje, onda reci: “Ja sam više učinio lošeg nego dobrog!” A kada ti dođe i kaže: “Koliko samo klanjaš”, onda reci: “Moj nemar je veći od mojih namaza.”

A kada ti dođe i kaže: “Koliko samo ljudima daješ”, reci: “Više uzimam nego što dajem.”

A kada ti dođe i kaže: “Koliko je onih koji ti čine nepravdu”, reci: “Ko čini veću nepravdu od mene?”

A kada ti dođe i kaže: “Koliko ti samo radiš”, reci: “Ako radim u neposlušnosti, to ne znači ništa.”

A kada ti dođe i kaže: “Nekad popij i vino”, reci: “Ja neću počiniti grijeh.”

A kada ti dođe i kaže: “Zar ne voliš ovaj svijet”, reci: “Ne volim ono što je mnoge zavelo.”

O Šimune! Pridruži se bogobožaznima i slijedi poslanike Jakuba, Jusufa i Davuda.

Zaista, kada je Bog, Slavljeni i Uzvišeni, stvarao dubine²⁰⁸, tada se dubina ponosno hvalila i rekla: “Šta može da me pobijedi?” Tada je stvorio Zemlju i učvrstio je, pa je ona postala ponizna. Kada se Zemlja potom pohvalila i rekla: “Šta može da me pobijedi?”²⁰⁹, Bog je stvorio planine i njima učvrstio zemlju kao stubovima, da se ne bi ljuljalo ono što je na njoj. Zemlja je tada postala ponizna i stabilna.²¹⁰

²⁰⁶ Arab.: Sura 42:42

²⁰⁷ Arab.: Sura 9:91

²⁰⁸ Arab.:as-sufila – također najniže

²⁰⁹ Šta može da me pobijedi? – Također može i da znači, šta može da nas nadmaši, da nas porazi, što je jače od nas.

²¹⁰ Biti ponizan – Također može značiti: nakon čega se doživi niskost; ili: na što je dodala, potčinila se ili popustila.

Kada su se planine uzdigle nad Zemlju i nadvisile je, rekle su: "Šta nas može pobijediti?" Tada je On stvorio Željezo, koje je planine pokorilo, pa su postale ponižene. Željezo je tada reklo: "Šta može da me pokori?"

Tada je On stvorio vatru, koja topi željezo, i ono je postalo poniženo. Kada se vatra rasplamsala, rekla je: "Šta može da me pobijedi?"

Potom je On stvorio Vodu, koja je ugasila vatru, i vatra je bila ponižena. Kada se Voda uzburkala i nabujala, rekla je: "Šta može mene da pobijedi?"

Tada je On stvorio Vjetar, koji je pokretao njene valove, izbacivao ono što je bilo na dnu i ograničavao njen tok, pa je voda postala ponižena. Kada se Vjetar razbuktao i obrušio, rekao je: "Šta može mene da pobijedi?"

Tada je On stvorio Ljude, koji su gradili i otkrivali ono što im je pružalo zaštitu od vjetra i ostalog. Tako je vjetar postao ponižen. Kada je čovjek postao tiranin i rekao: "Šta ima veću snagu od mene", On je stvorio Smrt, koja ga je pokorila, pa je čovjek bio ponižen.

A kada je i Smrt, puna ponosa, rekla: "Šta može da me pobijedi", Bog, Moćni i Uzvišeni, rekao je:

"Ne budi ohola, jer ću te žrtvovati između dvije skupine – među stanovnicima Dženeta i stanovnicima Vatre. Nikada te više neću probuditi u život." Tada je Smrt obuzeo strah.

Potom je on (s.) rekao: "Razumijevanje²¹¹ savladava srdžbu, samilost pobjeđuje mržnju, a milostinja briše grijehe."

1.5 Uputstva Muaz ibn Džabelu (Mu'ad ibn Džabal) pri njegovom slanju za Jemen

Mu'az ibn Džabal (oko 592 – 630. g. n. e.) slijedio je poziv Mus'aba ibn 'Umaira kada je ovaj, po nalogu Poslanika (s.), pozivao stanovnike Medine u vjeru. Pripadao je delegaciji iz Medine koja je prisustvovala drugom davanju zakletve kod 'Akabe. Poslanik ga je, kratko prije svoga preseljenja, poslao u Jemen.

Šiitski izvori prenose da je pripadao urotnicima koji su potpisali sporazum da se pitanje hilafeta, protivno volji Božijeg Poslanika (s.), drži podalje od 'Alija. Obojica prvih halifa visoko su ga cijenili. Mu'az se smatra učiteljem Kur'ana i rado se citira kao autoritet. Poginuo je od kuge u Palestini 630. g.n.e. Njegov grob navodno se nalazi u Ghori, u Jordanskoj dolini.

²¹¹ Arab.: al-hilm – također istrajna strpljivost, istrajnost

Uputstva Mu'azu

“O Mu'aze, poučavaj ih Božijem tekstu i daj im dobre upute o pravednom ponašanju.

Ophodi se prema ljudima u skladu s njihovim položajem²¹², bilo da su dobri ili loši, i sprovodi među njima Božija naređenja. Kada se radi o Božijim stvarima i Njegovom vlasništvu, ne pravi nikakve izuzetke, jer to nije tvoja vlast niti tvoje vlasništvo. Vрати im povjereno, bilo malo ili veliko.

Budi saosjećajan i opraštaj, sve dok time ne povređuješ tuđa prava, jer bi inače neznalica mogao reći: ‘Ti si srušio Božije pravo.’ Zamoli tamošnje ljude za oprost za svaku stvar za koju se bojiš da bi ti je mogli prebaciti, dok ti ne oprost.

Odbaci korištenje vremena u neznanju, osim onoga što je i islam učinio²¹³ pravilom. Objavi sve od islama, bilo malo ili veliko. Ipak, tvoja najveća briga neka bude namaz, jer on je, nakon prihvatanja spoznaje vjere, glavnina islama. Upozoravaj ljude na Boga i Sudnji dan, i sam slijedi to upozorenje, jer će ih to snažnije potaknuti da rade ono što Bog voli.

Pošalji im pouku: služi Bogu, kojem ćeš se vratiti, i ne boj se nikakvog prekora radi Božije volje.

Ja te upozoravam na bogobožnost, na iskrenost u govoru, na ispunjenje obećanja, na vraćanje povjerenog i napuštanje izdaje, na blagost u govoru i širenje selama, na zaštitu komšijskih odnosa, na samilost prema siročadi, na dobra djela, na skraćivanje očekivanja, na ljubav prema onome svijetu, na strah od obračuna, na povezanost s vjerovanjem, na promicanje Kur'ana, na savladavanje srdžbe i na skromnost.²¹⁴

Čuvaj se da ne psuješ one koji su predani, da ne budeš poslušan grijешniku, da ne postaneš neposlušan pravednom imamu, da iskrenog ne uvlačiš u laž niti da lažovu daješ pravo.

Sjećaj se svoga Gospodara na svakom koraku i za svaki grijeh odredi pokajanje: za tajni grijeh – tajno pokajanje, a za javni grijeh – javno pokajanje.

O Mu'aze, kada bih znao da ćemo se prije Dana proživljenja još jednom sresti, učinio bih svoje objašnjenje kraćim. Ali vidim da se mi nećemo više vidjeti. Zato, znaj, o Mu'aze, da mi je od vas najdraži onaj koji me susretne onakav kakav me napustio.”²¹⁵

²¹² Doslovno stupanj, od najboljeg do najgoreg; ili dali oni bili dobri ili loši

²¹³ Može također da znači ono što je ozakonjeno ili učinjeno pravilom. Doslovno spuštanje krila

²¹⁴ Može također da znači, ono što je uzakonjeno ili učinjeno kao pravilo.

²¹⁵ Poslanik (s.) govori o halu, stanju. Nisu svi sljedbenici koji su mu (s.) se za života na vjernost zakleli ostali dosljedni, i držali se toga.

1.6 Nekoliko kratkih pojašnjenja

Svaka stvar ima jednu posebnu čast. Najčasnije okupljanje na nekom skupu jeste ono koje je okrenuto prema kibli²¹⁶. Ko od vas teži prema najvećoj časti, ko se boji Boga i ko želi da bude najjači, neka se pouzda u Boga. A ko želi da bude najbogatiji, neka smatra sigurnijim ono što je u Božijoj ruci od onoga što drži u svojoj.

Potom je (s.) rekao: "Trebam li vas obavijestiti o najgorem među ljudima?"

Oni odgovoriše: "Ali naravno, o Poslaniče Božiji!"

On (s.) je kazao: "Onaj ko se sam nastanjuje, drugima uskraćuje svoju pomoć i bičuje svoga slugu. Ali, želite li da znate ko je još gori od ovih?"

Oni potvrdiše: "Naravno, o Poslaniče Božiji!"

On (s.) je istaknuo: "Onaj ko ne oprašta greške i ne prihvata izvinjenja."

Potom je on (s.) dodao: "Trebam li vam reći ko je još gori od ovih?"

Oni rekoše: "Ali naravno, o Poslaniče Božiji!"

On (s.) nastavi: "Onaj od koga čovjek ne očekuje nikakvo dobro i od čijeg zla niko nije siguran."

Potom je on (s.) upitao: "Hoću li vam još kazati ko je gori od ovih?"

Oni rekoše: "Svakako, o Poslaniče Božiji!"

On (s.) objasni: "To je onaj koji mrzi ljude, i koga ljudi mrze."

Zaista, Isa (a.s.) je propovijedao djeci Izraelovoj:

"O djeco Izraelova, ne odajite mudrost nezalicama, jer time činite nepravdu mudrosti. Ipak, ne uskraćujte je onima koji su je dostojni, jer time činite nepravdu njima. Ne smatrajte dostojnim onoga ko čini nepravdu, da ne biste izgubili prednost koju imate.

O djeco Izraelova, stvari su trostruke:

- ono čija je ispravnost jasna, toga se držite;
- ono čija je pogrešnost jasna, od toga se udaljite;
- ono što sporno, prepustite Bogu."

"O vi ljudi! Vi imate uputitelje, pa usmjerite se prema njima! I vi imate kraj, pa pazite na svoj kraj!

Zaista, vjernik ima da se plaši: onoga što je već prošlo – a ne zna kako će Bog o tome suditi; i onoga što tek dolazi – a ne zna šta je Bog odredio.

Stoga, brini se, čovječe, o sebi: koristi sadašnjost za svoj onaj svijet, svoju mladost za svoju starost, i svoj život prije smrti. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša: nakon smrti nema oprost, i nakon ovoga svijeta nema drugog boravišta osim Vrta ili Vatre!"

²¹⁶ Arab.:al-qibla – pravac okretanja pri namazu. Onaj ko klanja u islamu, uvijek se okreće prema Kabi.

1.7 Znanje, razumnost i neznanje

Stječite **znanje**²¹⁷, jer to je dobro djelo²¹⁸ i njegovo razmatranje je slavljenje²¹⁹, potraga za njim vrijedi kao borba²²⁰ a njegovo prosljeđivanje i širenje na one koji ga nemaju je milostinja, a njegovo saopštavanje i dijeljenje prema onima koji su ga dostojni je bogoslužje. Ono je uputitelj u pogledu dozvoljenog i zabranjenog²²¹, on upućuje onoga ko prema njemu teži na putu prema Dženetu. Ono je odmor u usamljenosti i saputnik u tuđini, voditelj prema dobrobiti. Oružje je protiv neprijatelja, a ukras prijatelja. Time Bog uzdiže neke i čini ih predvodnicima prema dobru, spram kojih se drugi orijentiraju: njihova djela mogu se slijediti, a i sami melec teže da budu njihovi prijatelji.

Znanje je život za srca i svjetlo za oči nakon sljepoće, kao osnaženje za tijelo nakon slabosti. Njegovim nosiocima Bog daje položaje voljenih i omogućuje im da budu skupa sa skromnim i pobožnim, na ovom i na onom svijetu.

Sa znanjem čovjek je pokoran Bogu i služi Mu, i samo preko znanja Bog se spoznaje, a Njegova Jednoća posvjedočuje. Znanje pomaže da se porodica i rodbina drži zajedno, a preko znanja prepoznaje se dozvoljeno i zabranjeno. Jer znanje je predvodnik razumnih, a razumnost Bog pruža blaženima i sretnima, a uskraćuje je nesretnicima.

Obilježja **razumnog**²²² su da se blago i strpljivo suočava s onima koji mu prilaze kao neznalice; da previđa nepravdu počinjenu prema njemu; da se pokazuje ponizno onome ko je niži od njega; da se takmiči u težnji prema vrlini sa onim koji stoji više od njega; da pazi da li je nešto dobro prije nego što govori – i potom govori korisno, ili, ako je loše, da šuti i tako ostaje neoštećen; da traži pribježište kod Boga kada se suoči s iskušenjem; da svoju ruku i jezik drži pod kontrolom.

Vidi li on neku vrlinu, prisvaja je; niti ga napušta stid, niti se kod njega pokazuje pohlepa. To su tih deset obilježja po kojima se može prepoznati onaj koji je obdaren razumom.

²¹⁷ Arab.: al-'ilm – znanje, spoznaja. Mnogo češće označava unutarnji sadržaj i spoznatu istinu, a rjeđe znanje stečeno istraživanjem ili trudom (znanost).

²¹⁸ Arab.: al-ḥasana – dobro djelo, ispravno djelovanje, vrlina. U Kur'anu se najčešće pojavljuje u neraskidivoj povezanosti s vjerovanjem.

²¹⁹ Arab.: tasbih – slavljenje, odricanje Bogu bilo kakvog nedostatka. U Kur'anu se slavljenje često produžuje izrazom "kroz Njegovo hvaljenje", jer niko nije dostojan da Ga hvali osim Njegovih pročišćenih robova.

²²⁰ Arab.: džihad – doslovno znači napor. Oružana borba radi zaštite života, zemlje, slobode i časti predstavlja samo jedan od kriterija džihada. Poslanik (s.) je naglasio da je džihad samospoznaje najveći džihad.

²²¹ Arab.: al-halal wa al-haram – ono što je Bog dozvolio i ono što je On zabranio.

²²² Arab.: al-'aql – razumni, razumom obdareni, onaj ko koristi svoj intelekt, koristi se razumom.

Obilježja **neznalice**²²³ su da on nanosi nepravdu prema onome sa kim sarađuje, naime potčinjava onoga ko je slabiji od njega, a drzak i uobražen je prema onome ko stoji iznad njega. Njegov govor je nepromišljen. Kada govori, griješi. Kada šuti, zanemaruje i propušta²²⁴. Kada se suoči sa iskušenjem, tada se u njih upušta, tako da ga obuzmu. Kada vidi neku vrlinu, okrene se od nje i biva lijen. Niti se boji svojih ranijih grijeha, niti ga upozorava od grijeha preostalo vrijeme. Pri dobrim djelima, odugovlači i biva lijen. Bezбриžan je zbog onoga što je ispustio i propustio. Ovo je, dakle, deset obilježja neznalice kojem je razum uskraćen.

1.8 Jedna napomena

Zašto vidim da je zaljubljenost u ovaj svijet mnoge ljude savladala? Kao da ovaj svijet nema kraja i kao da istina na ovom svijetu vrijedi samo za druge.

A ono što su naslijedili od onih koji su prije njih otišli s ovoga svijeta, njima se čini poput voza putnika koji će se ubrzo ponovo vratiti – iako ste ih već ukopali. Zar niste potrošili njihovo naslijeđe? Pa zar vi ostajete vječno nakon njih? Kako je to pogrešno!

Zar najmlađi među vama ne uzima pouku od onih prije sebe? Neznalice ste, zaboravili ste svaku opomenu iz teksta Božijeg, osjećate se sigurnima od svake loše posljedice, niti se bojite dolaska tlačiteljske tegobe niti iznenadne sudbinske nedaće.

Blago onome koga briga bogobožnosti obuzdava, a ne strah od ljudi.

Blago onome čiji je imetak čist, čija je unutrašnjost ispravna, vanjština lijepa i biće pravedno.

Blago onome koji u obilju imetka udjeljuje, a u govoru se suzdržava.

Blago onome koji se pred Bogom, čije je sjećanje uzvišeno, ponizno klanja; koji se pokorno i skromno odnosi prema onome što mu je Bog dozvolio, a bez da se okrene od moga sunneta; koji odbacuje ukrase ovoga svijeta, a ne odstupa od moga sunneta; koji nakon mene slijedi najbolje iz moga potomstva²²⁵ i prepušta se mudrim i učenim²²⁶ i smiluje potrebitim.

Blago onome ko svoj imetak stiće na dozvoljen način i ne troši na nepravedan način, zauzima se za potrebite i drži se podalje od uobraženih, hvalisavaca i onih koji su opsjednuti ovim svijetom, koji unose ono što je oprečno mome Sunetu i ne djeluju na način kako sam to ja radio. Blago onome ko svojim dobrim karakterom ljudima čini dobro, poklanja im svoju podršku i pošteduje ih svoga zla.

²²³ Arab.: al-džahil – neznalica, onoliko koliko džehl kontrira znanju ('ilm), a ponekad kontrira intelektu ('aql), zbog čega se ovaj pojam teško može prevesti jedinstveno.

²²⁴ Kada dođe do toga da kaže nešto što je neophodno, tada zakaže.

²²⁵ Arab.: al-'itra – potomstvo, porijeklo.

²²⁶ Arab. fiqh: u doslovnom smislu – razumijevanje, poznavanje nečega i dublje znanje o tome. Također se često odnosi islamske pravne nauke.

1.9 Njegova (s.) propovijed za oproštajni hadž

Hvaljen neka je Bog. Mi ga slavimo i tražimo utjehu kod Njega ,molimo ga za oprost i vraćamo mu se pokajnički. Mi tražimo pribježište prema Bogu od zla u nama²²⁷ i od zla naših djela. Onoga koga Bog uputi, za njega nema zablude, a koga On ostavi u zabludi, za njega nema uputitelja na pravi put.

Ja svjedočim da nema Boga osim samog Boga, koji nema saučesnika, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik.

Opominjem vas, robovi Božiji, da se bojite Boga i potičem vas da pokorno djelujete, tražeći dobro od Njega.

O vi ljudi! Čujte od mene ono što vam objašnjavam, jer ne znam hoću li vas nakon ove godine na ovom mjestu ponovo vidjeti.

O vi ljudi! Vaša krv i vaša čast ostaju jednako sveti kao što su ovo sveto mjesto i ovaj sveti dan, dok ne susretnete svog Gospodara – jesam li vam to saocio? O moj Bože, budi svjedok! Dakle, ko ima neko dobro koje mu je povjereno, neka ga vrati onome ko mu ga je povjerio.

Kamatarenje iz vremena neznanja²²⁸ je ukinuto! A prvi, kojeg sklanjam, kamatar je 'Abbas ibn 'Abudl-Muttalib!²²⁹

I krvna osveta iz vremena neznanja je ukinuta! A prva krvna osveta koju ukidam je za 'Amira ibn Rabi'a ibn al-Haris ibn 'Abdil-Muttalib!

I običaji iz vremena neznanja su ukinuti – osim vratara (sidana)²³⁰, upravitelja časnog hrama i (siqaya)²³¹ opskrbitelji hodočasnika.

²²⁷ Arab. anfusina – nas samih

²²⁸ Arab.: al-džahiliyya – vrijeme neznanja, dakle vrijeme prije objave Božije vjere.

²²⁹ 'Abd al-Muttaliba, Poslanikov amidža s očeve strane. Prema većini izvora, bio je tri, a prema Ibn Hagaru dvije godine stariji od Poslanika. Bio je imućan i posjedovao plantažu u Ta'ifu. Oženjen je bio s Umm al-Fadl i od malih nogu je gajio simpatije prema Poslaniku. Ipak, u borbi na Bedru bio je na strani Mekanaca. Zarobljen je, ali se vratio u Meku nakon što je sam odkupio sebe i dvojicu svojih rođaka, 'Aqila i Nawfala ibn Harita. Tek kratko prije oslobođenja Meke prihvatio je Islam i tada je svoj imetak stavio na raspolaganje za vjeru. Prvom halifi Abu Bekru uskratio je odanost i držao se Imama 'Alija. Tvrdnje da se svađao s Fatimom oko Fedeka djeluju nevjerodostojno, jer se uvijek stavljao na stranu 'Alija i ignorisao zabranu privremenog braka koju je uveo 'Umar ibn al-Khattab. Njegov sin, 'Abdullah ibn 'Abbas, postao je poznati praotac kasnije dinastije Abasida, ali nije imao nikakve veze s njihovom vladavinom, iako su oni preko izmišljenih hadisa nastojali iskoristiti njegovu ličnost za vlastiti ugled. 'Abbas je umro u 88. godini, 32/34. n. Kr., u Medini i ukopan je na groblju Dženet ul-Baqi'. Još jedan njegov sin bio je 'Ubaidullah ibn al-'Abbas.

²³⁰ Arab.: as-sidana – služba stražara, oni koji brinu o svetim mjestima.

²³¹ Arab.: as-siqaya – služba koja se brine za opskrbu hodočasnika vodom.

Ali ubistvo²³² će biti uzvrćeno²³³, ipak kod nenamjernog smrtnog udarca²³⁴ sa štapom ili kamenom samo je dužan stotinu Kamila²³⁵, a ono što je preko toga, spada u vrijeme neznanja!

O vi ljudi! Šejtan je već očajan da će mu se na ovom tlu klanjati, ali već mu je dovoljno da mu budete poslušni za manje od ovoga – naime, za male grijehе koje počinite, a potcijenite ih! O ljudi! Upotreba pomjerenog mjeseca (nasi') svjedoči o još većem poricanju. Time se poricanje vodi u zabludu, jer se u jednoj godini nešto smatra profanim, a u drugoj godini²³⁶ smatra svetim, kako bi broj onih koje je Bog objasnio kao svete, izjednačio.²³⁷

Vrijeme se sada okrenulo nazad u svoje stanje, kao na dan kada su Nebo i Zemlja stvoreni: "Zaista, broj mjeseci kod Boga je dvanaest, po odredbi Božijoj, od dana kada je On stvorio Nebesa i Zemlju – od kojih su četiri sveta²³⁸, tri uzastopna i jedan izdvojeni: Zul-Qa'da, Zul-Hidždža i Muharem, te Redžeb između Džumade i Šabana. Jesam li vam to prenio? O moj Bože, budi svjedok!"

O vi ljudi! Zaista, vaše žene imaju prava prema vama, i njihov imetak ima prava prema vama. Vi možete od njih zahtijevati da nikoga ne puštaju u vaše krevete i da nikome koga vi prezirete ne dopuštaju ulazak u vaše kuće, osim uz vašu dozvolu, te da ne čine nemoralnost.²³⁹ Ali ako to učine, Bog vam dozvoljava da ih udaljite iz postelje, da ih izbjegavate u spavaćoj sobi i da ih ne korite uvredljivo. Ipak, ako se uzdrže i budu vam poslušne, tada ih morate primjereno opskrbiti i odijevati. Bog vam ih je povjerio i kroz Pismo Božije vam je dozvoljeno da s njima općite.

Tako dakle, bojte se Boga u odnosu sa vašim ženama i opominjite jedni druge da se prema njima dobro ophodite!

O vi ljudi! "Vjernici su braća jedni drugima."²⁴⁰

Vjerniku imetak njegovog brata nije dozvoljen, osim iz slobodnih dijelova – jesam li vam to prenio? O moj Bože, budi svjedok!

²³² Arab.: al-'amd: namjerni čin

²³³ Arab.: al-qawad – u smislu ciljane odmazde.

²³⁴ Arab.: šibh al'-hamd – pseudonamjera, nije bilo namjerno usmrćivanje.

²³⁵ Arab.: ba'ir – u fikhskim knjigama se detaljno o tome govori.

²³⁶ Misli se na to da su se onoga što je naređeno držali a nekada nisu, onako kao bi njima to trenutačno to odgovaralo.

²³⁷ Sura 9:37

²³⁸ Sura 9:36

²³⁹ Arab.: al-fahiša – nemoralnost

²⁴⁰ Sura 49:10

Ne okrećite se kao poricatelji, tako što jedni druge obezglavljujete, jer ja sam vam ostavio ono preko čega nikada nećete zalutati, dok se toga čvrsto držite: Knjigu Božiju i moje potomstvo, Ljude moje kuće – jesam li vam to prenio? O moj Bože, budi svjedok!

O vi ljudi! Vi imate samo jednog Boga, kao što imate samo jednog oca: svi vi potičete od Adema, a Adem je od ilovače.

“Zaista, najplemenitiji od vas je najbogobojazniji!”²⁴¹

Nijedan Arap nema prednost pred nearapom, osim preko bogobojaznosti²⁴² – jesam li vam to prenio?

Oni rekoše: Da!

On (s.) reče: Tako prenesite svjedočenje odsutnima!

O vi ljudi! Zaista, Bog je udijelio svakom naslijedniku svoj udio, a jednom naslijedniku nije dozvoljeno da raspolaže sa više od jedne trećine po slobodnoj volji.

I vanbračno dijete pripada krevetu²⁴³ a bludnika sljeduje kamen²⁴⁴. Ko svoje porijeklo pripisuje nekome drugome a ne svome ocu i ko nekoga drugog kao svog zaštitnika predstavlja²⁴⁵, na njemu leži prokletstvo Božije, meleka i svih ljudi; i od takvog Bog niti uzima zalaganje niti izravnjanje – Mir neka je sa vama i milost Božija!

1.10 192 Kratke predaje

Poslanik (s.) je rekao:

1. “Smrt je dovoljna kao opomena, bogobojaznost je dovoljna kao bogatstvo, bogoslužje²⁴⁶ je dovoljno kao zanimanje, proživljenje je dovoljno kao pribježište i Bog je dovoljan kao nagrada.”
2. “Dvije posebnosti ne nadilazi nijedno ponizno i pobožno djelo: vjera u Boga²⁴⁷ i dobrobit prema Božijim robovima. I dvije posebnosti ne nadilazi nikakvo zlo: pripisivati drugome božanstvo osim Bogu²⁴⁸ i nanošenje štete Božijim robovima.”

²⁴¹ Sura 49:13

²⁴² Vice versa.

²⁴³ Misli se na krevet žene, gdje se dijete začelo. Znači ne pripada muškarcu.

²⁴⁴ Ne kamenovanje, nego ništa više osim kamena; on ostaje bez prava na dijete.

²⁴⁵ Jednog gospodara koji je svoga roba otpustio, naziva se mevla. Između njih ostaje jedna brižna i bliska povezanost (al-wala'). Budući da je Božiji Poslanik o sebi i 'Aliju jednom rekao: “Ja i ti smo očevi ove zajednice”, a u jednoj drugoj predaji se kaže: “Onaj čiji sam je Gospodar zaštitnik, i Ali' je njegov zaštitnik, iz čega je vidljivo na šta se ova izjava još odnosi.

²⁴⁶ Arab.: al-'ibada – klanjanje, zazivanje, bogoslužje.

²⁴⁷ Arab.: al-iman bi-llah.

²⁴⁸ Arab.: aš-širk bi-llah – staviti nekoga pored Boga, sa ili pored Njega nekog drugog obogotvoriti.

3. "Misli češće na smrt, koja će te usmrtniti na ovom svijetu. Potrudi se u zahvaljivanju, jer zahvaljivanje uvećava milost. Uvećavaj dove, jer ti ipak ne znaš kada ćeš biti uslišan. I čuvaj se pohlepe, jer Bog je odlučio da onaj protiv koga se učini prestup zaista će Bog priteći u pomoć.²⁴⁹ On je rekao: 'O vi ljudi, vaši prijestupi usmjereni su samo protiv vas samih.'²⁵⁰ I čuvajte se spletki, jer zaista Bog je odlučio da spletko neće nikoga drugog zadesiti osim onoga od koga je potekla."²⁵¹
4. "Uskoro ćeš žudjeti za vlašću, ali ćeš se ipak žaliti i kajati: kako loša maćeha i kako loše odvikavanje."
5. (...) ²⁵²
6. On (s.) je upitan: "Ko je najbolji saputnik?"
On (s.) reče: "Kada se nečega sjetiš, podržava te; ako nešto zaboraviš, on te podsjeti."
I bi upitan: "Ko su najgori ljudi?"
On (s.) odgovori: "Učenjaci kada se pokvare."
7. "Moj Gospodar mi je naložio devet stvari: iskrenost, tajno kao i javno; ostati pravedan u zadovoljstvu i srdžbi; biti odmjeran u siromaštvu i bogatstvu; opraštati onome ko mi je nepravdu učinio; dozvoljavati onome ko meni zabranjuje; održavati kontakt sa onim ko ga je prekinuo; da moja šutnja bude razmišljanje, moj govor predanost, i da me poučava²⁵³ ono šta vidim."
8. "Čuvaj znanje zapisivanjem."²⁵⁴
9. "Ako jedan narod²⁵⁵ bude predvođen zlikovcem, beznačajni će vrijedjeti kao najugledniji, a ako se zlikovcu odaje počast, onda ljudi mogu očekivati nesreću."
10. "Hitro hodanje vjerniku krađe čast."
11. "Pokradeni ne prestaje da sumnjiči nevinog sve dok ovaj zločin ne nadiđe sam zločin krađe."
12. "Bog voli onoga ko sa svojim pravom velikodušno²⁵⁶ postupa."
13. (...)
14. "Ko uđe u noć i u dan, a posjeduje tri stvari, njegova milost na ovom svijetu je potpuna: tjelesno zdravlje, sigurnost dok se kreće putem i osnovnu opskrbu za svoj dan. Pri tom, ako

²⁴⁹ Sura 22:60.

²⁵⁰ Sura 10:23

²⁵¹ Sura 35:43, Intrige

²⁵² Pogledaj predgovor.

²⁵³ 'Ibar: pouka, lekcija

²⁵⁴ Arab.: al-kitab – Sačuvaj znanje u knjigama. Ovdje nije gramatički navedeno.

²⁵⁵ Arab. al-qawm – narod, od Arab. qam (stajati), ovdje u smislu ljudi koji su na neki određeni način okupljeni zajedno.

²⁵⁶ Arab.:al-džavad – plemenita osobina, vrlina. Čitaj, onaj ko se može odreći.

posjeduje i četvrtu stvar – vjeru – tada je milost na njemu upotpunjena kako na ovom, tako i na onom svijetu.”

15. “Smilujte se onome ko je svoj ugled izgubio i osiromašenom bogatašu i učenom koje se izgubi među nezalicama.”

16. “Dva stanja vode mnoge ljude u iskušenje: zdravlje i slobodno vrijeme.”

17. “Srca su pripravna za ljubav prema onome ko im čini dobro, i pripravna za srdžbu prema onom ko ima čini zlo.”

18. “Nama, grupi Poslanika, naređeno je da se ljudima obraćamo u skladu sa njihovim razumom.”

19. “Proklet je²⁵⁷ onaj ko ljudima nameće svoje tegobe.”

20. “Bogobožnost je sadržana od sedam dijelova, najveći od njih je težnja prema dozvoljenom.”

21. “Zaista, pokornost prema Bogu ne dešava se kroz prisilu, niti Bog biva pobunom savladan, niti On zapostavlja ljude u bogatstvu. Ipak, On ima moć nad onim za šta ih je opunomoćio, i Njemu pripada ono što im je dao u posjedovanje.”

22. Poslanik (s.) je rekao svome sinu Ibrahimu, kada je ovaj ležao na samrti:

“Kada onaj koji je otišao ne bi predvodio i kada posljednji ne bi slijedio prvog, tako bismo za tobom tugovali, o Ibrahimе.” Potom je on plakao (s.) i rekao: “Oko plače, srce tuguje, i ništa drugo mi nećemo reći, nego to što se Gospodaru dopada, i zbog tebe, o Ibrahimе, (jer si otišao) mi tugujemo!”

23. “U umjetnosti izražavanja leži ljepota.”

24. “Znanje ne biva oduzeto tako što se otrgne od ljudi, nego su to znalci koji bivaju uklonjeni, sve dok ljudi ne dobiju za predvodnike nezalice, kad nijedan znalac više ne ostane kojeg bi se moglo zamoliti za uputu, tako da im ovi daju upute bez znanja, pri čemu odlaze u zabludu, a ovi u zabludu vode.”

25. “Najplemenitiji napor²⁵⁸ moje zajednice jeste iščekivanje spasenja.”

26. “Oprost onome ko nam je učinio nepravdu dostojan je nas, Ljudi Kuće (Ehi-bejt), i dozvoliti onome ko nam je nešto uskratio.”²⁵⁹

27. “Onaj kome se najviše može zavidjeti iz moje zajednice je onaj koji ima brigu o skromnom posjedu, koji je po svome biću odlikovan obilnim namazima, svome Gospodaru služi najbolje u tajnosti i ljudima ne upada u oči. Njegova opskrba je dostatna, sa čime se izdržava do kraja života. Malo je ono što on ostavlja u nasljedstvo i malo se za njim tuguje.”

28. “Vjerniku ne pada teško nikakav napor, niti bol, niti briga; sve što ga brine jeste da mu Bog naplati njegova zla djela.”

²⁵⁷ Arab.: mal'un – proklet, odbačen, znači da je neko učinio prekršaj kojim je udaljen iz blizine Božije i iz kruga Njegove posebne milosti.

²⁵⁸ Arab.: džihad

²⁵⁹ Arab.: Ahl al-Bait

29. "Ko jede samo ono za čim žudi, i oblači se samo ono za čim žudi, i jaše samo ono za čim žudi, njega Bog neće ni pogledati, dok se ne sustegne ili to ne napusti."

30. "Vjernik je poput klasja: nekad je povijen, a nekada uspravan. Ali poricatelji istine su kao bor: stalno su nesavijtljivi, bez osjećaja."

31. Poslanik (s.) je bio upitan: "Koji ljudi će biti najjače iskušani na ovom svijetu?"

On (s.) je odgovorio: "Poslanici, potom oni koji su im najbliži. A vjernik će biti iskušan u mjeri svoje vjere i ljepoti njegovog djelovanja. Ko je dakle zdravog vjerovanja i dobrog djela, njegovo iskušenje će biti jako, a ko je labilnog vjerovanja i slabog djela, njegovo iskušenje će biti manje."

32. "Kada bi ovaj svijet kod Boga imao vrijednost krila jedne muhe, tada također poricatelju istine i licemjeru ne bi dao ništa od toga."

33. "Ovaj svijet je promjenjiv: ono što je dobro za tebe dostiže te u tvojoj slabosti, a ono što nije dobro za tebe ne možeš od sebe otkloniti čak ni pomoću sve svoje snage. Ko napusti očekivanje onoga što je izgubljeno, taj pruža svome tijelu odmor, a ko je zadovoljan s onim što mu je Bog dodijelio, on nalazi utjehu."

34. "Zaista, tako mi Boga, ne postoji djelo koje vas približava vatri, a da vas nisam obavijestio i zabranio ga. I ne postoji djelo koje vas približava Dženetu, a da vas nisam obavijestio i koje vam nisam preporučio. I zaista, vjerni Melek Džibril mi je dao uputu da nijedna duša ne umire dok njena opskrba ne bude upotpunjena. Zato žudite za njom pristojno i nemojte, kroz odugovlačenje opskrbe, da vas zavede da preko nepokornosti prema Njemu želite da dosegnete istu, jer ono što je kod Boga dostiže se samo pokornošću Njemu."

35. "Dva glasa Bog prezire: jadikovku u vrijeme nevolje²⁶⁰ i hvalisanje okolo u vrijeme milosti."

36. "Znakovi da je Bog zadovoljan ljudima su niske cijene i pravedni vladari, a znakovi Božije srdžbe su nepravedni vladari i visoke cijene."

37. "Ko ovo četvero učini svojim osobinama, od Boga Svemoćnog bit će prosvijetljen: ko se kod svojih stvari štiti svjedočenjem da nema Boga osim Boga i da sam ja Božiji Poslanik; onaj ko kaže, kada ga zadesi nesreća: 'Mi smo Božiji i Njemu se vraćamo'²⁶¹; ko kaže, kada mu se nešto dobro dogodi: 'Hvaljen neka je Bog'²⁶²; i ko kod nekog prestupa kaže: 'Molim Boga za oprost i vraćam se Njemu.'²⁶³

38. "Kome su date četiri stvari, njemu neće biti četiri oduzete: onaj kome je dato da traži oprost, njemu oprost neće biti otuđen; onaj kome bude dana zahvalnost, neće biti uskraćen za uvećanje; onaj kome bude dato pokajanje, on neće biti uskraćen za prihvatanje; i onaj kome bude dato da uči dove, ispunjenje istih neće biti uskraćeno."

²⁶⁰ Arab.: musib – jad

²⁶¹ Po Imamu Aliju a.s. ovo je priznanje da pripadamo Bogu i da smo prolazni. Arab.inna lillahi wa inna ilaihi rahi'un.

²⁶² Arab.:al-hamdu lillah

²⁶³ Arab.: astagfirullah wa atubu ilaih.

39. "Znanje leži u riznici dragulja, a njen ključ su pitanja. I neka vam se Bog smiluje, jer zaista, preko toga će biti četvero nagrađeno: onaj ko pita, onaj ko odgovara, slušatelj i onaj koji ih voli."

40. "Pitajte učene, savjetujte se s mudrim i pridružite se siromašnim."

41. "Meni je draže da steknem više znanja nego činiti dodatno dobrovoljno bogoštovlje, i najbolje u vašoj vjeri je pobožni strah."²⁶⁴

42. "Ko ljudima dijeli fetve, bez poznavanja vjerskog prava²⁶⁵, njega proklinju Meleci na nebu i na zemlji."

43. "Zaista, veliko iskušenje će biti pozlaćeno velikom nagradom, a kada Bog voli jednog roba, tada ga stavlja na iskušenje. Čije srce je zadovoljno s tim, njemu pripada zadovoljstvo Božije, a ko se ljuti, njemu pripada srdžba."

44. Jedan čovjek mu (s.) je došao i rekao: "O Božiji Poslaniče, posavjetuj me."

Tu on (s.) reče: "Ne stavlaj Boga po strani, čak i kada bi vatrom bio opečen i mučen, osim ako je tvoje srce pri tom ispunjeno vjerom. Budi poslušan svojim roditeljima i budi čestit s njima, bili oni u životu ili mrtvi. I ako ti naredi da se u pogledu tvoje porodice i svoga imetka suzdržiš i ograničiš, onda to uradi, jer to je dio vjere, kao što je obavezni namaz. Zato ne napuštaj to namjerno, jer ko napušta namjerno namaz, izigrao je Božiju zaštitu. I čuvaj se da ne piješ vino²⁶⁶ i ostala opijajuća pića, jer ona su ključ svakog zla."

45. Jedan čovjek od Bani Tamim-a, koga su zvali Abu Umayya, došao je i upitao: "O Muhamede, za šta pozivaš ljude?"

Božiji Poslanik (s.) odgovori: "Pozivam Bogu očitom uviđavnošću, svojstvenom²⁶⁷ meni i onima koji mene slijede, i pozivam prema onome koga se zaziva kada doživiš neki gubitak, da ti On to otkloni, onaj kod koga tražiš utjehu i onoga koji tebi obilno daruje kada imaš malo, i da Ga za to moliš da okonča tvoje siromaštvo."

Čovjek zamoli: "Onda me posavjetuj o Muhamede."

On (s.) reče: "Ne ljuti se."

"Posavjetuj me još," upita čovjek.

"Zadovolji ljude onim sa čim bi ti volio da oni tebe zadovolje," odgovori Poslanik.

"Posavjetuj me još."

"Ne vrijeđaj nikoga, kako ne bi stekao njihovo neprijateljstvo."

"Posavjetuj me još."

"Ne odugovlači da činiš dobro onima koji to zaslužuju."

²⁶⁴ Arab.: al-wara' – suzdržanost, pobožnost u vjeri Božijoj (fi dīn-illah), u strahu od Boga, živeći i moleći Ga; kod sumnjivih stvari; onaj koji se uvijek suzdržava, strogo odricanje.

²⁶⁵ Arab.: fatwa – saopćenje o stavu Božijeg određenja prema viđenju jednog učenjaka. Ne može se pretpostaviti da se ovdje radi o ograničenju na pravna pitanja, budući da ona u trenutku nebeske objave još nisu bila etabliрана kao zakoni.

²⁶⁶ Arab. :al-hamr – doslovno: ono što opija (ono što svijest zastire).

²⁶⁷ Sura 12:108

“Posavjetuj me još.”

“Voli ljude, onda će i oni tebe voljeti, i susreći svoga brata nasmijanog lica. Ne budi zadovoljan, kako te nezadovoljstvo ne bi uništilo na ovom i na onom svijetu. Nosite svoj izar (ogrtač)²⁶⁸ do polovine potkoljenice i ne dozvoljavaj da se vuče po podu, jer to je razmetljivost²⁶⁹, a to Bog prezire.”

46. “Zaista, Bog prezire nepristojnog starca, bogataša tlačitelja, oholog siromaha i nametljivog prosjaka. I On uništava nagradu onoga ko drugima prebacuje svoja dobročinstva i prezire uobraženog, drskog lažljivca.”

47. “Ko se predstavlja siromašnim, on će i biti siromašan.”

48. “Dobro ophođenje prema ljudima je polovina vjere, imati saosjećajnost sa njima je pola života.”²⁷⁰

49. “Najveća razumnost nakon vjere jeste dobro ophođenje s ljudima, sve dok kroz to ne bude povrijeđeno pravo. A u blaženstvo za jednog muškarca spada i kratko skraćena brada.”

50. “Ništa nisam zabranio, nakon zabrane obožavanja idola, tako snažno kao nametljivost.”

51. “Nama ne pripada onaj ko prevari muslimana, ili mu nanese štetu, ili mu smišlja smicalicu.”

52. On (s.) se podigao u džamiji od al-Heif-e i reče:

“Bog neka blagoslovi roba koji čuje moje riječi, sačuva ih i prenese onome ko ih nije mogao čuti. Jer, ponekad neko nosi poruku onome ko je bolje razumije od njega, a ponekad prenosi ono što ni sam ne razumije.

Tri stvari postoje protiv kojih musliman ne smije imati ogorčenost u svome srcu:

- da neko pravedno djeluje radi Božijeg zadovoljstva,
- da vođu muslimana pravedno savjetuje,
- i da je s muslimanima zajednički povezan, jer vjernici su braća – ravnopravni po krvi i zajedno naspram drugih.²⁷¹ Ipak, čak i onaj ko je najmanji od njih po pitanju zbrinutosti može za sve ostale govoriti.”

53. (...)

54. “Bog se smilovao onome ko dobro govori i time dobija ili loše prešućuje i tako ostane spašen.”

55. “Ko usvoji i raživi u sebi troje, ima obilježja koja upotpunjuju vjerovanje: da u zadovoljstvu ne dopusti da bude odveden na pogrešno djelo; da u stanju srdžbe ne odstupi od istine; i da, kada ima moć, ne prisvaja ono što mu ne pripada.”

²⁶⁸ Arab.: ali-izar – pregača. Arapi njegovog vremena su zbog oholosti znali nositi ogrtače koji se vuku po zemlji.

²⁶⁹ Također oholost, uznositost

²⁷⁰ Arab.: al-'aiš – život, hrana. Život se posebno odnosi na životinje i druga živa bića. Stoga nije korišten arapski pojam ḥayat.

²⁷¹ Misli se ovdje, kao u slučaju prestupa i agresivnosti.

57. "Učenje Kur'ana u namazu je bolje nego učenje Kur'ana van namaza. I zahvala Bogu je bolja od milostinje. Ali milostinja je bolja od posta, a post je nagrada."

Potom je on (s.) rekao: "Nijedan govor nije ništa bez djela, i govor i djelo nisu ništa bez namjere. I govor, djelo i namjera nisu ništa bez saglasnosti sa Sunnetom."

58. "Smirenost i promišljenost je od Boga a žurba je od šejtana."

59. "Ko stječe znanje kako bi se time nadmetao s neukima, ili se hvalisao pred učenima, ili privlačio pažnju ljudi da bi ga oni cijenili, taj sebi priprema mjesto u Džehenemu. Jer, vođstvo ne pripada nikome osim Bogu i Njegovim odabranim ljudima. A onaj ko sebi prisvoji položaj koji mu Bog nije dao, Bog takvog prezire. I ko se sam za sebe zauzima govoreći: 'Ja sam vaš predvodnik', a to nije, Bog na njega više ne gleda dok se ne povuče iz onoga što je rekao i, kajući se, ne vrati Bogu."

On (s.) je također rekao: "Isa, sin Merjemin, rekao je mladićima: 'Budite omiljeni Bogu i tražite Njegovu blizinu.'

Oni su ga upitali: 'O Duše Božija, čime ćemo postati Bogu omiljeni i pronaći Njegovu blizinu?' Isa (a.s.) je odgovorio: 'Tako što ćete nepoštovati grijeh i grješnike, a zadovoljstvo tražiti u onome što je Bogu milo.'

Ponovo su ga upitali: 'O Duše Božija, s kim treba da se družimo?'

On (a.s.) je rekao: 'S onim ko vas, kada ga pogledate, podsjeti na Boga; čije riječi povećavaju vaše znanje; i čija djela bude u vama čežnju za onim svijetom.'"

61. "Onaj od vas ko je najmanje sličan meni je škrtac, razvratan i onaj ko je razvratan i neumjeren."

62. "Loše postupanje je loš nagovještaj."

63. "Kada vidite nekoga koga ne brine šta kaže ili šta se o njemu kaže, tada je on ili jedan zlikovac ili šejtan"

64. "Zaista, Bog će zabraniti Dženet onome ko je nemoralan, razvratan, bestidan i ko ne mari ni za svoj govor ni za svoj ugled.

Znajte! Kada za takvoga ispitete njegovo stanje, vidjet ćete da je on ili zlikovac ili šejtanski prijatelj."

Upitaše ga: "O Poslaniče Božiji, postoje li ljudi koji su šejtani?"

On (s.) odgovori: "Naravno! Zar ne učite u Božijim riječima, koje govore o šejtanskom poticanju i dopuštanju: 'I budi im ortak u imetcima i u djeci.'"²⁷²

65. On (s.) reče: "Kome si od koristi, on će i tebi jednom biti od koristi. Ali ko u vremenskim prekretnicama ne pokaže strpljenje, kaznat će.

Ko ljude procjenjuje, i sam će biti od njih procjenjivan.

A ko se od njih udalji, oni njega takvog neće ostaviti na miru."

Tada upitaše: "Šta onda da radimo, o Poslaniče Božiji?"

²⁷² Sura 17:64

On (s.) odgovori: “Pošaljite im unaprijed, koliko možete, od svoga imetka – za dan kada vi budete u potrebi!”²⁷³

66. “Neću li vam ukazati na ono što je najbolje, i na ovom i na onom svijetu? Održavaj vezu s onim koji je s tobom prekinuo. Daj onome koji tebi uskraćuje. Praštaj onome ko ti čini nepravdu.”

67. On (s.) je jednog dana izašao, dok je jedna grupa ljudi kotrljala kamen. Tada reče: “Najjači među vama je onaj ko savlada svoj bijes. A najizdržljiviji je onaj ko oprašta onda kada bi se mogao osvetiti.”

68. “Ovo je vjera sa kojom sam zadovoljan. Ništa je neće držati u redu, izuzev velikodušnosti i dobrog ponašanja. Zato poštuju ovu vjeru preko ove dvije osobine tako dugo dok slijedite ovu vjeru.”

69. “Najbolju vjeru od vas ima onaj ko posjeduje najbolji karakter.”

70. “Vlasnik dobrog karaktera postiže stupanj postača koji stoji na namazu.” Bi upitan: “Šta je najbolje što se jednom čovjeku može dati?” On (s.) reče: “Dobar karakter.”

71. “Dobar karakter osnažuje prijateljstvo.”

72. “Ljubazno lice odgoni zlo.”

73. “Najbolji među vama su oni sa boljim karakterom i simpatičnim bićem.”

74. “Ruke su trojake: jedna koja traži, jedna koja daje i jedna koja drži. Ipak, bolja je ona koja daje.”

75. “Postoje dvije vrste stida: onaj koji dolazi od razuma i onaj od ludosti. Stid razuma je znanje, a stid ludosti je neznanje.”

76. “Ko odbaci sa sebe ogrtač stida, više nije zaštićen od poricateljstva.”

77. “Ko vjeruje u Boga i Sudnji dan, on drži ono što obeća.”

78. “Pouzdanost uzrokuje opskrbu a pronevjera siromaštvo.”

79. “Ibadet²⁷⁴ je kada dijete svoje roditelje gleda pogledom punim ljubavi.”

80. “Najgora nevolja nastupa kada čovjek bude ubijen u zatvoreništvu, kada se nađe u neprijateljskim rukama, ili kada ga prevari neko u domu njegove žene.”

81. “Znanje je vjernikov povjerenik, oprez njegov pomoćnik (vezir)²⁷⁵, razum njegov dokaz²⁷⁶, strpljivost naredbodavac nad njegovom vojskom, blagost njegov otac, pobožnost njegov brat, njegovo porijeklo Adem, njegov status je bogobožnost, a njegova vrlina – razvoj imetka.”

82. Jedan čovjek dođe kod njega (s.) sa medom i mlijekom, želeći da ih pije. On (s.) reče: “To su dva pića, od kojih je već jedno dovoljno, ali ga neću piti, i još zabranjujem da se pije. Ja sam skroman radi Božije volje, jer ko se pred Bogom uči skromnosti, njega će Bog uzvisiti. A

²⁷³ Ovdje ostaje otvoreno da li će se čovjek suzdržati i sačuvati svoju čast, ili će udjeljivati svoj imetak. Također ostaje otvoreno kada nastupa dan potrebe – da li na ovom ili na onom svijetu.

²⁷⁴ Arab.: 'ibada – također zazivanje Boga i pokornost prema Bogu.

²⁷⁵ Arab.: al-hilm.

²⁷⁶ Arab.: dalil – doslovno onaj ko ukazuje na put, predvodnik; vođenje, predvođenje, usmjeravanje

ko se uči oholosti, njega će Bog poniziti. Ko se sa svojom opskrbom odmjereno ophodi, njega će Bog opskrbiti; a ko rasipa, njemu će Bog uskratiti. A ko se Bogu mnogo zahvaljuje, njega će za to Bog nagraditi.”

83. “Onaj koji će mi biti najbliži na Sudnjem danu jeste onaj koji je bio najiskreniji, najpouzdaniji, najodaniji, s najboljim karakterom i najbliži ljudima.”

84. “Ako se zlikovac hvali, tada se zatrese Prijestolje i Gospodar se rasrdi.”

85. Jedan čovjek ga (s.) upita: “Šta znači biti pametan?” On (s.) reče: “Savjetovati se sa nekim ko je stručan i poslušati ga.”

86. Jednog dana Poslanik upita: “O vi ljudi! Ko je izumro?”

Odgovoreno mu je: “Pa, ko već, nego onaj ko umre bez da ostavi djecu iza sebe.”

Poslanik pojasni: “Zaista izumro je samo onaj ko umre i nema od Boga priznato dijete – ma koliko djece ostavio iza sebe.”

Zatim je pitao: “Ko je u stvari prosjački siromašan?”

Rečeno mu je: “Onaj ko je bez imetka.”

On objasni: “U stvari prosjački siromašan je onaj ko od svoga imetka ništa nije žrtvovao, što bi mu Bog priznao, čak i ako obilno bogatstvo ostavi iza sebe.”

Na pitanje: “Koga smatrate za pobjednika?” Odgovoreno je: “Onog ko je jak i snažan, kojeg se ne može poraziti.” Poslanik tada dodade: “Pravi pobjednik je onaj čije srce šejtan najžešće napadne, koji od ljutnje postane sav crven, ali se sjeti Boga i nadvlada srdžbu uviđavnosti.”

87. “Ko djeluje bez znanja, upropasti više nego što uradi kako treba.”

88. “Sjedenje u džamiji²⁷⁷ dok se čeka namaz, ibadet je sve dok čovjek nešto ne uradi.” Bi upitan: “O Božiji Poslaniče, šta ako ne uradi?”

“Ogovara”, odgovori on (s.).

89. “Postać je u ibadetu, čak i kada spava na svome ležaju – sve dok ne ogovara drugog muslimana.”

90. “Ko širi neku razvratnost je kao onaj ko je čini, a ko javno ponizi ili osramoti vjernika, neće umrijeti dok se njemu samom to ne uradi.”

91. (...)

92. “Četiri stvari su obilježje nesreće: isušenost očiju²⁷⁸, tvrdoća srca, ogromna pohlepa u težnji za ovim svijetom i upornost pri grijehu.”

93. Jedan čovjek je zamolio: “Posavjetuj me.”

Tada je on (s.) rekao: “Nemoj se ljutiti.”

Čovjek je ponovo upitao, a on (s.) je opet rekao: “Nemoj se ljutiti.”

Zatim je on (s.) rekao: “Snaga ne leži u tome da se nekoga baci na pod, nego u tome da čovjek savlada svoju ljutnju.”

94. “Najpotpunije vjerovanje ima onaj ko ima najbolji karakter.”

95. “Gdje je god dobrota, ukrasi je, a gdje je grubost u igri, pokvari to.”

²⁷⁷ Ili generalno na mjestu gdje se klanja.

²⁷⁸ Isušenost srca; dakle, oko koje u pogledu nevolje ne plače kao znak unutrašnje zaleđenosti i otupljenost ili neosjetljivost duše.

96. "Odjeća obznanjuje imetak, ipak dobrota prema podređenom kroti neprijatelja."
97. "Meni je naloženo umjereno ponašanje sa ljudima, kao što mi je također naređeno da prenesem objavu."
98. "Tražite šutnju kao pomoć u vašim stvarima, jer svako ko dobije Božiji dar, budi zavist."
99. "Vjera je sadržana od dva dijela: jedna je postojanost a druga je zahvalnost."
100. "Istinska odanost pripada vjeri."
101. "Neprimjereno je jesti na pijaci."
102. "Potrebe i njihovi uzroci su kod Boga, tako svoja očekivanja za ispunjene istih usmjerite prema Bogu. Ko god da vam ih ispuni, uzmite to kao da je dato od Boga."
103. "Čudno je: ono što Bog odredi vjerniku – On mu ne odredi ništa što za njega nije dobro, bilo da ga to obraduje ili ražalosti! Kada ga pogodi nekom nesrećom, to je iskupljenje za njegove grijeha, a kada mu daruje i odlikuje ga, tada ga nagradi!"
104. "Ko jutro i večer dočeka tako da mu je najveća briga onaj svijet, u njegovo srce Bog će položiti bogatstvo, njegove stvari će urediti i on neće napustiti ovaj svijet dok mu opskrba ne bude upotpunjena.
- A ko jutro i večer dočeka tako da mu je najveća briga ovaj svijet, pred njegove oči Bog će položiti siromaštvo, njegove stvari će raspršiti, a od ovoga svijeta neće ostvariti više od onoga što mu je dodijeljeno."
105. On (s.) je jednom, kada ga je jedan čovjek upitao o istinskoj zajednici njegovog ummeta, rekao: "Istinski pripadnici ove zajednice su iskreni, pa makar ih bilo samo nekolicina."
106. "Kome je Bog za neko djelo obećao nagradu, On će mu je sigurno ispuniti. A kome je kaznom zaprijetio, zadržava mogućnost izbora."
107. On (s.) je rekao: "Neću li vas obavijestiti ko mi je po svojim karakternim osobinama, najsliniji?" Oni odgovoriše: "Naravno, o Božiji Poslaniče!" Tada on (s.) objasni: "Oni među vama koji imaju najljepši karakter, najveću bogobojaznost, koji su najdobrohotniji prema svojim bližnjima i najpravedniji prema samima sebi – i u srdžbi i u zadovoljstvu."
108. "Onaj ko je zahvalan a ne posti je bolji od onoga ko je šutljiv a posti."
109. "Ljubav vjernika između sebe za Božije zadovoljstvo je najmoćnija komponenta za vjerovanje. A ko voli, prezire, daje i uskraćuje u ime Boga, taj pripada u odabrane."
110. "Bogu su najdraži koji su najviše od koristi njegovim robovima i Njegovo pravo najjače čuvaju, oni kojima On pravo i njegovo slijeđenje omiljenim čine."
111. "Ko se korektno prema vama ophodi, njemu tako i uzvratite. Ali ako to ne možete, onda ga pohvalite, jer priznanje je također iskupljenje."
112. "Kome blagost zakaže, njemu zakaže svako dobro."
113. "Ne svađaj se sa svojim bratom, a kada se sa njim šališ, onda ga nemoj vrijeđati a kada mu nešto obećaš, onda ga nemoj razočarati."
114. "Biti čestit i uzdržan stalna je dužnost svakog vjernika – da sačuva pristojnost i poštuje blagodat hrane."
115. "Vjernik je srdačan i šali se, dok licemjer ima mračan pogled i stalno se ljuti."
116. "Kako prigodan doprinos omogućava imetak (neovisnost) prema bogobojaznosti."

117. "Zlo sa najbržom kaznom je razvratnost i okrutnost."
118. "Pokloni su od tri vrste: jedan uzvraćeni poklon, poklon za neku uslugu i poklon u Ime Boga."
119. "Blago onom, ko dostupnu požudu koju još nije vidio savlada u ime obećanja."
120. "Ko se oslanja na jutro, taj smrt nije razumio."
121. "Šta će biti sa vama kada vaše žene budu pokvarene, vaši mladi nemoralni, kada više ne potičete na ispravno i nepravdu više ne sprječavate?"
- Upitaše: "Hoće li se to zaista dogoditi, o Poslaniče Božiji?"
- On (s.) odgovori: "Da, i još gore od toga – i kako će vam tek biti kada budete poticali nepravdu, a istinu priječili!"
- Ponovo zapitaše: "O Božiji Poslaniče, i to će se zbiti?"
- On (s.) potvrdi: "Da, i još teže – i kako će vam tek biti kada neispravno budete smatrali ispravnim, a ispravno neispravnim!"
122. "Tri su stvari zajedničke svim ljudima: zle misli, sumnja i ljubomora. Šta treba činiti u takvim trenucima?
- Kada te obuzmu zle misli – odupri im se.
- Kada te spopadne sumnja – ne donosi ishitrene zaključke.
- A kada osjetiš ljubomoru – ne poćini prijestup i ne pretjeruj."
123. "Moja je zajednica oslobođena devet stvari: od zablude, od zaborava, od onoga na što je prisiljena, od onoga o čemu nema saznanja, od onoga što nije u njenoj moći, od onoga na što je nuždom natjerana, od zavisti, od slutnje i od razmišljanja koje vodi sumnjičenju o stvaranju – sve dok to ne bude izrečeno."
124. "Niko od vas neka se ne žali što su mu oduzeta snoviđenja, jer onome ko je u znanju učvršćen njemu se oduzimaju snoviđenja."
125. Ako su dvije kategorije moje zajednica u redu, onda je i moja zajednica u redu, a kada su oni pokvareni, onda je i moja zajednica pokvarena. Bio je priupitan: "O Božiji Poslaniče, ko su ti?" On (s.) reče: "Učenjaci²⁷⁹ i zapovjednici."
126. "Ljudi najpotpunijeg razuma su oni najveće bogobožnosti i najveće pokornosti Bogu, a oni najoskudnijeg razuma su oni koji se najviše boje vladara i njemu su najviše pokorni."
127. "Druženje sa trojicom umrtvljuje srce: društvo onih koji su prezreni, bliskost sa tuđim ženama i ophođenje sa bogatim zbog njihovog bogatstva."
128. "Kada se Bog rasrdi na jednu zajednicu bez da na njih spusti kaznu, tada rastu njihove cijene i njihov životni vijek biva kraći, njihova trgovina biva neuspješna, njihovi plodovi propadaju, njihove rijeke postaju potočići, kiša izostaje i zli vladaju nad njima."
129. "Kada se nakon mene raširi blud, tada će se također proširiti i naprasne smrti; ukoliko se mjera bude skraćivala, Bog će vas kazniti godinama oskudice; a kada uskratite davanje zekata, zemlja će vam uskratiti svoj blagoslov u žetvi, plodovima i rudnim bogatstvima. Kada budete nepravedno vladali, udružiti ćete se u nepravdi i neprijateljstvu; a kada budete kršili

²⁷⁹ Arab.: al-fuqaha' – upućeni u razumijevanje vjerskog prava, upućeni u religiju.

ugovore, Bog će dopustiti da nad vama prevladaju vaši neprijatelji. Kada prekinete rodbinske veze, vaša će dobra završiti u rukama zlikovaca. I kada se više ne bude naređivalo dobro niti odvrćalo od zla, i kada se najbolji iz moje kuće više ne budu slijedili, tada će Bog postaviti najgore među vama da vladaju nad vama, a najbolji će i dalje zazivati Njega – ali neće biti uslišani.”

130. I kada mu (s.) je objavljeno: “I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Ja, kao užitak, pružam raznim sortama nevjernika²⁸⁰ (...)”, on (s.) odgovori: “Kome ništa ne znači ponos Božiji, njegova će duša ovom svijetu plaćući umanjivati vrijednost. A ko svoje poglede usmjeri prema onome što pripada drugima, bit će pun tuge i nezadovoljstva zbog onoga što mu je Bog dao od svoje opskrbe, i njegov će život biti tmuran. I ko god misli da mu Bog nije podario nijednu drugu milost osim jela i pića, on je nezalica i nezahvalan prema Božijoj milosti, zalutao je, a njegova kazna bit će u njegovoj neposrednoj blizini.”

131. On (s.) je rekao: “Niko neće ući u Dženet osim onih koji su Bogu predani.”

Tada upita Ebu Zer: “O Poslaniče Božiji, šta je predanost Bogu?”

On (s.) odgovori: “Predanost je naga, ali njen ogrtač je bogobojažnost, njena potkošulja je ispravna usmjerenost, njen mantil je stid, njeno stanište je strah i njegovo upotpunjenje u vjeri, a njen strah je ispravno djelo. Svaka stvar ima svoj temelj, a temelj predanosti je ljubav prema nama, ljudima Kuće (Ehi-bejt).”

132. “Ko traži zadovoljstvo stvorenja preko Stvoriteljeve srdžbe, njega Bog, Slavljeni i Uzvišeni, učini slugom toga stvorenja.”

133. “Zaista, Bog je stvorio roba svojim stvaranjem, koje je predvidio za ljudske potrebe; njihov interes leži u pravima i oni posmatraju dobrotu kao čast, a Bog voli plemenite karakterne osobine.”

134. “Uistinu, Bog posjeduje robove kojima se ljudi obraćaju sa svojim potrebama, i oni će biti na sigurnom od kazne Božije na Sudnjem danu.”

135. “Vjernik se određuje prema Božijim pravilima pristojnosti: kada Bog proširi njegove mogućnosti, tada u skladu s tim prima više, a kada On uskrati, vjernik se povlači i drži u skladu s tim.”

136. “Doći će jedno vrijeme nad ljudima u kome nikoga više neće brinuti, kada nešto od svoje vjere izgubi, sve dok njegov ovaj svijet ostane ne oštećen.”

137. “Bog je podesio srca svojih robova, tako da vole onoga ko im čini dobro i da mrze onoga ko im čini zlo.”

138. “Kada moja zajednica usvoji petnaest načina ponašanja, na nju će se sručiti nesreća.”

Upitaše: “O Poslaniče Božiji, koje su to?” On (s.) odgovori: “Kada profit kruži samo među uticajnim i moćnim, kada povjerena dobra služe samo za vlastito bogaćenje, kada se izdvajanje zekata smatra gubitkom; kada čovjek poslušan svojoj supruzi prekida odnos sa svojom majkom, a čovjek prijatan prema prijateljima bude grub prema ocu; kada ton u džamiji postane grub; kada neko iz straha poštuje zlo i najpokvarenijeg u zajednici smatra najuglednijim; kada se muškarci počnu oblačiti u svilu; kada se pije i opija; kada lascivne

²⁸⁰ Sura 20:131

pjevačice nastupaju sa muzičkim instrumentima; kada najmlađi članovi zajednice proklinju svoje prvake – tada se spremite za tri događaja: krvavu oluju (Crveni vjetar), mutaciju (transformaciju) i propast.”

139. “Ovaj svijet je zatvor za vjernike a raj za poricatelje.”

140. “Doći će ljudima vrijeme u kojem će ljudi biti poput vukova. A ko ne bude želio biti vuk njega će vukovi požderati.”

141. “Ono što je u posljednjem vremenu najrijeđe: jedan čovjek, kojem se može povjeriti i jedan zlatnik iz dozvoljenog porijekla.”

142. “Zaštitite se sumnjom od ljudi (u slučaju da je oprez preporučljiv).”

143. “Svo dobro se postiže samo razumom, ipak ko ne posjeduje razum, također ni nema vjeru.”

144. Jedna grupa ljudi, u njegovom (s.) prisustvu, hvalila je jednog čovjeka tako da su mu pripisivali sve dobre osobine. Tada Poslanik Božiji (s.) upita: “Kako stoje stvari s njegovim razumom?” Oni odgovoriše: “Mi ti govorimo o njegovom trudu da služi Bogu i o njegovoj briljantnosti, a ti nas pitaš za njegov razum?” On (s.) reče: “Zaista, glupan svojom glupošću čini veliku grešku, kao što zlikovac čini svojim zločinom. Ali sutra će ljudi svoje stupnjeve bliskosti sa svojim Gospodarom dostići samo preko razuma.”

145. “Bog je razum podijelio na tri dijela. Ko ih posjeduje, ima potpuni razum, a ko nijedan od njih nema, nije posjednik razuma: ispravnu spoznaju Boga, netaknutu pokornost i dobrovoljno strpljenje prema Božijim naredbama.”

146. Jedan krišćanin iz plemena Nadžran²⁸¹, koji je bio rječit²⁸², dostojanstven i vrijedan poštovanja, došao je u Medinu, gdje je bilo rečeno: “O Poslaniče Božiji, kako razuman je ovaj krišćanin!” Tu je on (s.) upozorio onog ko je ovo izgovorio: “Polahko, razuman je onaj ko priznaje jedinstvo Božije i pokoran mu je.”

147. Pogledati broj 81.

148. “Ko dobije pomoć, obavezan je da istu uzvрати. Ali ako on to ne može uraditi, onda iskaži priznanje – ali ako on ni to ne može da uradi, onda je nezahvalan.”

149. “Pružajte jedni drugima ruke, jer, zaista, rukovanje odnosi gorčinu.”

150. “Vjernik može posjedovati svaku karakteristiku, ali ne laž i ne izdaju.”

151. “Zaista, u nekoj poeziji postoje mudrosti a u nekim magija.”

152. “Koje uže vjere je čvršće? On (s.) odgovori: “Ovaj reče: ‘Bog i Njegov Poslanik znaju bolje.’” Tada on (s.) reče: “Lojalnost, neprijateljstvo i odvratnost u Ime Boga.”

153. “U sreću djece Ademove spada da se Boga moli za bolje odluke i da se bude zadovoljno Božijom odlukom!²⁸³ U nesreću djece Ademove spada propuštanje da se Boga moli za dobre odluke i da se sa tim ne pomiri, što je Bog odlučio.”

²⁸¹ Arab.: Nadžran – jedna religija na jugozapadu Arabije.

²⁸² Arab.: bayan – retorika, od toga rječitost.

²⁸³ Ovdje se prenosi i ukazuje na posebnu molitvu (istihara) kojom se moli Boga da čovjeka usmjeri da donese odluku koja je dobra za njega.

154. "Pokajanje je iskupljenje."²⁸⁴
155. "Onaj ko vjeruje u Kur'an, on dozvoljava njegove zabrane!"
156. Jedan čovjek ga (s.) zamoli: "Posavjetuj me." On (s.) odgovori: "Čuvaj svoj jezik!" Čovjek ponovi: "O Poslaniče Božiji, posavjetuj me." On (s.) opet reče: "Čuvaj svoj jezik!" Kada ga upita još jednom: "O Poslaniče Božiji, posavjetuj me," on (s.) uzdahnu i reče: "Jadan bio! Zar će ljudi, zbog čega drugog, biti vučeni za nos i odvedeni u vatru nego zbog djela svog jezika?"
157. "Dobročinstvo čuva od nesreće, tajna milostinja briše srdžbu Božiju, a održavanje rodbinskih veza produžuje život i čuva sva prava milostinje. Iskreni na ovom svijetu također su iskreni na onom svijetu, kao što su prezreni ovoga svijeta također prezreni i na onom svijetu. Prvi koji će ući u Dženet su iskreni."
158. "Bog voli da vidi tragove Svoje milosti na ljudima kada im je pokloni, a prezire jadikovanje i samosažaljenje."
159. "Postavljanje pravog pitanja je pola znanja, a saosjećanja pola život."
160. "Što sin Ademov biva stariji, dvije stvari kod njega bivaju sve mlađe: zahtjevi i očekivanja."
161. "Stid pripada vjerovanju."
162. "Kada Sudnji dan nastupi, čovjek neće dalje poći dok ne odgovori na četiri stvari: kako je proveo svoj život, kako je proživio svoju mladost, šta je stekao, odakle je to stekao i za šta je to trošio, i na kraju, za ljubav prema nama, ljudima Kuće (Ehi-bejt)."
163. "Ko radi s ljudima, a da im ne nanosi nepravdu, razgovara s njima, a da ih ne laže, obećava im, a da ih ne razočara, pripada onima koji posjeduju potpunu čestitost, čija je pravednost očita, čija nagrada obavezuje, i kod kojih je govoriti iza leđa zabranjeno."
164. "Sve vjernikovo je sveto: čast, njegov imetak i njegova krv."
165. "Održavajte rodbinske veze, čak i ako je to je samo preko pozdrava mira (selam)."
166. "Vjera je sadržana u srcu, osvjedočenje jezikom i pridrživanje osnovnih naredbi."
167. "Bogatstvo ne čini količina imetka, nego je bogatstvo u bogatstvu duše."
168. "Napuštanje zla je izdvajanje milostinje."
169. "Četiri stvari su obaveza za svakog iz moje zajednice, ko posjeduje pamet i razum. "Postavilo se pitanje: "O Poslaniče Božiji, a šta su te četiri stvari?" On (s.) je rekao: "Usvojiti znanje, sačuvati ga, dalje ga prenijeti i po njemu djelovati."
170. "Zaista, jedan dio retorike je magija, jedan dio znanja je neznanje i jedan dio govora je besmislen."
171. "Dvije su vrste Suneta: prvo izvršavanje obaveznog, što znači uputa na pravi put nakon mene kao i napuštanje zablude, a druga je djelovanje koje se čini bez da je obavezno ali je vrlina, a isto napustiti nije prestup."
172. "Ko je jednog vladara zadovoljio sa nečim što Bog prezire, on je napustio vjeru Božiju."
173. "Bolji od dobra je onaj ko ga dopušta, a gori od zla je onaj ko ga čini."

²⁸⁴ Arab.:at-tauba – u ovom kontekstu, povratak

174. "Koga Bog, iz sramote grijeha, odvede pokornosti, toga On čini bogatim bez imetka, moćnim bez rodbine i društveno značajnim bez povjerenika. A ko se boji Boga, Bog učini da se sve njega boji, a ko se Boga ne boji, njega Bog pusti da se svega boji. Ko se pokaže zadovoljnim s od Boga datom oskudnom opskrbom, od takvog je Bog zadovoljan i malim djelima. A kome ne smeta da se trudi na dozvoljen način da stekne opskrbu, njemu će lakše pasti, čija je duša neopterećena, a čija je kuća blagoslovljena. Ko se odrekne ovoga svijeta, njegovo srce Bog ojačava mudrošću, polaže je na njegov jezik, pokazuje mu nedostatke ovoga svijeta, pomaže mu da prepozna bol i spasenje, i vodi ga, neoštećenog, s ovoga svijeta u Kuću vječnosti."

175. "Oprostite nesmotrenost onima koji su pogođeni nekom nesrećom."

176. "Odricanje ovoga svijeta stoji u skraćivanju očekivanja, u zahvali za svaku milost i u strahu od svega što je Bog zabranio."

177. "Ne radi ništa kako bi se drugima udvarao i ne propusti nijedno dobro djelo zbog stida."

178. "Bojim se za svoju zajednicu samo tri stvari: pohlepe, strasti i zastranjenja."

179. "Ko ima previše brige, njegovo tijelo će se razboljeti, ko ima loš karakter, sam sebe kažnjava, a ko se besmisleno svađa, gubi čast i poštovanje."

180. "Čujte! Među najgore u mojoj zajednici pripadaju oni, kojima se ukazuje čast iz straha od njihovog zla. Čujte! Kome ljudi iz straha od njegovog zla iskazuju poštovanje, taj ne pripada meni!"

181. "Iz moje zjenice ko se probudi a ima druge težnje osim pitanja Božijih, on nije Božiji. Ko se ne brine za pitanja vjernika, taj ne pripada njima a ko dobrovoljno prihvata poniženje (koje je mogao izbjeći), taj ne pripada nama, Ljudima Kuće (Ehlul-Bejt)."

182. On (s.) je pisao Mu'azu saučešće zbog njegovog sina: "Od Muhameda, Poslanika Božijeg, Mu'az ibn Džabel-u: Mir neka je s tobom. Zaista, slavim Boga, onoga osim kog nema drugog Boga. Saznao sam za tvoju žalost, o kojoj je Bog odlučio. Ipak, tvoj sin pripada Božijim blagodarnim darovima, kojima te je Bog, na određeno i ograničeno vrijeme, obradovao, a potom ga ponovo uzeo. I pripadamo Bogu i Njemu se vraćamo. Neka tvoja žalost ne poništi nagradu. Kada bi mogao vidjeti nagradu za svoju žalost, vidio bi da je mala u odnosu na nagradu koju je Bog pripremio za one koji uče i prihvataju strpljivost. Znaj da žalovanje mrtvih ne vraća i ne mijenja sudbinu. Zato tuguj na ispravan način i očekuj obećano. Tvoje žaljenje ne smije ti oduzeti ono zbog čega tebi i cijelom stvaranju dolazi sudbina, koja sve na ovom svijetu zadesi. Neka je mir s tobom, i Božija milost i Njegov blagoslov."

183. On (s.) je rekao: "Među predznacima Posljednjeg časa su: veliki broj učača Kur'ana, ali mali broj onih koji ga razumiju; veliki broj naredbodavaca, a mali broj pouzdanih; puno kiše, a malo uroda."

184. On (s.) je rekao: "Prenesite mi potrebu onoga ko mi je sam nije želio prenijeti. Zaista, ko jednom Vladaru prenese nečiju potrebu, a sam nije u stanju to učiniti, Bog će ga učvrstiti u njegovim koracima preko mosta na Dan proživljenja."

185. On (s.) je rekao: "Dvojica su nam stranci: mudra riječ od glupog čovjeka, zato mu je prihvatite i glupa riječ od mudraca, zato mu oprostite."

186. "Lijenog označavaju tri obilježja: odugovlači dok ne propusti, propušta dok ne zaboravi i zaboravi dok ne zgriješi." ²⁸⁵

187. "Ko se stidi zbog onoga što je dozvoljeno, koristi sebi, nosi manji teret i odbija oholost od sebe. Ko je zadovoljan manjom opskrbom koju mu Bog daje, također će i Bog biti zadovoljan njegovim malim djelima. Ko se divi ovome svijetu i veže se dugim nadama za njega, njegovo srce će Bog u mjeri njegovog divljenja oslijepiti. Ali ko se ograniči i ima kratka nadanja, tome će Bog dodijeliti znanje koje ne mora učiti i omogućiti mu neposredno vođenje pravim putem; od njega odstranjuje sljepoću i čini ga uviđavnim.

Čujte! Nakon mene će postojati narodi koji neće znati drugačije vladati nego preko ubijanja i potčinjavanja, koji neće drugačije dolaziti do bogatstva nego preko škrtosti, i koji kod ljudi neće drugačije izazivati simpatije osim preko odavanja strastima i religiozne površnosti.

Čujte! Ko to doživi i strpi se u siromaštvu, iako bi mogao biti bogat, zadovolji se niskim položajem, iako bi mogao doseći ugledan, te podnosi omalovažavanje drugih, iako bi mogao steći njihove simpatije – i time ništa drugo ne prouzrokuje osim susreta s Bogom i boravišta u onom svijetu – takvom će Bog dati nagradu pedeset iskrenih." ²⁸⁶

188. "Čuvajte se licemjernog straha, koji se očituje kada se tijelo kreće pobožno, a srce ostaje bez straha."

189. "Ko za dobro djelo bude ukoren, on je blagoslovljen."

190. "Poklanjajte! A najprikladniji poklon je parfem ²⁸⁷: najlakše ga je nositi i najljepšeg je mirisa."

191. "Ljubaznosti su dostojni samo vjernici i oni od uglednog porijekla. Džihad ²⁸⁸ slabih je hodočašće (Hadž) ²⁸⁹, a džihad jedne žene sadržan je u tome da svom suprugu bude iskrena supruga. Zadobiti naklonost ljudi je pola vjere. Ko ima mjeru, ne osiromašuje. Izmolite opskrbu preko milostinje (sadaka), jer Bog odbija da donese opskrbu svojim robovima od mjesta odakle je oni očekuju."

192. "Čovjek neće pripadati onima koji su puni bogobojažnosti, sve dok nedvojbeno iz opreza ne odustane, od onoga što je sumnjivo.

²⁸⁵ Ovdje fali dio kada se ljuti u skoro identičnom hadisu ("On odugovlači dok ne propusti, propušta dok ne izgubi, i on gubi sve dok se naljuti i ljuti se dok ne zgriješi.")

²⁸⁶ Arab.:as-siddiqin – Iskreni, idealna grupa koju Kur'an definira i obrađuje.

²⁸⁷ Arab.:at-tib.

²⁸⁸ Arab.:al-džihad – doslovno: trud. U to spada zaštita slobode i časti također i oružana borba protiv ugnjetavanja, iskorištavanja i tiranije. Pri tome je najveće suprotstavlja protiv nagona i strasti i opterećenja duše.

²⁸⁹ Arab.:al-had – misli se na hodočašćenje kuće Božije.

Zapovjednik vjernika: Imam 'Ali ibn Abi Talib

Rođen u 12. godini prije nego je došla objava Poslaniku u unutrašnjosti Kabe a rukom Haridžije²⁹⁰ 'Abdurahman ibn Muldžem je ubijen i postao šehid 21. Ramazana, 40. godine po Hrisovu kalendaru (28. januara 661. n.Kr.) u Kufskoj džamiji, a ukopan je u iračkom gradu Nedžefu. Bio je idealni, potpuni i istaknuti primjer pravednog vladara, koji je stalno težio da se brine o općem dobru zajednice, a poseban obzir imao je prema siromašnom sloju društva, što je bilo posebno jasno iz nadimaka koje mu je narod dao: Abu-l-Aramil (Otac²⁹¹udovica) i Abu-l-Aytam (Otac siročadi).

On je prakticirao politiku tolerancije prema svojim oponentima i rivalima, pa čak i prema onima koji su odbili da mu daju prisegu na vjernost i nisu priznali njegovu vladavinu. Preneseno je da je rekao: "Ko mi da prisegu, njega priznajem, a ko se suprotstavlja, toga napuštam." Tako je pobijedio različita grupiranja, a nikoga nije označio kao nevjernika, pa čak ni Haridžije, koji su se oružano okrenuli protiv njega, o kojima je posebno rekao: "Čujte! Ja ću se protiv vas držati tri stvari, sve dok se vi držite nas: nećemo vam zabraniti ulazak u Božije kuće za molitvu, ako se tamo sjećate Imena Božijeg; nećemo vam zadržati plijen koji donesete iz bitke, sve dok stojite sa nama; i nećemo voditi rat protiv vas, sve dok ga vi ne budete vodili protiv nas."

Također, nikada nije nikoga optuživao da je poricatelj, da čini kufr²⁹² ili širk, iako je protiv njega nastupao na bojnopolju, nego bi za njih običavao reći: "To su naša braća koja su se nepravедno protiv nas okrenula."

Želimo li prenijeti sve što je od Zapovjednika vjernika i vladara, posjednika blagoslova, 'Ali ibn Abi Taliba, do nas došlo, uključujući i njegove govore, a posebno njegove riječi o spoznaji jedinstva Božijeg, nastala bi knjiga istog obima kao ova. Zbog toga se ograničavamo na ono što smo prvo naveli o jedinstvu Božijem, nakon čega slijedi ono što je prikladno ovoj knjizi. Pri tome se držimo onoga što je u tom smislu preneseno, ne ulazeći u pojedinosti, nego se koncentrišemo na ono što je elita u općem smislu prenijela i čemu je dala prednost, što je uvjerljivo, ako Bog Uzvišeni da.

²⁹⁰ Haridžije (ar.: al-hawaridž, od haradž – izaći/iseliti, ili od Haruriya, po mjestu Harura u blizini Kufe, gdje se nalazio njihov prvi logor) odvojile su se nakon svađe oko nasljednika Poslanika (s.), koja se prelila u prvi građanski rat (fitna) unutar islamske zajednice. Nakon borbe na Siffinu 657. godine, Haridžije su se odvojile od stranke na čijem je čelu bio Ali ibn Abi Talib, iz koje su kasnije nastale šiije. Iduće godine došlo je do pobjedonosne bitke kod Nahrawena, u kojoj je daleko nadmoćnija Alijeva vojska porazila haridžijske ustanike.

²⁹¹ Otac ovdje stoji u smislu zaštitnika i nekoga ko se brine o nekome.

²⁹² Arab.: al-kufr – nevjerovanje u smislu svjesnog poricanja i prikrivanja, odbijanje, nepovjerenje, ustvari predomišljanje, zastiranje. Tako da se također noć označava kao kafir (zastrtost).

Sljedećih 25 poglavlja čine drugi dio ove knjige:

1. Jedinstvo Božije
2. Pismo njegovom sinu Imamu al-Hasanu
3. Njegovo izlaganje namjere svom sinu Imamu al-Husejnu
4. Njegov govor, poznat kao propovijed al-Wasila
5. Pravila ponašanja njegovim sljedbenicima: 400 vrata za ovaj i onaj svijet
6. Nalog upravljanja Maliku al-Aštaru (Guverneru Egipta)
7. Njegov govor, poznat kao propovijed Dibag
8. Mudrosti, poticanja/ohrabrenja i upozorenja
9. Upozorenja i opis nemarnih
10. Opis bogobožanih
11. Vjera i poricanje
12. Njegove riječi upućene Kumejl ibn Zijadu
13. Kratka ostavština za Kumejl ibn Zijada
14. Naredba Muhamedu ibn Ebu Bekru (Guverneru Egipta)
15. O askezi
16. Govor na prosvjedu protiv jednake raspodjele
17. Njegov govor o korisnom izdvajanju
18. Ovaj svijet i bogobojazni
19. Duše i vjerovanje
20. Poziv Zijad ibn an-Nadiru za vojskovođu na Siffinu
21. O nastajanju hadisa
22. Osnove islama: pokajanje i oprost
23. Oporuka za njegovog sina al-Hasana (2)
24. Vrline znanja
25. 158 kratkih predaja

2.1 Jedinstvo Božije

Prva obaveza prema Bogu je spoznaja Njega, a korijen spoznaje Njega je sadržan u priznavanju Njegovog jedinstva.

Suština Njegovog jedinstva je da Ga se ne može opisati²⁹³ – ovisno o svačijem razumu, svaka osobina i sve kroz to označeno²⁹⁴ je stvoreno, i nakon svjedočenja svega stvorenog, da ima Jednog Stvoritelja, koji niti ima osobinu niti je nositelj osobine, i sa spoznajom da je svako obilježje povezano sa onim što obilježava²⁹⁵, i (zbog činjenice) koja je preko obje povezanosti potvrđena, da su oboje nastale – dokazuje nemogućnosti nastajanje njihovih obiju pravječnosti, koje nikada ne mogu nastati. (Obilježje i ono što se obilježava nisu neovisni i nemaju snagu da nastanu sami od sebe).

Znači Boga nije spoznao onaj ko vjeruje da je njegovu bit spoznao.

Jedinstvenim ga ne smatra onaj ko misli da Ga može izmjeriti²⁹⁶, i nije pravedan²⁹⁷ prema Njemu onaj ko mu drugog smatra ravnim, i Njegovu stvarnost ne shvata onaj ko ga uspoređuje, i ne želi da ide prema Njemu, onaj ko mu se predstavlja. Jedinstvenim Ga ne smatra niti onaj koji pokušava da Ga dokuči, i ne vjeruje u Njega onaj koji Mu pripisuje krajnost, niti Ga posjećuje onaj koji na Njega pokazuje, a ne misli na Njega onaj koji Ga ograničava, i prema Njemu nije ponizan onaj koji Ga analizira. Sve što se spoznaje kroz Njegovu neposrednu prisutnost stvoreno je²⁹⁸, a sve što postoji preko nečeg drugog posljedica je jednog uzroka. Ali kroz Božije stvaranje stiže se do Njega, a preko razuma spoznaja Njega postaje uvjerenje, dok se kroz razmišljanje učvršćuje dokaz o Njemu, i sa Njegovim usmjerenjem (ajat) taj dokaz se vodi i unatoč Njegovom stvaranju.

Bog je stvorio stvaranje, stavljajući jedan zastor između Sebe i mnoštva, čime razlikuje Svoju suštinu od njihove. Podario im je udove, što je dokaz da za Sebe ništa takvo ne treba, jer su oni sredstva kojima se dokazuje potreba da budu opremljeni. A činjenica da je On sve započeo iz ničega svjedoči o tome da za Njega ne postoji početak, jer ono što je započeto nije u stanju da išta stvori iz ničega.

Njegova Imena (esma) su mogućnosti izražavanja (koja na njega ukazuju) a Njegovi radovi prenose razumjevanje²⁹⁹ i Njegovo biće je stvarnost.

Njegova stvarna bit razlikuje se od Njegovog stvaranja. Zato Boga ne poznaje onaj koji pokušava da Ga opiše. Čini nepravdu ko Mu pripisuje jednakost, i promašuje Ga onaj koji

²⁹³ Zbog čega Imam (1) izlaže ovisnost o osobinama i opisima.

²⁹⁴ Opisano, prepisano, opisno je stvoreno. Pored osobine upotrebljavamo sinonim označiti.

²⁹⁵ Jedno uvjetuje ili treba ono drugo, kako bi postojalo, ali Bog je oslobođen od bilo kakve uvjetovanosti.

²⁹⁶ Arab.: nahnahu – onaj ko mu pripisuje kraj ili ga ograničava.

²⁹⁷ Također se može razumjeti i kao: u Njega ne vjeruje.

²⁹⁸ Ne preko uzroka, nego pomoću Njegove sopstvene egzistencije.

²⁹⁹ Ili ukratko: poučavanje.

pokušava Njegovu stvarnu bit dokučiti. Ko pita: "Gdje je On?", pripisuje Mu neko mjesto. Ko kaže: "U čemu je On sadržan?", smatra Ga zaključanim. Ko pita: "Koliko dugo On doseže?", pripisuje Mu ograničenje. Ko kaže: "Zašto je On?", pripisuje Mu uzrok. Ko pita: "Kako je On?", traži usporedbu. Ko kaže: "Kao što je On bio?", čini Ga vremenski ograničenim.³⁰⁰ Ko kaže: "On je do", podmeće Njegovom postojanju vezanost za svrhu. Ko Ga tako uvjetuje, analizira Ga; a ko Ga analizira, opisuje Ga; a ko Ga opisuje, poriče Ga.

Ko na Njega gleda kao da je sastavljen, predviđa Ga – vidi nešto drugo. Bog se ne mijenja promjenom stvorenja, jednako kao što postavlja granice, bez da Sebe ograničava. Jedinstven je On, ali ne u smislu jednog broja; obožavan je, a da se prema Njemu ne trebaju mijenjati usmjerene potrebe; skriven je, ali bez zaklona; očit, ali bez distanciranosti; javan (prepoznatljiv), ali bez nadziranja; prefinjen, ali ne utjelovljen; djelujući, ali bez upotrebe napora; odreditelj bez razmišljanja; upravitelj bez pokreta; Onaj koji čuje bez pomoćnih sredstava; Onaj koji vidi bez organa; bliski bez približavanja; daleki bez udaljavanja; postojeći bez prethodnog nepostojanja; vrijeme Ga ne prati, a prostor Ga ne zatvara; drijemež Ga ne napada, osobine Ga ne definiraju, sredstva Ga ne ograničavaju.

Prije vremena već je postojao: Njegovo prisustvo bilo je prije nepostojanja i prije svakog početka postojala je Njegova pravječnost. Njegova sposobnost davanja osjećaja omogućava da spoznamo kako On to ne posjeduje.³⁰¹

On je podario materiji postojanje, i tako znamo da On nije materija. On je stvorio kreacije, pa tako znamo da On nije kreacija. On je stvari postavio jedne drugima u suprotnosti, po čemu se spoznaje da On nema suprotnost; a po tome što dopušta da se stvari međusobno nadopunjuju, spoznaje se da je On bez nadopune. Tako je On stavio svjetlost nasuprot tami i hladnoću nasuprot toplini, spajajući ono što je suprotno i ponovno dovodeći ono što je odvojeno u zajednicu. Njihovo razilaženje dokazuje da ih je On sve sakupio.

On – slavljen je On – čini ih dokazima Svoje vlasti nad njima, svjedocima Svoje skrivenosti i govornicima Svoje mudrosti, koji im nagovještavaju njihovo postojanje i njihovo nastajanje, i potvrđuju njihovo postojanje nakon prethodnog nepostojanja. Njihova promjenjivost (tanqil) obavještava o njihovoj prolaznosti i time objavljuje da njihov Gospodar nije prolazan. Veličanstveni i Hvaljeni potvrđuje ovo svojom izjavom: "I od svega stvorili smo po jedan par, kako biste vi razmislili!"³⁰² Tako On razlikuje između dvoje, između onoga prije i onoga poslije, da bi čovjek znao da ne postoji niko prije Njega niti iko poslije Njega.

Instinkti svjedoče o tome da instinkt ništa ne posjeduje, nego da mu je takav podaren od Boga. Njihova različitost također pokazuje da Onaj koji ih je učinio različitim, sam ne može biti ograničen tim razlikama, niti im je dao vremenske prostore; a upravo to potvrđuje da Onaj koji im je to dao nema takav vremenski prostor. On je zaštitio jedan dio od drugog, kako bi se znalo da između Njega i stvorenja ne postoji takav štit.

³⁰⁰ Čini ga potčinjenim vremenu, prolaznim.

³⁰¹ On ovo ne treba i uzvišen je iznad toga, ono što je On stvorio, da mu nikada ne može biti ravno.

³⁰² Sura 51:49

Tako se potvrđuje Njegovo obilježje vladanja čak i bez vladavine, stvarnost Božanstvenosti bez Božijih robova, svojstvo slušanja bez onoga koji sluša i obilježje znanja³⁰³ bez da se nešto poznaje i nužnost snage također i bez da se nečim preko toga vlada.

Njemu pripada naziv Stvoritelja, i to ne samo preko stvaranja stvorenja, niti preko nastajanja kreacije – Njemu pripada naziv Stvoritelja sam po sebi. On ih nije razdvojio iz nečega, niti ih je sakupio preko nečega; On ih je odredio, bez ikakvog napora.

Njegov stvarni Bitak ne može dosegnuti nikakva zamisao, i nijedno razumijevanje ne može obuhvatiti Njegovu bit. Nijedno “kada” Mu ne izmiče, i nijedno “upravo” Mu nije blisko.³⁰⁴

Nijedan izraz “time je” ne zaštićuje Ga, nijedan izraz “zajedno sa” ne povezuje Ga, i niko – niti “on” niti “njemu” – ne može Ga u potpunosti shvatiti. Sve perceptivne mogućnosti su same po sebi ograničene, a pomoćna sredstva ukazuju samo na ono što im je slično: u stvarima su njihova djelovanja nametnuta, čula su povezana s oskudnošću, suprotnosti ukazuju na proturječja, sličnosti upućuju na usporedbu, događaji su vezani za vrijeme, a imena (označavanja) razlikuju osobine i iz njih nastaju vrste s njima slične, na kojima se temelji ono što nastaje.

Priječi im da su “od” pravječnosti, i odriče im da su “upravo postojeći” ili vječno prisutni, a izraz “nije bilo” oslobađa ih od neophodnosti. Utoliko da se razdvoje, ukazuje na Onoga koji ih razdvaja i u onome u čemu se razlikuju objašnjava Onoga koji ih je učinio različitim.

Kroz stvaranje se razumu obznanjuje njihov Stvoritelj. Preko toga On se skriva od toga da bude viđen, a na osnovu toga prosuđuje moć predočavanja. Iz toga se izvodi zaključak, a na tom se gradi dokaz. Uz sposobnost rasuđivanja učvršćuje se priznavanje Boga, a kroz spoznaju se upotpunjuje sigurno i čvrsto vjerovanje.

Bez spoznaje nema vjere i bez uviđavnosti³⁰⁵/potvrde nema spoznaje. Nema uviđavnosti bez apstraktnosti³⁰⁶ Jedinstva Božijeg. I nema priznavanja Jedinstva Božijeg bez jurisdikcije.³⁰⁷

I nema jurisdikcije posredstvom uspoređivanja.³⁰⁸

Ništa nije sveto³⁰⁹ samo na osnovu dokazanih³¹⁰ osobina. I zato nijedna apstrakcija ne uspijeva osim kroz potpuno sveobuhvatno saglasje. Također, i djelomična usporedba prisilno vodi prema poređenju i priznavanju svega. Potpuno priznavanje jedinstva zahtijeva da

³⁰³ obilježje učenog

³⁰⁴ Njegova neposrednost

³⁰⁵ Arab.:tasdiq – potvrda, saglasnost

³⁰⁶ Arab.:tagrid – oslobađanje, apstrakcija

³⁰⁷ Arab.:ihlas – intergritet, čistoća (filozofski). Samo ono čega je Bog dostojan.

³⁰⁸ Arab.:tašbih – uspoređivanje Boga sa stvorenjima.

³⁰⁹ Arab.:nafy – negiranje ili odbijanje. Misli se na osobine koje nisu pripisive Bogu, iako On ima moć za to.

³¹⁰ Arab.:itbat – saglasnost.

umjesto saglasnosti jednog dijela, uskladi sve dijelove. Međutim, priznavanje stoji u suprotnosti s poricanjem, i dok se nešto drugo poriče, jurisdikcija se kvari.

Sve što postoji u stvaranju, kod Stvoritelja nije sadržano. Sve što je moguće u stvaranju, kod Njegovog Stvoritelja se isključuje: On nije podložan pokretu, dijeljenju niti spajanju. Kako bi mogao biti podložan onome čime On raspolaže, ili da na Njega djeluje ono što je On stvorio, ili da se Njemu događa ono što je On dopustio da uđe u postojanje? U tom slučaju Njegovo biće bilo bi promjenjivo, Njegov stvarni bitak podijeljen, i vječnost bi izgubila značenje, jer bi Stvoritelj bio definisan samo kroz jedno stvorenje.

Da bi imao “jedno nakon”, morao bi imati i “jedno prije”, ili ako bi težio potpunosti, morao bi nužno imati neki nedostatak. Kako bi opravdano mogao nositi oznaku “Uvijek prisutnog” onaj za koga nije isključeno da je nastao? Kako bi mu bila pripisiva trajnost ako na Njega utječu događaji i vrijeme? I kako bi mogao stvarati stvari onaj za koga nije isključeno da je stvoren? U tom slučaju posjedovao bi obilježja stvorenja i bio bi upućen, nakon što je prethodno On bio onaj na kojeg su upute ukazivale, a svoje bi osobine morao dijeliti sa onima nižim od Sebe.

Međutim, govor ne dokazuje ništa o nemogućem, a na pitanja o nemogućem ne postoji odgovor.³¹¹

2.2 Pismo njegovom sinu Imamu al-Hassanu

Od jednog prolaznog oca, koji je također podložan vremenu, koji ima svoje životno doba iza sebe, koji se mora predati usudu vremena, koji kori ovaj svijet i koji će uskoro nastaniti boravište umrlih, sutra s ovoga svijeta stići stanovnicima grobova – sinu, koji još očekuje ono što se ne može dosegnuti³¹², putniku onih koji su već otišli, izloženom bolestima, zatočeniku dana, cilju nesreća, robu ovoga svijeta, trgovcu lažnih dobara, dužniku želja, zatočeniku smrtnosti, savezniku briga, saputniku žalosti, predmetu nedostataka, nadvladanom strastima i nasljedniku mrtvih!

Zaista, ono što sam shvatio – kako se ovaj svijet od mene okreće, kako me vrijeme savladava i kako mi se onaj svijet približava – zadržalo me od toga da se sjećam bilo čega osim sebe i da razmišljam mimo sebe. Međutim, kada me savlada samo moja sopstvena briga, ostavljajući brige drugih, razum me izbavlja i štiti od mojih strasti. To mi je objasnilo ozbiljnost stvari koje nisu igra i vodi me istini lišenoj laži.

Uvijek sam te smatrao dijelom sebe, tačnije – smatram te cijelim sobom. Ako ti se šta desi, kao da se meni desilo; a ako ti dođe smrt, kao da je meni došla. Zato me tvoje stvari tiču

³¹¹ Po verziji u *Nahdžul Belagi*. Nasuprot tome, Šejh Saduk prenosi ovo kao govor Imama Ride (a.), kada je objašnjavao kralju Ma'munu put prema Bogu. Ma'mun je želio da ga, kao sunamjesnika Hašimija, uvede u savez protiv oponenata Abasida, čemu se Imam (a.) jasno suprotstavio. Navedeni tekst označava sažetak tog govora.

³¹² Vječni ostanak na ovome svijetu, koji niko ne može ostvariti.

jednako kao i moje. Stoga sam ti ovo napisao kao pomoć – bilo da ti ostanem živ ili da prestanem postojati.

Savjetujem ti, sine moj, bogobožnost: da se držiš Njegovih naredbi, da to učvrstiš sigurnim uvjerenjem, da ispuniš srce sjećanjem na Njega i da se čvrsto držiš za Njegovo uže – jer koje sredstvo između tebe i Boga je pouzdanije od toga, ako ga zgrabiš?! Oživljavaj svoje srce lijepim savjetom, smiri ga sustezanjem, ojačaj ga čvrstim vjerovanjem, obasjaj ga mudrošću, učini ga poniznim sjećanjem na smrt, navedi ga da vjeruje u prolaznost, omogući mu da sagleda nesreće ovoga svijeta, upozori ga na moć vremena i brzinu mijene noći i dana, predoci mu događaje naroda minulih, podsjeti ga na ono što je zadesilo one prije tebe; prođi između njihovih staništa i tragova, pogledaj ono što su učinili, od čega su otišli i gdje su dospjeli i ostali.

Uvidjet ćeš da su otputovali od prijatelja i nastanili kuće samoće. Uskoro ćeš i ti biti poput jednoga od njih. Uredi zato svoje mjesto boravka i ne prodaj svoj budući svijet za ovaj prolazni svijet.

Okani se raspravljanja o onome što ne znaš i ne govori o onome što te se ne tiče. Kloni se staze za koju se bojiš da ne zastraniš, jer doista je ustezanje – kada postoji božan od zastranjenja – bolje od uplitanja u opasnosti.

Naređuj činjenje dobra³¹³, bit ćeš među dobrima. Odvrćaj od zla³¹⁴ rukom i riječju svojom i nastoj da si što udaljeniji od onoga ko čini zlo. Bori se u ime Boga borbom istinskom i nemoj da te odvraća prijekor³¹⁵ bilo čiji od Boga. Baci se u opasnosti radi Istine, ma gdje ona bila, i uputi se u razmišljanje³¹⁶ vjere. Privikni, sine moj, dušu svoju da trpi neugodnosti, jer je najbolje svojstvo čudi – trpljenje u pitanjima Istine. U svim poslovima svojim predaj se Bogu svome, jer tako ćeš se predati zaklonu sigurnom i zaštitniku jakom. Traži samo od Gospodara svoga, jer je u Njegovoj ruci sve – davanje i uskraćivanje. Teži dobru koliko god možeš. Razumjevaj ovu moju oporuku i nemoj je nipošto ostavljati, jer je zaista govor najbolji onaj koji koristi. Znaj da nema nikakva dobra u znanju koje ne koristi; ako znanje nije korisno, onda ni njegovo stjecanje nije opravdano.

Sine moj, kada sam opazio da sam dobrano ostario i kada sam primijetio da slabim, požurih s oporukom svojom tebi i iznesoh glavne poruke njezine, kako me smrt ne bi sustigla prije nego ti otkrijem ono što mi je u srcu, prije nego što pamet moja bude pogođena kao što je pogođeno tijelo moje i prije nego što te nadvladaju sile strasti ili iskušenja ovoga svijeta, čineći te poput deve tvrdoglave. Srce čovjeka mlada doista je kao zemlja neobrađena koja prima sve što se u nju baci. Požurih zato da te odgojim prije nego ti srce otvrdne i um ti

³¹³ Arab.:al-ma'ruf – ispravno, spoznato, poznato, uobičajeno, ono na šta se već naviklo, prikladno, ono kako je i red. Ovaj pojam pojavljuje se također često u Kur'anu i upućuje na ono što je red arab.: 'urf ili ono što se podrazumijeva sa pozicije primordijalne spoznaje (Mar'ifa Fitriyya), ili i također religiozna spoznaja, tako i nikako drugačije.

³¹⁴ Arab.:al-munkar – sve ono što razum i zakon odbacuju i zabranjuju.

³¹⁵ Sura 5:54

³¹⁶ Arab.:al-fiqh – stručnost, ispravnost, definisanje ovoga kao stručnost ili ispravno.

postane zauzet, kako bi bio pošteđen da sam prolaziš kroz ta iskustva. Na taj ćeš način zaobići tegobu njihova traženja i sačuvati se od teškoće pokušavanja. Tako postižeš spoznaju onog što smo mi iskusili i postaje ti jasno čak i ono što smo mi možda propustili.

Sine moj, makar nisam dosegoh doba koje su dosegli oni prije mene, ipak sam razmatrao djela njihova i razmišljao o događajima iz života njihovih. Slijedio sam tragove njihove, tako da sam postao poput njih; zapravo, preko onoga njihova što mi postade poznato, kao da sam živio s njima od početka do kraja. Bio sam zato u stanju razlučiti ono što je jasno od onoga što je nejasno i razdvojiti ono što je korisno od onoga što je štetno. Odabrao sam za te najizvrsnije od toga i sabrao za te ono što je najbolje, a poštediti te nejasnoća.

Budući da te osjećam onako kako brižni otac treba osjećati i da te namjeravam podučiti, smatrao sam da to treba učiniti u vrijeme dok napreduješ u dobi svojoj i dok si svjež na pozornici svijeta, imajući namjeru ispravnu i srce čisto. Smatrao sam da bi valjalo započeti s podučavanjem Knjizi Boga, Moćnog i Uzvišenog, s tumačenjem njezinim, s odredbama islama i propisima njegovim, o onome što on zabranjuje i dopušta, te da ne bi trebalo ići izvan toga za tebe. Onda sam se pobojavao da se ne zapleteš u nejasnoće onako kako su se drugi ljudi zapleli uslijed strasti i mišljenja svojih. Pa i pored moga osjećaja nesklonosti prema načinu da tako budeš opomenut, ustvrdio sam da mi je bolje ojačati to stanje nego te ostaviti u položaju u kojem te ne smatram zaštićenim od pada u propast. Nadao sam se da će ti Allah pomoći u razboritosti tvojoj i voditi te u nakani tvojoj. Ostavljam ti zato kao obavezu ovu moju oporuku.

Znaj, sine moj, ono što bih najviše želio da usvojiš za sebe iz moje oporuke jeste da si svjestan Boga, da se ograničiš na ono što ti je Allah učinio obaveznim i da slijediš djela minulih predaka svojih i ljudi dobrih porodice svoje. Oni nisu propustili da se brinu o sebi kao što se i ti brineš i razmišljaju kao što i ti razmišljaš. To ih je na kraju dovelo do toga da prihvate ono što su znali, a da se suzdrže od onoga što im nije stavljeno u dužnost. Ako srce tvoje to ne prihvaća bez stjecanja znanja kao što su ga oni stjecali, onda neka traženje tvoje bude s razumijevanjem i učenjem, a ne zapadanjem u sumnje ili zaplitanjem u rasprave. Prije nego se okušaš u tome, zatraži pomoć od Boga i obrati Mu se da ti omogući uspjeh i da napustiš sve ono što bi te bacilo u sumnju ili odvelo u zabludu. Kad se uvjeriš da ti je srce čisto i ponizno i da se mišljenje tvoje upotpunilo i sabralo, te da ti je to postalo brigom jedinom, onda ćeš uvidjeti ono što sam ti razjasnio. Ako, međutim, nisi sposoban dosegnuti tu smirenost promatranja i mišljenja koje bi želio imati, onda znaj da ti samo gaziš zemlju poput deve slijepe i zapadaš u mrak, dok onaj koji luta po mraku i tvori zapletenost nije tragalac pravi za vjerom. Bolje je sustegnuti se od toga.

Nastoj dobro shvatiti moj savjet, sine moj, i znaj da je Onaj Koji je Gospodar smrti također i Gospodar života; da Onaj Koji stvara također i usmrćuje; da je Onaj Koji uništava također Obnovitelj života i da je Onaj Koji daje bolest također i Izliječitelj. Svijet ovaj traje na način koji je Allah ustvrdio za nj u odnosu na zadovoljstva Njegova, kušnje, nagrade na Danu sudnjem i sve ono što On hoće, a ti ne znaš. Ako nešto od ovoga nisi razumio, tada to pripiši neznanju svome o tome, jer kad si rođen, rođen si kao neznalica, a potom si stekao znanje.

Mnogo je onog o čemu si neznalica i u čemu se koleba misao tvoja i luta pogled tvoj, ali ga poslije spoznaš. Drži se zato Onoga Koji te je stvorio, opskrbu ti dao i potpunim te učinio. Neka služenje tvoje bude Njemu, čežnja tvoja prema Njemu, a strepnja tvoja od Njega. Znaj, sine moj, da niko nije izvijestio o Bogu Uzvišenom kao što je izvijestio Poslanik – blagoslovi Božiji neka su s njim i njegovim! Zato budi zadovoljan s njim kao vodičem i predvodnikom prema izbavljenju. Doista neću štedjeti truda nikakva da bih te posavjetovao. I doista, nećeš moći spoznati dobro ma koliko se god trudio, kao što to mogu ja za tebe učiniti.

Također, treba da znaš, sine moj, da kada bi Gospodar tvoj imao sudionika, poslanici Njegovi bi ti također dolazili i ti bi vidio znake vlasti i moći Njegove te bi upoznao djela i svojstva Njegova. Ali On je Bog – Jedan i Jedini – kako je On opisao Sebe Sama. Niko mu se ne može suprotstaviti u vlasti Njegovoj. On je oduvijek i zauvijek. On je, prije svega, bez početka ikakva i On je posljednji, bez kraja ikakva. On je toliko velik da gospodstvo Njegovo ne može biti obuhvaćeno srcem ili okom.

Kad shvatiš ovo, onda treba da činiš ono što bi činio sličan tebi uz nisko stanje svoje, manjkavost moći svoje, rastuću nesposobnost i golemu potrebu svoju za Gospodarom svojim u traženju pokornosti Njemu, bojeći se kazne Njegove i strepeći od gnjeva Njegova, jer On ti doista nije zapovjedio ništa do ono što je dobro³¹⁷ i nije ti zabranio ništa do ono što je nevaljalo.

Sine moj, izvijestio sam te o svijetu ovome, stanju njegovom, raspadu i prolaznosti njegovoj. Izvijestio sam te i o svijetu budućem i o onome što je u njemu pripremljeno za stanovnike njegove. Iznio sam ti primjere o njima, kako bi mogao izvući pouku i postupati sukladno njima.

Primjer onih koji su razumjeli svijet ovaj jest poput putnika koji, osjećajući odbojnost prema krajevima pogođenim sušom, kreću prema predjelu zelenom i plodnom. Oni trpe teškoće na putu – razdvajanje od prijatelja, tegobe putovanja i oskudicu hrane – da bi dosegli prostranstva svoga staništa i predio boravka svoga. Zato oni u svemu tome ne osjećaju bol i ne smatraju nikakav trošak gubitkom. Ništa im nije draže od onog što ih približava cilju i vodi bliže predjelu boravka.

A primjer onih koji se zavaravaju svijetom ovim jest poput ljudi koji su bili u kraju zelenom, ali im je taj kraj postao odbojan, te odlaze u predio pogođen sušom. Njima nije ništa odvratnije ili gadnije od napuštanja mjesta iz kojeg trebaju ići u mjesto u koje moraju iznenada dospjeti i prema kojem se kreću.

Sine moj, učini sebe mjerom u onom što je između tebe i drugih. Želi drugom ono što želiš sebi, a mrzi kod njega ono što mrziš kod sebe. Ne tlači, kao što i ti ne želiš da budeš tlačen. Čini dobro, kao što želiš da dobro bude činjeno tebi. Smatraj lošim za sebe ono što smatraš lošim za druge. Zadovolji se u ljudima onim čime si zadovoljan s njima u vezi sa sobom. Ne

³¹⁷ Arab.:al-hassan – lijepo,dobro, pozitivno. Nasuprot: sayyi'a – ružno, nelijepo, loše. Koristi se također i kao kontrast prema al-qubh – zlo.

govori o onome što ne znaš, čak ni o onome o čemu znaš vrlo malo. Ne reci drugima ono što ne voliš da bude kazano tebi.

Znaj da je ushićivanje sobom suprotno ispravnosti i nesreća za razum. Ojačaj, zato, napor svoj i ne postani rizničar za drugog. Kad si vođen na Putu pravom, budi skrušen pred Gospodarem svojim koliko god možeš.

Znaj da je pred tobom težak i dug put, krajnje zastrašujući, te da ne možeš zaobići traženje Njegovo na najljepši način. Ponesi sa sobom koliko ti je potrebno, ali ne nosi na leđima ono što ti nije potrebno, jer to je opterećenje za tebe i može te dovesti u opasnost.

Kad god susretnesh osobu kojoj je potrebna pomoć i koja može nositi tvoju opskrbu do uručenja natrag na Danu sudnjem, primi je kao priliku dobru i podaj joj da ti opskrbu nosi. Stavi u nju što više možeš, jer možda ćeš je tražiti, a nećeš je moći naći. Ako neka osoba želi pozajmiti od tebe u doba obilja tvoga, da bi ti to vratila u doba tvoje potrebe, iskoristi tu priliku.

Znaj da je ispred tebe uspon tegoban i strm, na kojem će osoba s bremenom laganim biti u položaju boljem od one s teškim, dok će spora i ona s teškim bremenom biti u položaju gore od brze. Tvoj krajnji ishod tog prolaženja bit će neizbježno ili Dženet ili Džehenem. Razvidi, zato, radi sebe, prije spuštanja, i pripremi mjesto prije stizanja, jer poslije smrti nema primicanja niti povratka na svijet ovaj.

Znaj da ti je Onaj u čijoj su vlasti riznice nebesa i zemlje dopustio da Ga moliš i da uživaš u milosti Njegovoj, da bi ti se On smilovao. On nije postavio ništa između tebe i Njega što bi te zastrlo od Njega. On te ne primorava da sebi pribaviš posrednika kod Njega. A ako pogriješiš, On te ne priječi u pokajanju. On ne žuri sa kaznom. On te ne kori što se kaješ, niti te sramoti kada je sramoćenje tvoje umjesno. On nije strog prema tebi u primanju pokajanja. On te ne ispituje oštro u grijesima tvojim. On te ne razočarava milošću svojom. Štaviše, On tvoje napuštanje grijeha ubraja u djelo dobro. On računa jedan grijeh tvoj kao jedan, dok jedno dobro tvoje On računa deseterostrukim.

On ti je otvorio kapiju kajanja i kapiju traženja zadovoljstva. Zato, kad god Ga zoveš, On čuje poziv tvoj, a kad Mu se tajno obraćaš, On zna tajno obraćanje tvoje. Položi pred Njega potrebe svoje, razotkrij se pred Njim, požali Mu se na brige svoje, moli Ga da otkloni neprilike tvoje, utješi se pomoći Njegovoj u poslovima svojim i traži iz riznica milosti Njegovih ono što niko ne može dati – duljinu života, zdravlje tijela i obilje opskrbe. Uz to, On je stavio ključeve riznica Svojih u ruke tvoje, dopuštajući ti da od Njega tražiš.

Dakle, ako želiš, otvaraj kapije blagodati Njegovih molitvom gdje god želiš, pa neka se kiše obilne milosti Njegove izliju na tebe. Odgoda u prihvaćanju Njegovu ne smije te razočarati, budući da je dar doista primjeren namjeri. Možda je prihvaćanje odgođeno da bi tražitelju postalo vrelo veće nagrade u darivanju obilnijem onome koji iščekuje. Možda si tražio nešto što ti tada nije dato, pa ti je ubrzo ili kasnije podareno nešto bolje od toga, ili je od tebe odbijeno zato što je to bolje za tebe. Možda si tražio mnogo onog što bi, da ti je dato, bilo propast za vjeru tvoju. Zato tvoje traženje mora biti radi onog čija je ljepota trajna i čiji će

teret ostati daleko od tebe. Što se tiče imetka, on neće vječno biti tvoj, niti ćeš ti vječno pripadati njemu.

Znaj, sine moj, da si stvoren za svijet budući, a ne za ovaj; za nestanak, a ne za trajanje vječno; za smrt, a ne za život. Ti se nalaziš na mjestu koje ti ne pripada, u kući pripremanja i na putu prema svijetu budućem. Gonjen si smrću od koje bjegunac ne može izmaći, budući da će ga ona zasigurno nadvladati. Zato budi oprezan spram nje da te iznenada ne nadvlada dok si u stanju grijешnom i misliš o pokajanju, jer ona tada stvara smetnju između tebe i pokajanja. U takvom slučaju upropastit ćeš sebe.

Sine moj, često se sjećaj smrti i mjesta gdje ćeš iznenada dospjeti poslije smrti, tako da si, kad ti dođe, već na oprezu spram nje i da si već sebe priprazio za nju, te ti ona ne dolazi sasvim iznenada i ne zatiče te. Pazi da te ne zavaraju sklonosti ljudi prema ukrasima svijeta ovoga i navaljivanje njihovo na njih. Allah te je upozorio u pogledu toga, a svijet te je ovaj obavijestio o prolaznosti svojoj i razotkrio ti zla svoja. Čuvaj se da budeš njime prevaren, kada vidiš kako se njegove pristalice za njega vežu, kako se međusobno otimaju, jer oni su poput bijesnih pasa koji jedan drugog love – gdje jači ždere slabijeg, a veliki manjega. Neki su poput vezane, a neki poput odvezane stoke koja se raspametila i juri u smjerovima nepoznatim. Oni su stada nevolja koja lutaju po dolinama surim. Nema čobana da ih zadrži, niti se iko nudi da ih uzme na ispašu. Svijet ovaj ih vodi putem sljepila i odvraća im pogled od svjetionika upute. Oni su zato zapleteni u pometnjama njegovim i tonu u užicima njegovim. Uzimaju ga kao gospodara, pa se on njima poigrava, a oni se igraju s njim i zaboravljaju ono što je iza njega.

Tmina iščezava polahko. Sada je to kao da putnici jašu, a oni koji žure uskoro će stići. Znaj, sine moj, da je onaj u sedlu noći i dana nošen njima, makar mirovao, i prevaljuje razdaljinu, makar stajao i počivao. Znaj sa sigurnošću da ne možeš ostvariti želju svoju i premašiti određeni rok svoj, te da si na stazi onih prije tebe. Budi zato ponizan u iskanju i stječi na način najljepši, jer mnogo je iskanja koja vode gubljenju. Nije tražitelj svaki darovan opskrbom, niti je uskraćen svaki onaj koji traži na lijep način.

Izdigni dušu svoju iznad niskosti svake, pa makar te vodila željenim ciljevima tvojim, jer nikad nećeš moći nadoknaditi ono što si žrtvovao od sebe. Ne budi rob drugog, jer te je Allah stvorio slobodnim. Nema dobra u dobru koje se postiže preko zla, i nema dobra u ugodnosti koja se postiže preko tegobe.

Pripazi da te ne nose jahalice pohlepe i da te ne strovale u vrela propasti. Ako možeš, provedi da ne bude osobe imućne između tebe i Boga, učini tako, budući da ćeš svakako naći ono što je tebi dovoljno i dobiti udio svoj. Malo, izravno dobiveno od Boga Slavnog, veće je i plemenitije od mnoštva dobivenog preko stvorova Njegovih, mada je sve od Njega.

Lakše je ispraviti ono što si propustio šutnjom, nego dosegnuti ono što si izgubio govorenjem. Ono što je u posudi zadržava se stavljanjem poklopca. Meni je draže da zadržiš ono što je u rukama tvojim, nego da tražiš ono što je u rukama drugih. Bolja je gorčina neuspjeha nego traženje od ljudi. Rad rukama uz čestitost bolji je od imetka uz razvrat. Čovjek je najbolji čuvar tajnih svojih. Mnogo je trudbenika u onome što im šteti. Onaj koji mnogo govori – besmisleno govori. Ko god razmišlja – shvaća. Druži se s ljudima vrline – bit ćeš jedan od njih. Drži se podalje od ljudi opachine – napustit ćeš ih. Najgora hrana je ona koja je zabranjena. Tlačenje slabih jest tlačenje najopakije.

Opakost je, kao što i naziv kaže. Podnošenje nesreće čuva srce. Kada je blagost neprikladna, strogost je blagost. Često je neki lijek bolest, a neka bolest također lijek. Ponekad je zlonamjernik iskren, dok onaj koji rado dijeli savjete prevarant. Čuvaj se toga da se oslanjaš na želje, jer su one roba glupih i priječe od dostizanja dobra na ovom svijetu kao i na onom svijetu.

Obogati svoje srce moralom, kao što se vatra drvima obogaćuje. Ne budi noćni sakupljač drva za potpalu, i također ne pjena na vodi. Nezahvalnost je podlost. Slijeđenje neznalice ne znači ništa dobro. Mudro je upamtiti iskustvo nečije. Najbolje iskustvo tvoje je ono koje te poučava. Požuri iskoristiti priliku da učiniš nešto dobro prije nego što ona postane jad težak.

Odlučnost je razboritost. Odugovlačenje je uzrok uskraćivanja. Tragalac svaki ne nalazi, niti se odlazitelj svaki vraća. Upropastiti opskrbu i steći zlo za Dan sudnji – znači propasti. Sve ima posljedicu. Ono što ti je određeno stići će te. Trgovac je onaj koji se izlaže gubitku (riziku). Neznatno je često korisnije od mnoštva. Nema dobra u pomagaču podlom i prijatelju nepouzdanom. Kod neznanja nema jasnoće. Onaj ko je strpljiv, on vlada, a ko je razuman, on još pri tom uči. Susretanje dobrih ljudi oživljava srce. Budi popustljiv prema vremenu sve dok ti je ono podložno.

Ne izlaži se opasnosti svađama, jer te to može odvesti u opasnost. Pripazi da te ne nadvlada osjećanje neprijateljstva. Kada počinješ neki grijeh, požuri da ga pokriješ aktivnim kajanjem. Nikada nemoj prevariti one koji ti vjeruju, čak ni kada te izdaju, i ne obznanjuj tajnu, čak ni ako je oni izbrbljaju.

Ne rizikuj ono što imaš za ono čemu se više nadaš, niti teži prema tome, jer stići će te ono što ti je određeno. Djeluj primjerno, daj velikodušno i govori ljudima dobro. Koja riječ je izvrsnija od toga da drugima želiš ono što želiš sebi, i da drugima ne činiš ono što ne želiš da se čini tebi.

Postupi li s nekim ishitreno, skoro je neizbježno ili da se pokaješ, ili da ga preferiraš. Budi siguran da držanje obećanja i čuvanje ličnih stvari spada u velikodušnost! Odbacivanje je

znak mržnje. Pretjerano opravdavanje je znak škrtosti. Ponekad decentna uzdržanost kod tvoga brata može biti primjerenija nego bezobzirna velikodušnost.

Njegovanje rodbinskih odnosa spada u osobine pouzdanosti, jer ko treba da se u tebe pouzda ili vjeruje ako prekidaš svoje rodbinske veze? Zabrana održavanja kontakta zapravo znači prekid rodbinstva.

Ponašaj se prema svom bratu tako da očuvaš srodstvo čak i ako ga on zanemari. Kada se on odmetne, budi ljubazan i primakni mu se. Kad škrtari u dijeljenju, troši za njega. Kad se udaljava, približi mu se. Kada je strog, budi blag. Kad počini krivo, gledaj na ispriku njegovu kao da si ti rob, a on gospodar blagonaklon nad tobom. Čuvaj se da ne učiniš ono gdje nije mjesto ili prema onima koji ne zaslužuju.

Ne uzimaj neprijatelja svog prijateljem, jer ćeš tako postati neprijatelj prijatelja svog. Daj pravi savjet bratu svome, bio on dobar ili gorak. Progutaj srdžbu, jer nisam našao ništa slađe od toga na kraju, niti išta ugodnije u ishodu. Budi blag prema onom koji je grub, jer je vjerojatno da će ubrzo postati blag prema tebi. Postupaj blagonaklono s neprijateljem, jer je to ugodnije od dva uspjeha.

Traži izliječenje svoje od ljudi dobrim karakterom. Ne prekidaj s bratom zbog sumnji, i ne završavaj s njim bez izgovora. Budi blag prema onom ko je grub prema tebi. Ružno je prekidati funkcionalnu vezu, biti grub nakon prijateljstva, neprijatelj nakon ljubavi, izdati onoga koji ti vjeruje i razočarati onoga koji od tebe očekuje.

Ako prekid sa bratom nastane, ostavi prostor da ponovno može započeti prijateljstvo, ako to bude htio. Ako neko ima lijepo mišljenje o tebi, povjeruj mu. Ako se neko nada nečemu dobrom od tebe, potvrdi ta očekivanja. Ne zapostavlja pravo brata svoga oslanjajući se na odnose, jer nije brat onaj čije si pravo upropastio. Neka ukućani tvoji ne budu najsiromašniji radi tebe. Ne teži onome ko se susteže od tebe, ali se ne usteži od onoga ko traži tvoju blizinu – ukoliko je to primjereno.

Brat tvoj ne smije biti postojaniji u prekidanju veze od tebe u održavanju veze. Njegova škrtost ne smije jačati od tvoje velikodušnosti. Ne padaj teško zbog tlačenja onoga koji te tlači, jer on zapravo koristi sebi, a tebi nanosi manju štetu. Onaj ko te obraduje, zasigurno nije zaslužio zlo.

Znaj, sine moj, da su dvije vrste opskrbe: ona koju tražiš i ona koja tebe traži. Ako ti ne dođeš do nje, ona će doći do tebe. Poniznost je ružna pri potrebi, a grubost u neovisnosti. Od svijeta ovoga uzmi samo ono što unapređuje tvoje trajno boravište. Ako tugujete zbog onog što je otišlo iz ruku tvojih, tuguj i za onim što nikada nije stiglo do tebe. Zaključuj o onome što se još nije dogodilo iz onog što se već dogodilo, jer su pojave uvijek slične. Ne budi nikada nezahvalan prema onome ko ti je dobro učinio – to je najgora nezahvalnost. Prihvataj izvinjenja.

Ne budi od onih kojima upozorenje koristi samo ako ih zaboli, jer razumni izvlači koristi iz poučavanja, dok stoku poučava samo udaranje. Pazi na prava onih koji poštuju tvoja prava, neovisno o položaju u društvu. Odbij od sebe napade brige čvrstinom trpljenja i čistotom

vjere. Onaj ko zanemaruje umjerenost – zastranjuje. Najbolji izbor je zadovoljstvo. Zavist je najgori saputnik. Beznađe vodi nepažnji. Škrtost za posljedicu ima prijekor.

Drug je poput srodnika. Prijatelj je onaj čije odsustvo također dokazuje prijateljstvo. Strast je drugarica sljepoće. U beznadežnoj situaciji, prema uspjehu vodi trezvenost. Uvjerenost najbolje odagna brige. Posljedica laži je umanjenje vrijednosti. Iskrenost uzrokuje neoštećenje. Laži imaju najgore posljedice. Mnogo je udaljenih koji su bliži od bližnjih i mnogo je bližnjih koji su udaljeniji od udaljenih. Stranac je onaj ko nema prijatelja. Sumnja ne smije otjerati povjerenje. Ko ima mjeru, biva spašen. Ko prekoračuje pravo drugog, sužava put svoj. Ko se ograniči na svoju mjeru – zadobija veću korist. Najbolja vrlina je sadržana u tome: drugima činiti dobro. Najgore zlo je kršenje prava moćnog. Stid je uzrok svakog dobra. Najbolje držanje je pobožnost. Najbolja povezanost je ona sa Bogom. Onaj ko prihvata tvoje izvinjenje čini ti uslugu.

Pretjerana kritika potpiruje vatru svađe. Ponekad bolesnik pronalazi izliječenje, a zdrav čovjek mora umrijeti. Tamo gdje pohlepa vodi u propast, odricanje je postignuće. Nije svaka mana vidljiva, niti se svaka prilika može iskoristiti. Ponekad onaj ko gleda promašuje cilj, dok slijepac nalazi ispravan put. Onaj ko je tragalac uvijek ne nalazi, dok onaj ko je oprezan ostaje neoštećen. Odgodi činjenje nečega lošeg, jer to se može uvijek ubrzati.

Budi dobar tamo gdje očekuješ dobro. Podnosi svoga brata pored njegovih slabosti. Nemoj prejako kritizirati, jer to prouzrokuje gorčinu i vodi ka svađi. Pusti da te prekori onaj ko ti može oprostiti. Prekid sa nezalicom je kao povezivanje s pametnim. U velikodušnost spada odricanje od dominacije. Ko se suprotstavlja vremenu, propada. Prema kome održavaš gorčinu, njegove srdžbe si svjestan, dok lako prijestupnici imaju zamjerke. Onaj ko je podmukao ne zaslužuje lojalnost. Najgori ispad je onoga ko je previše oprezan. Najgori uzrok je laž. Nestašluk znatno uništava. Umjerenošću se manje raste. Malo oduševljenje može značiti poniženje.

Dobro prema roditeljima je vrlina velikodušnosti. Zabludjeli slijede žurbu. Ništa dobro ne leži u užitku koji za sobom ima kajanje. Pametan je onaj koji uči iz iskustva. Pravo usmjerenje osvjetljava slijepog. Tvoj govor objavljuje tvoj razum. Harmonija nikada ne ide sa razdorom. Dobra briga za komšije spada u dobar komšiluk. Ko ima mjeru, nikada ne propada, a ko je uzdržan, ne osiromašuje. Unutarnjost obznanjuje pravu srž čovjekovu. Ponekad nek traži svoju sopstvenu smrt. Nikada ne daj savjest za strasti. Nije svaki prepad štetan.

Ponekad zanimljiva šala odjednom postane ozbiljnost. Ko se oslanja na sadašnjost, ona će ga izdati; ko je smatra niskom, ponizit će ga; ko pokušava da je prebrodi, pobijedila će ga i razočarati onoga ko traži kod nje zaštitu. Svako ko puca, ne pogađa. Kada se vlast promijeni, mijenjaju se i vremena. Najbolji iz tvoje porodice su oni koji su ti dovoljni. Gluposti vode ka gorčini. Možda škrtica ne doseže ono prema čemu teži. Izvjesnost je uglavnom u vjerovanju. Izbjegavanje neposlušnosti je upotpunjenje iskrenosti. Najbolja riječ je ona koja je djelima potvrđena, a zdravlje prati iskrenost.

Zazivanje Boga je ključ milosrdnosti. Onaj koji se ne brine o tebi, neprijatelj ti je. Kad pohlepa vodi uništenju, odricanje je postignuće. Nije svaka manjkavost vidljiva, niti je svaka

prilika iskoristiva. Raspitaj se o saputniku prije putovanja i susjedu prije kupovine kuće. Pripazi da ne spominješ u govoru ono što nasmijava, pa makar to prenosio od drugoga. Gledaj ovaj svijet samo kao privremeno boravište.

Nosi brigu za potlačene, prihvataj izvinjenje onoga ko se izvinjava, uzmi ono što ti ljudi ostavljaju i ne prinuđuj nikoga na nešto što ne voli. Slušaj brata, budi mu poslušan i kada on ne sluša tebe, i ostani s njim povezan čak i kada je grub prema tebi. Potrudi se biti uviđavan i biraj uvijek najbolji način, jer dobro ponašanje će te odrediti i utisnuti u tebe.

Čuvaj se vulgarnog izražavanja i glupiranja, čak i kada prenosiš od drugoga. Svodi sam račun sa sobom prije nego budeš priveden da se s tobom svodi račun. Dobrohotno se ophodi prema potčinjenima i drži svoj temperament umjerenim. Ne pretjeruj u korenju bez opravdanog razloga. Kada neko nešto uradi, pusti da pravednost djeluje. Pravednost spremna na opraštanje doima se razumnijom od stroge kazne. Ne kažnjavaj ne razumnog, jer to povlači osvetu. Podijeli svakom slugi zadatak za koji je odgovoran, kako ne bi posao prebacivali jedni na druge.

Budi velikodušan prema rodbini, jer su oni krila kojima letiš, korijen kojem pripadaš i ruka kojom napadaš. Oni su osnaženje u teškim vremenima. Odlikuj velikodušne među njima, posjećuj boležljive, imaj učešće u njihovim stvarima i olakšaj njihove brige. Moli za Božiju podršku pri svim svojim pitanjima i stvarima, jer je On najbolja pomoć.

Čuvaj se savjetovanja sa ženama, jer je njihovo mišljenje slabašno, a odlučnost nestalna. Pokrij poglede njihove, držeći ih pod velom, jer ih strogost zastiranja opsežno štiti. Izlaženje njihov u javnosti nije gore od odobrenja tebi nepoznatom čovjeku da ih posjeti. Ako možeš urediti da one ne upoznaju nikog drugog osim tebe – učini tako.

Ne dopusti ženi drugo do ono što se tiče nje same, jer je žena doista biljka mirisna, a ne upravitelj. Ne iskazuj joj štovanje mimo istine o njoj. Ne potiči je da posreduje za druge. Čuvaj se neumjesne ljubomore u obliku sumnjičenja, jer to zdravoj ženi donosi bolest, a krijeposnu baca u sumnju.

Povjeri Bogu svoju vjeru i svoje postojanje, moli Ga za najbolje u svom životu i onome nakon toga. Neka mir i blagoslovi Božiji budu s tobom.³¹⁸

³¹⁸ Značajan dio preuzet iz Staze rječitosti.

2.3 Njegova oporuka njegovom sinu Imamu al-Hussejnu

O moj Sine, savjetujem ti strahopoštovanje od Boga onda kada si imućan i kada si siromašan i budi uz riječ istine pri zadovoljstvu i srdžbi, i budi uz skromnost u bogatstvu i siromaštvu kao i uz pravednost kako prema prijatelju tako i prema neprijatelju, i budi vrijedan, bez obzira da li si poletan ili umoran, i budi Bogom zadovoljan, svejedno da li bio u mukama ili u ugodnosti.³¹⁹

O moj Sine, nijedno zlo nije zlo ako nakon njega dolazi Dženet. I ne postoji ništa dobro u dobru, ako nakon toga dolazi vatra. Svaka ugodnost u poređenju sa Dženetom je bezvrijedna. I svaka nesreća manja od vatre je utješna.³²⁰

I znaj, o moj sine, da je onaj koji posmatra svoje sopstvene nedostatke odvrćen od nedostataka drugih. Ko nosi odjeću bogobojznosti, takvog više nijedna odjeća ne može pokriti. Ko se zadovolji onim što mu je Bog dodijelio, ne žali se zbog onog što mu je mimoišlo.

Ko izvuče sablju nepravde, sam od nje strada. Ko svom bratu jamu kopa, sam u nju upada. Ko zastor s tuđeg uklanja, otkriva sramotu vlastite kuće. Ko zaboravlja svoj prestup, tuđi prestup smatra ogromnim.

A ko se nepripremljen u nešto upusti, on biva oštećen, a ko se baci u bujicu³²¹, on će se utopiti. Ko je tvrdoglav taj griješi, a ko vjeruje da je neovisan na osnovu svoga intelekta, on će se poskliznuti.

Ko se među ljudima ponaša prepotentno, bit će ponižen, a ko se sastaje sa učenim, bit će poštovan. Ali ko se druži s nemoralnima, bit će prezren, a ko se prema ljudima ponaša glupo ili nerazumno, bit će izvrijeđan. Ko koristi zle pristupe, biće grđen. Ako se pretjerano šali, više ga se ne uzima za ozbiljno. Ko nešto čini često, postaje poznat. Ko puno priča, također mnogo vara, a ko često pravi greške, manje se stidi. Ali onaj ko se malo stidi, manje će se bojati i suzdržavati; a ko se manje boji, njegovo srce će biti mrtvo. A čije srce bude mrtvo, taj ide u vatru!

O moj sine, ko obraća pažnju na greške drugih, a samog sebe opravdava, taj je stvarna budala! Ko razmišlja, izvlači pouku; ko izvlači pouku, suzdržava se; a ko se suzdržava, ostaje neoštećen. Ko napusti požudu, oslobođen je; a ko napusti ljubomoru, ljudi ga vole.

O moj sine, neovisnost od drugih vjerniku daje snagu, jer dostatnost je imućnost koja ne prolazi. Ko se mnogo bavi smrću, zadovoljava se s malo na ovom svijetu. A ko zna da se njegove riječi računaju u djela, njegov govor neće pretjerati – osim kada je od koristi.

O moj sine, čudno je ko se boji posljedica, a ipak ne prestaje, ili se nada nagradi, a ipak se ne kaje niti čini dobra djela. O moj sine, razmišljanje donosi svjetlo, nemar tamu, a svađa vodi zabludi. Sretan je onaj ko od drugih izvlači pouku. Najbolje naslijeđe je pristojnost, a dobro

³¹⁹ U sreći i nesreći, ili u dobrim i u lošim vremenima

³²⁰ Arab.: 'afiya – ono što nekoga oporavi ili utješi

³²¹ Arab.: džamarat – neumjerenost

ophođenje najbolji saputnik. Raskid rodbinskih veza ne donosi napredak, a razvrat ne uzrokuje neovisnost.

O moj sine, dobrobit ima deset dijelova. Devet od njih leži u šutnji, osim sjećanja na Boga, a jedan dio je u izbjegavanju druženja s glupim. Ko se pred drugima pokazuje s grijesima, bit će ponižen; a ko teži stjecanju znanja, bit će sačuvan.

O moj sine, blagost je glava znanja, a grubost njegova slabost. U blaga vjerovanja spada strpljivost u nesreći. Čednost³²² je ponos siromaštva, a zahvalnost ponos bogatstva. Uvećana posjeta uzrokuje neraspoloženje. Opuštenost pri djelovanju bez iskustva je nesreća, a samodopadnost ukazuje na slab razum.

O moj sine, koliko ima pogleda koji za sobom povlače žalost i koliko riječi krade naklonost! Ne postoji veća čast od islama i nema veće časti od bogobožnosti. Nijedna utvrda nije sigurnija od skromnog straha, nijedan zagovornik uspješniji od iskupa, nijedna odjeća ljepša od dobrotvornosti, i nijedan posjed ne odagna nevolje bolje nego zadovoljstvo onim što je nužno. Ko se zadovolji s malo, brže je zadovoljan i širi ugodnu opuštenost.

O moj sine, škrtost uključuje neugodnost, vodi ka iscrpljivosti i mami te prema iskvarenosti, a pohlepa sadrži sva pokvarena svojstva. Za tvoj samoodgoj dovoljno je da samo napustiš ono što ti je odvratno kod drugih. Podržavaj svoga brata kao što on podržava tebe.

Ko se upusti u nešto, a ne uzme u obzir posljedice, sam se uništava. Planiranje prije djelovanja čuva od kajanja. Ko uzima u obzir tuđa mišljenja, biva upozoren na moguće greške. Strpljivost čuva od osiromašenja. Škrtost skriva potrebitost. Pohlepa je biće siromaštva. Jedan simpatičan siromah je bolji od nesimpatičnog bogataša.

Sve ima ono čime se hrani (određenje), a sin Ademov je hrana (određenja) smrti. Nikada nemoj dozvoliti da zađeš u beznađe zbog grijeha, jer koliko je puno onih koji su se zadesili u grijehu, ipak imali dobar kraj, i koliko je onih koji su činili dobra djela, propalo je na kraju života i završilo u vatri – da nas Bog od toga sačuva!

O moj sine, koliko je neposlušnih bilo spašeno, a koliko onih koji su prakticirali dobro ipak propalo! Onaj ko teži iskrenosti, njegov teret će biti lagan. Ko se sam sebi suprotstavlja, sazrijeva. Svakim satom skraćuje se život. Teško onima koji se srde pred Sudijom svih sudija i pred znalцем svega skrivenog!

O moj sine, nepravednost protiv ljudi je najgora hrana za onaj svijet. U ispijanje spada gutanje, i sa svakim jelom ide gušenje – nikada nećeš doseći milost, bez da jednu drugu izgubiš. Kako su samo blizu tišina i umor, sreća i nesreća, život i smrt, bolest i zdravlje! Blagoslovljen je onaj koji svoje djelo u ime Boga oplemenjuje – svoje znanje, život, mržnju, ime, ostavljanje, govor, šutnju, djelo i riječ. Kako je dobro³²³ učenom, kada djeluje po znanju i ozbiljno se trudi i plaši od neočekivanog, zbog čega se priprema i poduzima predostrožnosti. Kada on bude upitan, on odgovara iskreno i biva ostavljen na miru, potom šuti. Njegov govor je iskren, a njegova svjesna šutnja je odgovor.

³²² Uzdržanost, skromnost

³²³ Arab.: bahh-in bahh-in – jedna vrsta čestitanja

Teško onom koga je pogodilo to da ima nedostatke i neuspješnost kao i nepokornost a samo kod sebe smatra dobrim ono što kod drugih smatra pokudnim i ljudima isto stavlja na teret, ono što sam čini.

I znaj, o moj Sine, simpatije ljudi zadobija, onaj koji dobro govori!

Neka ti Bog da uspjeh u tvom sazrijevanju i neka te – Svojom Snagom – učini pripadnikom onih koji Njemu pripadaju, jer On je zaista Milostivi i Velikodušni!

2.4 Njegov govor, koji je postao poznat kao al-Wasila³²⁴

Slavljen neka je Onaj koji je umove³²⁵ spriječio je da Njegovo biće bude obuhvaćeno bilo čim osim Njegovog prisustva, a intelekt ljudski ograničio je da si predstavi Njegovo biće, koje negira sličnost i oblik. On je Onaj čije je biće jedno i nedjeljivo; bez rastavljanja brojeva u Svojoj potpunosti može se podijeliti. Tako je On, po pitanju bića, od stvari odvojen, ali ne u prostornom smislu, i u njima je bez uzajamnog miješanja. Ipak, On zna za njih, ali ne preko instrumenta, bez kojeg znanje ne bi postojalo. I između Njega i predmeta znanja ne postoji znanje nekog drugog, koji bi po predmetu Njegovog znanja bio znajući.

A kada se kaže: “On je bio”, to je u smislu vječno postojećeg u postojanju, a kada se kaže: “On nije prestao”, to je u smislu negiranja nepostojanja. Slavljen je On i Uzvišen ponad govora onih koji se mole nekome drugom osim Njemu, a uzimaju si nekog drugog boga osim Njega – visoko je On i Uzvišen. Mi Ga hvalimo hvalom kojom je On zadovoljan od svojih stvorenja i kojom se sam obavezao da će je priznati.

Svjedočim da nema Boga osim Boga, Njega samog, Koji nema sudruga. I svjedočim da je Muhamed Njegov rob i Njegov Poslanik; dva svjedočanstva, koja govor uzdižu i djela čine teškim. Laka je vaga s koje se uzdižu, a teška je vaga na koju se stavi. Preko nje proizlazi dobitak Dženeta i spas od vatre, kao i prelazak preko mosta; i preko ovog svjedočanstva ulazite u Dženet.

A preko namaza dosežete Milost, zato molite često i upućujte blagoslov na vašeg Poslanika: “Zaista, Bog i Njegovi melec blagosiljaju Poslanika. O vi koji vjerujete, blagosiljajte Ga i vi, i pridružite Mu se u predanosti.”³²⁶

O vi ljudi! Zaista, ne postoji uzvišenija čast od predanosti (islama) i nema časti koja je slavnija od strahopoštovanja. Nema utvrde koja je sigurnija od skromnog stida, i nema zagovornika koji je uspješniji od iskupljenja. Nema odjeće koja je dostojanstvenija od blagostanja, i nema zaštite koja štiti bolje nego što je neoštećenost. Nema imetka koji neimaštinu brže odnosi

³²⁴ Arab.:al-wasila – ulaz, vrata, mjesto za one koji su u potrazi da dobrobiti, blagostanjem.

³²⁵ postavke

³²⁶ Sura 33:56

kao što je zadovoljstvo i skromnost. Onaj koji se ograniči na ono što mu je dovoljno za život, taj je smiraj doveo u sklad.

Želja je ključ umora. Ovisnost i pohlepa vode ka iscrpljenosti. Zavist je zlo vjerovanja (životnog puta). Pohlepa vodi prema grijehu, a žudnja tjera prema uništenju. To vodi i prema krađi. Pohlepa sadrži svaku lošu osobinu.

Neke težnje su prazne, a neka nadanja su prevara. Neke želje vode prema krađi, a neka trgovina vodi prema gubitku. Čujte! Ko se upusti u stvari bez da vidi kuda one vode, takav upada u sramotne nedaće i loše stoji vjernikovo obilježje krivnje.

O vi ljudi! Nijedno blago nije korisnije od znanja, i nijedna slava nije korisnija od razuma.³²⁷ Nijedan sporazum ne seže dalje od obrazovanja. Nijedan umor nije bolniji od srdžbe. Nijedna ljepota nije ljepša od intelekta. Nijedan drug nije gori od neznanja. Nijedan nedostatak nije veća sramota od laži, i nijedan zaštitnik nije bolji od šutnje. Ništa odsutno nije bliže kao što je smrt.

O vi ljudi! Zaista, onaj koji je zauzet svojim manama, odvrćen je od nedostataka drugih. A ko je zadovoljan Božijom opskrbom, njega ne rastužuje ono što je u rukama drugih. Ko izvlači mač srdžbe, tim istim mačem će biti pogođen. Ko svome bratu kopa rupu, sam će u nju upasti. Ko skida veo nekog drugog, njemu će biti otkrivena sramota vlastite kuće. Ko zaboravi svoje greške, propuste drugih smatra ogromnim. Ko je uobražen svojim mišljenjem, ide u zabludu. Ko vjeruje da je njegov intelekt neovisan, griješi. Ko se uzdigne iznad ljudi, biće ponižen. Ko se prema ljudima glupo ponaša, izaziva glupost prema sebi. Ko se miješa među učene, doživjet će poštovanje. Ko preuzima više nego što može podnijeti, zakazat će. O vi ljudi! Zaista, ne postoji imetak koji je unosniji od intelekta, i nema siromaštva goreg od neznanja. Nema savjetodavca izdašnijeg od iskrenosti. Nema inteligencije koja je ravna planiranju, nema poziva kao što je razmišljanje, nema pomoći pouzdanije od konsultiranja. Nema samoće usamljenije od samodopadnosti, i nema stida poniznijeg od odricanja. Nema razuma koji je ravan strpljivosti i šutnji.

O vi ljudi! Postoji deset osobina kod ljudi koje se očituju kroz njihov jezik:

1. Svjedok, koji ono što je unutarne izlaže
2. Sudac, koji donosi odluke
3. Govornik, preko kojeg se dijele odgovori
4. Zagovornik, preko kojeg se potrebe ispunjavaju
5. Opisivatelj, preko kojeg stvari bivaju prepoznate
6. Naredbodavac, koji naređuje dobro
7. Opominjatelj, koji zabranjuje zlo
8. Utješitelj, preko kojeg tuga biva otklonjena
9. Dobrohotan, preko kojeg se srdžba gasi
10. Milozvučni, koji uši općini ili očara.

³²⁷ Arab.: al-hilm – uviđavnost, obzir, dugotrajnost.

O vi ljudi! Zaista, nije nikakvo dobro prešutjeti mudrost, isto kao što nije dobro širiti neznanje.

Znajte, o vi ljudi, da će se pokajati onaj ko ne može sačuvati svoj jezik. Onaj ko ne uči, ostat će neznalica. Onaj ko ne praktikuje nježnost, neće doživjeti blagost. Onaj ko ne dozvoljava da bude upozoren, neće biti urazumljen. Onaj ko nije razuman, lakomislen je. Ko je lakovjeran, neće biti poštovan. Ko se čuva toga, bit će spašen.

Ko stekne imetak na neispravan način, trošit će ga bez berićeta. Ko se toga ne kloni, iako bi trebalo, jednom će morati to napustiti i biti na mukama. Ko ništa ne dobije sjedeći dostojanstveno, bit će uskraćen ako stoji bez dostojanstva. Ko teži slavi na nepravedan način, biće ponižen. Ko se protivi istini, doživjet će slabost. Ko se osposobi da bude stručan, postiže ugled. Ko je ohol, biće prezren. Ko nešto ne čini dobro, neće biti pohvaljen.

O vi ljudi! Zaista, smrt je davati prednost niskosti (sramotnim osobinama), a ustrajnost je bolja od zapadanja³²⁸ u očaj³²⁹ i oprez je pretpostaviti kaznu. Grob je bolji od svakog siromaštva, a sljepoća je bolja od mnogih loših pogleda. Vrijeme³³⁰ ima dan u kojem je prednost za tebe i dan koji nije za tebe. Budi stamen u oba, jer u oba ta dana bit ćeš na ispitu/provjeravan.

O vi ljudi! Zaista, najčudnije u čovjeku jeste njegovo srce. Ono u sebi nosi elemente mudrosti, ali i njihove suprotnosti. Kada mu se pruži nada i očekivanje, ono se preko želje ponizi. Kada ga želja savlada, pohlepom biva uniženo. Kada ga napadne očaj, ono se upropaštava sažaljenjem. Kada ga obuzme srdžba, ljutnjom biva umoreno. Kada se obraduje zadovoljstvu, zaboravi na samokontrolu. Kada ga savlada strah, zaokupljen je željom. Kada u sigurnosti nađe prostor, izlaže se opasnosti. Kada mu se daruje blagodat, obuzme ga ponos. Kada stekne imetak, bogatstvo ga učini razmetljivim. Kada ga muči oskudica, obuzima ga tuga. Kada ga iznenadi nesreća, savlada ga strah. Kada ga muči strah, obuzme ga slabost. Kada se prekomjerno zasiti, iscrpi ga obilje. Tako mu svaka nepažnja šteti, a svako pretjerivanje ga kvari.

O vi ljudi! Ko ima malo, smatra se nebitnim, a onaj ko je velikodušan, smatra se uglednim. Onaj ko posjeduje mnogo imetka, predvodi; ko se ponaša uviđavno, biva plemenit. Onaj ko razmišlja o samom Biću Božijem, postaje heretik. Ko neku stvar čini često, po njoj će biti poznat. Ko se mnogo šali, ne uzima se za ozbiljno. Ko se mnogo smije, gubi svoju harizmu. Ko ne posjeduje lijepo ponašanje, gubi svoje porijeklo. Najbolje djelo jeste čuvanje časti kroz žrtvovanje imetka. Bez razuma je onaj ko se pretvara da je budala, jer je spreman na brbljanje. Od smrti nije pobjegao ni bogataš sa svojim imetkom, niti siromah sa svojom neimaštinom.

³²⁸ Arab.: at-tadžallud od at-taballud

³²⁹ tupost, zbunjenost

³³⁰ sudbina

O vi ljudi! Zaista, srca imaju posmatrača koji čuvaju duše da ne zapadnu u nemar. U budan razum spada to da se ljudi čuvaju grešaka i uzimaju pouku kako njihova duša ne bi zalutala. Duše lebde u opasnosti strasti, a razum upozorava i odvraća. U iskustvu leži ostvareno znanje, a spremnost na učenje vodi razumu. Dovoljno ti je za vlastiti odgoj da ne činiš ono što ti je kod drugih odvratno. Svog brata vjernika podržavaj onako kako on treba podržavati tebe. Zaista, u opasnosti je onaj ko se oslanja samo na svoje mišljenje.

Razmišljanje i planiranje prije djelovanja čuvaju te od kajanja. Ko sagledava različite poglede, prepoznaje mjesta pogreške. Ko se oslobodi besposlice, razum ga vodi uravnoteženom mišljenju. Ko svoje strasti ukroti, čuva svoj položaj. Ko svoj jezik obuzda, stiče povjerenje naroda i postiže svoj cilj. Promjenom okolnosti prepoznaje se ljudska suština. Dani će ti otkriti skrivene tajne. Ko tone u tamu neznanja, ni pri sijevanju groma neće pronaći sreću. Ko postane poznat po mudrosti, biva gledan s poštovanjem. Najplemenitije bogatstvo je ne željeti ništa. Strpljivost je štit od neimaštine, pohlepa je znak siromaštva, a škrtost odjeća potrebe. Prijateljstvo je stečena rodbina.³³¹ Siromah koji održava rodbinske veze bolji je od bogataša koji je grub. Savjet je utočište onome ko ga čuva. Ko ne obuzdava svoj pogled, doživjet će mnogo kajanja. Ko ima slab karakter, izaziva srdžbu svoje rodbine. Ko nešto postigne, teži još većem. Želje se rijetko ispunjavaju. Skromnost te zaodijeva dostojanstvenom čašću. Veličina karaktera ogleda se u mjeri opskrbe. Ko se pokrije odjećom stida, njegovi će nedostaci ljudima ostati skriveni. Budi škrt na riječima, jer onaj ko se ponaša savjesno nosi mali teret. Ispravna usmjerenost duše leži u njenom suprotstavljanju. Ko cijeni svoje dane, neće biti zatečen nepripremljen.

Čujte! U svakom gutljaju krije se davljenje, a u svakom zalogaju stisak. Nijedna blagodat ne dođe, a da druga ne ode. Za svako živo biće postoji hrana, i za svaku mahunu onaj ko je konzumira – a vi ste hrana smrti.

Znajte, o vi ljudi, da će svako ko na zemlji boravi, jednog dana otići ispod nje. Noć i dan se nadmeću, takmičeći se da potroše vaše životno vrijeme.

Znajte, o ljudi! Nezahvalnost je težak teret.³³²

Društvo ludaka je zao predznak. U velikodušnost spadaju blage riječi. Čuvaj se prevare, jer to spada u karakter zlobnih. Ne nalazi svako ko traži. Ne vraća se svako ko odlazi. Ne teži prema onome što se od tebe susteže. Mnogi koji je daleko, bliži je nego onaj ko je blizu. Raspitaj se za saputnika još prije nego pođeš na put i raspitaj se o komšiji prije nego se raspitaš za kuću. Pokrij sramotu svoga brata, pošto za svoju sopstvenu sramotu znaš. Oprosti svome prijatelju pogrešku za onaj dan kada tvoj neprijatelj na tebe navali. Ko se razbjesni na nekoga kome ne može nauditi, dugo će trpjeti žaljenje i mučiti svoju dušu. Ko se boji svoga Gospodara, on nikome ne čini nepravdu. A onaj ko ne može razlikovati dobro od lošeg, on ima stupanj stoke.

³³¹ Arab.: qaraba – oni koji su bliski

³³² Poricanje milosti i dobročinstva

U propast spada traćenje zaliha. Kako je mala nesreća pri navali oskudice sutra (na onom svijetu)! I ni iz kakvog drugog razloga ne negirate jedni druge osim zbog neposlušnosti i grijeha u vama. Kako je pak blizu mir umoru i beznađe promjeni! Nijedno zlo nije zlo ako nakon njega slijedi Dženet, i ništa dobro nije više dobro ako nakon toga slijedi Džehenem. Svaka milost koja je manja od Dženeta vrijedna je prezira (u poređenju s njom), a svaka nevolja osim Džehenema je dobrobit (u poređenju s njim).

Kada se unutarnjost provjerava, pokazuju se veliki grijesi. Držati djelo čistim teže je nego ga izvesti. Zaštita od pokvarene namjere pada onome ko je odlučan teže od napora da se neko djelo počini.

Izdaljeg: Kada ne bi bilo pobožnosti, ja bih bio najlukaviji Arap. Drži te strahopoštovanja od Boga skriveno i javno, i drži te se riječi istine u zadovoljstvu i u srdžbi, i umjerenosti u siromaštvu i bogatstvu, i drži te se pravednosti protiv neprijatelja i prijatelja, i drži te se djelovanja kako u stanju kada ste vrijedni da se truditi, kao i u lijenosti, u saglasju s Bogom, u dobrim i lošim vremenima.

Ko mnogo priča, mnogo griješi. A ko puno griješi, on gubi stid. A ko posjeduje malo stida, ima jako malo skromnog straha. A ko posjeduje malo skromnog straha, njegovo srce umire. A čije srce umre, on ide u Džehenem. A ko razmišlja, on izvlači pouku. A ko izvlači pouku, suzdržava se. A ko se suzdržava, on biva pošteđen. A ko napusti strasti, on biva slobodan. A ko napusti ljubomoru, on zadobija ljubav ljudi prema sebi.

Dobrobit (dobrohotnost) je sadržana od deset dijelova, od kojih devet leži u šutnji, izuzev od toga sjećanje na Boga. Jedan leži u izbjegavanju besramnih okupljanja. Glava znanja je blagost, a njegova patnja je glupost. Vjerovanje ima svoje blago, a to je postojanost u slučajevima nesreće. Čednost je ukras siromaštva, a zahvala je ukras bogatstva. Prečesta posjećivanja uzrokuju dosadu. Opušteno držanje pred nepoznatim iskustvom protivno je odlučnosti. Samodopadnost jedne osobe ukazuje na slabost njenog intelekta.

Ne kradi nadu nijednom griješniku, jer koliko je samo onih kojima su bili pripisani grijesi, imalo i pored toga dobar kraj. A koliko je samo onih koji su se posvetili svojim djelima, pokvarilo ih na kraju njihova vremena i otišlo u Džehenem. Kako loša namirnica na putu povratka je nepravda prema ljudima!

Blagoslovljen je onaj ko je svoje djelo pročistio za Boga: svoje znanje, svoju ljubav, svoju mržnju, svoja uzimanja, svoje ostavljanje, svoju riječ, svoju šutnju, svoje djelo i svoj govor. musliman (onaj ko je predan) neće biti predan dok iz pobožnosti ne bude pažljiv. A on neće biti pažljiv dok se ne bude odricao. A neće se odricati dok ne bude odlučan. A on neće biti odlučan dok ne bude razuman. A razuman nije niko osim onoga ko shvati šta Bog od njega hoće i ko djeluje u svrhu konačnog boravišta.

Neka Bog blagoslovi Muhammeda, Poslanika, i ljude Njegove Čiste Kuće.

2.5 Pravila ponašanja njegovim sljedbenicima: 400 vrata za Ovaj i Onaj svijet

Puštanje krvi ozdravljuje tijelo i jača intelekt.

Skraćivanje brkova spada u čistoću i to je od Suneta.

Miris u brkovima je počast za pisare među Melecima i od Suneta je.

Nanošenje kreme (ili ulja) čini kožu mekom, podiže snagu u mozgu i intelektu, olakšava probavu (izlaz), uklanja čupavost u kosi trenutačno i čisti boju kože.

Siwak³³³ je Gospodarevo zadovoljstvo i čisti usta i od Suneta je.

Pranje glave baršunastim papirom skida prljavštinu i čisti od uprljanosti.

Pranje usta i nosnih šupljina vodom je čistoća za nos i usta.

Inhaliranje je ozdravljenje za glavu i iscjeljenje za tijelo i ostale bolove glave.

Skidanje dlaka³³⁴ osnažuje i čisti tijelo.

Rezanje noktiju sprječava često razbolijevanje, donosi opskrbu i čini je obilnom.

Odstranjivanje dlaka ispod pazuha sprječava ružan miris i to je dio Suneta.

Pranje ruku prije jela i nakon jela povećava opskrbu.

Kupanje za vrijeme svečanih dana je za onoga ko želi da mu Bog ispuni želje i to je dio Suneta.

Stajanje u noćnom namazu donosi zdravlje tijelu, Božije zadovoljstvo, izlaganje Milosti i čvrsto držanje za karakterna svojstva Poslanika a.s..

Konzumiranje jabuka je kupanje³³⁵ stomaka.

Žvakanje olibanuma³³⁶ učvršćuje zube, odnosi sluz³³⁷ i zaustavlja zadah iz usta.

Sjedenje u džamiji³³⁸ od zore do izlaska sunca ubrzava potragu za opskrbom brže nego udarac o zemlju.³³⁹

Konzumiranje dunje osnažuje slabo srce. Dobro je za stomak i izoštrava pamćenje³⁴⁰, kukavicu čini hrabrim i čini začeto dijete lijepim.

Uzeti dnevno 21 crvene groždice (suho grožđe) na prazan stomak otklanja oboljenja, izuzev oboljenja od smrti.

³³³ Misli se uopšteno na čišćenje zuba.

³³⁴ Arab.: Nura – ljepljiva masa koja služi za otklanjanje dlaka s tijela

³³⁵ Nuduh – tuširanje, kupanje, ispiranje, pročišćenje

³³⁶ Arab.: luban – smola, vrsta žvakaće gume

³³⁷ Arab.: al-balagam – slina, tekućina koja se luči iz žlijezda slinovnica

³³⁸ Arab.: masdžid – doslovno: mjesto gdje se klanja

³³⁹ Poduzimanje poslovnog puta

³⁴⁰ Arab.: fu'ad, centralno slično kao srce (al-qalb), fu'ad je pojam koji označava svjesnost, koje je refleksivno skopčan sa srcem (qalb) i mozgom (dimadž). Posjeduje uticaj na oboje, stoga se prevodi kao srce. Priča se o Fu'adu kada je prisutno rasplamsavanje (at-tafa'du ili tawaqqud), tako i kada se upale misli i osjećaji.

Preporučljivo je onome ko je predan (musliman), da se prvu noć Ramazana sastane sa svojom ženom, jer je Bog rekao: "Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama."³⁴¹

Za prsten ne upotrebljavajte ništa drugo osim srebra. Jer zaista je Božiji Poslanik (s.) rekao: "Bog neće očistiti ruku na kojoj je prsten od željeza."

Ko na svome prstenu ugravira Ime Božije, on treba da ga skine sa ruke kojom pere stražnjicu i genitalije.

Kada neko do vas gleda u ogledalo, treba da kaže: "Slavljen neka je Bog, koji me je stvorio i lijepim me učinio, koji me je oblikovao i lijepo me oblikovao, koji me je ukrasio, dok je druge izobličio, a meni kroz predanost podario čast (visok položaj)."³⁴²

Svako od vas treba da se spremi za svoga brata kada mu dođe, kao što se za stranca za kojeg želi da ga vidi u najljepšem izdanju.

Post tri dana u mjesecu i post mjeseca Ša'bana odagna prišaptavanje iz grudi i odnosi nemire iz srca.

Pranje hladnom vodom (nakon stolice) sprječava hemoroide.

Ne odstranjujte sijedu kosu, je to je svjetlost. A ko u islamu osijedi, njemu ću na Danu proživljenja to biti svjetlo.

Onaj ko je predan (musliman) ne bi trebao da spava bez obrednog čišćenja (abdest). A ako ne nađe vodu, onda treba zemljom da uzme tayammum³⁴³. Jer zaista, vjernikova duša uspinje se prema Bogu, slavljen neka je On i Uzvišen, koji ga prima i blagosljiva. I ako njegovo vrijeme još nije došlo, tada ga On sa svojim povjerenicima među melekima šalje nazad da se vrati u svoje tijelo.

Musliman ne pljuje u pravcu Kible. A ako to nehotice učini, onda moli Boga za oprost.

Niko ne treba da puše na mjesto gdje se spušta na sedždu i u svoju hranu niti u piće koje pije niti u ta'wid³⁴⁴.

Niko od vas ne treba da obavlja nuždu na putu ili da urinira na krovu niti u tekuću vodu. A ko to čini, pri čemu ga nešto pogodi, treba samoga sebe da kudi, jer i zrak i voda imaju svoje stanovnike.

Kada neko od vas urinira, on ne treba da svoje uriniranje izdiže i također ne protiv vjetra da se usmjerava.

Čovjek ne treba da spava ispružen na leđima.

Tokom namaza čovjek ne treba da je lijen niti da oklijeva.

³⁴¹ Sura 2:187

³⁴² Arab.: al-hamdu li-llahi-lladi halaqani fa'ahsana halqi wa sawwarani fa'ahsana surati wa zana minni ma šana min gairi wa akramani bi-l-islam.

³⁴³ Arab.: tayammum – brisanje jednog djela lica i ruku sa namjerom obrednog čišćenja, koje zbog nekih nužnih okolnosti vodom ne može biti obavljeno.

³⁴⁴ Arab.: ta'wid – naprimjer hamajlija sa zaštitnom dovom na sebi.

Rob treba da kontroliše svoje misli kada stoji pred Bogom, jer njemu će od njegovog namaza pripasti samo ono na šta se skoncentrisao.

Ne napuštaj sjećanje na Boga ni na jednom mjestu i niti u kakvom stanju.

Niko od vas ne treba da tokom namaza okreće pogled u stranu, jer kada onaj ko klanja baci pogled na nešto drugo, tada Bog kaže: "Prema Meni, moj robe! Bolje je nego tamo gdje si usmjerio svoj pogled."

Jedite ono što padne sa stola, jer je to Božijom milošću lijek za svaku bolest, ko time traži izliječenje.

Nosite pamučnu odjeću, jer zaista, to je odjeća Poslanika Božijeg (s.). Bez posebnog razloga on nije nosio vunu niti krzno.³⁴⁵

Kada neko od vas jede hranu, pa nakon toga obliže prste kojima je jeo, tada Bog, Slavni i Uzvišeni kaže: "Bog te blagoslovio."

Zaista Bog voli ljepotu, i On voli da vidi tragove Svoje milosti na Svome robu.

Održavajte rodbinske veze makar to bilo preko pozdrava selama, jer je Bog rekao: "I bojte se Boga – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah zaista stalno nad vama bdi."³⁴⁶

Ne provodite svoje dane pričanjima priča jer sa vama su čuvari koji vas nadgledaju.

Zahvaljujte se Bogu, slavljen neka je On i Uzvišen, na svakom mjestu.

Molite se za Poslanika i njegovu Porodicu (s.), jer, zaista, Bog prihvata vaše molitve pri vašim zahvaljivanjima Njemu.

Hladite vruće dok ne bude rashlađeno i podnošljivo jer je Božiji Poslanik (s.) govorio kada mu je donese vruć ručak: "Pustite da se ohladi, dok ne bude rashlađeno i ugodno, jer Bog nam ne bi dozvolio da jedemo vruće – blagoslov leži u hladnoj a ne vrućoj hrani."

Učite svoju djecu onome što im koristi, kako se Murdži'e³⁴⁷ s njima ne bi osnažili.

O vi ljudi! Čuvajte vaše jezike i posvetite se predanosti.

Dozvolite povjereno, čak i ubici poslanika!

Uvećavajte zahvaljivanje Bogu kada zakoračite na bazare i kada su tamo ljudi zauzeti svojim poslovima, jer to briše grijeha i uvećava nagradu. I ne spadajte među nemarne.

³⁴⁵ U drugim djelima može se naći predaja Poslanika (s.) da je nosio bijelu odjeću. Iz toga se da zaključiti da se ovdje misli na bijelu odjeću budući da je pamuk bijele boje.

³⁴⁶ Sura 4:1

³⁴⁷ Arab.: al-murdži'a: Odlagatelji, oni koji odgađaju, prokrastinacija. Naziv je islamskog religiozno-političkog pokreta koji se formirao u Kufi za vrijeme umejadskog perioda. Na dogmatskoj razini, pokret je obilježen specifičnim razumijevanjem vjere (iman), koje je isključivalo ljudsko djelovanje. Krajem 8. vijeka, murdži'ska teologija ušla je u simbiozu sa hanefijskom pravnom školom. Na osnovu sveopće poznatog lošeg ugleda koji su imali Murdži'e, Hanefije su se ipak kasnije distancirale od ovog pokreta. Pokret je dobio ime po aktivnom participiju murdži', izvedenom iz arapskog glagola arga'a (odložiti, sačekati). Odnosi se na Suru 9:106 iz Kur'ana, gdje glasi: "I ima drugih koji su u nevjerici da li će ih Allah kazniti ili će im oprostiti (wa-aharun murga'un li amr Allah). Ili će ih kazniti ili će im biti blagonaklon." Pojam se često u hadisima uopšteno upotrebljava za brojna ne-imamijska strujanja.

Ne pristaje jednom vjerniku da ide na putovanje kada nastupi mjesec ramazan, jer je Bog rekao: "Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede."³⁴⁸

Za konzumiranje opijata³⁴⁹ i ovlaživanje huffayn³⁵⁰ (mestve) ne postoji taqiyya.³⁵¹

Čuvajte se pretjerivanja o nama. Kažite da smo mi pokorni Božiji robovi, a o našim odlikama kažite šta god hoćete.

Ko nas voli, čini naša djela i traži podršku u skromnoj brižnosti, jer zaista je to najbolja podrška koju može da se nađe na ovom i na onom svijetu.

Ne sjedajte sa onim ko nas kudi i ne hvalite nas u prisustvu naših neprijatelja, jer će kroz to vaša ljubav prema nama postati vidljiva, a tada ćete kod vašeg Gospodara biti poniženi.

Držite se iskrenosti, to je spasonosno.

Žudite za onim što je kod Boga, težite prema Njegovom zadovoljstvu i onome ko Mu je pokoran, i budite postojani u tome.

Kako je ružno za vjernika da uđe u Dženet dok je razgolićen.

Ne iscrpljujte nas time da na Sudnjem danu tražite naše zagovorništvo zbog onoga što ste ispred sebe poslali i ne osramotite se time na Sudnjem danu pred vašim neprijateljima.

Držite se čvrsto onoga što vam je Bog naredio, jer ubrzo će se svakome od vas pojaviti Božiji Poslanik, i tada će on (s.) vidjeti ono što voli.

Ono što je kod Boga, to je bolje i trajnije, kao što mu je najavljeno i kao što on kod Boga nalazi utjehu, i tako što mu je drag susret s Bogom.

Ne prezirite vašu slabu braću, jer ko prezire vjernika, njega će Bog prezreti, i On ih na Sudnjem danu neće spojiti, izuzev ako pokaže kajanje.

Kada neko zna za potrebu brata svoga, onda ne treba da ga još izlaže teretu da moli za svoju potrebu.

Posjećujte jedni druge međusobno i ne budite licemjeri, koji govore, a ne djeluju.

Ženite se, jer je Božiji Poslanik (s.) rekao: "Ko želi da slijedi moju praksu, taj se ženi, jer brak spada u moju običaj. Rađajte djecu, jer tako ću na Sudnjem danu nadići sve druge zajednice."

Čuvajte svoju djecu od mlijeka prostitutke i od duševno bolesne žene, jer mlijeko prenosi. Odustanite od jela ptica koje nemaju želudac, zadnju kandžu, rožnat izražaj na zadnjem dijelu noge nekih ptica, niti gušu.

I čuvajte se konzumiranja svih životinja grabežljivaca koje imaju očnjake i svih letećih životinja koja posjeduju kandže kojima love (ptice grabljivice).

Ne jedite slezenu, jer ona u sebi sadrži pokvarenu krv.

³⁴⁸ Sura 2:185

³⁴⁹ Arab.:al-muskir – Oni što opija. Slično kao riječ al-hamr, doslovno ono što je skriveno itd. Poslanik (s.) je rekao "(...) i sve ono što opija, to je zabranjeno."

³⁵⁰ Arab.:huff, huffan ili huffain – čvrsta obuća

³⁵¹ Arab.:at-taqiyya – misli se na suzdržanost ili pretvaranje pravog i ispravnog uvjerenja u odnosu sa onima od kojih se može imati bojazan da bi mogli nanijeti štetu čovjeku ili drugima. Vidi: Sura 3:28, Sura 40:28.

Ne nosite crno, jer to je boja faraona.

Čuvajte se žlijezda u mesu, jer zaista one mogu uzrokovati lepru.

Ne uvodite u religiju analogijske zaključke, jer je to neodrživo (nije primjenjivo). Doći će ljudi koji ih primjenjuju. To su vaši neprijatelji, a prvi koji je to učinio, bio je Iblis. Nemojte nositi mulsan³⁵², to je obuća faraona. Faraon je bio prvi koji ih je nosio. Postupajte drugačije od onih koji se opijaju. Jedite suhe hurme, jer u njima su lijekovi za bolesti.

Slijedite riječi Božijeg Poslanika (s.): “Ko si otvori vrata prošenja, tome Bog otvori vrata siromaštva.”

Uvećavajte molitve za oprost, jer to uvećava opskrbu.

Šaljite unaprijed dobra djela od onoga što ste stekli, jer to ćete kasnije naći.

Čuvajte se svađe, jer ona za posljedicu ima sumnjičenje.

Ko svoju potrebu želi da saopšti Bogu, onda to posebno treba činiti petkom u tri vremenska razdoblja: za vrijeme nagiba (kada Sunce pređe zenit) i na kraju noći, početkom svitanja, kada dva Meleka pozovete: “Ima li iko od vas ko se kaje, da mu oprostim? Da li je tu neko ko ima potrebu, na koju ću mu udovoljiti? Ima li neko ko moli za oprost, kojem ću oprostiti? Ima li tu neko ko ima neku potrebu?”

Zato slijedite Božijeg glasnika i tražite između početka svitanja i izlaska sunca vašu opskrbu, jer vam to opskrbu donosi brže nego udarac o zemlju³⁵³, i to je sat u kojem Bog Uzvišeni Veličanstveni dijeli opskrbu među svojim robovima.

Očekujte spasenje i neka vas ne napušta nada u Božiju milost, jer Bogu najdraže djelo jeste isčekivanje spasenja i ono što vjernik čini ustrajno.

Oslonite se na Boga nakon završetka pregibanja (dva rekata jutarnjeg namaza), tako će vam biti dodijeljeno ono za čim žudite.

Ne usmjeravajte se sa mačevima (oružjem) prema svetom području i nemojte klanjati kada sablja pred vama leži, jer usmjerenje u namazu pruža sigurnost.

Posjećujte Božijeg Poslanika (s.)³⁵⁴, kada obavite hodočašće, jer propuštanje toga je znak nenaklonosti, a ova posjeta vam je naređena.

Posjećujte grobove onih prema kojima imate obaveze. Posjećivati ih znači moliti kod njih za opskrbu, jer vaša posjeta ih raduje. Zato bi svako trebao da moli za svoju potrebu kod groba svoga oca ili groba svoje majke.

Ne potcjenjujte male grijeha, čak ni onda kada za vas ne bi bilo moguće veliki grijesi, jer i mala djela će biti tako dugo računata dok ih se ne nakupi puno.

Zadržavajte se dugo na sedždi, jer ko se dugo tako zadržava, on je pokoran i nalazi spasenje.

Sjećajte se često smrti i dana vašeg proživljenja iz grobova, i dana kada ćete pred Bogom stajati, jer tada će vam se svaka nesreća činiti malom.

³⁵² Cipela koja ima produžetak sličan jeziku

³⁵³ poduzimanje poslovnog puta

³⁵⁴ Njegov (s.) u Medini

Kada nekoga od vas boli oko, neka uči Ajetul Kursi ³⁵⁵sa sviješću da će ozdraviti; tada će zaista i ozdraviti, ako Bog da!

Čuvajte se grijeha, jer nesreća ili smanjenje opskrbe nastupa samo preko grijeha, bila to ogrebotina, nesretni slučaj ili katastrofa. Zaista, Bog Uzvišeni kaže: "I šta god da vam se dogodi, biva prouzrokovano preko onoga što su ruke vaše uradile, ipak On i prašta puno."³⁵⁶ Sjećajte se često Boga, Slava neka je Njemu i Uzvišen je On, tako i pri jelu, jer to spada u milost Božiju i to je opskrba od Njega, za šta ste vi obavezni zahvaljivati Mu i slaviti Ga. Ispratite milost na najbolji način, prije nego što prođe, jer zaista, vi ćete proći i zato ćete morati svjedočiti kako ste se kao vlasnici toga prema tome ophodili.

Ko je zadovoljan sa malo onoga što mu Bog daje, takvim je također i Bog zadovoljan sa malo djela.

Čuvajte se neumjerenosti, jer ovo vodi prema kajanju na dan kada kajanje neće biti od koristi.

Kada se suočite sa neprijateljem u borbi, malo pričajte, ali povećajte sjećanje na Boga Uzvišenog Veličanstvenog, i ne bježite da ne rasrdite Boga i da se prema vama Njegova srdžba usmjeri.

Kada u borbi vidite ranjenog brata ili onoga koji se uplaši, prema kome se upravo vaš neprijatelj ustremio, onda mu požurite u pomoć.

Činite dobro gdje god možete, jer to je zaštita od užasne smrti.

Ako neko od vas želi da vidi kakva je njegova pozicija kod Boga, onda neka pogleda koju poziciju kod Njega ima Bog kada počinu grijeh.

Najbolje ono što čovjek može držati je ovca. A onaj ko ima ovcu, njega blagosiljaju meleci svaki dan jedanput. A onaj ko ima dvije ovce, toga blagosiljaju meleci dva puta. I isto tako je kod tri ovce, pošto Bog kaže: "Blagoslovljeni bili."

Kada je neko od vas bolestan, onda treba da jede u mlijeku kuhano meso, jer u oboje je Bog dao snagu i ozdravljenje.

Kada želite da obavite hodočašće, spremite se tako da obavite neke pripreme, jer Bog Slavljeni i Uzvišeni kaže: "Da su imali namjeru da pođu, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno."³⁵⁷

Kada neko od vas sjedne na sunce, neka mu okrene leđa, jer ono oslobađa prevaziđene bolesti.

Kada obavljate hodočašće, onda često posmatrajte kuću Božiju, jer Bog kod Njegove svete kuće čuva sto dvadeset milosti, od kojih su šezdeset određene za one koji su kuću obilazili, četrdeset su određene za one koji tamo klanjaju i dvadeset su određene za one koji prema njoj gledaju.

³⁵⁵ Ayatul-kursi: Sura 2:255

³⁵⁶ Sura 26:30

³⁵⁷ Sura 9:46

Priznajte kod Božije kuće što ste od grijeha zadržali, a šta ste napustili i kažite: “O Gospodaru, oprosti nam ono što smo zaboravili, a što imaš protiv nas!”³⁵⁸ Jer onaj ko na tom mjestu prizna svoje grijehe, nabroji ih i koji ih je svjestan, i zato Boga moli za oprost, njemu se Bog obavezuje da će mu pomoći.

Posvetite se namazu prije nego dođe nesreća, jer nebeska vrata se otvaraju u šest situacija: kada pada kiša, tokom borbe, tokom poziva na namaz (Ezan), tokom učenja Kur’ana, pri zalasku Sunca (nakon što je stajalo u zenitu) i u svitanje.

Ko dodirne tijelo mrtvaca, nakon što je ono postalo hladno, obavezan je da okupa cijelo tijelo.³⁵⁹

Ko okupa umrllog vjernika, treba da obavi pranje kupanje cijelog tijela (gusul), nakon što ga zavije u kefine, i potom ga ne treba dodirivati, jer ukoliko ga dodirne, mora ponovo obaviti gusul.

Kadite i namirišite kefine tamjanom i ne parfemišite svoje umrle ničim drugim nego kamforom³⁶⁰, jer on zaista ima status posvećenosti Muhrim³⁶¹.

Zabranite svojim srodnicima da, s obzirom na nastupanje smrti, izgovaraju lijepe riječi o umrlom, jer Fatima, kćerka Poslanika Božijeg (s.), naložila je, kada je preselio njen otac i njoj prišla kćerka nekog iz Beni Hašima u znak izražavanja saučešća i ponudila nešto da obuče: “Ostavite se simbola žalovanja i budite zauzeti molitvama i namazima.”

Musliman je ogledalo svoga brata. Znači, kada kod svoga brata vidite neku grešku, onda se ne udružujte protiv njega, nego ga uputite na pravi put, budite iskreni prema njemu i saosjećajni.

Čuvajte se svadljivosti i prepirki, jer to je zastranjenje.

Ko ide na putovanje, neka počne tako što nahrani i napoji svoju jahalicu.

Ne udarajte po licu svoju jahalicu, jer ona slavi svoga Gospodara.

Onaj od vas ko se plaši Lava za sebe, za svoju jahalicu, svoju stoku i svoju sitnu stoku, neka pokaže svojom rukom na njih sve tečnim pokretom i neka kaže: “O naš Gospodaru, Gospodaru Denijalovom i jame i svakog opasnog Lava! Sačuvaj me i moju sitnu stoku!”³⁶²

A onaj od vas ko se plaši da će se utopiti u moru, neka uči: “S Imenon Božijim neka plovi i neka pristane! Gospodar moj, uistinu, prašta i samilostan je,³⁶³ i : “Oni ne veličaju Allaha onako kako ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a

³⁵⁸ Arab.:ma hafazathu ya rabbi'alaina wa nasainahu fa-gfirhu lana.

³⁵⁹ Arab.:gusl – obredno kupanje

³⁶⁰ Arab.:kafur – kamfor. Kamfor je smolasta materija, bijela ili bezbojna, gorkog ukusa, specifično jakog mirisa

³⁶¹ Arab.:muhrim – sveto stanje (arab.ihram), kako bi ušao u sveto područje hodočašća.

³⁶² allahuma rabba daniyala wa-l-gubbi wa kulli asadin musta'sidin ihfazni wa ganami.

³⁶³ Kur'an, 11:41

nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!³⁶⁴

Onaj ko se plaši škorpiona, neka uči: "Mir Nuhu od svjetova svih. Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, on je bio Naš rob, vjernik."³⁶⁵

Obavite Aqiqu³⁶⁶ za vašu djecu sedmog dana nakon rođenja i udjelite milostinju kada im odrežete dio kose sa tjemena, srebro u težini odrezane kose. Jer zaista, to je obaveza za svakog muslimana i tako je to radio Božiji Poslanik (s.) sa Hasanom i Husejnom, mir neka je sa Njima.

Kada jednom prosjaku nešto date, onda ga zamolite da on za vas moli, jer zaista njegova molitva za vas će biti uslišana.

I neka uzme ruku kojom daje, prinese je ustima i poljubi je, jer Bog je taj koji to preuzima, još i prije nego što to dođe do ruke onoga ko prosi. Bog Uzvišeni Veličanstveni kaže: "On uzima milostinje."³⁶⁷

Udjeljujte milostinju noću, jer izdvajanje milostinje noću otklanja Gospodarevu srdžbu.

Uračunajte svoje riječi u svoja djela, onda će biti malo i dobro ono što govorite.

Poklanjajte od onoga čime vas je Bog opskrbio, jer onaj ko udjeljuje ima status onoga ko se trudi na Božijem putu. Onaj ko je siguran u posljedice od opskrbe, on time svojoj duši udjeljuje i pruža dobrobit.

Onaj ko ima sigurno uvjerenje, a biva spopadnut sumnjama, neka se drži čvrsto svoga uvjerenja, jer sumnja ne potiskuje uvjerenje i također ne može da ga ukloni.

Ne dajite krivu zakletvu.

Ne sjedajte za isto sto za kojim se piju opijati, jer rob ne zna kada će biti uzet.

Kada neko od vas sjedne za sto da jede, tada treba da sjedi kao rob, tako što sjedne na pod; pri tom ne treba da stavlja jednu nogu preko druge i također ne sjediti u položaju (turski sjed), jer ovo je položaj sjedenja koje Bog prezire i prezire onog ko tako sjedi.

Večera Poslanika je nakon početka mraka, zato ne propuštajte večeru. Propuštanje večere uništava tijelo.

Temperatura je izvidnica smrti i Božija tamnica na Zemlji. Preko temperature On baca u zatvoreništvo onoga koga voli i uništava grijeh.

Ne postoji bolest koja nije u unutrašnjosti tijela, izuzev povrede i temperature; one spopadaju tijelo.

³⁶⁴ Kur'an, 39:67

³⁶⁵ Kur'an, 37:79-81

³⁶⁶ Arab.: 'aqiqa – za obilježavanje rođenja djeteta obavlja se žrtvovanje (klanje) životinje (npr. ovca).

³⁶⁷ Kur'an, 9:104

Zaustavite toplotu temperature ljubičicom³⁶⁸ i hladnom vodom, jer zaista vrućina je dah Džehenema.³⁶⁹

Musliman ne uzima lijekove prije nego što njegovo tijelo savlada bolest.

Uzimanje abdesta nakon kupanja je desetostruko vrijedno, zato se kupajte.

Čuvajte se lijenosti, jer zaista onaj ko je lijen ne može ispunjavati obaveze prema Bogu.

Kupajte se vodom od ružnog znojnog mirisa i disciplinirajte sebe, jer zaista Bog prezire među svojom robovima zapuštene prljavce, koji su odvratni onima koji sa njima zajedno sjede.

Niko ne treba tokom namaza da se igra svojom bradom i ničim što mu odvlači pažnju od Boga.

Požurite da činite dobra djela, dok vas nešto drugo u tome ne spriječi.

Vjernik je zauzet sobom, dok su drugi pošteđeni od njega.

Neka svaka vaša riječ bude sjećanje na Boga.

Čuvajte se grijeha, jer dešava se da robu zbog njegovih grijeha bude uskraćena opskrba.

Liječite svoje bolesne preko milostinje.

Čuvajte svoj imetak zekatom.³⁷⁰

Namaz je prinos žrtve svakog bogobožnika.

Hodočašće je džihad³⁷¹ svakog onoga ko je slab.

Njegovanje dobrog partnerskog odnosa je džihad žene.

Siromaštvo je veća smrt.

Mala porodica koju treba ospkrbiti je jedna od dvije olakšice.

Raspoređivanje je polovina životnog umjeća.³⁷²

Briga je polovina starenja.

Ko se ekonomično ponaša³⁷³, on ne zapada u nevolju³⁷⁴.

Onaj ko se savjetuje, neće biti oštećen.

Dobročinstvo je primjereno samo onome ko ima integritet i ko je pobožan.

Sve ima svoj plod. A plod dobrog djela je da se ono požuri.

Ko je svjestan posljedice toga čina, takav je velikodušan u djeljenju.

Ko se u nesreći udara o butine, on poništava svoju nagradu.

Najbolje djelo vjernika je isčekivanje spasenja.

Onaj ko svoje roditelje čini tužnim, povrijedio je vezu s njima.³⁷⁵

³⁶⁸ Arab.: al-banafasag

³⁶⁹ Arab.: al-džahanam – pakao

³⁷⁰ Arab.: zekat – znači doslovno sazrijevanje, ali također i uvećanje blagoslova preko izdvajanja od imetka.

³⁷¹ Arab.: džihad, doslovno znači trud. U ovo spada zaštita slobode i časti također i oružana borba protiv tlačenja, izrabljivanja i tiranije. Najveći otpor pri tome je ipak otpor prema nagonima i zlim strastima i teretima duše.

³⁷² Arab.: al-ma'iša – ono što čovjeku treba za život; takođe, kvalitet života ili u ovom smislu život po sebi.

³⁷³ Arab.: iqtisad – umjerenost, držati mjeru, ekonomisanje.

³⁷⁴ Doslovno tjesnac

Povećajte udjeljivanjem opskrbu svoju.

Odvratite molitvama nesreće od sebe. I držite se toga prije nego vas spopadnu nesreće, jer tako mi onoga ko čini da sjemena niču i koji stvara stvorenja³⁷⁶, nesreća se kreće brže prema vjerniku nego što se vodopad spušta sa najveće tačke na najnižu, ili brže – kao što galopirajući konj dostiže svoj cilj.

Molite se za poštedu od teške nesreće, jer teška nesreća je gubitak vjere.

Sretan je onaj ko bude opomenut i uzme pouku preko ponašanja nekog drugog.

Odgojite sebe dobrim ponašanjem, jer zaista rob vjernik dobrim ponašanjem postiže stupanj klanjača koji posti.

Ko pije opojna pića, iako zna da su opijajuća, njega će Bog napojiti pićem vatre, čak i onda kada mu se oprost.

Nema zavjetovanja u slučaju neposlušnosti, i nema zaklinjanja u slučaju napuštanja.³⁷⁷

Onaj ko poziva bez djela je kao onaj ko bez poluge puca.

Žena treba da se miriše za svoga muža.

Onaj ko bude ubijen, prilikom odbrane svoga posjeda, on je šehid.³⁷⁸

Onaj ko je prevaren ne biva od ljudi pohvaljen niti nagrađen.

Zakletva³⁷⁹ sina u odsustvu ili bez saglasnosti biološkog oca i žene u odsustvu ili bez odobrenja njenog supruga je nevažeća.

Nema šutnje do u noći osim u sjećanju na Boga.

Nema povratka³⁸⁰ nakon iseljenja.³⁸¹

Molite za ono što je kod Boga, jer zaista, tu leži bogatstvo koje čini neovisnim od onoga što je u rukama ljudi.

Bog voli onoga ko svoj posao obavlja odgovorno.

Ne postoji djelo koje je Bogu draže od namaza. Zato ne dozvolite da zbog ovosvjetskih stvari jedni druge od toga odvrćate od njegovog vremena, jer Bog je korio narode koji su kršili njegovo vrijeme, pošto je On rekao: "Oni koji su odvrćeni od njihovih namaza" (koji su nemarni).³⁸²

³⁷⁵ Misli se na nepravedan način im biti neposlušan.

³⁷⁶ Arab.: nasama – sva stvorenja koja posjeduju dušu

³⁷⁷ Napuštanje se ovdje smatra prekidanje veze, takve zakletve su neispravne.

³⁷⁸ Arab.:šahid – doslovno svjedok

³⁷⁹ Arab.:yamin – zakletva

³⁸⁰ Arab.:ta'arrub ba'ad al-hidžra – termin opisuje povratak u dotada uobičajeno stanje koje je opisivalo predislamski period.

³⁸¹ Arab.:al-hidžra.

³⁸² Sura 107:5

Znajte da tobožnji pravednici među vašim neprijateljima jedni druge varaju. Bog im neće pružiti uspjeh. On samo prima ono što je za njega. Bogobožnost ne prolazi a grijesi neće biti zaboravljeni. "Zaista, Bog je sa onima koji su bogobožni i koji čine dobro."³⁸³

Vjernik ne osramoćuje svoga brata i ne vara ga, ne okrivljuje ga, ne ostavlja ga na cjedilu, i ne lišava ga se.

Prihvati izvinjenje svoga brata. A ako nema izvinjenja, onda izmisli jedno za njega.

Lakše je brda pomjerati nego ubrzati prolazak neke vladavine, kojoj vrijeme još nije isteklo."

Tražite utjehu kod Boga i budite postojani. Zaista, Zemlja pripada Bogu. On je daje u naslijeđe, onim od robova svojim kojim hoće. A dobar kraj pripada bogobožnima."³⁸⁴

Ne žurite s nekom stvari prije nego što ona sazrije, kako se ne biste kajali.

Ne dopustite da prođe duži period bez da prihvatite upozorenje kako vaša srca ne bi otvrdla.

Budite milostivi prema vašim slabim i molite Boga, Slavljen je On i Uzvišen, za samilost.

Čuvajte se klevete. Jer zaista, musliman ne kleveće svoga brata, nakon što je Bog to zabranio: "Želi li neko da jede mrtvo meso brata svoga?"³⁸⁵

Vjernik kada je u namazu ne treba da sastavlja svoje ruke kako time ne bi ličio na poricatelje.

Niko od vas ne treba da pije vodu stojeći, jer to uzrokuje bolest za koju nema lijeka, izuzev ako ga Bog poštedi.

Pretjerano okretanje u namazu od pravca u kojem se treba biti okrenuto kvari namaz. A ko

tako radi, neka počne ispočetka sa ezanom, ikametom i tekbirom. Ko deset puta prouči:

"Reci, On je Bog jedan (...)"³⁸⁶ dok Sunce ne izađe i isto tako: "Zaista, Mi smo ga poslali u Noći Odluke (...)"³⁸⁷ i isto tako Krunski ajet³⁸⁸, sve što je njegovo bit će mu sačuvano.

A ko uči: "Reci, On je Bog jedan (...)"³⁸⁹ prije izlaska Sunca i: "Zaista, Mi smo ga poslali u Noći Odluke (...)"³⁹⁰, njega neće zadesiti nikakav grijeh, čak ni ako bi se Iblis potrudio.

Tražite utjehu kod Boga od prevlasti dugova.

Jednakost ljudi Kuće (Ehi-bejt) je Nuhova Lađa. Ko zaostane i ne uspije se ukrcati, ostaje izgubljen.

Skraćivanje odjeće je čistoća za namaz. Bog Uzvišeni kaže: "I odjeću svoju očisti"³⁹¹, zato skрати je.

³⁸³ Sura 16:128

³⁸⁴ Sura 7:128

³⁸⁵ Sura 49:12

³⁸⁶ Sura 112

³⁸⁷ Sura 97

³⁸⁸ Sura 2:255, Ayatul-kursi

³⁸⁹ Sura 112

³⁹⁰ Sura 97

³⁹¹ Sura 74:4

Lizanje meda donosi zdravlje. Bog kaže: "Iz njihovih utroba izlazi piće različitih boja, u kojem je lijek za ljude."

(...)

Postite tri dana u mjesecu, jer to ima težinu posta cijelog života. Mi postimo dva četvrtka i srijedu između njih, jer Bog je stvorio Džehenem u srijedu; zato tražite pribježište od nje kod Boga, Uzvišenog Veličanstvenog!

Kada neko od vas ima neku potrebu koju želi obaviti, onda treba četvrtkom obaviti sljedeće, jer Božiji Poslanik (s.) je rekao: "O naš Bože! Blagoslovi moju zajednicu za rano ustajanje četvrtkom."³⁹²

A kada izlazi iz kuće, onda uči: "Zaista, u stvaranju neba i zemlje i izmjeni noći i dana (...)"³⁹³ do "zaista, ti ne kršiš svoje obećanje"³⁹⁴ i Krunski ajet ³⁹⁵ (Ayatul Kursi). Zaista, mi smo ga poslali u noći Odluke³⁹⁶ i majku Knjige³⁹⁷ (Fatih), jer u njima je rješenje za sve ovosvjetske i onosvjetske prilike.

Pazite se da nosite tijesnu odjeću, jer onaj ko nosi usku odjeću, tanak je u vjeri. Niko od vas ne treba da stoji pred Bogom u odjeći koja pokazuje konture vašeg tijela.

Obratite se kajući se Bogu i krenite u ljubavi prema Njemu, jer zaista Bog voli one koji se obrate i On voli one koji se čiste. Vjernik je onaj ko se odasvud obraća i ko se kaje.

Kada vjernik svome bratu kaže: "Fuj", tada on s njim prekida odnos, a kada mu kaže: "Ti si poricatelj", tada jedan od njih dvojice postaje poricatelj. Nije mu dozvoljeno da ga okrivljuje, jer kada ga okrivi, tada se istopi vjera između njih dvojice, kao što se so u vodi istopi.

Vrata obraćanja su svakome otvorena; onaj ko želi da prođe kroz njih neka kaže: "Obratite se Bogu iskreno, kako bi Gospodar vaša loša djela izbrisao."³⁹⁸

Održavajte obećanja koja ste dali.

Jedan narod neće izgubiti milost i hranu, osim čineći grijehe. Bog ne čini nepravdu prema svojim robovima. I kada bi bili suočeni sa gubitkom preko namaza, oni ne bi bili na gubitku. A kada bi sa iskrenom namjerom pribjegli Bogu Uzvišenom Veličanstvenom u nevolji i kada izgube milost, i kada bi pri tom bili ustrajni i neumorni i ne bi bili neumjereni u njihovom životu, tada bi im svaka šteta bila izmirena i svaki gubitak nadoknađen.

Kada musliman zapadne u nevolju, on tada ne smije ni u kom smislu da se žali na svoga

³⁹² Arab.: allahuma barik li'ummati fi bukratiha yawma-l-hamis.

³⁹³ Sura 2:164

³⁹⁴ Sura, 3:194

³⁹⁵ Sura 2:255.Ayatul-kursi

³⁹⁶ Sura 97

³⁹⁷ Sura 1

³⁹⁸ Kur'an, 66:8

Gospodara, nego treba da Mu se obrati zbog svoje nevolje, jer u Njegovoj ruci su konopci svih prilika i njihovo upravljanje na nebesima i na zemlji i onoga što je u njima, a On je Gospodar Prijestolja Veličanstvenog.³⁹⁹ Hvala neka je Bogu, Gospodaru svjetova.

Kada se rob probudi iz sna, onda treba, prije nego što ustane, reći: "Meni je dovoljan Gospodar umjesto robova, On je je meni dovoljan a kako je Izvrstan On Zaštitnik."⁴⁰⁰

A kada neko od vas ustane noću, onda neka uči: "Zaista, u stvaranju Nebesa i Zemlje i promjene noći i dana (...) "⁴⁰¹ do "Zaista, ti ne raskidaš obećanje."⁴⁰²

Gledanje u zdenac Zemzem odnosi bolest. Zato pijte vodu iz njega, koja graniči sa mjestom na kojima se nalazi crni kamen.

Četiri su rijeke iz Dženeta⁴⁰³: Eufkrat, Nil, Saihan i Džihan⁴⁰⁴.

Musliman ne ide u džihad ni sa kim čijoj vlasti ne može vjerovati, koji po pitanju fai⁴⁰⁵ ne ispunjava propise Božije Uzvišen je On. I ako bi on trebao da umre u jednom takvom stanju, onda je on našeg neprijatelja podržavao u tome da naše pravo zadržava, priznaje prosipanje naše krvi, a njegova smrt je smrt neznanice (kao smrt onoga u predislamskom dobu).

Naše sjećanje na Ehi-bejt ozdravljenje je od lošeg koje prouzrokuju sumnja, bolest i prišaptavanja. A naša ljubav je Gospodarevo zadovoljstvo.

Onaj ko se drži naše stvari, našeg puta i našeg usmjerenja, sutra će biti sa nama u unutrašnjosti Firdevsa.⁴⁰⁶

A onaj ko iščekuje našu stvar, on je kao onaj koji je prosipao krv na našem putu.

Ko nas vidi u ratu i čuje naše vapaje, a ne pomogne nam, njega će Bog, vukući za nos, baciti u vatru.

Mi smo vrata Dženeta, kad ljudi budu proživljeni i kada putevi budu zapriječeni.

Mi smo vrata hitta⁴⁰⁷, koja su mir. Ko kroz njih prođe, spašen je, a ko ostane vani, izgubljen je. Preko nas je Bog donio pobjedu i preko nas će donijeti sklapanje odluke. Preko nas On briše ono što želi. I preko nas Bog otklanja teška vremena. Preko nas On spušta kišu.

Ne dozvolite da budete prevareni vezano za Boga.

³⁹⁹ Arab.: al-'arš – gospodaranje Božije preko Njegovog svobuhvatnog znanja

⁴⁰⁰ Arab.: hasbiya-r-rabbu mina-l-'ibadi huwa Hasbi wa ni'ma-l-Wakil

⁴⁰¹ Sura 2:164

⁴⁰² Sura 3:194

⁴⁰³ Misli se na zemaljski raj: nekadašnja četvorotočna zemlja

⁴⁰⁴ Izvorno postojala je dvotočna zemlja, tu gdje je nekada bio zemaljski dženet. Dva druga riječna toka su se formirala, stoga je postala četvorotočna zemlja.

⁴⁰⁵ Arab.:fai' – također osvojena zemlja

⁴⁰⁶ Arab.: al-firdaws – najveći nebeski Dženet, najveće nebo

⁴⁰⁷ Arab.:hitta – rasterećenje

Kada se naš uzdizatelj uzdigne⁴⁰⁸, tada će nebo svoju vodu i Zemlja svoje plodove iznjedriti i gorčina će iz srca robova nestati i zvjeri će se sa stokom slagati, dok žena između Iraka i Sirije⁴⁰⁹ otrči i svoju nogu ne spusti ni na šta drugo osim na zeleno, dok na svojoj glavi nosi korpu od palminih grana, bez da je ugrozi ijedna životinja grabljivica.

Da ste znali koje mjesto imate među vašim neprijateljima i strpljivost kojom trpite odbacivanje koje čujete, u tome biste našli utjehu.

A kada me izgubite, nakon mene ćete tražiti stvari, pri čemu će neki od vas poželjeti smrt — razlog za to bit će ono što ćete vidjeti: kriminal, neprijateljstvo, nepoštivanje i povredu Božijeg prava, te strah zbog kojeg će čovjek strepiti za sebe.

Kada se to dogodi, tada se čvrsto držite za uže Božije i ne razjedinjujte se; držite se postojano strpljivosti, namaza i takijel⁴¹⁰ znajte da Bog prezire od svojih robova onoga ko je najhirovitiji i najmrzovoljniji.

Ne napuštajte istinu i one koji je posjeduju, jer zaista, ko nas zamijeni, taj je izgubljen; njega će ovaj svijet uništiti i on će s njega otići grešan.

Kada neko od vas uđe u svoju kuću, treba da pozdravi svoju porodicu, a ako niko nije unutra, neka kaže: "Mir neka je s nama, o naš Gospodaru."⁴¹¹ I neka prouči: "Kaži: On je Bog, Jedini (...)"⁴¹² prilikom povratka kući, jer zaista ovo odvrća siromaštvo.

Učite svoju djecu namazu i povedite ih na njega kada napune osam godina.

Udaljite se od blizine pasa. Koga dodirne suh pas, neka očisti svoju odjeću vodom. Ako je pas mokar, neka odjeću opere.

Kada čujete neki od naših hadisa koji ne razumijete, izložite to pred nama i držite se unutrašnjosti, pridružujući se predanosti kada vam mudrost bude jasnija, i ne budite ishitreni. Nema potrebe da se pridruži onaj ko pretjeruje, i nama se mora pridružiti onaj ko potcjenjuje. U pet slučajeva nije dozvoljeno pogriješiti: al-witr⁴¹³ (namaz – jedan rekat stojeći se klanja, odnosno dva rekata sjedeći, nakon iša-namaza.)

Prva dva rekata svakog obaveznog namaza, u kojima se uči sabah-namaz, akšam-namaz i svi obavezni namazi koji se sastoje od dva rekata, čak i kada je u pitanju namaz tokom putovanja.

Ko se razumno ponaša, ne uči Kur'an u stanju džunupluka, dok se ne očisti.

Pružite svakoj suri ono što joj pripada – pregibanje i padanje na sedždu kada ste u namazu.

⁴⁰⁸ Arab.: al-qa'im – Jedan od nadimaka Imama Mehdija (a.)

⁴⁰⁹ Levant

⁴¹⁰ Arab.: at-taqiyya – razborito i oprezno ponašanje u suočavanju s provokacijama, agresijom, uvredama i prijetnjama, radi zaštite sebe i svoje vjere; u tom kontekstu, pojedinac u opasnosti ili nevolji ne otkriva svoje uvjerenje, kako bi izbjegao sukobe i eskalacije uzrokovane vjerom.

⁴¹¹ Arab.: as-salamu'alaina min rabbina

⁴¹² Sura 112

⁴¹³ Arab.: al-witr: nepravilno, namaz, koji se obavlja stajajući na jednom rekatu, dva na sjedenju nakon 'iša - namaza

Klanjač ne treba da klanja u odjeći koja ga tako omota da nema slobodu ruku, jer to zaista spada u djela Lutovog naroda.

Dovoljno je da čovjek klanja u jednoj odjeći, kada su oba kraja podignuta preko ramena, u jednom tijesnom odjevnom predmetu koji mu stoji oko slabina.

Klanjač ne treba da pada na sedždu na sliku niti na neku podlogu na kojoj ona stoji.

Dozvoljeno je da slika bude ispod njegovih stopala ili da preko nje stavi nešto što će je prekriti.

Klanjač ne treba da kod sebe nosi dirheme na kojima je neka slika dok klanja. Dozvoljeno je da dirhem bude u kesi ili u odjeći kada je zamotan.

Klanjač ne treba da se spušta na sedždu na hrpu pšenice ili ječma, niti na nešto što se jede, niti na hljeb.

A kada neko od vas želi da izađe, neka kaže: "U ime Boga! O moj Bože, oslobodi me patnje i podari mi pribježište od šejtanskih napada."⁴¹⁴ A kada sjedne, onda neka kaže: "O moj Bože!

Tako kako si me obilnom hranom opskrbio i omogućio mi da je provarim: oslobodi me od toga."⁴¹⁵ A kada ugleda svoju ostavštinu, čim bude gotov, tada kaže: "O moj Bože! Opskrbi me dozvoljenim i sačuvaj me od zabranjenog."⁴¹⁶ Jer zaista, Božiji Poslanik (s.) je rekao:

"Nema roba kojeg Bog nije povjerio jednom meleku da mu vrat potisne kada se isprazni, da na to pogleda. U tom momentu on treba da Boga moli za dozvoljeno, jer melek će reći: "O sine Ademov! To je ono za čim si žudio. Pogledaj, odakle si to uzeo i šta je od toga bilo!"

Čovjek treba pri uzimanju abdesta⁴¹⁷ prije dodirivanja vode spomenuti Božije Ime, tako što kaže: "U Ime Boga, O Bože naš! Dozvoli mi da spadam u one koji se obraćaju i onim koji se čiste."⁴¹⁸ A kada završi sa svojim čišćenjem onda kaže: "Svjedočim da nema božanstva osim Boga, Njega jedinog, koji nema saučesnika, da je Muhamed rob njegov i Njegov Poslanik, Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu."⁴¹⁹ Tada on zasluži oprost.

Ko namazu priđe sa iskrenom spoznajom, njemu će biti oprošteno.

Klanjač ne klanja dobrovoljni namaz u vrijeme obaveznog namaza i ne propušta obavezan namaz bez opravdanog razloga i nadoknađuje ga kada je u prilici. Jer zaista Bog – Uzvišen je On i Veličanstven – kaže: "Oni koji molitve svoje budu na vrijeme obavljali."⁴²⁰

⁴¹⁴ Arab.: bismillahi allahuma amit 'anni-l-ada wa a'idni minaš- šaitani-r-radžim.

⁴¹⁵ Arab.: allahumma kama at'amtanihi tayyban wa sawgaitanihi fakfinihi.

⁴¹⁶ Arab.: allahumma-rzuqni-l-halala wa gannibni-l-harama.

⁴¹⁷ Arab: wudu' – također poznato i kao obredno pranje.

⁴¹⁸ Arab: bismillahi allahumma-g'alni minat-tawwabina wa-g'alni mina-l-mutatahhirina.

⁴¹⁹ Arab.: ašhadu an la ilaha illa-llahu wahdahu la šarike lahu wa anna muhammadan abduhu wa rasuluhu – Sallallahu 'Alaihi Wa Alihi

⁴²⁰ Sura 70:23

Ovo su oni koji svoje namaze nadoknade koje propuste tokom dana, ono što propuste tokom noći i noću ono što su danju propustili, nadoknade noću.

Ne naklanjajte preporučene⁴²¹ namaze za vrijeme obaveznih namaza, nego počnite sa obaveznim, a potom klanjajte ono što smatrate da trebate.

Klanjanje namaza u oba sveta grada ⁴²² vrijedi kao hiljadu namaza.

Jedan dirhem koji čovjek potroši za vrijeme hodočašća vrijedi hiljadu dirhema.

Čovjek treba da bude ponizan u namazu. I zaista, ko Boga susretne na rekatu ponizno, on se ni sa čim ne igra tokom namaza.

Uči se dova⁴²³ u svakom namazu nakon drugog rekata prije pregiba na ruku, izuzev kod namaza petkom u kojem imaju dva kunuta⁴²⁴ (Učenje dove podignutih ruku u stajućem položaju). Jedan od njih prije pregiba na prvom rekatu i jedan nako drugog rekata. U džumi petkom se na prvom rekatu⁴²⁵ uči Sura Petak nakon prve Sure El Fatiha. Na drugom rekatu "Kada ti licemjeri dolaze (...)"⁴²⁶ nakon Sure Pristup iz Kur'ana.

Nakon dvije sedžde ostani sjediti, dok se vaši tjelesni udovi smire. Potom tek ustanite, jer to spada u našu praksu.

Kada neko od vas svoj namaz otvori, neka digne svoje ruke u visinu svojih grudi.

Kada neko od vas stoji pred Bogom, treba da bude okrenut u pravcu Kible a njegova kičma treba biti uspravljena i ne treba da se poginje.

Kada neko završi sa namazom, neka digne svoje ruke prema nebu i neka moli iskreno.

Reče ibn Saba⁴²⁷: "O zapovjedniče Vjernika! Nije li Bog na svakom mjestu?!"

On odgovori: "Ali naravno da jeste!"

Ibn Saba upita: "A zašto onda svoje ruke dižemo ka nebu?"

Tada Imam (a.) objasni: "Teško tebi! Zar ne čitaš? Na nebu je vaša opskrba i ono što vam je obećano."⁴²⁸ A odakle da očekujemo opskrbu ako ne sa njenog mjesta. I to je ono što je Bog na nebu obećao. Ni od jednog roba neće biti primljena molitva dok ne bude molio Boga za dženet preko Njega, pribježište od Džehenema, i dok ga ne bude molio da ga oženi stanovnicama Dženeta.⁴²⁹

⁴²¹ Preporučeno, dobrovoljno, neobavezni namazi

⁴²² Meka i Medina

⁴²³ Arab.:al-qunut – moljenje

⁴²⁴ Anam.: učenje molitve u stojećem položaju tokom namaza

⁴²⁵ Jedan cijeli ciklus klanjanja u namazu

⁴²⁶ Sura 63

⁴²⁷ Ibn Saba je Abdullah ibn Saba. On je spadao u poricatelje i obznanio se kao onaj koji pretjeruje. Prije toga je okretao ljude protiv Osmana i propagirao je upraviteljsku okrutnost Alije ibn Ebu Taliba (a.).

⁴²⁸ Sura 52:22

⁴²⁹ Arab.:hur al-ain – doslovno: one duboko crnih očiju i svijetloj bijelini, što simbolizira njihovu nenadmašnu ljepotu

Kada neko od vas stoji na namazu, treba da klanja kao da mu je to posljednji namaz. Osmijeh ne prekida namaz, ali glasan smijeh (grohot) itekako prekida namaz. Kada uspavanost dodirne tvoje srce, obavezno je uzimanje abdesta. A kada nadvlada tvoje oči, prekini namaz i spavaj, jer tada ne znaš da li klanjaš protiv samoga sebe. Ko nas od srca voli, svojim riječima nam daje podršku i bori se na našoj strani, bit će zajedno sa nama na istom položaju u Dženetu. A ko nas od srca voli i svojim jezikom nas podržava, ali se ne bori sa nama, bit će jedan stupanj niže. Ko nas od srca voli, a ne podržava nas svojim jezikom ni djelom, taj će biti u Dženetu. A ko nas od srca mrzi i riječju i djelom protiv nas djeluje, taj će biti u najdubljem stupnju Džehenema. A ko nas od srca mrzi i protiv nas govori, a ne djeluje protiv nas, bit će na jednom stupnju iznad toga. Ko nas od srca mrzi i riječju i djelom ne djeluje protiv nas, bit će u Džehenemu. Zaista, stanovnici Dženeta će gledati na položaje naših šija kao što ljudi gledaju prema planetama na nebu. Kada proučite nešto od musabbihata⁴³⁰, onda recite: Slavljen je Gospodar moj, Uzvišeni!"⁴³¹ A kada proučite: "Zaista, Bog i Njegovi melecı blagoslivljaju Poslanika (...)"⁴³², tada molite mnogo za njega u namazu i nakon toga. U tijelu nema ništa manju zahvalnost kao što je to oko. Zato mu dajte ono za čim ima potrebu, kako vas ne bi odvratilo od sjećanja na Boga. A kada proučite 95. suru iz Kur'ana, potom recite na njenom kraju⁴³³ "I mi pripadamo onima koji ti svjedoče." Kada proučite: "Reci: Mi vjerujemo u Boga (...)"⁴³⁴, potom učite dok dođete do mjesta Njegove riječi gdje piše: "I Njemu smo mi predani."⁴³⁵ Kada rob na kraju svog obaveznog namaza posvjedoči: "Ja svjedočim da nema božanstva osim Boga, Jedinog, koji nema sudruga, i da je Muhamed Njegov rob i Njegov Poslanik i da će doći čas, nema nikakve sumnje, kada će Bog oživjeti one koji su u grobovima"⁴³⁶, i potom se uneredi (onečisti) tada je, i pored toga, njegov namaz ispravan i potpun. Bogu se ne služi ničim što bi bilo jače kao što je to odlazak na namaz.

⁴³⁰ Arab.: musabbihat – mjesto slavljenja i veličanje Boga u Časnom Kur'anu

⁴³¹ Arab.: subhana rabbiya-l-a'la

⁴³² Sura 33:56

⁴³³ Arab.: wa nahnu 'la dalika la-minaš-šahidin

⁴³⁴ Sura 2:136, početak ajeta.

⁴³⁵ Sura 2:136, kraj ajeta

⁴³⁶ Arab.: Ašhadu an la ilaha illa-llahu wahdahu la šarika lahu wa anna Muhammadan 'abduhu wa rasuluhu, wa anna-s-sa'ata a tiyatun la raiba fiha wa anna-llaha yab'atu man fi-l-quburi.

Tražite dobro u vratovima i kopitama kamilina kada dolaze i kada odlaze.⁴³⁷

Samo zato se zove spremnik za vino⁴³⁸, budući da su Božijem Poslaniku (s.) bile donesene hurme iz Ta'ifa, na što je on naložio da treba da se potope u zemzem vodu jer su bile gorke a to je trebalo da umanji njihovu žestinu. Zato ne pijte ako je staro.⁴³⁹

Kada se čovjek skine, šejtan gleda pohotno, zato se pokrijte.

Čovjeku nije dozvoljeno da svojom odjećom otkrije toliko da prostor između njegovih butina bude prazan i da tako sjedi pred nekom grupom ljudi. Ko konzumira nešto što prouzrokuje neugodan miris⁴⁴⁰, neka se ne približava džamiji.

Onaj ko se spušta na sedždu, podiže svoju stražnjicu.

Kada neko od vas želi da obavi gusul, neka počne sa glavom, vratom i rukama i neka ih opere.

Kada klanjaš sam, uči tako da sam sebe čuješ – tekbir i tesbih.

A kada kreneš s mjesta gdje si klanjao, neka krene na svoju desnu stranu.

Opremite se na ovom svijetu bogobojaznošću (opreznošću).⁴⁴¹

Zaista, to je najbolje čime se možete opremiti.

Kada neko svoj bol krije od ljudi tri dana i tri dana se strpi i požali Bogu, tome Bog duguje da ga od toga ozdravi.

Najdalje se rob Božiji udaljio od Boga onda kada je njegova požuda usmjerena zadovoljstvu njegovog stomaka i spolnog organa.

Čovjek ne treba da ide na bilo kakvo putovanje na kojem se boji za svoju vjeru.

Kada onaj ko klanja završi sa klanjanjem, neka moli blagoslov za Poslanika (s.), neka moli Boga za Dženet i traži pribježište preko njega od Džehenema, te neka ga moli da ga uputi ka čistim stanovnicama Dženeta.

Jer zaista, onaj ko ne moli za blagoslov na Poslanika (s.), njegova molitva neće biti uslišena.

A ko moli za Dženet, Dženet ga sluša i kaže: "O Gospodaru! Daj tvome robu ono za šta moli."

A ko traži spas od Džehenema, tada Džehenem kaže: "O Gospodaru, daj tvome robu spas za koji moli."

Onaj ko Gospodara moli za čiste stanovnice Dženetske, one to čuju i kažu: "O Gospodaru, daj tvome robu ono za šta moli." Pjevanje⁴⁴² je Iblisovo žaljenjenje⁴⁴³ za Dženetom.

⁴³⁷ Aluzija: trgujte u blizini i u daljini.

⁴³⁸ Arab.:nabid as-saqaya. Ovdje se misli na razvodnjeno grožđe, ne na ono koje je odležalo do fermentacije.

⁴³⁹ Odležalo do fermentacije, kada bi postalo moguće da se pretvori u alkohol.

⁴⁴⁰ Bijeli i crveni luk

⁴⁴¹ Arab.:taqwa

⁴⁴² Nedozvoljeno pjevanje

⁴⁴³ Arab.:nawh – jaukanje, kukanje

Kada neko od vas želi da ide na spavanje, neka stavi svoj desni dlan ispod desnog obraza i kaže: "U Božije ime. Ja svoju stranu spuštam pred Bogom, u tradiciji vjere Ibrahima, vjere Muhamedove i predvodništva Imama (waliy), koje obavezuje na poslušnost Bogu. Ono što Bog hoće, to će biti, a ono što On ne želi, to neće biti."⁴⁴⁴

Ko to kaže kada pođe na spavanje, taj će biti zaštićen od kradljivaca i propasti, i melec mole za njegov oprost dok se ne probudi.

A onaj, ko kada pođe prema mjestu spavanja, prouči: "Reci: On je Bog, jedan (...) "⁴⁴⁵, njega čuva 50.000 meleka cijelu noć.

Kada neko od vas pođe na spavanje, onda on ne treba da legne prije nego što kaže: "Tražim spas za moju dušu, moju porodicu"⁴⁴⁶, moju vjeru, moju imovinu, moju djecu, krajnji ishod mojih djela i za ono, što mi je moj Gospodar predao i ono čime me opskrbio, preko Uzvišenosti Njegove, Sile Njegove, potčinjenosti Bogu, Moći Božije, Milosti Božije, Blagosti Božije, Oprosta Božijeg, Čvrstine Božije, Snage Božije preko koje: Nema Boga osim Boga, Stuba Božijeg, Djela Božijeg, Sakupljanja Božijeg pomoću Božijeg Poslanika (s.) i preko Njegove snage nad onim što On hoće, od zla onoga što je otrovno i onoga što je štetno i od zla Džina i Ljudi i od zla onoga, što je On na Zemlju stvorio i onoga što iz Nje niče. I od zla onoga što se spušta sa neba i zla onoga što se uspelo na nebo i od zla onoga što po zemlji hoda i za čije čelo se ti hvataš. Zaista, moj Gospodar je na pravom putu i On je svemoćan nad svakom stvari i nema moći niti snage, oism kod Boga"⁴⁴⁷ – jer zaista Božiji Poslanik (s.) je običavao tako da moli za spas Hasana i Husejna i ovo je naložio i nama Božiji Poslanik, Bog blagoslovio Njega i Njegovu cijelu porodicu.

Mi smo rizničari vjere Božije i mi smo svjetiljke znanja. Kada jedna naša razina prođe, pojavi se druga. Niko ne zastranjuje ko nas slijedi, niti iko biva upućen ko nas negira, niti će iko biti spašen ko pomaže našim neprijateljima protiv nas.

A ko nas ostavi na cjedilu zbog težnje ka ruševinama onoga od ovoga svijeta što mu je promaklo, njemu neće biti pomognuto.

Jer zaista, ko daje prednost ovome svijetu u odnosu na nas, njegovo žaljenje će sutra biti veliko.

⁴⁴⁴ Arab.: bismillahi wada'tu ganbi li-llahi ' ala millati ibrahima wa dini Muhammadin wa wilayati man-i-ftarada-llahu ta'tahu – ma ša'allahu kana wa ma lam yaša' lam yakun... tekst na arapskom.

⁴⁴⁵ Sura 112.

⁴⁴⁶ Arab.: ahli

⁴⁴⁷ Arab.: u'idu nafsi wa ahli wa dini wa mali wa waladi wa hawatima 'amali wa ma hawwalani rabbi wa razaqani bi-'izzati-llahi wa 'azamati-llahi wa gabaruti-llahi wa sultani-llahi wa rahmmati-llahi wa ra'fati-llahi wa gufrani-llahi wa quwwati-llahi wa qudrati-llahi wa la ilaha illa -llahu wa arkani-llahi wa bisun'i-llahi wa gam'i-llahi wa bi-rasuli-llahi-salla-llahu'alihi wa alihi-wa bi-qudratihi 'la ma yaša'u min šarri-s-sam-mati wa-l-hammati wa min šarri-l-ginni wa-l-insi wa min šarri ma dara'a fi-l-ardi wa ma yahrugu minha: Anta Ahidun bi-nasiyatiha: Inna Rabbi 'ala siratin mustaqimin wa huwa 'ala kulli šai'in qadirun wa la hawle wa la quwwata illa bi-llahi

A ovo je riječ Božija: “Da čovjek ne bi uzviknuo: ‘Teško meni, koliko sam samo dužnosti prema Allahu propustio, čak smo se i izrugivali!’”⁴⁴⁸

Perite svoju djecu od masnoće, jer šejtan namiriše masnoću, što dijete u snu prepadne i dvojicu zapisivača uznemirava.

Vama pripada prvi pogled na ženu, ali nemojte ga slijediti i čuvajte se iskušenja.

Ovisnik o opijatima suočava se s Bogom kao idolopoklonik.

Tu ga je pitao Hidžr ibn 'Udai⁴⁴⁹ O Zapovjedniče Vjernih ko je ovisnik o opijatima?”

On reče: “Onaj ko to uzima, čim to pronađe. Onaj ko pije ono što opija, njegov se namaz ne prihvata četrdeset dana.

Ko o nekom muslimanu nešto kaže, čime želi da naudi njegovom ugledu, njega će Bog zatvoriti u Džehenemu dok ne dođe s nekim izgovorom zašto je to rekao.

Čovjek ne treba da spava s drugim čovjekom ispod jedne deke, niti žena s drugom ženom. A ko to radi, zaslužuje da bude bičevan.

Jedite tikvu, jer ona jača mozak i dopadala se Poslaniku – Bog ga blagoslovio i Njegovu porodicu.

Jedite citruse⁴⁵⁰ prije i poslije jela jer zaista su ih jeli ljudi iz kuće Muhamedove (s.).

Kruška polira srce i gasi njegovu bol Božijom dozvolom.

Kada neko stane da klanja, priđe mu Iblis i posmatra ga sa zavidnošću, zato što vidi Božiju blagodat prema njemu kojom je umotan.

Najgore stvari su novotarije.

Najbolje stvari su one u kojima je zadovoljstvo Božije.

Ko se divi ovome svijetu i daje mu prednost u odnosu na onaj svijet, morat će da nosi težinu posljedica toga.

Kada bi onaj ko klanja znao šta ga od Božijeg blagoslova okružuje, ne bi se više od toga odvajao i svoju glavu ne bi više sa sedžde dizao.

Čuvajte se odugovlačenja djela. Požurite prema njemu čim prije možete.

Ono od opskrbe što vam je određeno, to će vam i doći, i pored vaših slabosti. A ono što je protiv vas, nećete moći ni lukavštinom odbiti.

Naređujte ono što je ispravno, i zabranjujte ono što je nedolično.

Ko svoja stopala stavi u uzengije (kako bi putovao na jahalici), neka kaže:

“Slavljen neka je Onaj koji nas je učinio korisnim, a mi inače za to ne bismo bili u stanju. I zaista, vratit ćemo se svome Gospodaru.”⁴⁵¹

⁴⁴⁸ Sura 39:56

⁴⁴⁹ Jedan poseban bliski prijatelj Zapovjednika vjernika. Živio je za vrijeme Zijada ibn Abihija, koji je bio prisutan sa drugima kada je nad njima Muavija ibn Ebi Sufjan provodio nasilje. Muavija ih je, zajedno s ostalih četiri stotine Alijevih sljedbenika, opkolio. Oni su se trebali odreći 'Alija ibn Ebi Taliba (a.). Pošto to nisu uradili, svi su jednostavno pogubljeni.

⁴⁵⁰ Voće iz porodice limuna, limuntosa, debele kore i malenog ploda iznutra

⁴⁵¹ Sura 43:14

A kada neko od vas ide na put, onda treba da kaže: "O naš Bože! Ti si saputnik na putovanju i nositelj na jahalici i ti si namjesnik među bližnjima, imetkom i među djecom."⁴⁵²

A kada sjašete, onda kažete: "O naš Bože! Dozvoli nam blagoslovljen dolazak i Ti si najbolji, koji dopuštaš da stignemo."⁴⁵³

A kada zbog neke potrebe zakoračite na pijacu, onda recite: "Ja svjedočim da nema Boga osim Boga i da je Muhamed Božiji rob i Njegov Poslanik – Bog neka blagoslovi Njega i Njegovu plemenitu Porodicu. O naš Bože!⁴⁵⁴ Zaista, ja tražim pribježište preko Tebe od gubitka u poslu i od zle zakletve. I tražim pribježište preko Tebe od zastoja i stagnacije."⁴⁵⁵ Onaj ko nakon poslijepodneva sačeka vrijeme namaza, on je gost Božiji. A Bog, Uzvišeni Veličanstveni, obavezao se da svoga gosta počasti i da mu udijeli ono za šta ga moli. Hodočašće i hodočasnici su delegacija Božija. Bog se obavezao da svoju delegaciju ugosti i oprostom je počasti.

Ko opojni napitak da djetetu da pije, bez da ono to razumije, toga će Bog zatvoriti u Džehenem sve dok taj za to što je uradio ne iznese ispriku.

Milostinja je moćna zaštita i štit vjernika od Džehenema. A zaštita je i za poricatelja od gubitka imetka i omogućuje mu brzu odštetu, odbija bolest od njegova tijela; ipak, na onome svijetu neće imati u njoj udjela.

Preko jezika stanovnici Džehenema će biti bačeni u Džehenem, a preko jezika stanovnici grobova zarađuju svjetlo. Zato čuvajte svoje jezike pod uzdom i zauzmite ih sjećanjem na Boga.

Ko izrađuje skulpture, na Dan proživljenja bit će pozvan na odgovornost.

Kada neko od vas oslobodi nekoga od neugodnosti, neka mu kaže: "Neka te Bog oslobodi onoga što prezireš i mržiš."⁴⁵⁶

Kada neko od vas izađe iz hamama i njegov brat mu kaže. "Neka ti je nazdravlje tvoje kupanje"⁴⁵⁷, neka odgovori: "Neka Božijom milošću bude ispunjena tvoja duša."⁴⁵⁸ A kada mu kaže: "Neka te Bog mirom pozdravi"⁴⁵⁹, onda neka odgovori: "I tebe također neka Bog mirom pozdravi i neka ti bude trajno boravište u kući."⁴⁶⁰

⁴⁵² Arab.:allahuma anta-s- sahibu fi-s-safari wa-l-hamilu 'ala-z-zahri wa-l-halifatu fi-l- Ahli wa-l-mali wa-l-waladi.

⁴⁵³ Arab.:allahuma anzilna munzalan mubarakan wa anta hair-ul-munzilina

⁴⁵⁴ O Allah.

⁴⁵⁵ Arab.:ašhadu an la ilaha illa-llahu wa ann Muhammadan 'abduhu wa rasuluhu:Allahuma inni a'udu bika min safaqatin hasriatin wa yamini fagiratin wa a'udu bika min bawari-l-ayyami.

⁴⁵⁶ Arab.:amata-llahu 'anka ma takrahu.

⁴⁵⁷ Arab.:taba hamimuka.

⁴⁵⁸ Arab.:an'ama-llahu balaka.

⁴⁵⁹ Arab.:hayyaka-llahu bi-s-salam

⁴⁶⁰ Arab.: wa anta fa-hayyaka-llahu bi-s-salami wa ahallaka dara-l-maqami..

Molitva dolazi nakon zahvale. Zato hvalite Boga i molite ga nakon toga za ispunjenje potreba i veličajte Ga, prije nego izložite svoju potrebu.

O ti koji moliš! Nemoj moliti za nešto što nije moguće i ono što nije dozvoljeno.

Kada čestitate čovjeku rođenje sina, recite: “Bog ti poklonio blagoslov u svome poklonu i neka ga osnaži da dosegne snagu muškarca, neka njegova pobožnost bude tvoja opskrba.”⁴⁶¹

Kada neko od vas dođe iz Meke, neka se poljube njegove oči i njegove usne kojima je ljubio crni kamen u Kabi, koji je Božiji Poslanik (s.) ljubio. I neka mu se ljubi mjesto njegovog spuštanje na sedždu i njegovo čelo.

Kada mu čestitate, onda mu kažite: “Neka Bog prihvati tvoje hodočašće, i na tvoj napor sa zahvalnošću uzvрати i uslijed toga dodijeli opskrbu, i neka ovo ne bude tvoja posljednja posjeta Njegovoj Svetoj kući.”⁴⁶²

Čuvajte se podlog, jer podlac se ne boji Boga, Uzvišenog Veličanstvenog.

Zaista, Bog je procijenio i odabrao nas, i On je odabrao naše šije, koji nas pomažu. Oni se raduju našoj radosti i tuguju kroz našu tugu, udjeljuju svoj imetak i svoj život za nas. Oni su od nas i oni će nama doći.

Ne postoji niko od naših šija koji se o nekoj stvari ogriješio, koju smo mu mi zabranili, a da bi umro prije nego bude stavljen na probu ili iskušanje, kojim bi se njegovi grijesi izbrisali – bilo preko imetka, bilo preko djeteta, ili u duši – dok oni koji nas vole Boga ne susretnu bez ijednog grijeha, i dok pri njima ne ostane niti jedan grijeh, zbog čega u smrti, u toj mjeri, patnja bude nametnuta, tako da njihovi grijesi budu izbrisani.

Umrli naš šija je pravednik, šehid⁴⁶³, koji je našu stvar čuvao i dokazivao i zbog nas volio i mrzio, preko čega je težio Božijem licu kao neko ko je vjerovao u Boga i Njegovog Poslanika. Ko našu tajnu obznani, njega će Bog izložiti da osjeti težinu⁴⁶⁴ željeza.

Obrežite svoju mušku djecu sedmog dana nakon što se rode, od čega ne treba da vas uzdrži ni hladnoća ni vrućina, jer zaista, to je čišćenje tijela. Jer zaista, zemlja se žali Bogu na urin koji izlazi od onog ko nije obrezan.

Četiri su vrste opijenosti: opijenost mladošću, opijenost imetkom, opijenost spavanjem i opijenost moći i utjecajem.

Meni je drago za vjernika da skraćuje dlake na tijelu svakih 25 dana.

Držite se rijetkog konzumiranja ribe, jer zaista ona mršavi tijelo, uvećava flegmatičnost i ravnodušnost⁴⁶⁵ i čini zadah teškim.

Pijte mlijeko u malim gutljajima. Ono je lijek za svako oboljenje osim od smrti.

⁴⁶¹ Arab.:baraka-llahu laka fi hibatihi wa ballaga ašuddahu wa ruziqta birrahu. Arapski teskt u nastavku

⁴⁶² Arab.: qabil-llahu nusukaka wa šakara sa'yaka wa ahlafta 'alaika nafaqataka wa la ga'lahu 'ahdaka bi-baitihi-l-harami.

⁴⁶³ Također: svjedok

⁴⁶⁴ Oružano nasilje

⁴⁶⁵ Arab.:al-balgam – šlajm iz nosa, tekućina, flegma

Jedite šipak sa njegovim mesom, jer to čisti stomak i oživljava srce i otklanja šejtanska došaptavanja.

Jedite tratinčicu⁴⁶⁶, jer zaista, ne postoji jutro u kojem se jedna kap iz Dženeta na nju ne spusti.

Pijte nebesku vodu⁴⁶⁷. Jer zaista, to je čistoća za tijelo i otklanja oboljenja. Bog, Uzvišeni Veličanstveni, kaže: "I On spušta na vas s Neba kišu kako bi vas očistio i od vas odstranio šejtanska uznemiravanja."⁴⁶⁸

Ne postoji bolest, za koju nema lijeka u crnom kimu, osim smrti.

Goveđe meso je bolest a kravlje mlijeko je lijek. I isto tako njegova mast.

Trudnica ne jede ništa bolje i ne počinje ničim boljim od svježih hurmi. Bog je rekao: "Zatresi palmino stablo, posut će po tebi hurme svježije."⁴⁶⁹

Dajte svojoj maloj djeci sažvakano hurmu, jer tako je radio Božiji Poslanik (s.) sa Hasanom i Husejnom.

Kada neko od vas ode svojoj ženi, ne treba da to čini na brzinu niti da žuri, kako bi ona dobila isto što i on.

Kada neko od vas vidi neku ženu koja mu se dopada, onda treba da se sastane sa svojom ženom, jer ona posjeduje isto što i ta žena koju je vidio. I ne treba da otvara prostor šejtanu prema svome srcu, već treba da skrene svoj pogled od nje. A ako nema ženu, onda treba da klanja dva rekata namaza i Boga višestruko slavi i hvali.

Kada neko od vas posjeti svoju ženu, ne treba da puno priča, jer govor tokom čina može dovesti do razvijanja govornog poremećaja.

(...)

Klistiranje⁴⁷⁰ spada u četiri stvari o kojima Božiji Poslanik (s.) kaže: "Najbolje čime možete da se liječite je klistiranje. Čuva stomak, otklanja unutrašnje bolesti i osnažuje tijelo."

Mirišite i udišite ljubičicu, jer zaista, Božiji Poslanik (s.) je rekao: "Kada bi ljudi znali šta je u ljubičici, uzimali bi je u velikim količinama."

Kada neko od vas hoće da posjeti svoju ženu, neka izbjegava mjesec mlađak i sredinu mjeseca, jer zaista, šejtan traži djecu u ova dva vremenska doba.

Ostavite se puštanja krvi srijedom i petkom, jer zaista, srijedom je trajna nesreća pošto je u srijedu stvoren Džehenem, a petkom postoji jedan čas u kojem niko neće pustiti krv, a da uslijed toga neće umrijeti.

⁴⁶⁶ Uobičajno nazvana cikorija, biljka iz porodice sjemenjarki, čiji najpoznatiji predstavnik u Evropi je tratinčica.

⁴⁶⁷ Kišnica

⁴⁶⁸ Sura 8:11

⁴⁶⁹ Sura 19:25

⁴⁷⁰ Arab.: al-huqna – klistiranje, ispuštanje

2.6 Njegova uputa Malik al-Aštaru kao namjesniku Egipta

U Ime Boga Milostivog Samilosnog.

Ovo je ono što je rob Božiji, Vođa Pravovjernih, naložio Malik ibn al-Harit al Aštaru ⁴⁷¹u svom zadatku⁴⁷² prema njemu, nakon što ga je imenovao za upravitelja Egipta zbog podizanja danka⁴⁷³, u smislu suprotstavljanja⁴⁷⁴ protiv neprijatelja, odnosno kako bi popravio životne okolnosti za narod, za napredak zemlje.

On mu je naredio je strah od Boga⁴⁷⁵, da daje prednost pokornosti⁴⁷⁶ Bogu i slijeđenje onoga što mu je u svome pismu od obaveza i suneta⁴⁷⁷ naredio. Preko koje pokornosti čovjek može doseći sreću, a preko poricanja iste i zanemarivanja istih biće bačen u teško stanje; i još pri tom, Uzvišenom Bogu, djelom, srcem i riječju da pomaže, jer On – moćno je Njegovo Ime – obećao je pomoć onome ko Ga obožava i odaje Mu počast.

On mu je naredio da slomi svoj ego u pogledu strasti i da ga drži pod kontrolom kada postanu jake, jer: "Ta duša je sklona zlu, osim one kojoj se Gospodar moj smiluje. Gospodar moj, zaista, prašta i samilostan je."⁴⁷⁸

Prema tome znaj, o Malik, da sam te poslao u zemlju, koja je već prije tebe doživjela izmjenjivanje upravitelja među njima su bili pravedni i nepravedni.

Sada će ljudi gledati na tvoje postupke, isto onako kako si ti gledao na postupke upravitelja prije tebe. I oni će o tebi pričati, kao što si ti o njima pričao.

⁴⁷¹ Malik ibn al-Harith al-Aštar an-Naha'i – ovaj rječiti i pravedni prijatelj Poslanika i saputnik Imama Alija je 37. h.g. (oko 657. n.e.) u Egiptu, u gradu Qalzumu, otrovan. Danas je Egipćanima poznat kao as-Sayyid al-Agami, a njegov mezar nalazi se u mjestu Qalag, koje se nalazi u provinciji Qalyubiyya.

⁴⁷² Arab.: 'ahd: savez, dogovor, nalog. Pogledaj također Sura 2:40 za upotrebu riječi u Kur'anu.

⁴⁷³ Arab. al-Harađ – ono što vladar prikuplja od poreza na zemlju i šumsko bogatstvo. Drugi porez koji se odnosi na nemuslimane jeste al-Džizja. To je vrijednost poreza koji se uzima od dimija (štićenika). Naziva se tako u Kur'anu, jer se naplata (idžtiza') uzima kao zaštita njihovog života i imetka.

⁴⁷⁴ Arab. mudahada: djelovanje dušom i tijelom. Arab. al-džihad doslovno znači napor, trud. Ovaj pojam obuhvata zaštitu slobode i časti, kao i oružanu borbu protiv tlačitelja, iznuditelja i tiranije. Najveće suprotstavljanje odnosi se na borbu protiv nagona zlih strasti i tereta duše.

⁴⁷⁵ Arab. at-taqwa – često se prevodi kao bogobojaznost, ali taj izraz ne odgovara u potpunosti ovom idealnom kur'anskom pojmu. U suštinskom smislu riječi, opisuje stanje onoga ko se čuva ili onoga ko je oprezan, ali također i poštovanje. Taqwa (bogobojaznost) je samostalan islamski pojam koji nije preuzet iz prethodnog duhovnog svijeta. Kur'an navodi brojne propovijedi koje ovo stanje pokornosti tek kreiraju pri pridržavanju Božijim naređenjima. Ko se drži Božijih naredbi, štiti se od Božijeg nezadovoljstva, bilo da se radi o izbjegavanju zabranjenog ili izvršavanju naređenog – dakle, strah od Boga.

⁴⁷⁶ Arab. at-ta'a – misli se na slijeđenje naloga i naređenja Božijih, Njegovog Poslanika i slijeđenje onih koji posjeduju upraviteljski položaj (Imama). Vidi: Sura 4:59.

⁴⁷⁷ Arab. as-sunnah: uobičajeno Sunet – primjerena praksa Poslanika. Doslovno se ovim izrazom misli na put, praksu ili način postupanja. Stoga se pod Sunetom Poslanika podrazumijeva njegova praksa i njegov zakon, ili sunet Božiji kao Božija procedura u Njegovom stvaranju, odnosno zakoni Božiji na kojima počiva stvaranje i prema kojima se On odnosi prema ljudima.

⁴⁷⁸ Sura 12:53

Zaista, Pravednici će biti iskazani samo preko onoga što je Bog preko jezika svojih robova pustio da kruži o njima.

I zato za tebe treba da budu najbolji zalog dobra djela. Budi gospodar nad svojim strastima⁴⁷⁹, i uzdrži se od onoga što ti nije dozvoljeno, jer uzdržati se znači prakticirati pristojno ponašanje⁴⁸⁰, bilo to u nečemu što čovjek voli ili u nečemu čega se čovjek gnuša. Dozvoli da tvoje srce osjeća samilost⁴⁸¹ i ljubav prema tvojim podređenim, ophodi se prema njima sa prijatnošću i dobrotom⁴⁸², ne postavlja se nad njima kao krvoločna zvjer koja lovi svoj plijen, jer dvije su vrste ljudi: ili su tvoja braća u vjeri ili jednaki tebi u stvaranju.⁴⁸³ Oni su već prije pravili greške, i njima će se ponovo greške potkradati. Oni će činiti greške, bilo to namjerno ili nehotice.

Zato im dopusti oprost i uviđavnost jednako kako želiš da Bog prema tebi ispolji oprost i uviđavnost. Jer ti stojiš iznad njih, a posjednik naređenja⁴⁸⁴ stoji iznad tebe, dok Bog stoji iznad onog ko je imenovan guvernerom, preko onoga čega te je kroz svoju knjigu upoznao i čime ti je preko prakse Njegovog Poslanika (s.) pružio uvid.

Zato se drži onoga što smo ti u ovoj knjizi napisali i nemoj dozvoliti da objaviš rat Bogu, jer protiv Njegove kazne ti nemaš sredstva i ne možeš se odreći Njegovog oprosta i samilosti. Nemoj se kajati ako nekome oprostiš i nemoj se radovati ako nekoga kazniš. Ne postupaj brzopleto i naprasno iz srdžbe sve dok imaš prostora za odmjereno djelovanje, i nemoj reći: "Meni je data moć, ja naređujem i meni se treba biti pokorno", jer to otvara put za pokvarenost u srcima, a to je odstupanje od vjere i priskrbljiva bliskost sa iskušenjima. Traži utočište kod Boga od toga, da te ne zadesi nesreća.

Ako ti ono što posjeduješ od vladarske moći donosi ponos i samoljublje, onda se čuvaj moći sa Božije razine nad tobom, i Njegove moći nad tobom, koju ti čak niti nad samim sobom nemaš.

Jer zaista će to ukrotiti tvoju tvrdoglavost, ugušiti tvrdoću i vratiti razum⁴⁸⁵, ono što ti je bilo oduzeto.

Čuvaj se toga da se postavljaš sa Bogom i Njegovom veličinom na Njegov položaj i da se mjeriš sa njegovom moći, jer Bog ponižava svakog onoga ko je ohol i uobražen.

⁴⁷⁹ Arab.:al-hawa' – nezrelost, hirovito prosuđivanje i djelovanje

⁴⁸⁰ Arab.:al-insaf – misli se na ispravno postupanje između sebe i ostalih

⁴⁸¹ Arab.:ar-rahma, misli se na omekšavanje (blagost), koja svome objektu pruža određenu dobrotu.

⁴⁸² Arab.:al-ihsan, uopšteno kao ispoljavanje milosti. Istovremeno dobrota nadmašuje pravičnost.

⁴⁸³ Arab.:nazir fi al-halq – individua iste vrste

⁴⁸⁴ Arab.:ulu al-amr; znači Imam, legitimni posjednik upraviteljske moći.

⁴⁸⁵ Arab.:al-'aql

Budi pravedan⁴⁸⁶ prema Bogu i budi pravedan prema ljudima, iako je to na tvoju štetu, onih tebi bliskih i tvoje porodice i tvojim podanicima, onima kojima si ti naklonjen. Ako to tako ne učiniš, onda činiš nepravdu! A onaj ko protiv Božijih robova čini nepravdu, njihove protivnike će Bog staviti na mjesto njegovih neprijatelja. A onaj ko Boga ima za neprijatelja, njegove argumente će Bog obesnažiti i on se nalazi u ratnom odnosu sa Bogom, sve dok to ne napusti ili se ne pokaje.

Ništa ne utiče na promjenjivost Božijih blagodati i Božijeg milosrđa niti ubrzava Njegovu kaznu kao istrajavanje na nepravdi. Jer Bog uslišava dove onih kojima je nanesena nepravda i prati onoga ko čini nepravdu. Naime, ovaj je izložen propasti kako na ovom, tako i na onom svijetu.

Najodličniji u pravičnosti⁴⁸⁷ treba da ti bude najdraži, i ono što najsveobuhvatnija pravda i opće zadovoljstvo potčinjenih uzrokuje, jer nezadovoljstvo naroda (mase) leži u zadovoljstvu više klase, pri čemu je nezadovoljstvo gornje klase prihvatljivo, ukoliko su narodne mase zadovoljne.

Jer nijedno podaništvo upravitelju nije teže podnositi, niti je iko vredniji u težnji ka blagostanju, niti su beskorisniji u kriznim vremenima, snažniji protiv pravednosti, nametljiviji u stjecanju privilegija, nezahvalniji kod pruženih privilegija, niti imaju nemarnija obrazloženja za propuštanje svojih obaveza, niti su u nemirnim vremenima nepouzdaniji od onih iz više klase.

Jer najjednostavniji ljudi među muslimanima u islamskom umetu⁴⁸⁸ su temeljni stubovi vjere i sredstvo protiv neprijatelja. Zato tvoja staloženost i naklonost treba da bude posebno usmjerena prema njima.

A najudaljeniji i najomraženiji među tvojim podanicima treba da bude onaj koji najviše traži nedostatke kod ljudi, naime, jer su svi ljudi grešni; dužnost namjesnika je, utoliko, veća, da njihove nedostatke pokriva. Ne otkrivaj ono što ti je skriveno⁴⁸⁹, jer dužnost je savladavanje onoga što ti je otkriveno, dok će Bog suditi o onome što je tebi skriveno. Zato pokrivaaj sramotu drugih onako kako bi želio da tvoja bude skrivena; tada će Bog pokriti ono što ti želiš, i pred tvojim podanicima sve će ostati zaklonjeno.

Oslobodi se čvora bilo kakve mržnje⁴⁹⁰ prema ljudima i odreži kod sebe svaki uzrok neprijateljstva. Ostavi po strani ono što ti nije jasno. Ne budi brzoplet u označavanju nekoga kao poricatelja, jer poricatelj je varalica, iako se pojavljuje kao pravednik.

Ne dozvoli da te savjetuje škrt osoba⁴⁹¹ koja te odvraća od darežljivosti plašeći te

⁴⁸⁶ Arab. al-ʿadl – pravednost; misli se doslovno na jednakost i jednako postupanje, ali također i na ono što je u skladu s pravdom ili odgovara pravednosti, kao u slučaju arap. al-ʿidl.

⁴⁸⁷ Arab.:al-haqq: – istina, stvarno i ispravno, što je neovisno od mjesta, ili vremena, ili stajališta subjekta

⁴⁸⁸ Arab.:umma – zajednica muslimana

⁴⁸⁹ Ukazuje na ono što spada u privatne stvari

⁴⁹⁰ Arab.:al-budžd – mržnja, također i odvratnost; Boga ili Božiju volju prezirati je nedvosmisleno jedan ogroman teret.

siromaštvom; niti onaj koji je strašljiv, jer će te oslabiti u tvojim odlukama; niti pohlepni, koji će ti svoju pohlepu – što vodi u nepravdu – prikazati lijepom.

Jer zaista, škrtost, kukavičluk i pohlepa⁴⁹² spadaju u strasti kojima je zajedničko pogrešno mišljenje o Bogu.

Zaista, najgori među nositeljima vlasti⁴⁹³ je onaj ko je bio upravitelj pod lošim vladarom i ko je s njima dijelio njihove grijehe. Oni ne treba da budu u tvojoj blizini, niti da imaju položaje koje su imali kod prijašnjih upravitelja.

Ne daj da te zavara njihov nastup, jer oni su pomoćnici griješnika i braća nepravednika.

Naći ćeš bolje nasljednike među onima koji su im jednaki u znanju i utjecaju, ali ne i u grijesima i porocima; među onima koji nikada nisu pomogli nepravedniku u njegovoj nepravdi, niti griješniku u njegovom grijehu.

Takvi će ti biti najlakše breme i najbolja podrška. Oni su ti najodaniji u prijateljstvu i najmanje skloni tvojim neprijateljima.

Zato uzmi takve za svoje povjerljive saradnike — i u privatnom i u javnom životu.

Njima treba da pripadne najistaknutiji položaj kod tebe: onima koji ti govore gorku istinu, koji se najiskrenije brinu za slabe, i koji te najmanje podržavaju u onome što Bog prezire kod Svojih bliskih, ma koliko to odgovaralo tvojim željama. Drži se ljudi bogobojažnosti⁴⁹⁴ iskrenosti, i naloži im da te ne hvale pretjerano, niti da te pogrešno hvale za ono što nisi učinio, jer pretjerano hvaljenje rađa samoljublje i približava oholosti.

Neka te okružuju oni koji ti istinu drže pred očima i koji ti iskreno pomažu u onome što je korisno.

Onaj ko čini dobro i zločinac ne smiju biti jednako postavljeni pred tobom, jer bi to obeshrabrilo one koji čine dobro, a ohrabrilo one koji čine zlo.

Daj svakome mjesto koje zaslužuje. Znaj da ništa ne pridonosi boljem ugledu upravitelja među njegovim podanicima kao dobročinstvo prema njima – kada im olakšava njihova bremena i ne nameće ono što ne mogu podnijeti.

Znaj i to, da povjerenje upravitelja prema podanicima počiva na dobroti u ophođenju i pravednom olakšavanju njihovih tereta. Na taj način treba da stekneš povjerenje svojih podanika, jer povjerenje oslobađa od iscrpljujućeg nadzora i napora.

Najprikladnije je, dakle, da onaj ko se dobrim pokaže, zasluži tvoje povjerenje, a onaj ko se pokaže lošim, da s pravom bude predmet tvoje sumnje.

Prepoznavaj važnost činjenja dobra, kako za svoje podanike, tako i za samoga sebe.

Ne prekidaj dobru praksu svojih prethodnika, jer su oni time stvarali sklad i bili pravedni

⁴⁹¹ Arab.:al-buhl – škrtost, znači uskratiti potrebitom ono što ga po pravdi sljedeće.

⁴⁹² Arab.:al-hirs – pohlepa, ovdje se misli na unutarnje nezadovoljstvo onim što je od svjetovnih dobara dovoljno, i gramziva težnja za beskorisnim uvećavanjem.

⁴⁹³ Također i nositelj odgovornosti, pomoćnik.

⁴⁹⁴ Arab.:al-wara' – suzdržanost; iskrenost u Božijoj vjeri (fi dini-llah), onaj ko živi u strahu od Boga, klanajući mu se; kod dvoumljenja onaj ko uvijek oprašta; strogo odricanje, askeza.

prema ljudima.

Ne uvodi novotarije koje bi mogle narušiti ono što su pravedni prije tebe uspostavili, jer nagrada pripada onome ko nastavi dobro djelo, a teret snosi onaj ko ga prekine.

Njeguj česte susrete s učenima i razgovaraj s mudrima, da bi time osnažio temelje zemlje i unaprijedio ono što su ljudi prije tebe ispravno činili.

Takvo ponašanje učvršćuje dobro i udaljava zlo, a Sunnet pravednika je put ka Bogu.

Znaj, među tvojim podanicima postoje različiti slojevi, od kojih jedni zavise od drugih i ne mogu jedni bez drugih.

Među njima su: Božiji vojnici, zatim pisari – i obični i ugledni – potom sudije pravednosti, oni koji čine humana djela, i oni koji su zaduženi za prikupljanje zaštitnog poreza⁴⁹⁵, i oni, koji pružaju pravo onima koji su pod zaštitom muslimana⁴⁹⁶ i muslimanima, trgovcima i zanatlijama, i onima najniže klase među potrebitim i siromašnim.

Za svakoga od njih Bog je odredio obaveze i granice koje je kao obavezujuće spustio u svojoj Knjizi ili u praksi Njegovog Poslanika (s.) kao obavezu od Njega, što sve sakupljeno ostaje sačuvano kod nas⁴⁹⁷ Ehi-bejta.

Sada, vojnici, Božijom voljom, predstavljaju utvrdu podanika, ukras zapovjednika, čast vjere i putove sigurnosti.

Podanici mogu opstati samo uz njih.

No, ni vojnici ne mogu opstati bez onoga što im je Bog odredio od prihoda osnovnog poreza – iz čega crpe snagu za borbu protiv neprijatelja i na što se oslanjaju da bi zadovoljili svoje potrebe i očuvali dostojanstvo.

Zatim, ni ove dvije skupine – ni podanici ni vojnici – ne mogu opstati bez treće: bez sudija, službenika i pisara, koji donose presude, uspostavljaju pravdu i obavljaju poslove od opće i posebne koristi.

A ni njihova služba ne može opstati bez trgovaca i zanatlija, koji nabavljaju neophodne stvari, opskrbljuju tržišta i time oslobađaju druge od potrebe da sami izrađuju ono što im je potrebno.

I na kraju, postoji i najniži sloj: to su potrebiti i siromašni, čije održavanje i podrška su obavezujući, i svakom od njih ponaosob pripada Božiji danak⁴⁹⁸ u određenom smislu, i svako od njih ima pravo pred upraviteljem da mu bude priznata određena mjera koja odgovara njegovoj dobrobiti.

⁴⁹⁵ Arab. al-džizya: vrijednost, porez koji se uzima od šticećenika. Nosi ovu oznaku u Kur'anu jer se odnosi na platu (idžtizā') za zaštitu života i imetka.

⁴⁹⁶ Arab. ad-dimmi: Jevrej ili kršćanin, sljedbenik Knjige, koji živi pod zaštitom muslimana. Dimma znači savez, zaštita i garancija. Također označava sigurnost, nedodirljivost (svetost) i pravo. Ahl al-dimma nazivaju se tako jer žive pod zaštitom muslimana, koji im garantuju sigurnost.

⁴⁹⁷ Ljudi Kuće (Ahl al-Bait)

⁴⁹⁸ Arab.: fai' il-lah – doslovno: u hladu Božijem. Arab.: fai' – misli se na nepokretni plijen, osvojenu zemlju.

Upravitelj ne može izvršiti stvarni zadatak koji mu je Bog naložio, osim kroz budnost, traženje Božije pomoći i povjeravanje svoje duše Njemu, držeći se čvrsto prava i postojanosti u lakim i teškim stvarima.

Daj među svojim vojnicima moć naređivanja onome kod koga vidiš da je prema Bogu, Njegovom Poslaniku i tvome Imamu najiskreniji, najčišćeg srca, najblaži, najistaknutiji u znanju i vođenju; onome koji se ne srdi brzo, koji se zadovoljava izvinjenjem, koji ima sažaljenje prema slabima, a strog je prema jakima; koga žestina lahko ne uznemiruje, a slabost ne uspavljuje.

Održavaj kontakt s uglednima i plemenitima — onima koji dolaze iz čestitih kuća i koji su se već dokazali dobrim ponašanjem. Potom s neustrašivima, hrabrima, darežljivima i velikodušnima, jer su oni družina koju krasi plemenitost i pravednost. Oni te vode prema najboljem mišljenju o Bogu, prema vjeri i Njegovoj odredbi.

Brini se za njihove potrebe onako kako se otac brine o svome djetetu. Ništa što učiniš za njih ne smatraj prevelikim, jer to samo učvršćuje njihovu odanost; a nijednu uslugu ne smatraj premalom, jer i ona rađa zahvalnost i dobar odnos prema tebi.

Ne zanemari njihove male potrebe, vjerujući da si dovoljno učinio time što si im omogućio da zadovolje velike, jer i male usluge imaju vrijednost i snagu, dok velike nose dalekosežnu važnost.

Najvišu komandnu poziciju povjeri onome koji je najveća podrška ljudima i koji od svoga imetka izdašno udjeljuje njima i njihovim porodicama, dok borba protiv neprijatelja ne postane njihova jedina briga. Redovno ih obavještavaj da se brineš za njihove potrebe — i to obećanje ispuni — jer tvoje saosjećanje prema njima okrenut će njihova srca prema tebi. Pogled vladara je manifestacija pravednosti na Zemlji i jasan dokaz ljubavi podanika prema njemu. No, njihova se ljubav pokazuje samo onda kada njihova srca nisu povrijeđena. Njihovo iskreno savjetovanje dolazi jedino kada stoje uz svoga vladara, kada vlast ne doživljavaju kao teret i ne iščekuju njen kraj.

Zato u njima budi nadu, a kontakt s njima neguj tako što ćeš ih pohvaliti lijepim riječima i cijeliti njihova dobra djela i iskazana zalaganja. Jer često spominjanje njihovih zasluga pokreće hrabre i ohrabruje uplašene, ako Bog da.

Znaj da je svaki čovjek od njih u nečemu zaslužan; ne pripisuj trud jednog drugome, niti potcjenjuj ono što neko postigne. Neka te skromnost nekog čovjeka ne navede da omalovažiš veliko djelo koje je učinio.

U svemu se orijentiraj prema Bogu, Njegovom Poslaniku i prema okolnostima u kojima se nalaziš, posebno kada ti se nešto učini dvosmislenim ili nejasnim.

Jer Bog Uzvišeni reče onima koje želi da uputi:

“O vi koji vjerujete, budite pokorni Bogu i budite pokorni Poslaniku i onima među vama koji su nosioci vlasti. A ako se oko nečega razidete, izložite to Bogu i Poslaniku, ako vjerujete u Boga i Sudnji dan. To vam je bolje i ispravnije rješenje.”⁴⁹⁹

⁴⁹⁹ Sura 4:59

I On je rekao: “I kada biste to iznijeli pred Poslanika i predstavnicima svojim, saznali bi ono što treba da saznaju. I kada ne bi bilo Božije dobrote⁵⁰⁰ prema vama i milosti Njegove, i vi biste, osim nekolicine vas, sigurno šejtana slijedili.”⁵⁰¹

Iznijeti stvari pred Boga, znači djelovati po jasnim zakonskim uputama⁵⁰² Njegove Knjige, a iznijeti ih pred Poslanika, znači postupati po njegovom sunetu, o čemu nema neslaganja. A mi smo pripadnici Poslanika Božijeg, koji poznaju jasno iz Njegove Knjige i koji razlučuju višeznačno⁵⁰³, i mi poznajemo ono što Bog naređuje i ono što je kao obavezu podigao.

Postupaj sa svojim neprijateljem kao što si to od nas vidio da mi postupamo sa neprijateljem. I komuniciraj sa nama o svim novostima koje dođu do tebe, kako bi od nas dobio generalne upute. A podrška je kod Boga.

Potom uspostavi među ljudima, s iskrenom namjerom, pravične odnose – takve da štite one kojima je učinjena nepravda od onih koji je čine. Uspostavlja pravdu kako bi slabi bili zaštićeni od jakih. Božije granice, koje čuvaju od nepravde i zloupotrebe, spadaju u ono što Božije robove na Božijoj zemlji dovodi u red.

Zato odaberi za sudiju među svojim podanicima onoga koga smatraš najboljim: onoga koji prednjači u znanju, blagosti, pobožnosti i širokogrudnosti; onoga koji ne upada u zamke, koga svađe ne čine nepopustljivim, a pogreške drugih ne navode na pretjerano osuđivanje. On ne smije oklijevati da se vrati istini kada je prepozna. Ne smije biti pohlepan, niti zadovoljan površnim razumijevanjem stvari bez ulaženja u njihovu dubinu.

On treba da bude najpravedniji među ljudima – onaj koji se razborito zaustavlja pred sumnjivim, koji se najbolje služi argumentima, koji u raspravi s protivnikom pokazuje najmanje pretjerivanja, koji je najpostojaniji u objašnjenju slučajeva i najodlučniji u donošenju jasnih presuda.

Neka ga položaj ne učini umišljenim, niti neka ga laskanje navede da pristrasno sudi. Zato u pravosudnu službu imenuj samo one koji ispunjavaju ove osobine, a takvih je, zaista, malo. Zatim redovno provjeravaj njegove odluke i obezbijedi mu dovoljno sredstava, da ne bi imao povod za podmitljivost, niti potrebu da se pred ljudima ponižava.

Daj mu položaj kod sebe koji će ga zaštititi od sumnji i napada tvojih bliskih povjerenika. Iskaži mu poštovanje i dopusti da na tvojim sjednicama zauzima mjesto blizu tebe. Potvrđuj njegove odluke, provodi njegove presude i pružaj mu podršku.

Za njegove saradnike odredi najbolje stručnjake – one koji su pobožni, skromni i iskreni prema Bogu i Njegovim robovima.

Neka s njima istražuje i raspravlja o pitanjima koja su mu nejasna, i neka prema njima bude

⁵⁰⁰ Arab.: fadl-ullah – dar Božiji

Al-fadl znači u kontekstu kao i u ovoj konstalaciji izvedenice iz Kur’ana, dodatno darivanje.

⁵⁰¹ Sura 4:83

⁵⁰² Arab.: muhkam – jasno; misli se na ono što se neukom čovjeku ne čini dvosmisleno ili sumnjivo. Množina: muhkamat. Suprotno od Arab.: mutešabih – višeznačno.

⁵⁰³ Arab.: mutešabih, naspram od Arab.: muhkam: – također znači i ono što je nejasno onome ko to ne poznaje.

blag, da bi od njih stekao ono znanje koje mu nedostaje. Oni, pak, treba da budu svjedoci pravednosti njegovih presuda među ljudima, ako Bog da.

Za rubna područja odredi sudije koje ćeš brižno izabrati, tako da među njima ne bude nesloge, niti da okreću leđa jedni drugima u pogledu Božije presude i suneta Njegovog Poslanika, neka su Božiji blagoslov i mir na njega i njegovu porodicu.

Jer, zaista, neslaganje u odlukama je manjak pravednosti, vodi zabludi u vjeri i rađa razdor. A Bog je jasno odredio šta trebaju činiti, i naredio im da, ono što ne znaju, izlože onima kojima je dao znanje svoje Knjige, da je čuvaju i da o njoj presuđuju.

Razilaženje počiva samo na uzajamnoj srdžbi i zato, da se svako od njih zadovoljava sa svojim subjektivnim pogledom, umjesto da se određuju prema onome, čiji wilayat⁵⁰⁴ je Bog naredio.

Ali na ovakav način ni vjera niti njeni sljedbenici ne dolaze u red. Ipak je obaveza sudija da sude preko onoga što od predaja i suneta posjeduju. A kada mu se to čini teškim, onda ima da iznese presudu eksperata⁵⁰⁵. A ako mu nisu dostupni eksperti, onda on ima obavezu da sa drugim stručnim muslimanima ovo razmotri. Ovo ne smije nikome drugome da prepusti osim njima. I nije dozvoljeno da dvojica sudija koji pripadaju vjerskoj zajednici⁵⁰⁶ donose odluku u neslaganju bez da to izlože pred posjednicima naređenja (predvodnicima) među vama, i kroz to odluče što je Bog njemu dozvolio da zna i da se prema njegovoj presudi odrede (orijentišu) svejedno da li to njihovoj odluci odgovara ili ne.

Budno prati jer ova vjera je bila zarobljena u rukama zločinaca, tada se djelovalo po strastima i težilo se ka ovome svijetu.

Piši sudijama svojih provincija da ti dostave na uvid svaku presudu u kojoj su nesložni. Potom istraži te presude i ono što je u saglasju sa Knjigom Božijom i Sunetom Njegovog Poslanika kao i sa predajama⁵⁰⁷ tvoga Imama⁵⁰⁸. Zatim potvrdi tu presudu i obaveži ih da je prihvate.

A za ono što ti ostane nejasno, okupi stručnjake⁵⁰⁹ i razmotri ovo sa njima, te na kraju potvrdi ono u čemu postoji konsenzus stručnih muslimana. Jer zaista, svaka stvar u kojoj su

⁵⁰⁴ Arab.: wilaya – predvodništvo dato od Boga njegovim stvorenjima, nadležnost.

⁵⁰⁵ Arab.: ahl – znači najprije rođaci ili pripadnici-ili kao u izloženom slučaju, službenici i eksperti jedne stvari koja im je povjerena, pouzdana. Pripadnost na koju se misli može samo nastati preko porijekla, braka ili religije.

⁵⁰⁶ Arab.: ahl al-milla – pripadnici zajednice (vjere).

⁵⁰⁷ Arab.: al-atar – doslovno trag

⁵⁰⁸ Tokom oproštajnog Hadža Božiji Poslanik (s.) je rekao u džamiji al-Hif: "Zaista, ubrzo ću vas napustiti! I zaista, vi ćete meni doći, kod mora – jednog mora čija udaljenost je ono što leži između Basre i San'a. U njemu će biti posude od srebra, u broju koliko ima zvijezda na nebu. Čujte! Pitat ću vas za dva utega." Oni upitaše: "O Božiji Poslaniče, a šta su dva utega?" On reče: "Knjiga Božija je veći uteg. Jedna strana nje je u ruci Božijoj, a druga strana u vašim rukama. Zato je se čvrsto držite! Onda nećete nikada zastraniti i nikada se nećete spotaknuti. A manji uteg je moje potomstvo – ljudi moje kuće. Zaista, On Svemogući i Sveznajući me je obavijestio da se ovo dvoje neće nikada jedno od drugog rastati dok na moru ne dođu kod mene! Kao ova dva moja prsta," pri čemu je prislonio svoja dva kažiprsta jedan do drugog. "A ja ne kažem kao ova dva," pri čemu je svezao svoj kažiprst sa srednjim prstom, "tako da jedan drugog nadilazi."

⁵⁰⁹ Arab.: al-fuqaha' – stručnjaci. Al-fiqh, razumjevanje struke. Ispravno je na ovom mjestu shvatiti kao struka.

podanici nesložni, mora se orijentisati prema Imamovoj presudi. Imam traži Božiju pomoć i trudi se da čuva granice⁵¹⁰ Božije i podanike podvrgne Njegovom naređenju – a nema snage osim kod Boga.

Potom se posveti pitanjima svojih službenika i povjeri im zadatke tek nakon što ih provjeriš; ne postavlja ih dajući nekome prednost niti iz samovolje, jer oboje rađa nepravdu, prevaru i prinudu nad podanicima. Takav zadatak nikada ne može ispravno izvršiti pokvarenjak kome je data prednost. Zato biraj bogobojazne i učene – one sposobne za vođstvo, sa iskustvom i poniznošću, koji potiču iz čestitih porodica i pionira islama; oni su najčasniji u moralnom pogledu, najodličnijeg ugleda, s najmanjom sklonošću strastima i najširim uvidom u ishod stvari.

Obezbijedi im obilna sredstva za život, jer im ona daju odlučnost da se poprave i da ne budu ovisni, te sprječavaju da se služe onim što im nije povjereno; a nedostatak toga bit će dokaz protiv njih ukoliko prekorače tvoje naređenje ili zloupotrijebe povjerenje.

Nadziri njihov rad i postavi poštene, odane posmatrače nad njima; jer, ako imaš brižnu i tajnu brigu za njihova pitanja, službenici će biti potaknuti da postupaju u duhu povjerenja i da se prema podanicima ophode pristojno.

Budi oprezan sa svojim pomoćnicima: ako se pokaže da je neko od njih pružio ruku izdaji, a izvještaji posmatrača budu suglasni, to je dovoljno kao svjedočanstvo. Tada mu treba odrediti kaznu i pozvati ga na odgovornost za djelo koje je počinio.

Nakon toga odredi mu mjesto poniženja, obilježi ga krivicom izdaje i objesi mu oko vrata sramotnu optužbu.

Nadziri pitanje danka⁵¹¹ u smislu da koristi onima koji su ga dužni plaćati, jer u njihovom je interesu i interesu svih ostalih. A nema dobra za druge osim s njima, jer su ljudi svi ovisni o danaku i onima koji su ga dužni plaćati. Ti trebaš još više obratiti pažnju na izgradnju zemlje nego na skupljanje prihoda, jer se prihodi mogu uspostaviti samo razvojem zemlje. Ko iziskuje osnovne poreze, a ne potiče razvoj zemlje, uništava provincije sa svojim stanovnicima i njegova vlast će trajati samo kratko. Pozovi kod sebe one koji prikupljaju prihode svih provincija i zahtijevaj od njih da dostave izvještaj o stanju i izlože svoje prijedloge, kako bi se zemlja mogla što bolje unapređivati. Potom se informiši kod stručnjaka kako oni procjenjuju stanje koje ti je preneseno od posmatrača. Ako se budu žalili zbog otežavajućih životnih okolnosti — zbog suše, poplava ili uništenih usjeva — pruži im olakšicu, nadajući se da će to biti dovoljno da im se situacija poboljša. Ako im je potrebna konkretna pomoć da nastave, pruži im je da se njihova situacija stabilizira. Sve ono čega ih rasteretiš ne smije ti pasti teško, jer to je investicija koju će ti ljudi vratiti kroz obnovu provincija i poboljšanje okolnosti u tvojoj vladavini. Tako ćeš zadobiti njihove simpatije, odanost, dobre namjere i iskrenost. Dobrota će se proširiti, učinkovitost porasti,

⁵¹⁰ Arab.: al-hudud, množina od al-hadd: granica, rub, kao žica, zid zemljišnog posjeda. izolacija ili razdvojenost između dvije stvari. Ali Kur'anski tekst misli na granice Božije (hududi-llah). Određena kazna za prestupanje iste.

⁵¹¹ Arab.: al haradž – Ono što vladar naplaćuje kao porez na zemlju i šume.

produktivnost uvećati, a Bog će njihove okolnosti olakšati. Danak se ne smije ubirati uporno i preko iznude. Možda će se dogoditi situacije na koje ćeš se poslije morati osloniti, a oni će ih tada rado preuzeti. Jer prethodno napredovanje zemlje može podnijeti ono što im kao obavezu naložiš, dok prethodno izrabljivanje zemlje donosi samo osiromašenje stanovnika, vođeno upraviteljima koji su zauzeti time kako da sakupljaju poreze, želeći u kratkom vremenu ostvariti sebične ciljeve, a iz poučavanja izvlače malu korist. Ostvari rezultat s podanicima sa zahvalnošću, i Bog će te nagraditi, a Imam će biti zadovoljan.

Potom se pobrini za svoje pisare i znaj sposobnosti svakog od njih kako bi ih postavio na odgovarajuća mjesta. Dodijeli im stupnjeve i odlikovanja. Povjeri najboljim od njih svoje stvari i pisma koja sadrže tvoje strategije i tajne onome ko je najpošteniji i s kim možeš raspravljati o najosjetljivijim temama. Čovjek koji je pametan i iskren najpouzdaniji je da čuva tajne; onaj koga čast ne čini oholim, koji privatno i javno lojalno prenosi razmjenu prepiske tvojih okružnih upravitelja i tvoje instrukcije, te pazi na prihode i rashode. On ne treba donositi sporazume u tvoje ime koji ti donose štetu, niti smije biti nesposoban da ukine određeni sporazum koji tebi šteti. Ne smije biti neznalica u procjeni svojih sposobnosti, jer onaj ko pogrešno procijeni vlastite sposobnosti još je nezaliji u prosuđivanju tuđih. Angažuj za svoje pisare, knjigovođe i administraciju ljude iz vojske, čijim izborom si se sam pozabavio, jer ovo su najosnovnije i najkorisnije stvari za tvoje podanike. Tvoj izbor ne smije se zasnivati samo na tvojoj procjeni, jer kandidati stavljaju upravnikovu sposobnost na iskušenje svojim podilaženjem i servilnošću, a iza toga ne stoji iskrenost ni pouzdanost. Provjeri ih kroz zadatke koje su im postavili tvoji pravedni prethodnici. Budi obziran prema onima koji su među narodom na najboljem glasu, koji zbog svoje korektnosti i pouzdanja uživaju najveći ugled, jer to je upozorenje tvojoj vlastitoj iskrenosti prema Bogu i onome po čijem si naređenju postavljen, po naredbi tvog Imama. Upozori ih na dobrotu i blagost u izvršavanju dužnosti. Imenuj za svaku svoju potrebu jednog od njih za predsjednika, koga ni značenje ni količina zadataka neće preopteretiti. Kad se kod jednog od tvojih postavljenika dogodi prestup ili pogrešno ponašanje, a ti mu ne posvetiš pažnju, to će biti pripisano tebi. Ali ako se pokaže posebna zasluga tvojih saradnika, to će također biti upisano tebi, pored nagrade koju ti Bog priprema.

Obrati pažnju na trgovce i zanatlije, dobro ih savjetuj kako one koji djeluju na jednom mjestu, tako i trgovačke putnike koji svojim radom osiguravaju sredstva za život zemlje. Oni su službenici koji privređuju i donose dobra iz dalekih, udaljenih područja, preko zemlje i mora, planina i dolina, jer ne može svaki stanovnik sam osigurati ono što mu je potrebno, čak ni iz neprijateljskih krajeva. Bog je omogućio da koristi dospiju do ljudi posredstvom trgovaca i zanatlija. Pruži im zaštitu i sigurnost i zauzmi se za njihova prava. Oni su miroljubivi, od njih se ne očekuje nesreća i oni se zalažu za socijalno pomirenje. Ništa ne vole više od zaštite i sigurnosti društva pod čvrstom vlašću. Provjeravaj njihove prilike u središtu vlasti, kao i u provincijama. Znaj, ipak, da među njima neće biti malo onih s kojima je teško komunicirati, koji su pohlepni ili teže monopolizaciji i određivanju cijena — to donosi nazadak stanovništvu i sramotu za vlast. Zabranjuj skupljanje osnovnih namirnica u

kriznim situacijama, jer Božiji Poslanik (s.a.v.s.) to je zabranio. Trgovina treba biti prožeta tolerancijom, pravednim vaganjem i cijenama, gdje ni prodavac ni kupac ne budu oštećeni. Ko prekrši ovu zabranu i gomila robu, kazni ga primjerom, ali ne prelazi granice, jer takva je praksa Božijeg Poslanika (s.a.v.s.).

Nakon toga, s Božijom pomoći, usmjeri pažnju na najniži stalež, bespomoćne, siromašne i potrebite koji žive u jadnim i hronično slabim uvjetima. Među njima su prosjaci i oni koji se stide tražiti pomoć. Čuvaj, s Božijom pomoći, ono što ti je On povjerio za njihovu brigu. Odredi u svakoj provinciji njihov udio iz prihoda islamske riznice, jer onome ko živi najudaljenije pripada jednako kao i onome kome je u neposrednoj blizini. Oboje su pod tvojom odgovornošću. Ne opravdava te ako zapostaviš ono što ti se čini malim, zbog važnijih poslova. Nemoj skretati interesovanje s njih, niti pokazivati nadobudnost. Navikni se na skromnost, jer tada Bog uzvisuje tvoj položaj i spušta krila samilosti nad slabima, a oni to osjete. Provjeri stanje onih koji se ne povezuju s tobom jer njihova siromašna pojava upada u oči i ljudi ih preziru. Pošalji prema njima povjerljive, bogobožne i ponizne ljude koji će ti prenijeti njihovo stanje. Postupi prema njima tako da pred Bogom možeš odgovoriti časno na Sudnji dan. Oni su među podanicima prema kojima je pravedno postupanje preče nego prema drugima. Postupaj prema svakome tako da možeš odgovarati Bogu. Potrudi se oko siročadi, staraca, nemoćnih i onih koji se stide tražiti pomoć. Odredi im stalnu potporu i budi im oslonac, jer oni su Božiji robovi. Traži bliskost s Bogom kroz njihovu pomoć, davanje prava i očuvanje dostojanstva. Iskrena djela nadopunjuju iskrene namjere. Neće svako biti zadovoljan ako im samo ispuniš pravo, jer neki žele i savjet i razumijevanje. Ovo je težak teret za upravitelje, jer svako pravo i obaveza je velika odgovornost. Ali Bog olakšava onima koji teže onom svijetu, koji su ustrajni i pravedni, a Njegova je nagrada zajamčena. Budi jedan od njih i traži pomoć od Boga. Rezerviši dio vremena za ljude u potrebi, budi slobodan za njih, drži otvorene sjednice i pri tom budi ponizan prema Bogu koji te je stvorio. Pri tom drži podalje od njih svoju vojsku, stražu i snage sigurnosti, kako bi onaj, ko ima nešto da izloži, mogao da ti se obrati i govori bez da mu bude neugodno. Jer čuo sam Poslanika Božijeg (s.) više nego u jednoj prilici da kaže: "Nikada jedan Umet, u kojem pravo slabijeg naspram moćnog ne bude zastupano bez straha, neće doseći uzvišenost⁵¹² niti uspjeh." Pri tom strpi se kod njihovih gluposti⁵¹³ i grubosti i njihovih nesposobnosti da se izraze/artikuliraju. Izbjegavaj da se prema njima pokazuješ ozlojeđenim ili ponosnim. Tada će te Bog obasuti Svojom samilosti i odrediti ti nagradu za tvoju poslušnost. Šta god da udjeliš, udjeli to s radošću; a ako nešto uskratiš ili otkažeš, učini to na lijep način, s izvinjenjem. Pri tom budi ponizan, jer Bog voli ponizne. Među tvojim pomoćnicima neka ti najbliži budu oni koji su najblaži, najprijatniji pri opominjanju i najljubazniji u ophođenju. Ipak, postoje zadaci koje nezaobilazno moraš preuzeti. To uključuje odgovaranje svojim službenicima kada tvoji pisari nisu u prilici. Tvoja je dužnost upravljanje ljudskim potrebama

⁵¹² Arab.:tuqadas – slava, čast, divljenje, biti odlikovan

⁵¹³ Arab.:al-harq – misli se na to da se ophodi grubo, nasilno i žestoko

koje ti se iskazuju. U to spada i nadzor nad prikupljanjem onoga što tvoji pisari i blagajnici skupljaju. Ne susteži se u tome; dodijeli svakom odgovornom licu savjetnika koji će ga pratiti u njegovom resoru kako bi te rasteretio. Sve tvoje odluke trebaju biti donesene nakon promišljanja i detaljnog, transparentnog razmatranja sa odgovornim licima.

Upotpuni svakog dana predviđene obaveze, jer svaki dan ima svoju vlastitu odredbu.

Rezerviši najbolji i najplodonosniji dio svog vremena između tebe i Boga. Čak i ako sve to vrijeme posvetiš Bogu, važno je da imaš ispravnu namjeru i da kroz to podanicima donosi dobro. Iskoristi ovo posebno vrijeme kako bi Bogu ispoljio svoju vjeru i ispunio svoje obaveze koje imaš isključivo prema Njemu. I posveti Bogu svoje tijelo noću i danju, što je obavezno, jer zaista, Bog je samo Svome Poslaniku među svojim stvorenjima učinio obaveznim dodatne⁵¹⁴ obaveze rekavši: "I probdij dio noći u molitvi, to je samo tvoja dužnost; Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati." ⁵¹⁵

Ovo je jedna od posebnih stvari kojom je Bog odlikovao Svoga Poslanika i udostojio ga, koja nije obaveza ni za koga drugog, osim za njega, nego je riječ o slobodnoj, dodatnoj molitvi – nafili. Zaista, On kaže: "A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo – pa, Allah je doista blagodaran i sve zna."⁵¹⁶

Potom čuvaj se toga da se udaljiš na duže vrijeme od podanika, jer udaljavanje upravitelja od podanika dovodi do zasićenja i nepoznavanja onoga što ih se tiče. Odvaja ih od nužnog znanja, jer su uskraćeni za uvid, i uslijed toga važne stvari za njih postaju manje važne, a manje važne postaju velike. Lijepo im postaje ružno, ružno lijepo, a istina s vremenom biva pokvarena. Zaista, upravitelj je također samo čovjek, koji ne posjeduje znanje o stvarima koje ljudi od njega skrivaju, jer govor sam po sebi ne nosi znak dovoljno jak da razdvoji istinu od laži.

Čuvaj se da prava drugih zapostaviš time što se udaljiš, jer tvoje postupanje može biti samo od nekoliko vrsta ljudi: ili si neko ko je sam velikodušan u udovoljavanju zahtjeva – zašto bi se onda udaljavao? Ili si onaj koji zbog svoje obaveze može udovoljiti pravu koje im pripada, ili radi velikodušnog djela koje ionako činiš. Ili naginješ tome da odbijaš zamolbe – u tom slučaju ljudi će prestati tražiti tvoju pomoć kada izgube nadu da će njihova potreba biti ispunjena, iako većina ljudskih potreba za tebe ne bi trebala predstavljati opterećenje, kao što je tužba na nepravdu ili zahtjev za pravednim postupkom. Zato izvuci pouku iz ovoga i zadovolji se onim što obećava uspjeh i što odgovara tvome razumu.

Upravitelj, u pravilu, ima svoj krug bližih i pouzdanih savjetnika oko sebe, među kojima povremeno dođe do drskosti, odvažnosti ili nedostatka pristojnosti. Uskrati svaku mogućnost takvog ponašanja. Ne dodjeljuj nikome iz svoje pratnje ili svojih pomoćnika dio zemlje, niti donosi odluke kako bi oni stekli privilegiju na račun drugih ljudi, bilo u pogledu

⁵¹⁴ Arab.: nafila, množina: an-nawafil – dodatak, dobrovoljni dodaci obaveznim namazima i molitvama

⁵¹⁵ Sura 17:79

⁵¹⁶ Sura 2:158

navodnjavanja ili drugih usluga zajednici. Takva prednost bi koristila samo njima, a sramota bi pala na tebe na ovom i na onom svijetu.

Budi pravedan u svojim odlukama kada se problemi iznesu pred tebe. Ustraj na istini, bilo da se ona primjenjuje na nekoga bliskog ili dalekog. Postojano se predaj Božijoj volji, teži prema dobru čak i kada ti je teško, jer tada je rezultat hvale dostojan. Ako podanici sumnjaju da im nanosiš nepravdu, otvoreno im objasni svoje razloge i svojim argumentima ukloni sumnje. Tako se vježbaš u samodisciplini i gradiš dobrodušan odnos s podanicima, a tvoje namjere se ispunjavaju na ispravan i saosjećajan način.

Ne odbij mir kad te neprijatelj pozove, jer to je faza predaha za tvoju vojsku i sigurnost tvoje zemlje. Ipak, budi oprezan – neprijatelj može koristiti mir kao priliku za nemar. Budi pametan i razmotri sve rizike, pouzdaj se u Boga u svemu. Ako s neprijateljem sklopiš ugovor ili mu pružiš zaštitu, drži se tog ugovora lojalno i čuvaj svoje obaveze. Ništa ljude bolje ne ujedinjuje u obavezama prema Bogu, pored različitih želja i stavova, nego poštovanje postignutog ugovora.

Osim muslimana, i oni koji im se pridruže drže se svojih obaveza među sobom, jer znaju koliko grozne posljedice povlači raskid ugovora. Dakle, nemoj izdati ugovornu obavezu, ne prekidaj dogovor i ne varaj neprijatelja, jer niko se ne smije okrenuti protiv Boga, osim neznalica i bijednika. Bog je učinio svoj ugovor i zaštitu svojom Samilosti među Svojim stvorenjima, osiguravajući im siguran prostor. Zato u ovome nema mjesta pokvarenosti, laži ni prevari.

Ozlojeđenost u nekoj stvari koja te veže za Boga ne smije te navesti na nepravedan raskid. Tvoja postojanost pred nevoljama, od kojih se nadaš da će biti oslobođen i da će imati dobar ishod, bolja je od izdaje, čije posljedice se moraš bojati i za koje ćeš biti pozvan na polaganje računa pred Bogom. Čuvaj se da ne prosipaš nedozvoljenu krv, jer ništa ne vodi bliže kazni niti ima veće posljedice, niti je prikladnije da poništi Božiju milost i skрати trajanje života. Uzvišeni Bog će na Sudnjem danu prvo suditi o međusobnom prosipanju krvi. Ne osnažuj svoju vladarsku moć prolijevanjem nedužne krvi, jer to oslabljuje vladavinu i vodi je u propast, prije nego što pređe u ruke drugih.

Ne možeš dobiti oprost ni kod Boga ni kod mene za namjerno ubistvo, jer za takvo djelo mora biti provedena tjelesna osveta. Ako, pak, pogriješiš i prekoračiš ovlaštenje prilikom izvršavanja kazne bičem, sabljom ili rukom, zamah šake ili nešto manje može biti smrtonosno. U tom slučaju tvoja nadmenost položajem ne smije te spriječiti da izvršiš odštetu porodici ubijenog, koja im pripada.⁵¹⁷

Čuvaj se samoljublja, jer ono je uporište svega što ti se na sebi dopada i što voliš, te prekomjernog uživanja u pohvalama. Ovo je jedna od najpouzdanijih prilika za šejtana da izbriše ono što je dobro u onima koji čine dobro.

Čuvaj se također toga da prebacuješ svojim podanicima iskazivanje svog dobročinstva, da se hvališ brojnošću svojih dobrih djela ili da im nešto obećaš, a potom djeluješ suprotno svome

⁵¹⁷ Sura 16:33

obećanju. Takva djela uništavaju dobra djela, hvaljenje samoga sebe oduzima svjetlost istine, a vjerolomstvo za sobom povlači neizbježno prezir kod Boga i ljudi. Uzvišeni Bog kaže: “O kako je Allahu mrsko kad govorite riječi koje djela ne prate!”⁵¹⁸

Ne požuruj stvari prije nego što dođe njihovo vrijeme, i ne budi popustljiv prema njima kada dođe trenutak da se obave. Ne istrajavaj uporno u onome što je zabranjeno i ne pokazuj slabost u sprovođenju onoga čija je ispravnost jasna. Odredi svojoj stvari njeno pravično mjesto i vodi svaku situaciju onako kako je prikladno.

Čuvaj se toga da tražiš samo za sebe ono što je pravo, a što je jednako dostupno svima. Ne budi bezbrižan prema onome što te se tiče i ne zanemarujući ono što je jasno vidljivo svima, a što je važno da se obavi. U kratkom roku stvari će se otkriti, a Onaj koji sve potčinjava pojaviti će se sa Svojom moći, i oni koji su bili oštećeni tražit će nadoknadu od onih koji su počinili nepravdu.

Nakon toga savladaj žestinu svoga ponosa, neobuzdanost svoje snage, snagu svoje ruke i oštrinu svoga jezika. Pazi na sve to da se ne predaš nekontrolisanoj srdžbi i da zadržiš svoj autoritet pod kontrolom. Ako se ipak dogodi da osjetiš srdžbu, usmjeri svoj pogled prema nebu dok te ona ne napusti i dok ne povратиš svoju volju pod potpunu kontrolu.

I ti se nikada u tome nećeš moći sustegnuti dok se preko sjećanja na povratak⁵¹⁹ tvome Gospodaru ne uveća⁵²⁰ briga.

Potom znaj da je u ovom našem nalogu prema tebi sve uneseno što te Bog vodi ispravnom putu i u čemu je tvoj uspjeh, što treba da te upozori na ono što si od nas vidio. Tako će tvoje vrijeme vladanja biti vrijeme pravedne uprave, napredovanja sa potrebnim vrlinama, tragom tvoga Poslanika (s.) i u skladu sa propisima Božijeg pisma. Dakle, slijedi ono čemu si kod nas svjedočio, kako smo mi postupali.

Neka bude tvoja obaveza da se sam podvrgavaš naporima i da slijediš ono čime sam te ovim nalogom obavezao. Time sam se osigurao da sam svoje obaveze prema tebi izvršio kroz ovaj dokaz, Nalog o upravljanju, kako ne bi imao izgovor kada tvoja duša poželi krenuti za svojim strastima. Ništa ne čuva od zla i ništa ne pruža uspjeh osim Boga, čija je Slava Uzvišena.

I na to još, što mi je Božiji Poslanik (s.) u svojim opomenama savjetovao, spada poticanje na namaz⁵²¹, zekat⁵²² i ono što posjeduje tvoja prava. Sa ovim završavam svoj nalog prema tebi i nema snage niti moći osim kod Boga, Uzvišenog, Moćnog.

⁵¹⁸ Sura 61:3

⁵¹⁹ Arab.:ma'ad

⁵²⁰ Sura 113. Sahifa as-Saggadiyya: od Abu Hamza prenosi moljenje, koje je Imam učio u zadnjoj trećini noći: “Onaj ko tebi putuje, on na stvaranju ima kratak put, jer ti se ne sakrivaš od Svojih stvorenja, nego oni (loša djela njihova, onih koji te traže) zaklanjaju Te njima.”

⁵²¹ Arab.: as-salah: namaz; misli se na obavezni svakodnevni namaz, ali i svaki drugi, inkluzivno za Poslanika i njegovu porodicu.

⁵²² Arab.: zakat – znači doslovno očišćenje, ali također i uvećanje (blagoslov preko izdvajanja imetka)

Molim Boga sa puninom Njegove Milosti i Njegove Silne Moći, da ispuni svaku želju⁵²³, da meni i tebi On podari uspjeh, da se držimo Njegovog zadovoljstva i Njegovih jasnih argumenata za Njegova Stvorenja, pristižuće lijepe pohvale među Njegovim robovima i uglednim utjecajem i posljedicama na zemlje, punom Milosti i umnožavajućim počastima i da On za mene i za tebe ispuni život spokojem⁵²⁴ i svjedočenjem⁵²⁵. I zaista, kod Njega su naše želje.

I neka je mir na Poslanika Božijeg, Bog Blagoslovio Njega i pravedne i čiste iz Njegove Porodice, Bog ih Blagoslovio mirom⁵²⁶ obilnim.

2.7 Njegov Govor, koji je postao poznat kao ad-Dibag⁵²⁷ propovijed (brokat, dragulj)

Slavljen neka je Allah, Tvorac svega stvorenog, Stvaralac ranog jutra, Onaj koji oživljava mrtve i Onaj koji budi one koji su u grobovima! Svjedočim da nema Boga osim Boga, samo Jedinog, Njega bez sudruga, i da je Muhamed Njegov rob i Njegov Poslanik, Bog blagoslovio Njega i Njegovu Porodicu.

O robovi Božiji! Najbolja molba naklonosti Njegove Uzvišenosti jeste sjećanje na Njega, vjerovanje u Boga i Njegove Poslanike, i prihvatanje onoga što su od Boga donijeli – trud na Njegovom putu kao vrhunac predanosti (islam), te priznanje jedinstva Božijeg, što je prirodno da se očituje⁵²⁸. Obavljanje namaza, koji je stub vjerovanja, izdvajanje⁵²⁹ (zekat), koji je ispunjavanje obaveza i post tokom mjeseca ramazana, što je jedan stabilan oslonac i hadž⁵³⁰ i umra⁵³¹, koji otklanjaju siromaštvo, brišu grijeha i čine da se zasluži Dženet.

Održavanje rodbinskih veza je imetak; ono produžuje život i pruža osnaženje. Skrivena milostinja briše pogreške i gasi Božiju srdžbu, Slavljen neka je On i Uzvišen, dok javna milostinja otklanja ružnu smrt, a lijepa uslužnost čuva od loše propasti.

⁵²³ Sura 55:29

⁵²⁴ Arab.:as-sa'ada – spokoj, misli se na to da se donese odluka koja vodi ka dobrom ishodu.

⁵²⁵ Arab.:aš-šahada – znači doslovno svjedočenje, ovdje misli očito na (stvarno) žrtvovanje

⁵²⁶ Arab.:taslim: mir (salam) preneseno at-taslim: doslovno predanost. Dio u namazu u kojem onaj ko klanja sjedeći uči: as-salamu'alain (...)” (“Mir neka je sa nama(...)”)

⁵²⁷ Arab.:dibag – brokat

⁵²⁸ Arab.: al-fitra – praiskonsko, prirodna naklonost; praiskonska osobina, po prirodi tako

⁵²⁹ Obavezno izdvajanje

⁵³⁰ Arab.:al-hagg – misli se na hodočašće Kuće Božije, iz razloga da se posveti ta kuća

⁵³¹ hodočašće

Uroni u zahvaljivanje Bogu; visoko uzvišeno je sjećanje na Njega, jer to je najbolje sjećanje. Ono je sigurnost od dvoličnosti i oslobađanje od dženemanske vatre, te podsjeća onoga koji se u tome trudi na sve dobro koje Bog dijeli, a njemu pripada odziv ispod Prijestolja (Arš). Želite ono što je bogobojaznima obećano, jer Božije obećanje je najiskrenije obećanje: kada god On nešto obeća, On to obećanje održi tačno onako kako je obećao.

Slijedite stoga predvodništvo Poslanika Božijeg (s.), jer on vodi najbolje, a slijedeći njegovu praksu pratite najplemenitiji put. Upoznajte Pismo Božije, Slavljen neka je On i Uzvišen, jer ono je najljepša novina i najbolja opomena. Priskrbite si stručno znanje o njemu, jer ovo Pismo oživljava srca. Liječite se njegovom svjetlošću, jer ono je lijek za ono što je u srcima. Produžite njegovo učenje, jer to je najljepši govor. "A kada vam se Kur'an uči, tada budite tihi i oslušajte, kako bi vam se smilovalo."⁵³²

A kada budete upućeni Njegovim znanjem, djelujte po onome čemu ste poučeni, kako biste bili uspješni. Znaite, o robovi Božiji, da je znalac koji svoje znanje ne koristi, koji postupa drugačije umjesto po svome znanju, u zabludi jednako kao i onaj koji je neznalica i koji se nije probudio iz svog neznanja. Još je snažniji dokaz protiv njega, a pred Bogom je još vrijedniji prijekor. Žaljenje ovoga znalca, lišenog svog znanja, trajnije je od žaljenja neznalice zbog njenog neznanja. Obojica su u zabludi, izgubljeni, zastranili i odvojeni od onoga što ih okružuje; kako je ništavno ono što čine!

Robovi Božiji, ne sumnjičite se, kako se ne biste dvoumili, i nemojte dvoumiti, da ne biste poricali. Također, nemojte poricati, kako se ne biste kajali. Nemojte sami sebi praviti izgovore kojima biste sebi davali pravo, niti da vas izgovori zavode na puteve sumraka, na kojima ćete propasti. Ne laskajte jedni drugima na račun istine, kada ona dođe do vas i kada je prepoznate, jer tada ćete doživjeti siguran gubitak.

Robovi Božiji, čvrstoća spada u bogobojaznost, a zaštita u to da ne tražite kako biste Boga prevarili. Zaista, najpravedniji čovjek je onaj koji je prema svome Gospodaru najskromniji i najstidniji, a onaj koji najviše vara sebe jest onaj koji je neposlušan prema svome Gospodaru.

Ko je Bogu pokoran, dostiže sigurnost i radosnu vijest, ali onaj koji mu nije poslušan, potpuno će zakazati, zažaliti i neće ostati neoštećen. Molite Boga za sigurno uvjerenje, jer ono je glava vjere. Žudite od Njega zdravlje, jer ono je najveća milost, i izvucite iz njega korist za ovaj i onaj svijet. Težite uspjehu, jer on je solidan temelj. Znaite da je srcu neophodno izvjesno uvjerenje u strahopoštovanje. Najbolje služenje istini sadržano je u izvršavanju obaveze, a najgore je pogriješiti, jer svaki propust je neumjesna novotarija, a svaka takva novotarija⁵³³ vodi u zabludu i uništava sunnet.⁵³⁴ Prevaren je onaj koji bude prevaren za svoju vjeru, a vrijedan zavidnosti je onaj čija je vjera ostala neokrnjena i čije

⁵³² Sura 7:204

⁵³³ Arab.:bid'a – misli se na unošenje nečega u vjeru, onoga što njoj ne pripada

⁵³⁴ Arab.: sunanh – praksa časnog Poslanika (s.)

uvjerenje je zdravo. Sretan je onaj koji iz sudbine drugih ljudi uzima pouku, a nesretan je onaj koji pusti da bude prevaren svojom strašću.

Robovi Božiji! Znajite da i najmanja hvala može predstavljati idolopoklonstvo, dok iskreno djelo vodi ka uvjerenju. Strast vodi prema vatri, a društvo sa onima koji su ovisnici o užitcima čini da se Kur'an zaboravi i da šejtan bude prisutan. Pomjeranje Svetih mjeseci povećava poricanje, a djela neposlušnosti vode prema srdžbi Svemilosnog, koja vodi prema vatri. Zabranjeni razgovor sa ženama vodi prema nesreći i čini da srca zastrane; zurenje prema njima oduzima nepomučeno svjetlo pogleda, dok skriveni pogledi predstavljaju šejtanske zamke. Pridruživanje nepravednom vladaru rasplamsava vatru.

Robovi Božiji! Budite iskreni, jer Bog je sa iskrenima, i izbjegavajte laži, jer one su izvan vjerovanja. Iskrenost vodi u spasonosnu čast i ugled, dok onaj koji laže stoji na rubu padanja u ambis. Govorite istinu, kako biste preko nje postali poznati i radite po njoj, kako biste joj pripadali. Dajte povjerena dobra nazad onima koji su vam ih povjerali i održavajte odnose sa svojom rodbinom, iako oni ponekad postupaju ružno prema vama. Pružite udio u onome čemu je vama dato obilje i onima koji vam uskraćuju; kada sklopite ugovore, tada ih ispoštujte. Kada sudite, budite pravedni, a kada doživite nepravdu, ostanite postojani. Učini li vam se zlo, oprostite i budite blagi, kako biste željeli da vama bude oprošteno. Ne hvalite se svojim precima i ne dajte sebi ružne nadimke, jer ružni nadimci označavaju grešnost nakon što ste vjerovali.⁵³⁵

Ne šalite se i ne rasrđujte jedni druge, ne budite oholi jedni prema drugima.

Ne ogovarajte jedni druge: zar neko želi da jede mrtvo tijelo brata svoga kada ovaj umre?⁵³⁶

Ne zavidite jedni drugima, jer zavist uništava vjeru kao što vatra guta suho drvo!

Nemojte mrziti jedni druge, jer to uništava dobre osobine; ipak širite mir u svijetu i svaki pozdrav uzvratite ljepše od onoga kako ste bili pozdravljeni. Smilujte se udovici i siročetu! Pomažite slabe koji su pogođeni nevoljom, prezadužene, one koji su na Božijem putu ostali bez sredstava, putnike i prosjake, uključujući robove i one koje ste otkupili da budu slobodni, te sve ostale koji su u potrebi. Pomozite potlačenima i udijelite dijelove naslijeđa. Pokažite stvarni trud za Božije zadovoljstvo, jer On kažnjava strašno, i trudite se pri tom na Njegovom putu. Pobrinite se za gosta onako kako dolikuje, obavljajte pranje na lijep način i čuvajte namaz u njegovo propisano vrijeme, jer oni imaju kod Boga visok stupanj. "Ko slobodnom voljom nešto učini, za njega je bolje..."⁵³⁷, jer Bog je zahvalan i sve zna!"⁵³⁸

Budite solidarni (sarađujte) pri skrušenosti i bogobožnosti, ali ne kod prestupa niti kod neprijateljstava!⁵³⁹

⁵³⁵ Doslovno vjerovanje

⁵³⁶ Sura 49:12

⁵³⁷ Sura 2:184

⁵³⁸ Sura 2:158

⁵³⁹ Sura 5:2

Znajte, vi robovi Božiji, da pogrešno očekivanje krade razum, obećanja iznevjerava, vodi ka neopreznosti i duboko žaljenje povlači za sobom. Odrecite se pogrešnih očekivanja, jer ona vode prema pogrešnom zaključku, a ko ga slijedi, vara se. Djelujte ravnodušno, bilo da osjećate ushićenje ili smetnju; a ako doživite ushićenje, budite zahvalni i osnažite ga, jer Bog je obećao onima koji su predani najljepše, a onima koji su zahvalni – uvećanje mnogo čega! Zaista, ja ne poznajem ništa što je jednako dženetskom vrtu – a ipak tako bezbrižno biva prespavano od onih koji mu teže – i ništa što je kao džezenemska vatra, a biva zanemareno od onih koji je smatraju opasnošću i žele da je izbjegnu.

Niko neće moći zaraditi više od onoga što je čovjek zaradio za Sudnji dan, jer se tamo čuvaju uštede i obznanjuju tajne.

Znači, onaj kome istina nije od koristi, njemu će laž⁵⁴⁰ škoditi. Koga ispravno usmjerenje (uputa na pravi put) ne učini ispravnim, njemu će škoditi zabluda i onome kome uvjerenje ne bude koristilo, njemu će sumnja škoditi.

Vaša sudbina je jedno putovanje i zato vam je pokazano koja su vam sredstva potrebna za to putovanje. Slušajte⁵⁴¹! Ono čega se za vas najviše plašim su: njegovanje velikih očekivanja⁵⁴² i slijeđenje strasti⁵⁴³.

Čujte! Ovaj svijet okreće nam leđa i nagovještava kraj, a onaj svijet prilazi i nagovještava stizanje. Čujte! Danas se dešava priprema, a sutra je utrka! Čujte! Cilj trčanja je Dženet, ali vatra je kazna. Čujte! Vi se nalazite u dozvoljenim vremenskim periodima, koji su ograničeni i vođeni žurbom. Ko u danima koji su mu dozvoljeni djeluje pravedno za Božije zadovoljstvo, prije nego njegov rok prođe, njemu će njegovo djelo biti od koristi, a vrijeme mu neće škoditi. Ali ko u danima njegove odgode ništa ne čini, njemu će njegovo vrijeme škoditi i njegova djela neće biti od koristi.

O robovi Božiji! Pribjegnite osnovama vašeg vjerovanja – kroz pravovremeno obavljanje namaza, uspostavljanje zekata čim za to dođe vrijeme, kroz ponizno moljenje i ponašanje puno strahopoštovanja, kroz održavanje rodbinskih veza, strah od proživljenja, izdvajanja prema onima koji se mole, prema uglednom i slabom, učenjem Kur'ana i postupanjem po njemu, kroz iskren govor, održavanje obećanja i vraćanje dobara koja su vam povjerena. Stremite prema nagradi Božijoj i bojte se Njegovog kažnjavanja! Trudite se na putu Božijem sa vašim imetkom i sa samima sobom. Opremite se na ovom svijetu onim što je dobro za vas i obezbijedite se, čineći dobro, kako biste bili nagrađeni na dan kada će samo onaj ko je bio dobar i dobro poslao ispred sebe biti nagrađen. Time završavam svoj govor i molim Boga da oprost i meni i vama!

⁵⁴⁰ Doslovno: ono što je pogrešno

⁵⁴¹ Arab.:ala – ni je li?! U smislu, pažnja, pazite

⁵⁴² Misli se na prevelika nadanja i pretjerana očekivanja

⁵⁴³ Arab.:al-hawa – raspoloženje

2.8 Mudrosti, poticaji i upozorenja

Tako da: u vatru vodi smutnja i prevara. Zato budite oprezni i bojte se Božije sile. Zaista, Bog svojim robovima ne želi zastranjenje niti da ih postepeno vodi ka propasti, a da to ne primijete, nakon što ih je na pravi put uputio i upozorio. Iz ovog razloga, rob u svom nastojanju ide tako daleko u zabludu da zaboravi držanje obećanja i misli da je dobro postupao. Tako on ostaje u ovom stanju, u pretpostavci, nadi i nepažnji prema onome što mu je od objave stiglo: preopterećuje se obavezama i pri tome propada, dok boravi pod garancijom Božijom. On radi s bezobzirnim, budi se sa griješnicima i svađa se s vjernicima o pokornosti prema Bogu, smatrajući lijepom zaslijepljujuću neumjerenost.

Oni su narod čija su srca prožeta skepticizmom i sumnjom, koji se preko klevete uzdižu iznad drugih ljudi, dok misle da u njihovoj blizini nalaze Boga. To je zato što su sluge svojih hirova i raspoloženja, mijenjaju riječi mudrih i, preko svoga neznanja i sljepoće, iskrivljuju ih. Teže da preko toga dosegnu ugled i prominentnost, bez da idu ispravnim putem ili traže validne instance, bez poznatog svjetionika prema kojem će se orijentirati, ili bez izvora s koga mogu zahvatati. To se događa sve dok Bog ne otkrije odmazdu za njihove spletke i dok ih iz njihovog nemara ne probudi.

Oni se okreću prema onome ko je okrenuo leđa prema njima, a okreću leđa onome ko im se obratio, i u tome neće naći koristi; ono što su dosegli i njihove nade i želje, kojima su stremili i kojima su se divili, od svega toga bit će im zla kob, zbog koje će na kraju pobjeći od onoga ka čemu su hrlili.

I zaista, upozoravam vas na ove posrtaje i naređujem vam strahopoštovanje pred Bogom, osim kojeg niko ne može pružiti korist; i neka svako sam sebi priskrbi korist, ako je iskren (iako možda u to ne vjeruje), onako kako mu to njegovo srce nalaže.

Tako je samo onaj ko je uviđavan, ko čuje, razmišlja, razmatra, stiže uvid i iz iskustva uzima pouku, kao i onaj koji slijedi jasnu liniju, bez pre nagljivanja iz strasti i bez zastranjenja u mračne stranputice, što bi pridonijelo propasti njegove duše. S istinom se ne ponaša bezobzirno, govor ne kviri, a iskrenost ne muti – i nema moći niti snage osim preko Boga. Recite ono što vam je rečeno i priklonite se onome što vam je preneseno, te se ne izlažite onome što vam nije naloženo. Zaista, osjetit ćete posljedice za ono što ste uradili, za ono što ste izgovorili i za ono čemu ste težili. Čuvajte se sumnjičenja, jer ono je postavljeno kao iskušenje, i težite ka jednostavnosti. Običavajte međusobno ponašanje na bazi onoga što dolikuje u riječi i djelu. Trudite se u poniznosti i osjećaju straha i potrebitosti prema Bogu. Praktikuajte međusobnu skromnost, pristojnost i pažnju, i njegujte samosavlđavanje, jer je to zavjet Boga prema vama. Čuvajte se toga da jedni drugima ne želite zlo i da ne uskraćujete međusobnu pomoć; ovo dvoje spada u djela iz vremena neznanja.

O vi koji vjerujete, bojte se Boga! Neka svaka duša gleda šta je za sutra pripremila. Bojte se Boga, zaista, Bog je obaviješten o onome što radite.”⁵⁴⁴

⁵⁴⁴ Sura 59:18

O vi ljudi! Znajte sa sigurnošću da Bog svome robu ne daje ništa više, čak i kada se napregne u trudu, uloži ogromnu snagu i poduzme brojne napore, osim onoga što je u mudroj spomenici predodredio. Isto tako, pored njihove slabosti i nesvjesnosti, On im nije učinio pristupačnim ono što je propisano u mudroj opomeni.

O vi ljudi! Zaista, nijedna osoba neće dobiti ni najmanji dio preko svoje pameti, niti će joj zbog svoje gluposti biti uskraćeno i najmanje. Ko to zna i uzme u obzir, taj je najopušteniji među ljudima i ima koristi od toga. A ko ne radi tako, on je najzauzetiji među njima i snosi štetne posljedice.

Tako onaj koji misli da mu je milost ukazana, zaveden je dobrima koja mu pristižu. A tako poneki, koje ljudi smatraju nesrećom pogođenima, ustvari su blagoslovljeni.

Probudi se⁵⁴⁵, o uživaoče, iz svoje opijenosti i pobjegni iz svoje nemarnosti, zakoči svoju žurbu i razmisli o onome što dolazi od Boga, blagoslovljen je On i Uzvišen, utoliko se to tiče onoga što je neizbježno, neminovno i nužno. Onda ostavi svoj ponos i napusti svoju oholost, koncentriši se i sjeti se svoga groba i svoga boravišta, jer zaista, tvoj put vodi prema njemu i tamo je tvoje mjesto sudbinskog određenja.

Šta god da radiš, to će ti se vratiti⁵⁴⁶. Ono što siješ, to i žanješ. Ono što prouzrokuješ, to će te i zadesiti. Ono što pošalješ ispred sebe, sutra ćeš tome neizbježno stići.

Neka ti od koristi budu upozoravajući savjeti. Sačuvaj ono što si čuo i na šta ti je ukazano, jer te to prisiljava na odluku između dvije osobine: ili ćeš prema Bogu činiti ono što si čuo i razumio – pokornost, ili ćeš, ipak, na osnovu svoga znanja preko dokaza Božijeg biti zaveden. Zato budi veoma oprezan i uzmi to ozbiljno. Jer zaista: "Na Sudnjem danu će poreći da ste Njemu ravnim smatrali. I niko te neće obavijestiti kao Onaj koji zna."⁵⁴⁷

Zaista, spada u odluke Božije u mudroj predaji – On, u skladu sa Svojom dobrodušnošću ili srdžbom, nagradu ili kaznu određuje – da vjernik nije onaj, čak ni onda kada svoje riječi lijepo odabire, čije su osobine zadivljujuće i drugi mu daju prednost, koji ovaj svijet napušta a Boga susretne bez pokajanja, sa jednom od sljedećih osobina: Bogu u onome što mu je učinio obaveznim nešto pridružiti, ili htjeti ljutnju zadovoljavati kroz samouništenje, ili djelovati drugačije nego što je dogovoreno ili novotariju⁵⁴⁸ njegovoj vjeri učini poznatom, kako bi na taj način kod ljudi mogao da udovolji svojim potrebama, ili da mu pričinjava zadovoljstvo da bude pohvaljen za nešto što on uopće nije uradio, ili da ljude sreće sa dva lica, dva jezika, tiranijom i ohološću. I znaj da je parabola indikator za sličnost.

⁵⁴⁵ Otrijezni se

⁵⁴⁶ Onako kako radiš, tako će također i sa tobom postupati

⁵⁴⁷ Sura 56:14

⁵⁴⁸ Arab.:bid'a – označava unošenje novotarija u vjeru koja njoj ne pripadaju

2.8 Upozorenje i opis nemarnih⁵⁴⁹

On je rekao jednom čovjeku, koji ga je zamolio za dobar savjet:

Ne budi kao onaj koji se nada onome svijetu bez dobrih djela, i koji odgađa pokajanje dugim nadanjima, misleći da će još imati dovoljno vremena. Koji govori riječima onih koji se uzdržavaju, ali postupa kao oni koji žude za ovim svijetom. Kada mu od toga bude dato, ne biva zasićen, a kada mu nešto bude uskraćeno, ne zadovoljava se onim što ima. Nesposoban je da se zahvali za ono što dobija i teži da uveća ono što mu je preostalo. Odobrava zabrane protiv drugih, ali sebe ničim ne ograničava; naređuje ono što sam ne čini.

On voli pravedne, dok sam ne djeluje kao oni. Mrzi grešnike, dok je sam jedan od njih.

Prezire smrt zbog svojih mnogobrojnih grijeha, ali nastavlja činiti ono zbog čega smrt prezire. Kada se razboli, ustrajava u kajanju, a kada ozdravi, osjeća se sigurno i provodi vrijeme u dangubljenju. Kada se osjeća dobro, samodopadan je, a kada je stavljen na iskušenje, očajan je. Kada zapadne u nevolju, uči molitve nevoljnika, ali kada dođe blagostanje, okreće se zaludivanju. Njegov ego ga nadvladava slutnjama, dok ne može sa čvrstim uvjerenjem da ga savlada. Svoja dobra djela smatra posebno vrijednim, dok djela drugih ne cijeni.

On se brine za grijehе drugih, koji su manji od njegovih, a potajno se nada većoj nagradi za svoja djela, iako su manja od tuđih, pri čemu ljude omalovažava, a sebi laska. Kada postane bogat, zapada u oholost, a u iskušenju, kada postane siromašan, očajava i slabi.

Kada djeluje, to čini nedovoljno, ali pretjeruje u molitvi. Kada ga savlada strast, prepušta se neposlušnosti prema Bogu, a pokajanje odlaže. Kada ga zadesi katastrofa, udaljava se od linije vjerske zajednice. Djeluje poučno drugima, ali sam ne uči iz svojih pouka. Pretjeruje u upozorenju, ali sam ne prima upozorenja. Uobražen je u govoru, ali siromašan u djelu. Svađa se zbog prolaznog, a zanemaruje ono što je trajno. Dobitak vidi kao gubitak, a gubitak kao dobitak. Boji se smrti, ali ne žuri da iskoristi priliku prije nego što prođe.

Neposlušnost kod drugih smatra strašnom, a vlastiti veći neposluh smatra malim. Pravila povjerenih mu dobara ispunjava dok je zadovoljan i pošteđen, ali protivi se kada je nezadovoljan ili u iskušenju. Dok je pošteđen, vjeruje da je njegovo pokajanje prihvaćeno, a kada je iskušan, misli da je već kažnjen.

Uživanje u društvu bogatih više cijeni nego u društvu siromašnih koji se sjećaju Boga. Sudi drugima u korist svog ega, ali ne u korist drugih na račun svog ega. Vodi druge, a sam sebe vodi u zabludu. Njegova pokornost je prividna, ali istinski je nepokoran Bogu. Zahtijeva ispunjenje svojih obaveza, ali ne izvršava svoje obaveze prema drugima. Plaši stvorenja umjesto svog Gospodara, i ne boji se Njega u odnosu na Njegova stvorenja.⁵⁵⁰

⁵⁴⁹ Poštovani Šarif ar-Radi prenosi ovo upozorenje u Nahdž-ul-Balaghi bez posebnih odstupanja među mudrostima Vođe pravovjernih

⁵⁵⁰ Sayyid Radi je rekao: "Kada u ovoj knjizi (Nahdž-ul-Belaga) ne bi postojao nijedan drugi govor osim ovog, bio bi dovoljan kao korisna opomena, duboko poniruće mudrosti i duboki uvid za onoga ko je pronicljiv, kao i pouka za one koji posmatraju sa promišljanjem."

2.10 Opis bogobojaznih

On reče, nakon hvaljenja i slavljenja Boga:

Zaista, bogobojazni na ovom svijetu posjeduju čestitost. Njihov govor je ispravan, odjeća jednostavna, a hod skroman. Saginju se pred Bogom u poniznosti, pa obaraju poglede pred onim što je On zabranio. Pažnju posvećuju znanju. Za njih je svejedno da li se nalaze u nevolji ili im je ugodno, jer se predaju Božijoj odredbi s potpunim zadovoljstvom. Da nema određenih rokova, koje je Bog odredio, njihove duše ne bi u tijelima opstale ni na trenutak, zbog čežnje za nagradom i straha od kazne. Moćan je njihov Stvoritelj u percepciji njihovih duša, zbog čega je sve drugo malo u njihovim očima. Kad misle o Dženetu, osjete njegovu milost; kad misle o vatri – trpe njene nevolje. Njihova srca su obuzeta brigom, a od njihova zla ljudi su sigurni. Tijela su krhka, potrebe jednostavne, duše kreposne, a doprinos Islamu velik.

Noću ustaju, uče Kur'an i pravilno ga izgovaraju, tražeći lijek za svoje duše. Dođu li do ajeta koji ih tjeraju na sjetu, zadržavaju se u njegovom značenju; duše im bivaju privučene čežnjom, kao da je Dženet pred njihovim očima. Kad dođu do ajeta koji je zastrašujući, puštaju svoja srca da slušaju. Osjećaju se kao da čuju glasan vrisak džehemske vatre u ušima; drhte, spuštaju čela, ruke i stopala u sedždu i mole Boga za spasenje.

Tokom dana su strpljivi, učtivi, dobrodušni i bogobojazni. Strah ih glača kao što se strijela glača. Onaj ko ih posmatra pomisli da su bolesni, ali oni bolesni nisu. Onaj koji ih gleda, kaže: "Oni su opsjednuti" – ne, nego ih je obuzelo nešto veoma moćno. Kada ih neko pohvali, osjećaju strah od toga i kažu: "Ja poznajem sebe bolje nego drugi, a moj Gospodar me poznaje bolje nego ja sam sebe. O Bože, ne obračunaj sa mnom onako kako oni o meni govore, učini me boljim od onoga što oni misle i oprosti mi ono što oni ne znaju, jer Ti si Poznavalac svega skrivenog."

Znakovi bogobojaznog su: snaga praćena pobožnošću, nježnost, sigurno uvjerenje u vjeri, težnja ka znanju, inteligencija sa strpljivošću, samilosno opskrbljivanje ljudi, skromnost u bogatstvu, poniznost u služenju Bogu, ljubaznost i pored potrebitosti, strpljivost i pored teškoća, težnja prema dozvoljenom i odlučnost na pravom putu.

On sebi zabranjuje pohlepu i obavljanje dobrih djela s brigom da neće biti prihvaćena. Noću je njegova briga kako da bude dovoljno zahvalan, a ujutro kako da se Boga dovoljno sjeća. Ide na spavanje oprezno, a ustaje radosan. Oprez, jer se boji da bude ometen od sjećanja na Boga i sretan zbog onoga što je od Boga dobio.

Suprotstavlja se svom egu, ne popušta pred njegovim težnjama. Zadovoljstvo njegovih očiju je u onome što ne prolazi, usteže se od svjetovnog. Spaja uvjerenje sa znanjem, riječi s djelima. Lijenost mu je strana, njegova odlučnost i energija neumorna. Očekivanje je skromno, rijetko se prevari, srce ponizno, duša zadovoljna, lako dostupan, oprezan s vjerom, strast umrtvljena, mržnja savladana. Od njega se stalno očekuje dobro, a od njegovih loših djela ljudi su sigurni jer ne čini ništa loše.

Ako nakratko zaboravi, vraća se sjećanju. Oprašta nepravdu, pomaže onima koji mu uskraćuju i održava veze s onima koji ga izbjegavaju. Govor mu je nježan, postupci iskreni, djela stalna. U teškim vremenima postojan, u lakim – zadovoljan. Ne nanosi štetu, ne pokazuje zluradost, ostaje u istini. Kada šuti, ne osjeća se ojađeno; kada se smije, nije glasan; kada ga nepravедno napadnu, ostaje strpljiv dok Bog ne da njegovo pravo. Njegova duša je stalno opterećena, ali ljudima je s njim lako. Trudi se za onaj svijet, dok ovaj ostavlja ljudima na miru.

Njegovo udaljšavanje od onih koji se odaljšavaju od njega je odricanje i iskrenost, a priblijšavanje onima koji mu se priblijšavaju – blagost i milost. Niti je njegovo udaljšavanje zbog gordosti i oholosti, niti priblijšavanje prevara i lukavstvo.

(Staza rječitosti, govor br. 139)

2.11 Vjerovanje i poricanje

Zaista, Bog je otpočeo stvari i za sebe odabrao one koje želi za sebe. On je razdvojio ono što je htio. I tako je od onoga što voli – vjerovanje koje je preporučio – izveo iz svoga Imena.

Tako ga On podaruje onome od svojih stvorenja koje voli.

Potom ga je učinio jasnim i olakšao njegova pravila za onoga ko ih slijedi. On je otejšao svoje osnove za onoga ko se od njega okrenuo. On čini slavnim one koji su mu lojalni, pruža sigurnost onome ko uđe u vjeru i uputu onome ko ga slijedi, zaštitu onome ko se njime ukrasi, vjeru onome ko ga prihvati, pouzdanost onome ko se za njega zakači, uže onome ko se za njega uhvati, argument onome ko preko njega govori, čast onome ko ga prepozna, mudrost onome ko preko njega govori, svjetlo onome ko preko njega traži svetost, argument onome ko se preko njegove snage raspravlja, uspjeh onome ko preko njega debatuje, znanje onome ko ga čuva, tradiciju onome ko ga prenosi, presudu onome ko se prema njemu određuje, razum onome ko po njemu govori, suštinu onome ko istraжуje, razumijevanje onome ko razmišlja, uvjerenje onome ko koristi svoj intelekt, uvidavnost onome ko je odlučan, znak onome ko traži obilježja, pouku onome ko traži opomenu, spasenje onome ko u nju vjeruje, prijateljstvo s Bogom onome ko je čestit, bliskost onome ko je oprezan, oslonac na koji se može osloniti, opuštanje onome ko se prepusti, oblik onome ko dobro djeluje, najbolje onome ko se žuri prema dobru, sigurnost onome ko se strpi, odjeću onome ko je bogobojazan, čišćenje onome ko je razuman, zaštitu onome ko se preda i duh onome ko je iskren.

Vjerovanje je princip iskrenosti⁵⁵¹. Put principa iskrenosti je uputa. Najljepši atribut ovoga puta i njegov posebni kvalitet je uzvišenost.⁵⁵²

⁵⁵¹ Arab.: al-huda: Ispravna usmjerenost. Kur'anski pojam, koji stoji nasuprot onoga ko je zalutao (dalala) i misli se kao blago predvodništvo. Pojam je višeslojan u svom značenju u Kur'anu i tradiciji (as-Sunna). Ipak, važno je da u svom superlativnom značenju ukazuje da samo samom Bogu pripada upućivanje stvorenja na pravi put.

⁵⁵² Arab.: al-madžd – čast, slava

Put posjeduje jasnu⁵⁵³ metodu; njegov svjetionik svijetli blještavo svjetlo, kao što njegove lampe svijetle. On ima jedan visoki cilj, njegova staza je idealna⁵⁵⁴, njegov stadij sveobuhvatan, njegova nagrada izborena, odavno pripremana i iznesena od plemenitih jahača.⁵⁵⁵

Svjetionik ovoga puta su iskrena djela, njegove lampe su čednost, smrt je njegov cilj, ovaj svijet je mjesto njegove utrke, proživljenje je njegov stadion, Dženet je nagrada a vatra je kazna, strah je njegova priprema⁵⁵⁶, pa su oni koji čine dobro, jahači u ovoj areni.

Preko vjerovanja dolazi se do pravednih djela. A preko pravednih djela dolazi se do sticanja stručnosti. Preko stručnosti čovjek dobija poštovanje. Preko smrti završava se ovaj svijet. Nakon ovog svijeta slijedi onaj svijet. Nakon proživljenja bit će Dženet donesen. A Dženet uzrokuje žalost stanovnicima vatre. Vatra je upozorenje prema bogobožnosti.

Bogobožnost⁵⁵⁷ je iste vrste kao dobro⁵⁵⁸. Bogobožnost je cilj. Ko ga slijedi, ne propada, a ko po njemu djeluje, neće požaliti. Jer preko bogobožnosti dobitnici dobijaju, a preko neposlušnosti, gube gubitnici. Zato trebaju posjednici razuma⁵⁵⁹ da se suzdrže, a posjednici bogobožnosti trebaju razmisliti.

Vjerovanje zato ima četiri temeljna stuba: strpljivost⁵⁶⁰, uvjerenje⁵⁶¹, pravednost⁵⁶² i trud⁵⁶³.

⁵⁵³ Arab.:ablag – jako dobro jasno, svijetlo, lijepo

⁵⁵⁴ Laka, ravna, jednostavna putanja

⁵⁵⁵ Imam ovdje pravi kovanicu izjednačavanja za sudbinski put vjerovanja

⁵⁵⁶ Oprema

⁵⁵⁷ Arab.:at-taqwa – opreznost (kao aspekt); biti pažljiv, oprezan. Pojam koji izražava jedan veći stupanj blizine Božije, znači dušu obujmiti i zaštitom od onoga čega se boji.

⁵⁵⁸ Arab.:al-lhsan – uopštenije od ispoljene milosti. Sura 7:17
Istovremeno također dobrota nadilazi pravednost. Pogledaj Sura 4:125;2:178.

⁵⁵⁹ Arab.:ulu an-nuha – posjednici normativnog intelekta.

⁵⁶⁰ Arab.:as-sabur – misli se da se bude suzdržano od svih poteškoća i postojano naspram Božijih naređenja.

⁵⁶¹ Arab.:al-yaqin – uvjerenje; to je suprotno dvoumljenju ili sumnji (šakk), dok znanje ('ilm) stoji nasuprot neznanju (džahl). Dakle, uvjerenje nadilazi sve što je sumnjivo, ali ostaje gradirano i višestupnjevito, zbog čega Kur'an izvještava o 'ilma al-yaqin (znanje sa uvjerenjem), 'ain al-yaqin (konkretno uvjerenje) i haqq al-yaqin (istinsko uvjerenje).

⁵⁶² Arab.:al-'adl – pravednost, misli se doslovno na primjereno izjednačavanje i jednako tretiranje, preko čega su samo Nebo i Zemlja uspostavljeni.

⁵⁶³ Arab. al-džihād – doslovno naprezanje, trud. U ovo spada zaštita slobode i časti, također i oružana borba protiv tlačenja, izrabljivanja i tiranije. Pri tome je najveći otpor ipak otpor prema nagonima, zlim strastima i duševnim opterećenjima.

Strpljivost ima četiri ogranka: čežnja⁵⁶⁴, strah⁵⁶⁵, odricanje⁵⁶⁶ i posmatranje⁵⁶⁷.

Jer onaj koji čezne za Dženetom zaboravlja na strasti, a onaj koji se boji vatre suzdržava se od činjenja onoga što je zabranjeno. Onaj koji se susteže od ovog svijeta lakše podnosi nesreće koje mu se dogode, a onaj koji isčekuje smrt žuri prema dobru.

Uvjeranost ima četiri ogranka: korištenje inteligencije, očitovanje mudrosti⁵⁶⁸, prihvatanje opomene⁵⁶⁹ i uzimanje primjera od predaka.⁵⁷⁰

Ko svome razumu priprema put, prepoznaje mudrost; ko mudrost razumije, uči lekciju; a onaj ko uči lekciju prepoznaje zakonitost, kao da se nalazi među precima Bezgrešnih.

Pravednost ima četiri ogranka: duboko razumijevanje, obilno znanje, zrelu prosudbu i baštu uviđavnosti.

Jer onaj ko razumije otkriva cijelo znanje, a onaj ko poznaje zakon neće zalutati. Onaj ko ima uvid neće biti nemaran i živi hvaljeno među ljudima.

Borba ima četiri ogranka: naređivanje dozvoljenog⁵⁷¹, zabranjivanje nedozvoljenog⁵⁷², pravednost (povjerenje) u vremenima iskušenja i otklon od neposlušnosti.

Onaj ko naređuje ispravne stvari osnažuje oslonac vjernicima, a onaj ko nepravdu zabranjuje pokorava poricatelje i osigurava se od svog lukavstva. Onaj ko je pravedan u vremenu iskušenja ispunio je svoj zadatak, a onaj ko se odriče poricatelja srdi se zbog Boga; a onaj ko se zbog Boga srdi, Bog se također srdi na njega.

Ovo je vjerovanje, njegovi temelji⁵⁷³ i njegovi ogranci.

⁵⁶⁴ Arab.:aš-šawq – čežnjivo žudjeti

⁵⁶⁵ Arab.:aš-šafaq – strah, bojati se

⁵⁶⁶ Arab.:az-zuhd – religiozno ustezanje

⁵⁶⁷ Arab.:at-taraqquq – posmatranje sa puno očekivanja, izviđati prema nečemu konkretnom

⁵⁶⁸ Arab.:al-hikma – odmjereno prosuđivanje i djelovanje. To je moguće samo preko plodonosnog znanja i ispravnog djelovanja.

⁵⁶⁹ Izvlačenje pouke

⁵⁷⁰ Praksa (Sunna) onih prvih, misli se na Bezgrešne.

⁵⁷¹ Arab. al-ma'rūf – ispravno, spoznato, uobičajeno ili ono što je red. Ovaj pojam se također često pojavljuje u Kur'anu i ukazuje na ono što je upotrebljivo od arab. 'urf, ili također na ono što je prikladno iz praiskonske spoznaje (arab. ma'rifa fitriyya) ili s aspekta religiozne spoznaje, i nikako drugačije ne može se tumačiti.

⁵⁷² Arab.:al-munkar – sve što je po razumu i zakonu odvratno i nedozvoljeno

⁵⁷³ Arab.: stubovi

Ali poricanje se bazira na ova četiri temelja: kršenje zakona⁵⁷⁴, pretjerivanje⁵⁷⁵, sumnja⁵⁷⁶ i sumnjičenje⁵⁷⁷.

Od toga prijestupništvo ili kršenje zakona posjeduje četiri ogranka: grubost, zaslijepljenost, bezobzirnost i prkos⁵⁷⁸.

Onaj ko je grub, on vrijeđa čast vjernika, mrzi one koji su stručni i ostaje u grijesima ("I uporno teške grijehe čine."⁵⁷⁹)

Onaj ko je zaslijepljen, on zaboravlja opomene. Takav kvari svoj karakter, ratuje sa svojim Stvoriteljem i njega potiče šejtan.

Onaj ko je bezobziran, nanosi štetu sebi, odvodi samog sebe u propast, spominje da je njegovo zastranjenje razumno. Njega varaju njegove želje i žaljenje ga stiže kada se stvar odluči, kada se zastor ukloni i kada mu Božija odluka postane jasna, a što on nije očekivao.

Onaj ko prkosi stvarima Božijim, sumnja. Onaj ko sumnja, njega Bog savladava svojom Uzvišenošću i On toga ponizi svojom Vlašću, kako ga svojom Uzvišenošću čini malenim, tako što je u svome životu bio nemaran i kako se prevario vezano za svog dobrog Gospodara.

Pretjerivanje ima četiri temelja: udublјivanje, suprotstavlјanje, odstupanje i svađanje⁵⁸⁰.

Onaj ko se udublјuje, taj ne doseže istinu, nego se gubi sve dublje u dubinama i ne lišava se nikakvog izazova bez da mu se neki drugi ne priključi. Tako se on utapa u tom košmaru/pretumbavanju, jedan za drugim.

Onaj ko se raspravlјa i svađa, biva na gubitku, kvareći stvar jezikom i ustrajavajući na svađi.

Onaj ko odstupa, vjeruje da je dobro loše, a loše smatra dobrim, i zapada u opijenost zablude.

Ko god sije razdor, biva jednook, a njemu se vraćaju njegova djela; njemu izlaz postaje vrlo tijesan, i odvaži se da se od svoje vjere odvoji i slijedi neki drugi put, a ne put vjere.

Sumnja ili dvoumljenje ima četiri temelja: svađa⁵⁸¹, strah⁵⁸², oklijevanje i odustajanje.

Koja dobra djela tvoga Gospodara poricatelјi hoće da poriču? I ko se onoga što je od Njega boji, on će to predvidjeti. Ko u svojoj vjeri oklijeva, njega ostavljaju za sobom oni koji

⁵⁷⁴ Arab.:al-fisq – napuštanje istine i prekoračenje dozvoljenog

⁵⁷⁵ Arab.:al-guluww – prekoračivati granice u strogom držanju religioznih propisa

⁵⁷⁶ Arab.:aš-šakk – sumnja, za razliku naspram razmatranja (arab.ar-raib) je neodlučnost naspram istine. Tako gledano je sumnja veća od dvoumljenja a dvoumljenje moguće da vodi ka sumnji.

⁵⁷⁷ Arab.:aš-šubha – zamjena stvari. Imam 'Ali (1) je rekao: "Sumnjičenje je samo zbog toga nazvano sumnjičenje (šubha), jer ono liči na istinu (arab. tašbahu)."

⁵⁷⁸ Arab.:al-'utuww – prkositi naređenjima; pretpostavka

⁵⁷⁹ Arab.:al-hint – pogledaj Sura 56:46

⁵⁸⁰ Arab.:aš-šiqaq – nesklad

⁵⁸¹ Arab.:al-mirya – svađa, ili al-murriyya – gorčina

⁵⁸² Arab.:al-hawl – strah, zaprepaštenje

prednjače i dostižu ga oni koji su zadnji, a preko njega gazi šejtan. Ko u pogledu jednog kvarnog položaja na ovom svijetu predaje se na onom svijetu, propada na oba svijeta. Onaj ko od toga bude spašen, biva spašen milošću uvjerenja.

Sumnja⁵⁸³ posjeduje četiri ogranka: čuđenje vanjskim ukrasima, varanje duše, krivo tumačenje i miješanje istine sa neistinom.

To je tako jer čar zadržava mogućnost dokaza, varanje sopstvene duše⁵⁸⁴ vodi ka impulsivnosti, krivo tumačenje vodi ka velikom zastranjenju i miješanje tama prouzrokuje tamu nad tamama.

Ovo je negiranje i njegova četiri temelja i njihovi ogranci.

Licemjerje⁵⁸⁵ stoji na četiri stuba⁵⁸⁶: strast⁵⁸⁷, neopreznost⁵⁸⁸, mizantropija⁵⁸⁹ i pohlepa⁵⁹⁰.

Od toga strast sadrži u sebi četiri ogranka: buntovništvo⁵⁹¹, neprijateljska nastojenost/pakost⁵⁹², pohotnost⁵⁹³ i neposlušnost⁵⁹⁴.

Ko se nepravедno srdi, dobija velike teškoće; biva napušten i poražen. Ko prekorači granice, ne može izbjeći posljedice. Onaj čije srce ne ostane neoštećeno ne može se suprotstaviti nagonima propadanja u žaljenju i u njima pliva. Onaj ko je neposlušan je buntovnik bez izvinjenja i bez izlaza.

A što se tiče ogranka bezobzirnosti, to su sljedeći: strah⁵⁹⁵, obmana⁵⁹⁶, varanje⁵⁹⁷ i pogrešna očekivanja⁵⁹⁸.

⁵⁸³ Arab.:aš-šubha – sumnja, nesigurnost, dvoumljenje, nejasnost, neizvjesnost

⁵⁸⁴ Također samomg sebe uvjereva

⁵⁸⁵ Arab.:an-nifaq – licemjerje

⁵⁸⁶ Arab.:ad-da'a'im – stubovi

⁵⁸⁷ Arab.:al-hawa – želja, žudnja, divljenje, strast

⁵⁸⁸ Arab.:al-huwaina – usporenost

⁵⁸⁹ Arab.:al-hafiza – srdžba, gorljivost

⁵⁹⁰ Arab.:at-tama' – pohlepa, težnja, gramizivost ili nezasitost je zaista jači motiv za licemjerje nego strah

⁵⁹¹ Arab.: al-baqi

⁵⁹² Arab.:al-'udwan

⁵⁹³ Arab.:aš-šahwa – nagon

⁵⁹⁴ Arab.:al-'isyan

⁵⁹⁵ Arab.:al-haiba – poštovanje, ugled

⁵⁹⁶ Arab.:al-garra – prevara kroz prazna nadanja

⁵⁹⁷ Arab.:al-mumatala – varanje, zavlčenje (preko zabludjele utjehe stalno nešto odlagati)

⁵⁹⁸ Arab.:al-amal. – nadanje

A to je zato što nedostaju plodovi iskrenosti; obmana kroz prolazna, pretjerana očekivanja i varanje vodi ka sljepilu. Kada ne bi bilo lažnog očekivanja, čovjek bi znao cijenu onoga na čemu je. A kada bi znao cijenu onoga na čemu je, tada bi umro od straha i zgražanja.

Što se tiče ogranaka mržnje prema ljudima, to su: oholost, ponos, naglost⁵⁹⁹(žestina) i fanatizam⁶⁰⁰.

Onaj ko je ohol, odstupa nazad. Onaj ko je ponosan i gord, postaje grešan; onaj ko naglo postupa, ustrajava; a onaj koga spopadne fanatizam, postaje nepristojan. A kako je ružna stvar koja se kreće tamo-amo između nazadovanja, kriminala i nepristojnosti.

Ogranci pohlepe⁶⁰¹ su: pretjerana veselost, zloradost⁶⁰², tvrdoglavost⁶⁰³ i oholost (nadmenost)⁶⁰⁴.

Pretjerana veselost kod Boga je zabranjena, nadmenost je bodrenje, tvrdoglavost je nesreća za onoga ko njome biva prinuđen da čini grešna djela, a oholost je besmislena igra, isprazno zanimanje i zamjena onoga što posjeduje za ono što nije nikakav nivo.

Ovo je, dakle, licemjerje: to su njegovi temelji i njegovi ogranci.

Bog je onaj koji savlađuje svoje robove. Uzvišeno je sjećanje na Njega. Njegov autoritet je izvanredan, Njegova moć ogromna, Njegov govor prekrasan, Njegova mudrost prosvjetljujuća, Njegov dokaz presuđujući, Njegova vjera glasna, Njegova riječ se ostvaruje, Njegovo dobro prethodeće, Njegov odnos čist, Njegovo vaganje pravedno, Njegovo nagovještavanje posredno, a Njegov čuvar prisutan.

Potom je učinio da loša djela budu grijesi, grijesi iskušenjem, a iskušenje bičem. On je učinio lijepo kao dobitak, ukor iskupljenjem, a pokajanje očišćenjem. Ko čini iskupljenje, slijedi uputu, a onaj ko slijedi iskušenje, protestuje, ako se kajući ne okrene prema Bogu i ne prizna svoje grijehe niti prihvati ono što je ljepše. Niko s Bogom ne propada osim onoga ko to zasluhuje.

Tako mi Boga! Tako mi Boga! Kako je prostrano ono što iskupljuje kod Boga: samilost, nagovještaj blagosti! Kako je odvratno ono što je kod Njega u lancima – Džehenem, nasilje, snaga i strašno kažnjavanje.

Dakle, onaj ko preko pokornosti Bogu žanje uspjeh, odabire čast; a onaj ko ne napušta nepokornost prema Bogu kuša posljedice Njegovog prezira. To je tada posljednje boravište.

⁵⁹⁹ Arab.:al-hamiyya, misli se na pristrasnost, nepravdu, žestoko i fanatično ponašanje prema drugima

⁶⁰⁰ Arab.:al-'asabiyya – fanatizam

⁶⁰¹ Arab.:at-tama' – pohlepa i žudnja

⁶⁰² Arab.:al-marah – pretjerana radost

⁶⁰³ Arab.:al-lugaga – tvrdokorno suprotstavljanje

⁶⁰⁴ Arab.:at-takabbur – drsko prisvajanje određene veličine

2.12 Njegov govor upućen Kumejl ibn Zijadu

O Kumejl, ova srca su zdjelice. Najbolje je ono koje čuva u sebi svoj sadržaj. Zato čuvaj što ti kažem. Postoje tri vrste ljudi: jedan je Božiji znalac, potom tragalac za znanjem koji je na putu spasenja, i na kraju divlji ološ, koji bježi nakon svakog graktanja i svoju zastavicu okreće prema svakom vjetru. Oni ne traže svjetlo blistavog znanja kako bi bili upućeni, niti uzimaju zaštitu pouzdane potpore kako bi bili spašeni.

O Kumejl, znanje je bolje od imetka. Znanje štiti tebe, dok moraš štititi imetak. Imetak se korištenjem umanjuje, dok se znanje primjenom umnogostučava. Znanje je vladar, dok se imetkom vlada.

O Kumejl, naklonost prema učenicima je praktično vjerovanje. Sa njim čovjek postiže pokornost u životu i dobro ime nakon smrti. Korist imetka prolazi kad imetak nestane. Oni koji skupljaju imetak su mrtvi, iako mogu biti živi, dok oni koji su naoružani znanjem žive sve dok svjetovi postoje. Njihova tijela možda nisu prisutna, ali njihovi primjeri su živi u srcima. Gledaj, ovdje je mnogo znanja (pri tom je Zapovjednik vjernika pokazao na svoja prsa).

Poželim da imam kome ovo znanje prenijeti, da ga nosi. Da, našao sam takvog; ali on je bio ili jedan od onih u koje se ne može pouzdati, jer bi vjeru iskoristio za svjetovne dobiti. On traži podršku argumentima Božijim protiv Njegovih odabranika, kao i Božiju naklonost za svoje propuste.

Ili je on jedan od onih koji su pokorni prema prenosiocu istine, ipak ne posjeduje inteligenciju u svojim prsima. Pri prvim naznakama dvoumljenja, sumnja bi se uvukla u njegovo srce. Tako ni on niti ovaj nisu dovoljno podobni.

Ili je on željan uživanja koje ga jednostavno zavodi na stranputicu preko njegovih strasti. Ili je pohlepnik koji sakuplja imetak i želi ga nakupiti što više. Nijedan od ove dvojice nema obzira prema vjeri, mudrosti ili uvjerenju. Najbliža usporedba ove dvojice je slobodno puštena zvijer. Na ovakav način znanje propada smrću njegovog nosioca.

O Bože, zaista, Zemlja neće nikada biti bez onoga koji za Božiju stvar donosi dokaz, bilo javno i poznato ili skriveno iz straha. Jer inače bi dokazi Božiji i Njegovi znakovi bili poništeni. Gdje su oni koji su po brojnosti u manjini, a kod Boga zauzimaju najveće stupnjeve?!

Preko njih Bog čuva svoje svjedočenje i svoje jasne dokaze, dok ih oni ne ostave kod onih koji su jednaki njima, i posade ih u srcima onih koji su im slični. Znanje ih je vodilo do stvarnog razumijevanja, i tako su se držali čvrsto za duh čvrstog uvjerenja.

Njima je bilo lako ono što je onima koji su izobiljem preplavljeni padalo teško. Oni su osjećali zadovoljstvo u onome što je nezalicama bilo odvratno. Oni su ovaj svijet doživjeli svojim tijelima, ali svojim dušama bili su vezani za najveće nebo.

O Kumejl, oni su povjerenici Božiji o Njegovim stvorenjima, namjesnici Božiji na zemlji Njegovoj, Njegove svjetiljke u Njegovim pristaništima i pozivatelji Njegovoj vjeri. Ah, kako čeznem za njima! Tražim oprost od Boga za tebe i za sebe.

2.13 Kratke upute za Kumail ibn Zijada

1. O Kumejl, započni svaki dan spominjanjem Imena Božijeg, i reci : “Nema moći niti snage osim kod Allaha”.⁶⁰⁵ Pouzdaj se u Boga. Spomeni nas, izgovaraj naša imena i zahtijevaj blagoslove Božije na nas. Uokviri sebe i sve ono što stoji pod tvojom skrbi s prethodnom rečenicom, tako da budeš zaštićen od zla ovih dana.
2. O Kumejl, Bog je odgojio Poslanika (s.). On je odgojio mene, a ja odgajam vjernike i ostavio mi je dobar odgoj za časne ljude.
3. O Kumejl, ja sam otkrivaatelj svakog aspekta znanja, a Kajim, neka je mir na Njega, biće pečat istog. O Kumejl, mi smo nasljednici jedan drugog. Bog je Svečujući i Svevideći. O Kumejl, ne slijedi nikoga osim nas, i ti ćeš biti jedan od nas.
4. Kumejl, nikada ne djeluj bez znanja (djeluj svjesno).
5. O Kumejl, prije nego jedeš, spomeni Ime Njegovo čije Ime sprječava svaku bol i lijek je za svaku bolest.
6. O Kumejl, učestvuj s drugima velikodušno za trpezom, jer ti nisi opskrbitelj ljudi. Ako tako činiš, Bog će te trajno nagraditi. Pokaži tokom ručka dobre karakterne osobine, obraduj one koji sjede s tobom i nemoj sumnjati u svog slugu.
7. O Kumejl, kada si za stolom, uzmi sebi dovoljno vremena, tako da tvoji prijatelji budu zadovoljni, a drugi počašćeni tvojim ručkom.
8. O Kumejl, kada dovoljno jedeš, zahvali se Bogu za Njegovu opskrbu, kojom te je opskrbio, tako što digneš svoj glas, da te drugi imitiraju, a tvoja nagrada će biti dupla.
9. O Kumejl, nemoj svoj stomak napuniti hranom i ostavi mjesto za vodu i zrak. Sustegni svoju ruku iako još imaš želje za hranom. Ovo će ti donijeti zdravlje, jer izvor fizičkog zdravlja je umjerenost u hrani i vodi.
10. O Kumejl, blagoslov u imetku je onome ko snosi troškove zekata, finansijski pomaže vjernike i daruje poklone rođacima.
11. O Kumejl, udjeljuj svojim rođacima vjericima više nego što daješ drugim vjericima. Nadalje, prema njima se ophodi saosjećajnije i prijatnije. Daji prosjacima milostinju.
12. O Kumejl, nikada nemoj razočarati onoga ko traži. Ako mu pružiš samo jednu bobu grožđa ili pola hurme, Bog čini da se milostinja umnoži.
13. O Kumejl, skromnost je najbolji ogrtač vjernika, čednost je njegov ukras, učenje njegovo dostojanstvo, a izbjegavanje pričanja njegova čast.
14. O Kumejl, u svakoj grupi ljudi postoje oni koji su uzvišeniji po stupnju. Čuvaj se debatiranja sa onim koji su niži, čak i kada te provociraju. Budi tolerantan i budi od onih koje Bog u svome govoru opisuje: “Kada od neznalica budu prozvani, njihov jedini odgovor je: ‘Mir neka je s vama.’” (Sura 25:63)
15. O Kumejl, u svakoj prilici govori istinu. Cijeni bogobožnog, napusti zločince, izbjegavaj licemjere i distanciraj se od izdajnika.

⁶⁰⁵ Arab.: la hawla wa la quwwata illa bi-llahi.

16. O Kumejl, ne traži bliskost s nepravедnicima, kako bi se sa njima viđao i od njih profitirao. Čuvaj se toga da ih poštuješ ili prisustvuješ njihovim sjedeljkama, jer će te spopasti srdžba Božija. Kada tamo moraš biti prisutan, stalno spominji Boga, osloni se na Njega i traži Njegovu zaštitu. Okreni svoju glavu prema dolje, osudi njihova djela u srcu i podigni glas za slavljenje Boga, tako da te mogu čuti. Time ćeš doživjeti Božiju podršku i biti pošteđen zla.
17. O Kumejl, zaista ono čime se robovi Božiji Bogu najviše približavaju nakon njihove vjere u Njega i Njegove zastupnike jest nevinost, tolerancija i strpljivost.
18. O Kumejl, ne pokazuj ljudima svoje siromaštvo. Podnesi ga s ponosom i prikrij u Ime Boga.
19. O Kumejl, ti možeš svog bratskog prijatelja informisati o svojoj tajni. Ko je tvoj pravi bratski prijatelj? To je onaj koji te u nevolji ne ostavlja na cjedilu, kod pogrešaka ne ostavlja te samog, ne pušta da čekaš da ga pitaš za pomoć, i ne ostavlja te samog u brigama dok ti o tome ne kažeš. Ti treba da ga vodiš pravdi i iskrenosti kada on put izgubi.
20. O Kumejl, vjernici treba da budu ogledalo jedni drugima; kada druge pogledaju, treba da pokriju njihovu potrebu i poprave njihovo stanje.
21. O Kumejl, vjernici su braća. Braća treba da daju drugom u odnosu na sebe.
22. O Kumejl, ako ne voliš svoju braću, onda nisi njihov brat. Istinski brat je onaj ko govori u našu korist. Onaj koji se namjerno distancira od njega, mimoilazi se s nama. Svejedno ko to radi, neće se nama priključiti. Onaj koji nije s nama bit će u najnižim stupnjevima Džehenema.
23. O Kumejl, svaka nagrizajuća briga bit će vidljiva. Kada ti mi jednu našu tajnu otkrijemo i naredimo ti da to držiš za sebe, ne smiješ je nikada nekome drugom pokazati. Ako to uradiš, neće te nikakvo kajanje više unaprijediti. Ako te nikakvo kajanje ne unaprijedi, tvoja sudbina će biti u Džehenemu "Laza"⁶⁰⁶.
24. O Kumejl, brbljanje tajni Muhamedove porodice (mir neka je s njima) je neoprostivo i nesnošljivo. Ne pričaj njihove tajne nikome osim povjerljivim vjernicima.
25. O Kumejl, u nevoljama reci: "Sva moć i snaga pripada Bogu", tako da se dogodi ono što je moguće. Kod milosti reci: "Sva hvala pripada Bogu", tako da se može udvostručiti. Kada je tvoja opskrba usporena, traži oprost od Boga, tako da ti bude uvećana.
26. O Kumejl, ukoliko si nam vjeran, čuvaj se toga da šejtan ima udjela u tvom imetku i tvojim sinovima.
27. O Kumejl, vjera je ili stabilna ili klimava. Čuvaj se toga da imaš klimavu vjeru. Imat ćeš stabilnu vjeru samo ako se usmjeriš na objavljeni put, koji te neće odvesti u zastranjenje i skretanje s pravog puta.
28. O Kumejl, u obaveznim djelima nema dozvole (da bi se izbjegla). U pohvalnim djelima nema prisile (da se ta djela čine).

⁶⁰⁶ Arab.: Laza: ime paklenog bola, jedan stupanj u Džehenemu

29. O Kumejl, tvoji grijesi pretežu tvoja dobra djela. Tvoja bezbrižnost preteže opreznost, ali Božija milost je veća od tvojih djela.
30. O Kumejl, ne budi od onih o kojima Bog kaže: "Oni su zaboravili Boga. On će učiniti da oni sami sebe zaborave."⁶⁰⁷ (Nadalje, On im pripisuje grešnost. On kaže: "Ovo su grešni ljudi."⁶⁰⁸)
31. O Kumejl, zaista ti nisi nikada odvojen od milosti Božije i zdravlja koje je poklon od Boga. Ti ne trebaš nikada da prestaješ hvaliti Ga, obožavati Ga, uzdizati Ga i sjećati Ga se u svakoj situaciji.
32. O Kumejl, visoki položaji se ne postižu preko namaza, posta i udjeljivanja milostinje. Najvažnije je obavljati namaze s čistom namjerom. To treba da bude postupak za Božije zadovoljstvo, sa potpunom pokornošću. Pazi na to na čemu klanjaš i na čijem posjedu klanjaš. Ako ovo nije od dozvoljenog, namaz neće biti prihvaćen.
33. O Kumejl, jezik zahvata sadržaj iz srca, a srce opskrbljuje jezik. Posmatraj ono sa čime hraniš svoje srce i tijelo. Ako je izvor neispravan, Bog neće prihvatiti tvoje slavljenje i hvaljenje Njega.
34. O Kumejl, ti trebaš da razumiješ i spoznaš da nikome ne dozvoljavamo da dobra koja su nekome povjerena zadrži za sebe. Onaj ko, potpuno svejedno ko, prenese, da sam nekome dozvolio da prekrši ono što mu je povjereno, izvjesno je u krivu i griješi, a njegov ishod će biti Džehenem. Kunem se da sam čuo Poslanika (s.) kratko prije njegove smrti kako je tri puta rekao: "O Aba a-Hassan, daj onome vlasniku nazad ono što ti je povjereno, svejedno, da li je pravedan ili grešnik, da li male ili velike stvari, čak i ako se radi o koncu ili igli."
35. O Kumejl, u rat treba ići samo pod vodstvom pravednog Imama, a plijen je dozvoljen samo kada ga dodijeli čestiti Imam.
36. O Kumejl, kada ne bi bilo poslanika, a na zemlji bi bili pravedni vjernici, tada bi ovi u svojim namazima prema svome Gospodaru bili vođeni ili bi zastranili. Ipak, on je kod Boga među onima koji su u zabludi, dok ga Bog ne uputi na pravi put i ne osposobi.
37. O Kumejl, vjera je Božija; zato Bog ne priznaje nikoga da prema njoj poziva osim vjerovjesnika, poslanika i njihovih nasljednika.
38. O Kumejl, Bog je bez ikakve sumnje plemenit, blag, veličanstven i milostiv. On privlači našu pažnju svojim osobinama i naređuje nam da ih slijedimo, a ljude poziva da ih prihvate. Mi smo ovo ispunili potpuno, bez izuzetka; donijeli smo ih do primjene bez licemjerja, vjerujemo u njih bez ikakva nevjerstva i prihvatamo ih bez sumnje.
39. O Kumejl, tako mi Boga, ja nisam laskavac kako bih zbog toga bio slijeđen; ja nisam ko pobuđuje čežnje, kako zbog njih ne bih bio prezren; ja ne žudim za hranom beduina (novac zekata), kako bih time stekao ime Ami al-Muminin (Vođa pravovjernih) i kako bih tako bio nazivan.

⁶⁰⁷ Sura 59:19

⁶⁰⁸ Sura 59:19

40. O Kumejl, tragalac ovosvjetskih zadovoljstava stiće život koji nestaje i završava, dok mi stičemo stabilan, trajan život.
41. O Kumejl, sve će biti za budući život. Mi se nadamo samo Božijem odobrenju i visokim stupnjevima u Dženetu, koje će On dati samo bogobožnim.
42. O Kumejl, ko se ne nastani u Dženetu, njemu najavi bolnu kaznu i trajnu sramotu.
43. O Kumejl, hvalim Boga za Njegovo dodjeljivanje uspjeha u svakom slučaju. Ako želiš, ustani.

2.14 Naredba Muhamed ibn Abu Bakru kao upravitelju Egipta

Ovo je ono što svojom voljom nalaže sluga Božiji. Ali vođa pravovjernih, Muhamed ibn Abu Bekru, pošto ga je postavio upravnikom nad Egiptom: On mu naređuje strah od Boga i poslušnost prema Bogu, i to kako tajno tako i javno, kao i strah od Boga, i to tajno i javno; blagost prema muslimanima i strogost prema prekršiteljima; pravednost prema svojim štićenicima; pristojnost prema onima koji trpe nepravdu i žestinu prema onome ko nanosi nepravdu; opraštanje ljudima i dobročinstvo koliko god to može.

On mu naređuje da, sa svoje strane, poziva na pokornost i zajedništvo, jer zaista u tome leži dobrobit za njih i ogromna nagrada, što nisu dostojni da cijene i čemu pravu vrijednost ne mogu zaista da prepoznaju.

On mu naređuje da se prijatno ponaša prema njima i da se jednako ophodi na sjednicama i u svojoj pažnji koju im pruža; i svejedno da li se radilo o bližim ili udaljenim, on treba svakome na jednak način da da njegova prava.

On mu naređuje da među ljudima sudi pravedno i pošteno, da s njima postupa nepristrasno, ne slijedeći strasti, i da se Boga ne plaši strahom onih koji prigovaraju, jer zaista Bog je sa onim koji posjeduje strah od Njega, koji mu je pokoran i koji Njegovoj stvari daje prednost u odnosu na ostalo.

Pisao Ubajdillah ibn Abi Rafi: Nakon polaska novog upravitelja Imam Ali je pisao stanovnicima Egipta.⁶⁰⁹

Od roba Božijeg, Alija, Vođe pravovjernih, Muhamedu ibn Ebu Bekru i stanovnicima Egipta. Mir neka je s vama.

Dakle: tvoje pismo sam primio i razumio ono što si pitao. Sviđa mi se što se brineš za ono što ne smiješ zanemariti, jer ništa osim toga neće dovesti potrebe muslimana u red. Smatram da to proizlazi samo iz tvojih dobrih namjera, a ne iz ikakve loše pobude.

Zato: drži se straha od Boga – bilo da si na svom položaju pasivan ili aktivan, da djeluješ javno ili tajno. Kada među ljudima sudiš, budi nježan i saosjećajan s njima, blag, pažljiv, i tretiraj ih jednako svojim pogledima i pažnjom, kako se visokopozicionirani ne bi ponadali da će imati prednost, a slabi ne bi posumnjali u tvoju pravednost.

⁶⁰⁹ Ovdje u skraćenoj formi.

Zahtijevaj od onoga koji tuži dokaz, a od optuženog zakletvu. Onome ko želi sa svojim bratom da postigne nagodbu – takvu nagodbu podrži, osim ako ona ne znači da se nešto zabranjeno čini dozvoljenim, ili nešto dozvoljeno zabranjenim.

Daj prednost onima koji su stručni, iskreni, vjerni, povučeni i koji posjeduju ponizan stid – u odnosu na zlikovce, pokvarenjake i podmukle. Neka, dakle, tvoji prijatelji budu pravedni i ponizni, a kriminalci i izdajice tvoji neprijatelji. Jer, moja najdraža braća su oni koji se Boga sjećaju, a od njih najdraži su mi oni koji Ga se najviše boje. Želim da ti pripadaš takvima. Savjetujem vam strah od Boga, za ono za šta ste odgovorni i za ono ka čemu se krećete. Jer zaista, Bog kaže u svojoj Knjizi: “Svaka duša dobija ono šta je zaslužila.”⁶¹⁰ On kaže: “Bog vas podsjeća na sebe i Bogu se vraća sve.”⁶¹¹ Isto kao što On kaže: “I tako mi Gospodara tvoga! Njih ćemo sve na odgovornost pozvati za ono što su uradili!”⁶¹²

Zato se držite bogobojaznosti jer to dovodi više do blagostanja nego bilo šta drugo. I preko bogobojaznosti se postiže na ovom i na onom svijetu više nego se to može postići preko bilo čega drugog. Bog kaže: “A onima koji su se Allaha bojali, reći će se: Šta je objavljivao Gospodar vaš?”

“Dobro”, odgovorit će. Oni koji čine dobra djela imat će još na ovom svijetu lijepu nagradu, a onaj svijet je, sigurno, još bolji. O, kako će boravište onih koji su se Allaha bojali – divno biti!⁶¹³

Znajte, o robovi Božiji, da bogobojazni s dobrima ovoga i onoga svijeta odlaze. Oni su sa stanovnicima ovoga svijeta dijelili ovaj svijet, dok stanovnici ovoga svijeta, koji za onaj svijet ništa ne rade, neće imati udjela s njima na onome svijetu. Bog Uzvišeni i Slavljeni kaže: “Reci: Ko je zabranio Allahove ukusna jela i ukrase koje je On za robove Svoje stvorio?!”⁶¹⁴ Oni o kojima je ovdje riječ, živjeli su na ovom svijetu u najljepšim boravištima i jeli najbolju hranu.

Znajte, o robovi Božiji, da vi, ako se Boga bojite i čuvate Njegovog Poslanika tako što slijedite njegovu porodicu, tada na najbolji način služite Bogu, sjećate Ga se na najljepši način i zahvaljujete Mu na najpotpuniji način. Time ste, također, na najljepši način strpljivi i zahvalni, i trudite se iskreno, čak i onda kada drugi obavljaju duže namaze, češće poste i češće izdvajaju milostinju nego vi. Jer vi ste u tom slučaju Bogu odaniji i iskreniji prema svetim robovima Božijim i Zapovjednicima iz Porodice Poslanika Božijeg – Bog ga blagoslovio i njegovu porodicu.

O robovi Božiji, budite oprezni spram smrti, njene blizine, njenih briga i njenih opijenosti. Poduzmite pripreme za nju, jer ona dolazi s jednom strahovitom stvari: s dobrom pored

⁶¹⁰ Sura, 74:38

⁶¹¹ Sura, 3:28

⁶¹² Sura, 15:92-93

⁶¹³ Sura, 16:32

⁶¹⁴ Sura, 7:32

kojeg nema ničega lošeg, ili s lošim pored kojeg nikada više neće biti dobra. Zato Dženetu nije bliži niko osim onoga ko je njegov baštovan, niti je Džehenemu bliži iko od njegovog stanovnika.

Zato se često sjećajte smrti. Ako se budete s njom borili, tada zaista, čuli ste Poslanika Božijeg, Bog blagoslovio njega i porodicu njegovu, da kaže: "Sjećajte se često upropastitelja užitaka!"⁶¹⁵

I znajte da je ono što dolazi nakon smrti, za onoga kome Bog ne oprostí, žešće od same smrti.

Znaj, o Muhamede, da ti ovim pružam najžešću snagu naredbodavca nad vojskama, koja mi je najvrednija od svih: stanovnika Egipta. Ispravno je da se sam plašiš da zašitiš svoju vjeru, čak i kada bi to bilo samo tokom jednog dana.

Ako želiš da nikada na sebe ne navučeš srdžbu Božiju, čak i ako kroz to nekoga učiniš nezadovoljnim, onda učini tako. Jer zaista, u Boga je zamjena za sve drugo, dok ništa drugo ne može zamijeniti Boga.

Budi strog prema onima koji čine nepravdu i zaustavi ih. Budi prema ljudima koji čine dobra djela prijatan i približi ih sebi, učini ih svojim društvom i svojom braćom.

Potom pazi na namaz, kao što treba. Jer ti si predvodnik u namazu, i kao takav, ako se sa nepažnjom odnosiš spram namaza, imat ćeš posljedicu, a ne oni koji tebe slijede u namazu.

Ali ako onaj ko predvodi namaz to čini ispravno, tada on dobija nagradu svakog pojedinca koji za njim klanja, bez da im od njihove nagrade bude išta oduzeto.

Potom misli na pranje, jer zaista ono je upotpunjenje namaza. Bez pranja nema namaza.

Znaj da sva tvoja djela slijede tvoj namaz. Znaj da onaj ko propušta namaz još lakše propušta druge propise islama.

Ako možete, o stanovnici Egipta, obistinite svoje riječi djelima, kao i svoju unutrašnjost svojom spoljašnjošću, te da vaše riječi nisu u suprotnosti s vašim djelima.

Poslanik Božiji (s.) je rekao: "Za svoj umet se ne plašim niti od vjernika niti od onih koji su se pridružili. Što se tiče vjernika, Bog ga sprječava njegovom vjerom. A što se tiče onoga ko se pridružio, Bog ga prisiljava i sramoti preko toga što je pridružen. Ipak, bojim se za vas od svakog licemjera koji priča slatkorječivo. On govori ono što vi prihvatate, ali čini ono što vi odbijate. To je potpuno očigledno."

Poslanik (s.) je rekao: "Kome se njegova dobra djela sviđaju, a negoduje prema svojim lošim djelima, to je uistinu vjernik." On (s.) bi običavao reći: "Dvije stvari se neće sastati u jednom licemjeru: lijepo ponašanje i stvarno razumijevanje Suneta."

Znaj, o Muhamed ibn Ebu Bekr, da je najveća stručnost strah u Božijoj vjeri i pokornost prema Bogu, koju čovjek čini. Neka Bog pomogne nama i tebi u tome da Mu se zahvaljujemo, da Ga se sjećamo, Njegovo pravo pribavljamo i pokornost prema Njemu ispunjavamo. Zaista, On je Onaj koji čuje i koji je blizu.

Znaj da je ovaj svijet mjesto iskušenja i propasti, a da je onaj svijet mjesto konačišta i odmazde. Ako želiš da ukrasiš ono što ostaje umjesto onoga što prolazi, onda učini tako.

⁶¹⁵ Smrti, umiranja

Neka nam Bog podari uvid, preko kojeg ćemo postati uviđavni. Neka nam On da razumijevanje, preko kojeg ćemo vidjeti tako dalekosežno da Njegove naredbe ne zanemarujemo i da ne prekoračimo zabrane koje nam je On zabranio.

Ti trebaš svoj udio od ovog svijeta, i još više svoj udio od onog svijeta. Dakle, kada ti se ponude dvije mogućnosti, jedna od toga je za ovaj svijet, a jedna za onaj svijet, onda počni s onom za onaj svijet.

Ako želiš da se motivišeš za dobro i pri tome imaš lijepe namjere, onda učini tako. Jer zaista, Bog daje robu u mjeri njegove namjere. Ako je on jedan od onih koji vole dobro i onih koji dobro čine, tako je on onaj koga Bog voli, kao jedan od njih, čak i ako nije mogao da uradi ono za šta je imao namjeru.

Onda ti savjetujem bogobožnost prema Bogu i prema tome sedam osobina, koje su univerzalna načela odanosti islamu:

1. Boj se Boga a ne boj se ljudi.⁶¹⁶
2. Zaista, najbolji govor je onaj, koji djelima biva osnažen.
3. Ne presuđuj o jednoj stvari preko dva različita suda, da se tvoja stvar ne bi pokazala kontradiktornom i da tako odstupiš od istine.
4. Želi svim svojim podanicima ono što želiš za sebe i svoje ukućane.
5. Gnušaj se za njih, onoga čega se gnušaš za sebe i svoje najbliže.
6. Drži se dokaza Božijeg.⁶¹⁷
7. Uspostavlja red kod svojih podanika.⁶¹⁸
8. Angažiraj se kod traganja za istinom.
9. Ne plaši se prigovaranja⁶¹⁹ zbog Božijeg⁶²⁰ zadovoljstva.
10. Usmjeri svoju pažnju i svoju naklonost prema predanoj osobi⁶²¹, iskreno, kada traži savjet.
11. Učini sebe primjerom za bliske i one koji su udaljeni, među muslimanima.
12. "Traži da se čine dobra djela, a odvrćaj od rđavih i strpljivo, odlučno⁶²² podnosi ono što te zadesi, dužnost je tako postupiti."⁶²³

Neka je mir nad tobom i neka je milost Božija i blagoslov Njegov.

⁶¹⁶ Ne plaši se nezadovoljstva ljudi, pošto se samo Boga bojiš

⁶¹⁷ Arab.: 'inda – ovdje također Boga

⁶¹⁸ Također, podstiči mir kod svojih podanika

⁶¹⁹ Nikakvog kuđenja kuditelja

⁶²⁰ Zbog Boga ili u Ime Boga

⁶²¹ Musliman

⁶²² Arab.: al-'azm – čvrsta odlučnost, postojanost

⁶²³ Sura, 31:17

2.15 O askezi: Pokudnost ovoga svijeta i prolaznost njegova

Zaista, upozoravam vas od ovog svijeta, jer on je sladak i privlačan, okružen strastima. Voli žurbu. Pobuđuje privlačnost sitnicama, odlikuje ga nada i krase ga ona što je varljivo. Njegove radosti ne traju, a od njegovih katastrofa čovjek nije siguran. Varljiv je i štetan, promjenjiv, umjeren prema propasti, prolazan, osuđen na uništenje, proždrljiv i destruktivan.

Kada se dostigne najveća tačka želja onih koji te želje žele, to je kao što je Bog Uzvišeni rekao: "Navedi im kao primjer da je život na ovom svijetu kao bilje, koje i poslije natapanja vodom, koju Mi s neba spuštamo, ipak postane suho, i vjetrovi ga raznesu. A Allah sve može!"⁶²⁴

Niko se zbog nečega ne obraduje, a da nakon toga ne uslijede suze, i nikoga ne zadesi sreća, bez da ga nakon toga zadesi nesreća.

Nikoga ne spusti lagana kiša blagostanja, bez da ga posjeti teški kišni oblak i na njega se sruči! Ovom svijetu pristaje, njegova je osobina, da čovjeku ujutro pomogne, a da ga navečer ne poznaje.

Ako je jedna strana toga ukusna i slatka, druga strana je krajnje gorka i otrovna.

Nikada neki čovjek ne dosegne blagostanje i ispunjenje svojih želja, bez da ga kao posljedica toga sustignu nesreće. Niko od toga ne provede noć pod krilima sigurnosti, bez da se ujutro probudi pod napadom straha.

Ono što se u tome nalazi jest varka, prevara i prolaznost. Propast će onaj koji se u njemu nalazi. U njemu se ne nalazi nikakvo dobro u njegovom konzumiranju osim bogobojažnosti. Ko malo od njega uzima, dobit će mnogo – od njega mnogo onoga što mu donosi sigurnost! A ko puno od njega uzima, uzima mnogo onoga što mu donosi propast i već ubrzo će se od toga rastati.

Kako je mnogo onih koji su se u to pouzdali, bacilo ih u katastrofu, a kako je mnogo onih koji su se osjećali smireno – i njih je bacilo u propast; kako je mnogo onih koji su uživali ugled, učinilo ih je prezrenim, i kako je mnogo onih koji su bili ponosni, učinilo ih je poniženim! Moć na ovom svijetu je promjenljiva, život na njemu tmuran, njegov okus gorak, njegova slatkoća kao sok od aloje⁶²⁵, njegova hrana je otrovna, a sredstva u njemu pokvarena. Onaj koji živi u njemu ustupio je put prema smrti, a zdravi u njemu ustupio je put bolesti. Njegovo kraljevstvo je određeno za to da bude iščupano. Moćni u njemu će biti pobijeđen. Ko ima obilan posjed na ovome svijetu, bit će udaren sudbinom a onaj ko mu bude blizak bit će opljačkan.

Zar vi ne boravite u staništima onih koji su prije vas tu bili, koji su živjeli duže od vas, ostavili trajnije tragove, imali dalekosežnije nade, bili brojniji i posjedovali veće vojske od vas?

⁶²⁴ Sura, 18:45

⁶²⁵ Poznata po svojoj gorčini

Kako su samo bili potčinjeni ovome svijetu i kako su mu samo davali prednost! Potom su odselili s njega, poniženi, bez odredbe koja ih je unapređivala i bez jahalice kojom bi mogli prijeći put.

Jeste li ikada dobili vijest da je ovaj svijet tako velikodušan prema vama da bi samo jednu dušu uključio, bio vam od pomoći ili dobar saputnik?

Ovo je sustiglo ljude neugodnostima: uhvatilo ih je užetom odvratnosti, ponižavalo udarcima sudbine, bacalo ih na pod, gazilo po njima kopitama i pomagalo nepredvidivostima da promijene sudbinu protiv njih.

Vi ste posmatrali odjeću onih koji su se približili ovome svijetu, davali mu prednost i u njemu se željeli zadržati, dok nisu nastavili prema vječnom rastanku. Je li im bilo dato ikakvo drugo konzumiranje osim gladi, ili bilo kakvo drugo mjesto osim suženosti? Je li im data ikakva druga svjetlost osim mraka, ili je na kraju bilo dato bilo što osim kajanja?

Je li to sve čemu dajete prednost, čime ste zadovoljni i ono ka čemu težite?

Bog kaže: "Onima koji žele život u ovome svijetu i ljepote njegove – Mi ćemo dati plodove truda njihova i neće im se u njemu ništa prikratiti. Njih će na onom svijetu samo vatra peći; tamo neće imati nikakve nagrade za ono što su na Zemlji radili i sve što su učinili bit će uzaludno."⁶²⁶

Kako ružno boravište je onoga koji nije samokritičan i koji nije oprezan spram smrti! Zato znajte – i vi znate – da ćete napustiti ovaj svijet i da ćete od njega biti odmaknuti, kao što je Bog opisao: "Znajte da život na ovom svijetu nije ništa drugo do igra, i razonoda, i uljepšavanje, i međusobno hvalisanje i nadmetanje imecima i brojem djece!"⁶²⁷ Tako ste opomenuti onima koji su gradili spomenike na svakoj uzvisini, kako bi uživali, i uspostavljali dvorce i palače, kao da će dugo živjeti, i onima koji su govorili: "Ko ima veću moć od nas?"⁶²⁸ A oni su do svojih grobova odneseni, ali ne kao jahači; bit će spuštene u grobove, ali ne kao gosti. Za njih su pripremljeni grobovi u zemlji, pokrivka za mrtvo tijelo od zemlje, a stare kosti postaju njihovi susjedi. To su susjedi koji se nikakvom pozivatelju ne odazivaju, niti nepravdu odbijaju, niti daju pažnju smrtnom jauku.

Oni se ne posjećuju. Oni su u blizini, ali jedni druge ne posjećuju. Oni su strpljivi, njihova mržnja je prošla, oni su neznalice, a njihova mržnja je umrla. Niko se ne plaši nevolje od njih, niti se od njih nevolja očekuje, niti se od njih očekuje da istu odvrte. Oni su takvi kao da nikada tu nisu ni bili.

"A koliko smo Mi sela i gradova uništili čiji su stanovnici u životu obijesni bili! Eno domova njihovih, malo ko poslije njih navrati u njih; Nama su ostali."

Kako ružno boravište je onoga koji nije samokritičan i koji nije oprezan spram smrti!

⁶²⁶ Sura, 11:15-16

⁶²⁷ Sura, 57:20

⁶²⁸ Sura, 41:15

Zato znajte – i vi znate – da ćete napustiti ovaj svijet i da ćete od njega biti odmaknuti, kao što je Bog opisao: “Znajte da život na ovom svijetu nije ništa drugo do igra, i rasonoda, i uljepšavanje, i međusobno hvalisanje i nadmetanje imcima i brojem djece!”⁶²⁹

Oni su zemljinu površinu zamijenili svojom unutrašnjošću, tjeskobu sa širinom, porodicu sa strancima i svjetlo mrakom. Oni su došli na svijet, kao što su ovaj svijet napustili – bos i nagi. Oni su sa svojim djelima otišli na vječni svijet, prema trajnom boravištu, kao što je On Uzvišeni rekao:

“Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ničega stvoriti. I to je Naše obećanje; Mi smo doista kadri to učiniti.”⁶³⁰

2.16 Njegovo obraćanje, kada je jedna grupa protestirala protiv njegove ravnomjerne raspodjele

Tako da: O vi ljudi! Zaista, mi hvalimo našeg Gospodara i našeg Boga, posjednika milosti, kojom nas je on izvanjski i unutarnje natkrio, bez našeg uticaja, samo kao jednu naklonost prema nama i jednu blagodat, kako bi nas iskušao: da li smo zahvalni ili poričemo. Ko je zahvalan, njemu će biti još više dodijeljeno, a ko je negira, njega će kazniti.

Ja svjedočim da nema Božanstva osim Boga, jedinog Njega, koji nema saučesnika, Jedin, Apsolutni. Svjedočim da je Muhamed Njegov rob i poslanik, kojeg je On kao milost poslao prema svojim robovima i zemljama, čak i pašnjake i stoku, kao milost koju je On učinio, naklonost koju On pruža i kao blagoslov – Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu.

O vi ljudi, najbolji čovjek, koji kod Boga ima najvažniji stupanj, onaj je koji je Njegovim naredbama najpokorniji, a najčešće je u pokornosti Božijoj, onaj koji Sunet Poslanika Božijeg (s.) najbolje slijedi i koji najviše oživljuje kretanje ka Bogu. Tako da nijedno stvorenje Božije kod nas ne uživa prednost, osim kroz pokornost Bogu, pokornost prema Njegovom poslaniku i slijeđenje Njegove Knjige i Suneta Njegovog poslanika – Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu.

Ovo je Knjiga Božija, koja je među nama i savez poslanika Božijeg i njegovo postupanje s nama, koje niko ne ignoriše osim tvrdoglavih protivnika Boga, Slavljenog i Uzvišenog. Bog kaže: “O ljudi, zaista Mi vas stvaramo od čovjeka i žene i Mi smo vas učinili plemenima i narodima, kako biste jedni druge upoznali. Zaista, najčasniji od vas kod Boga je onaj ko je najbogobojazniji.”⁶³¹

Ko sa strahopoštovanjem susretne Boga, on je i plemenit, i častan i, voljen. Isto tako se on ophodi prema onima koji su pokorni Njemu i Poslaniku Božijem, Bog ga blagoslovio i njegovu

⁶²⁹ Sura, 28:58

⁶³⁰ Sura, 21:104

⁶³¹ Sura 49:14

porodicu. Bog kaže u Svojoj Knjizi: “Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti! A Allah prašta i samilostan je.”⁶³² (I On je rekao: “Reci: Pokoravajte se Allahu i Poslaniku! A ako oni glave okrenu – pa Allah zaista ne voli nevjernike.”⁶³³

Potom je on pozvao glasnim glasom: O Muhadžiri i Ensarije (pomagatelji)⁶³⁴ O vi muslimani! Da li vi podržavate Boga i Njegovog Poslanika islamu?⁶³⁵ Budite pokorni Bogu i Njegovom Poslaniku koji vam je ukazao naklonost ako ste iskreni.

Potom je on rekao: Čujte! Ko se u namazu okrene u našem pravcu, naše poklone konzumira i svjedoči da nema Božanstva osim Boga i da je Muhamed Njegov rob i Njegov poslanik, prema kojem mi određujemo odredbu Kur'ana i podjelu dijelova islama. Niko nema prednost u odnosu na drugog, izuzev preko straha od Boga i pokornosti prema Njemu. Neka Bog nas i vas uvrsti među bogobojazne, među Njegove prijatelje i one koje On voli, koje neće snaći strah i koji neće biti tužni.

Potom je on rekao: Slušajte! Ovaj svijet, koji toliko volite i kome težite, koji je toliki u vašim nadanjima i težnjama, i koji vas toliko opominje i upozorava, nije vaše boravište i nije vaš dom, za koji ste stvoreni i nije ono zbog čega ste pozvani. Čujte! Neće ostati i vi nećete na njemu nastaviti trajati. Zato ne dozvolite da budete zavedeni njegovom kontradiktornošću, nakon što ste već od njega opomenuti, nakon što vam je opisan i nakon što ste ga doživjeli, i niko od vas više ne hvali njegov ishod.

Zato požurite – Bog vam se smilovao – prema vašim boravištima koja su vam naređena; kultivišite ih, koja nikada neće propasti, koja opstaju i nikada ne prolaze. Prema njima vas Bog potiče i prema njima vas On zove, i njima vam On sprema vašu nagradu.

Zato gledajte, o vi Muhadžiri i Ensarije i sljedbenici vjere Božije, čime ste opisani u Knjizi Božijoj i kakvu ste poziciju dosegli kod Poslanika Božijeg (s.), za šta se trudite i čime ste odlikovani. Da li preko porijekla i plemena ili preko djela i pokornosti? Zato težite ka upotpunjenju milosti nad vama – Bog vam se smilovao – preko strpljivosti sa sobom samima i čuvanjem onoga što vam je On u svojoj Knjizi dao na staranje.

Čujte! Ne smeta vam ni u kom slučaju ako izgubite nešto od ovoga svijeta, dok čuvate oporuku Božiju i bogobojaznost. Ništa vam neće biti od koristi što sačuvate od stvari ovoga svijeta ako izgubite ono što vam je naloženo i izgubite bogobojaznost. Zato vi, robovi Božiji, držite se Njegovih naredbi u predanosti i zadovoljstvu s Njegovim odlukama, i strpljivošću na Njegovim iskušenjima.

⁶³² Sura 3:31

⁶³³ Sura 3:32

⁶³⁴ Arab.:al-ansar – pomagač; to je naziv za sljedbenike Poslanikove iz grada Yesriba (kasnije nazvan Medina), koji su njega i njegove prijatelje 622 g.n.k. prihvatili u svome gradu.

⁶³⁵ Vaša predanost

Što se tiče plijena koji treba raspodijeliti, niko od vas ne posjeduje prednost na to, nakon što je Bog svoju raspodjelu završio. To je imovina Božija, a vi ste Božiji predani robovi, a ovo je Knjiga Božija, koju mi svjedočimo i obistinjavamo. Njemu smo mi predani i u povezanosti s poslanikom nam je predložena. Zato se složite – Bog vam se smilovao.

Ko nije sa tim zadovoljan, on se okreće gdje on želi, jer zaista, onaj ko je Bogu pokoran i ko prosuđuje preko Njegovog suda, on neće doživjeti usamljenost⁶³⁶ (neće biti napušten). Ovo su oni koji neće doživjeti strah i oni neće biti tužni. Ovo su oni koji će uspjeti. Mi molimo Boga našeg Gospodara i našega Boga da On nas i vas učini pokornim, i da naša i vaša težnja bude u onome što je kod Njega. Zato kažem, ono što ste dobro čuli i molim Boga za oprost za sebe i za vas.

2.17 Njegov govor o svrsishodnim izdavanjima (trošenjima)

Kada je jedna grupa od njegovih ljudi na Sifinu⁶³⁷ vidjela šta Muavija radi s onima koji su stali po strani i šta im od imetka daje – a ljudi su vezani za ovaj svijet – rekli su Zapovjedniku vjernika: “Daj ljudima ovaj imetak i daj uglednim ljudima prednost u tome, kao i onima čijeg se opiranja bojiš i onima od kojih se bojiš da bi te mogli napustiti, dok ne dođe do onoga čemu težiš, pri čemu ćeš se tada, zajedno sa svojim podanicima, vratiti po svom najboljem nahođenju i pravedno podijeliti jednak dio imetka.”

Tada on reče: “Zar to vi od mene očekujete da tražim pobjedu preko nepravednog djelovanja prema muslimanima nad kojima imam vlast?! Tako mi Boga! Neću to nikada učiniti, dok svijeta bude i dok ijedna zvijezda na nebu postoji. Kada biste i bili moj posjed, ja bih vas podijelio na jednake dijelove, isto onako kao da je to već vaše vlasništvo!”

Potom se umotao i jedno duže vrijeme povukao šuteći, zamišljen. Zatim je rekao: “Ko ima imovinu, ne treba dozvoliti da je upropasti. Jer, zaista, tvoji izdaci na neumjeren način su gubljenje i rasipanje. To tvoj položaj kod ljudi čini uglednim, ali kod Boga štetnim. Nikada neko svoj imetak neumjesno ne troši, a da mu ne bude uskraćena zahvalnost, i njegova korist bit će data nekome drugom, a ne njemu. Kada jedan od njih kod njega ostane i predstavi se tako da želi njegovo prijateljstvo i iskaže mu zahvalnost, tada on laže i vara ga. Jer tada želi od svojih prijatelja ono što je već prethodno od njega dobio.

Zapadne li njegov prijatelj u teškoće i zatreba li njegovu podršku, tada će se pokazati kao prijatelj najgori i najpodliji drug, i govorit će kao budala i škrtac za stvar Božiju. Koja nesreća je gora i ništavnija od ove?! Koje stvari propadaju i imaju manje odjeka nego ove?!

Dakle, kada nekome određeni imetak pristigne, koji poklanja rodbini, ugošćava njime, rasterećuje slabe i zarobljene, time podržava one koji su zaduženi, putnike, siromašne,

⁶³⁶ Također znači, oslanjanje, unutarnja usamljenost

⁶³⁷ Bitka na Sifinu: Muavija je prinudio halifu Imama Alija (a.) na borbu, u kojoj su hiljade muslimana ubijene, među njima i poznati prijatelji Poslanika (s.) na obje strane.

izbjeglice i one koji su postojani u dobru, kako bi stekao nagradu i ispunio obaveze – zaista, na takav način čovjek postiže čast ovoga svijeta i prednosti onoga svijeta.”

2.18 Ovaj svijet i bogobojažni

Džabir ibn Abdullah al-Ensari prenosi:

Bili smo sa Zapovjednikom vjernika u Basri. Kada je završio borbu s onima koji su ga napali, okrenuo se prema nama, kako se bližio kraj noći, i rekao: “O čemu razgovarate?”

Rekosmo: “Mi pričamo pogrdno o ovome svijetu.”

Tada on reče: “O Džabire, ti kudiš ovaj svijet?!” Potom je hvalio Boga i slavio Ga, pa rekao: “Dakle, šta je s nekim ljudima da ovaj svijet kude i odriču ga se?! Ovaj svijet je mjesto iskrenog odmarališta za onoga ko je iskren prema njemu, boravište blagostanja za onoga ko ga razumije i mjesto bogatstva za onoga ko iz njega uzima profit. To je mjesto na kojem su namaz obavljali poslanici Božiji, mjesto na kojem je spuštена objava, mjesto na kojem melec obavlja namaz, boravište onih koje Bog voli, mjesto na kojem Njegovi prijatelji obavljaju trgovinu, stiču milost i dobijaju Dženet.

Ko želi da kudi ovaj svijet, o Džabire, kad sam ovaj svijet objašnjava svoju prolaznost, kao što se i sam opisuje prolaznim! Preko svojih iskušenja najavljuje iskušenja, a preko svojih radosti potiče na radosti; noću prolazi s gubitkom, a jutrom dolazi s milošću blagostanja – opominjući i motivirajući.

Neki ljudi ga osuđuju kada su u stanju tugovanja, a pri tom im on sam služi – iskren je prema njima. Podsjeća ih na ono čega se sjećaju, poučava ih onom iz čega mogu izvući pouku, plaši ih onoga čega se plaše i pruža im čežnju za onim prema čemu osjećaju čežnju.

O ti, koji ovaj svijet osuđuješ, a čijim si varkama prevaren! Kada ti je dao povod za kuđenje? Je li te možda prevario grobovima tvojih predaka i majki? Koliko često si svojim rukama bolesne njegovao, za njih lijekove i ljekare tražio? Ti na njemu nisi mogao zadovoljiti svoje težnje i želje, niti si na njemu izgubio svoj zahtjev. Prije će biti da ovaj svijet utjelovljuje tebe samog, i njegovo stanje određuje tvoje jutro – kada ti voljeni ne budu od koristi, kada tvoji vapaji ne budu pomagali, kada si smrtno bolestan i kada gutanje boli, kada nikakvo jaukanje i nikakvo jadikovanje ne bude od koristi, kada se time grlo uguši.

Tada on više neće čuti nikakav govor i nikakva mu molitva neće pasti na um. O kako će duga biti briga kada vrijeme istekne! Tada će biti položen na nosiljku i nošen prema grobu, prema tijesnom staništu koje će biti njegovo počivalište. Tada ga napušta snaga, ističe vrijeme, nestaje naklonost i susretljivost, napuštaju ga prijatelji, a posjetitelji više ne dolaze. Kuća ga više ne ugošćava, nikakav trag više ne ostavlja, nikakvu novost više ne donosi. Njegovo naslijeđe bit će testamentom podijeljeno, patnja će ga spopasti, a grijesi će ga okružiti. Ako je dobro ispred sebe poslao, imat će lijepu nagradu, a ako je loše ispred sebe poslao, njegov put će voditi u propast. Šta koristi jednoj duši kada je njeno stanje smrt, a njena neizbježna kuća grob? To je sasvim dovoljno kao opomena.

O Džabire! Pođi sa mnom.”

Tada sam krenuo s njim, dok nismo došli do grobova.

Tada on reče: “O ljudi zemlje! O ljudi tuđine! Što se tiče nastamba⁶³⁸ koje ste ostavili, one su nastanjene. Što se tiče naslijeđa, podijeljeno je. Što se tiče žena, udate su. To su novine kod nas. Ali šta je novost kod vas?!”

Potom se jedno vrijeme odvojio od mene. Nakon toga podigao je svoju glavu i tada rekao: “Tako mi Onoga koji je nebo uzdigao i Zemlju natkrio i obuhvatio – kada bi umrlima bilo dozvoljeno da govore, zasigurno bi rekli: ‘Zaista, našli smo da je najbolja oprema bogobožnost!’”

Potom reče: “O Džabire! Ako želiš, vrati se nazad.”

2.19 Duše i vjerovanje

Jedan čovjek mu je došao i rekao: “Zaista, ljudi tvrde da je rob onaj koji ne čini blud, ukoliko je vjernik; da opijajuća sredstva ne pije, ukoliko je vjernik; da ne konzumira kamatu, ukoliko je vjernik; i da ne prosipa krv nepravedno, ukoliko je vjernik. Ovo mi je teško razumjeti i unosi nelagodu u moja prsa, tako jako da sada tvrdim: isti rob poput mene – koji tu moli, koji će mene ukopati ili koga ću ja ukopati – već malim grijehom koji ga zadesi otpada od vjere.” Tada on reče: “Tvoj brat ti je rekao istinu. Zaista, čuo sam Poslanika Božijeg (s.) da kaže: ‘Bog je stvorio stvorenja kao tri vrste i On ih je pozicionirao na tri pozicije.’ I to su Njegove riječi: ‘oni srećni – ko su srećni?! I oni nesrećni – ko su nesrećni?! I oni prvi – uvijek prvi! Oni će Allahu bliski biti!’”⁶³⁹

Što se tiče prvih, koje Bog Uzvišno je sjećanje na Njega, spominje, tu se radi o poslanim i neposlanim poslanicima, kojima je Boga dao pet duša⁶⁴⁰: duh svetosti, duh vjere, duh snage, duh nagona i duh tijela. (Stupnjevitost duše u pet nivoa obrađuje se u brojnim predajama od Imama Abua Džafa. Peti Imam je rekao:

“O Džabire! U poslanicima i njihovim zastupnicima postoji pet duša: duh svetosti, duh vjere, duh života, duh snage i duh nagona. Tako da, preko duha svetosti, o Džabire, prepoznaju šta je ispod Arša do onoga što je ispod zemljine površine.”)

Preko duha svetosti oni su proživljeni kao poslanici. Preko duha vjere robuju Bogu. Preko duha snage potvrđuju se protiv svojih neprijatelja i stižu životnu opskrbu. Preko duha nagona uživaju u ukusnoj hrani i piću, te u onome u bračnom životu što je ženama

⁶³⁸ Kuće koje su napustili

⁶³⁹ Sura 56:8-11

⁶⁴⁰ Peto stupnjevita duhovnost se obrađuje u brojnim predajama Imama. Ebu Džaffer (5) kaže: “O Džabire! Zaista, u Poslaniku i Zastupnicima je pet duša: duh svetosti, duh vjere, duh života, duh snage i duh nagona. Tako, preko duha svetosti, o Džabire, spoznaju ono što je ispod Prijestolja sve do onoga što je ispod Zemlje.”

dozvoljeno. Preko duha tijela hodali su zemljom i koračali kroz život. Oni su oni kojima je oprošteno i kojima su njihovi grijesi oprošteni.

Potom je On rekao: "Oni su poslanici. Nekima od njih smo dali prednost u odnosu na ostale. A među njima su takvi kojima je Bog govorio, a drugi su oni koje je On uzdigao na stupnjeve. Mi smo dali Isau, sinu Merjeminom, objašnjenja i Mi smo ga osnažili Duhom Svetim."⁶⁴¹

Potom je on rekao o njihovoj zajednici: "I On ga je osnažio jednim Duhom od Njega."⁶⁴² To znači: kroz to ih je odlikovao i od drugih izdvojio. Njima je oprošteno.

Nakon toga je spomenuo one srećne, pri čemu se radi o onima koji su zaista vjernici, koji svojim bićem vjeruju i u koje je On nadahnuo četiri duha: duh vjere, duh snage, duh nagona i duh tijela. Rob ne prestaje dovoditi ova četiri duha do potpunosti dok se nad njim ne odvijaju određena stanja.

Tada on (čovjek) reče: "A kakva su to stanja?"

A Ali (a.) odgovori: "Prvi od njih je onaj o kojem Bog kaže: 'Ima vas koji duboku starost doživite, pa brzo zaboravite ono što znate.'"⁶⁴³

Što se ovih tiče, tako se umanjuju pojedini duhovi, bez da on vjerovanje napusti, jer je Bog taj koji to radi i koji dopušta da doživi duboku starost, pri čemu on za namaz ne prepoznaje vrijeme, a noćni namaz nije u stanju da obavi, a također ni da posti danju. Zato je kod ovoga umanjen duh vjere, bez da mu to ipak to šteti, ako Bog da.

Tako se kod njega umanjuje duh nagona, čak i kada bi najljepša kćerka Ademova pored njega prošla – on je više ne bi poželio – dok duh tijela u njemu ostaje, kojim hoda zemljom i ide kroz život dok mu smrt ne dođe. Ovaj je u dobrom stanju, i Bog je taj koji to s njim čini. Tako može biti da on u stanju snage i mladosti bude naklonjen činjenju grijeha, pri čemu ga duh snage ohrabruje, a duh nagona privlači, kao što duh tijela potiče, dok ne podlegne grijehu. Kada tada s njom na nedozvoljen način opšti, on skida vjeru, kao što vjera skida njega, pri čemu se nikada više ne vraća njoj, osim ako se iskupi.

Učini li on iskup i prepozna Wilayat, Bog mu se okreće u oprost. Počini li to opet, tada on ostavlja Wilayat⁶⁴⁴ i Bog ga pušta da ide u džehenemsku vatru."

⁶⁴¹ Sura 2:253

⁶⁴² Sura 58:22

⁶⁴³ Sura 16:70

⁶⁴⁴ Arab.: Bogom dato vođstvo svojim stvorenjima, odgovornost i suverenost

2.20 Poziv Zijad ibn an-Nadira⁶⁴⁵ za komandanta vojske bitke na Siffinu

Imaj strah od Boga svake noći i svakog jutra; boj se za sebe samog i nijednog trenutka ne budi siguran od nesreće. Znaj da se od mnogih stvari kojih se gnušaš ne možeš spasiti samo zato što se toga plašiš. Strasti su te već prema mnogim stvarima tjerale koje ti štete, dok ne kreneš na svoj put. Zato sačuvaj svoju dušu tako što ćeš je držati pod kontrolom od nepravde, zastranjenja, buntovništva i neprijateljstva.

Dajem ti zapovijest nad ovom vojskom. Zato je nemoj uniziti i nemoj se uzoholiti time. Jer, zaista, najčasniji od vas je onaj koji je najbogobojazniji. Uči od onih među njima koji posjeduju znanje i pouči onog među njima koji ne zna. Prilazi blago onima među njima koji su intelektualno ograničeni. Jer, zaista, dobro ti može doći samo preko znanja i tako da nikome ne naneseš štetu i da pređeš preko neznanja.

Potom mu je dao jedan komad papira na kojem mu je savjetovao i upozorio ga:

Znaj da su izvidnice oči trupa, a oči izvidnice su njihovi izviđači. Kada izađeš iz svoga mjesta i približiš se neprijatelju, ne budi nemaran pri tom, nego pošalji svoje izvidnice u svim pravcima – i u dijelove riječnih korita, krajeve i gustiše, kao i na sve strane – kako vas neprijatelj ne bi nadmudrio i iznenadio iz zasjede. Jedinice i trupe ne treba da marširaju od jutra do večeri bez da budu spremne za zadatak. A ako vas nešto iznenadi ili vas spopadne neko zlo, onda niste neočekivano zatečeni. Ako naiđete na neprijatelja ili on na vas naiđe, tada vaš vojni garnizon treba biti na uzvisini, na padinama planina ili na riječnim stranama, kako biste imali štit protiv njih koji vas razdvaja od njih. Vaš napad treba uslijediti na jednom od dva fronta. Naredi svojim nadzornicima da se pozicioniraju na bokovima brda, na najuzvišenijim mjestima i na bokovima rijeka, kako biste ih mogli vidjeti i kako vas neprijatelj ne bi mogao napasti sa mjesta s kojeg se plašite i odakle vjerujete da ste sigurni.

Kada odmarate, tada odmarajte svi zajedno; a kada krenete, tada krenite svi. Ako vas zadesi noć dok ste na odmoru, skrovito zaštitite svoj položaj kopljima i štitovima i dovedite svoje strijelce u položaj za djelovanje iza štitova, kako ne biste bili napadnuti lukavostima neprijatelja dok ste neoprezni. Nadziri dobro svoj vojni logor sam i čuvaj se da ne zaspeš, osim kratkim, ali ne dubokim snom s prekidima ili kod prevelikog umora. Ovako treba biti tvoje stanje i treba ostati tvoja navika dok se ne suočiš s neprijateljem. Idi u svoj rat oprezno i čuvaj se brzopletosti, osim ako ne vidiš priliku za sebe. Čuvaj se da ne ideš u borbu prije nego što je oni počnu ili dok ti ne stigne naređenje od mene. Neka je mir s tobom i milost Božija.

⁶⁴⁵ Zijad ibn an-Nadir al-Hariti – ili također: Ibn an-Nasir – spada u sljedbenike Zapovjednika vjernika (1). Imam mu je na maršu prema Sifinu izdao naređenje nad predvodnicom svoje vojske koja je brojala 12000 ljudi.

2.21 O nastajanju Hadisa

Od⁶⁴⁶ Sulaim ibn Qais al-Hilali⁶⁴⁷, koji je kazao: Rekao sam Zapovjedniku Vjernika (a.): “Zaista, sam čuo od Selmana, Al-Miqdada i Ebu Zera nekoliko objašnjenja u pogledu Kur'ana i predaja od Poslanika (s.). A od tebe sam čuo potvrdu za ono što sam od njih čuo. Međutim, među ljudima sam vidio i čuo mnogo toga što je protivno objašnjenjima u pogledu Kur'ana i predaja od Poslanika (s.). Da li je moguće da ljudi namjerno pripisuju laž Poslaniku (s.) i daju objašnjenja o Kur'anu koja odgovaraju njihovom sopstvenom mišljenju?”

Na to se on okrenuo i rekao: “Ti si postavio pitanje, zato sada poslušaj odgovor na isto: Uistinu, ljudi uopšteno posjeduju iskrenost i pokvarenost, oholost i odgoj, posebno i opće, jasno i višeznačno, dobro čuvano i loše čuvano. Čak i za vrijeme života Poslanika (s.) ljudi su Poslaniku (s.) pripisivali stvari koje nisu istina, dok on nije ustao, obratio se ljudima i rekao: ‘O vi ljudi! Brojnost onih koji su krivokletnici protiv mene se uvećala; ostavite sad one koji laži protiv mene šire i pripremaju sebi mjesto u vatri.’

Nakon njegove smrti laži o njemu su se i dalje govorile. Zaista, tebi dolaze predaje preko jednog od četiri izvora i tu ne postoji peti: Prvo, postoje licemjeri koji se pretvaraju da vjeruju, koji islamom obmanjuju, koji to ne vide kao grijeh i ne brinu se da li je ono što govore protiv Poslanika (s.) namjerno i iskreno. Kada bi ljudi znali da je to jedan lažljivi licemjer, tada to niti bi od njega prihvatili, niti bi ga smatrali iskrenim. Ali oni kažu: ‘Ovdje je jedan čovjek koji je bio Poslanikov (s.) prijatelj i koji ga je vidio i čuo.’ Zato prihvataju od njega, ne poznavajući njegovo pravo stanje i njegovo stvarno mišljenje.

Bog je, što se tiče licemjera, donio novinu i jasno ih opisao. Jer On kao govornik kaže: ‘Kad ih pogledaš, njihov izgled te ushićuje; a kad progovore, ti slušaš riječi njihove – međutim, oni su kao šuplji balvani.’”⁶⁴⁸ Oni su se, nakon Poslanika (s.), raširili i dopalo im se da predvode ljude u zabludu – one koje, pomoću varke, pokvarenosti i poricanja, pozivaju u vatru. Ovi su dali licemjerima legitimitet i učinili ih sudijama nad ljudima. Oni su preko njih uživali bogatstvo ovoga svijeta. Jer, općenito, ljudi slijede, izuzev onih koje Bog štiti, kraljeve i svjetovni put. Ovo je prva od četiri vrste.

Drugi izvor je onaj koji je nešto čuo od Poslanika (s.), ali se ne može precizno sjetiti šta je čuo. On u tom pogledu pada u zabludu, bez da namjerno govori laž. Ta je predaja kod njega sačuvana, on je svjedoči, postupa po njoj i prenosi je drugima, govoreći: “Čuo sam to od Poslanika Božijeg, neka su na njega Božiji blagoslovi i milost.” Kada bi ljudi znali da je ovo zabluda, tada to ne bi prihvatili; a kada bi on znao da je zabluda, napustio bi je.

⁶⁴⁶ Al-Kulaini prenosi to od ‘Ali ibn Ibrahima ibn Hišama, od njegovog oca, od Hamada ibn ‘Ise, od Ibrahima ibn ‘Umara al-Jamanija, od Abana ibn Ebi ‘Ajjaša, od Sulaima.

⁶⁴⁷ Abu Sadiq Sulaim ibn Qais al-Hilali al-‘Amiri al-Kufi spada među elitne sljedbenike Imama ‘Alija, al-Hasana, al-Husaina, ‘Alija ibn al-Husaina, kao i Muhameda ibn ‘Alija al-Baqira, kog je on još doživio. Kada je Poslanik preselio, Sulaim je imao dvanaest godina. On je preveo jedan tekst u kojem brojne događaje prije i nakon Poslanikovog preseljenja iz najodabranijih izvora predstavlja. Imami su ovu knjigu od Sulaima ovjerili.

⁶⁴⁸ Sura 63:4

Treći izvor je onaj koji je čuo Poslanika (s.) kako naređuje određeno djelo, koje je – ono što on ne zna – kasnije zabranjeno. Ili je čuo Poslanika kako zabranjuje određeno postupanje, koje je – ono što on ne zna – kasnije dopušteno. Tako se on sjeća onoga što je ukinuto, a ne sjeća se dopuštene naredbe. Kada bi znao da je ukinuto, odbacio bi to. A kada bi ljudi znali da ono što su čuli od govornika predstavlja ukinutu naredbu, i oni bi to zasigurno odbacili. Četvrti izvor je onaj koji ni Boga ni Poslanika ne optužuje za laž, jer pokvarenost mrzi, Boga Moćnog i Uzvišenog se boji, i Poslanika Božijeg (s.) iskreno poštuje. On ne zaboravlja izreku, nego tačno pamti ono što je čuo. Tako to prenosi dalje, bez da išta doda ili izostavi, i zna razlikovati dokinuto od dopuštenog, zbog čega dokinuto ostavlja po strani.

Jer, zaista, naređenje Poslanika (s.) je poput Kur'ana: ima dokinuto i dopušteno, jasno i višeznačno, opće i posebno – i sve to stoji jednako kao i u Kur'anu. Bog Uzvišeni i Veličanstveni rekao je: "Ono što vam je Poslanik dao, to uzmite, a ono što vam je zabranio, to ostavite."⁶⁴⁹ Tako je bilo ljudi koji su čuli šta je Poslanik rekao, ali ga nisu zaista poznavali i nisu razumjeli šta su Bog i Poslanik (s.) time mislili. Oni su to sačuvali, a da nisu shvatili značenje onoga što su čuli. Nisu svi Poslanikovi (s.) prijatelji tražili objašnjenje kada bi ga o nečemu pitali. Bilo je među njima onih koji nisu postavljali pitanja, niti su tražili da im se pojasni ono što nisu razumjeli. Više su voljeli da dođe beduin, slučajni prolaznik ili dimmija, pa da oni postave pitanje i tako čuju odgovor.⁶⁵⁰ koji bi postavio pitanje, kako bi oni slušali i mogli razumjeti.

Sigurno je da sam svakoga dana običavao svratiti kod njega, kako bih ostao nasamo s njim, a i on je činio isto. Njegovi prijatelji dobro su znali da on to nije radio ni s kim drugim osim sa mnom. Ponekad bi dolazio kod mene kući. Kada bih ja odlazio njemu, dopuštao mi je da sjedim s njim nasamo; tada bi njegove žene izlazile, i niko ne bi ostao s nama osim njega i mene. Kad bih mu postavio pitanje, odgovorio bi mi; a kada bih zašutio i ponestalo mi pitanja, on bi počinjao govoriti.

Nije mu spušten nijedan ajet, ni noću ni danju, ni na nebu ni na zemlji, ni o ovome ni o onome svijetu, ni o Dženetu ni o Džehenemu, ni na površini zemlje ni u planinskim visinama, ni u svjetlosti ni u tami, a da mi ga nije iznio i diktirao. Ja sam ga svojom rukom zapisivao, a on me poučavao njegovom značenju i tumačenju: šta je dozvoljeno, a šta dokinuto, šta višeznačno, a šta jasno, šta se odnosi na posebne slučajeve, a šta na opće. Poučavao me i tome gdje je ajet objavljen i o kome govori, sve do Sudnjega dana.

⁶⁴⁹ Sura 59:6

⁶⁵⁰ Arab. ad-dimma – misli se na Jevreja ili kršćanina koji je bio pod zaštitom muslimana. Bili su nazivani ahl ad-dimma jer im je bila zagarantirana zaštita.

2.22 Osnove islama – kajanje i opraštanje

Skraćena verzija

Kumejl ibn Zijad reče: Pitao sam Zapovjednika vjernika o stubovima islama, koji su to.

On odgovori: "Sedam je stubova islama: Prvi od njih je intelekt, na kojem je bazirana strpljivost. Drugi je čuvanje časti i iskrenost u govoru. Treći je primjereno učenje Kur'ana. Četvrti je ljubav u Ime Boga i prezir u Ime Boga. Peti je pravo Poslanikove porodice, Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu, i priznavanje njihovog Božanskog suvereniteta. Šesti je pravo braće i sestara i njihova zaštita. Sedmi je dobar komšijski odnos s ljudima."

Pitao sam: "O Zapovjedniče vjernika! Možda rob poćini grijeh, nakon ćega moli za oprost. Dakle, šta je mjerilo moljenja za oprost?"

Odgovorio je: "O ibn Zijade! To je iskupljenje."

Upitao sam: "Samo?"

"Ne", dodao je.

"Nego kako", nastavih.

Objasnio je: "Kada rob poćini grijeh, kaže: 'Molim Boga za oprost', preko kretanja."

"Šta je kretanje", upitao sam.

"Pokretanje usana i jezika, pri ćemu obraća pažnju na stvarnost", odgovorio je.

"A šta je stvarnost", insistirao sam.

"Iskreno u srcu i unutrašnjim stavom potvrćuje da grijeh za koji moli oprost više neće učiniti", pojasnio je.

"Kad to učinim, spadam li tada među one koji mole za oprost", upitao sam.

"Ne", odgovorio je.

"A kako to", ponovo sam pitao.

"Jer još nisi dosegao korjene", rekao je.

"Koji su korjeni moljenja za oprost", pitao sam.

"To je kajajući zaokret od grijeha (iskupljenje) za koji moli oprost. To je prvi stupanj zazivatelja. Napušćanje grijeha i moljenje za oprost obuhvata šest znaćenja:

Prvo, kajanje za ono što je prošlo.

Drugo, odlućnost da se to u budućnosti nikada više ne učini.

Treće, da stvorenjima ustupiš prava koja si povrijedio.

Ćetvrto, da ispunjavaš Boćije pravo u svim obavezama.

Peto, da ispostiš meso koje se nakupilo tokom perioda kada si ćinio nepravedu i zabranjena djela, dok koća ne doće do kostiju i dok ne dobiješ novo meso između koće i kostiju.

Šesto, da tvoje tijelo pokorno osjeti bol, kao što je osjećalo ućitak tokom nepokornosti."

2.23 Oporuka njegovom sinu Hassanu

(Napisana tokom umiranja – ovdje navedena u sažetom obliku)

Ovo je ono što je Ali ibn Abi Talib izložio svojom voljom: on objašnjava vjernicima da nema Božanstva osim Boga, Njega Samog, koji nema sudruga, i da je Muhamed Njegov rob i poslanik, kojeg je poslao s uputom i vjerom istine, kako bi je učinio vidljivom kroz sve vjere, čak i kada to neki preziru. Bog blagoslovio Muhameda i mir neka je na njega.

Zatim kaže: “Zaista, moj namaz, moj obred, moj život i moja smrt su za Boga, Gospodara svjetova, koji nema sudruga. Takvi su mi naređeni i ja sam od onih koji su Mu predani.” Savjetujem ti, o Hassane, i svim mojim sinovima, ukućanima i svakom vjerniku do koga stigne ovo pismo, da se boji Boga, vašeg Gospodara, i da nikako ne umrete osim kao oni koji su Mu predani. Držite se čvrsto uže Božije i ne razjedinjujte se. Jer, čuo sam Poslanika Božijeg, Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu, kako je rekao: “Pomirenje nesuglasica između dva čovjeka bolje je nego klanjanje i post. Zaista, ono što kvari vjeru je kvarenje veza – i snaga za to je samo kod Boga.”

Pazite na krvno srodstvo i održavajte veze, kako bi vam Bog olakšao obračun.

Tako vam Boga! Brinite o siročadi i ne dozvolite da ih izgubite iz svoje prisutnosti. Poslanik Božiji rekao je: “Ko opskrbljuje siročće dok ne postane neovisno, njemu Bog obećava Dženet, kao što onome ko jede imetak siročćeta obećava Džehenem.”

Tako vam Boga! Čuvajte komšije, jer Poslanik nas je na to stalno upozoravao. Prihvatite kuću vašeg Gospodara i ne dopustite da bude prazna dok god ste živi. Ako bude napuštena, i vi ćete biti napušteni. Najmanje što hodočasnik ponese kući, neka mu ono što je bilo u prošlosti bude oprošteno.

Brinite o namazu, jer to je najbolje djelo. Brinite o zekatu, jer to gasi Božiju srdžbu. Brinite o postu u mjesecu ramazanu, jer to je zaštita od vatre. Brinite o siromašnima i potrebitima, i pružite im udio od vaše opskrbe. Brinite za džihad vašim imetkom, životom i riječima, jer samo su dva muškarca koji obavljaju džihad: imam koji predvodi i onaj koji mu je pokoran i slijedi njegovu uputu.

Brinite o potomcima vašeg Poslanika. Ne dozvolite da ih nepravda zadesi, dok ste u mogućnosti da ih zaštitite. Brinite o prijateljima Poslanikovim, onima koji nisu unijeli neprimjerene izmjene u vjeru, a ne o onima koji su takvo nešto učinili ili ih podržavali, jer Poslanik je naredio da se o njima brine, a prokleo je one koji su novotariju podmetnuli. Brinite o ženama i onima koji imaju prava kod vas, jer to je bio posljednji razlog zbog kojeg je Poslanik bio zabrinut: “Ostavljam vam na srce da se brinete o dva slaba člana društva, ženama i onima koji imaju prava kod vas.”

Namaz! Namaz! Namaz! Bojte se Boga, a ne prijekora onih koji vas okrivljuju, kako biste bili zaštićeni od onih koji idu protiv vas i koji su buntovni. Govorite ljudima lijepo, onako kako vam je Bog naredio, i ne prestajte zabranjivati ono što vam ne pristaje, te odbacivati ono što je neumjesno, kako najgore među vama Bog ne bi dao nadmoć, a da ne izgubite svoju zaštitu i uslišanje.

Držite se toga, sine moj, da budete kooperativni, da se zauzimate jedni za druge, da pazite jedni na druge i da se ne razilazite. Budite solidarni u pobožnosti i bogobožnosti, a ne u grijehu i neprijateljstvu. Bojte se Boga, jer On strogo kažnjava. Bog vas čuva, o ljudi jedne posebne kuće, i čuvajte vašeg Poslanika u vama. Bogu vas prepuštam kao zalog i šaljem vam pozdrav mira, Božije milosti i Njegove samilosti.

2.24 Izvrsnost Znanja

O ljudi! Znajte da potpunost vjere leži u težnji za znanjem i djelovanju po njemu. Zaista, težnja za znanjem je važnija i jače naređena od težnje za imetkom. Imetak je među vama podijeljen i zagaranтовan, jer ga je već jedan Pravednik među vama raspodijelio i zaštitio, a moja se sablja za to zalaže. Znanje, međutim, za vas je sačuvano među njegovim posjednicima. Zato težite prema njemu i znajte da veliki imetak kvari vjeru i očvršćuje srca. S druge strane, obilje znanja i djelovanje po njemu dovodi vjeru u red. Dijeljenje smanjuje imetak, dok dijeljenje znanja povećava njegovo bogatstvo, ako se ono prenosi onima koji ga čuvaju i dalje prenose.

Znajte da slijediti znanje spada u vjeru, kroz koju čovjek postaje pokoran Bogu. Njegovo slijeđenje donosi dobro djelo i briše zlo koje je počinjeno. Znanje je hrana vjernika, čast njihovom životu, a lijep glas i sjećanje na njih opstaju i nakon smrti.

Zaista, znanje je izvor mnogih vrlina. Njegova glava je skromnost, oči su sloboda od zavisti, uši su razumijevanje, jezik iskrenost, čuvanje je istraživanje, srce je dobra namjera, intelekt je spoznaja uzroka stvari, ruka je samilost, snaga volje je netaknutost, noga je posjećivanje učenih, mudrost je blagost sa stidom, mjesto počinka je spasenje, predvodnik je pošteditelj, jahalica je povjerenje, oružje je nježan govor, sablja je zadovoljstvo, imetak je obrazovanje, hrana je izbjegavanje grijeha, zaliha je pristojnost, pribježište je izmirenje, vođenje je predvodnik, a odjeća je prijateljstvo s odličnicima.

2.25 158 kratkih predaja

On (1) je rekao:

1. "U Dženetsko blago spadaju: blagost, skrivanje djela, postojanost u nesreći, prešućivanje i prikrivanje udaraca sudbine."
2. "Dobro ponašanje je najbolji saputnik, a ljepota ponašanja naslov je na listu vjernika."
3. "Praktikujte odricanje od ovog svijeta, čija postojanost ne dopušta da nadvlada zabranjeno niti da dozvoljeno učini nezahvalnim."
4. Pisao je Abdullahu ibn al-Abbasi: "Ljude čini sretnim ono što su postigli i što nisu mogli propustiti, a pogađa ih ono što su propustili, a nisu mogli nadoknaditi. Zato se raduješ

zbog onoga što si ostvario za onaj svijet, a tvoja briga neka bude zbog onoga što si propustio učiniti za onaj svijet. Ono što si postigao na ovom svijetu ne smije te previše veseliti, a ono što si propustio ne smije te rastužiti. Tvoja težnja treba biti prema onome što dolazi nakon tvoje smrti.”

5. “O obezvrjeđivanju ovog svijeta: njegov početak je umor, a kraj prolaznost. Za dozvoljeno se traži odgovornost, a za zabranjeno dolazi kazna. Ko je zdrav, vjeruje da je siguran; ko je bolestan, kaje se. Onaj ko se osjeća neovisno, biva zaveden; ko odlazi siromašan, brine se. Ko se bori za njega, može ga izgubiti; a ko mu se usteže, njemu dolazi. Površno posmatranje čini ga slijepim; a promatranje s razumijevanjem omogućava jasnu spoznaju.”
6. “Voli onoga koga voliš s mjerom, jer može biti da te jednog dana razočara. Mrzi onoga koga mrziš s mjerom, jer može biti da ga jednog dana zavoliš.”
7. “Nikakvo bogatstvo nije kao intelekt i nikakvo siromaštvo nije kao neznanje.”
8. “Vrijednost svakog čovjeka leži u onome čime on dobro vlada.”
9. “Strah je povezan s tim da se čovjek plaši do zakazivanja, sramota s porazom, a mudrost je izgubljena stvar vjernikova, bez obzira gdje je traži, čak i u rukama zlih.”
10. “Ako bi nosioci mudrosti pravedno nosili mudrost, bili bi voljeni od Boga, Njegovih meleka i stvorenja koja mu pokorno služe. Ipak, nose je zbog svjetovnih interesa, zbog čega su prezreni od Boga i ljudi.”
11. “Najbolje moljenje je strpljivost, šutnja i iščekivanje spasenja.”
12. “Svakoj krizi mora doći kraj. Kada vas zadesi kriza, pokorite joj se i ostanite ustrajni dok ne prođe, jer protivljenje lukavstvima samo povećava ono što prezirete.”
13. Reče Maliku al-Aštaru: “O Malik! Sačuvaj ove riječi: Muževnost onoga čija savjest pati od slabosti se smanjuje. Ko nakon toga teži pohlepi, sramoti sebe. Zadovoljava se sramotom kada neko njegovu štetu izloži poruzi. Ko dozvoli uvid u svoju tajnu, gubi poštovanje prema sebi. Usmjerava se prema uništenju, ko ima nasilan jezik. Pohlepa uništava ličnost. Škrtost je sramota. Kukavičluk je nedostatak. Pobožni stid je zaštita. Zahvalnost je kapital. Postojanost je odvažnost. Siromah je stranac u sopstvenoj zemlji.” Kukavičluk je nedostatak. Pobožni stid je zaštita. Zahvalnost je kapital. Postojanost je odvažnost. Siromah je stranac u sopstvenoj zemlji. Siromaštvo čini da umukne argument inteligentnog⁶⁵¹. Koji prikladniji prijatelj je od zadovoljstva. Obrazovanje je novi ogrtač. Stupanj muškarca je njegov intelekt. Njegova prsa su riznica tajni. To znači da je promišljeno postupanje pametno. Razmišljanje je jasno ogledalo. Pristojnost⁶⁵² je pobožan karakter. Milostinja je spasonosni lijek. Djela ljudi u sadašnjosti kasnije stoje

⁶⁵¹ Većina ne želi da sluša šta ima da kaže

⁶⁵² Arab. al-hilm: tolerancija, urbanost, blagost, nježnost itd. Ovaj kur'anski pojam, koji se također nalazi među najljepšim Božijim imenima i koji je vrlo teško prevesti, misli se u ovom slučaju u kontekstu ljudi kao jedna vrsta kontrolisane samokontrole koja proizlazi iz intelekta.

pred njihovim vratima. Promišljanje je pravedni upozoritelj, a dobar humor lovac prijateljstva.”

14. “Strpljivost stoji prema vjeri kao glava prema tijelu. Ko nema strpljenja, taj također nema vjere.”
15. “Nalazite se pred istekom jednog roka i nosite sa sobom pogrešno očekivanje koje vas sprječava da djelujete. Iskoristite vrijeme prije njegovog isteka i ne oslanjajte se na nadanja. Uvećajte svoja djela. Postoji li bijeg, izlaz, pribježište ili sklonište – ili ne? Dakle, gdje želite da idete?”
16. “Savjetujem vam bogobožnost prema Bogu, jer zaista, to je blaženstvo za onoga koji se s nadom trudi i pouzdaje u Boga, kao onaj koji traži zaštitu bježeći. Upoznajte strah u sebi i sjećajte se Boga iskrenim sjećanjem, kroz što imate najbolji život i idete putem spasenja. Gledajte na ovaj svijet kao onaj koji se od njega rastaje i suzdržava se, jer ko bezbrižno u njemu stanuje, biva izbrisan i prednut, a ko u njemu posjeduje obilje i osjeća se sigurno – vara se. Na ono što je prošlo ne može se pouzdati, jer je prošlo, i čovjek ne zna šta od ovog svijeta može očekivati u budućnosti. Blagostanje na njemu povezano je sa nesrećom, trajanje s prolaznošću, a radosti s brigama. Ko na njemu ostane duže, postiže slabost i krhkost.”
17. “Zaista, uobraženost spada u oholost⁶⁵³, oholost u ispraznost, a ispraznost u ludost. Šejtan je ravnopravan neprijatelj, koji daje lažna obećanja. Musliman je brat muslimanu. Zato ne ostavljajte jedan drugog bez snage i ne obezvrjeđujte jedni druge. Jer, zaista, kanoni religije su isti, a njihovi putevi su jasni. Ko ide njima, taj stiže na cilj, a onaj ko ih napusti, zaostaje, dok onaj ko odustane od njih, on odustaje od vjere. Musliman nije onaj ko često laže kada govori, i nije onaj ko krši svoje obećanje kada ga da, i nije onaj ko pronevjeri ono što mu je povjereno.”
18. “Intelekt je prijatelj vjernikov a blagost je njegov povjerenik, dobro njegov otac a blagost njegov brat. Onaj ko je inteligentan treba tri stvari: da pazi na svoje stanje, da čuva svoj jezik i da poznaje svoje vrijeme. Čuj! Neimaština spada u iskušenja. A gore od neimaštine je oboljenje tijela. Gore od oboljenja tijela je oboljenje srca. Čuj! Zaista, u blagodat spada bogato posjedovanje. Bolje od obilnog posjedovanja je posjedovanje zdravlja tijela. A bolje od posjedovanja zdravlja tijela je srce puno strahopoštovanja prema Bogu.”
19. “Za vjernika postoje tri sata/trenutka⁶⁵⁴: onaj kada se moli svome gospodaru, kada samoga sebe preispituje, i kada na dozvoljen način sebi priušti zadovoljstvo. Pametnom nije dozvoljeno da se ističe, osim u tri slučaja: u potrazi za životnom opskrbom, u pokretu koji ide u korist njegovog povratka ili u uživanju na dozvoljen način.”
20. “Kako su mnogi zavedeni imetkom koji im je pružen! Kako su mnogi prevareni pokrivkom koja im je nadjenuta! Kako su mnogi iskušani riječima koje su o njima izgovorene! Ničim Bog ne iskušava svoga roba više nego kroz mogućnost izvršavanja određenih djela. Bog

⁶⁵³ Arab.:al-huyala' – oholost

⁶⁵⁴ Ovdje se misli uopćeno u smislu vremena

Uzvišeni i Veličanstveni kaže: 'I mi ih puštamo ono što im dopuštamo, samo kako bi se njihovi grijesi uvećali.'⁶⁵⁵

21. "U tvome ophođenju s ljudima treba ravnoteža između ovisnosti i neovisnosti. Blagost tvojih riječi i prijatnost pogleda neka budu kao kod onoga koji je u potrebi, a istovremeno pokaži čast i trajnost ponosa, da se možeš od njih distancirati."
22. "Nemoj se ljutiti i ne prizivaj srdžbu na sebe. Širi mir i izgovaraj ugodne riječi."
23. "Onaj ko je hrabar ponaša se nježno kada ga se za nešto moli, a onaj ko je pokvaren biva grub, čak i kada mu se pristupa s prijatnošću."
24. "Zar ne trebam iskreno upoznati onog ko je stručnjak? To je onaj ko ljudima ne pruža izgovore za neposlušnost Bogu, ko ne krade nadu u Njegovu milost, ne obećava sigurnost od Njegove varke i ne ostavlja Kur'an zbog težnje za nečim drugim. Nema dobra u molitvi bez razumijevanja, niti u znanju bez razmišljanja, niti u učenju bez razmatranja."
25. "Kada Bog ljude sakupi, jedan glasnik će viknuti: 'O vi ljudi! Najbliži Bogu danas je onaj koji ga se najviše bojao, a najomiljeniji Njemu je onaj ko je najljepše djelovao za Njega. Najviši stupanj kod Njega ima onaj koji je najbolje uticao na ono što je kod Njega, a najugledniji je onaj koji se Njemu najviše strahopoštovao.'"
26. "Čudim se ljudima koji se zbog straha od patnje odriču određenih jela, a ne odriču se grijeha zbog straha od vatre. Čudim se onome koji, posjedujući robove preko imetka, svojim ponašanjem ne postiže da posjeduje srca slobodnih. Dobro i zlo upoznaje se kroz ljude. Ako želiš spoznati dobro, promatraj ljude koji ga slijede; ako želiš upoznati zlo, promatraj one koji su mu naklonjeni."
27. "Bojim se za vas samo dviju stvari: pretjeranih očekivanja i slijeđenja strasti. Pretjerana očekivanja čine da se zaboravi onaj svijet, a slijeđenje strasti odvraća od istine."
28. Jedan čovjek iz Basre upitao ga je za braću i sestre, a on je odgovorio: "Postoje dvije vrste: braća i sestre od povjerenja i braća i sestre po osmijehu. Braća i sestre od povjerenja su zaštita, krila, rodbina i imetak. Ako im možeš vjerovati, daruj im svoj imetak i ruku; susreći ih s prijatnošću, a neprijateljstvo uzvraćaj samo prema onima koji se tako ponašaju; čuvaj njihove tajne i pokaži ljepotu njihovih djela. Takvi su rijeđi od crvenog fosfora. Braća i sestre po osmijehu pružaju užitak i od njih ne odvajaj svoj užitak, ali ne očekuj ništa više od toga. Uzvрати im dobrotom koju ti pružaju slatkorječivošću."
29. "Ne uzimaj neprijatelja svog prijatelja za prijatelja, da time ne naštetiš svom prijatelju."
30. "Ne prekidaj odnos sa svojim bratom zbog sumnje i ne razilazi se s njim bez razgovora."
31. "Musliman izbjegava bratimljenje sa trojicom: sa opakim⁶⁵⁶ kriminalcem, budalom i lažljivcem. Što se tiče opakog, on ti ukrašava svoja djela i želi da ti postaneš poput njega. On te ne podržava u stvarima tvoje vjere i tvoga povratka Bogu, zato je njegovo društvo štetno i neugodno, a on čini da te osramoti. O budali je rekao: "On ti ne donosi ništa

⁶⁵⁵ Sura 3:178

⁶⁵⁶ Također kriminalac

dobro i teško je očekivati da želi otkloniti tvoje mane. Ponekad ti šteti čak i kada želi koristiti. Njegova smrt je bolja od života, njegova šutnja od govora, a njegova udaljenost od blizine. Što se tiče lažljivca, s njim ti neće biti dobro. On prenosi tvoj govor dalje, a govor drugih prenosi tebi. Kad mu nestane laži, izmislit će novu. Priča laži dok ne izgovori istinu koju niko ne vjeruje. Ubacuje neprijateljstva među ljude i sije mržnju u njihova srca. Bojte se Boga i budite na oprezu.”

32. “Druži se s razumnim, jer čak i ako ne zadobiješ njegovu potpunu pažnju, profitirat ćeš od njegovog intelekta. Budi oprezan zbog eventualnog lošeg karaktera. Ni na koji način ne propusti druženje s plemenitim i velikodušnim; iako ne možeš izravno profitirati od njegova intelekta, svojom vlastitom mudrošću iskoristi njegovu velikodušnost. Ali, koliko možeš, kloni se opake budale.”
33. “Strpljivost je u trome: Strpljivost u nesreći, strpljivost u pokornosti, strpljivost u pokornosti⁶⁵⁷ i suprotstavljanju grijesima.”
34. “Ko uspije da se sačuva od četiri stvari, njemu je garantovano da mu se nikada ne dogodi nešto što je odvratno. “Bio je upitan: “A koje su to?” On reče: “žurba, prepiranje, samoljublje⁶⁵⁸ i lijenost.”
35. “Djela nastaju uz troje: obaveze, čestitost i neposlušnost. Što se tiče obaveza, one nastaju naredbom Božijom, Njegovom voljom, zadovoljstvom, znanjem i odredbom. Ukoliko ih rob izvršava, preko njih će biti od Boga spašen. Što se tiče čestitosti, ona ne nastaje naredbom Božijom, ali nastaje Njegovom voljom, zadovoljstvom, znanjem i određenjem. Ako ih rob izvršava, bit će za njih nagrađen. Što se tiče neposlušnosti, ona ne nastaje Božijom naredbom, niti Njegovom voljom i zadovoljstvom, ali nastaje s Njegovim znanjem i odredbom ⁶⁵⁹, sa kojom određuje vrijeme kada se djelo učini. Ukoliko rob učini takvo djelo svojom odlukom, Bog će ga zato kazniti, pošto mu je On to zabranio a on nije bio pokoran.”
36. “O ljudi! Zaista, u svakoj milosti Bogu pripada pravo. Ko ga ispunjava, njemu On daje više od toga. A ko nije toga dostojan, taj ide prema opasnost da je izgubi i da bude brzo kažnjen. Zato se bojte Boga zbog blagodati, kao što ga se morate bojati zbog grijeha.”
37. On je rekao: “Ko doživi tjeskobu i ne vjeruje da to spada u lijepu brigu Božiju za njega, taj gubi želju. Ko doživi ispunjenje, bez da vjeruje da je to iskušenje⁶⁶⁰ od Boga, taj misli da je siguran od opasnosti.”

⁶⁵⁷ Također postojanost

⁶⁵⁸ Također uobraženost

⁶⁵⁹ Odredba ovdje može biti razumijevana kao ocjena nepokornosti

⁶⁶⁰ Arab.:al-istidradž – stupnjevito hvatanje i zaslijepljivanje na putu propasti. Usporedi Sura 7:128

38. "O vi ljudi! Molite Boga čvrsto uvjerenje, tražite od njega blagostanje⁶⁶¹. Jer zaista, najveća milost je blagostanje. Najbolje šta u srcu optrajava je čvrsto uvjerenje. Prevaren je onaj čija vjera je varka, i vrijedno je zavidjeti nekome ko posjeduje lijepo uvjerenje."
39. "Čovjek neće osjetiti slast vjere dok ne spozna da ga ono što ga je zadesilo nije moglo mimoići, i da ono što ga je mimoišlo nije ni moglo zadesiti."
40. Rekao je: "Ne postoji ništa što vjernika jače stavlja na kušnju od toga da mu budu oduzete tri osobine."
Upitaše ga: "A koje su to?"
Odgovori: "Dobročinstvo, obračun sa samim sobom i često sjećanje na Boga. Ne mislim pri tome samo na riječi: 'Slavljen je Bog!' i 'Hvaljen je Bog!', nego na sjećanje na Boga i onda kada mu je On nešto dozvolio, kao i kada mu je nešto zabranio."
41. "Ko je na ovom svijetu zadovoljan onim što mu je nužno potrebno, njemu će i malo biti dovoljno. A onaj ko se na ovom svijetu ne zadovoljava onim što mu je nužno potrebno, njemu ništa od ovoga svijeta neće biti dovoljno."
42. "Zaista, smrt je davati prednost sramnim osobinama⁶⁶² a postojanost je bolja od neznanja⁶⁶³." Životno vrijeme⁶⁶⁴ je sadržano u dva različita dana (ciklusa): jedan je za tebe a drugi je protiv tebe. Kada je za tebe, ne budi ohol, a kada je protiv tebe, ne budi tužan, jer preko oba bivaš stavljen na iskušenje."
43. "Budi na usluzi onome kome možeš, i tako će on postati tvoj zarobljenik."
44. "Laskanje ne spada u osobine vjernika, kao što ni zavist ne priliči vjerničkom karakteru, osim one koja je težnja ka znanju."
45. "Četiri su osnovna stuba poricanja: želja, strah, grijehenje i srdžba."
46. "Strpljivost je ključ postizanja cilja, a uspjeh je izlaz za onoga koji istrajava. Svako ko slijedi svoje prohtjeve ima trenutak koji mu donosi Božije određenje."
47. "Jezik je mjerilo – neznanjem postaje lak, a razumom biva uravnotežen."
48. "Ko nastoji izliječiti mržnju nečim što nije dozvoljeno, takvoga će Bog s pravom izložiti sramoti. Zaista, Bog je neprijatelj onome što On prezire."
49. "Neće zastraniti onaj ko od Boga traži dobro⁶⁶⁵, a neće zažaliti onaj ko bude pitao za savjet, ko se bude konsultovao⁶⁶⁶."
50. "Zemlje se kultivišu patriotizmom."

⁶⁶¹ Arab.:al-afiya – neoštećenost (ni tijela ni duše)

⁶⁶² Sramotne osobine

⁶⁶³ Također otupljenost, zbunjenost

⁶⁶⁴ Arab.:al-dahr – vrijeme, život

⁶⁶⁵ Arab. al-istihara: traženje dobra; u stručnom smislu znači religiozno praktikovanje, zazivanje Boga da On usmjeri težnju ka onome što je dobro. Za ovo postoje predaje koje govore o obradima i molitvama.

⁶⁶⁶ Onaj ko se sa drugim savjetuje

51. "Postoje tri stvari koje usrećuju onoga ko ih čuva: kada se jedna milost na tebi pojavi, tada hvali Boga. Kada ti je opskrba ustegnuta, tada moli Boga za oprost. Kada od nečega lošeg bivaš pogođen, tada ponavljaj često riječi: nema moći ni snage osim kod Boga."⁶⁶⁷
52. "Znanje se ogleda u trojstvu: u stručnosti vjerskih pitanja, medicini tijela i ispravnoj sintaksi u govoru."
53. "Božije pravo u teškoćama jeste zadovoljstvo i strpljivost, a u blagostanju hvala i zahvalnost.
54. "Lakše je ne počiniti grijeh nego tražiti oprost. Koliko samo trenutnih nagona donese dugotrajnu brigu! Smrt razotkriva ovaj svijet – srcu kvari radost, razumu oduzima užitak."
55. "Znanje predvodi, djelo ga slijedi, a ego je neposlušna jahalica."
56. "Nadaj se više nenadanom nego očekivanom. Musa, a.s., otišao je da donese svjetleću baklju, a vratio se kao poslanik. Kraljica od Sabe napustila je prijestolje, a vratila se pokorna Sulejmanu, a.s. Faraonovi čarobnjaci tražili su slavu, a pronašli vjeru."
57. "Ljudi više liče svojim vladarima nego očevima."
58. "O ljudi, znajte – onaj ko se srdi na ružne riječi upućene njemu nije mudar, niti je razborit onaj ko se raduje pohvali neznalice. Čovjek vrijedi onoliko koliko zna i umije. Govorite o znanju da bi se otkrila vaša vrijednost."
59. "Blagoslovljen je onaj koji pazi na svoga Gospodara, suzdržava se od grijeha i suprotstavlja strastima. Ne vjeruje vlastitom divljenju, već svoj ego veže bogobojažnošću i sputava ga strahom od Boga, usmjeravajući ga ka pokornosti i udaljavajući od prijestupa. Takav čovjek stalno razmišlja o povratku, bdi noćima, odriče se prolaznog svijeta i trudi za onaj vječni. Strpljivost mu je spasonosna jahalica, bogobojažnost priprema, a smirenost lijek. Pouku izvlači iz svega, razumije prirodu ljudi i svijeta. Uči da bi bio pravedan i mudar. U njegovom srcu neprekidno boravi misao o povratku, zbog koje ostavlja postelju, jer je njegova žudnja za onim što je kod Boga velika, a strah od Njega još veći. Ono što pokazuje manje je od onoga što skriva. Zadovoljan je s manje nego što zna. Takvi su Božiji zastupnici na Zemlji – preko njih On čuva Svoje robove. Kada bi jedan od njih zamolio Boga, ne bi bio odbijen. Njihova posljednja molitva glasi: 'Slavljen neka je Bog, Gospodar svjetova.'"
60. "Opskrba je povjerena neznanju, siromaštvo razumu, a nesreća strpljenju."
61. Obratio se al-Aš'atu da ga utješi zbog smrti brata 'Abdirahmana: "Tvoja tuga ispunjava bratovo pravo, a strpljivost Božije. Ako ustraješ, nad tobom se provodi Božija odredba dok si hvaljen; ako kukaš, dok si prekoren."
- Tada al-Aš'at reče: "Zaista, mi smo Božiji i Njemu se vraćamo."
- Zapovjednik vjernika upita: "Znaš li značenje tih riječi?"
- Odgovori: "Ti si cilj znanja i njegov kraj."
- Reče: "Riječi 'Mi smo Božiji' znače priznanje da pripadaš Njemu, a 'Njemu se vraćamo' priznanje da si prolazan."

⁶⁶⁷ Arab.: la hawla wa la quwwata illa bi-llahi

62. Jednom, dok je jahao, grupa ljudi išla je pored njega pješice. Obratio im se: "Zar ne znate da hodaње pored jahača uznemirava jahača, a ponižava onoga koji hoda? Udaljite se."
63. "Postoje tri vrste stvari: one čija je ispravnost očita – slijedi ih; one čija je pogrešnost jasna – kloni ih se; i one koje su nejasne – iznesi ih pred učenog."
64. Jednog dana Džabir⁶⁶⁸ mu je rekao: "Kako si izašao jutros o Zapovjedniče Vjernika?" Tada on reče: "Mi smo se jutros probudili, dok smo u međuvremenu obasuti blagodatima od našeg Gospodara, iako smo mu tako često nepokorni. Zato ne znamo za šta trebamo biti zahvalni: za lijepo od Njega što On širi, ili ružno od nas što On pokriva!"
65. Utješio je Abdullaha ibn Abbasa zbog novorođenčeta koje je umrlo, rekavši mu: "Uistinu, draža mi je nesreća drugoga čija nagrada pripada tebi, nego nesreća u tebi čija bi nagrada pripala nekom drugom. Tako je tebi došla nagrada, a ne preko tebe. Ti si obdaren lijepom utjehom, i ljepše je tješiti tebe nego tugovati za tobom. Neka ti Bog nadoknadi za njega, kao što je njemu nadoknadio tebe."
66. Upitali su ga: "Šta je pravedno iskupljenje?"
Odgovorio je: "To je kajanje srcem, molba za oprost jezikom i obećanje da se grijeh više nikada neće ponoviti."
67. "Vi ste stvorenja nad kojima vlada sila, i sami ste potčinjeni toj sili. Vaši su mezari sigurni, ali propadanje vam je neizbježno, a svako od vas bit će proživljen i doveden na obračun. Zato neka se Bog smiluje onome ko priznaje svoje prestupe, ko se pokreće drhteći od straha, ko ne gubi vrijeme u ispraznosti, nego uči iz iskustva i slijedi put pokajanja. Takav čovjek uzima pouku, slijedi poziv dobra i bježi od zla; stječe opskrbu za onaj svijet, čuva čistu savjest, boji se povratka i sprema se za dan odlaska. On misli o svom putu, priprema se za trenutak potrebe i za susret koji ne može izbjeći, šaljući ispred sebe ono što će ga dočekati sutra, u boravištu svoga počivališta.
Budite, dakle, pripravnici! Čeka li mladost u cvatu na išta osim na starost? Očekuje li zdrav čovjek išta osim bolesti? A oni koji dugo žive, očekuju li što drugo nego kraj koji im se iznenada ukaže i sve prekine? Smrt je blizu."
68. "Bojte se Boga kao onaj koji se istinski priprema, uklanja sve što ga odvraća, uranja u predanost i brine o ishodu svojih djela, toku svoga života i svojoj sudbini. Bog je dovoljan kao osvetnik i pomagač; Dženet je dovoljna nagrada i dar; Vatra je dovoljna kazna i odmazda; a Božija Knjiga dovoljan dokaz i tužilac."
69. Jedan čovjek ga je upitao za Sunet i bid'a⁶⁶⁹, kao i za podjele u zajednici. Tada on reče: "Što se tiče Suneta tu se radi o Sunetu Poslanika Božijeg, Bog ga blagoslovio i njegovu porodicu. Što se tiče novotarije, to je on što je protivno Sunetu. Što se tiče razilaženja, tu se radi o sljedbenicima krivoga, ako su u velikom broju. Što se tiče zajednice, to su sljedbenici istine makar ih bilo i malo. On reče: "Rob ne teži nikome da robuje osim jednom Gospodaru. On se ne boji ničega osim svojih grijeha, a učenjak kada bude za

⁶⁶⁸ Džabir ibn Abdillāh al-Ansari, jedan od ensarija koji je prihvatio kod sebe ljude koji su izbjegli iz Meke.

⁶⁶⁹ Arab. bid'a, množina: bida': novotarije, izmišljanje; unošenje u vjeru nečega što joj ne pripada ili otklanjanje iz vjere nečega što je bilo dio nje.

nešto upitan, što ne zna, ne stidi se da kaže: 'Bog zna bolje.' Pozicija strpljivosti u vjeri je kao glava prema tijelu."

70. Jedan čovjek upita: "Posavjetuj me."

Savjetovao ga je: "Ne ograničavaj broj dobrih djela prema gore, niti smanjuj broj grijeha prema dolje."

71. Drugi pristupi i reče: "Posavjetuj me." Odgovorio je: "Ne uvjeravaj samog sebe da si siromašan, niti da imaš dug život pred sobom."

72. (...)

73. "Rob s krivim nadanjima zaboravlja djelovati."

74. "Sin Ademov najčešće liči na vagu: zbog neznanja trpi manjak, a zbog znanja pati od prevelike težine."

75. "Psovanje vjernika sramota je; borba protiv njega prelazi u nevjerstvo; a njegov imetak svet je poput njegove krvi."

76. "Pruži bratu krv i imetak, neprijatelju pravednost i preciznost; širi dobro i ljubaznost te se s ljudima ophodi miroljubivo – tako će ti i oni uzvratiti istim."

77. "Najugledniji među ljudima na ovom svijetu su velikodušni; na onom svijetu najbogobojazniji."

78. "Pazi na dvoje: ono što mi u prošlosti nije koristilo, niti će u budućnosti koristiti; i ono što ne mogu postići prije njegova vremena, čak i da pomjerim nebo i zemlju – zašto dakle trošiti život na takvo traženje?"

79. "Vjernik gleda oprezno, šuti razmišljajući, govori predano i zahvalan je za neovisnost; kad ga pogodi nesreća, ostaje postojan. Blizak je blagostanju, dalek od srdžbe, zadovoljan je onim malim što mu dolazi od Boga, a mnoštvo ga ne čini nezadovoljnim. Ima veliku namjeru dobra, sprovodi ono što je moguće i žali za propuštenim što nije uspio ostvariti. Licemjer pak gleda besmisleno, šuti bez razmišljanja, govori bez opreza; kad je slobodan, oduševljen je; u nevolji kuka. Blizak je srdžbi, dalek zadovoljstvu; malo primljeno od Boga čini ga nezadovoljnim, a mnogo ne donosi mir. Ima loše namjere, djelimično ih ostvaruje i žali za onim što je propustio jer nije mogao sprovesti sve."

80. "Ovaj i onaj svijet su dva suprotstavljena puta. Ko voli prolazno i daje mu prednost, prezire onaj svijet i čini mu se neprijateljskim. Pokušaj izjednačavanja jednak je spajanju Istoka i Zapada: kad se približi jednom, udalji se od drugog."

81. "Ko se boji prijetnji, blizu mu je udaljenost. Koga osnovna opskrba ovoga svijeta ne siti, ne zadovoljava ono što s njega može skupiti. Ko se bori za prolazno, ostaje uskraćen; ko se od njega okrene, svijet mu ide u susret i sustigne ga. Ovaj svijet samo je hlad koji traje do određenog roka. Bog se smilovao onome koji čuva mudrost, koji je pozvan znanju i približava mu se; onome koji prihvata vođstvo pravednog spasioca, dolazi iskreno i djeluje pravedno; onome koji zalihe stvara za onaj život i izbjegava zabranjeno. Takav je uporan i razborit, suprotstavlja se srdžbi, ne vjeruje lažnim nadama i čini strpljivost sredstvom spasenja. Bogobojaznost mu je priprema za odlazak; kroči jasnim, osvjetljenim putem, koristi prilike, susreće rok i oprema se djelima za vječnost."

82. Jednom mu čovjek reče: "Kako ste?"

Odgovorio je: "Nadamo se i bojimo se."

Objasnio je: "Ko se nečemu nada, radi da to postigne; ko se čemu boji, iz toga bježi. Ne znam što reći za čovjeka koji se boji, a ne sputava strasti da izbjegne predmet straha; niti za onog koji se nada, a pri nesreći nije postojan da ostvari što želi."

83. Upitao je 'Abaya ibn Rib'iu za imetak kojim se napada i brani, koristi ili pasivno raspolaže:

"Posjeduješ li ga s Bogom ili bez Njega?"

'Abaya utihnu, pa mu reče: "Govori, 'Ubaba'!"

Pitao je: "Šta da kažem?"

Odgovorio je: "Ako priznaš da zajedno posjedujete, ubit ću te; ako kažeš da ga posjeduješ bez Boga, također ću te kazniti."

Upita: "Što dakle da kažem, Predvodniče pravovjernih?"

On reče: "Kaži da ga posjeduješ preko Boga – On ga posjeduje bez tebe i pozajmio ga je tebi. Kad On daje, to je dar; kad uskraćuje, to je iskušenje. On posjeduje sve što je tebi povjerio i svemoćan je nad onim čime te je ovlastio. Zar nisi čuo da ljudi kažu: 'Nema snage niti moći osim kod Boga!'"⁶⁷⁰

84. "Čuo sam Zapovjednika vjernika kako kaže: 'Ispričat ću vam jedan hadis koji bi svaki musliman trebao razumjeti.' Zatim se okrenuo prema nama i rekao: 'Bog ne kažnjava vjernika na ovom svijetu, a da mu pritom ne bude milostiviji i darežljiviji, umjesto da ga ponovo kazni na onome svijetu. Bog ne prikrije vjernikov propust na dunjaluku niti mu oprosti, a da mu time ne ukaže veću blagost, umjesto da mu na Sudnjem danu opet mora oprostiti.'

Potom je dodao: 'Može se desiti da Bog vjernika iskuša nesrećom u njegovom tijelu, imetku, djeci ili porodici.'

Zatim je proučio ajet: 'I ono od nesreće što vas zadesi – to je zbog onoga što su ruke vaše zaradile. A On mnogo prašta.'"⁶⁷¹

Sklopio je svoje ruke tri puta dok je učio: "On oprašta mnogo."⁶⁷²

85. "Prvi nagovještaj prekida jedne veze jeste prikrivanje. Ne polaži povjerenje u onoga ko je nemaran. Najgore pomirenje je ono koje se postigne na štetu drugoga."

86. "Uobraženost čovjeka počinje kvarenjem njegova razuma. Ko uspije zauzdati svoj jezik, siguran je od njegovih posljedica. Onaj ko ne uskladi svoje osobine, sklon je prestupima. Ko ima narav pokvarenu, unesrećit će vlastitu porodicu. Poneke riječi mogu otkloniti milost.⁶⁷³ Samopoštovanje je glava hrabrosti i muževnosti. Poniznost jednog grešnika je

⁶⁷⁰ 'Abaya reče: "O Predvodniče pravovjernih, šta je objašnjenje ovih riječi?" On odgovori: "Nema zaštite od toga da se bude Bogu nepokorno, osim preko Njegove moći, i nema mogućnosti da mu se bude pokoran, osim preko Njegove snage." Kada je 'Abaya čuo ove riječi, skočio je i ljubio 'Alijeve ruke i noge.

⁶⁷¹ Sura 42:30

⁶⁷² Sura 42:30

⁶⁷³ Također blagoslov

njegov zagovor. Temelj odlučnosti je zastati u slučaju nejasnoće. U širini karaktera leži obilje opskrbe.”

87. “Nesreće su među ljudima jednako razdijeljene. Ne očajavaj zbog svojih grijeha dok su ti vrata pokajanja još otvorena. Razboritost se ogleda u suprotstavljanju nagonima. Sudbinski čas je smrt. Pogled na škrcu otvrdnjuje srce, a gledanje u tvrdoglavog uznemiruje razum. Plemenitost je znak inteligencije, a zloba dokaz ludosti.”
88. “Siromaštvo je gora smrt. Ograničena briga o porodici olakšava život i čini polovinu opskrbe. Briga je polovina starenja. Ko mudro štedi, neće iskusiti tjeskobu u opskrbi. Onaj ko se savjetuje s drugima, neće doživjeti neuspjeh. Dobročinstvo pristaje samo onome plemenita srca ili onome ko je bogobožan. Sretan je onaj koji iz sudbina drugih ljudi crpi pouku. Ko se da prevariti, nije ni hvaljen ni nagrađen. Pobožnost ne propada, a grijesi se ne zaboravljaju.”
89. “Činite ono što je dostojno, pa ćete biti hvaljeni, a mudri će vas cijeliti. Klonite se pretjerivanja i budale će vas ostaviti na miru. Poštujte onoga s kim sjedite i vaše će prijateljstvo biti postojano. Štitite one koji su uz vas i ljudi će priželjkivati vaše društvo. Budite pravedni prema drugima, čak i kada to ide na vašu štetu, i zadobit ćete povjerenje. Njeguajte uzvišene osobine – one svjedoče o veličini čovjeka. Čuvajte se niskih naravi, jer one obeščašćuju i onoga koji je častan, a uglednom ruše dostojanstvo.”
90. “Budi zadovoljan – tada ćeš doživjeti čast.”
91. “Strpljivost je štit od nestalnosti. Pohlepa je znak siromaštva. Uljepšavanje i razmetanje predstavljaju bijeg od poniznosti. Opomena je utočište onome ko traži zaštitu.”
92. “Ko se ogrne odjećom znanja, njegova sramota ostaje ljudima skrivena.”
93. “Onaj ko je zavidan⁶⁷⁴ ne stiče kvalitetan život, onaj ko je posesivan ne stiče prijateljstvo, a lažljivac ne postiže muževnost.”
94. “Brini se za očuvanje svoga ugleda kroz osamu.”
95. “Svaki uglednik koji se suprotstavi Božijoj moći, bit će ponižen.”
96. “Dvije stvari ruše čovjeka: strah od siromaštva i pohlepa za slavom.”
97. “O ljudi! Čuvajte se ljubavi prema ovome svijetu, jer on je izvor svih grijeha, ulaz svake nesreće, prijatelj svakog iskušenja i uzrok svake sramote.”
98. “Svako dobro počiva na tri osobine: pogledu, šutnji i riječi. Svaki nepažljiv pogled rađa nehaj, svaka šutnja bez razmišljanja je beskorisna, a svaka riječ bez promišljanja prazna je buka. Blagoslovljen je onaj čiji pogled donosi pouku, čija šutnja rađa razmišljanje i čiji govor podsjeća na Boga. Onaj koji suzama ispire svoje grijeha, a od čijeg su zla ljudi sigurni – taj je istinski blagoslovljen.”
99. “Kako je čovjek neobičan! Raduje se onome što je postigao, iako ga nije moglo mimoći; tuguje za onim što je propustio, iako mu nije bilo suđeno. Kada bi promislio, shvatio bi da se njime upravlja i da mu je opskrba već određena. Zadovoljio bi se jednostavnim i ne bi se zamarao onim što mu nije dostupno.”

⁶⁷⁴ Također ljubomora

100. Govorio je dok je prolazio kroz pijace i upozoravao ljude: "O trgovci! Počnite svoje poslove dovom za dobro i tražite blagoslov kroz blagost. Budite ljubazni prema kupcima, ukasite se pristojnošću, odvrćajte jedni druge od psovke i čuvajte se laži. Ne činite nepravdu i pomažite onima kojima je učinjena. Klonite se lihvarstva, mjerite pošteno, ne uskraćujte ljudima njihova prava i ne širite pokvarenost na Zemlji."
101. "Šta je, od svega što je Bog stvorio, najljepše?" Odgovorio je: "Riječ."
Upitaše ga: "A šta je najružnije?" Reče: "Riječ."
Zatim pojasni: "Preko riječi lica bivaju obasjana, a zbog riječi i zamračena."
102. "Govorite dobro kako bi se po tome prepoznavali, i postupajte prema onome čemu pripadate."
103. "Kada te zadesi nesreća, žrtvuj imetak da spasiš dušu. Kada te snađe iskušenje, žrtvuj život da sačuvaš vjeru. Znaj da je izgubljen onaj čija je vjera izgubljena, a pravi gubitnik onaj ko je iznevjerio svoju vjeru. Čujte: nema siromaštva poslije Dženeta, niti bogatstva poslije Vatre."
104. "Rob neće okusiti slast vjere dok ne napusti laž – bilo u šali ili u ozbiljnosti."
105. "Musliman ne treba održavati bratske veze s lašcem, jer on laže toliko dugo dok mu se, i kad istinu kaže, više ne vjeruje."
106. "Prigrabiti nepravedno imetak čovjeka predana Bogu najteži je zločin."
107. "Ko se boji odmazde, neka prestane činiti nepravdu."
108. "Nisam vidio nikoga ko čini nepravdu, a da nije sličniji onome kome je učinjena, nego zavidnik."
109. "Onaj ko čini nepravdu, onaj ko mu u tome pomaže i onaj ko je time zadovoljan – trojica su saučesnika u zlu."
110. "Strpljivost ima dva oblika: ona u nesreći, koja je dobra i lijepa, i ona prema onome što je Bog zabranio – još ljepša. Zahvalnost također ima dvije vrste: u nesreći, koja je pohvalna, i na onome što je Bog zabranio – kada te zadrži od grijeha."
111. "O moj Bože! Ne ostavi me da tražim potrebu kod Tvojih zlih stvorenja. Ako u meni probudiš potrebu, podari mi da je zadovoljim kod onoga koji je plemenite duše, pristojna govora i koji mi to neće prebacivati."
112. "Blagoslovljen je onaj koji, u pokornosti Bogu, živi u slozi s ljudima, i oni s njim u pokornosti Bogu žive."
113. "U srž vjere spada da čovjek bude iskren, čak i kada mu to šteti, i da daje prednost istini, makar mu korist donosila laž. Ne prelazi riječima granicu svoga znanja."
114. "Vratite ono što vam je povjereno, pa makar pripadalo ubicama Poslanikovog djeteta."
115. "Bogobojaznost je temelj vjere."
116. "Sram u pokornosti Bogu bliži je časti od ponosa u nepokornosti."
117. "Imetak i djeca su njive ovoga svijeta, a dobro djelo je njiva onoga svijeta. Sretnici su oni kojima je Bog darovao i jedno i drugo."

118. "U Tori piše na dvije stranice. Na prvoj: Ko žali za ovim svijetom, ljuti se na Božiju odredbu. Vjernik koji se žali nevjerniku na svoju nesreću – tuži se na Gospodara svome neprijatelju. Ko se ponižava pred bogatašem radi potrebe, gubi dvije trećine vjere. Onaj ko je čitao Kur'an, pa ipak ode u vatru, prezreo je Božije znakove."
A na drugoj stranici piše: "Ko se ne savjetuje, kajati će se. Ko robuje imetku, propast će. Siromaštvo je teža smrt."
119. "Srž čovjeka je njegov jezik. Njegov razum je njegova vjera. Njegova hrabrost leži u njegovoj samosvijesti. Opskrba je raspodijeljena, dani su promjenjivi, a ljudi – od Adema do danas – jednaki."
120. Savjetovao je Kumejlu ibn Zijadu: "Ne teži ugledu. Sakrij svoju ličnost da ne budeš spominjan. Uči – i znat ćeš. Šuti – i ostat ćeš siguran. Ne smatraj gubitkom ako te Bog učini poznatim kroz vjeru, iako s ljudima nemaš ništa, niti oni s tobom."
121. "Nije mudar onaj ko, kad je nužno, ne zna biti umjeren."
122. "Četiri su stvari zbog kojih vrijedi preći dug put: da ne obožavaš nikoga osim Gospodara svoga; da se bojiš samo svojih grijeha; da se ne stidiš priznati neznanje; i da ne oklijevaš učiti ono što ne znaš."
123. Pisao je Ibn Abbasu: "Brini se o onome što se tebe tiče, a ne o onome što te se ne tiče. Ko se okrene od onoga što ga se ne dotiče, postiže ono što mu pripada. Posveti se onome što je pred tobom, a ne onome što je prošlo. Pripremi svojim djelima ono što ćeš sutra susresti. Mir s tobom – to je moj pozdrav tebi."
124. "Najljepše što pridobija ljudska srca i odstranjuje neprijateljstvo jeste vedro lice pri susretu, briga za odsutne i srdačan osmijeh za prisutne."
125. "Rob će osjetiti slast vjere tek kad spozna da ono što ga je zadesilo nije ga moglo mimoći, a ono što ga je mimoišlo nije mu moglo doći."
126. "Gospodaru moj! Nesretan je onaj u čijim očima i srcu Tvoja moć nije velika, iako vidi znakove Tvoga kraljevstva. Još nesretniji je onaj koji, iako vidi Tvoje dokaze, ne razmišlja o Tvojim veličini. Nema boga osim Tebe, slavljen Ti si! Zaista, ja sam među onima koji su sebi nepravdu učinili."
127. "Ovaj svijet traje u prolaznosti, naporu, promjeni i pouci. Njegova prolaznost se ogleda u dugi koja ne promašuje cilj, u ranama koje ne zarastaju, u zdravima koje pogađa bolest i u živima koje sustiže smrt. Njegov napor je u tome što ljudi skupljaju više nego što mogu pojesti, grade više nego što mogu nastaniti, a zatim odlaze Bogu – bez imetka i kuće. U njegovoj promjenjivosti vidiš zavidnika koji umire i umrlog kojem zavidnik zavidi. Dijeli ih tek trenutak između sreće i nesreće. U njegovim poukama leži to da čovjek misli kako je blizu cilju, a onda ga iznenadi smrt i sve ostane nedovršeno. Slavljen neka je Bog! Kako su rijetke radosti ovoga svijeta, kako je plitka njegova hladovina i slaba njegova zaštita. Ono što je prošlo – kao da nije ni bilo, a ono što će doći – bit će kao ono što je prošlo. Boravište onog svijeta, vječno i postojano, obuhvata Dženet i Džehenem: prijatelji Božiji bit će nagrađeni u Dženetu za svoju strpljivost i svoja djela."

128. "Najdraži putevi k Bogu vode dvjema stazama: stazom blagosti i stazom strpljivosti. Njemu su najmilije dvije kapi: suza prolivena u noćnoj tmini i kap krvi na Božijem putu. Najdraža su Mu i dva koraka: jedan koji učvršćuje red u borbi na Njegovom putu i jedan koji povezuje zajednicu vjernih."
129. "Pravi prijatelj nije onaj koji brata ne sačuva u nesreći, u njegovom odsustvu i poslije njegove smrti."
130. "Srca nezalica vode se strastima, zahrđala su od očekivanja i zatvorena prevarom."
131. "Onome u kome je čvrsto ukorijenjeno jedno dobro, može se oprostiti mnoge slabosti. Ali manjak razuma i vjere ne može se oprostiti: bez vjere nema sigurnosti, a bez razuma nema života. Takav se ne može porediti s drugim osim s mrtvim."
132. "Ko se sam dovede u sumnjiv položaj, neka ne krivi druge što o njemu misle loše. Onaj ko sačuva svoju tajnu, drži sudbinu u vlastitim rukama."
133. "Bog kažnjava šest skupina kroz šest osobina: Arape zbog plemenske oholosti, vladare zbog nadmenosti, vođe zbog nasilja, učenjake zbog zloupotrebe znanja, trgovce zbog prevare i seljake zbog neznanja."
134. "O ljudi, bojte se Boga, jer postojanost u bogobožnosti lakša je od strpljenja u kazni Božijoj."
135. "Odricanje od svijeta znači skraćivanje nadanja, zahvalnost na svakoj blagodati i oprez prema svemu što je Bog zabranio."
136. "Kada se lijenost i nesposobnost sjedine – rađa se siromaštvo."
137. "Pazite! Postoje tri dana: jedan koji je nepovratno prošao, jedan koji neumitno dolazi i jedan za koji se ne zna hoće li doći. Jučer je pouka, danas dobitak, a sutra neizvjesnost. Jučer je svjedok, danas je djelatnik, a sutra će te napustiti brže nego što ga možeš dostići. Nakon prolaznosti slijedi vječnost. Mi nasljeđujemo one prije nas i bit ćemo naslijeđeni poslije. Pripremite ono što vas čeka, dok još imate priliku. Idite putem dobra, pa makar bio usamljen, jer ga malo ljudi slijedi. Zahvaljujte Bogu na svakom koraku. Dugovi se daju danas, a nagrade sutra. Mi smo samo izdanci prošlih korijena, a korijeni ne traju vječno. Ako date prednost ovom svijetu nad onim svijetom, slijedit ćete one niže naravi, a želje će vas odvesti daleko. Ovaj svijet će vam pokazati ono što je učinio narodima prije vas. Njegova promjena i propast su vaša pouka."
138. "Namaz je žrtva svakog bogobožnog čovjeka koju on prinosi svome Gospodaru. Hodočašće je džihad onih koji su slabi. Sve ima svoj zekat, a zekat tijela jeste post. Najvrednije djelo čovjeka jeste da s nadom očekuje spasenje od Boga. Onaj ko uputi dovu prije nego što proslavi Boga i ne prouči blagoslov na Poslanika, sličan je onome koji strijelu ispaljuje u prazno. Ko zna da će, udjeljujući, dobiti Božiju zamjenu, taj je dosegao najuzvišeniji stepen darežljivosti. Onaj kome je povjereno da opskrbljuje drugoga, privređivat će onoliko koliko mu je povjereno. Promišljenost i planiranje čine polovinu životne opskrbe. Izgradnje simpatija prema ljudima⁶⁷⁵ je polovina socijalne inteligencije. Česta briga čini starijim. Žurba je ludost. Malo domaćinstvo je jedno od dvije olakšice.

⁶⁷⁵ Arab.: tawaddud ila an-nas – stupnjevito zadobivanje simpatija ljudi

Onaj ko svojim roditeljima nanosi brigu, on je prema njima neposlušan. Onaj ko se u slučaju nesreće svojom rukom udari o butinu, on je svoju nagradu razdijelio. Usluga će biti cijenjena kao usluga tek onda ako bude prema jednom pravednom čovjeku ili onome ko je plemenite naravi učinjena. Bog šalje pomoć u mjeri težine i on šalje strpljivost u mjeri nesreće. Ko postupuje odmjereno i umjereno, njemu biva milost zadržana. A ko postupuje pretjerano i rasipnički, taj gubi već stečenu milost. Pružanje povjerenja i iskrenosti donosi opskrbu. Prevara povlači za sobom siromaštvo. Da je Bog želio da pruži mravu prednost, tada bi mu podario krila.”

139. “Užitak ovoga svijeta je prolazan, a naslijeđe koje ostavlja samo gomila ruševina. Ono malo što čovjek uzme od njega bolje je od nagomilanog, a ostaviti ga iza sebe sigurnije je nego osloniti se na njega. Ko ga pohlepno sabira, postaje rob vlastite potrebe, dok spokoj pronalazi onaj koji ga se oslobodi. Slijep biva onaj koga općine njegovi ukrasi. Ko se u njega zaljubi, srce mu se ispuni tjeskobom – brigom što vrije u njemu poput pjene na vodi, brigom koja ga satire i brigom koja ga proždire. Tako ostaje, sve dok ga ne zadese njegova vlastita nevolja, dok mu se životni vijek ne skрати i sudbina ga ne svlada. Lako je Bogu da ga kazni, a poniznom i skromnom da odbaci svaku patnju. Vjernik na ovaj svijet gleda zamišljenim okom i uzima od njega samo ono što mu je nužno.”
140. “Usvojite toleranciju⁶⁷⁶, jer zaista tolerancija je omiljena vjerniku i ona je njegov upravitelj. Znanje je njegov dokaz⁶⁷⁷, blagost njegov brat, intelekt njegov povjerljivi prijatelj i strpljivost komandant njegove vojske.”
141. On je rekao jednom čovjeku koji je pretjerivao sa askeзом. “O ti! Zar nisi čuo Božije riječi: “I pričaj o milosti Gospodara svoga!⁶⁷⁸ Tako mi Boga! Bogu je draže da cijeniš Njegove blagodati djelima nego riječima!”
142. Obratio se svome sinu Hasanu riječima: “Savjetujem te da se bojiš Boga, da obavljaš namaz u njegovo vrijeme i daješ zekat tamo gdje je to prikladno. Opominjem te da praštaš grijehe, obuzdavaš srdžbu, održavaš rodbinske veze, da budeš blag i pažljiv prema neznanici i učenom, da promišljaš o prilikama i pojavama, držiš se Kur’ana i budeš dobar komšija. Naređuj ono što je ispravno, a odvraćaj od ružnoga. Kloni se svih sramotnih djela kojima se čini neposluh Bogu.”
143. “Ovaj svijet počiva na četiri stuba: na učenjaku koji koristi svoje znanje, na imućnom koji dijeli na dostojan način, na neukom koji se ne stidi učiti i na siromahu koji ne prodaje onaj svijet za ovaj. Kada učenjak ne koristi svoje znanje, bogataš ne čini dobro, neznanica odbija učenje iz oholosti, a siromah proda onaj svijet za ovaj – tada propast postaje njihova sudbina.”

⁶⁷⁶ Arab. al-hilm: tolerancija, urbanost, blagost, nježnost. Ovaj kur’anski pojam nalazi se među najljepšim Božijim imenima i vrlo ga je teško prevesti; ovdje se misli na slučaj u odnosu na ljude – jedna vrsta samokontrole koja proizlazi iz intelekta.

⁶⁷⁷ Arab.:ad-dalil – također uputa

⁶⁷⁸ Sura 93:11

144. "Ko se uspije sačuvati od četiri stvari, oslobodit će se svake neprijatnosti." Upitaše ga: "Koje su to, Zapovjedniče vjernika?" Odgovori: "Žurba, tvrdoglavost, samodopadnost i lijenost."
145. "Znajte, o robovi Božiji, bogobožnost je čvrsta tvrđava, a grijesi su trošne zidine koje ne pružaju utočište onima koji se u njih sklanjaju. Kroz pobožnost čovjek gasi plamen prestupa, a postojanošću u pokornosti Bogu doseže Njegovu nagradu. Čvrstim uvjerenjem dostiže se i najudaljeniji cilj. Bog nije zabranio Svojim prijateljima ono što vodi njihovom spasenju, već ih usmjerava ka njemu. U njihovoj neposlušnosti ne uskraćuje im milost, sve dok se pokajanjem Njemu vraćaju."
146. "Šutnja je mudrost, smirenost je zaštita, a suzdržanost je jedno od lica blaženstva."
147. "Stvari se prilagođavaju sa onim što je predodređeno, tako da se štete⁶⁷⁹ dešavaju čak i kada se planira."
148. "Muževnost nije potpuna dok čovjek ne priskrbi razumijevanje (fikh) svoje vjere, primjereno privređuje za svoje domaćinstvo, postojano se nosi s nesrećom kada ga zadesi i podnošenje gorkih trenutaka sa svojom braćom osjeća ugodnim."
149. Kada je bio upitan za muževnost, odgovorio je: "Ne čini ništa tajno za šta bi se u javnosti stidio."
150. "Moljenje za oprost, dok se u grijehu ustrajava, jest ponavljani grijeh."
151. "Priskrbite si spoznaje o onome što molite, da uzalud ne pokrećete udove svoga tijela i da ne molite ono što ne znate."
152. "Ko iz svoje vjere uzima samo onoliko koliko mu je potrebno da podmiri životnu opskrbu, nema udio u vjeri veći od onoga što je provario."
153. "Vjera je uvjerenje priznanje, izvedeno djelovanje i razumna spoznaja."
154. "Vjerovanje počiva na četiri stuba: oslanjanje na Boga u svim pitanjima, prepuštanje stvari Njemu, predanost Njegovim naredbama i zadovoljstvo Njegovom odredbom. Temelji nevjerovanja su: težnja, strah, srdžba i nagon."
155. "Ko se odrekne ovoga svijeta, ne uznemirava se njegovom sramotom niti teži slavi. Takvog Bog vodi bez upućivanja posrednika među stvorenjima, spušta mudrost u njegova prsa i dopušta da mu poteče s jezika."
156. "Zaista, Bogu pripadaju oni Njegovi robovi koji Mu služe tajnošću u srcu, a On im uzvraća skrivenom zahvalom. To su oni čije će bilježnice djela na Sudnjem danu biti prazne dok ne stanu pred okupljene, a tada im Bog upisuje ono što su u tajnosti srca radili za Njega."
157. "Umirite svoje karkaterne osobine preko lijepih manira i vodite ih ka njihovoj izvrsnosti. Odgojite sami sebe i budite postojani u samopožrtvovanju⁶⁸⁰ u onome što vam je najdraže. Ne budite previše sitničavi prema ljudima. Uzidignite sami sebe tako što ćete ignorisati odvratne stvari. Podržite život slabog preko svoga ugleda i toga da mu

⁶⁷⁹ Arab.:al-afa, množina: afat – šteta nesreća

⁶⁸⁰ Arab.:itar – druge ili drugačije ono što je vrijedno pretpostaviti samome sebi

budete utjeha, ako ne možete učiniti ono što on od vas očekuje. Ne tragajte za onim što vam je skriveno, kako ne biste saznali previše od onoga što vam je skriveno⁶⁸¹ (što se čovjeka ne tiče). Izbjegavajte laž jer ona spada u najniže karakterne osobine; ona je jedna vrsta nemorala i jedna forma podlosti. Težite ka plemenitosti, tako da se kao slijepi susrećete sa onim što vas se ne tiče.”⁶⁸²

158. “Rok života je dovoljan kao zaštita. Zaista, svaki čovjek biva praćen jednim zaštitnikom koji ga nadzire (melek), koji ga čuva od toga da ne upadne u zamku ili da neki zid ne padne na njega ili da ga ne napadne neka zvijer. A kada dođe vrijeme njegovog određenog roka, tada ga prepuštaju njegovom određenom roku.”

Imam al-Hassan ibn 'Ali

Ovaj prvorodeni sin Fatime, kćerke Poslanika (s.a.v.s.), došao je na ovaj svijet tri godine nakon Hidžre (625. godine po Kristu) u Medini. Njegov otac bio je Ali, o kome je dovoljno napisano u prethodnom poglavlju, kako bi se moglo uporediti kakav uzor mu je bio dostupan i koji mu je bio toliko blizak i povjerljiv.

Stvarni legitimitet uzrokuje zavist i ogorčenost, i zato je u pedesetoj godini (670. po Kristu), po nalogu Muavije ibn Abi Sufjana, otrovan. Jer više nije htio da se drži ugovora s njim. Moć uvijek obuzme i zavede moćnika koji nema za to legitimitet od Boga. On je ukopan u Medini Munewweri⁶⁸³.

Njegov karakter je posebno bio prožet dobrotom i uviđavnošću prema onima koji su mu zlo činili.

Njegov Islam predstavlja za nas bezvremenu potvrdu aktivnog društvenog angažmana, kako bi se suočio s konfliktima i razvratom.

Kada su, nakon ubistva njegovog oca, na temelju iračke zakletve vjernosti njegovom halifatu, Sirijci pod vodstvom Umejada – koje je instrumentalizirao Muavija ibn Sufjan – prigovorili i zaprijetili krvavim sukobom za vlast među muslimanima, on je ugovorno, svoje rođenjem Božije dato pravo, prenio doživotno Muaviji, koji je bio pohlepan za vlašću. Muavija je odavno bez traga i spomena, budući da nasilje ne može biti opcija za vođu muslimana da zamijeni pravi islam.

⁶⁸¹ Ne biti znatiželjan za nešto što nas se ne tiče

⁶⁸² Arab.: *istiḡṣa'* – duboko poniranje, raspitivanje; također istraživanje stvari koji se čovjeka ne tiču; potpuno istrajavanje na svome pravu

⁶⁸³ Prosvjetljena, nadimak za Medinu

Sljedećih sedam poglavlja sadrže treći dio ove knjige:

1. 32 Definicije
2. Upozorenje od neznanja
3. Njegovi odgovori na neka pitanja iz Bizanta
4. Ponešto o snazi sudbine i o slobodnoj volji
5. Jedno upozorenje
6. Mišljenje o mirovnom sporazumu sa Muavijom
7. 22 Kratke predaje

3.1 32 Definicije

U ovom smislu preneseno je od Imama, unuka bogobojažnog, Abu Muhameda al-Hasana ibn Alija – neka su Božiji blagoslovi i milost na njih obojicu – da je kao odgovor na pitanja Zapovjednika vjernika ili nekome drugom davao različita objašnjenja.

Bilo mu je rečeno: “Šta je odricanje?”⁶⁸⁴ On je odgovorio: “Težnja ka bogobojažnosti⁶⁸⁵ i nepotrebitost za ovim svijetom.”

On je bio upitan: “Šta je uviđavnost⁶⁸⁶?” Odgovorio je: “Podvrgavanje srdžbe⁶⁸⁷ i samokontrola.”

Na pitanje: “Šta je čast”⁶⁸⁸, pojasnio je: “održavanje⁶⁸⁹ rodbinskih veza i preuzimanje krivice.”⁶⁹⁰

Upitan je: “Šta je pomoć⁶⁹¹ ili podrška?” Rekao je: “Odbrana komšija i postojanost u nesrećnim situacijama i hrabrost u ratnim situacijama.”

Na pitanje: “Šta je slava ili ugled”, on reče: “Udjeljivanje prezaduženom i opraštanje zlodjela.”

⁶⁸⁴ Arab. az-zuhd – misli se na unutrašnjost, unutrašnjost srca, i odricanje od nečega. Najčešće u upotrebi označava odricanje od svjetovnih žudnji, ali također i od svega ostalog osim od samog Boga – dakle, i odricanje od svjetovnih žudnji, i u krajnjem odricanje od odricanja, u smislu potpune predanosti Božijem zadovoljstvu.

⁶⁸⁵ Arab.:at-taqwa.

⁶⁸⁶ Arab.:al-hilm – tolerancija, urbanost, blagost, nježnost

⁶⁸⁷ Arab.:kazmu-l-gaiz. Sura 3 134, oni koji savladavaju srdžbu

⁶⁸⁸ Arab.:aš-šaraf – čast, ponos, dostojanstvo

⁶⁸⁹ Arab.:al-istina' – postizanje

⁶⁹⁰ Arab.:al-garira – krivica, pogreška

⁶⁹¹ Arab.: an-nadžda – podrška; također i hrabrost

On je bio upitan: "Šta je muževnost, hrabrost?" Objasnio je: "Čuvanje vjere, samopoštovanje, primjenjivanje uviđavnosti, ispoljavanje usluga, izvršavanje obaveza i prava i zadobijanje ljubavi od ljudi."

Na pitanje: "Šta je velikodušnost"⁶⁹², on je rekao: "Udjeljivati prije nego što čovjek bude upitan, a u vremenu nevolje potrebitog hranom opskrbiti."

On je bio upitan: "Šta su mane?" Odgovorio je: "Smatrati nebitno za bitno i zadržati kod sebe niske vrijednosti."

Pitaše: "Šta je podlost?"⁶⁹³ On reče: "Malo udjeljivati i vulgarno se izražavati."

On je bio upitan: "Šta je darežljivost?"⁶⁹⁴ Odgovori: "Udjeljivanje"⁶⁹⁵ u dobrim i lošim vremenima."

Upitan "Šta je škrtost"⁶⁹⁶, objasni: "Da ono što držiš u svojim rukama, smatraš čašću a ono što si udijelio smatraš gubitkom."

On je bio upitan: "Šta je bratstvo"⁶⁹⁷, a odgovorio je: "Bratstvo u dobrim i lošim vremenima."

Na šta je "Šta je kukavičluk", pojasni: "Drskost prema prijatelju i uzmicanje pred neprijateljem."

On je bio upitan: "Šta je bogatstvo?"⁶⁹⁸ Reče: "Zadovoljstvo sa onim što je čovjeku podareno i onda kada je to malo."

Na pitanje "Šta je siromaštvo"⁶⁹⁹, on kaza: "Pohlepa za svim."⁷⁰⁰

Upitan je: "Šta je dobročinstvo?"⁷⁰¹ Reče: "Ulagati napor i truditi se."⁷⁰²

On je bio upitan: "Šta je galantnost?"⁷⁰³ Objasni: "Vladanje u dobrim i lošim vremenima."

⁶⁹² Arab.:al-karam – velikodušnost, znači izražavanje velike dobrote, sebi ili svome imenu preko velikih djela priskrbiti čast.

⁶⁹³ Arab.:al-lu'm – teret, podlost, škrtost, prljavština

⁶⁹⁴ Arab.:as-samah – darežljivost, izdašnost, hrabrost, uviđavnost

⁶⁹⁵ Arab.:al-badl – također: trošenje, izdvajanje, doniranje

⁶⁹⁶ Arab.:aš-šuhh – škrtost, pohlepa, gramzivost. Ovdje se radi o škrtosti koja je uparena sa pohlepom. Sura 4:128 ili 24:9, 33:19.

⁶⁹⁷ Arab.:al-iha' – bratstvo

⁶⁹⁸ Arab. al-gina – bogatstvo na koje se misli ovdje jeste bogatstvo duše (bogatstvo vrline) i bogatstvo srca. Također: bogatstvo u odnosu na faqr (siromaštvo, biti siromašan), dakle imati suprotno oskudnosti. Pojam se ne odnosi samo u finansijskom smislu, nego je vrlo rastezljiv i višeslojan.

⁶⁹⁹ Arab. al-faqr – siromaštvo o kojem se ovdje govori jeste siromaštvo srca, duha, intelekta i duše.

⁷⁰⁰ Nezasitost duše

⁷⁰¹ Arab. al-džud: također slobodno djelo, dobročinstvo, također i velikodušnost; misli se na izdvajanje svake vrste imetka, svejedno da li je to materijalno ili duhovno.

⁷⁰² Ne libiti se bilo kakvog truda.

⁷⁰³ Arab.:al-karam – velikodušnost, pokazati veliku dobrotu, učiniti si čast

Na šta je "Šta je odvažnost"⁷⁰⁴, obrazloži: "Hrabro se postaviti naspram ravnome sebi."
 Upitan je: "Šta je snaga?"⁷⁰⁵ On reče: "Hrabrost i borba sa najsnažnijima."
 On je bio upitan: "Šta je poniznost?" On odgovori: "Strah od polaganja računa."
 Na pitanje "Šta je nespretnost"⁷⁰⁶, on reče: "Zapasti u konflikt sa svojim predvodnikom i sa onim ko ti može nauditi."
 On je bio upitan: "Šta je uzvišenost?"⁷⁰⁷ Odgovori: "Postupati lijepo a izbjegavati loše."
 Na pitanje "Šta je pametno"⁷⁰⁸, on odgovori: "Biti postojan i izdržljiv, uviđajan sa odgovornima i biti oprezan sa svim ljudima."
 On je bio upitan "Šta je čast?"⁷⁰⁹ Odgovori: "Saglasnost sa braćom i zaštita komšija."
 Na pitanje "šta je krađa", on reče: "Odbijanje svoga udjela kada ti bude ponuđen."
 Bio je upitan: "Šta je bezobrazluk i lakomislenost?"⁷¹⁰ Kazao je: "Slijediti onoga ko je niži i slijediti onoga ko zavodi."
 On je bio upitan: "Šta je kolebanje?" Odgovorio je: "Igranje bradom i prečesto zakašljavanje prije razgovora kako bi se grlo pročistilo."
 Na pitanje "šta je hrabrost", on je odgovorio: "Suprotstaviti se protivniku i izdržljivost u borbi."
 Upitaše: "Šta je preopterećenje?" Odgovorio je: "Pričati o nečemu što te se ne tiče."
 On je bio upitan: "Šta je glupost?" Reče: "Budalasto raspolagati svojim imetkom i sa svojom čašću bezobzirno postupati."
 Upitali su: "Šta je podlost?"⁷¹¹ On reče: "Čuvati samoga sebe a ostavljati svoje prijatelje na cjedilu."

⁷⁰⁴ Arab.:al-karam – odvažnost, hrabrost

⁷⁰⁵ Arab.:al-man'a – moć, snaga, nepobjedivost

⁷⁰⁶ Arab.:al-hurq – nespretnost, glupost

⁷⁰⁷ Arab.:as-sana' – sjaj, blistanje

⁷⁰⁸ Arab.:al-hazm – čvrstina, postojanost, energičnost

⁷⁰⁹ Arab.:aš-šaraf – čast, ugled, slava

⁷¹⁰ Arab. as-safah – bezobrazluk, glupost, drskost; malodušnost ukoliko intelekt određene osobe nije potpun; osoba koja je slabog razbora; glupost; nerazumno postupanje; emocije podređene nagonu srdžbe.

⁷¹¹ Arab.:al-lu'm – teret, podlost, škrtost

3.2 O njegovoj mudrosti

O ljudi! Onaj ko je iskren prema Bogu i uzme Njegove riječi kao putokaz, taj će biti vođen na najpouzdaniji način; Bog će mu podariti uspjeh, usmjeriti ga na pravi put i osnažiti u tome, što je najuzvišenije od svih darova. Zaista, onaj ko boravi u blizini Božijeg zadovoljstva nalazi se u sigurnosti i zaštiti, dok je neprijatelj Božiji uplašen i ponižen.

Zato se čuvajte Boga – stalnim sjećanjem na Njega i iskrenim strahopoštovanjem.

Približavajte Mu se kroz pokornost, jer On je zaista blizu i odaziva se. Uzvišeni i Veličanstveni kaže:

“A kada te robovi Moji za Mene upitaju – Ja sam, doista, blizu; odazivam se molbi onoga koji Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu.”⁷¹²

Zato odgovorite na poziv Božiji i vjerujte u Njega. Ko spozna moć Božiju, njemu nije dozvoljeno da bude uznosit. Zaista, veličina onih koji poznaju moć Božiju leži u skromnosti i poniznosti. Čast onih koji spoznaju Uzvišenost Božiju leži u poniznosti pred Njim.

Netaknutost onih koji znaju šta je Snaga Božija ogleda se u tome da Mu se potčinjavaju i da, nakon spoznaje, ne postanu poricatelji, a nakon upute ne zastranjuju.

Znajte s pouzdanim uvjerenjem da nećete nikada upoznati bogobožnost dok ne budete upoznati s uputom. Nećete nikada biti u savezništvu s Knjigom dok ne spoznate onoga koji ju je napustio. Nikada nećete Knjigu u njenom izvornom i potpunom smislu razumjeti dok ne spoznate onoga koji ju je krivotvorio. A kada to spoznate, vidjet ćete izmišljanja i iskrivljenja, zavjeru protiv Boga i krivotvorenja. Vidjet ćete onoga koji propada, kako on propada. Oni koji su neznalice neće vas zaslijepiti.

Potražite vođstvo onih koji su osposobljeni, jer uistinu oni su svjetla preko kojih čovjek doživljava prosvjetljenje, i Imame čije vođstvo treba slijediti. Sa njima živi znanje, a umire neznanje. Oni su oni čiji razum vas obavještava o vašem neznanju, i čija vanjština svjedoči njihovu unutrašnjost. Oni se ne protive istini i nisu nesložni u tome, jer su prije njih postojali slični primjeri od Boga. Bog je to već odredio.

Zaista, u tome je pouka za one koji uzimaju pouku. Kada to čujete, shvatite pažljivim promatranjem, a ne samo kao citate, jer prenositelji predaja su mnogi, ali oni koji ih savjesno percipiraju i shvataju su rijetki. A utočište je kod Boga.

⁷¹² Sura 2:186

3.3 Njegovi odgovori na neka pitanja

Muavija je poslao čovjeka da anonimno postavi nekoliko pitanja Predvodniku Pravovjernika (s.) – Imamu Aliju (as.) – u ime bizantskog vladara. Kada je posjetio Kufu i obratio se Imamu, ovaj ga je odbio i ukorio. Poslanik pitanja je objasnio okolnosti situacije i priznao. Tada je Imam Ali (as.) rekao:

“Neka Bog uništi sina one koja je džigericu jela (Muavija), jer je zabludjela njegova i njegova vojska – Bože, uništi ih! Božiji sud pripada meni i ovoj zajednici. Oni su prekinuli vezu sa mnom, moj uzvišeni položaj smatraju niskim, a moje dane protraćenim.”

3.4 Njegove riječi o imetku (o trgovini)

Hasan ibn Ali al-Hasan al-Basri pisao je Abi Muhamedu al-Hasanu ibn ‘Aliju (2):

“Zaista, vi, sinovi Beni Hašima, ste visoka lađa i prosvjetljujuća instanca, ili ste poput Nuhove (a.) lađe, na koju se uspinju vjernici i preko koje bivaju spašeni oni koji su predani. Pišem ti ovo, o sine Poslanika Božijeg, jer se ne možemo složiti u pitanjima određenja i zbunjeni smo po pitanju imetka. Objavi nam tvoje viđenje i viđenje tvojih predaka. Mir neka je na sve njih. Jer vaše znanje je od znanja Božijeg, a vi ste svjedoci pred ljudima, dok je Bog svjedok nad vama; jedno potomstvo, od kog je jedno od drugog, a Bog vidi i On je Sveznajući.”

Tada mu odgovori Imam Hasan (as.): “U Ime Boga, Milostivog, Samilosnog.

Stiglo mi je tvoje pismo. Da mi nisi napisao o svojoj zbunjenosti i zbunjenosti onih koji su prije tebe otišli, ne bih ti odgovorio.

Ko ne vjeruje u određenje, dobro i loše koje ono nosi, i ne priznaje da Bog posjeduje znanje o tome, taj je porekao vjerovanje. Onaj ko Boga okrivljuje za neposlušnost krši zakon i čini svetogrđe. Zaista, Bog se ne pokorava prinudom i nevoljkom, tako da ga ljudi savladaju, niti zapostavlja svoje robove. Ipak, On posjeduje moć nad onim čime je ljudima dao moć, i Njemu pripada ono što im je On dao u posjed.

Bog je ljudima dao izbor kako bi Mu bili pokorni i zabranio im određene stvari uz upozorenje, da ne bi bili neposlušni. Ako su Mu robovi poslušni i pokorni, niko ih u tome ne može spriječiti. Ako su nepokorni, tada On postupa prema njima u skladu sa svojom voljom. Nije ih prisilio da budu poslušni niti da čine ono što im je zabranio – Njegov dokaz je dovoljan. Da je htio, mogao bi sve uputiti na pravi put. Mir neka je nad onima koji slijede uputu.”

3.5 Jedno upozorenje

Znajte da vas Bog nije bez smisla stvorio i da vas nije besmisleno ostavio. On je utvrdio vaše vrijeme života i podijelio je život među vama kako bi svako imao svoju srž⁷¹³ (razum, srce), svoj stupanj spoznao i da ono što je za njega određeno da će ga i zadesiti, kao i da ono što je od njega otklonjeno, neće mu se nikada dogoditi. On vam je garantovao providnost ovoga svijeta i oslobodio vas, kako biste Mu se mogli moliti. On vas potiče na zahvalnost i zadao vam je obavezu da Ga se sjećate. Uputio vas je ka bogobožnosti, da biste dosegli Njegovo zadovoljstvo. Bogobožnost su vrata svakog iskupa, temelj svake mudrosti i čast svakog djela. Bogobožni su oni koji će pobijediti. Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, kaže: “A onima koji su se Allaha bojali, želje će im se ostvariti.”⁷¹⁴

On je rekao: “Allah će spasiti one koji su Njegova naređenja izvršavali, a Njegovih se zabrana klonili, oni će postići ono što su željeli: zlo ih neće doticati i oni neće tugovati.”⁷¹⁵

Imajte strah od Boga, o robovi Božiji! Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti!”⁷¹⁶

3.6 Propovijed nakon sklapanja mira pred Muavijom

On je hvalio Boga, slavio Ga i molio milost za Muhameda i njegovu porodicu. Potom je rekao: “Onaj ko me je spoznao, taj me je spoznao. Ko me nije upoznao, neka zna da sam ja Hasan, sin Poslanika Božijeg. Ja sam sin Nagovjestitelja, upozorenja. Ja sam sin Odabranika kroz poruku. Ja sam sin onoga koga su melecı blagoslovili. Ja sam sin onoga preko koga je zajednica počašćena. Ja sam sin onoga kome je Džibril došao kao nositelj poruke poslan od Boga. Ja sam sin onoga koji je pozvan kao milost svjetovima – Bog ga blagoslovio, zajedno sa njegovom porodicom.”

Kada Muavija više nije mogao prikriti svoje neprijateljstvo i zavist, rekao je: “O Hasane, opiši nam zrele hurmu.”

On reče: “Ali, o Muavija, zrele hurme oprašuju se preko vjetra, suncem se nadimaju, mjesecom se boje, vrućinom sazrijevaju, a noću se hlade.”

Potom je nastavio svoj govor: “Ja sam sin posjednika uslišene molitve. Ja sam sin onoga koji se svome Gospodaru približio tako blizu kao dva luka, ili i bliže. Ja sam sin zagovornika čiji

⁷¹³ Arab. al-lubb, množina Albab: znači srž ili jezgro (naspram ljuske ili omota) i opisuje suštinu ljudskog bića: intelekt (‘aql), srce (qalb) i duh (ruh) – u smislu živosti duše (nafs). Lubb stoji za razum, srce i duh (al-‘aql, al-qalb i ar-ruh); oni čine srž/jezgro vjerovanja (iman).

⁷¹⁴ Sura 78:31

⁷¹⁵ Sura 39:61

⁷¹⁶ Sura 4:69

zagovor neće biti odbijen. Ja sam sin Meke i Mine. Ja sam sin onoga kome su se Kurejšije pokorile. Ja sam sin onoga čiji su sljedbenici blagoslovljeni, a čiji izdajnici nečasni. Ja sam sin onoga kome je Zemlja učinjena mjestom čišćenja i molitve. Ja sam sin onoga kome je dostavljena obavijest sa Neba bez nedostatka. Ja sam sin onoga koga je Bog zaštitio od nedostataka i koga je očistio potpunim čišćenjem.”⁷¹⁷

Tada reče Muavija: “Pretpostavljam, o Hasane, da ćeš osporiti moje postavljanje za vladara.” On (2) odgovori: “Teško tebi, o Muavija! Upraviteljski položaj pripada samo onome koji samog sebe mijenja slijedeći Poslanika (s.) i prakticira pokornost Bogu. Tako mi života: mi smo mjesto upute i svjetionici bogobožnosti. Ali ti, o Muavija, ti si onaj koji je uništio Poslanikove običaje i oživio krive izmišljotine i novotarije, koje robove Božije čini robovima, a Božiju vjeru igrom. Ali ipak je jadno, u čemu si, i ti nećeš dugo živjeti, dok ćeš za posljedice biti odgovoran. O Muavija! Tako mi Boga! Bog je stvorio dva grada, jedan na Istoku i jedan na Zapadu, čiji gradovi su Džabalka i Džabalsa, na koje nijedan Poslanik nije bio pozvan osim moga Djeda, Poslanika Božijeg – Bog ga blagoslovio zajedno sa njegovom porodicom.”

Tada reče Muavija: “O Ebu Muhamede! Obavijesti nas o noći odluke (Lejletul Kadr).”

On (2) kaza: “Da, tako nešto pitaj. Zaista, Bog je stvorio sedam Nebesa i sedam Zemalja, Džini su iz sedam i ljudi su iz sedam. Zato teži za noću od dvadeset trećeg do dvadeset sedmog dana.”

Potom je on (2) ustao i otišao.

3.7 22 Kratke predaje

On (2) je rekao:

1. “Ne postoji narod koji se savjetovao a koji nije pronašao pravi put.”
2. “U podlost spada da nisi zahvalan na milost koja ti je ukazana.”
3. “Ne održavaj bratski odnos s ni sa kim dok ne upoznaš njegovo ponašanje s drugima. Kada ga staviš na probu i ustanoviš da možeš živjeti s njegovim greškama, onda njegovu bratstvo s njim, pri čemu mu njegove propuste opraštaš i podržavaš ga u teškim vremenima.”
4. “Nemoj se truditi s namjerom da trijumfuješ i ne oslanjaj se na predodređenje kao onaj koji je kapitulirao. Zaista, težnja ka blagostanju spada u Sunnet. Umjerenost kod potreba spada u suzdržanost. Suzdržanost nije da se odbije opskrba, kao što ni pohlepa ne donosi blagostanje. Jer zaista, opskrba je podijeljena, a služiti se pohlepom vodi ka grijehu.”
5. “Najbliži je onaj koji se približava prijateljski, iako je njegovo porijeklo daleko. Najudaljeniji je onaj čije je prijateljstvo udaljeno, iako je njegovo porijeklo blisko. Ništa

⁷¹⁷ Sura 33:33

nije bliže tijelu kao ruka. Zaista, ruka može biti amputirana i odstranjena kada postane štetna.”

6. “Ko se oslanja na lijep izbor Božiji, taj ne želi ništa drugo osim biti u situaciji u kojoj se nalazi i koju je Bog za njega odabrao.”
7. “Sramota je blaža od vatre.”
8. “Dobro, u kojem nema nikakvog zla, jeste zahvalnost s milošću i strpljivost nad onim što se čovjeku dogodi.”
9. On (2) je rekao jednom čovjeku, koga su mučile neke muke: “Zaista, Bog se sjeća tebe, dakle, sjećaj se i ti Njega. On ti je nešto oprostio, zato mu se zahvali.”
10. On (2) je kazao, kada se upustio u posredovanje s Muavijom: “Zaista, mi nemamo sumnje vezano za ljude iz Šama i ne žalimo ih. Samo smo mi potukli stanovnike Šama mirno i strpljivo. Tako je pomirenje pokradeno neprijateljstvom, a strpljivost zastrašivanjem. Tako je bilo kada ste bili u bici na Sifinu: vaša vjera bila je iznad ovog svijeta, dok sada ovaj svijet stoji pred vašom vjerom.”
11. (...)
12. Bilo mu (2) je rečeno: “U tebi je moć.” Tada on (2) reče: “Ponajprije je slava u meni. Bog kaže: “Bogu pripada slava i Njegovom poslaniku i vjernicima.”⁷¹⁸ (Kur’an, 63:8)
13. On (2) je opisujući iskrenog brata kojeg je imao, rekao⁷¹⁹: “On je bio temelj onoga što je u mojim očima moćno, dok je ovaj svijet u njegovim očima bio malen. On je stajao izvan vrata vladanja, zbog čega je svoje ruke pružao samo prema Pouzdanom kada je to bilo od koristi. On se nije žalio, nije se srdio i nije bio umoran. Većinu vremena provodio je šuteći, a kada bi govorio, nadilazio je sve govornike. Izgledao je slabo i smatralo ga se slabim. Ali kada bi došla ozbiljna situacija, bio je predvodeći Lav. Kada bi okupio učene, tada je više slušao nego govorio. Kada bi u govoru bio poražen, tako u šutnji ne bi mogao biti poražen. On nije govorio ono što nije radio, a nije radio ono što nije govorio. Kada bi bio suočen s dvije stvari, od kojih nije znao koja je bliža njegovom Gospodaru, tada bi promatrao koja je bliža onome čemu je on naklonjen, nakon čega bi se toj od dvije usprotivio. On ne bi okrivljavao nikoga, sve dok bi mogao naći opravdanje za istog.”
14. “Ko prakticira odlazak u džamiju, njega će zadesiti jedna od osam stvari: jasan znak (aya), zadobijanje brata, dodatno znanje, očekivana milost, riječ koja mu pruža uputu ili ga upozorava od zastranjenja, napuštanje grijeha, bilo to od stida ili bogobožnosti.”
15. Kada mu se rodio sin, Kurejšije su došle kod njega da mu čestitaju. Tada mu rekoše: “Čestitamo ti na jahaču!”⁷²⁰ Tada on (2) reče: “A šta treba to da znači?! Možda će ići

⁷¹⁸ Sura 63:8

⁷¹⁹ Postoje različite predaje o tome ko je u ovom opisu njegov brat. Postoji mišljenje da se radi o njegovom ocu, Imamu ‘Aliju, kojeg je on ovdje kao primjer predstavio kao svoga brata. Drugo mišljenje je da se radi o Ebu Zeru al-Gafaru ili Osmanu ibn Mad’unu. Neki drugi misle da Imam nije mislio ni na koga konkretno, nego je opisao idealnog brata.

⁷²⁰ Tipično starinsko čestitanje na rođenju sina kod Arapa, također i u predislamskom periodu. Jahač (arab. al-fāris) znači jahač kao ratnik na konju.

- pješke.” Tada reče Džabir: “Kako treba da kažemo, o sine Poslanika Božijeg?” On (2) objasni: “Kada se nekome od vas rodi sin i vi kod njega dođete, onda recite: ‘Zahvala Darivatelju i neka ti blagoslov bude u onome što ti je poklonjeno. Neka Bog poživi da dosegne potpunu muževnu zrelost i neka te opskrbi njegovom pobožnošću.”⁷²¹
16. Bio je upitan za mužkost. On reče: “Ona se sastoji u njegovoj revnosti prema vjeri, čuvanju svoga imetka i njegovom ispunjavanju prava drugih.”
17. “Najjači od pogleda je onaj, koji prodire ka dobru. Najjače slušanje je ono koje opomenu čuva i izvlači pouku iz toga. Najzdravije srce je ono koje je čisto od sumnjičenja.”
18. Jedan čovjek ga je zamolio da ga pusti unutra. On (2) reče: “Čuvaj se toga da me hvališ, jer ja poznajem sebe bolje nego ti, i nemoj me lagati, jer mišljenje onoga koga se slagalo (kome je laž izgovorena) neće biti razmatrano ili da kod mene nekog ogovaraš.” Tada odgovori čovjek: “Dozvoli mi da idem.” On (2) kaza: “Ako želiš!”
19. “Zaista, onaj ko teži ka bogoslužju, čisti se. Kada vam dodatne bogoslužne obaveze štete, onda ih napustite. Sigurno uvjerenje je pribježište integritetu⁷²² (neoštećenosti). Ko se sjeća daljine puta, on se za njega priprema. Razuman ne vara onoga ko ga pita za savjet. Između vas i opomene postoji zastor od ponosa. Znanje onima koji uče ne daje izgovor. Svako onaj čiji čas dođe, moli za neki rok vremena, a onaj kome se određeni rok da, zahtjeva ponovno produženje.”
20. “Bojte se Boga, vi robovi Božiji i ozbiljno se potrudite u traženju Njegove nagrade i bijegu od Njegove kazne. Žurite u djelovanju prije nego što dođu nesreće i prepriječe puteve i dođe uništitelj užitaka⁷²³ (Smrt). “Jer zaista, blagodati na ovom svijetu ne traju stalno i čovjek ne može biti siguran od njegovih zastrašenja, a od njegovih patnji ne može se zaštititi. To je varljiva prepreka i nepouzdan oslonac. Zato, o robovi Božiji, nastojte izvući pouku iz opomena iz prošlosti. Suzdržavajte se preko milosti i izvucite korist iz opomena. Bog je dovoljan kao oslonac i pomagač, kao što je Knjiga dokaz koji svjedoči i protivnik, kao što je Dženet dovoljan kao nagrada i Džehenem dovoljan kao kazna i posljedica.”
21. “Kada neko od vas susretne svoga brata, tada treba da poljubi mjesto svjetlosti na njegovom čelu.”
22. Na dan Ramazanskog bajrama (Fitr) ⁷²⁴, on (2) je prošao pored ljudi koji su se zabavljali i šaljivo se smijali. Tada on stade pred njih i reče: “Zaista, Bog je učinio mjesec ramazan mjestom takmičenja za svoja stvorenja. Oni su se takmičili svojom pokornošću za Njegovo zadovoljstvo. Neki od njih su pobijedili u ovom takmičenju, a neki su izgubili, a neki su ga zanemarili pa su također izgubili. Zato je čudno, apsolutno začuđujuće, da onaj ko se smije, zeza i igra na dan kada oni koji su dobro činili bivaju nagrađeni, a oni

⁷²¹ Arab.: Šakarta-l-wahiba wa buraka laka fi-l-mawhubi –ballaga-llahu bi-hi ašuddahu wa razaqaka birrahu.

⁷²² Arab. as-salama – ovaj pojam opisuje bezgrešno stanje; zdravlje, blagostanje, sigurnost. Pošto je Poslanik vezano za određene pojmove spomenuo i određene suprotnosti, kod prevoda je bilo lakše odrediti.

⁷²³ Arab.:hadimu-lladdat – Uništitelj užitaka i ukusa, dakle, smrt

⁷²⁴ Arab.:’idu-l-fitr – Bajram nakon mjeseca posta Ramazana.

koji su pogrešno postupali, budu gubitnici! Tako mi Boga, kada bi veo bio uklonjen, tada biste znali da je onaj ko čini dobro sa svojim djelima blagoslovljen, a onaj ko je činio zlo, zbog svojih loših djela zabrinut.” Potom je otišao dalje.

Imam al-Hussain ibn 'Ali

Njegova majka je Fatima az-Zahra'. Rođen je u 4. godini nakon Hidžre (626. n. kr.). Bio je revnosan u borbi da popravi put upravljanja i vladanja u islamu i pozivao upravitelje na odgovornost za njihovo ponašanje prema muslimanima, te ih na kraju oslobađao od iskrivljenih postavki i svih izopačenosti.

Sinovi Umejada mogli su ovu pokvarenu ideju proširiti i pripisati je islamskom učenju, što je Imama, pored nejednakih odnosa u snazi, navelo da ljude upozorava i ukazuje im na tu ideju, te da se digne protiv despota Yazid ibn Muavije i njegove brojno nadmoćne vojske. On je pao kao šehid 61. godine n. kr. (10.10.680. n. kr.) u Kerbeli, zajedno s mnogim članovima svoje porodice i prijateljima u bitci u kojoj su mlado i staro, muškarci i žene, djeca i dojenčad, u samo nekoliko sati, u jednom žestokom otporu, bili masakrirani. Njihove glave su odvojene i nabijene na koplja kao pobjednički trofeji, dok su preostale žene, djeca i nekolicina preživjelih bili okovani u lance, bičevani i razvlačeni od grada do grada.

Glave šehida i lanci u kojima su bile okovane žene poginulih boraca s Kerbele nošeni su do Damaska (glavni grad Umejada) na putu dugom 1000 km, u prezrivom i ponižavajućem stanju, kako bi se zadovoljila mržnja i barbarska žeđ za krvlju Yazid ibn Muavije.

Na osnovu toga, Imam al-Hussain ibn 'Ali svojim ustankom i težnjom za uspostavom socijalne pravde pružio je primjer i poruku, čineći sebe i svoje hrabre saborce simbolom i spomenikom pravednosti. Šije svake godine obilježavaju ovaj ustanak i žrtvovanje Imama al-Husseina i njegovih prijatelja i porodice 10. Muharema po islamskom kalendaru (ašura). Sjećaju se tog dana posvuda, učestvuju u ispoljavanju žalosti, dok govornici emotivno podsjećaju slušaoce na dešavanja i na vjerske i moralne vrijednosti za koje su poginuli, rizikujući i žrtvujući svoje živote.

Tako nose u sjećanju njegove riječi, koje imaju neokaljan karakter, jer je on o svojoj namjeri rekao: “Zaista, ja ne selim zbog pohlepe niti da bih se junačio, niti kako bih ostvario plijen, niti kako bih nepravdu počinio. Ja selim samo iz razloga da zahtijevam ponovnu uspostavu i red u zajednici kakav je vladao za vrijeme moga djeda. Želim naređivati dobro, a zlo suzbijati i zabranjivati, i ja slijedim način života moga djeda, Poslanika Božijeg, i moga oca, 'Ali ibn Abi Taliba. Ko me spozna kao osnov istine, ta Bog je dostojniji istine. A ko me odbaci, s njim ću se suočiti postojano, sve dok Bog između mene i naroda preko istine ne donese odluku. A On je najbolji Sudija (Vladar).”

Sljedećih sedam poglavlja čine treći dio ove knjige:

1. O naređivanju dobra i odvrćanju od zla
2. Jedno upozorenje
3. Oporuka stanovnicima Kufe o njegovoj očiglednoj izdaji
4. Njegov odgovor na pitanja Rimskog vladara
5. Džihad
6. Jedinstvo Božije
7. 19 Kratkih predaja

Ovaj govor se prenosi također od Predvodnika pravovjernih (1).

O ljudi! Izvucite pouku iz onoga čime je Bog upozorio svoje prijatelje, iz onoga čime je ukorio sljedbenike Knjige, pošto je On kazao: “Prokleti neka su oni koji su vjerovanje porekli oni od djece Izrailove.”⁷²⁵ Do Njegovog govora: “Loše je što su oni običavali da rade.”⁷²⁶ Bog ih je krivio samo zbog toga što su od nepravdnika pokvarenosti i ono što je za osudu među sobom vidjeli i što to njima nisu zabranjivali, u težnji, kao onome šta su kroz to ostvarivali iz straha od onoga, čega su se bojali. Bog je kazao: “ne bojte se ljudi, već se bojte mene.”⁷²⁷ On je rekao: “A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćaju.”⁷²⁸

Tako je Bog počeo sa naređivanjem dobra i zabranjivanjem nepravde kao jednu obavezu prema Njemu, jer je On znao da čim bi se to ispunilo, sve obaveze, bile one lake ili teške bi bile ispunjene. Stoga je naređivanje dobra i odvrćanje od zla jedan poziv u islam (predanost) pored odbacivanja nepravdnosti, suprotstavljanje naspram onih koji čine nepravdu, dijeljenje danka, plijena⁷²⁹, sakupljanje obaveznih izdavanja⁷³⁰ iz njihovih izvora i njihovo izdvajanje na pravilan i pravedan način.

Onda ste jedna grupa, poznata po znanju, u sjećanju na dobro, dobro poznata po pravednosti i, preko Boga, prepoznata u dušama ljudi. Častan vam ukazuje poštovanje,

⁷²⁵ Sura 5:63

⁷²⁶ Sura 5:79

⁷²⁷ Sura 5:44

⁷²⁸ Sura 9:71

⁷²⁹ Arab.:al-džanima, množina al-džana'im – (pokretni) ratni plijen.

⁷³⁰ Arab.:sadaqat – u Kur'anu često se spominje zekat, a ne samo dobrovoljna milostinja i udjeljivanje.

slabima pruža zaštitu i prednost pred onima pred kojima vi nemate prednost, i pred onima kod kojih nemate zalog. Posređujte u odbijenim zahtjevima i hodajte stazama s dostojanstvom kraljeva i velikodušnošću plemića.

A nije li tako da ste sve to postigli samo zato što se od vas očekivalo da ispunite Božije pravo, čak kada ste zanemarili većinu Njegovog prava i prava Imama (as.)? Što se tiče prava slabih, tako ste ih pustili da propadnu, dok svoje pravo, koje ste sebi neopravdano prisvojili, tražite. Niti ste imetak izdvajali, niti ste bili spremni da se sami žrtvujete za svoga Stvoritelja. Ne postoji pleme s kojim ste u Ime Boga postali neprijatelji.

Vi ste oni koji žele od Boga Njegov Dženet i susjedstvo Njegovog Poslanika, kao i sigurnost od Njegove kazne. Bojim se za vas, vi koji želite od Boga da vas pogodi jedan od Njegovih teških udaraca, pošto ste jedan stupanj kod ljudi dosegli u Ime Boga, preko kojeg ste odlikovani. Tako već vidite prekršena obećanja dana Bogu, a ne brinete se za njih. Ali se brinete za ugovor zaštite jednog od vaših predaka, dok zaštitni ugovor Poslanika Božijeg (s.) zanemarujete.

U međuvremenu slijepi, gluhi i ograničeni u manjim zajednicama bit će zapostavljeni, neće doživjeti samilost i u njihovim kućama neće biti liječeni. Ne postoji djelo za njih koje vi podržavate, dok se nadate sigurnosti laskajući i čineći usluge nepravednicima. To sve spada u ono što je Bog zabranio i što je učinio zabranjenim, dok ste vi prema svemu tome nemarni. Vas sve će zadesiti silovitija nevolja od svih, zato što ste koristili svoje položaje, koje zauzimaju učeni, kada bi samo znali. To je zato jer nametanja stvari i određivanje leži u rukama učenih, kojima je povjereno čuvanje Božijih naredbi i zabrana. Ali ipak, vi ste oni koji su pokradeni za ovakvu čast. Niste pokradeni za ovaj stupanj ni zbog čega drugog nego zbog vašeg razmimoilaženja od istine i posvađanosti oko Suneta nakon jasnog dokaza.

Da ste nevolje i teret podnosili u Ime Boga, Božije stvari bi bile donesene pred vas, do vas bi dolazile i vama se vraćale. Kako god, vi ste nepravednicima prepustili vaše mjesto, i Božije stvari predali u njihove ruke; ipak, oni djeluju po sumnjičenjima i vode se svojim nagonima. Oni vas savladavaju preko toga da bježite od smrti i da se vežete za ovaj svijet, koji će vas svakako napustiti.

Tako ste im predali slabog, koji kao potčinjeni sluga zlostavlja druge kako bi svoju opskrbu uzeo. Tokom njihove vlasti, njihova mišljenja se mijenjaju, dožive li sramotu preko svojih strasti, a djeluju vodeći se primjerom onih koji su loši i drsko prema Onome Koji potčinjava sve. U svakoj zemlji postoji propovjednik od njih, na svom prijestolju, koji grakće kao vrana. Zemlja je njima predana i oni je imaju u svojoj ruci. A ljudi su njihovi robovi koji nijednu njihovu ruku ispipavanja ne mogu odbiti⁷³¹; (tako se nalaze među onima koji su) tlačeni i tvrdoglavi, veliki i jak utjecaj imaju na slabe čiju pokornost imaju, dok ne poznaju početak i povratak ovoga svijeta. Zato se čudim! I kako se ne bih čudio, kako se i sama zemlja ne bi čudila takvim varalicama i tiranima, koji su posvuda nepravedni, onima koji bez samilosti stoje ispred vjernika. Zato je Bog sudija u onome u čemu leži naše dvoumljenje, i odlučitelj po Svojoj presudi o onome u čemu se razilazimo.

⁷³¹ Arab.:hawal – bezvoljni robovi (oni koji nisu saglasni da se sa njima tako postupa).

O, naš Bože! Ti znaš da ono što je od nas otišlo, nije otišlo radi vladanja niti radi prolaznih dobara. Mi činimo vidljivim znakove Tvoje upute, obnavljamo Tvoje zemlje i donosimo sigurnost Tvojim obespravljenim robovima, kako bi Tvoje naredbe i zakoni bili ispunjeni. Ako nam vi ne pomognete i ne budete s nama prisni, tada će nepravедnici zadobiti vlast nad vama i nastojati da ugase svjetlo vašeg Poslanika. Bog nam je dovoljan – u Njega se pouzdajemo, Njemu se vraćamo i On je izvor postojanja.

4.2 Jedno Upozorenje

Savjetujem vam bogobožnost i upozoravam vas na Njegove dane⁷³² (I ja vam Njegove znakove držim pred očima. O je kao da je blizu ulazak zastrašujućeg, odvratnog i gorkog okusa smrti, koja će krv iz vaših srca (duša) prigušiti i stati između vas i vaših djela.

Dakle, brinite se za tjelesno zdravlje. Jer bit ćete neočekivano iznenađeni i s lica zemlje u njen otrov preneseni – od najviših do najnižih, iz društva u samoću, iz blagostanja i svjetlosti tamo u tamu, sa njene prostranosti u njezinu tjeskobu, gdje nijedan drag prijatelj neće navratiti, nijedan bolesnik neće biti posjećen, i niko od onih koji vrište neće biti uslišen. Neka nam Bog bude na pomoći kod strahota onih Dana, neka spasi nas i vas od Svoje kazne i podari nam i vama Svoju veliku nagradu.

O, robovi Božiji, ako su vaši ciljevi lako dostupni i vaše nastojanje ne seže dalje, tada onaj koji djeluje treba imati dovoljnu brigu, da zaboravi ovaj svijet, i u tom nastojanju briga ga potpuno ispuni. Kakvo je njegovo stanje kada njegova nastojanja prođu, a kada bez suosjećanja bude pozvan na odgovornost i nijedan pomoćnik mu ne bude podrška da ga oslobodi odgovornosti? Tog dana nijedna duša neće imati koristi od vjere (iman), koja prije toga nije bila iskrena ili u kojoj nije dobro činila.⁷³³

Savjetujem vam bogobožnost. Jer zaista, Bog garantuje onome ko Ga se boji da će otkloniti ono čega se boji i dati mu ono što voli, opskrbiti ga odakle se i ne nada.

Čuvajte se toga da spadate među one koji izgledaju zabrinuti za grijehe robova Božijih, a koji se zbog svojih vlastitih djela i od kazne osjećaju sigurnim. Jer Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, jeste On – zaista, Njegov Dženet ne može biti prevaren i ono što je kod Njega ne može se doseći osim kroz pokornost Njemu, ako Bog da.

⁷³² Tri su Božija dana koji predstoje u budućnosti: dan kad će se dići Imam Al-Qaim, dan povratka nekih mrtvaca ponovo u život i dan proživljenja.

⁷³³ Sura 6:158

4.3 Poruka stanovnicima Kufe o njegovoj očiglednoj izdaji

Neka nevolje i brige zadese vašu zajednicu! Kada ste nas gromoglasno pozivali u pomoć, a mi snažno uzvratili vašoj potrebi, tad ste sablju, koja je bila u našim rukama, izvukli protiv nas i vatru, koju smo protiv naših i protiv vaših neprijatelja zapalili, okrenuli protiv nas.

Tako ste pomogli svojim neprijateljima protiv svojih prijatelja i osnažili ih, iako vam oni ne donose pravednost i iako se ne možete na njih osloniti. I sve to bez da smo mi počinili grešku ili donijeli nepovoljnu odluku.

Teško vama – zašto nas niste ostavili na miru dok mač još nije izvučen, dok pritisak nije postojao i dok je stvar bila nejasna? I pored toga, vi ste odmah skočili kao skakavci i bacili se u vatru kao moljci.

Do vraga s tiranima ove zajednice, zastranjenim grupama, onima koji su Knjigu odbacili, izdancima šejtanskim, izvrtateljima riječi, gušiteljima Suneta (Bezgrešnih), onima koji su ih sramotili i izrugivali im se – “oni koji Kur'an na dijelove dijele!”⁷³⁴

Tako mi Boga, zaista, nepouzdanost koja vam je poznata, koja teče vašim venama i leži u vašem porijeklu, čini vas najružnijim plodovima, koje razbojnici konzumiraju.

Uistinu, prokletstvo Božije leži na onima koji raskidaju veze i brišu zakletve nakon što su bile utvrđene, a Bog je Taj koji će se za njih pobrinuti.

Čujte! Zaista, kopile, sin kopileta⁷³⁵, stavlja nas pred izbor između dvije mogućnosti: uništenje ili potčinjenost. Ali na to se ni ne pomišlja! Jer predaleko je od nas potčinjenost. Bog to zabranjuje, kao i Njegov Poslanik, vjernici, čisti iz našeg roda i ponosne duše koje se ne klanjaju poniženju. Mi smrti dajemo prednost nad životom koji je okaljan sramotom i prezirom.

Zaista, ja ću krenuti prema vama sa svojom Porodicom, uprkos neprijateljskoj srdžbi, njihovoj brojnosti i izdaji pomagača koji su me ostavili na cjedilu. Čujte! Neće proći ni onoliko koliko treba da se konj osedla, a bitka će buknuti i glave će padati.

Ovo je obećanje koje mi je dao moj otac, mir neka je s njim. Zato odlučite se o svojoj stvari, osmislite svoj plan i ne čekajte.

Zaista, ja se oslanjam na Boga, svoga Gospodara i vašega Gospodara. Nema stvorenja kojem On nije dodirnuo čelo. Zaista, moj Gospodar je na jednom putu, pravom putu.”⁷³⁶

⁷³⁴ Sura 15:91

⁷³⁵ Neko ko tvrdi da je dijete svoga oca iz braka ali to nije. Jedna aluzija na 'Ubejdullah ibn Ziyada i njegovog oca.

⁷³⁶ Sura 10:56

4.4 Njegov odgovor na pitanja Rimskoga vladara

(...)A

4.5 Džihad

On je bio upitan za Džihad⁷³⁷, da li je ovo Sunet ili obaveza. Tada je on rekao: "Džihad je četverostruk. Dvije forme džihada su obavezne: jedna je sunet, ali vezana za obavezni čin, a druga je čisti sunet. Prva dva, koja su obaveza, su: lični džihad čovjeka sa svojim egom – i ovo je najvažniji džihad, te drugi obavezujući džihad, koji se tiče borbe protiv onih koji su se okrenuli od Boga, al-kuffar.

Što se tiče džihada koji se smatra sunetom samo kada je povezan s obaveznim, to je džihad protiv neprijatelja, koji obavezuje cijelu zajednicu. Ako se ovaj džihad napusti, nevolja će zahvatiti cijelu zajednicu, jer je ovaj džihad sunet samo za Imama, da se zajedno sa zajednicom brani od neprijatelja.

Što se tiče džihada koji je čisti sunet, to su svaka dobra djela koja neko čini, trudeći se za njihov opstanak ili održavanje. U ovom smislu, djelo i trud spadaju u najbolje djelovanje, jer oživljavanje suneta samo po sebi znači dobro djelo.

Tako je već Božiji Poslanik, Bog ga blagoslovio i njegovu porodicu, rekao: "Ko utemelji jedan dobar propis, sunet, njemu će biti dodijeljena nagrada onih koji nakon njega djeluju, do Dana proživljenja, bez da im se išta umanjuje od njihove nagrade."

4.6 Jedinstvo Božije

O vi ljudi, čuvajte se zabludjelih⁷³⁸, koji sami sebe sa Bogom uspoređuju i slijede laži posjednika knjige koji su Boga negirali. Ipak On je Bog, "Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi."⁷³⁹ "Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire: On je milostiv i upućen u sve."⁷⁴⁰

Njemu samom pripada jedinstvenost i svemoć, i Njegova želja⁷⁴¹ i Njegova volja, Njegova snaga i Njegovo znanje obuhvaćaju ono što jeste. Niti u jednoj naredbi on nema protivnika, ne postoji niko ko mu je ravan, nikakvog protivnika koji mu se može suprotstaviti, ali također

⁷³⁷ Arab.:al-džihad – doslovno ulaganje truda

⁷³⁸ Ovdje u smislu onih koji su zastranili

⁷³⁹ Sura 42:11

⁷⁴⁰ Sura 6:103

niti išta slično, što bi mu ličilo ili bilo jednako, što bi mu bilo slično. Događaji ne utiču na Njega niti Ga stanja bića ne sustižu, a događaji Ga također ne pogađaju.

Pri tom niko ne može opisati Njegovu stvarnu bit i uzvišenost, niti srce može pojmiti razmjere Njegove Svemoći, jer ne postoji ništa što Mu je jednako. Znalci ne mogu preko svog razuma doseći Njega, niti mislioci preko svojih dubokih analiza, osim kroz unutrašnju izvjesnost o skrivenom, koja ih nadilazi, budući da On ne može biti obuhvaćen osobinama stvorenja.

On je jedini Neovisni – šta god čovjek zamisli u mašti, to je nešto drugo osim Njega.

On ne bi bio opskrbitelj (rabb) kada bi Ga se moglo obuhvatiti diskusijom, niti bi bio obožavani kada bi bio ograničen prostorom neba ili bilo čime drugim. On je prouzročitelj u stvarima, ali tako da Njegov bitak ne bude ograničen. On je izvan stvari, a ipak nije od njih udaljen.

On ne bi bio Svemogući kada bi postojao neki Mu ravan ili kada bi Mu bio jednak. Njegova vječnost ne potiče iz vremena, kao što ni Njegova egzistencija nije prostorna. On je razumu nedostupan, kao što je skriven i od pogleda. Skriven je jednako stanovnicima nebesa i stanovnicima zemlje.

Njegova blizina znači da On daruje čast, a Njegova udaljenost znači da On ponižava. Ne primjenjuju se u Njegovom slučaju riječi “u” za prostor, “od” za vrijeme, niti “kada” kao uzročna odrednica. Njegova Uzvišenost je visina bez stupnjeva, a Njegovo približavanje se dešava bez kretanja. On stvara nepostojeće i čini da postojeće propada, a niko drugi ne spaja ove dvije osobine istovremeno.

Razmišljanje o Njemu prouzrokuje vjerovanje u Njegovo postojanje, koje se ne može potpuno opisati. On utvrđuje osobine, a ne da bude određen njima. Kroz Njega spoznaje postaju jasne, a On ne biva spoznat preko spoznaja. To je Bog za kojeg nema opisa. Slavljen je On, ništa Mu nije jednako, On sve čuje i On sve vidi.”⁷⁴²

4.7 19 kratkih predaja

On (3) je rekao:

1. Na njegovom putu prema Kerbeli: “Zaista ovaj svijet se promijenio i meni je stran postao, a pristojnost i razum su odstupili. Od njega nije još puno ostalo osim zadnjeg ostatka, kojeg se još iz jedne zdjele može prosuti, i ništa više nego jedan jeftin život, koji je jednak uvenulom pašnjaku. Zar ne vidite da se više ništa ne čini ispravno, a da se pogrešno dozvoljava. Vjernik treba iskreno da želi susret sa Bogom. Jer zaista, ja smrt ne smatram ni za šta drugo osim blaženstvom, a život pod nepravедnikom tlačenjem. Ljudi

⁷⁴² Sura 42:11

su uistinu robovi ovoga svijeta, a principi (din) su im samo na jezicima. Oni se toliko trude za njega, tako dugo dok su dobro opskrbljeni. A kada ih zadese iskušenja, tada su samo rijetki koji ostaju vjerni svojim principima.”

2. Jednom čovjeku, koji je u njegovom prisustvu ogovarao drugog: “O ti! Prestani da ogovaraš, jer to je hrana psima koji pripadaju vatri.”
3. Jedan čovjek je rekao u njegovom prisustvu: “Ko je dobar prema nekome, ko to ne zaslužuje, taj je rasipnik. Nije tako, jer je dobrota poput kiše (milost i blaženstvo), a ona se spušta na vjernika jednako kao i na nevjernika.”
4. “Nikome Bog nije oduzeo neku sposobnost, bez da istovremeno sa njega skine obavezu kojoj je bio vezan zbog te sposobnosti.”
5. “Jedna grupa služi Bogu sa očekivanjima, to je moljenje trgovaca. Jedna druga služi Bogu iz straha od kazne – to je moljenje robova. A postoji i jedna druga grupa koja služi Bogu iz zahvalnosti – to je moljenje slobodnih. I to je najbolja forma moljenja.”
6. Jedan čovjek ga je upitao, počevši odmah sa razgovorom: “Kako si”, odgovorio mu je: “Bog ti dao dobro. Pozdrav mira (Selam) dolazi prije razgovora – Bog ti dao dobro. I nikoga ne puštaj unutra bez selama.”
7. On je rekao: “Božije zavođenje⁷⁴³ svojih robova leži u tome da im On, Slavljen je, upotpuni blagodati a istovremeno ih uskrati za zahvalnost za to.”
8. On je pisao 'Abdillah ibn al-'Abbas kada ga je 'Abdullah ibn az-Zubejr prognao iz Meke⁷⁴⁴: “Dakle, ja sam saznao da te sin Zubejrov prognao prema Taifu⁷⁴⁵ također u Hidžazu. “Time je Bog tvoj ugled podigao i tvoj teret smanjio, jer samo su pravednici ti koji se izlažu iskušenjima. Kada bi bio samo za to nagrađen, šta ti pripada, tada bi tvoja nagrada bila veoma mala. Bog je nas i tebe opremio postojanošću u nesreći i preko zahvalnosti za blagodati, i neka On nikada nijednom zavidnom neprijatelju ne dopusti zloradost prema nama – mir neka je sa tobom.”
9. “Jedan čovjek mu je prišao preklinjući ga, na šta je on rekao: Zaista, preklinjanje je samo primjereno kod velikog zaduženja, ogromnog siromaštva ili kod tlačiteljskog opterećenja i pritiska. Čovjek reče: Ja sam i došao iz samo jednog od tih razloga. Nakon čega je on izdao uputu da mu se da stotinu zlatnika (dinar).”
10. Svome sinu, 'Ali ibn al-Husejnu, mir neka je na obojicu, rekao je: “O moj sine, čuvaj se toga da nekome učiniš nepravdu, onome ko osim Boga Uzvišenog Veličanstvenog nema nikoga da mu pruži potporu.”

⁷⁴³ Arab.:al-istidradž: stupnjevito postizanje zaslijepljenosti na putu prema propasti. Vidi Sura 7:182.

⁷⁴⁴ Izgleda da ovo pismo nije napisao Husejn ibn Alija, nego Ali ibn Husejna. Možda razlog za ovu zamjenu leži u netačnoj kopiji. Isto tako, netačno je proturječenje između Jemena i Ta'ifa, pošto je 'Abdullah ibn al-Abbas bio prognao prema Taifu, a ne prema Jemenu.

⁷⁴⁵ Taif, grad 70 km udaljen jugoistočno od Meke

11. Jedan čovjek ga je pitao o značenju ovih riječi: "On mu je naredio da o milosti Gospodara svoga kazuje."⁷⁴⁶ On (3) reče: "On mu je naredio da govor, kakvu milost i blagodat mu je Bog svojom vjerom (din) ukazao."
12. Jedan čovjek od Ensarija⁷⁴⁷ je došao kod njega da ga zamoli za pomoć po osnovu neke stvari, na šta mu je on (3) rekao: "O brate od Ensarija, čuvaj svoj ugled od poniženja proseći i pokaži mi svoju potrebu na jednom komadu papira. Tada ću, ako Bog da, reagovati kako bih ti udovoljio." Ovaj je napisao: "O Eba Abdillah, dugujem nekome 500 dinara i on me pritišće. Molim te, razgovaraj sa njim da mi dozvoli produženje kako bih vratio, dok mi ne bude lakše." Kada je al-Husejn pročitao, otišao je u svoju kuću i donio torbicu sa novcem⁷⁴⁸, u kojoj se nalazilo 1000 dinara. I reče mu: "Što se tiče 500 od toga, time izmiri svoj dug, a ostalo upotrijebi za svoje potrebe." I svoje potrebe usmjeri samo na jednog od trojice: na vjernika, onoga ko je častan i onoga ko je na dobrom glasu (ko ima dobru reputaciju). Jer što se tiče vjernika, on će se držati svoje vjere. Što se tiče onoga ko ima vrline, on će se stidjeti da ne izgubi svoju čast. A što se tiče onoga koji je od plemenitog porijekla, on već zna da mu, ti iznoseći svoju potrebu, daješ svoj ponos, zbog čega će on čuvati tvoj obraz, tako što tvoju potrebu neće odbaciti a da je ne ispuni."
13. "Četiri su vrste braće: brat koji je tu za tebe i za sebe; brat koji je samo tebe tu; brat koji ti je na teretu; brat, niti je za tebe niti je za sebe tu." Tada je bio upitan za značenje navedenog, na što je rekao: "Brat koji je tu za tebe i za sebe teži preko toga da održi bratstvo a ne da ga okonča. Jer ukoliko je bratstvo upotpunjeno, tada je obojici dobro. A ukoliko se njihovo bratstvo proturječno, tada ono prolazi i prestaje. Brat koji je samo za tebe tu oslobođen je pohlepe i u stanju je težnje ka bratstvu bez da ga mijenja za svjetovna dobra. Ovaj te oplemenjuje i obogaćuje u svakom pogledu. Brat koji djeluje na tvoju štetu je onaj koji ti se prikrada sa nesrećom, odaje tajne i javno o tebi širi laži i gleda te pogledom punim zavisti, zbog čega ga sam Bog proklinje. Brat koji niti je od koristi za tebe niti za samog sebe, njega je Bog ispunio ludošću i protjerao iz Svoje blizine, zbog čega ti doživljavaš kako on egoistično daje sebi prednost u odnosu na tebe i nepravedno od tebe traži ono što je tvoje."
14. "U znakove prihvatanja djela kod Boga spada zajedništvo sa razumnim. A u obilježja onoga ko spada među neznalice spada vođenje svadljivih razgovora sa drugima umjesto promišljanja. U znakove učenosti spada samokritično izražavanje i njegovo znanje u umjetnosti ispravnog razmišljanja."
15. "Zaista, vjernik traži zaštitu⁷⁴⁹ kod Boga a Njegov govor je ogledalo. Ponekad on gleda u njemu osobine vjernika a ponekad put tlačitelja. On crpi iz njega (Božijeg govora)

⁷⁴⁶ Sura 93:11

⁷⁴⁷ Stanovnik Medine, ranije nazivano Jesrib, kasnije Tiba, koji su prihvatili izbjeglice (Muhadžire) iz Meke

⁷⁴⁸ Arab.:as-surra

⁷⁴⁹ Arab.:al-'isma: opće spasenje, ovdje od grijeha i zbaluda

dobrotu kao i spoznaju o sebi samom. Svjestan je ograničenja svoga intelekta i to da očišćenje leži u njegovoj ruci.”

16. “Čuvaj se onoga, za šta se moraš izvinjavati. Jer zaista, vjernik ne čini neko zlo djelo, za koje se kasnije mora izvinjavati, dok licemjer svaki dan čini neko zlo djelo i za isto se izvinjava.”
17. “Za pozdrav mira (selam) postoji sedamdeset nagrada⁷⁵⁰. Šestdeseti devet od toga su za onoga ko ga počne a jedna za onoga ko ga uzvрати.”
18. “Škrtac je onaj ko škrtari sa pozdravom mira (selam).”
19. “Ko pokušava neku stvar da obavi u nepokornosti prema Bogu, taj propušta još i ono ka čemu teži, a još će ga i zadesiti ono čega se boji.”

Imam 'Ali ibn al-Hussain Zain al-'Abidin

Imam 'Ali ibn al-Hussain je rođen u svetom gradu Medini. Preživio je tragediju na Kerbeli na strani svoga oca, a zbog teškog oboljenja (malarija) bio je u šatoru vezan za krevet i stoga nije učestvovao u borbama, pa je tako i preživio. Isto tako, pripadao je zarobljenicima koji su u nasilnom maršu deportirani od Kerbele prema Damsku – u rezidenciju Yazid ibn Muavije, nakon čega su odvedeni u egzil prema Medini. Pri tome je morao trpjeti brojna mučenja i izbjegao je na čudan način brojne atentate.

Njegova izvanredna pobožnost bila je doslovna i blagoslov za čitavo njegovo okruženje. Nijedan zapostavljeni ili neimućni nije uzalud kod njega tražio pomoć. Od njega su prenesena za sva vremena brojna predanja, djelom veoma duga, sadržajno veoma produhovljena i duboka zazivanja Božijeg svjedočenja izvanrednog uvjerenja. Njegova moljenja⁷⁵¹ i dove pokrivaju također društvena, politička i ekonomska pitanja. Posebna zbirka kao objava predanosti prema Bogu Sahifa al-Saggadiyya (Potpuna Knjiga Sedžadova). Njegov uzvišeni moral, kao i uviđavano ponašanje prema ljudima, praćeno umejadskom vlašću, te direktna lična briga prema siromašnim i potrebitima, dok je istovremeno svakom onome ko je postavljao pitanje i tragao za savjetom njegovo znanje djelovalo kao čisto i neiscrpno.

On je sažeo jedan opširan esej o pravima svakoga – počevši od prava Božijih nad ljudima u prvoj raspravi, nakon toga o ljudskim pravima, socijalnim obavezama, sve do vlastitih prava nad tijelom, dakle obavezama ljudi prema svojim djelima.

Sa ovim, i društveno-porodičnim pravima, obrađuje se ukupno 50 pravnih tema i obaveza.

⁷⁵⁰ Arab.:al-hasana, doslovno ljepota; ono što je lijepo i dobro. Pozitivne konsekvence i izvrćanje. Naspram toga stoji arab.sayyi'a – zlo, ono što nije lijepo, ružno i loše.

⁷⁵¹ Arab.:ad-du'a – zazivanje, molitva ili preklinjanje; misli se na ponizni razgovor s Bogom Uzvišenim. Vidi Sura 4:172-173.

Sljedećih šest poglavlja formiraju peti dio ove knjige:

1. Propovijed petkom za prijatelje i sljedbenike (njegove šije)
2. Opomena, odricanje i mudrost
3. O pravima i obavezama
4. O uzdržanosti i odricanju
5. Opomena Muhameda ibn Muslim az-Zuhrija
6. 37 kratkih predaja

5.1 Propovijed petkom za njegove prijatelje i sljedbenike (njegove šije)

O ljudi, bojte se Boga i znajte da ćete se Njemu vratiti. Tu će svaka duša pronaći trenutno šta je uradila od dobrog i šta je uradila od lošeg, pri čemu će željeti da je vremenski što dalje od loših djela bila; i Bog vas upozorava od samoga Sebe.⁷⁵² (Kur'an,3:28)

Teško tebi, o sine Ademov, ti bezbrižni, koji ostaješ neoprezan. Tvoje vrijeme je najbrže od onoga što ti stiže u susret, traži te i skoro te već sustiglo.

To je skoro tako kao da ti je došao kraj roka tvoga vremena i melek samo što nije uzeo⁷⁵³ tvoju dušu⁷⁵⁴, a ti bi već ležao u svome grobu, gdje je tvoj duh (svijest) vraćen⁷⁵⁵, a oba meleka⁷⁵⁶, Munkir i Nekir, došli kod tebe, kako bi te najprije ispitali i podvrgli žestokom ispitu, ispitivanju (tvoga bića).

Obratite pažnju! Najprije ćete biti ispitani o svom Gospodaru, kojeg imaš običaj da zazivaš, zatim o svom Poslaniku, koji ti je poslan, o svojoj vjeri po kojoj si živio svoj život, o svom Imamu kojem si bio lojalan i odan, o svom vremenu života i načinu na koji si ga proveo, te na kraju o imetku – odakle si ga sticao i kako si ga trošio.

Zato se čuvaj i budi oprezan. Pripremi se da možeš govoriti i odgovarati prije nego što budeš ispitivan i prije nego što tvoje biće bude podvrgnuto na probu.

Ako posjeduješ vjeru, iskreno je slijediš i lojalan si prijateljima Božijim, tada će ti Bog olakšati da navedeš svoj dokaz i da tvoj jezik ispravno govori. Tada ćeš dobiti dobar odgovor, a

⁷⁵² Sura 3:28

⁷⁵³ Melek smrti nosi ime 'Azrail. On je jedan od četvorice Bogu bliskih meleka.

⁷⁵⁴ Arab.: ruh – duh; odatle se po svemu sudeći ovdje misli na duhovni aspekt čovjekovog postojanja, što ga izjednačava s dušom (arab. nafs).

⁷⁵⁵ Nakon smrti, pri nošenju u mezar (grob), duša biva vraćena u tijelo kako bi onaj koji je ukopan mogao biti podvrgnut ispitivanjima, koliko je bio svjestan vjere ili je li bio potpuni poricatelj. Ostali će biti u neizvjesnosti do proživljenja – u neizvjesnosti će biti ostavljeni o svojoj sudbini.

⁷⁵⁶ Meleci Munkir i Nekir su zaduženi za ispitivanje mrtvog. Ukoliko on da zadovoljavajući odgovor, tada će iz njih proisteći Mubešir i Bešir (nagovještaji dobrih vijesti, radosne vijesti), ili će biti mučitelji u azabu džehenemskog bezdana ukoliko odgovori ne budu zadovoljavajući.

nagovjestit će ti se Dženet i zadovoljstvo Božije. Meleci će te dočekati sa srećom i blaženstvom⁷⁵⁷.

Ali ako ovome ne budeš odgovarao, tada ćeš zapasti u mucanje i tvoj argument će biti poništen. Ti nećeš biti u stanju da ispravno odgovoriš i bit će ti nagoviješten Džehenem, gdje će te meleci dočekati ključalom vodom (hamim)⁷⁵⁸ (Kur'an, 56:93) i prženjem u ognju (gahim)⁷⁵⁹.

Znaj, o sine Ademov, da ono što slijedi nakon dana proživljenja, silovitije je i užasnije i srceparajuće. Onaj dan kada će ljudi biti okupljeni; onaj dan koji svjedoči dan kada će svi biti prisutni⁷⁶⁰, kada će Bog prve i posljednje okupiti: dan, kada će se u rog puhnuti⁷⁶¹ pa će oni iz grobova svojih pohrliti⁷⁶²; onaj dan kada nastupi čas⁷⁶³, kada srca budu ispunjena tugom, duše do grla dopru⁷⁶⁴; onaj dan na koji nijedan pogrešan postupak neće biti oprost i od nikoga neće biti prihvaćeno iskupljenje ili izgovor i niko ne može očekivati oprost osim odmazde za dobra i loša djela. Onaj od vjernika ko je učinio zrno dobra vidjet će ga. Onaj od vjernika ko je na ovom svijetu očinio koliko i zrno lošega, vidjet će ga također.⁷⁶⁵

Čuvajte se, o ljudi, od grijeha i nepokornosti, kako vam je Bog to zabranio i od toga vas upozorio u svojoj istinitoj knjizi i raspravljanim objašnjenjima i ne budite uvjereni u sigurnost Božijeg plana i Njegovog uništenja, kada vas prokleti⁷⁶⁶ šejtan navede na prolazne nagone i strasti na ovome svijetu. Tako Bog Uzvišeni kaže: "Zaista, oni koji su bogobojažni, kada ih dodirne sablazan šejtanska: sjete se, i odjednom dođu sebi."⁷⁶⁷

Neka vaša srca osjete strah od Boga i sjetite se šta vam je On obećao u vezi vašeg povratka Njemu i lijepe nagrade, kao i šta vam je zaprijetio u obliku žestoke kazne. Jer zaista, onaj koji se nečega boji, taj se čuva toga, a onaj koji se nečega čuva, taj tu stvar izbjegava.

Ne spadajte među nemarne, koji su naklonjeni sjaju ovoga svijeta i loše planiraju, dok je Bog, Uzvišen je On, rekao: "A zar su sigurni oni koji ružne podmuklosti snuju – da ih Allah neće u

⁷⁵⁷ Arab.: rawhun wa raihanum – sa opuštenosti i ugodnim mirisom (blaženstva). Sura 56:28

⁷⁵⁸ Sura 56:93

⁷⁵⁹ Sura 56:94

⁷⁶⁰ Sura 11:103

⁷⁶¹ Sura 20:102 deset puta identično u deset sura

⁷⁶² Sura 36:51

⁷⁶³ Sura 53:57

⁷⁶⁴ Sura 40:18

⁷⁶⁵ Sura 90:7-8

⁷⁶⁶ Također odbačeni, prokleti

⁷⁶⁷ Sura 7:201

zemlju utjerati ili da im neće, odakle ne mogu ni pomisliti, kazna doći, ili da ih neće na putovanjima njihovim kazniti – oni neće umaći.”⁷⁶⁸ (Kur'an,16:45-46)

Ili, ne boji li se da bi vas On mogao zgrabiti dok ste zatečeni strahom? Zato se čuvajte onoga na šta vas Bog upozorava, što je On u Svojoj Knjizi učinio sa zločincima, i ne budite sigurni da vam se neće dogoditi nešto od onoga čime je u Svojoj Knjizi zaprijetio narodu nepravednom. Tako vas je Bog preko drugih umjesto vas upozorio; blažen je onaj ko iz postupaka drugih izvlači pouku za sebe. Tako vam je Bog u Svojoj Knjizi nagovijestio šta je On na ovom svijetu učinio sa onima od vas, nepravednim, stanovnicima gradova. Tako On reče: “I Mi smo nakon njih doveli jedan drugi narod.” I On je rekao: “A kada su našu moć osjetili, tada su pobjegli od njih,” što su oni također učinili.

Ali On je rekao: “Ne preklinjite već se vratite vašem blagostanju i prema vašim boravištima, kako biste nakon toga bili ispitani.” Oni rekoše: “Teško nama! Zaista smo mi bili nepravednici.”⁷⁶⁹

Međutim, ako ipak kažete da Bog time misli samo na ljude koji se pridružuju, kako onda biva s onim kada On kaže: “Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne tereze postaviti, pa se nikome krivo neće učiniti; ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo zato kazniti ili nagraditi. A dosta je što ćemo Mi račune svoditi.”⁷⁷⁰

Znajte, o robovi Božiji, da za ljude koji se pridružuju nikakva vaga neće biti upotrebljena i s njima se neće svoditi nikakav račun, nego će samo u skupinama biti odvođeni u Džehenem. Samo za predane tereze će biti postavljene i računi svedeni.

Zato se bojte Boga i znajte da Bog, Uzvišen je On, sjaj ovoga svijeta ne želi nijednome Svome prijatelju i nije ih ohrabrivao prema prolaznosti njegovog sjaja i vanjskog ukrasa. On je stvorio ovaj svijet i njegove stanovnike samo zato da ih na njemu iskuša – ko će od njih bolja djela na onaj svijet ponijeti.

Tako mi Boga, On vam potom, u Kur'anu, iznio parabole i putokaze osvijetlio kako biste to razumjeli. Tako, o vi vjernici, pripadajte ljudima koji razumiju. Nema snage osim kod Boga. Uzdržite se u Njemu od ovosvjetskih prolaznosti, od kojih vam je Bog uzdržanost naredio. Jer zaista, Bog kaže – a Njegov govor je istina: “Život na ovom svijetu je sličan bilju zemaljskom na koje Mi spuštamo s neba kišu, s kojom se ona izmiješa i kojom se onda hrane ljudi i stoka. Pa kad se Zemlja ukrasi svojim ruhom i okiti i kad stanovnici njezini pomisle da su oni toga gospodari, dođe zapovijed Naša, noću ili danju, i Mi to pokosimo, kao da prije ničega nije ni bilo. Eto, tako Mi potanko izlažemo dokaze narodu koji hoće da razmisli.”⁷⁷¹

Ne priklanjajte se ovome svijetu, jer zaista, Bog je rekao Muhamedu – neka su mir i blagoslovi Božiji na njemu i njegovoj porodici: “I ne držite stranu onih koji nepravedno postupaju, pa da vas vatra prži; vi nemate drugih zaštitnika osim Allaha, inače, nema vam

⁷⁶⁸ Sura 16:45-46

⁷⁶⁹ Sura 21:12-13

⁷⁷⁰ Sura 21:47

⁷⁷¹ Sura 10:24

pomoći.⁷⁷² Ne priklanjajte se ovome svijetu onome što je u njemu, kao što je priklanjanje onih koji su ga uzeli za stalno boravište, jer to je boravište iskorjenjivanja i jedno stanište prolaznosti i samo je mjesto činjenja djela. Zato se obogatite preko pravednih djela, prije nego što dani prođu i prije nego dođe Božija dozvola za uništenjem. Naime, tada će onaj koji je prvi put sagradio uništiti i iznova početi, a On je upravitelj svoga naslijeđa. Molim Boga za nas i vas za pomoć u povećanju bogobožnosti i odricanju od ovoga svijeta. Neka Bog nas i vas učini od onih koji su odricatelji prolaznosti ovoga svijeta i onih koji se trude da steknu nagradu na onome svijetu, jer zaista, samo smo mi za njega i preko njega napravljeni. Neka je mir sa vama i Božija milost i Njegovi blagoslovi.

5.2 Opomena, odricanje i mudrost

Bog je nama i vama dovoljan od onoga što planiraju nepravednici i od zavisti zavidnika i moći tlačitelja.

O vjernici! Ne dozvolite da vas tirani zavedu svojim pristalicama, od njih koji teže ovome svijetu, koji su obmanuti njime i njime zavedeni: oni koji će se sutra suočiti sa njegovim strašnim propadanjem i njegovom ružnom propašću.

Čuvajte se onoga od čega vas je Bog upozorio da se čuvate i učite se da se suzdržavate od onoga od čega vam je Bog rekao da se suzdržavate. Ne vežite se za ovaj svijet kao oni koji ga vide mjestom stalnog boravišta.

Tako mi Boga, zaista, od onoga što je u njemu (ovom svijetu), za vas postoje jasni savjeti u njegovom sjaju i u promjenjivosti njegovih dana, njegovim mijenama, njegovim pretvaranjima i njegovoj igri sa svojim stanovnicima.

Zaista, uzdiže nebitnog i spušta poštovanog, a sutra narode prepušta džehenemskoj vatri. Tako da su ovdje pouke, iskustvo i upozorenje za onoga ko pazi i ko je oprezan.

Zaista, događaji koji se nad vama odvijaju svakog dana i noći – od zamračenja i iskušenja, događaja i novotarija, običavanje činjenja zlodjela, zle kobi vremena, uticaja vladara i došaptavanja šejtanskog – događaju se u vašim srcima u vašoj namjeri potiskivanja, kako bi vas udaljile od prisutne upute i od spoznaje Posjednika istine, izuzev rijetkih koje je Bog, Uzvišeni Veličanstveni, sačuvao.

Posljedično tome, niko ne prepoznaje mijenu svojih dana i izmjenu svojih stanja i posljedice od štete njegovih iskušenja, izuzev onog koga je Bog sačuvao, naime onog koji slijedi put razuma, ide putem skromnih i traži postojanost u nedostatku potreba. On opetovano razmišlja, pazi na opomene, suzdržava se, uzima pouku i prihvata upozorenje. On prakticira odricanje u pogledu prolaznog sjaja ovoga svijeta i drži se podalje od njegovih užitaka, u želji za trajnom milošću onoga svijeta, za koji se trudi. On je zagledan u smrt i mrzi život sa nepravednicima. Na ovom mjestu on promatra život prosvjetljenim pogledom i vidi ga u

⁷⁷² Sura 11:113

potpuno drugačijem svijetlu, i on gleda kroz iskušenja koja se događaju, zablude, novotarije i zlodjela vladajućih tiranina.

Tako mi moga života! Vi ste u prošlosti dovoljno iskušenja doživjeli i dostatno spletki proživjeli, preko kojih ste upozoreni da izbjegavate nepokorne ljude, koji novotarije uvode, nepravedne pobunjenike i iskvarenost na zemlji.

Tražite pomoć od Boga i vratite se Njemu pokorno i pokorno onima koji pokornost zaslužuju, umjesto onima kojima je neopravdano iskazivana pokornost.

Tako, budite potpuno na oprezu prije nego uslijedi kajanje, žaljenje i stizanje do Boga i stajanje pred Njegovim prisustvom.

Tako mi Boga, ne postoji narod koji će prema nečemu drugom od neposlušnosti prema Bogu biti odveden osim prema kazni. Nijedan narod koji je davao prednost ovome svijetu nad onim svijetom nije imao dobar kraj i dobar izlaz!

Znanje o Bogu i pokornost prema Njemu nisu ništa drugo nego dvoje – sklad i pripadnost zajednici. Ko Boga spozna, taj Ga se boji, pri čemu ga njegov strah potiče da bude pokoran Bogu. Zaista, gospodari znanja i njihovi sljedbenici su oni koji spoznaju Boga i djeluju u skladu sa Njegovim zadovoljstvom i žude za Njim.

Zar nije Bog rekao: "Boga se boje od njegovih robova oni koji su učeni."⁷⁷³(Kur'an, 35:25)

Zato od ovog svijeta ne uzimajte ništa u nepokornosti Bogu i budite na ovom svijetu zauzeti pokornošću prema Bogu, te koristite svoje dane i težite ka onome u čemu za vas leži spas od kazne Božije. Jer zaista, sigurno za sobom povlači manje posljedice, bliže je oprost i jača nada u spasenje.

Postavite sasvim ispred svih drugih stvari Božiju i pokornost prema Njemu, te pokornost prema onima prema kojima vam je On pokornost naložio. Nikada ne dajite prednost neopravdanoj pokornosti naspram tiranina, prevarenoj sjajem ovoga svijeta.

Znajte da ste vi sluge Božije, kao što smo to takođe i mi. Sutra će On o nama suditi i o vama kao Gospodar i sudija. On će vas pozvati na odgovornost i ispitat će vas, zbog čega vi treba da spremite odgovor za saslušanje – prije nego što pred Gospodarem svjetova budete stajali, i nijedna duša ne bude mogla govoriti bez Njegovog dopuštenja.

Znajte da Bog nijednom lašcu neće vjerovati i nikome neće vjerovati ko govori istinu, a koji laž pokazuje. On ne odbija kajanje ni od koga ko to zaslužuje i ne oprašta nikome ko se nije pokajao. Nego, Bogu pripada potpuni dokaz nad Njegovim stvaranjem preko Njegovog poslanika i opunomoćenicima nakon poslanika.

Bojte se Boga i posvetite se popravljajući sebe pokornošću prema Bogu i pokornošću naspram onih koje ste na ovom svijetu uzeli za zaštitnike. Možda neko osjeća kajanje za ono što je juče na Božijoj strani propustio i što je on od Božijih prava propustio. Molite Boga za oprost i vratite Mu se sa pokajanjem, jer zaista On prihvata povratak i On oprašta ružna djela, a On zna šta vi radite.

Čuvajte se od druženja sa griješnicima, od podrške nepravednicima i bliskosti sa zlikovcima. Čuvajte se od zavodjenja i distancirajte se od njihovog prostora.

⁷⁷³ Sura 35:25

Znajte da onaj ko protivrijeći prijateljima Božijim, taj postupa po nekoj drugoj vjeri nego po vjeri Božijoj i sopstvenim stvarima daje prednost pred stvarima prijatelja Božijih – zbog čega će on biti u plamtećoj vatri koja će tijela sagorjeti, čiji duhovi su ih napustili, jer ih je nesreća savladala, zbog čega su mrtvi, a vrućinu vatre ne osjećaju.

Znajte da se ne možete osloniti na neku drugu moć osim moći Božije, i da će Bog vidjeti vaša djela. Potom ćete biti ponovo nazad prema Njemu oživljeni. Zato izvucite korist iz opomene i usvojite ponašanje pravednih kao svoje.

5.3 O pravima i obavezama (risalat-ul-huquq)

Znaj, Bog ti se smilovao, da Bog ima prava naspram tebe koja te kod svakog pokreta koji činiš obuhvataju, kod svakog mirovanja koje poduzmeš, kod svake situacije u koju se upuštaš, kod svakog uda koji upotrijebiš i kod svakog sredstva koje koristiš. Pri tome su neka prava veća, a neka manja.

Najveće pravo Božije naspram tebe sastoji se u onome što je On, Moćni i Uzvišeni, naložio tebi naspram Sebe, i to je korijen svih prava iz kojih se sva ostala granaju. Potom ti je On zbog tebe naložio obaveze, od tvoga čela pa sve do stopala, u skladu sa razlikama tvojih udova. On je tvojoj moći viđenja podario pravo naspram tebe, tvome sluhu pravo naspram tebe, tvome jeziku pravo naspram tebe, tvojoj ruci pravo naspram tebe, tvojoj nozi pravo naspram tebe, tvome stomaku pravo naspram tebe i tvome spolnom organu pravo naspram tebe. Ovo je sedam dijelova tijela preko kojih se dešava izvršavanje djela.

Potom je On, Moćni i Uzvišeni, dao tvojim postupcima pravo naspram tebe samog: On je tvome namazu dao pravo naspram tebe, tvome postu pravo naspram tebe, tvojoj milostinji pravo naspram tebe, tvome kurbanu pravo naspram tebe – kao i svim tvojim ostalim postupcima.

Potom se prava protežu na one koji sada imaju prava naspram tebe. Najveća prava naspram tebe imaju oni koji su tvoji predvodnici i uzori, potom prava onih za čiju si opskrbu obavezan, potom prava tvojih rođaka – ovo su prava iz kojih proizilaze dalja prava.

Što se tiče prava tvojih predvodnika, najvažnija od njih su prava onih koji te na osnovu svoga vladanja vode, potom oni koji te na osnovu svoga znanja odgajaju, potom oni koji te na osnovu svoga imetka odgajaju; svaki odgajatelj je vođa i predvodnik.

Oni koji imaju prava jer je njihovo opskrbljivanje za tebe obavezno, također su tri: najvažnije pravo imaju oni koje se treba opskrbiti iz brige koja proizlazi iz tvoga autoriteta, potom pravo onih čija je briga na osnovu tvoga znanja obavezna, jer neuki trebaju brigu onoga ko je učen. I još pravo onih čije opskrbljivanje leži u dužnosti vezanosti, naime supruge i oni koji su u vezi s tvojom desnom rukom.

Prava tvojih srodnika su višestruka; ona su sa tobom u skladu sa blizinom vezanosti preko majčine utrobe. Najveće od njihovih prava je pravo tvoje majke, potom tvoga oca, potom

tvoje djece, potom prava tvoje braće, potom sljedeći srodnici, potom opet naredni, potom najdostojniji, a zatim opet sljedeći najdostojniji.

Potom postoje prava tvoga gospodara koji te oslobodio iz zarobljeništva, potom pravo tvoga roba, jer tvoje davanje doseže pravo onoga koji ti čini dobro, potom pravo tvoga ezana, potom pravo tvoga imama koji predvodi tvoje namaze, potom pravo tvoga supružnika koji ti društvo pravi, potom pravo tvoga komšije, pravo tvoga prijatelja i pravo tvoga partnera, potom pravo tvoga imetka, potom pravo tvoga dužnika koji ti je nešto dužan, potom pravo onoga kome si ti nešto dužan, pravo tvoga sunarodnjaka, potom pravo tvoga protivnika koji parnicu protiv tebe podiže, potom pravo optuženog protiv kojeg ti podižeš optužnicu, potom pravo onoga ko te pita za savjet, potom pravo onoga ko tebi savjet daje, potom pravo onoga ko te moli za pomoć, potom pravo onoga koga ti moliš za pomoć, potom pravo starijeg, potom pravo mlađeg, potom pravo onoga ko moli, potom pravo onoga koga ti za nešto moliš, potom pravo onoga preko čije riječi i djela ti je nanesena velika nevolja, i pravo onoga ko te sa ili bez namjere preko riječi ili djela obradovao.

Potom postoji opšte pravo onih koji pripadaju tvojoj vjerskoj zajednici, potom pravo onoga o kome se ti trebaš brinuti – potom sva prava po mjerilima uzroka i pojavama različitih događaja.

Blago onome kome Bog pomogne u ispunjenju onoga što mu je On učinio obaveznim, kome On poklanja da ostvari uspjeh i koga On usmjerava prikladnim putem!

Prava Božija, sopstvene duše i tijela

1. Što se tiče velikog prava Božijeg naspram tebe, ono je sadržano u tome da Mu se klanjaš, bez da smatraš da On ima sudruga. Ako to činiš iskreno, On je Sam sebe obavezao da ispuni tvoje ovosvjetske i onosvjetske potrebe i da sačuva za tebe ono što voliš.
2. Pravo tvoje duše naspram tebe sadržano je u tome da je staviš u službu Božiju; jer time daješ također i pravo svome jeziku, sluhu i vidu, svojoj ruci i nozi, stomaku i spolnom organu – i zato traži pomoć od Boga.
3. Pravo tvoga jezika sadržano je u tome da ga smatraš uzvišenim, umjesto da ga koristiš za pokvaren govor, i da ga navikneš na dobro i potičeš na lijepo ponašanje. Potpuno se povuci osim tamo gdje je to nužno i što je od koristi za vjerske kao i ovosvjetske stvari, i drži ga podalje od ružnih stvari. On rijetko donosi korist, a od njegove štete čovjek ne može biti siguran. Jezik je izraz razuma i njegovo obilježje. Razum ukrašava razumnog i ogleda se kroz besprijeorno ponašanje njegovog jezika, ali niko nije tako moćan kao Bog, Uzvišeni i Veličanstveni.
4. Pravo tvoga sluha sadržano je u tome da ne dozvoliš klevetu i ružno ogovaranje koje ne smiješ da čuješ. Ali unutra treba ući ono što je pohvalno – jer sluh su vrata kroz koja govor ulazi u srce, bilo dobro ili loše – a niko nije tako moćan kao Bog.

5. Pravo tvoga pogleda sadržano je u tome da ga spustiš pred onim što ti nije dozvoljeno. Tvoj pogled ne treba da bude obeščaćen. Naprotiv, kroz ono što vidiš pronađi opomenu koja ti dozvoljava uvid u znanje, jer pogled oka su vrata spoznaje.
6. Pravo tvojih nogu sadržano je u tome da se njima ne upućuješ na mjesta koja ti nisu dozvoljena. Ne idi putem koji ti donosi sramotu, jer te noge nose kamo god hoćeš – a niko nije jak kao Bog.
7. Pravo tvojih ruku sadržano je u tome da ih ne ispružiš prema nedozvoljenim stvarima. Jer time zaslužiš kaznu Božiju na onom svijetu i prijekor ljudi na ovom. Ne sprječavaj ih da čine ono za što ih je Bog stvorio, ali ih poštuj utoliko da ih sačuvaš od toga da uzimaju ono što je zabranjeno. To donosi ugled na ovom svijetu i lijepu nagradu na onom.
8. Pravo tvoga stomaka sadržano je u tome da ga ne učiniš zdjelom za stvari koje su zabranjene, bilo to malo ili mnogo, i da dozvoljeno uzimaš s mjerom, kako bi prouzrokovao blagostanje svoga tijela i sačuvao svoju čast. Savladaj se i samokontroliši se pri gladi i žeđi, jer prezasićenost pri jelu povlači za sobom umor, obeshrabrenje i neodlučnost te sprječava dobro i velikodušno postupanje. Prekomjerno pijenje vodi ka sramoti i poniženju.
9. Pravo tvoga spolnog organa sadržano je u tome da ga čuvaš od bluda i pogleda drugih. Traži pomoć spuštanjem pogleda, jer to je najveća zaštita. Misli na smrt i sjećaj se Boga sa strahopoštovanjem, jer samo On pruža zaštitu i pomoć – samo kod Boga je moć i snaga.

Ispravno postupanje

1. Pravo tvoga namaza sadržano je u tome da je to prisustvo Božije, pri kojem ti pred Njim stojiš. Kada ovo spoznaš, tada ćeš Njim prihvatiti držanje oskudnog, molitelja, prosjaka, bojažljivog, predanog, punog nade, prestrašenog i poniženog, stajući mirno sa dostojanstvom i u najintimnijem razgovoru moleći za svoje oslobođenje od nakupljenih grijeha – a svako postupanje je kod Boga.
2. Pravo tvoga posta sadržano je u tome da sebi osvijestiš da je to zastor Božiji, koji On spušta kao štit od vatre preko tvoga jezika, tvojih ušiju, tvojih očiju, tvoga stomaka i tvoga spolnog organa, kao što se u predaji kaže: post štiti od vatre. Kada su tvoji udovi skriveni, možeš se nadati da budeš zaštićen. Ali ako ih oslobodiš zbog požudnog pogleda koji te zavede ili nekog sličnog postupanja, tako ideš ka opasnosti da zaštitni pokrivač Božiji pokidaš – a svako postupanje je kod Boga.
3. Pravo milostinje (sadaqa) sadržano je u tome da znaš da je ona sačuvana kod tvoga Gospodara, tvoj depozit je kod Boga, za čiju potvrdu ti nisu potrebni svjedoci. Ako to shvatiš, onda ti je ono što je tajno ostavljeno sigurnije nego ono što je javno izloženo. Ti to onda nećeš nikome isticati jer to je samo za tebe samog. Ali ako to učiniš, onda je to dokaz da to nisi uradio čak ni za sebe – a svako postupanje je kod Boga.

4. Pravo onih čija skrb ti je povjerena i o kojima se trebaš brinuti sadržano je u tome da to činiš s čistom namjerom prema svome Gospodaru i za Njegovu milost i zadovoljstvo, a ne zbog onih koji to gledaju. Djeluješ li tako, onda se nisi pretvarao. Znaj da se Božija blizina dostiže preko pažljive lakoće, a ne preko poteškoća, kao što je On to za svoja stvorenja odredio. Isto tako za tebe je poniznost bolja nego uznositost. Pretvaranje i napor su karakterne osobine uznositih, ali poniznost i skromnost su bezbrižnost i lakoća – izraz prirodnog stvaranja. A svako postupanje je kod Boga.

Prava pretpostavljenih

1. Što se tiče prava onog koji zbog šejtana nad tobom stoji, znaj da ste obojica pojedinačno na iskušenju pred Bogom. Bog ga iskušava kod tebe preko posuđenog autoriteta nad tobom koji mu je dat. Zato se prema njemu ponašaj pravedno i ne pokušavaj da provociraš njegovu srdžbu, jer time se bacaš sopstvenim rukama u propast. Budi skroman naspram njega i istupi odmjereno, kako bi on ostao miroljubiv i tebi pružio mir i ne oštetio svoju vjeru, i pri tome traži pomoć kod Boga.
2. Ne povređuj njegovo dostojanstvo i ne prkosi mu – jer učiniš li tako, tada se nisi pobunio samo protiv njega, nego i protiv sebe samog: s jedne strane bivaš predmetom njegove srdžbe, a s druge strane također njega bacaš u njegovu propast i nisi ništa drugo nego njegov saučesnik u njegovim nedjelima protiv tebe – a svako postupanje je kod Boga.
3. Pravo onoga koji te vodi znanjem (obrazuje te) i odgaja sadržano je u tome da ga poštuješ i u njegovom prisustvu iskazuješ poštovanje, pažljivo ga slušaš i okrećeš mu se. Pomozi mu da te poučava tako što svoju glavu učiniš oslobođenom i osiguraš svoje duševno prisustvo, bivaš pažljiv prema njemu i pokloniš mu svoju pažnju. Zato se drži podalje od onoga što ti odvraća pažnju i onoga čemu bi se mogao diviti.
Budi svjestan onoga čemu te on poučava kao njegov izaslanik u susretu sa nezalicama – šta činiš – i ti pri tome njegov nalog na najbolji način moraš obaviti. Ne razočaraj ga pri ispunjenju ovog zadatka – a svako postupanje je kod Boga.
4. Pravo onih koji te na osnovu svoga imetka vode i odgajaju je kao pravo tvoga upravitelja nad tobom, ali nadmaši to. Ti mu moraš kod malih, kao i kod velikih stvari, biti pokoran, ali ne ako bi time bilo povrijeđeno pravo Božije ili pravo Njegovih stvorenja – a svako postupanje je kod Boga.

Prava građana

1. Ljudi koji su ti šejtana radi potčinjeni imaju pravo, koga si svjestan, da su oni kroz tvoj položaj moći kao i kroz svoju nemoć naspram tebe postali podčinjeni. Ko bi imao veće pravo na tvoju samilost, brigu i razboritost nego onaj koji ti, zbog svoje slabosti i nemoći, nikako ne može smetati i tako tebi postao podčinjen, za kog je tvoja presuda nad njim zakon i koji inače nema pribježišta ni pomoći izuzev tvoga položaja i tvoje moći – osim kod Boga. Za ono čime te Bog snagom i čašću privilegovao, ono čime si nad ostalima uzdignut, trebao bi biti zahvalan, jer samo onaj ko je Bogu zahvalan za Njegove darove, on će još više dobiti – a svako postupanje je kod Boga.
2. Pravo tvojih učenika sadržano je u tome da bi trebao biti svjestan da te Bog, Uzvišeni, samo na osnovu od Njega posuđenog znanja i od Njega otvorenog blaga mudrosti učinio za njih odgovornim. Ako svoju zadaću dobro radiš, brižno se ophodiš prema njima, iskren si skrbnik za robove svoga Gospodara i strpljivo prilaziš njihovim potrebama, tek tada si osposobljen i možeš se nadati Božijoj susretljivosti – inače činiš izdaju Boga, nepravedan si prema Njegovom stvaranju i suprotstavljaš se Božijoj veličanstvenosti.
3. U pogledu prava tvoje žene, koju si dobio na povjerenje sklapanjem braka, moraš da znaš da je nju Bog za tebe predvidio za smirenje, sigurnost, društvenost i čuvanje. Iz ovog razloga trebate oboje Boga slaviti za međusobno partnerstvo i biti svjesni da je ovo blagodat Božija, zbog čega ste obavezni da se sa Njegovim darom ponašate pažljivo. Bez obzira što je tvoje pravo na njima važnije i obavezujuće (za njih), sve dok ne predstavlja prestup, ona ima pravo na samilost i tvoju susretljivost i nježnost pri intimnom odnosu, koji je prirodan i predviđen – a svako postupanje je kod Boga.
4. Što se tiče prava tvojih robova, budi svjestan da su oni stvorenja tvoga Gospodara, ali su tvoje meso i krv. Ti raspolažeš s njim, ali ga nisi stvorio. Bog ga je stvorio. Ti mu nisi dao ni sluh ni vid, niti ga opskrbljuješ. Nasuprot tome, Bog te toga poštudio. On ga je za tebe učinio korisnim, tebi povjerio i tebi ga na brigu dao, kako bi s njim tako dobrodušno postupao kao što On s njim postupa. Dakle, daj mu ono čime se ti hraniš i oblači ga onim čime sebe oblačiš, i ne preopterećuj ga onim za šta on nije sposoban. Ali ako ga prezireš, onda ga zamijeni, ali nikada nemoj mučiti neko Božije stvorenje – a svako postupanje je kod Boga.

Krvni srodnici

1. Budi svjestan prava tvoje majke kod tebe, koja te nosila kada niko nikoga ne nosi; koja te hranila plodovima svoga srca, čime niko nikoga nije hranio.

Ona te opskrbila svojim sluhom, svojim očnim vidom, svojim rukama i nogama, svojom kosom, svojom kožom i svim svojim čulima, i pri tom se radosno nadala, neugodnosti i bol trpila, također je patila pod teretom mnogih briga – dok te ruka providonosnosti nije od nje odvojila i donijela na svijet.

Njeno je zadovoljstvo u tome da si sit, dok je ona gladna; da te zaštiti od vrućine i hladnoće, dok ona ostaje otkrivena; da te dovoljno podoji, dok je ona žedna, da ti pruži hlad; dok ona ostane na vrelini sunca.

Tebi daje i odriče se svake ugodnosti, također se odriče sna, kako bi zaštitila tvoje drijemanje.

Njen stomak je bio tvoja komora, a njene slabine tvoje okruženje; njene grudi tvoj izvor i sam njen (nefs) tvoja zaštita.

Za tvoju ljubav na sebe je preuzela vrućinu i hladnoću.⁷⁷⁴ Zbog toga treba da joj budeš zahvalan – ali to nećeš moći biti bez da te Bog pomogne i osigura ti uspjeh.

2. Što se tiče prava tvoga oca, budi svjestan da je on tvoj korijen i tvoje stablo. Bez njega ne bi bilo ni tebe. Bez obzira na to šta na sebi smatrao dobrim, znaj da je tvoj otac uzrok takve blagodati za tebe, i slavi Boga za posjedovanje toga i zahvaljuj mu za to – a svako postupanje je kod Boga.
3. Vezano za prava tvoga djeteta, neka ti bude jasno da ono potiče od tebe i da će tebi biti (neposredno) pripisane posljedice njegovog dobrog i lošeg ovosvjetskog postupanja; da si obavezan da ga dobro odgojiš i da ga usmjeriš u pravcu njegovog Opskrbitelja (rabb) i da ga pri tome podržavaš, i da mu budeš od koristi što se tiče tvojih i njegovih stvari. Zato ćeš biti nagrađen i kažnjen. Postupaj prema njegovoj dobrobiti kao neko ko se time kiti; na prolaznom svijetu ostavlja dobar uticaj na svoje dijete (da se tragovi vide) i ko želi da se opravda pred njegovim Opskrbiteljem (rabb) – a svako postupanje je kod Boga.
4. Neka ti bude jasno pravo tvoga brata, da je on kao tvoja ruka (koju ispružiš prema bilo čemu, dakle tvoja podrška kod koje tražiš pribježište, tvoja moć na koju se oslanja, tvoja snaga koju upotrebljavaš). Nemoj ga koristiti ni kao oružje nepokornosti prema Bogu niti kao osnaženje kako bi se udarilo na prava Božija.
Ne ostavljaj ga ni samome sebi niti njegovim neprijateljima, bez da mu se pridružiš, i nastupi između njega i njegovih protivnika; savjetuj ga iskreno i okreni mu se u ime Boga. Dopusti li potom on da ga se vodi ka Bogu pokorno (to je dobro) – ako ne, onda daj Bogu prednost i poštuju Ga više nego svoga brata.

⁷⁷⁴ Neprijatnosti

Prava drugih

1. Pravo tvoga dobročinitelja, koji te oslobodio, sastoji se u tome da znaš da je on svoj imetak upotrijebio za tebe i izveo te iz poniženja i otuđenja ropstva u oslobađajuću slobodu. On te oslobodio iz ropstva, otklonio robovske okove i donio ti ugled. On te doveo iz zatvora poniženosti, otklonio od tebe tjeskobu, ophodio se prema tebi sa poštovanjem, otvorio ti sve mogućnosti, povratio ti nazad vlast nad samim sobom i time te učinio slobodnim da služiš svome Gospodaru. Time je on sebi uskratio materijalna dobra. Znaj da je on stvorenje Božije koje ti je najbliže u tvome životu i nakon tvoje smrti, poslije krvnih srodnika. Tvoja je obaveza da mu pomažeš, da ga podržavaš i da si mu podrška kod Božijih stvari i ne daji prednost samome sebi onda kada je on upućen na tvoju pomoć.
2. Pravo onoga ko je oslobođen (mawla), kome si učinio uslugu, sastoji se u tome da tebi treba da bude jasno da te Bog (principijelno) predvidio da budeš njegov zaštitnik, čuvar i pomoćnik, ali također i sredstvo i povod za odnos blagodati. Pored toga, još on će te naime zaštititi od vatre – a to je njegova onosvjetska nagrada za tebe, a na ovom svijetu: da ga nasljeđuješ ako nema bliskih srodnika – kako bi izjednačio ono što si ti od svog imetka izdvojio za njegovo oslobađanje i nakon toga se pobrinuo za njegove potrebe. Ponašaj se s njim pažljivo, tako da ti on svoje nasljedstvo rado prepusti – a svako postupanje je od kod Boga.
3. Pravo onoga, ko ti je učinio nešto dobro, sadržano je u tome da mu budeš zahvalan i da se sjećaš njegovoga dobra. Govori dobro o njemu i moli iskreno Boga, Uzvišenog, za njega – time si mu tajno i javno iskazao zahvalnost. Ako jednog dana budeš u stanju da mu uzvратиš, onda to uradi. Ako ne budeš mogao, onda to imaj u vidu i budi za to spreman.
4. Pravo onoga ko te poziva na namaz sadržano je u tome da budeš svjestan da te on podsjeća na tvoga Gospodara i da te poziva za tvoje dobro, tvoju korist. On je najbolji pomoćnik tvojih od Boga naloženih obaveza. Zato mu zahvaljuj kao neko ko je bio dobar prema tebi. Čak i onda kada ti on inače djeluje sumnjivo – ali u ovoj od Boga naređenoj stvari nije sumnjiv, jer ti nedvosmisleno u njemu možeš prepoznati davanje Božije. Zbog toga cijeni ovo Božije davanje pod svim okolnostima i sa najboljim zahvalama Bogu – a svako postupanje je kod Boga.
5. Pravo onoga ko predvodi namaz pred tobom, sadržano je u tome da si svjestan da on ispunjava zadatak tvoga zastupnika pri prisustvu kod tvoga Gospodara: on govori za tebe, a ne ti za njega; on se moli za tebe, ali ne ti za njega; on traži za tebe, ali ti ne tražiš za njega; on tebe zastupa pri stajanju kod polaganja računa pred Bogom, ali ne ti za njega. Ako je on u tome nemaran, onda to pada na njega a ne na tebe, a ako on pri tome počini neki grijeh, onda ti nemaš ništa s tim. Tako je on tebe sobom zaštitio i tvoj namaz svojim namazom sačuvao. Zato mu zahvaljuj za to – a svako postupanje je kod Boga.

6. Pravo onoga ko ti se pridruži, sadržano je u tome da si prijatan i blag prema njemu u svome razgovoru i da mu izraziš spremnost da i on učestvuje u razgovoru. Prevedi njegova poskliznuća i biraj odmjerene riječi, tako da te razumije. Ako si ti onaj ko se pridružio, onda je tebi prepušteno kada ćeš ustati i otići. Ukoliko se on tebi pridružio, onda je na njemu da li će ostati ili otići – ipak ti možeš samo njegovom dozvolom (ustati) i od njega otići – a svako postupanje je kod Boga.
7. Pravo tvoga komšije sadržano je u tome da ti sve njegovo sačuvaš za vrijeme njegova odsustva i da čuvaš njegovu čast za vrijeme njegova prisustva i da mu u oba slučaja pomažeš i podržavaš ga (da se sa njim solidarišeš). Ne istražuj njegove slabosti i mane. Ukoliko ti nehotice postanu poznate, onda im budi utvrđena tvrđava i jaki zid, koji je otporan na sve napade. Ne prisluškuj ga kada on za to ne zna. Ne budi nikada zlorad kada ga zadesi neka nesreća i nikada ogorčen ako mu bude dodijeljena neka blagodat. Ispravi njegove pogreške i prevedi njegova zastranjenja. Ne budi škrt sa svojom uviđavnošću sa njim, onda kada se ne pristojno prema tebi ophodi – i ostani pomirljiv sa njim. Brani ga od onoga ko hoće da ga ocrni i spriječi u korijenu svaku intrigu protiv njega i budi velikodušan sa njim u komšijskom odnosu – a svako postupanje je kod Boga.
8. Pravo tvoga prijatelja (sahib) je sadržano u tome da ga tako pažljivo pratiš koliko god možeš. Ako ne, onda u najmanju ruku budi pravedan prema njemu: poštuj ga onako kako on tebe poštuje i ne dozvoli da te on prestigne u dobroćudnosti. Ukoliko je on ipak prvi, onda ga nagradi za to i nikada mu nemoj uskratiti naklonosti i lojalnost koju zaslužuje. Obaveži se da mu budeš podrška savjetom i djelom kod njegovih obaveza prema svome Gospodaru i da ga čuvaš od onoga čime bi bio buntovan prema svome Opskrbitelju, stoga budi za njega milost a ne patnja – a svako postupanje je kod Boga.
9. Pravo tvoga poslovnog partnera, sadržano je u tome da u njegovom odsustvu zastupaš njegove potrebe i da ga smatraš ravnog sebi kada je on prisutan. Ne insistiraj na samo svom sopstvenom odlučivanju, nego ga uključi u tome i ne postupaj samo po svome mišljenju, bez da se sa njim dogovoriš. Čuvaj njegov imetak za njega i ne varaj ga niti u bitnim niti u manje bitnim stvarima, jer nama je došlo: “Bog drži svoju ruku nad dvojicom partnera, sve dok jedan drugog ne varaju.” A svako postupanje je kod Boga.
10. Pravo tvoga imetka sadržano je u tome da ga uzimaš samo na dozvoljen način i da ga izdvajaš samo za ono što je dozvoljeno. Ako je od Boga, ne upotrebljavaj ga osim kao sredstvo za stjecanje Njegovog zadovoljstva i Njegove blizine. Pri tome nikoga ne stavljaš na svoje mjesto (ne daj prednost nikome) ko bi možda bio nezahvalan i zato tebe u tome ne zastupa ispravno i upotrebljava ga nepokorno protiv tvoga Opskrbitelja; jer kroz to ti si njegov pomoćnik u onome što on sa tvojim imetkom poduzima, a to će za sobom povući bolno kajanje i žaljenje sa svim posljedicama – a svako postupanje je kod Boga.
11. Što se tiče prava vjernika, koja se od tebe očekuju: ukoliko si imućan, ispuni mu ih dovoljno i obilno, i ne odbij ga i ne utješi ga time što ćeš mu reći: “kasnije ću ispuniti tvoju potrebu,” jer zaista je Božiji poslanik (s.) rekao da je utjeha imućnog činjenje nepravde (ugnjjetavanje). Ali ukoliko si u oskudici, onda budi susretljiv (lijepim riječima

- ga zadovolji) i zamoli ga dobrodušno i blago za to, kako bi ti podario odgodu. Nemoj mu dozvoliti da on svoj novac izgubi i da se ti još istovremeno loše ponašaš prema njemu – jer to je onda stvarna podlost. A svako postupanje je kod Boga.
12. Što se tiče prava suvlasnika, ne zavodi ga, ne izdaj ga, ne laži ga, ne zanemaruj ga i ne varaj ga. Ne ponašaj se prema njemu kao prema neprijatelju, koji ne daje vrijednost prijateljstvu. Kada ti pruži povjerenje, onda daj prednost njegovim potrebama ispred svojih! Upamti da je uzimanje privilegije samome sebi, samo po sebi lihvarstvo. A svako postupanje je kod Boga.
 13. Što se tiče prava tvoga protivnika, koji te optužuje, tako se ne smiješ protiviti njegovim tvrdnjama i dokazima, ukoliko su ispravni – budi čak i svoj sopstveni tužitelj i svoj sopstveni sudija i svjedok protiv sebe, jer to je tvoja obaveza naspram Boga. Ukoliko je njegova optužba neosnovana (netačna), onda budi uviđavan sa njim i opomeni ga na dobrodušan način i predstavi mu njegovu vjeru (din) i suoči se sa njegovom agresivnošću sa sviješću o Bogu i izbjegavaj nepotrebne riječi koje će pojačati vaše neprijateljstvo. Tako ćeš imati učešće u njegovim grijesima i on će mač svoga neprijateljstva prema tebi usmjeriti, jer jedna zla riječ može prouzrokovati jako velike nevolje. Naspram toga, jedna dobra riječ može u korijenu da sasječe zlo – a svako postupanje je kod Boga.
 14. Što se tiče prava protivnika kojeg ti optužuješ, tako izloži svoju optužbu odmjereno i kada je opravdana – jer svaka optužnica opterećuje (stres) onoga koga se opterećuje (optuženog). Izloži svoje argumente pažljivo, sa velikom pažnjom, sa velikom jasnoćom, sa velikom osjećajnosti i ne dozvoli da te svadljiv govor sa njim odvraća, jer tako će se od tebe odvojiti tvoji argumenti, a time nećeš postići ništa (u suštini) – a svako postupanje je kod Boga.
 15. Što se tiče prava onoga ko traži savjet (mutasir), sadržano je u tome da mu savjetuješ da postupa po tome što bi ti uradio da si na njegovom mjestu kada bi smisljena ideja pala na um. Ali to ćeš činiti sa samilošću i nježnošću (ne nameći se), jer nježnost savladava otuđenost, pri čemu grubosti otuđuje od sigurnosti. Ali ako ti ništa za to prikladno ne pada na um, a ti budeš znao za nekog u čiju savjet imaš povjerenje i koga bi u potrebi ti sam pitao za savjet, onda ga odvedi njemu: time si ga dobro ispomogao i posavjetovao. A svako postupanje je kod Boga.
 16. U pravo onoga ko tebe savjetuje (mušir) spada da mu ništa ne podmećeš, ukoliko njegovo mišljenje ne odgovara tvojim pogledima, jer radi se samo o mišljenjima i različitim načinima kako ljudi sa tim postupaju. Ti imaš izbor da njegov savjet prihvatiš, ali podmetati mu ne smiješ ništa, sve dok ga smatraš vjerodostojnim, da se kod njega traži savjet. Ali nikada nemoj prestati da mu zahvaljuješ za ono od svojih mišljenja koje je podijelio sa tobom. Ako njegov savjet odgovara tvom pogledu, onda se zahvali Bogu za to i uzmi ga od svoga brata sa zahvalnošću i uzmi u obzir da mu uzvратиš ukoliko jednog dana on bude od tebe tražio savjet – a svako postupanje pripada Bogu.
 17. Što se tiče prava onoga ko traži objašnjenje (mustansih), to je njegovo pravo da ga u najboljem znanju i savjesti poučiš, tako da on to može shvatiti i razumjeti. Pričaj sa njim

riječima koje odgovaraju njegovoj sposobnosti razumijevanja, jer svakom razumu odgovaraju riječi koje razumije i izbjegava. Zato je tvoja smjernica samilost – a svako postupanje pripada Bogu!

18. U prava iskrenog savjetodavca (nasih) spada da mu se obraćaš s puno poštovanja i srdačnosti, svoj sluh otvoriš, kako bi njegova objašnjenja mogao shvatiti, i nakon toga provjeravaj. Kada ti se rasvijetli, onda zahvaljij Bogu za to i prihvati ga od njega i iskaži mu zato priznanje. Ukoliko je u krivu, onda iskaži saosjećajnost i nemoj mu uzimati za zlo i budi svjestan da ti on svoj iskreni savjet nije uskratio i da je samo pogriješio. Ukoliko mu možeš nešto prebaciti, onda ostani pri tom – a svako postupanje je kod Boga.
19. Pravo starijeg sadržano je u tome da mu iskazuješ poštovanje zbog njegovih godina i uvažavaš njegovu predanost islamu, ukoliko je častan musliman, jer je već i prije bio musliman. Izbjegavaj svađu sa njim i ne idi ispred njega (na putu), i ne usuđuj se uzeti poziciju vođstva i ne smatraj ga naivnim. Ukoliko bi se on prema tebi nerazumno ophodio, onda ga uzmi i iskaži mu poštovanje zbog pripadajućeg mu preferencijalnog tretmana u islamu i zbog njegovih godina, jer prednost u godinama slijedi položaju u islamu – a Bogu pripada svako postupanje.
20. Mlađi ima pravo da se samilosno sa njim ophodiš, da ga obrazuješ i poučavaš, da mu opraštaš, njegove greške sakrivaš, da se s njim dobro ophodiš i pomažeš mu, njegove mladalačke grijeha pokrivaš, jer to će ga ohrabriti da se pokaje. Budi susretljiv sa njim i izbjegavaj svađu sa njim, jer to je najpogodnije za njegovo sazrijevanje.
21. Pravo onoga ko nešto traži od tebe leži u tome da odgovoriš na njegovu potrebu, ukoliko si za to u mogućnosti, da utažiš njegovu potrebu za imetkom, da posreduješ za njegu zbog onoga šta mu se dogodilo i da mu pomogneš kod njegovih stvari. Ukoliko sumnjaš u njegovu iskrenost i svakako ga sumnjičiš i zbog toga nisi baš nešto uvjeren od njega, tako ne možeš biti siguran da u tome ne leži šejtanska lukavost, koja želi da time sabotira tvoje dobročinstvo i drži te podalje od blizine sa tvojim Gospodarem, onda ga pusti da dostojanstveno ide, bez da ga sramotiš, i okreni se od njega sa dobrodušnošću. Ukoliko se zbog njega savladaš i daš mu i pored onoga što ti je o njemu pokazano, onda upravo to svjedoči čestitoj odlučnosti.
22. Onaj od koga ti nešto tražiš (mas'ul), imaš pravo da ti zahvalno uzmeš ono što ti daje i da priznaš njegovu dobrodušnost. U svakom slučaju traži za njega izgovor, ukoliko on uskrati, ali u ovom slučaju sačuvaj ipak dobro mišljenje o njemu. Neka ti bude jasno da uskraćuje samo svoj imetak kada nešto uskrati – i za to ne treba nikoga kuditi! Ukoliko pri tome on postupa nepravedno, onda primjeni uzdržanost, da čovjek ima tendenciju prema nepravdi i nezahvalnosti.
23. U prava onog preko čijeg djelovanja je Bog tebe obradovao – ukoliko je to učinio namjerno, onda najprije zahvaljij Bogu i zahvali se njemu odmjerenom za to i nagradi ga za to, jer ti je on time izašao u susret. Planiraj da mu nekada i uzvратиš. Ukoliko se dogodi nesvjesno, onda zahvali Bogu za to i budi svjestan da to potiče od Njega i da te On time izabrao. Ali pošto je on povod Božije milosti prema tebi, voli ga za to i želi mu dobro, jer

povodi milosti su već po sebi Božija milost, također i onda kada ovaj toga nije ni svjestan – a svako postupanje je kod Boga.

24. U prava onoga, čija dijela i riječi su te rastužile; ukoliko je to namjerno učinio, onda je bolje za tebe da mu oprostiš, jer to ga priječi od njemu ravnog i svjedoči o najboljem moralu, jer Bog kaže: “Neće odgovarati onaj koji istom mjerom uzvratiti za pretrpljenu nepravdu.”⁷⁷⁵(...) Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno; a ako otpite, to je, doista, bolje za strpljive.”⁷⁷⁶ Ovo vrijedi, ukoliko je bilo namjerno. Ali ako se dogodi nenamjerno, onda mu nemoj učiniti nepravdu, kako bi to prevladao: jer ukoliko učiniš tako, tada bi učinio odmazdu za nešto što se nenamjerno dogodilo. Budi blag prema njemu i suoči se s njim na najljubazniji (altaf) mogući način – a svako postupanje je kod Boga.
25. Pravo tvoje vjerske zajednice (milla) sadržano je u tome da sačuvaš njihovu nepovredivost i da obezbijediš širenje samilosti; one među njima koji su se ogriješili, tretiraj blago, a ljubazne potičeš da ostanu jedni s drugima u blagosti. Zahvaljuj onima koji, radi sebe i radi tebe, čine dobro, jer onaj ko se brine za svoje sopstveno blagostanje istovremeno potiče tvoju dobrobit — on te time pošteđuje svojih muka, rasterećuje te od svoje opskrbe i brine se sam o sebi, bez tebe.
- Neka tvoje molitve budu za sve, i podržavaj ih; pruži svakome od njih kod sebe zasluženi položaj: stariji ima položaj oca, mlađi položaj učenika (djeteta), a srednji položaj brata. Kada neko od njih dođe tebi, budi osjetljiv i milostiv prema njemu i njeguj bratsku vezu s njim.
26. Što se tiče onih⁷⁷⁷ koji su vam se pomirljivo pridružili, ovdje je naređeno da od njih prihvatiš ono što je Bog od njih prihvatio i njima od Boga osiguranu zakletvu. Prepusti ih Bogu sa onim što su sami sebi pripisali, ali o njima sudi u vašim međusobnim pitanjima tako kao što te Bog obavezao da postupaš. Zasnivanje zakletve sa Bogom i ugovora sa Poslanikom Božijim (s.) garantuje im da im se ne smije učiniti nepravda, jer nama je preneseno da je on (s.) najavio: “Ja sam tužitelj onome koji učini nepravdu partneru sa kojim je sklopio ugovor!”
- Dakle, boj se Boga, jer niko nema takvu vještinu i moć kao Bog.
- Ovo je pedeset obuhvatnih naređenja za tebe, koja ni u kom slučaju ne smiješ prekoračiti. Prije svega, posveti se tome da ih se držiš, da ih sprovodiš u djelo i da Boga, Visokoslavljjenog, moliš za podršku — jer niko nema takvu vještinu i moć kao Bog, a sva slava pripada Bogu, Gospodaru svjetova.

⁷⁷⁵ Sura 42:41-43

⁷⁷⁶ Sura 16:126

⁷⁷⁷ Ovdje se misli na one koji stoje pod zaštitom muslimana. Arab.:ahl ad-dimma.

5.4 O odricanju

U mjerila odricanja od ovog svijeta, onih koji žude za onim svijetom, spada to da oni izbjegavaju druženje svakog prijatelja i odbijaju svakoga kao prijatelja ko neće ono što oni hoće.

Zapamti: onaj ko djeluje za nagradu na onom svijetu, on zaista prakticira odricanje od prolaznog sjaja ovoga svijeta i priprema se za smrt – onu koja ga tjera na djelo, prije nego što njegov životni vijek prođe i nastupi ono s čime je suočenje neizbježno, gdje Bog, Uzvišen i Moćan je On, kaže: “Kad nekom od njih smrt dođe, on uzvikne: ‘Gospodaru moj, povрати me, da uradim kakvo dobro u onome što sam ostavio!’ Nikada! To su riječi koje će on uzalud govoriti. Pred njima će prepreka biti sve do dana kada će oživljeni biti.”⁷⁷⁸

Zato neka se danas, još na ovom svijetu, jedan od vas stavi u situaciju onoga ko je u njega vraćen i pri tome se kaje za ono što je propustio da čini – ispravna djela za dan kada će mu ona biti potrebna.

Svakome je jasno, o robovi Božiji, da onaj ko se boji provale u noćnim satima, takav izbjegava krevet i spavanje, te se odriče mnoge hrane i pića – samo iz straha od svjetovnih buntovnika. A koliki je, o sine Ademov, strah od napada Svemoćnog Gospodara i Njegovog bolnog hvatanja, Njegovog grabljenja grijешnika i opakih ljudi kroz različite smrti, tokom noći i dana! Taj napad je takav da od njega nema spasioca, nema zaštite i ne postoji mogućnost bijega.

Zato se bojte Boga, o vjernici, iz straha od iznenadnog napada, i to po vrsti bogobojažnosti, jer zaista, Bog kaže: “Nagrada pripada onome ko se boji Moga položaja i boji se Moga prijetnja.”⁷⁷⁹

Zato se čuvajte od ovosvjetskih ukrasa, njegove varke i njegovog zla. Sjetite se ružnih posljedica kojima naginjete, jer zaista – njegov sjaj je samo iskušenje a ljubav prema njemu je pogreška.

Budi svjestan o sine Ademov da prenatrpavanje stomaka težnja ka pohotnosti, obuzetost sitosti i ponos imetkom čine lijenim, odvrćaju od trenutka⁷⁸⁰ činjenja dobrih djela – tako su oni, koji su zavedeni ljubavlju prema ovome svijetu, kao onaj ko je vinom opijen.

Ali onaj koji razumije šta Bog od njega očekuje, Njega se boji i po tome djeluje, on sam sebe privikava na disciplinu i navikava se na to da podnosi glad kako tek ne bi ni težio zasićenju ovakve sitosti – isto onako kao što konji pred borbu bivaju stavljeni na dijetu.⁷⁸¹

Zato se bojte Boga, o robovi Božiji, kao oni koji žude za svojom nagradom i boje se svoje kazne. Jer time ste pred Bogom opravdani i svjesniji – čeznutljivi i uplašeni. Ipak, vi nemate tako snažnu čežnju za Njegovom velikodušno rastućom nagradom da biste u skladu

⁷⁷⁸ Sura 23:99-100

⁷⁷⁹ Sura 14:14

⁷⁸⁰ Misli se na to da se dragocjeno vrijeme propušta u kojem bi se mogla činiti dobra djela prije smrti.

⁷⁸¹ Prije utrke konji se stavljaju na posebnu dijetu.

s tim djelovali, niti se dovoljno bojite Njegove strašne i bolne kazne da biste zazirali od prestupa.

Tako vam je On u svojoj Knjizi objavio: “Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati, jer smo mu ga sigurno Mi pribilježili.”⁷⁸²

Potom vam je On u Svojoj Knjizi objavio jezgrovite priče i predstavio vam jasna uputstva, kako biste bili oprezni pred sjajem života na ovom svijetu, gdje On kaže: “Imanja vaša i djeca vaša su samo iskušenje, a u Allaha je nagrada velika.”⁷⁸³

Dakle, bojte se Boga onoliko koliko možete – čujte i pokoravajte se.

Bojte se Boga i uzmite opomenu iz Božijih predanja. Ipak, ja poznajem čak i nekolicinu vas koje pritišću posljedice njihovih grijeha, ali se ne čuvaju da ih više ne čine, koji time narušavaju svoje vjerovanje, a ipak se ne boje.

Zar ne čujete poziv Božiji kako se žali i potcjenjuje, gdje On kaže: “Znajte da život na ovom svijetu nije ništa drugo do igra i razonoda, uljepšavanje i međusobno hvalisanje i nadmetanje imetkom i brojem djece! Primjer za to je bilje čiji rast poslije kiše oduševljava nevjernike; ono zatim buja, ali ga poslije vidiš požutjela, da bi se na kraju osušilo. A na onom svijetu je teška patnja, i Allahov oprost i zadovoljstvo; život na ovom svijetu je samo varljivo naslađivanje.”⁷⁸⁴

I On je rekao: “O vjernici, bojte se Allaha, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio. Bojte se Allaha, jer On dobro zna šta radite.

I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave – to su pravi grešnici.”⁷⁸⁵

Bojte se Boga o robovi Božiji, razmislite i djelujte, ono za šta ste stvoreni, jer niti vas je Bog stvorio bez razloga, niti vas je prepustio besmislu. On vam se već obznanio i Svoga poslanika vama poslao i Svoju knjigu vam spustio, u kojoj su Njegove preporuke i naredbe i Njegovi dokazi i parabole.

Čuvajte se Boga, jer je On već protiv vas dokaz iznio: “Zar mu nismo dali oka dva i jezik i usne dvije i oba puta⁷⁸⁶ mu objasnili?!”⁷⁸⁷

Ovo je zaista dokaz protiv vas, zato se bojte Boga koliko god možete. Jer zaista, nema postupanja kao Božijeg i nema oslonca osim Njega. Neka Bog blagoslovi Muhameda, Svoga Poslanika, i njegovu Porodicu.

⁷⁸² Sura 21:94

⁷⁸³ Sura 64:15

⁷⁸⁴ Sura 57:20-21

⁷⁸⁵ Sura 59:18-19

⁷⁸⁶ Jasni putevi ili alternative su dobro i zlo čiju spoznaju je Bog ljudima podario.

⁷⁸⁷ Sura 90:8-10

5.5 Njegovo upozorenje Muhamedu ibn Muslim az-Zuhriju⁷⁸⁸

Neka Bog poštedi nas i tebe od iskušenja i smiluje ti se od vatre. Ti si, u međuvremenu, u jednom stanju koje, onome ko tebe i tvoj položaj bliže poznaje, može jedino pobuditi sažaljenje.

Obilno si od Boga pomilovan u pogledu tjelesnog blagostanja i dužine svoga života, ali dokazi Božiji te optužuju — kroz ono što je On u Svojoj Knjizi naveo, kroz ono što ti je omogućio da razumiješ od Njegove vjere i kroz ono što ti je omogućio da spoznaš od prakse Njegovog Poslanika, Muhameda (s.a.v.s.).

Jer svakom Njegovom blagodati i svakim Njegovim dokazom protiv tebe, On ti je pružio iskušenje tvoje zahvalnosti svim dobrima protiv tebe, kao što kaže:

“Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista će stroga biti.”⁷⁸⁹(Sura,14:7)

Zato gledaj kakav čovjek sutra želiš biti, kada budeš u Božijim rukama i kada te On bude pitao za Svoje blagodati — kako si ih njegovao, a što se tiče Njegovih dokaza protiv tebe, kako si s njima postupao.

Ne umišljaj da će Bog prihvatiti izvinjenje ili zapostavljanje s tvoje strane: daleko od toga — sigurno ne!

Kao što On kaže, obavezujući učene u Svojoj Knjizi: “A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data da će je sigurno ljudima objašnjavati, da neće iz nje ništa kriti, oni su je poslije za leđa svoja bacili i nečim što malo vrijedi zamijenili; a kako je ružno to što su u zamjenu dobili!”⁷⁹⁰

Znaj da i najmanje što kriješ i najlakše što te opterećuje — prijateljstvo s nepravednikom u njegovoj usamljenosti — jeste ono čime mu put prema nepravednosti praviš, tako što si mu se dodvorio kada si mu bio blizak i odazivao se njegovim pozivima.

Zato se jako plaši, da sutra ne nosiš teret svojih grijeha i da ćeš biti odvučen sa izdajnicima pravednih za ono što si dobio kao utjehu kod tiranina i da ćeš za to biti saslušan.

Jer ti si stekao od jednog ono što tebi ne pripada, i bio si blizak s onim ko nikome nije pružao njegovo pravo, pri tome svoju poziciju nisi koristio da spriječiš zlo kada te prihvatio u svoje društvo, jer tvoje stanje odgovara onome koji se nije okrenuo ka Bogu.

Da nisi najprije instrumentaliziran preko njegovog poziva, kojeg si slijedio kada te on pozvao kao pristalicu te osovine, pomoću koje Umejadi okreću mlin svojih podanika, prema mostu preko kojeg oni stižu do svoje nevolje i prema stepenicama njihovih zastranjenja i grešaka?

⁷⁸⁸ Muhamed ibn Muslim ibn 'Ubaidillah ibn 'Abdillah ibn Šihab az-Zuhri, rođen 58. n. K., umro 124. n. K. Kaže se u knjigama (Kratke biografije prenositelja predaja) da je od Zapovjednika vjernika i njegovih sinova, mir neka je na njih, bio od onih koji su zalutali. Njegov otac po imenu Muslim bio je na strani Mu'abaha ibn az-Zubaira, njegovog djeda 'Ubaidillaha, sa idolopoklonicima u bitci na Bedru. On sam bio je u službi Mervanovih sinova, a Hišam ibn 'Abdilmalik je dao svoju djecu da budu poučavana od njega.

⁷⁸⁹ Sura 17:7

⁷⁹⁰ Sura 3:187

Tobom su diskreditirali učenjake i osvojili srca glupih.

Njihovi savjetodavci i njihovi najveći pomagači nisu ni izbliza ostvarili ono što si ti kroz prikrivanje njihove dekadentnosti i preko poziva običnih ljudi, kao i elite kod njih, ostvario — a kako je malo ono što su ti za ono što su od tebe uzeli dali.

Kako je maleno ono što su ti iskonstruisali, mjereno onim što su ti oni oštetili.

Budi oprezan za sebe, inače drugi to neće. I obračunaj se odgovorno sa samim sobom.

Pogledaj kako stoje stvari s tvojom zahvalnošću naspram Onoga, koji te je, dali kao dijete ili kao odraslog, Svojim blagodatima opskrbio, jer bojim se da ćeš biti, kao što Bog u Svojoj Knjizi kaže: “I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su kupila mrvice ovoga svijeta, i govorila: ‘Bit će nam oprošteno!’”⁷⁹¹

Ti se ne nalaziš u trajnom boravištu, nego na jednom mjestu koje ćeš ubrzo napustiti. Šta će neko nakon svoga odlaska za sobom ostaviti? Blago onom ko je na ovom svijetu bio zabrinut, a teško onome ko umre, a njegovi prijestupi iza njega ostanu.

Pazi, jer si bio upozoren! Nemoj propustiti, jer tebi je dat rok određen — jer ti imaš posla s Onim ko ništa ne previđa. Zaista, onaj koji čuva tvoja djela, nije nemaran.

Spremi se, jer već ubrzo čeka te jedno dugo putovanje — i dovedi u red svoje propuste, jer to je jedna ružna povreda.

Nemoj misliti da je moja namjera bila da ti prebacujem neki prigovor, kako bih te ukorio ili čak osramotio. Nego, prije svega želim da Bog probudi u tebi sjećanje koje si izgubio i vrati te onome što ti je od tvoje vjere izmaklo.

Sjećam se govora Božijeg, Uzvišen je On, u Njegovoj Knjizi: „i nastavi savjetovati, savjet će vjernicima, doista, koristiti.”⁷⁹²

Ti si zanemario odlazak sa ovog svijeta sebi ravnih i svojih prijatelja a nakon toga ostaješ kao tup rog.⁷⁹³

Gledaj, da li su bili iskušani tvojom sudbinom ili se njima dogodilo ono što se tebi dogodilo, ili su tebi bile poznate stvari koje oni nisu znali?

Nažalost, ljudi su slijedili tvoje mišljenje i tvoju naredbu. Ono što si naredio, to su i slijedili, a ono što si im zabranio, bili su ti poslušni. Ali ovo tebi ne priliči. Šta je tebe navelo da tako činiš? Da li je to odlazak učenih i tvoje, kao i njihovo neznanje, te ljubav prema moći i uticaju, koje je tebi i njima svojstveno?

Zar ne vidiš gdje ideš sa svojim neznanjem i ograničenošću, i šta ljude snalazi kroz patnje i zbunjenost preko iskušanja? Ti si ih toliko odvratio od njihovog stjecanja, da su se sada još više trudili da steknu znanje koje si ti stekao ili da ostvare ono što si ti ostvario, pri čemu su oni od tebe bačeni bez razloga u duboko more, u patnju čije razmjere nisu ni približno mjerljive.

⁷⁹¹ Sura 7:169

⁷⁹² Sura 51:55

⁷⁹³ Aluzija na to da se pomoću špicastog roga može bolje braniti protiv napadača.

Neka Bog nas i vas uzme sebi, jer On je Taj koga se moli za podršku.

Dakle, okreni se od ovog načina života kako bi se pridružio pravednicima, koji su ukopani u gruboj odjeći, a čiji stomaci dopiru do njihovih leđa.⁷⁹⁴

Nijedan zastor nije između njih i Boga – niti ih ovaj svijet dovodi u iskušenje, niti dozvoljavaju da budu njime zavedeni. Oni su žudili i težili za dobrim završetkom, i nije dugo trajalo da su ga ostvarili.

Ako je ovosvjetovnost u nekome poput tebe toliko raširena, u tebi koji si dovoljno ostario, čije je znanje duboko, a završetak blizu – kako onda može ostati pošteđen mladi čovjek čija je uviđavnost još uvijek neznanje, čije razumijevanje ograničeno, a intelekt slab?

Zaista, pripadamo Bogu i Njemu se vraćamo. Na koga drugog bismo se inače trebali osloniti, koga da molimo za oprost? Mi iznosimo naše potrebe samo pred Bogom – s tobom i s onim što s tobom doživljavamo – i molimo Ga za oprost naše nesreće s tobom.

Zato se brini kako zahvaljuješ Onome koji te Svojom milošću od malena do sada hrani.

Pogledaj kako stoji tvoja zahvalnost prema Onome koji te Svojom milošću opskrbljuje, kada si bio malen i kada si postao odrastao.

Gledaj kako slaviš Onoga koji te Svojom vjerom pred ljudima učinio lijepim, i kako stoje stvari s odavanjem poštovanja Onome koji te Svojom zaštitom pokriva od ljudi. Pogledaj kako stoji s tvojom blizinom ili udaljenošću prema Onome koji ti je naredio da Mu budeš blizu i poslušan.

Šta je s tobom da se nećeš probuditi iz svoga drijemeža i zamoliti Boga za oprost svojih prestupa? Tako mi Boga, ti nisi ništa učinio za oživljavanje Njegove vjere, niti si poništio ono što je krivo.

Zar je ovo tvoja zahvalnost Onome koji je uvijek bio strpljiv s tobom? Bojim se, međutim, za tebe – da ćeš biti poput onih o kojima je Bog, Uzvišen je On, rekao u Svojoj Knjizi: "A njih smijeniše zli potomci koji molitvu napustiše i za požudama pođoše; oni će sigurno zlo proći."⁷⁹⁵

On te obavezao Svojom Knjigom i povjerio ti je njeno znanje, nakon čega si dozvolio da ga izgubiš.

Mi, međutim, zahvaljujemo Bogu koji nas je poštediti iskušenja kojima je tebe stavio na kušnju.

Ostaj sa pozdravom u miru.

⁷⁹⁴ Aluzija na mnoge postove i česta gladovanja.

⁷⁹⁵ Sura 19:59

5.6 37 Kratkih predaja

On (4) je rekao:

1. "Pomiriti se s neugodnostima koje donosi sudbina znači doseći najviši stupanj sigurnog uvjerenja."
2. "Onome ko čuva svoju čast, ovaj svijet malo znači."
3. "Ko je od ljudi najviše u opasnosti?" On (4) reče: "Onaj ko ovaj svijet ne doživljava kao opasnost za sebe."
4. Jednom je neko u njegovom (4) prisustvu rekao: "O moj Bože, ne dozvoli da budem ovisan o Tvojim stvorenjima!"
Tada je on (4) rekao: "Nemoj tako govoriti, jer ipak ljudi trebaju ljude. Zato reci: 'O moj Bože, nemoj me učiniti ovisnim o Tvojim zlim stvorenjima.'"⁷⁹⁶(allahuma agnini 'an širari halqika)
5. "Ko se zadovolji s onim što mu je Bog dodijelio, najbogatiji je čovjek."
6. "Jedno s bogobojaznošću učinjeno djelo nikada nije malo – jer kako nešto može biti malo što je kod Boga prihvaćeno?!"
7. "Čuvajte se laži, bilo u malom ili velikom, bilo ozbiljno ili u šali. Jer ko laže u malim stvarima, usuđuje se lagati i u velikim stvarima."
8. "Dovoljna ti je Božija pomoć ako vidiš da se tvoj neprijatelj, trudeći protiv tebe, ogriješio prema Bogu."
9. "Svako dobro leži potpuno, u tome, da ljudi čuvaju svoju pristojnost⁷⁹⁷ (da sačuvaju svoju dušu)."
10. On (4) jednom je upozorio svoje dijete: "O moj sine! Zaista, Bog me učinio dovoljno snažnim da ti budem otac, ali nije tebe učinio meni (kao sina). A tebi je On kao sinu naložio da budeš za mene tu, ali nije meni da budem za tebe tu – zato ostani dobar, jer to je ugodno i vrijedno."
11. Jedan čovjek upita: "Šta je odricanje?" Na to on (4) objasni: "Odricanje se očituje u deset stupnjeva. Najveći stupanj odricanja zapravo je najniži stupanj pobožnog stida. Ipak, najviši stupanj pobožnog stida predstavlja još uvijek najniži nivo sigurnog uvjerenja. Najveći stupanj sigurnog uvjerenja tek je najniži stupanj zadovoljstva. Tako se odricanje opisuje u Božijoj knjizi: 'Da ne tugujete za onim što vam je promaklo, a ni da se previše radujete onome što vam On dade.' Allah ne voli razmetljive i hvalisavce."⁷⁹⁸

⁷⁹⁶ Arab.:allahumma agnini 'an širari halqika: arapski napisano. (str.321)

⁷⁹⁷ Arab.:nafsahu – svoju dušu, svoje jastvo; sebe

⁷⁹⁸ Sura 57:23

12. "Opterećivati ljude sa svojim potrebama znači poniženje na ovom svijetu, gubitak srama i poštovanja⁷⁹⁹ i ustvari predstavlja siromaštvo, dok stvarno bogatstvo stoji u tome da se od ljudi očekuje što je manje moguće."
13. "Bogu najdraži od vas je onaj koji ima najbolja djela! Najvažniji pred Bogom je onaj koji teži ka onome što je kod Njega. Najsigurniji od Božije kazne je onaj koji se Boga najviše boji. Najbliži Bogu je onaj koji posjeduje najvelikodušniji karakter. Najveće zadovoljstvo kod Boga nalazi onaj koji obilno brine⁸⁰⁰ za svoju porodicu. Najvredniji pred Bogom je onaj sa najvećom bogobojaznošću."
14. Jednom je savjetovao svog sina: "O moj sine, ne traži društvo, razgovor i prijateljstvo od pet vrsta ljudi." Sin upita: "Ko su ti, oče?" On reče: "Čuvaj se društva lažljivca – on je poput fatamorgane koja udaljava blisko i približava daleko. Čuvaj se prestupnika, jer će te prodati za jedan obrok ili manje. Čuvaj se škrtog, jer će te razočarati upravo kad ti njegov imetak bude najpotrebniji. Čuvaj se budale, jer ti šteti čak i kada želi dobro učiniti. Čuvaj se onoga ko prekida rodbinske veze – jer o njemu sam u Božijoj knjizi saznao da je proklet."
15. "Zaista, spoznaja i upotpunjenost vjere kod predanog čovjeka očituje se u tome da uskraćuje govor o onome što ga se ne tiče, rijetko se svađa, a njegova uviđavnost, strpljivost i dobro ponašanje svjedoče o njegovoj predanosti."
16. "Sine Ademov! Bit će ti dobro sve dok samoga sebe opominješ, dok sa sobom svodiš račun, i dok je strah osnova tvog spasenja, a oprez tvoj ogrtač. Ti ćeš umrijeti, biti ponovo oživljen i od Boga saslušan – zato se pripremi za odgovor."
17. "Nijedan Kurejšija ni Arap ne posjeduje čast osim kroz skromnost. Nema časti osim kroz bogobojaznost. Nijedno djelo se ne događa osim kroz ispravnu namjeru, i nijedno zazivanje nema vrijednost osim kroz sticanje stručnosti." Slušaj! Najomraženiji od ljudi Bogu je onaj ko spozna Sunet⁸⁰¹ jednog Imama, ali ne oponaša njegova djela."
18. "Za molitvu vjernika postoje tri mogućnosti: ili će mu biti sačuvana, ili će brzo biti ispunjena, ili će njome biti odvrnuta nesreća koja mu je prijetila."
19. "Licemjer zabranjuje ono što je ispravno, ali se sam ne pridržava; naređuje, ali sam ne izvršava. Kada ustane na namaz, tada se protivi; a kada se u namazu sagne, popušta; kada se spušta u sedždu, pada na pod. Ide u večer žudeći za noću, a nije postio; ide u jutro žudeći za snom, a nije bio budan noću. Vjernik, međutim, miješa svoja djela sa razumom. Sjedi da uči, šuti da ostane neoštećen, ne odaje ono što mu je povjereno čak ni prijateljima, i ne skriva svjedočanstvo pred strancima. On ne čini dobra djela da bi se pokazao, niti ih iz stida napušta. Kada je prosvijetljen, boji se šta će reći i moli Boga za oprost za ono što ne zna. Niko, ko ga ignoriše, ne može mu naškoditi."

⁷⁹⁹ Arab.:al-waqar – imati tešku glavu. Misli se na to da se izgubi poštovanje.

⁸⁰⁰ Arab.:ʿiyal – svi oni za koje je čovjek odgovoran da se brine.

⁸⁰¹ Arab.:Sunna – tradicija, ovdje u smislu na običaj pri jelu, piću, spavanju itd.

20. Primijetio je jednog čovjeka koji se upravo oporavio od bolesti i reče: "Čestitam ti na pročišćenju od grijeha! Uistinu, Bog se tebe sjetio, zato se ti sjećaj Njega i On te oslobodio – zato Mu budi zahvalan."
21. "Postoje pet stvari zbog kojih vrijedi napustiti ovaj svijet, i nećete naći njima sličnih: rob se ne boji nikoga osim svog Gospodara i ne teži ni prema kome osim prema Njemu.⁸⁰² Istaknuo je: "Neznalice se ne stide da nauče ono za šta budu upitani, a njima to nije poznato. Strpljivost je vjeri kao glava tijelu. A onaj ko nema strpljivosti, nema ni vjere."
22. "Bog kaže: 'O sine Ademov! Zadovolji se sa onim što sam ti dao i bit ćeš među najuzdržanijim ljudima. O sine Ademov! Ispuni ono za šta sam te obavezao i bit ćeš jedan od najuzvišenijih robova. O sine Ademov! Uzdrži se od onoga što sam ti zabranio i bit ćeš jedan od najpobožnijih ljudi.'"
23. "Mnogi bivaju zavedeni laskanjima, mnogi zaslijepljeni od Boga dozvoljenim ogrtačima, a mnogi odvedeni u propast preko dobara koja im je Bog udijelio."⁸⁰³
24. "Kako je sramotno za onoga čija pojedinost (jedan put računato) prevaguje desetostruko." Time On (4) misli da se grijeh računa samo jedanput, ali dok se dobro djelo desetostruko uzvraća.⁸⁰⁴ (Pa ipak grijesi kod takve osobe prevagnu dobra djela).
25. "Ovaj svijet se stalno udaljava, a onaj svijet se stalno približava – oba imaju svoje pristalice. Da li ste vi pristalice onoga svijeta ili ovoga svijeta? Odričite se ovoga svijeta, a težite onome svijetu. Odricatelj Božiju zemlju uzima za tepih, prašinu kao postelju, glinu kao jastuk, a vodu kao miris; ovosvjetsku opskrbu umjereno prihvata. Ko teži ka Dženetu, neka se trudi u činjenju dobra i neka ostavi strasti. Ko se boji vatre, neka čini iskup za svoje grijehe i napusti zabranjeno. Ko se odriče ovoga svijeta, lako podnosi nesreću – čak je ni ne prezire. Bog Veličanstveni i Svemogući ima robove čija su srca zaista povezana s onim svijetom i njegovom nagradom – kao da su vidjeli stanovnike Dženeta i Džehenema. Njihova srca su od okrutnosti okrenuta, pogled usmjeren od zabranjenog, a zahtjevi prema ljudima su im mali. Zadovoljni su najjednostavnijom opskrbom i hranom, radije se strpljivo privikavaju na malo, nego da dugo žale."
26. Jedan čovjek mu (4) reče: "Ja tebe zaista volim u ime Boga!" On (4) sklopi čelo i odgovori: "Moj Bože, kod Tebe tražim utočište, što sam voljen u Tvoje ime, dok me Ti prezireš." Zatim dodade: "Ja volim tebe zbog onoga u čije ime ti mene voliš."
27. "Bog zaista prezire škrtog i nametljivog molioca."
28. "Postoje zaslijepljeni i zavedeni, koji bezbrižno izlaze ujutro, jedu i piju, ali ne shvataju da ih je Božija srdžba već sustigla, koja će ih odvesti u vatru Džehenema."

⁸⁰² U djelu *Staza rječitosti*: "Nikog od vas ne treba da bude sram da kaže ne znam kada bude upitan za nešto što ne zna (...) I – on uči kroz strpljivost."

⁸⁰³ Kao u Suri 68:44, da korak po korak bivaju napušteni.

⁸⁰⁴ Sura 6:160

29. "U vrline vjernika spada da u teškim vremenima ekonomiše, velikodušno u vrijeme blagostanja djeluje, adekvatno se prema ljudima ponaša i pozdravlja ih prvi pozdravom mira (selam)."
30. "Tri stvari će spasiti vjernika: da suzdrži svoj jezik od ogovaranja, da se bavi onim što mu je od koristi na ovom i onom svijetu, i da svoje prestupe oplakuje suzama."
31. "U službu prema Bogu spada da vjernik s lojalnošću i naklonošću gleda u lice brata vjernika."
32. "Vjernik koji posjeduje ovo troje, na danu proživljenja imat će Božiju zaštitu, u hladu Njegova prijestolja stajati i biti odveden na sigurno mjesto, zaklonjen od najvećeg straha toga dana. Ko ljudima daje od sebe ono što očekuje za sebe, ko ne korača nogom ispred drugog dok ne bude siguran je li kroz to pokoran Bogu, ko ne krivi svoga brata bez da je sam slobodan od toga – njemu je dovoljno da se zabavlja svojim manama, a ne manama drugih."
33. "Ništa Bog ne voli više nakon spoznaje Njega, kao savladavanje stomaka i spolnog organa. I Bogu nema ništa draže nego da ga se za to moli."
34. Objašnjavao je svom sinu Muhamedu: "Čini svakome dobro, ko to od tebe očekuje. Ako to zaslužuje, postupio si ispravno. Ako ne zaslužuje, tvoja čast je da si to učinio. Ako te neko s desna psuje, a potom s lijeve strane, molim te da mu oprostiš, tako prihvati njegovo izvinjenje."
35. "Zajedništvo s pravednicima zahtijeva pravednost. Dobar običaj učenih uvećava uviđavnost. Poslušnost naspram stvarnih autoriteta upotpunjuje čast. Korištenje vlastitog imetka upotpunjuje čestitost. Davanje pametnog savjeta onome ko traži savjet je izmirenje ukazane milosti. Zaštititi druge od svoga zla upotpunjuje razum, jer to donosi bezbrižnost na ovome i onome svijetu."
36. 'Ali ibn Husejn, mir neka je s njim, često bi govorio nakon proučavanja ajeta: "I da biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali."⁸⁰⁵ Slavljen neka je Onaj koji nikome ne omogućuje da spozna znanje Njegove milosti osim kroz ono što se ne može potpuno spoznati. Tako On ne daje nikome spoznaju da bi Ga dosegaio više nego što može razumjeti da je On nedostižan. Tako nagrađuje On, Uzvišeni i Veličanstveni, spoznavaoce za njihovo uviđanje nesposobnosti da Ga spoznaju. On je učinio te spoznavaoce zahvalnim za spoznaju vlastite nemoći, baš kao što je podario znanje učenicima, ali ga učinio nedostižnim – učinio vjerom iz Svoga znanja o tome da ljudi posjeduju potencijal koji ne mogu prekoračiti.
37. "Uzvišen je onaj koji priznanje iskušanih Njegovih blagodati pretvara u slavljenje Njegovo. Uzvišen je onaj koji zahvalnost na spoznaji vlastite nemoći pretvara u hvalu sebi.

⁸⁰⁵ Sura 14:34

Imam Abu Džafer Muhamed ibn 'Ali al-Baqir

Rođen u svetom gradu Medini, postao je poznat po punini svoga znanja, što mu je priskrbilo titulu *al-Baqir* – obznanitelj, onaj koji otkriva dubine znanja – jer je nadmašio površinsko znanje i prodro u njegove najdublje slojeve.

Jedan njegov savremenik, učenik 'Abdullah ibn Ata al-Makki, rekao je o njemu: “Nikada nisam vidio znanstvenika koji je skromniji od Abi Džafera Muhameda ibn Alija.”

On je oživio široko razgranat fakultet koji je hranio učenjem, obrazovanjem i načinom razmišljanja Kuće Poslanikove (Ehli-bejt), a koji djeluje sve do danas. Glavna odrednica ovog naslijeđa jest izvorno razumijevanje učenja islama – oslobođeno od uticaja tiranskih savremenika i neljudskih, zalutalih, iskrivljenih tumačenja, pa čak i ekstremističkih interpretacija koje su tokom istorije pratili muslimane.

Sljedećih pet poglavlja tvore šesti dio ove knjige:

1. Mudri savjeti prema Džabir ibn Yazid al-Džu'fi
2. Uvidi o ovome svijetu prema Džabir ibn Yazid al-Džu'fi
3. O mačevima poslanika Božijeg
4. Moralna propovijed protiv nemara
5. 67 kratkih predaja

6.1. Njegova izjava oporuke prema Džabir ibn Yazid al-Džu'fi-u⁸⁰⁶

Od znanja Božijeg i Njegovog Poslanika prenosi Abu Džafer Muhamed ibn 'Ali, Imam al-Baqir (5), slijedeće:

Prenosi se da je rekao Džabiru: “O Džabire, uzmi sebi vodilju iz ovih pet savjeta kada si među ljudima: budi prisutan, ali ostani u pozadini, neprimijetan, tako da tvoje odsustvo ne bude primijećeno. Kada govoriš, neka tvoja riječ bude takva da se ne traži i ne ostaje nečujna; kada tražiš nešto, neka tvoje nastojanje prethodi tvojoj želji, kao kada tražiš ruku žene.

Savjetujem ti petero:

Ne uzvraćaj nepravdu nepravdom. Ako budeš izdan, ne uzvraćaj izdajom. Ako te optuže za laž, ne ljuti se; a kada te hvale, ne raduj se. Ako te kritikuju, ne budi obeshrabren, ali prepoznaj istinu u riječima – ako te to razljuti, neka ti bude važnije sačuvati ugled pred Bogom nego strah od gubitka ugleda pred ljudima. Ako je pak ono što se o tebi govori suprotno istini, to je nagrada koju si zaradio bez daljnjeg truda.

⁸⁰⁶ Džabir ibn Yazid al-Džu'fi: Abu Abdilla (Abu Mužhamed) Džabir ibn Yazid ibn al-Harit al-Džu'fi al-Kufi. Njegov datum rođenja je nepoznat. On je živio u drugom vijeku n. K. i pripadao je prijateljima Imama al-Baqira i Sadiqa, mir neka je na njih obojicu. U tradiciji su zabilježene pohvale Imama o njemu, a al-Medžlisi spominje da je on čak bio jedan od nositelja tajni Imama. Umro je u godini 128. n. H. ili 132. n. H.

Budi uvjeren da ćeš tek tada biti pouzdan (wali), kada te ne rastužuje ni ako se ljudi tvoga grada urote protiv tebe, nazivajući te lošim ili pravednim, i kada im ne pridaješ značaj. Ipak, provjeri sam sebe kroz Knjigu Božiju – ideš li njezinim putem, pridržavaš li se onoga što ona zahtijeva, težiš li ka onome što ona potiče i bojiš li se onoga čega se treba bojati – tada budi siguran i ostani oprezan, jer tada te riječi drugih neće povrijediti. Ako pak djeluješ protiv Kur'ana, tada otkrivaj čime varas samoga sebe.

Vjernik je zauzet borbom protiv samoga sebe, kako bi ukrotio požudu svog ega. Za ljubav Božiju ispravno pretvara nepravdu u pravdu i opire se svojim strastima; ali ponekad ego nadvlada i on slijedi svoje strasti. Potom ga Bog usmjeri na pravi put; on se vrati, moli Boga za oprost, promišlja svoje ponašanje, potresen čini iskupljenje, pokriva se strahom i kroz to stječe spoznaju. Tako njegova bogobojaznost raste, kao što Bog kaže: “Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dotakne, sjete se, i odjednom dođu sebi.”⁸⁰⁷

O Džabire, pogledaj i na ono malo čime te je Bog opskrbio, i zahvaljuj na tome snažno, kao što zahvaljuješ i na velikom. Održavaj potpunu poslušnost prema Bogu i u onome što je maleno: tako što ćeš prekoravati samoga sebe i pokoravati se Njegovom oprost.

Odbijaj trenutačno zlo trenutačnim znanjem; koristi znanje za snažnije djelovanje, ali uz vanjsku budnost i čuvanje od dugotrajne bezbrižnosti, te se podstiče na budnost iskrenim strahopoštovanjem.

Trudi se provjerenim i pouzdanim znanjem kako bi se zaštitio od iskušenja koja vrebaju na ovome svijetu.

Koristi znanje na ispravnom putu kad te obuzme strast.

Požuri s velikim djelima za Dan obračuna; odmori se u dvorištu dostatnosti tako što ćeš se čuvati pohlepe. Izbjegavaj neumjerenu pohlepu dajući prednost zadovoljstvu (Božijem). Okusi slast odricanja skraćujući svoja očekivanja i presijecaj uzroke pohlepe tako što ćeš ih odlučno i iznenada napustiti.

Tako zapriječi put samoljublju preko stvarne samospoznaje i dosegni svoje duševno blagostanje kroz ispravno puštanje da se stvari dešavaju⁸⁰⁸ (prepuštanje stvari Bogu) “A ja Allahu prepuštam svoj slučaj; Allah uistinu robove Svoje vidi.” (Sura, 40:44)

“Odmori svoje tijelo rasterećenjem srca, a rastereti srce smanjenjem svojih prijestupa. Dođi do blagosti srca tako što ćeš često uranjati u samu sebe kada si sama, jer srce nalazi prosvjetljenje samo kroz trajnu tugu.

Od šejtana te može zaštititi jedino iskreno strahopoštovanje prema Bogu. Ipak, čuvaj se lažne nade – ona je ta koja vodi u pravi strah. Ukrasi se za Boga iskrenim djelom i čini da Mu budeš mio molbom za brzo prihvatanje.

Pazi se odlaganja, jer ovo je more u kojem se izgubljeni utapaju. Čuvaj se neopreznosti, jer se u njoj rađa grubost srca. Kloni se lijenosti u stvarima za koje nema opravdanja – jer to je izgovor onih koji uvijek nalaze prigovor.

⁸⁰⁷ Sura 7:201

⁸⁰⁸ Misli se na to da se stvari prepuštaju Bogu, ali opravdano u pogledu na njihov ishod. Pogledaj Sura 40:44.

Ispravljaј svoje grijehe kroz duboko kajaње i često moljenje za oprost. Predaj se Božijoj samilosti i oprostу kroz stalnu samokritičnost. Utjehu traži u ustrajnoj molitvi i noćnom zazivaњу.

Spoznaј skromnu opskrbu kao obilnu, a obilje svojih djela kao nedostatno – jer u tome leži iskrena zahvalnost. Produži Božiju milost zahvalnošću iz srca, a sredstvo za to je strah da milost ne nestane.

Teži dostojanstvu kroz umrtvljivaње pohlepe. Okreni se od poniženja koje donosi želja i stekni čast odricanja kroz jasnu odlučnost.

Od ovoga svijeta uzmi tek malo očekivanja kao putnu zalihu i kreni što prije možeš, čim ti se ukaže prilika, jer nema boljeg vremena od dana kada si zdrav i bezbrižan.

Ne ukazuj povjerenje sumnjivima, jer čovjek se navikne na zlo kao što se tijelo navikne na redovnu hranu.

Znaј da nijedno znanje ne nadmašuje čestitost, nijedna čestitost srce, nijedan razum suprotstavljaње strastima. Nijedan strah nije teži od onoga koji paralizira, niti je ijedna nada vrijednija od one koja pokreće.

Nema siromaštva poput siromaštva srca, niti bogatstva kao bogatstva duše. Ništa nije jače od pobjede nad strašću, niti išta svjetlije od svjetla uvjerenja – a nijedno uvjerenje nije važnije od onog koje spoznaје ništavnost svijeta.

Nema spoznaје veće od spoznaје samoga sebe. Nema dara kao blagodat, niti blagodat lijepše od one koja vodi uspjehu.

Ništa ne oplemenjuje kao odlučnost, niti odricanje koristi kao skraćivaње nadanja. Nijedan trud nije dragocjen kao borba za stepen kod Boga. Nijedna pravda ne nadmašuje poštivaње prava, a nijedan grijeh nije gori od predavanja strastima.

Nema pokornosti uzvišenije od ispunjenja obaveze, niti tuge teže od one koja ne pročišćava. Nema nesreće veće od gubitka razuma, niti gubitka razuma gorčeg od gubitka uvjerenja. A nema gubitka uvjerenja težeg od gubitka bogobožnosti — ali ne žaliti zbog toga gubitka, to je najteži nedostatak.

Nema nesreće veće od one u kojoj čovjek grijehe smatra malima i zadovoljan je sobom.

Nema vrline bez truda, niti truda iznad borbe protiv strasti. Nema snage veće od one koja obuzda srdžbu. Nema tvrdoglavosti teže od ljubavi prema dugom boravku na svijetu.

Ništa ne ponižava čovjeka kao pohlepa. Čuvaj se pretjerivanja u blagostanju, jer onaj ko mu se prepusti – skreće s puta.”

6.2. Nastavak njegovog govora Džabir ibn Yazid al-Džu'fi-u

Jednog dana on (5) je izašao i rekao: “O Džabire, danas sam se tužnog i zabrinutog srca probudio. “Ja upitah: ‘Neka sam žrtva za tebe⁸⁰⁹ – jesi li zabrinut zbog ovoga svijeta i tvoje srce zboga toga zabrintu?’” “Ne, Džabire – to je tuga zbog brige za onaj svijet. Jer, o Džabire, u čije srce uđe pravo vjerovanje, takvog više ne zabrinjava ovaj svijet i njegove bezvrijednosti; ukrasi ovoga svijeta nisu ništa više nego igra i ometanje. Pravi život nastupa tek na onom svijetu.

O Džabire, vjernik ne smije pokleknuti pred besmislicama ovoga svijeta, niti se u njih pouzdati. Budi svjestan da su djeca ovoga svijeta neoprezna i da postaju žrtvom njegovih prevara i neznanja. Naspram njih, djeca onoga svijeta su vjernici i aktivni: oni koji se uzdržavaju, učeni i razumni, mislioci i poučljivi, koji se ne umaraju sjećajući se Boga. Znaj, o Džabire, da su bogobožni ustvari bogati, jer im već i malo ovoga svijeta pruža blagostanje, a njihov teret ostaje lagan. Ako zaboraviš dobro, oni te podsjetе; a ako djeluješ po tome, potpomognu te. Oni ostavljaju svoje nagone i strasti iza sebe i okreću se pokornosti svome Gospodaru. Pri tome gledaju stazu dobra i povjereništvo onih koje Bog voli, jer su ih zavoljeli i uzeli ih za one koji su im povjerljivi i koje slijede.

Pozicioniraj se na onome svijetu kao onaj koji samo za kratko odmara prije nego krene, ili kao onaj koji u snu stekne imetak zbog kojeg se dugo raduje, dok se praznih ruku ne probudi. Samo razumijevanje ovog – i potom, ako Bog da – dovest će do uspješnog djelovanja.

Dakle, sačuvaj, o Džabire, ono što sam ti povjerio o vjeri Božijoj i Njegovoj mudrosti i budi iskren prema sebi. Pazi na značaj Boga u svom životu, jer na isti način ćeš imati značaj kod Njega pri povratku Njemu.

Budi oprezan! Ako ti ovaj svijet djeluje drugačije od onoga kako sam ti ga opisao, ostavi tu zabludu još danas, jer mnoge koji su žudjeli za ovim svijetom obuzela je ovisnost, i propali su kroz to. Dok su oni koji su težili onom svijetu isti dosegli i time stekli pravu sreću.”

⁸⁰⁹ Tipičan arapski izraz koji odražava krajnju odanost i lojalnost.

6.3. O mačevima (borbama) Poslanika Božijeg

Jedan čovjek od njegovih šija upitao ga je o ratovima Vođe pravovjernih (1) na što je on (5) rekao: "Bog je proživio Muhameda (s.) sa pet mačeva⁸¹⁰ (načina ratovanja): tri od njih su do kraja rata izvlačena u prazno, ipak ratovi se vode dok Sunce ne bude izašlo sa Zapada. A onog dana kada Sunce izađe sa Zapada tada će svi ljudi imati sigurnost." Jer toga dana nijednoj duši neće koristiti to što će tada vjerovati, ako nije već prije vjerovala ili ako nije kao vjernik, kakvo dobro uradila."⁸¹¹

Jedan drugi mač se čuva i još jedan nije još izvučen, ali biva vođen od strane drugih umjesto nas, ipak određenje leži kod nas.

Što se tiče tri u prazno izvučena mača, to su prvo mač protiv Arapa idolopoklonika, kao što Bog Uzvišeni Veličanstveni kaže: "Onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte."⁸¹²

"Ali ako se oni budu pokajali i molitvu obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri."⁸¹³

Njima ostaje samo borba ili prelazak na islam. Njihova dobra su plijen, a pobjeđeni su zarobljenici, tako kao što je praksa Poslanika Božijeg (s.) bila, koji bi im oprostio ili ih kroz slobodnu otkupninu puštao na slobodu.

Drugi mač se se odnosi na one koji su pod zaštitom vjernika⁸¹⁴. Bog Uzvišeni kaže: "I preporučujte ljudima dobro."⁸¹⁵ Ovaj ajet je spušten protiv povjerenika, vrijedio je dok nije zamijenjen preko: "Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno."⁸¹⁶

Onaj od njih koji živi na području pod islamskom upravom može samo platiti glavarinu; inače su mu dobra plijen, a poraženi zarobljenici pripadaju nama. Kada za sebe izaberu plaćanje glavarine, tada su nam njihova dobra zabranjena i držimo ih u zarobljeništvu — njihove žene su nam dopuštene za ženidbu. Ali kad se zadržavaju u neprijateljskoj zemlji, smijemo ih zarobljavati i zaplijeniti njihova dobra, i tada nam također nije dopušteno ženiti njihove žene. Dakle, preostaje im samo da pristupe u boravište⁸¹⁷ islama i da plate glavarinu ili da smrt izaberu.

⁸¹⁰ Misli se na borbeno djelovanje u slučaju ratnog okršaja

⁸¹¹ Sura 6:158

⁸¹² Sura 9:5

⁸¹³ Sura 9:11

⁸¹⁴ Arab.:ahl ad-dimma – zaštićeni

⁸¹⁵ Sura 2:83

⁸¹⁶ Sura 9:29

⁸¹⁷ Arab.:dar – nastmabe

Treći mač usmjeren je prema nearapskim idolopoklonicima, kao što su tadašnji Turci, Dailami (Istorijsko ime brdovitog obalnog poručja na jugu Kaspijskog mora u Iranu), Hazari⁸¹⁸. Bog, Uzvišeni, kaže na početku sure u kojoj upozorava one koji Ga poriču i gdje im priča: “Kada se u borbi s nevjernicima sretnete, po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite; onda ih vežite, i poslije ih ili velikodušno, sa sažaljenjem, oslobodite, ili zahtijevajte otkupninu, sve dok borba ne prestane. Tako učinite. Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu.”⁸¹⁹ Ovo znači da im nakon zarobljavanja treba ili biti ukazana milost slobode, ili da ih se oslobodi nakon uplate iskupljenja, nakon što je to sa muslimanima ispregovrano. Također, ni oni nemaju drugog izbora osim borbe ili pristupa islamu, i nama nije dozvoljeno da ih ženimo sve dok se nalaze u ratnom području.

Što se tiče još mača koji je rezervisan, on je usmjeren protiv nadmenih i pogrešnih tumačenja. Jer Bog kaže: “I kada se dvije grupe vjernika međusobno svađaju, onda ih izmirite; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni.”⁸²⁰ Kada je ovaj ajet spušten, rekao je Božiji Poslanik: “Jedan od vas će nakon mene boriti se za objašnjenja⁸²¹ iz Kur’ana, kao što sam se ja borio za Njegovu objavu. “Tada je Poslanik (s.) upitan: “Ko će to biti?” Tada on (s.) reče: “Onaj ko krpi moje sandale.” Misli se na Zapovjednika vjernika (1). Na to reče ‘Ammar ibn Yasir: “Pod ovim transparentom borio sam se tri puta sa Poslanikom Božijim, a ovaj sa Alijem (1) je četvrti put. Tako mi Boga, kada bi nas i odbacili i do oblasti Hadžara, ipak bismo znali da smo mi u pravu, a oni da su u krivu.”

Zapovjednik vjernika odnosio se prema njima kao što se Božiji Poslanik odnosio prema stanovnicima Meke kad je grad zauzeo: “Nikoga od njih nije zarobio,” i razglasi: “Onaj ko svoja vrata zaključa, na sigurnosti je. Onaj ko svoje oružje baci, siguran je.”

Isto tako izjavi Zapovjednik vjernika (1) na danu Basre: “Nikoga od njih ne uzimajte u zarobljeništvo, ne obrušavajte se na povrijeđene i ne proganjajte odbjegle. Onaj ko zaključa svoja vrata i baci svoje oružje, on je na sigurnom!”

A mač koji još odmara u koricama jest mač odmazde, kao što Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, kaže: “glava za glavu i oko za oko.”⁸²² Njegovo izvlačenje pripada onome ko je najbliži srodnik ubijenog, ali legitimnost o tome pripada nama. To su mačevi, sa kojima je Bog poslao Muhameda (s.) – a ko ovo postupanje ili propise potpuno ili jednim dijelom, dovede

⁸¹⁸ Srednji istok

⁸¹⁹ Sura 47:4

⁸²⁰ Sura 49:4

⁸²¹ Arab.:at-ta'wil – također ukazuje na objašnjenje, ustvari regres na stvarno značenje jedne stvari, dakle trud za tačno razumijevanje stvari.

⁸²² Sura 5:45

u pitanje, taj poriče, ono što je Bog, Slavljeni Uzvišeni objavio svome Poslaniku Muhamedu (s.).”

6.4 Jedno upozorenje

Jednog dana došla mu je grupa šija, a on im je propovijedao kroz opomene i upozorenja. Međutim, bili su nemarni i nepažljivi, što ga je toliko potreslo da je svoju glavu na duži period držao oborenu.

Kada je glavu ponovo podigao, reče im: “Da je zaista i samo mali dio mog govora prodro u srce ijednog od vas, on bi zbog toga umro. Čujte vi bezdušni likovi i besciljni moljci – kao da ste jedna na drugu naslonjene ploče i nepokretni kipovi!

Ne pokušavate li izvući zlato i kamenje? Ne želite li da uzmete sjaj blistajućeg svjetla? Ne želite li izvući dragulje iz mora? Onda uzmite barem dobru riječ od onoga ko vam je daje – čak i ako on sam po tome ne postupi – jer Bog ipak kaže: ‘Oni koji Kur’an slušaju i slijede ono najljepše u njemu, Allah ih je na pravi put uputio i oni su pametni.’”⁸²³

Teško tebi, o onaj koga je prevario ovaj svijet! Ne cijeniš li Onoga kome daješ samo prolaznost, a On tebi pruža vječnost? Za jedan komad srebra On ti daje deset, koji ostaju, pa i sedam stotina puta uvećano – i to od Velikodušnog i Uzvišenog.

Bog ti obilno daje: On te hrani, napaja, oblači, ozdravlja, štiti, brani te od onih koji te vrebaju, čuva te noću i danju. On ti odgovara u tvojoj potrebi i usmjerava te u iskušenjima prema ispravnom izboru.

Jesi li zaboravio noći u kojima si budan ležao u bolovima, preplašen, i zazivao Ga – i On te uslišio? Nije li zaslužio tvoju zahvalnost? A ipak si Ga zaboravio i Njegovoj naredbi se suprotstavio. Ti nisi ništa drugo do lopov koji grijehe na sebe navlači: čim te obuzme požuda ili te grijeh privuče, žuriš mu u susret drsko, kao da te Bog ne vidi i kao da te ne prati!

Ti tražiš Dženet? Koliko si uspavan! Koliko je umorna tvoja jahalica, koliko je slaba tvoja odlučnost! Tako mi Boga, kakav si ti tragalac i šta ti imaš s Traženim?

Bježiš od vatre, a tvoja jahalica te vodi pravo u nju – i koliko revno radiš da u nju dospiješ! Pogledaj na ove poredane grobove, kako leže jedan do drugog, iako ti se čini da je tvoj susret s njima daleko. Oni su gradili da bi srušili, imali društvo da bi ostali sami, uživali mir da bi dočekali nemir, boravili da bi otišli.

⁸²³ Sura 39:18

Jesi li ikada čuo za bliskog koji je dalek, za stranca koji je blizak, za graditelja koji razgrađuje, za društvenog koji je usamljen, za smirenog koji je nemiran i za onoga koji boravi, a već odlazi, a da nije stanovnik groba?

O ti, dijete tri dana – dana rođenja, dana polaganja u grob i dana kada ćeš biti pozvan svome Gospodaru – kako su teški ti dani!

O vi samodopadni likovi, vi koji čekate kao žedne kamile da se napojite, zašto vidim vašu tijela lijepo uređena, a vaša srca opustošena? Tako mi Boga, kada biste znali što vas čeka i kamo idete, rekli biste: “Da nam je da budemo vraćeni, pa da dokaze Gospodara našeg ne poričemo i da vjernici postanemo!”⁸²⁴

Ali Veličanstveni kaže: “Ne, ne! Njima će očevidno postati ono što su prije krili; a kada bi i bili vraćeni, opet bi nastavili da čine ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci.”⁸²⁵

6.5 67 kratkih predaja

On (5) je rekao:

1. “Prijatno pričaj sa licemjerima, ali vjernicima iskazuj iskrenu ljubav. A kada si zajedno sa nekim Jevrejom, onda budi pristojan prema njemu.”
2. “Nijedno miješanje ne liječi bolje nego što to čini razum preko znanja”
3. “Upotpunjenje potpunosti je obaviještenost o vjeri, postojanost u nesreći i skromne životne potrebe.”
4. “Tako mi Boga, velikodušan pokušava da pridobije Božiju privilegiju!”
5. Jednog dana je on (5) pitao prisutne: “Šta je ustvari čestitost?” Nakon što su diskutovali, dodao je: “Čestitost je sadržana u napuštanju ponižavajućih žudnji, blamirajućih težnji, uvredljive škrtosti i osuđujuće ludosti.”

Na pitanje: “A ko je takav?”, on je (5) odgovorio: “Onaj ko voli da bude kao zjenica u oku, kao mošus među mirisima i kao halifa vašeg vremena među ljudima – takav je onaj ko je takav.”

6. Jednom mu je jedan čovjek rekao: “O moj Bože! Ne dozvoli da budem ovisan o tvojim stvorenjima! Na to je on (5) odgovorio: “Nemoj tako govoriti, nego reci: ‘O moj Bože, nemoj me učiniti ovisnim o tvojim zlim stvorenjima!’⁸²⁶ Jer vjernik uvijek ima potrebu za svojim bratom.”

⁸²⁴ Sura 6:27

⁸²⁵ Sura 6:28

⁸²⁶ Arab.:allahuma agnini 'an širari halqika.(Dalje tekst na arapskom 339 str.)

7. On (5) je kazao: "Budi uz istinu i drži se daleko od onoga što te se ne tiče. Izbjegavaj svog neprijatelja, ali se čuvaj površnih prijatelja, osim onih koji su pouzdani, koji se boje Boga. Ne uzimaj za prijatelja onoga ko je opak, ne dajući mu uvid u svoje tajne; savjetuj se o svojim stvarima samo sa onima koji se Boga boje."
8. On (5) je rekao: "Dvadesetogodišnje prijateljstvo je srodstvo!"
9. On (5) je uputio: "Ako je to za tebe moguće, u ponašanju sa drugima ih nadmaši, onda učini tako."
10. On (5) je objasnio: "Troje vrijedi na ovom svijetu kao i na onom svijetu: da oprosiš onom e ko ti je učinio nepravdu, da obratiš pažnju na onoga ko je vezu sa tobom prekinuo i da budeš blag prema onome čija te glupost povrijedila."
11. On (5) je rekao: "Tri su vrste nepravde: jednu ne oprašta Bog, jednu drugu će Bog oprostiti, i jedna nepravda će kod Boga dalje postojati.
Što se tiče nepravde koju Bog ne oprašta, to je nepokorno moljenje drugih pored Boga.
A što se tiče nepravde koju Bog oprašta, to je ona koja stoji između čovjeka i Boga, nepravda koja je samome sebi učinjena.
A što se tiče nepravde koju Bog neće učiniti da propadne, ona se odnosi na ono što su ljudi jedni prema drugima učinili."
12. On (5) je rekao: "Onaj ko propusti da pruži podršku bratu vjerniku, i ne potruži se da mu pomogne u nekoj situaciji, svejedno da li svrha kroz to bude zadovoljena ili ne, on će se smatrati prokletnikom koji se zauzimao za neku grijeshnu stvar i inače neće ništa od toga imati.
A onaj ko je preškrta da nešto izdvoji za ono u čemu leži zadovoljstvo Božije, on će biti mučen, da višestruko izdvaja za ono u čemu leži srdžba Božija."
13. On (5) je kazao: "U svakoj odluci Božijoj leži dobro za vjernika."
14. On (5) objasnio: "Bog ne voli da ljudi jedni druge nametljivo mole, ali On, na koga sjećanje je uzvišeno, voli da bude moljen nametljivo i naglašavajući, za ono što je kod Njega."
15. On (5) je rekao: "Kome Bog od samoga sebe⁸²⁷ ne pruži opomenu, tome neće biti od koristi nikada ni opomene od ljudi."
16. On (5) je rekao: "Čija vanjština je bolja od njegove unutarnjosti, on će biti nisko ocijenjen na vagi iskrenih."⁸²⁸
17. On (5) je primijetio: "Kako često se sretnu dvoje, od kojih jedan želi: 'Neka Bog porazi tvoga neprijatelja', dok onaj drugi nema drugog neprijatelja osim Boga."
18. On (5) je pojasnio: "Trojica ne pozdravljaju prvi: onaj ko ide na džumu, onaj ko slijedi dženzazu i onaj ko se nalazi u sauni."
19. On (5) je naglasio: "Jedan učenjak, od čijeg znanja čovjek ima koristi, vrijedi više nego sedamdeset hiljada pobožnjaka."

⁸²⁷ Od samoga sebe; savjest.

⁸²⁸ Sura 101:18. Vaga je laka, jer djela nemaju težinu, takve greške ne mogu prevagnuti.

20. On (5) je objasnio: “Niko nije učenjak ko prezire onoga ispod sebe i zavidi onome iznad sebe.”
21. On (5) je dodao: “Ko nije pokoran Bogu, nije Ga spoznao. Ako bi tvoja ljubav bila iskrena, bio bi potčinjen onome koga voli, jer zaljubljeni je uvijek pokoran.”
22. On (5) je upozorio: “Doći sa potrebom nekom ko se tek obogatio je kao pronalazak srebrenjaka u ustima zmije: srebrenjak ti treba, ali zmija je opasna.”
23. On (5) je rekao: “Tri posebnosti imaju posljedice, koje će čovjek osjetiti u svakom slučaju prije nego umre: nasilje⁸²⁹, prekidanje rodbinskih veza⁸³⁰ i krivokletstvo, kojim će čovjek objaviti rat sa Bogom.
- Zaista, najbrže nagrađena pokornost jeste održavanje rodbinskih veza. Tako zajedništvo opakog naroda može voditi ka uvećanju i napretku, dok krivokletstvo i zanemarivanje krvnog srodstva cijele zemlje u poraz i pepeo pretvaraju.”
24. Istaknuo je: “Zaista, nijedno djelo neće biti prihvaćeno bez uvida u njega, i nijedna spoznaja ne vrijedi bez odgovarajućeg djelovanja, jer spoznaja vodi ka djelovanju, a bez spoznaje, čak i djelo neće biti pripisano čovjeku.”
25. Objasnio je: “Bog je među svojim stvorenjima odredio one koji čine dobro i dao im ljubav prema dobru, da ga spontano čine. Potrebitima On pokazuje put prema njima, olakšavajući činjenje dobra, kao što kiša oživljava osušenu zemlju. Isto tako, Bog je odredio neprijatelje dobra, kojima je činiti dobro teško i odbojno, ali On sprječava one koji traže dobro da se obrate njima, dok im uspjeh otežava – kao kiša koja ne zalijeva isušenu zemlju; ipak, On prašta.”
26. Savjetovao je: “Spoznaš naklonost u srcu svoga brata prema tebi kroz ono što tamo osjećaš.”
27. Definirao je: “Vjera se ogleda u ljubavi i odvratnosti.”
28. Pojašnjavao je: “U naše šije spada samo onaj ko posjeduje bogobožnost i predan je Bogu. Prepoznaje se po skromnosti, poniznosti, starateljstvu, svjesnosti Boga, postu, namazu, dobrim odnosom prema roditeljima, brigom za komšije i potrebite, iskrenim riječima i učenju Kur’ana – govoreći samo dobro o drugima, a u svojim plemenima su poznati kao pouzdani i povjerljivi.”
29. Naglasio je: “Četvero spada u blago pobožnosti: prešućivanje potrebe, udijeljenu milostinju, bol i nesreću koja se zadesi.”
30. Podsjetio je: “Čiji jezik govori istinu, njegovo djelovanje je jače. Onaj ko ima dobre namjere, njegova opskrba će biti uvećana, a ko je iskren prema porodici, život mu se produžuje.”
31. Upozorio je: “Čuvaj se lijenosti i stalnog nezadovoljstva, jer oni su ključevi za sve što je loše – lijen čovjek ne ispunjava obaveze, a očajan često griješi.”

⁸²⁹ Nasilje, usporedi Sura 16:90

⁸³⁰ Krvne veze

32. Rekao je: "Ko pridobije brata za stvar Božiju i vjeru, i bude mu vjeran u težnji ka Bogu, doseći će svjetlosno ozračenje od Boga, sigurnost od kazne i dokaz koji ga na Sudnjem danu čini sretnim, donoseći mu ugled i čast – jer vjernik nije odvojen od Boga niti je vezan za Njega." Kad je upitan: "Šta znači 'nije odvojen i nije povezan'?" odgovorio je: "Nije povezan jer on nije On, a nije odvojen jer nije od drugih."
33. Primijetio je: "Dovoljno je samoobmanjivati se gledajući u druge ono što ne prepoznaješ na sebi, ili kudeći nekoga za nešto što sam ne možeš ostaviti, ili opterećujući se nečim što te se ne tiče."
34. Savjetovao je: "U poniznost spada zadovoljstvo sa nižim mjestom, prvo pozdravljanje onoga koga sretnete i izbjegavanje svađe, čak i kada si u pravu."
35. Rekao je: "Vjernik je brat vjerniku; ne sramoti ga, ne može bez njega izdržati i ne sumnja u njega."
36. Uputio je svome sinu: "Budi vjeran istini, jer onaj ko pravedno otkáže, njemu će biti pripisano jednako zlo."
37. Napomenuo je: "Onome kome bude dat idiotizam, vjerovanje mu se zaključava." On (5) je rekao: "Bog najdublje prezire onoga ko je odvratán⁸³¹ i onoga ko teži ka razvratnosti."
38. On (5) je rekao: "Bog je za srca⁸³² i tijelo odredio sljedeće kazne: smanjenje opskrbe, nedostatak volje i snage za ibadetom (i zazivanjem Boga) – ali čovjek ne biva pogođen većom kaznom kao što je tvrdoća srca."
39. Kazivao je: "Na Sudnjem danu bit će pozvano: 'Gdje su postojani?' Tada će se redovi ljudi podići. Potom će se začuti glas: 'Gdje su oni koji su živjeli u postojanosti?' I opet će se uzdići redovi. Rekoh mu: 'Moj živote, ko su postojani i oni koji su se trudili u postojanosti?' Odgovori: 'To su oni koji su vjerno ispunjavali svoje obaveze i postojano se čuvali onoga što je zabranjeno.'"
40. Dodao je: "Bog kaže: 'O sine Ademov, kloni se samo onoga što sam ti zabranio i bit ćeš ubrojen među najpobožnije.'"
41. On (5) je rekao: "Najbolje služenje Bogu jeste pobožnost⁸³³ (duševno stanje u kome se ograničava pretjerana sklonost ka duševnim porivima) stomaka i spolnog organa."
42. Kazivao je: "Blag govor i vedro lice rađaju ljubav i blizinu s Bogom, dok mrko lice i grube riječi stvaraju odbojnost i udaljenost od Njega."
43. Govorio je: "Nema opravdanja ni boljeg puta približavanja Bogu od činjenja dobra, jedno za drugim. Prvo dobro djelo čuvaj novim, jer odbijanjem narednog gubiš zahvalnost za ono prvo."
44. Rekao je: "Stid i vjera idu zajedno. Kad nestane jedno, nestaje i drugo."

⁸³¹ Neumjereni, besmisleni, odvratni, prljavi, nepristojni, bezobrazni.

⁸³² Također duše

⁸³³ Arab. al-'iffa – duševno stanje koje sprječava dominaciju strasti. Ovdje se misli na to da se nagone (stomak i spolni organ) drži daleko od svega što je zabranjeno.

45. Izjavio je: "Ovaj svijet dobivaju i pravedni i zli, ali vjeru Bog daruje samo onima koje je odabrao."
46. Poučavao je: "Istinska vjera je ispovijest i djelo. Islam je ispovijest bez djela. Vjersko uvjerenje prebiva u srcu, dok je islam ono po čemu se sklapa brak, nasljeđuje imovina i čuva život. Svaki vjernik je musliman, ali nije svaki musliman vjernik."
47. Objasnio je: "Ko upućuje na dobro, imat će nagradu kao svi koji to slijede, bez da se njihova nagrada umanjuje. A ko upućuje na grijeh, snosit će teret svakoga ko ga u tome slijedi, bez da njihov teret bude smanjen."
48. Podsjetio je: "U narav vjernika ne spada ni podilaženje ni zavist, osim one u traganju za znanjem."
49. Objasnio je: "Ako učen čovjek ne zna odgovor, neka kaže: 'Bog zna najbolje.' Ali neznanica to ne smije govoriti, da ne bi posijao sumnju u srcu onoga koji pita. Neka jednostavno kaže: 'Ne znam.'"
50. Prenio je: "Prvi koji je progovorio arapski bio je Ismail, sin Ibrahimov, mir neka je na obojicu. Imao je trinaest godina kad je to učinio. Prije toga govorio je jezikom svoga oca i brata Ishaka. On je bio prvi nearap koji je njime progovorio – i on je bio žrtva."
51. Ispričao je: "Želite li da vam kažem šta vas može zaštititi od vladara i šejtana?" Abu Hamza reče: "Da, obavijesti nas!" Odgovori: "Udjeljujte milostinju i činite to brzo, jer ona potamnjuje lice šejtanu i razbija zlo nepravednog vladara. Volite se i podržavajte u Božije ime, jer to lomi njihovu moć. I često molite za oprost, jer to briše grijehe."
52. Govorio je: "Jezik je ključ svakog dobra i zla. Zato ga vjernik čuva kao što čuva zlato i srebro. Poslanik Božiji (s.a.v.s.) rekao je: 'Bog se smilovao vjerniku koji svoj jezik sačuva od zla – to je milostinja koju sam sebi daje.'"
53. Upozorio je: "Ogovaranje je da otkrivaš ono što je Bog prekrio. Ako govoriš o nečijem javnom ponašanju, to je nepromišljenost. A kleveta je da svome bratu pripisuješ ono što u njemu nema."
54. Opomenuo je: "Najveću žalost na Sudnjem danu osjetit će onaj koji je propovijedao pravednost, a nije po njoj živio."
55. Savjetovao je: "Čuvajte pobožni stid, budite iskreni u govoru i vraćajte povjereno onome ko vam ga je dao, bio on pobožan ili zao. Kada bi mi nešto povjerio i ubica 'Alija ibn Ebi Taliba, ja bih mu to vratio.'"
56. Poučio je: "Održavanje rodbinskih veza povećava dobra djela, uvećava imetak, otklanja nesreću, olakšava obračun i odgađa smrt."
57. Obratio se ljudima: "O vi ljudi! Na ovom svijetu ste na mjestu nevolje. Svaki novi dan gasi prethodni. Hranu ne dobivaš bez gutanja, ni život bez gubitka. Nadoknadi ono što te čeka onim što ćeš ostaviti. Danas ti je darovan dan – sutrašnji ti nije zagwarantovan. Stanovnici svijeta su putnici koji svoja sedla za druge spremaju. Oni koji su duže živjeli, nestali su, i oni koji su više očekivali, prevareni su. O sine Ademov, dolazi ti ono što ne možeš spriječiti, a za tobom odlazi ono što se ne vraća. Ne cijeni varljivu postojanost svijeta, jer ti od njega nemaš ništa osim kratkog daha užitka koji te vodi u smrt. Ubrzo

ćeš biti voljeni koji nedostaje i tijelo bez duše. Zato brini o sebi, a ne o tuđim poslovima, i moli Boga da ti pomogne.”

58. Izrekao je: “Ko uzvрати uslugu jednakom, postupa pravedno. Ko je udvostruči, iskazuje zahvalnost. Ko zahvaljuje, velikodušan je. Ali ko zna da je svaka dobrota sebi nagrada, ne traži zahvalu. Ne vrijeđaj čast onoga koji u nuždi moli, odbijajući njegovu molbu.”
59. Tumačio je: “Bog iskušava vjernika kao što putnik donosi poklone svojoj porodici. On ga time čuva od svijeta, kao što ljekar čuva bolesnika.”
60. Rekao je: “Bog daje ovaj svijet i onome koga voli i onome koga prezire, ali vjeru daje samo onome koga voli.”
61. Napomenuo je: “Alijeve šije su oni koji se međusobno potpomažu u odanosti prema nama, koji se vole u vjeri i posjećuju u službi naše stvari. Ne čine nepravdu u srdžbi, niti pretjeruju u zadovoljstvu. Oni su blagodat svojim komšijama i lijek onima koji s njima imaju posla.”
62. Upozorio je: “Lijenost škodi i vjeri i svijetu.”
63. Obznanio je: “Kada bi onaj ko moli znao značenje molitve, ne bi tražio ništa od ljudi. A kad bi onaj koji odbija znao težinu odbijanja, nikome ništa ne bi uskratio.”
64. Kazao je: “Postoje Božiji robovi blagoslovljeni, pod čijom brigom drugi žive – oni su poput kiše. A postoje i prokleti, koji ne žive niti ikome pomažu – oni su poput skakavaca što sve proždiru gdje god sleće.”
65. Savjetovao je: “Govori s drugima onako kako želiš da se tebi govori. Bog prezire one koji psuju, kleveću, vrijeđaju, koji su opsceni i nametljivi, a voli stidljive, blage, moralne i časne.”
66. Zaključio je: “Bog voli širenje mira.”

Imam Džafer ibn Muhamed as-Sadiq

Džafer as-Sadiq, šesti Imam iz loze Poslanika, rođen je u Medini u vremenu nemira, političkih spletki i vojnih previranja između Umayyada i rastuće sile Abasida. Dok su se vojske smjenjivale, a prijestolja rušila, on je izgradio nešto trajnije – školu duha i razuma, naslijeđe svoga oca, Imama Muhammeda al-Bakira. U sjeni sukoba uspostavio je univerzitet znanja i vjere, svjetionik koji je zračio jednako teološkim, pravnim i prirodnim naukama. Njegova učionica bila je okupljalište hiljada učenjaka, ljudi koji su tragali za istinom u svim oblicima. Nisu učili samo šerijatsko pravo, tumačenje Kur’ana i etiku, nego i ono što danas zovemo naukama prirode – anatomiju, astronomiju, hemiju. Među njima je bio i Džabir ibn Hajan iz Kufe, otac hemije, čiji radovi i danas stoje kao spomenik spoju duhovnosti i eksperimenta.

Imam je tako ispunio zavjet koji mu je ostavio njegov otac, Imam Muhammed al-Bakir, kada mu je rekao: “Budi dobar prema mojim prijateljima.” A on je odgovorio: “Tako mi Boga, svakoga od njih ću poučiti toliko da više nikoga neće morati pitati.”

Njegov mezar, skroman a svet, nalazi se u Dženetskom groblju al-Baqi u Medini, gdje poživaju i drugi potomci Poslanika.

Sedmi dio ove knjige okuplja petnaest poglavlja posvećenih njegovim riječima, opomenama i tumačenjima:

1. Objašnjenja za Abdullaha ibn Džundaba
2. Povjerljiva saopštenja Muhammedu ibn Nu'manu al-Ahwalu
3. Upute njegovim šijama i prijateljima
4. Razasuti biseri
5. Ljubav prema Ehli-bejtu i vjerovanje u Boga
6. Opis vjerovanja
7. Opis islama
8. O napuštanju vjerovanja
9. O opskrbljivanju ljudi
10. Vrste dozvoljenih troškova
11. O dobitku i obaveznoj petini (humsu)
12. O Bitku i Prividu: spor sa sufijama
13. Stvaranje čovjeka i njegov sastav
14. Nekoliko mudrosti
15. 186 Kratkih predaja

7.1 Objašnjenje 'Abdulah ibn Džundebu⁸³⁴

Prenosi se da je Imam Džafer as-Sadiq (6) kazao: "O Abdullahu, zaista je Iblis ispleo svoju mrežu od obmana u ovom varljivom svijetu. U svoje klopke on ne lovi nikoga tako uporno kao naše sljedbenike, ali oni – naši istinski sljedbenici – smatraju onaj svijet važnijim i ne pristaju ni na kakvu zamjenu za njega."

Zatim je dodao:

"Kako osjećam samlost prema onim prosvijetljenim srcima, onima koji ovaj svijet vide onakvim kakav jeste – kao otrovnu zmiju, koja privlači bojama, a ubija ugrizom; kao neprijatelja koji se smiješi, ali u sebi nosi izdaju."

Njegove riječi paraju veo iluzije: svijet se nudi kao prijatelj, ali samo onaj ko prepozna njegov otrov u slatkoći ostaje čist, i slobodan od njegove mreže.

⁸³⁴ Abdullah ibn Džundeb al-Bagali al-Kufi uživa veliki ugled među šijama i, bez ikakve sumnje, pouzdano (tiqa) spada u prijatelje Imama as-Sadiqa, al-Kazima i ar-Ride, mir neka je na njih. On spada u takozvane al-muhbitin (ponizne) i bio je zastupnik (wakil) od Abi Ibrahima i Abi al-Hasana, mir neka je na njih. Nakon njegove smrti, 'Ali ibn Mihzayar je stupio na njegovo mjesto.

Oni se osjećaju dobro zbrinuti kod Boga, ali nelagodno kod onoga što se dopada onima koji su imućni. Takvi su iskreno meni lojalni⁸³⁵ (al-awliya). On odbijaju svako iskušenje i sprečavaju svaku nesreću.

O Ibn Džundebe, svako onaj ko nas poznaje dužan je da svako jutro i svaku noć preispita svoja djela, da ih razmotri i iz njih izvuče pouku. Ako u njima vidi dobro, neka se potruži da ga umnoži. Ako nađe zlo, neka traži oprost, kako ga na Sudnjem danu ne bi zadesila sramota. Blago vjerniku koji ne zavidi grješniku, kojem su data dobra ovoga svijeta i njegov sjaj. Blago vjerniku koji žudi za onim svijetom i trudi se za njega. Blago onome koga ne zasljepljuju varljiva očekivanja.

Zatim je on (6) rekao: "Bog se smilovao onima koji su poput svjetionika — koji svojim djelima i udjeljivanjem imetka pozivaju ljude k nama, ali ne razglašavaju naše skrivene tajne."

O Ibn Džundebe! Vjernici su oni koji se boje Boga i strepe da ne izgube ono što im je dato kao upućenima na pravi put. Kada se sjete Boga i Njegovih blagodati, njihova srca zadrhte. Kad im se predoče Božije upute, njihovo vjerovanje raste, jer svjedoče snagu Njegove volje i oslanjaju se na svoga Gospodara.

O Ibn Džundebe! Na početku je nastalo neznanje, i ono je postalo čvrsto jer su se neznalice poigravale Božijom vjerom. Neki su vjerovali da se prividnim znanjem približavaju Bogu, ali su u srcu tražili nešto drugo osim Njega. To su oni koji čine nepravdu.

O Ibn Džundebe! Kada bi naš šizam bio istinski, melec bi im pružali ruke, oblaci bi ih zaklanjali, dan bi im svijetlio svjetlom iznutra, a opskrba bi im dolazila odozgo i odozdo. Bog ne bi odbio nijednu njihovu molitvu.

O Ibn Džundebe! Govori samo dobro o grješnicima svoje vjere i moli Boga da im oprost i primi njihovo pokajanje. Jer svako ko teži k nama, ko nam je lojalan, a nije prijatelj našim neprijateljima, ko govori ono što zna i šuti o onome što ne zna ili što mu je nejasno — taj je u Dženetu. O Ibn⁸³⁶ Džundebe! Onaj ko se oslanja na svoja djela, izgubljen je a onaj ko drsko griješi, ali se oslanja na milost Božiju, nije spašen."

Ja ga upitah: "Ko će onda biti spašen?"

On odgovori: "Oni koji lebde između straha i nade kao da su njihova srca u kandžama ptica; oni koji čeznu za nagradom i boje se kazne.

O Ibn Džundebe! Ko želi sreću, neka čini da njegovo srce raduje vjernike, da pomaže svojoj braći po vjeri, da im donosi utjehu i osmijeh. Takvome će Bog darovati boravište u Dženetu, okriti ga svjetlošću i učiniti ga dženetlijom.

O Ibn Džundebe! Smanji spavanje noću i govor danju, jer ništa nije nezahvalnije od oka i jezika. Zaista je majka Sulejmanova rekla svome sinu: 'O moj sine, kloni se sna, jer će te učiniti siromašnim onoga Dana kada ljudima bude potrebna njihova djela.'

O Ibn Džundebe! Šejtan postavlja svoje zamke u srca ljudi – pazite se njegovih zasjeda." Ja rekoh: "O sine Poslanika Božijeg, koje su to zamke?"

⁸³⁵ Arab.:al-awlija, od wali: prijatelj, nezavisan

⁸³⁶ Doslovno: "O sine Džundebov!"

On reče: “Njegove zasjede leže u odvrćanju od dobročinstva prema bliskim srodnicima, a njegova najveća zamka jeste da čovjeka navede da namjerno prespava svoj obavezni namaz. Zato, pazi: najplemenitije služenje Bogu jeste postojano činjenje dobra prema rodbini i održavanje srodničkih veza. Teško onima koji zanemaruju svoje namaze, koji prespavaju sate predanosti Gospodaru, i koji se lakomisleno poigravaju s Njegovim znakovima. To su oni koji neće imati udjela na onome svijetu, s kojima Bog na Sudnjem danu neće ni progovoriti, koje neće ojačati i kojima će On dati da iskuse bolnu kaznu.”⁸³⁷

O Ibn Džundebe!

Ko započne dan misleći samo na spasenje svoga brata vjernika, Uzvišeni mu otvara putove i olakšava mu korake, jer njegovo srce ne traži drugo do blizinu svoga Gospodara.

Onaj ko iznevjeri svoga brata, ko ga prezre i u srcu nosi neprijateljstvo prema njemu — sebi zida boravište u vatri.

A onaj ko zavidi vjerniku, kome srce zadrhti od tuđeg dobra, tome se vjera topi u njedrima kao što se so rastapa u vodi.

O Ibn Džundebe!

Ko krene u potragu da pomogne svome bratu vjerniku, jednak je onome koji u smirenosti i pokornosti hoda između Safe i Merve.⁸³⁸ (Brdo Safa i Merva spadaju u kultne obrede hodočašća. Između njih je selila majka Ismailova na potrazi za vodom). Onaj ko ispuni njegovu potrebu, jednak je onome, ko je svoju krv prosuo na putu Božijem na dan bitke na Bedru⁸³⁹ i bitke na Uhudu⁸⁴⁰. Jednu zajednicu Bog kažnjava samo kada se prava siromašnih zanemare.

O Ibn Džundebe!

Prenesi našim šijama ovo: ne dajte da vas ponesu prolazna strujanja svijeta, jer tako mi Boga, naše pokroviteljstvo ne stječe se riječima ni pripadnošću, nego vrlinom, trudom na ovome svijetu i pokornošću Božijoj volji u odnosu prema srodnicima.

Niko ko je naš istinski šija ne čini drugima nepravdu.

O Ibn Džundebe!

Naši šije prepoznat ćeš po njihovoj velikodušnosti, blagosti prema rodbini i po tome što obavljaju pedeset rekata danju i noću.

Naše šije ne nariču poput pasa, niti su pohlepni kao gavranovi; ne traže blizinu s našim neprijateljima i ne pružaju ruku za pomoć onima koji nas mrze – čak ni kad bi glad prijetila

⁸³⁷ Sura 3:77

⁸³⁸ Brdo Safa i Merva spadaju u kulturna mjesta obreda prilikom hodočašća. Između njih je žurno hodala majka Ismailova u potrazi za vodom.

⁸³⁹ Bitka na Bedru

⁸⁴⁰ Bitka na Uhudu

da im prekine dah. Naše šije ne jedu jegulju, ne⁸⁴¹ uzimaju abdest preko mestvi (huffain)⁸⁴², čuvaju podnevni namaz i ne piju ono što opija.”

Ja upitah: “neka je moj život žrtva za tebe – gdje mogu da ih nađem?”

On reče: “Na vrhovima planina i na krajevima gradova, kada dođeš u neki grad, onda upitaj za one koji nisu njihove komšije, jer to je vjernik, kao što Bog kaže: “Tada dođe jedan čovjek sa kraja grada žureći (...) ⁸⁴³ – a tako mi Boga, to je bio Habib stolar (koji je tamo izdvojeno živio).

O Ibn Džundeb! Svi grijesi će biti oprošteni osim propust po pitanju ispovijedanja tvoje vjere, i svako pobožno djelo će biti prihvaćeno osim laskavosti.

O Ibn Džundeb! Voli u Ime Boga, drži se čvrsto za pouzdanu podršku i čuvaj se pravog puta, jer onda će tvoje djelo biti prihvaćeno. Bog za to kaže: “Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini, i koji zatim na pravom putu istraje.”⁸⁴⁴ Dakle, neće biti prihvaćeno ništa osim vjere, a nikakva vjera ne opstoji bez djela, nema djela bez uvjerenja i nema uvjerenja bez poniznosti. Mjerilo od svega toga je pravi put. Ko slijedi pravi put, njegovo djelo će biti prihvaćeno i uzdiže se i kraljevstvo nebesko (malakut): “Bog upućuje na pravi put onoga koga On hoće.”⁸⁴⁵

O Ibn Džundeb! Ako želiš biti blizu Uzvišenog u Njegovom Dženetu i Njegovom Kraljevstvu, ovaj svijet ti neće biti važan. Drži smrt pred očima i ne čuvaj ništa za sutra; primit ćeš samo ono što si sam poslao naprijed i izgubit ćeš ono što si ostavio.

Ko svoje zasluge zadržava samo za sebe, zapravo ih skuplja za druge. Onaj ko slijedi strasti, postaje poslušan svom neprijatelju, a ko se osloni na Boga, taj će imati dovoljno za ovoga svijeta i Njegova zaštita sačuvat će ga i u odsutnosti.

Nesposoban je onaj ko ne pokazuje strpljivost u nesreći, zahvalnost u blagodatima i ne ublažava teškoće. Zato budi postojan u svakom iskušenju – bilo da su to djeca, imetak ili iskušenja sudbine – jer Bog uzima i daje da bi iskušao tvoju postojanost i zahvalnost.

Uzdaj se u Boga i boj Ga se na način koji ne vodi sumnji u Njegovu milost. Ne daj da te zavede pohvala glupog čovjeka i ne pusti da tvoja djela postanu sredstvo samodopadnosti; najbolje djelo je molitva i poniznost.

Budi skroman sa onim što ti je Bog dodijelio i ne gledaj na tuđe. Ne nadaj se onome što ne možeš postići; skroman čovjek je sit, a nezadovoljan ostaje gladan. Sačuvaj svoj udio za onaj svijet, ne budi drzak u bogatstvu i sumnjičav u siromaštvu.

Ne budi neugodan, niti provociraj svađu s onima superiornijima od tebe, i ne podiži onoga tko je slabiji. Ne oslanjaj se slijepo na druge i zadrži stvari dok ne shvatiš njihove posljedice.

⁸⁴¹ Misli se na potiranje vlažnom rukom preko kožne obuće kao dio uzimanja abdesta.

⁸⁴² Arab.:huff, množina:huffan ili huffain – pri čemu se ovdje radi o čvrstoj kožnoj obući.

⁸⁴³ Sura 36:20

⁸⁴⁴ Sura 20:82

⁸⁴⁵ Sura 3:213

Učini svoje srce svojim najbližim prijateljem; promatraj svoja djela kao uzročnike drugih i budi svjestan svojih pogrešaka. Budi Njegova posudba, koju ćeš vratiti.

Ti si svoj ljekar; prepoznaješ što ti šteti i što te liječi. Kada nekome učiniš dobro, ne uništavaj ga stalnim spominjanjem, nego potakni na još bolje postupanje – to donosi nagradu.

Practiciraj šutnju, kako bi bio pristupačan i zaštićen od budala, bilo da si znalac ili neznalica.

O Ibn Džundeb! Isa, sin Merjemin, mir s njima, govorio je apostolima: “Kada neko vidi svog brata čije odjeća djelomično pokriva stidno mjesto, hoće li ga prekriti ili razgoliti?”

A oni rekoše: “Naravno, prekriti ga.”

Isa as. tada odgovori: “Mislio sam da bi ga razgolitio.”

Tada su shvatili da je to bila usporedba koju im je pripovijedao. Oni upitaše: “O duše Božija, kako sada to?”

On reče: “Neki od vas vide sramotu svoga brata, bez da je pokriju.”⁸⁴⁶

Uistinu, ja vam kažem: “Vi nećete postići ono što želite, bez da napustite ono za čim žudite. Nećete ostvariti svoje želje ukoliko ne podnesete ono što vam teško pada.

Čuvajte se pogleda, jer vam on sije strast u srca a to je dovoljno kao iskušenje.

O Ibn Džundeb! Sretan je onaj koji vidi srcem, a ne samo očima. Ne prosuđuj nedostatke drugih kao gospodar, nego gledaj svoje vlastite kao pokornik. Ljudi se dijele na dvije vrste: sudbinski obilježene i one koji su nepovrijeđeni. Smiluj se obilježenima i zahvaljij Bogu za nepovrijeđenost.

Održavaj kontakt s onima koji su ga prekinuli i daruj onome ko te uskraćuje. Čini dobro onome koji ti zlo učini i susreći mirno onoga koji te psuje i vrijeđa. Budi pristojan prema onome ko se s tobom svađa i opraštaj onome ko ti je nanio nepravdu – upravo onako kako želiš da tebi bude oprošteno. Uči iz primjera Božijeg opraštanja: Sunce sija jednako na pobožne i zlobne, a kiša pada jednako na pravednike i zabludjele.

Ne udjeljuj pred očima drugih da bi te smatrali prosvijetljenim, jer time oduzimaš nagradu sebi. Udjeljuj tako da lijeva ruka ne zna što čini desnica; onaj kome je udjeljeno tajno, nagradit će te na Sudnjem danu. Spusti svoj glas, jer Gospodar zna i ono što tajno čuvaš i ono što objavljuješ.

Ne ogovaraj dok postiš, i ne pokaži post kao djelo za ljudsku pohvalu. Sve dobro i zlo leži pred tobom, ali ne vidiš ih dok ne uđeš na onaj svijet; Bog polaže sve dobro u Dženet, a sve loše u Džehenem. Zahvaljij Bogu i ne zaboravljaj Ga, budi poslušan Njegovim naredbama – to je put do prave vjere i razuma, kojim spoznaješ Njegova davanja i mudrost.

On ti pruža pomoć u onome što možeš, a ono što je izvan tvoje moći, prepušta Svojoj milosti. Oni koji zanemaruju ono što je između njih i Gospodara, dajući prednost ovome svijetu, neće doseći boravište u Firdawsu.

Kada nastupi proživljenje i težina presude, svako će biti nagrađen ili kažnjen prema svojoj savjesti. Zato djeluj danas onako kako želiš da budeš nagrađen na onom svijetu.

Bog je rekao: “Uslišavam molitvu onoga koji se ponizno suočava sa Mojom moći, koji se uzdržava od strasti radi Mene, koji se sjeća Mene, hrani gladne, oblači gole, sažalijeva

⁸⁴⁶ To znači da je se sa sramotom, misli se na nedostatke.

nesretnike i pruža utočište strancima. Svjetlo takvog sija kao sunce, a Ja ću mu spremi svjetlo u tami, zaštitu meleka, i jednakost s Firdevsom čiji plodovi ne propadaju.”

Islam je ogrtač stida, nakit časti, vrlina pravednog djela i oslonac pobožnosti. Temelj svega je ljubav prema nama, čeljadi Poslanikove Kuće.

Bog, Blagoslovljeni i Uzvišeni, posjeduje utvrdu od svjetlosti, optočenu dragim kamenjem i finom svilenom tkaninom, prekrivenu zelenim brokatom – znak vječne milosti i nagrade za one koji Mu se približe kroz čistu vjeru i pobožnost. Ovaj zid odvaja naše prijatelje od naših neprijatelja, a kada mozak provre i srca dopru do grla i jetre prokuhaju od dugotrajnog čekanja, tada će povjerenici Božiji ⁸⁴⁷(auliya'Allah) biti odvedeni u utvrdu, gdje će se nalaziti u zaštiti i sigurnosti Božijoj.

Tu će naći ono čemu svako žudi i što svačije oči raduje, dok neprijatelji Božiji kupajući se u znoju udareni strahom gledaju ka onom što je Bog za njih pripremio – i oni će pitati: “Šta je to sa nama da ne vidimo neke među nama koje smo smatrali zlim.”⁸⁴⁸

Tada će povjerenici Božiji odozgo na njih pogledati i smijati se njihovom čuđenju “i koje smo ismijavali? Da nam se nisu iz vida izgubili?”⁸⁴⁹ On reče: “Danas će oni koji su vjerovali – nevjernicima se podsmijavati.”⁸⁵⁰

Ali toga dana Bog neće ostaviti u takvom položaju onoga ko je pomogao rječju samo jednom našem vjernom vjerniku, i On će ga bez obračuna pustiti u Dženet.”

7.2 Saopštenje Ibn Nu'man al-Ahwal Abu Džaferu⁸⁵¹

Abu Džafer reče: “As-Sadiq (6) mi je kazao: “Pogledaj u Kur'anu da je Bog neke ukorio zbog objavljivanja.”

Tada ga ja upitah: “Dajem život za tebe – gdje je to?”

On odgovori: “On reče: ‘Kada saznaju za nešto važno, oni to razglase.’”⁸⁵²

Nakon toga reče: “Ko izda povjerene stvari od nas, jednak je onome ko mač protiv nas digne. Neka se Bog smiluje onome koji naše dobro čuvano znanje preuzme i u sebi sahrani. Tako mi Boga, poznajem zle među vama bolje nego što poznavalac poznaje životinje.

⁸⁴⁷ Arab.:auliya' ullah

⁸⁴⁸ Sura 38:62

⁸⁴⁹ Sura 38:63

⁸⁵⁰ Sura 83:34

⁸⁵¹ Abu Džafer Muhamed ibn Ali ibn an-Nu'man al-Kufi, kod nas bolje poznat kao Sahib at-Taḡ. Po zanimanju bio je mijenjač. Bio je sljedbenik Imama Sadiqa (6) i Imama Kazima (7). Poznat po svojoj rječitosti, napisao je jednu polemiku protiv Mu'tazila.

⁸⁵² Sura 4:83

Zlikovci među vama su oni koji Kur'an čitaju, a ipak ga zapostavljaju; oni dolaze na namaz tek pri kraju i ne čuvaju svoj jezik.

Ne znaš li da je Hasan ibn Ali (2), kada je bio ranjen udarcem sablje, a ljudi bili neujedinjeni, stvar prepustio Muaviji? Njegove vjerne šije ga pozdraviše riječima: 'Mir neka je na tebe, koji ponižavaš vjernike!' On im odgovori: 'Ja nisam onaj koji ponižava vjernike, nego onaj koji čuva čast vjernika.'"

Jer kada sam vidio, da ih ne možete poraziti, prenio sam stvar, kako bih mogao ostati među vama pod njihovom vlašću, jednako kao kada je onaj ko je posjedovao znanje⁸⁵³ samo oštetio brod, kako bi njegovom vlasniku ostao u posjedu. Isto je tako i sa mnom, kako bismo mi među njima⁸⁵⁴ostali."

O Ibn Nu'man! Kada nekome od vas govorim o hadisima, a on to prenese dalje, smatram opravdanim da ga zbog toga proklinjem i razidem se s njim. Moj otac je govorio: "Šta je draže od tekiyye? Ako nije tekiyya Dženeta vjernika, onda tekiyya ne bi ni postojala i ne bi se moglo obavljati bogoštovlje."

Ipak, Bog Uzvišeni kaže: "Vjernici ne trebaju za zaštitnike uzimati poricatelje umjesto vjernika; ko tako postupi – Allah ga neće štititi. Ovo učinite jedino da biste se od njih sačuvali. Allah vas podsjeća na Sebe, i Allahu se sve vraća!"⁸⁵⁵ (Sura, 3:28)

O Ibn Numan! Čuvaj se arogantnosti, jer zaista, ona uništava tvoja djela. I čuvaj se svadljivosti, jer ona te odvodi u propast. Čuvaj se stalne konfrotacije, jer ona te udaljava od Boga."

Nakon toga je on (6) rekao: "Zaista, vaši predvodnici su se učili šutnji – ali vi se vježbate u govoru⁸⁵⁶. Kada bi neko od njih htio da obavi bogoslužje (ibadet), onda bi vježbao deset godina u šutnji. Kada bi ovo postigao, počinjao bi sa bogoslužjem, a ako ne, onda bi sebi rekao da nije podoban za ono što je imao na umu.

Spašen će biti samo onaj ko se trajno uzdrži od nemoralnosti i ko ostane postojan u nevoljama pod nepravednim vladarom. Ovo su iskreno plemeniti, odabrani, povjerenici Božiji, i oni su vjernici. Najviše prezirem one od vas koji šire glasine⁸⁵⁷, ružno ogovaraju i koji ispoljavaju ljubomoru prema svojoj braći. Takvi sa mnom nemaju ništa i ja nemam sa njima ništa. Moji povjerenici su samo oni koji se podvrgavaju našim naredbama, slijede naš put i u svim potrebama (pitanjima) uzimaju nas za primjer.

Nakon toga je on (6) rekao: "Tako mi Boga, kada bi neko od vas cijelu zemlju od zlata udijelio u ime Boga, a potom susreo vjernika sa zavišću, tim zlatom bi u vatri bio javno obilježen."

⁸⁵³ Arab.:al-'alim – učeni o kome je ovdje riječ jeste al-Hidr.

⁸⁵⁴ Misli se na protivnike.

⁸⁵⁵ Sura 3:28. Taqiyya znači da se razumno postupi s onima koji su religiozno neupućeni.

⁸⁵⁶ Arab.:al-kalam: spekulativna teologija

⁸⁵⁷ Čita se (kao u jednoj drugoj predaji) al-mutara'assun umjesto al-mutarassun; tako bi značilo da se ima težnja ka predvodništvu.

O Ibn Nu'mane! Onaj ko povjerljive stvari javno obznani nije samo poput onoga ko nas sabljom usmrćuje, već nosi još veću, težu i goru krivicu!

O Ibn Nu'mane! Zaista, onaj ko prenese neku izjavu protiv nas jednak je onome ko nas namjerno, a ne nehotice, ubija.

O Ibn Nu'mane! Kada zavlada nepravda, idi svojim putem i pozdravi onoga koga se bojiš kad ga sretnješ, jer onaj ko se digne protiv vladara, sam sebe ubija i u propast vodi. Zaista, Bog kaže: "I sami sebe u propast ne dovodite, i dobro činite; Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine."⁸⁵⁸(Sura, 2:195)

O Ibn Nu'mane! Zaista, mi smo ljudi jedne kuće u koju se šejtan neprestano u nekoga infiltrira – onoga ko ne pripada ni nama ni našoj zajednici. Čim mu se ukaže ugled i ljudi ga primijete, šejtan mu naredi da širi laži o nama. A kada jedan takav ode, dolazi drugi.

O Ibn Nu'mane! Ko bude upitan za znanje i kaže: "Nemam pojma", time stječe jedan dio znanja. Vjernik može negodovati dok god je prisutan, ali ako se digne i ode, tada ga napušta negodovanje, odnosno ogorčenost.

O Ibn Mu'man! Zaista, onaj ko je učen⁸⁵⁹ (Imam) nije u stanju da ti sve ispriča što zna, jer je to tajna Božija, koju je Džibrilu (a.) povjerio, a Džibril (a.) Muhamedu (s.), potom Muhamed (s.) Aliju (a.). A Ali (a.) je povjerio Hassanu (2), a Hassan (2) povjerio Husejnu (3), Hussjen (3) povjerio Aliju (4), ali Ali (4) povjerio Muhamedu (5), a Muhamed (5) povjerio onome kome je povjerio⁸⁶⁰ (Time je Imam Sadiq označio sebe 6. Imamom).

Zato ne budite brzopleti, jer, tako mi Boga, stvar je već tri puta prethodno stajala, ali ste je vi objavili, zbog čega ju je Bog povukao. Tako mi Boga, vi nemate tajne koju vaš neprijatelj ne poznaje bolje od vas.

O Ibn Nu'mane – čuvaj se! Jer nisi bio poslušan meni! Ne obznanjuj moju tajnu.

Zaista, Mugira ibn Sa'id je klevetao moga oca (5) i ujedno izdao njegovu tajnu, zbog čega ga je Bog pustio da osjeti vrelinu željeza. Isto tako, i mene je oklevetao Ebu el-Hattabi te izdao moju tajnu, zbog čega ga je Bog kaznio da osjeti žar željeza. Onaj ko naše stvari čuva u tajnosti, bit će za to na ovome i na onome svijetu od Boga odlikovan. On mu je dovoljan i sačuvat će ga od užarenog željeza i tjeskobe tamnice.

Zaista, djeca Izraelova su dugo patila od suše, sve dok im životinje i potomstvo nisu počeli umirati, kada je Musa, sin Imranov (a.s.), zazivao Boga. Tada mu je On rekao: "O Musa, oni su otvoreno činili blud, bavili se lihvaranjem, gradili sinagoge i zloupotrebljavali zekat."

Nakon toga, on (a.s.) je molio: "Moj Bože, smiluj im se, jer oni ne razumiju."

Tada mu je Bog objavio: "Ja ću na njih spustiti kišu i stavit ću ih na kušnju četrdeset dana dugo."

⁸⁵⁸ Sura 2:195

⁸⁵⁹ Arab.:al-'alim; (učeni) je ovdje, ako i često jedna aluzija na časno označavanje Imama.

⁸⁶⁰ Time je Imam označio samoga sebe.

Ipak, oni su s tim javno nastavili i blud se još više proširio, zbog čega im je četrdeset godina uskraćivao kišu.

A vi, kada je vaša stvar uslijedila, ipak ste to objavili na vašim okupljanjima.⁸⁶¹

O Ebu Džafere! Šta vi imate s drugima? Odustanite od ljudi i nikoga ne pozivajte našoj stvari. Jer, tako mi Boga, kada bi se stanovnici neba i zemlje udružili da jednog roba odvedu na krivi put, onoga koga Bog hoće uputiti na pravi put – ne bi mogli uspjeti. Zato odustanite od ljudi. I niko od vas ne treba da kaže: “Moj brate!”, “Moj amidža!” ili “Moj komšija!”, jer kada Bog želi dobro svome robu, On pročisti njegov um, tako da on ne čuje ništa plemenito a da to ne prihvati, niti išta pokvareno a da to ne odbaci. Tada On daje jednu riječ u njegovo srce, kojom uspostavlja Svoju stvar.

O Ibn Nu'mane! Ako želiš da ti ljubav tvoga brata ne bude ukaljana, nemoj se s njim pretjerano šaliti, ne raspravljaj se, ne uznosi se pred njim i ne osporavaj ga. Ne dozvoli prijatelju da zna više o tvojoj tajni od onoga što bi ti moglo nauditi kada bi to tvoj neprijatelj saznao, jer i prijatelj može jednom postati neprijatelj.

O Ibn Nu'mane! Vjernikom se postaje tek kada čovjek usvoji tri osobine: jednu osobinu Božiju, jednu osobinu Njegovog Poslanika i jednu osobinu svoga Imama.

Što se tiče Božije osobine, to je čuvanje tajne. Bog kaže: “Poznavalac tajni nikome ne dozvoljava da uđe u ono što je skriveno...”⁸⁶²

Što se tiče poslanika Božijeg (s.), to je simpatično i susretljivo ponašanje sa ljudima.

A što se tiče Imama, to je postojanost u teškim i ružnim vremenima, sve dok mu Bog ne dadne rješenje.

O Ibn Nu'mane! Umjetnost govora ne ogleda se u ošttrini jezika ni u opširnosti, već u sposobnosti da se pogodi značenje i pronađe dokaz.

O Ibn Nu'mane! Kada se neko pridruži onome ko psuje Božije prijatelje, taj se oglašuje o Božiju zapovijed. A onaj ko se zbog nas razbjesni, ali obuzda svoju srdžbu, bit će s nama uzdignut na najviši stepen. Onaj ko svoj dan započne otkrivajući naše tajne, osjetit će, po Božijoj volji, vrelinu užarenog željeza i tjeskobu tamnice.

O Ibn Nu'mane! Nemoj tražiti znanje radi tri stvari – da bi sebe pokazao, da bi se hvalio i uzdizao ili da bi se prepirao. Tri stvari te ne bi smjele spriječiti da stječeš znanje: davanje prednosti neznanju nad znanjem, lijenost pred trudom i stid pred drugima. Neotključano znanje je poput zaključane svjetiljke.

O Ibn Nu'mane! Zaista, kada Bog želi dobro Svome robu, On učini da u njegovom srcu počne nicati mjesto svjetlosti, nakon čega srce obuzme jeza i ono počne tragati za istinom. Tako uspijeva brže dosegnuti “našu” stvar (Imamat) nego što ptica pronađe svoje gnijezdo.

⁸⁶¹ Moguće da je ovim Imam svoje šije informisao o svojoj skoroj smrti i svome nasljedniku.

⁸⁶² Sura 72:26

O Ibn Nu'mane! Zaista, Bog šalje ljubav sa neba prema nama, Ehi-bejtu, iz riznice dragulja ispod prijestolja⁸⁶³, koje je jednako riznici od zlata i srebra, iz koje On samo sa mjerom od toga spušta za najbolja stvorenja.

Zaista, On raspolaže oblakom blagoslova slično kao kišni oblak, a kada Bog nekoga koga voli želi da odlikuje, onda dopusti da se ovaj oblak od blagoslova poput kiše spusti na njega pa pogodi čak i embrio u utrobi njegove majke.

7.3 Pismo njegovim šijama

Dakle, molite Boga da vam podari blagostanje i budite blagi, dostojanstveni, smireni i stidljivi. Budite čisti od onoga od čega su se suzdržavali oni među vama koji su bili pravedni. Budite prijatni prema onima koji griješe i istripite nepravdu koju vam nanesu. Čuvajte se toga da ih izazivate.

Kada se s njima savjetujete, kada ih susrećete i kada s njima raspravljate, govorite blago i prijatno – jer nećete moći izbjeći da se s njima ne savjetujete, ne susrećete i ne raspravljate. Činite to, dakle, suzdržano.⁸⁶⁴ (onako kako je to Bog dozvolio.) Ali, ukoliko dopustite da vas isprovociraju, oni će vas povrijediti, a potom će posmatrati vaše poglede pune odvratnosti. Kada ih Bog ne bi od vas držao podalje, navalili bi na vas, jer ono neprijateljstvo i pakost što nose u svojim prsima mnogo je gore od onoga što vam pokazuju – ali, i pored toga, morate zajedno živjeti.

Zaista, kada Bog nekoga od praiskona stvori kao vjernika, on neće umrijeti dok mu ne omrzne ono što je ružno i dok to od sebe ne odbaci.

A kada Bog učini da čovjek prezre ono što je loše, tada to od njega i otkloni.

Udalji oholost od njega, zbog čega on ne spekulira⁸⁶⁵ sa predodređenjem i privikava se na to da ima moralne postupke i da ima prijatno izražavanje. Njemu biva ukazana čast⁸⁶⁶ islama – smirenost, poniznost i uzdržavanje od onoga što je Bog zabranio. Vjernik pri tom izbjegava sve što izaziva Božiju srdžbu, a Bog mu zauzvrat daruje naklonost ljudi, njihovu susretljivost i neraskidivo slaganje s njima. Sa svađama i netrpeljivošću on nema ništa.

Zaista, kada Bog nekoga od praiskona stvori kao poricatelja (kafira), on neće umrijeti dok mu se ne omili ono što je loše i dok mu se tome ne približi. A kada zavoli zlo i približi mu se, biva iskušan ohološću i predodređenjem. Tada njegovo srce očvrsne, njegovo ponašanje

⁸⁶³ Arab. al-arš – prijestolje. Naš šejh as-Saduq kaže u svome djelu al-i'iqadat da naše vjerovanje o prijestolju jeste da se ovim misli na ukupnost stvaranja. U drugom pogledu, on je znanje u kojem Bog svome poslaniku daje uvid u dokaze. Al-Mufid primjećuje da je filološki prijestolje vladavina, kao i u brojnim spjevovima.

⁸⁶⁴ Arab. at-taqyya: misli se na suzdržavanje, izmijenjeno ponašanje u pogledu na pravo i ispravno uvjerenje, naspram onih od kojih prijeti opasnost za dušu i tijelo, bilo to sa svojima ili s istomišljenicima. Vidi Sura 3:28, Sura 40:28.

⁸⁶⁵ Aluzija na to da džabija ne prodire do njega. Sa ovim zastranjenjem iz predodređenja nasilnog vladanja, arapski upravitelji su svoja nedjela u mnogim dijelovima stanovništva uspješno legitimirali kao Bogom dana.

⁸⁶⁶ Arab.:al-waqar – poštovano biće.

prestane biti lijepo, lice mu postane neprijatno, otkriva svoj bezobrazluk, a njegov stid postane neznatan.

Tada Bog razotkrije njegove sramote, pa on čini ono što je zabranjeno, upropaštava dobro, uporno se oglašuje o Božije zapovijedi i prezire pokornost Bogu i one koji su pokorni Njemu. Kako je velika razlika između vjernika i poricatelja! Zato molite Boga za blagostanje⁸⁶⁷ i tražite ga od Njega, jer svako postupanje je kod Njega.

Često obavljajte namaze, jer Bog među Svojim robovima voli one koji Ga njima zazivaju. On je, doista, Svojim vjernim robovima osigurao da budu uslišani. Na Sudnjem danu Bog će namaze vjernika pretvoriti u djela koja će još uvećati njihovu nagradu u Dženetu.

Sjećajte se Boga često, koliko god možete – svakoga sata noći i dana, jer zaista, Bog je naredio Svojim robovima da Ga se često sjećaju. A Bog se sjeća vjernika koji se Njega sjećaju, i On doista određuje dobro za svakog vjernika koji se Njega prisjeća.

Čuvajte namaze, naročito one u sredini dana, i budite pokorni Bogu, onako kako je to Bog još prije vas u Svojoj Knjizi naredio.

Budite prijatni prema potrebitim muslimanima, jer onaj ko se iznad njih uzdiže i prezire ih – otpada od Božije vjere. A tada ga Bog prezire i mrzi.

Svakako, naš djed, Božiji Poslanik (s.a.v.s.), rekao je: "Moj Gospodar mi je naredio da budem brižan prema potrebitim muslimanima."

Znajte da Bog na onoga ko prezire muslimana spušta prezir i mržnju, tako da ga i ljudi duboko preziru. Zato se bojte Boga u vašim odnosima prema braći muslimanima, jer oni imaju pravo kod vas da im se posvetite – budući da je Bog Svome Poslaniku naredio da se njima posveti.

A onaj ko ne voli one koje je Bog naredio da se vole, taj se suprotstavlja Bogu i Njegovom Poslaniku. Ko umre u nepokornosti prema Bogu i Njegovom Poslaniku, umire smrću protivnika.

Čuvajte se uznositosti i oholosti, jer Uzvišenost je Božiji ogrtač. Onaj ko sebi prisvoji Božiji ogrtač, Bog će ga slomiti, a na Sudnjem danu poniziti.

Čuvajte se da budete buntovni jedni prema drugima, jer to nije svojstvo pravednih. Onaj ko je buntovan, svojim djelom okreće Boga protiv sebe, dok Božija pomoć biva dodijeljena onome protiv koga se buntovnik diže. Onaj kome Bog pruži pomoć – on pobjeđuje, i to pomoću Boga.

Čuvajte se međusobne ljubomore, jer korijen nevjerovanja leži u ljubomori.

Čuvajte se da podržavate onoga ko čini nepravdu muslimanu, da ovaj ne bi protiv vas zazvao Boga i bio uslišan u svojoj molitvi protiv vas.

Naš djed, Poslanik Božiji (s.a.v.s.), rekao je: "Zaista, hitna molitva muslimana kojem je učinjena nepravda – bit će uslišana."

Čuvajte se da žudite za onim što vam je Bog zabranio. Jer, ko na ovom svijetu posegne za nečim što mu je Bog zabranio, njemu će Bog zabraniti ulazak u Dženet – njegovo boravište, njegove užitke i odlikovanja koja su stanovnicima Dženeta zauvijek dodijeljena.

⁸⁶⁷ Arab.: al-'afia – blagostanje, dobro, pošteđenost.

7.4 Razasuti biseri

Jedan od šija naredne rečenice od Imama as-Sadiqa opisao je kao razasute bisere⁸⁶⁸:

1. Pedantnost vodi ka neslozi, otvoreno neodobravanje znači neprijateljstvo, nestrpljivost je blamaža, izdaja tajni je niskost, darežljivost je životna mudrost, a prebacivanje (podlost)⁸⁶⁹ svjedoči o neopreznosti.
2. Ko se drži troje, ostvarit će svoj cilj kako na ovom tako i na onom svijetu: držati se čvrsto Boga, biti zadovoljan Njegovim određenjem i očekivati dobro od Boga.
3. Ko propusti troje, bit će na gubitku: pitati onoga ko je darežljiv, tražiti društvo sa učenim i tražiti da zadobije pažnju vladara⁸⁷⁰.
4. Tri stvari uzrokuju simpatije: civiliziranost⁸⁷¹, skromnost i blagostanje.
5. Onaj ko je izliječen od troje, postiže troje: onaj ko je izliječen od zlobnosti, stiče harizmu; onaj ko je izliječen od oholosti, stiče ugled; a onaj ko je izliječen od škrtosti, stiče galantnost.
6. Tri stvari uzrokuju neprijateljstvo: licemjerstvo (prevrtljivost), nepravda i samodopadnost.
7. Ko nema ništa od ovo troje, ne smatra se uglednim: razum koji ga krasi, talent ili dar koji ga čini neovisnim o ljudima i rodbinska povezanost koja ga podržava.
8. Tri stvari čovjeku unizuju čast: zavist, intrigantno ponašanje i indiskrecija.
9. Troje biva spoznato samo u tri situacije: razuman u ljutnji, hrabar u ratu i brat onda kada ga trebaš.
10. Ko ostane pri tri osobine, licemjer je, čak i ako klanja i posti: onaj ko govori i pri tom laže, onaj ko obeća pa ne održi i onaj ko pronevjeri ono što mu je bilo povjereno.
11. Čuvaj se tri vrste ljudi: izdajnika, zlog prestupnika i onoga ko se bavi intrigama. Onaj ko izdaje druge može izdati i tebe, onaj ko čini nepravdu može je nanijeti i tebi, a onaj ko ti donosi tuđe ogovaranje može i o tebi ružno govoriti.
12. Pouzdan je onoliko dugo zaista povjerljiv, dok se dokaže u tri stvari: u imetku, tajnama i privatnim pitanjima. Ako makar jednu od ove tri ne ispuni, a dvije sačuva, ne smatra se potpuno povjerljivim.
13. Ne savjetuj se s budalom, ne prihvataj pomoć od onoga ko običava da laže i ne oslanjaj se na naklonost lijenog čovjeka. Lažljivac ti prikazuje udaljeno kao blisko, a blisko kao daleko; budala se trudi za tebe, ali ne ostvaruje ono što ti želiš; a lijenčina te napušta onda kada si mu najpotrebniji.
14. Četvoro se četvorim nikada ne zasiti: zemlja vodom, oči gledanjem, žena muškarcem i tragalac za znanjem znanjem.

⁸⁶⁸ Arab.:natr ad-surar – lanac bisera, red bisera

⁸⁶⁹ Arab.:laum – kuditi, kritikovati; lu'm – podlost, mrzovoljnost

⁸⁷⁰ Ukazuje na onoga ko je moćniji ili utjecajniji: Arab.: sultan

⁸⁷¹ Arab.:din – često se izjednačava sa religijom, ali ne samo ograničeno na ritual i teologiju.

15. (...)
16. (...)
17. Tri osobine odlikuju onoga ko je otmjen: savladavanje srdžbe, opraštanje zločincu i zauzimanje za druge tijelom i dušom.
18. Tri stvari se kod troje ne mogu izbjeći: pogrešan korak konja, pogrešan udarac sabljom i nehotična greška razumnog čovjeka.
19. Govornička spretnost pokazuje se u troje: približavanjem željenom značenju u izražavanju, izbjegavanjem prekomjernog govora i sposobnošću da se mnogo kaže s malo riječi.
20. Spasenje leži u trome: držati svoj jezik pod kontrolom, sigurnost naći u kući i stalno se kajati zbog svojih pogrešnih postupaka.
21. Troje označava neznanje: promjenjivo ponašanje u bratskom odnosu, nerazumno ulaženje u sukobe oko stvari koje se čovjeka ne tiču.
22. Tri karakterni svojstva okreću se protiv onoga ko ih posjeduje: lažljivost, kršenje date riječi i nepravda. Božija riječ o tome glasi: "Onaj ko se služi spletkama, one stižu samo onoga ko ih pravi."⁸⁷² "Gledaj kako je okončala njihova spletko, jer smo Mi njih i sve njihove ljude zajedno uništili."⁸⁷³ A On, Uzvišeni, rekao je: A onaj ko prekrši Njegovu riječ, on se kroz to ogriješio samo prema samome sebi."⁸⁷⁴ I On je kazao: "O ljudi, vaša nepravda šteti samo vama samima."⁸⁷⁵
23. Tri stvari priječe nekog da ostvari visoke ideale: niska ambicija, nedovoljna osposobljenost i slaba uviđavnost (bezidejnost).
24. Odlučnost se pokazuje u tri slučaja: u službi prema Gospodaru, poslušnost prema ocu i lojalnost prema nadležnome (maula).
25. Sa troje čovjek se osjeća ugodno⁸⁷⁶: harmonična žena, ljupko dijete i odan prijatelj.
26. Onaj ko je odlikovan trostrukim vrlinama, postiže istinsko bogatstvo: zadovoljstvo onim što mu je dato, napuštanje želje za onim što je u rukama drugih i suzdržavanje od radoznalosti koja nije potrebna.
27. Velikodušan čovjek prepoznaje se po trojome: darežljivosti imetkom u dobrim i lošim vremenima, zauzimanju za onoga ko to zaslužuje i svjesnosti da je zahvalnost onoga ko je opskrbljen vrednija od dara onoga koji mu je to omogućio.
28. Tri stvari su neophodne: savjetovanje s iskrenima, umirivanje zavidnih i trud oko zadobijanja simpatija ljudi.

⁸⁷² Sura 35:43

⁸⁷³ Sura 27:51

⁸⁷⁴ Sura 46:10

⁸⁷⁵ Sura 10:23

⁸⁷⁶ Misli se na: radost, ometanje. Stan, blagostanje; opuštenost, ravnoteža, zadovoljstvo, mir.

29. Razumnim se smatra onaj ko upotpuni troje: svakome priznaje njegovo pravo, bilo to kome drago ili ne, drugome želi ono što želi i sebi te se dostojanstveno suočava sa svojim greškama.
30. Blagodati postaju postojane tek nakon trojega: nakon spoznaje onoga čime je Bog čovjeka obavezao, nakon zahvalnosti na tome i nakon truda koji je za to uložen.
31. Onaj ko je pogođen ovim, čezne za smrću: trajnim siromaštvom, ponižavajućim obeščaćenjem i nadmoćnim neprijateljem. Ko ne cijeni troje, bit će iskušan kroz slijedeće troje: Ko ne cijeni neoštećenost⁸⁷⁷, iskusit će neuspjeh. Ko ne cijeni ono što je pravo, iskusit će žaljenje a onaj ko ne cijeni više bratski odnos, iskusit će gubitak.
32. Tri stvari bi trebao svako da izbjegava: bliskost sa onim ko je zao, bespotreban govor sa ženama i druženje sa prevrtljivcima.
33. Tri stvari označavaju čast⁸⁷⁸: plemenito ponašanje, savladavanje srdžbe i decentno spuštanje pogleda.
34. Ko se osloni na sljedeće troje bit će prevaren: onaj ko vjeruje u nemoguće, onaj ko se oslanja na nepouzdanost i ko se nada nečemu što ne može doseći.
35. Ko se služi sa tri osobine, on kvari svoju vjeru i svoj ovaj svijet: ko uvijek loše pretpostavlja, sve vjeruje ono što čuje i prepušta kontrolu svojoj ženi.⁸⁷⁹
36. Najbolji se vladar odlikuje trostrukim osobinama: dobrotom, darežljivošću i pravednošću.
37. Tri su stvari presudne za onoga ko vlada: čuvanje granica, provođenje zakona u državnim poslovima i povjeravanje odgovornih dužnosti pravednim ljudima.
38. Oni koji su bliski vladaru i njemu potčinjeni, obavezni su prema njemu troje: da mu budu pokorni, da mu u prisustvu i odsustvu ostanu lojalni i da mole Boga za njegovu podršku i pravednost.
39. Vladar mora ispuniti troje prema plemenitima i ostalim ljudima: odlikovati dobre, širiti dobročinstvo i s onima koji griješe postupati uviđavno, kako bi se popravili i odvratili od svojih zastranjenja, te sve njih zajedno držati na okupu blagošću i pravednošću.
40. Vladar koji potcijeni i zanemari troje, doživjet će da se to okrene protiv njega: one neprimjetne, ali vrijedne ljude koji se izdvajaju iz zajednice; one koji pod plaštom "naređivanja dobra i odvrćanja od zla" promiču zabludu; i stanovnike mjesta koji su za vođu uzeli onoga ko se suprotstavlja vladaru i time sprječava sprovođenje zakona.
41. Razumni ne podcjenjuju nikoga, a posebno troje: učene, vladare i braću u vjeri. Onaj ko potcjenjuje učene, kvari svoje vjerovanje; ko potcjenjuje vladare, upropaštava svoj dunjaluk; a ko potcjenjuje braću u vjeri, nanosi štetu vlastitoj ličnosti.
42. Primijetili smo tri vrste ljudi u slijeđenju vladara: prvo, oni dobri, koji su blagoslov za sebe, za vladara i za narod; potom, oni koji se brinu samo za vlastiti imetak — manje su

⁸⁷⁷ Arab.:as-salama: sreća i neokrnjenost; ovdje u smislu neoštećenosti od tjelesnih nedostataka i manjkavih djela.

⁸⁷⁸ Arab.: karam, ustvari: velikodušnost, plemenitost; čestitost, ugled.

⁸⁷⁹ Kada suprug prenese odgovornost na svoju ženu ili ne preuzima odgovornost koju je dužan preuzeti.

za pohvalu, a više za prijekor; i naposljetku, oni koji se usuđuju činiti zlo — oni su poput kuge i bacaju ružno svjetlo na vladara.

43. Tri su stvari potrebne svim ljudima: sigurnost, pravednost i blagostanje.
44. Tri stvari umanjuju kvalitet života: tiranski vladar, zao komšija i zločesta žena.
45. Tek tri stvari čine domovinu ugodnom: čist zrak, dovoljno pitke vode i plodno tlo.
46. Tri stvari završavaju u žaljenju: razmetljivost, hvalisavost i tvrdoglavost.
47. Tri su stvari svojstvene djeci Ademovoj: zavist, pohlepa i strast.⁸⁸⁰
48. Onaj ko posjeduje samo jednu od tri osobine, dobit će s njom i preostale, zajedno s čašću, dostojanstvom i ljepotom: suzdržanost, tolerantnost ili hrabrost.
49. Onaj kome su podarene tri stvari, potpun je: razum, ljepota i rječitost.
50. Za troje je poželjno da oстане postojano i neoštećeno sve dok ne dosegne svoj cilj: žena do kraja trudnoće, vladar do kraja života i onaj koji je odsutan do svog povratka.
51. Troje potkrada onoga ko tako postupi: nametljivo traženje pomoći, ogovaranje i nipodaštavanje drugih.
52. Tri stvari loše okončavaju: napad hrabroga u ratu bez povoljne prilike, čak i ako vodi pobjedi; uzimanje lijekova bez bolesti, čak i ako ne izazove posljedice; i neposlušno suprotstavljanje vladaru, čak i ako time postigne ono što želi.
53. Svaki čovjek vjeruje da je u pravu u troje: u svojoj vjeri, u strastima koje ga obuzimaju i u upravljanju vlastitim poslovima.
54. Ljudi se dijele na tri vrste: gospodare kojima se pokorno služi, one koji su međusobno ravnopravni i one koji se jedni drugima suprotstavljaju.
55. Ovaj svijet počiva na tri elementarne stvari: vatri, soli i vodi.
56. Ko na nepravedan način teži ka ovome, njemu će s pravom biti uskraćene tri stvari: ko na nepravedan način teži ovome svijetu, njemu će onaj svijet biti uskraćen; ko nepravedno teži predvodništvu, njemu će poslušnost biti opravdano odbijena; a ko nepravedno stječe imetak, njemu će on s pravom biti oduzet.
57. Onaj ko je pametan ne bi trebao odvažno napadati tri stvari: piti otrov, kako bi ga probao, čak i ako to preživi, nekom nepouzdanom srodniku tajnu povjeriti, čak i ako se sa tim izvuče, i plovidba⁸⁸¹ iznad mora, čak ako bogatstvo u tome leži.
58. U svakoj zemlji ljudi trebaju troje za ovosvjetske i religiozne potrebe, bez kojih su oni barbari: jednog učenjaka, ali jednog povučenog stručnjaka⁸⁸², dobrog predvodnika, kojeg se sluša, i jednog povjerljivog i stručnog ljekara.
59. Prijatelj biva iskušan preko tri stvari. Ukoliko ih položi, on je pravi prijatelj, a ako ne, onda je on samo jedan prijatelj u dobrim vremenima, ali ne u nevolji: kada ga upitaš za novac, vremenom mu nešto od svoga imetka povjeriš ili mu daš učešće u jednoj neugodnoj, teškoj situaciji.

⁸⁸⁰ Arab. hirs – pohlepa, htjeti po svaku cijenu; u ovom smislu također i pretjerana ambicija.

⁸⁸¹ Iznad mora ili jezera ploviti. Iskustvo u predajama nam ukazuje da izraz more (bahr) može također stajati i za svemir.

⁸⁸² Arab.:fuqaha' – Stručnjak. Arab.:al-fiqh – razumjevanje struke, ispravno shvatanje.

60. Kada ljudi budu pošteđeni tri stvari, tada je njihova zajednica zaštićena: zli jezici, loše upravljanje i zlo djelovanje.
61. Sve dok onaj ko je potčinjen (mamluk)⁸⁸³ nema jedno od ova tri zaduženja, njegov gospodar neće imati mira, dok ga drži: po pitanju ispravnog vjerovanje, po pitanju pristojnosti i strah kojim ga drži podalje.
62. Svako ko je u kući upućen je na tri stvari o kojima se mora potruditi, ako je to moguće, čak i ako mu nije uvijek ugodno: lijepo ophođenje jednih s drugima, primjerena velikodušnost i pristojna brižnost.
63. Svaki zanatlija ima potrebu za troje kako bi stekao svoju zaradu: spretnost u svome djelovanju, pouzdanost u izvršavanju poslova i srdačnost u ophođenju s klijentima.
64. Tri stvari mogu čovjeku oduzeti razum: gubitak blagodat, pokvarena žena i smrt voljene osobe.
65. Hrabrost je zasnovana na tri vrline, od kojih svaka ponešto doprinosi, što nijedna druga ne može: spremnost na samopožrtvovanost, nepokolebljiv ponos i težnja ka slavi⁸⁸⁴. Kada se ovo troje nađe u onome ko je hrabar, onda je on junak svoga vremena, kome niko ne može da stane na put njegovoj odvažnosti. Ukoliko su različito izražene, tada je njegova hrabrost i odvažnost u skladu sa tim različito izražena.
66. Djeca imaju prema svojim roditeljima tri obaveze: da im budu zahvalna u svakom pogledu, da ih slijede u svemu što zapovijedaju i zabranjuju, osim ako to znači neposlušnost prema Bogu, i da budu iskrena prema njima, bilo javno ili skriveno.
67. Otac je obavezan prema djetetu u tri stvari: u izboru njegove majke, u izboru njegova imena i u temeljitom odgoju.
68. Braća trebaju poduzeti tri stvari jedan za drugoga kako se ne bi udaljila i kako ne bi nestala njihova međusobna naklonost: da budu prijatni jedni prema drugima, da pokazuju međusobnu samilost i da odbace zavist.
69. Ako oni koji su bliski ne obrate pažnju na tri stvari, njihova će se povezanost oslabiti, a neprijatelji će im se tome zlurado radovati: da napuste međusobnu zavist kako se ne bi stvorile frakcije i njihova se stvar raspala, da međusobno komuniciraju s razumijevanjem i da se zauzimaju jedni za druge kako bi njihova snaga ostala zajednička.
70. Tri su stvari koje su za supruga prema supruzi neizostavne: ophođenje puno razumijevanja kako bi zadobio njezin pristanak, ljubav i naklonost; lijepo ponašanje i trud da osvoji njezino srce; te velikodušnost u opskrbi i pažnji.⁸⁸⁵
71. Tri stvari su za suprugu prema svome suprugu neizostavne: čuvati se bilo kakve sramote, tako da on njoj može potpuno povjeriti svoje srce – bio on inače zadovoljan ili

⁸⁸³ Arab.: mamluk – također: rob, poslug, rob koji je na nadnici, zarobljenik

⁸⁸⁴ Slava, misli se na ostavštinu, naslijeđe, sjećanje

⁸⁸⁵ Obilna opskrba

nezadovoljan – da se pažljivo prema njemu ophodi, kako bi on to njoj uzvratio u slučaju nehata, i da mu ona svoju ljubav i naklonost i svoj lik na lijep način pokazuje.

72. Dužnost⁸⁸⁶ se upotpunjuje samo na tri načina: momentalno djelovanje bez odlaganja, smatrati da se to podrazumijeva (ne zavrjeđuje da se uopšte o tome priča) i zbog toga napustiti odugovlačenje.
73. Tri stvari donose radost: povjerenje, čuvanje prava i spremnost na pomoć u nevolji.
74. Tri stvari ukazuju na ispravno razumijevanje: prijatno ophođenje, pažljivo slušanje sagovornika i dobro uzvraćanje.
75. Postoje tri tipa ljudi: razumni, budalasti i oni koji su zli. Razumni odgovara tek kada se s njim razgovara; a kada govori, govori ispravno, i ako sluša, onda on i razumije. Budala govori ishitreno i nepromišljeno, rasipajući se. Ako ga neko navede ka odvratnostima, on će ih i počiniti. Onaj ko je zao – prevarit će te ako mu vjeruješ, a ako s njim razgovaraš, samo ti donosi sramotu.
76. Postoje tri vrste bratstva: jedno je kao hrana, koju čovjek uvijek treba – to je bratstvo s razumnim čovjekom; drugo je kao bolest – to je bratstvo s budalom; a treće je kao lijek – ono koje je sa srcem i razumom.
77. Tri stvari ukazuju na razum onoga ko ih je prouzrokovao: poslanik svjedoči o kvalitetu onoga koji ga je poslao, poklon ukazuje na plemenitost onoga koji ga je darovao, a tekst otkriva razinu onoga koji ga je napisao.
78. Postoje tri vrste znanja: jasna⁸⁸⁷ uputa⁸⁸⁸, ispravno usmjerenje i postojana⁸⁸⁹ tradicija⁸⁹⁰
79. Tri su vrste ljudi: neznalica, koji se opire da uči, upućeni, čije znanje je izgubljeno i razumni, koji se trudi za svoj i ovaj i onaj svijet
80. Sa tri stvari nema usamljenosti (ostavljenosti): dobar odgoj, napuštanje nepristojnosti i izbjegavanje sumnjivog.
81. Postoje tri vrste dana: dan koji je nepovratno otišao, dan u kojem ljudi žive i koji bi trebali iskoristiti, i jutro za koje samo imaju nadanje.
82. Ko ne posjeduje tri osobine, njemu samo vjerovanje neće biti od koristi: strpljivost⁸⁹¹, pomoću koje se suprotstavlja neznanju, razboritost⁸⁹², koja ga odvraća od toga da teži ka zabranjenom i ponašanje pomoću kojeg se on pristojno prema ljudima odnosi. Ko u sebi

⁸⁸⁶ Arab.:al-ma'ruf – to je sve ono što je po razumu i zakonu prilično (prepoznatljivo); ono što se podrazumijeva po običaju i pristojnosti.

⁸⁸⁷ Arab. muhkam – nedvosmisleno; misli se na ono što nije višeznačno (mutšabih) ili što ne djeluje dvosmisleno. Arab. al-mutašabih – naspram muhkam, također: nejasno, ono što mu je nejasno, ono što on ne poznaje.

⁸⁸⁸ Arab.:aya – (obznana) znak, ukaz

⁸⁸⁹ Aluzija, na ono što nije anulirano nego dakle validno i ono što vrijedi.

⁸⁹⁰ Arab.:as-sunna – primjereno ono što određuje mjeru nečega) praksa Poslanika (s.).

⁸⁹¹ Arab.:al-hilm – znači postupanje sa samokontrolom naspram neznalica bez da bi se pri tome ponizio.

⁸⁹² Arab.:al-wara' – suzdržanost; skrušen u vjeri Božijoj (fi dini-llah) u bogobojažnosti i živjeti u molitvama; onaj ko se kod sumnjivih stvari uvijek odriče; strogo odricanje.

posjeduje tri stvari, njegovo vjerovanje je potpuno: onaj koga srdžba ne navodi na nepravdu, onaj koga blagostanje ne odvraća od istine i onaj koji oprašta onda kada ima moć.

83. Ko želi biti gospodar ovoga svijeta, potrebne su mu tri stvari: opuštenost bez umaranja, bogatstvo sa skromnošću i hrabrost bez lijenosti.
84. Razuman čovjek nikada ne zaboravlja tri stvari: prolaznost ovoga svijeta, promjenjivost okolnosti i nevolje od kojih niko nije siguran.
85. Tri stvari nećeš naći ni kod koga da su u potpunosti izražene: vjerovanje, razum i trud.
86. Braća su trojica: jedan koji te pomaže svojim životom i jedan koji te pomaže svojim imetkom – ova dvojica su istinska braća. Onaj, međutim, koji od tebe uzima ono što on želi i koristi te za svoje prolazne užitke, na takvoga se ne treba oslanjati.
87. Rob ne dostiže suštinu vjerovanja dok mu ne postanu svojstvene tri stvari: razumijevanje vjere, dobro upravljanje domaćinstvom i postojanost u nevoljama. A sva snaga pripada Bogu, Uzvišenom i Svemoćnom.

7.5 Ljubav prema Ehi-bejtu i vjerovanje u Boga

Jedan čovjek mu je prišao. Tada ga on upita: “Kome pripada ovaj čovjek?”

On odgovori: “Onima koji vas vole i koji su vam odani.”

Na to mu Džafer (6) reče: “Ipak, nijedan rob ne voli Boga istinski sve dok Mu nije odan. A kada prihvati Njegovu odanost, Dženet mu je obećan.”

Potom mu on (6) reče: “Od koje vrste onih što nas vole si ti?”

Tada on ušuti. A Sadir⁸⁹³ reče: “Koliko to ima vrsta onih koji vas vole, o sine poslanika Božijeg?”

Tada on reče: “Tri su vrste: oni koji su nam otvoreno naklonjeni; ali ne u stvarnosti; potom jedan dio koji nam je skriveno (u stvarnosti) odan, ali to ne pokazuju javno; i jedan dio koji nas voli u tajnosti i javno – a to je najuzvišenija vrsta. Ovi se osvježavaju slatkim i osvježavajućim⁸⁹⁴, poznaju značenje knjige, različite govore⁸⁹⁵ i uzrok uzroka – oni čine onaj vrijedniji dio; neimaština, siromaštvo i sve moguće nesreće njima se dešavaju brže nego što jedan konj galopira naprijed. Njima se događaju tegobe i suše; oni bivaju potreseni i iskušani. Bivaju ranjavani, ubijani, razasuti po svim prostranstvima svijeta. Ipak, preko njih

⁸⁹³ Sadir ibn Hakim ibn Suhaib as-Sairafi (trgovački povjerenik) spada u sljedbenike Imama as-Sedžada (4), al-Baqira (5) i as-Sadiqa (6). On je jedan slavni imamija koji, pored ‘Abdisselama ibn ‘Abdirahmana, ima zasluge za molitvu Imama as-Sadiqa, čime je sa svojim savremenikima izbjegao tamnicu.

⁸⁹⁴ Povlače svoje dragocjeno znanje sa najčistijeg izvora.

⁸⁹⁵ Oni razlikuju između krivog i ispravnog.

Bog liječi bolesne, preko njih obogaćuje one koji nemaju ništa, i preko njih dolazi pomoć i opskrba. Oni su brojčano malobrojni, ali imaju izuzetno visok položaj i ugled kod Boga.

Drugu skupinu čine oni najniže vrste – oni nas vole javno, ali žive raskošno, poput kraljeva. Njihovi jezici su uz nas, ali njihove sablje su okrenute protiv nas.

Treću skupinu čine oni srednje vrste: oni nas vole tajno, ali ne javno. To su oni koji danju poste, a noću stoje na namazu; na njihovim licima vidiš tragove duhovnosti, jer su miroljubivi i blagi.

Tada čovjek reče: “Ja spadam među one koji vas vole i tajno i javno.”

Na to mu Džafer (6) odgovori: “Zaista, postoje obilježja po kojima se mogu prepoznati oni koji nas vole i javno i tajno.”

Čovjek upita: “A koja su to obilježja?”

On (6) reče: “To su osobine onih koji prepoznaju jedinstvenost iskrenog razumijevanja i koji su stekli čvrsto znanje o tome. Oni su spoznali granice vjerovanja, njegovu suštinu, njegovu osnovu i njegovo tumačenje.”

Sadir reče: “O sine Poslanika Božijeg, nikada te do sada nisam čuo da tako opisuješ vjerovanje.”

Na to on reče: “Da, o Sadire! Nije ni primjereno da onaj koji pita o suštini vjerovanja to čini, a da prethodno ne spozna u Koga treba vjerovati.”

Sadir tada upita: “Možeš li nam objasniti šta time misliš?”

As-Sadiq (6) odgovori: “Ko tvrdi da može spoznati Boga pomoću mašte svoga srca – taj Mu zapravo pridružuje druga (čini mnogoboštvo).”⁸⁹⁶

Onaj ko tvrdi da može spoznati Boga samo putem Njegovog imena, bez razumijevanja značenja, priznaje pretpostavku, jer je ime – stvoreno.

Onaj ko tvrdi da se klanja Bogu istovremeno preko imena i značenja, taj Mu zapravo pripisuje sudruga.

A onaj ko kaže da zaziva Božije značenje preko prenesene osobine (sifata) koja se na Njega prenosi, tvrdi nešto što je nepoznato i neutemeljeno.

Onaj ko tvrdi, da istovremeno zaziva kako osobinu tako i nosioca osobine Božije, on poriče jedinstvenost Božiju, pošto on time razlikuje⁸⁹⁷ osobinu od nosioca osobine.

Onaj ko objašnjava da on Nosioca osobine samoj osobini dodaje, on smatra Uzvišenog malenim: “A oni Boga ne cijene onako kako to Njemu priliči.”⁸⁹⁸

⁸⁹⁶ Arab.: al-mušrik – mnogobožac. Nije svaki mnogobožac poricatelj (al-kafir) ali svaki poricatelj jeste mnogobožac. Sura 98:1 i 98:6.

⁸⁹⁷ Jer se osobina Božija i njen nosilac, naime Bog, ne mogu se jedno od drugog razlikovati, nego je On sam (sifatuhu'aynu tatihi).

Tada on bi upitan: “A kako izgleda put ka spoznaji jedinstva?”

On (6) reče: “Istraživanjem je ulazak moguć a preko traženja je izlazak moguće naći. Zaista, spoznaja Prisutnog⁸⁹⁹ treba da se dogodi prije spoznaje Njegovih atributa, ali atributi Skrivenog trebaju biti spoznati tek prije njegovog bića.”

On bi upitan: “A kako trebamo spoznati biće Prisutnog prije Njegovih atributa?”

On (6) reče: “Ti Ga spoznaješ i poznaješ putem Njegovog znanja. Ti spoznaješ samoga sebe preko Njega, ali nikada nećeš samoga sebe spoznati iz samoga sebe. Ti znaš da je ono što je u tebi – Njegovo, i da sve spoznaješ preko Njega. Kao što su Jusufova braća rekla: ‘Zar si ti, doista, Jusuf?’ A on im reče: ‘Ja sam Jusuf, a ovo je moj brat.’”⁹⁰⁰ Tada su ga prepoznali preko njega a ne preko nekoga drugog. Preko toga nisu potvrdili, da su ga u svojim srcima zamislili.

Zar ne vidiš kako Bog kaže: “Vama nije dozvoljeno da učinite da izraste drveće njihovo.”⁹⁰¹ Time je On rekao kako vam nije omogućeno da jednog Imama postavite po svojoj volji i slobodnoj procjeni.”

Potom as-Sadiq (6) reče: “Sa trojicom na Dan proživljenja Bog neće govoriti, niti će se na njih obazirati, niti će ih obasjati svjetlom Svojim, nego će ih teško kazniti: onaj koji posadi drvo koje Bog nije naredio da bude posađeno – to jest, onaj koji postavi imama kojeg Bog nije postavio – i onaj koji poriče onoga koga je Bog postavio, te onaj koji tvrdi da je ovo dvoje dio islamskog postupanja. A Bog kaže: ‘Gospodar tvoj stvara što hoće i On odabira; njima nije dato da biraju.’”⁹⁰²

7.6. Obilježja vjerovanja

On (6) je rekao: “Imati osobine vjernika znači – spoznati Boga, ponizno Mu se predati i Njemu se potpuno potčiniti kroz približavanje, te Mu služiti u svemu – bilo da su to velike ili male obaveze. Sve počinje od priznavanja Njegove Jednosti i završava se potpunom poslušnošću, pri čemu se jedno s drugim povezuje i vodi ka savršenstvu vjere.

Kada rob ispuni sve obaveze koje su mu poznate i prepoznate, on je vjernik koji zaslužuje ovo obilježje i nagradu koja mu pripada.

⁸⁹⁸ Sura 6:91, Sura 22:74, Sura 39:67

⁸⁹⁹ Prisutni je vidljiv, moguće ga je percipirati i posvjedočiti.

⁹⁰⁰ Sura 12:90

⁹⁰¹ Sura 27:60

⁹⁰² Sura 28:68

Suština vjerovanja jeste potvrđivanje i oživotvorenje uvjerenja kroz pokornost. Time je jasno da su poslušnost u velikim i malim stvarima nerazdvojno povezane.

Vjernik ne gubi osobinu vjerovanja sve dok ne napusti ono čime je to obilježje stekao. Obilježje vjernika zasluđuje onaj koji ustrajno izvršava bitne obaveze i kloni se onoga što je strogo zabranjeno.

Zaista, onaj ko ne izvršava manje obaveze ili počini manje grijeha, time ne napušta vjerovanje i ne prestaje biti vjernik – sve dok je pokoran u onome što je bitno i ne čini velike grijeha.

Dokle god to ispunjava, on je vjernik, kao što Bog kaže: “Ako se budete klonili velikih grijeha koje vam zabranjujemo, Mi ćemo vam preći preko manjih prijestupa i uvešćemo vas na časno mjesto.”⁹⁰³ Time On misli na opraštanje onoga što je manje od velikih grijeha.

Ali onaj ko počini jedan od velikih grijeha, on će biti pozvan na polaganje računa za sve grijeha, bili oni veliki ili mali, i za sve osuđen i kažnjen. Ovo je obilježje vjerovanja vjernika koji zasluđuje nagradu.

7.7. Obilježja islama

Što se tiče obilježja islama, ono se očituje u javnom priznavanju potpune pokornosti i izvršavanju obaveza. Kada se neko samo prividno slaže s pokornošću, a unutarne nije u to uvjeren, i dalje se može smatrati muslimanom. Takav uživa otvorenu podršku, pravo nasljeđivanja i sve ono što pripada muslimanima, te je obavezan ispunjavati ono čime su uopšteno muslimani obavezni.

Ovo je obilježje islama i razlika između muslimana i vjernika (mu'mina: mu'min). Nekog muslimana smatra se vjernikom samo kada je unutarne pokoran onako kako se vanjski čini. Ako to čini samo izvanjski, onda je on samo musliman. Ako to čini i izvanjski i unutarne, s poniznošću i svjesnim približavanjem Bogu, tada je on vjernik. Dakle, rob može biti musliman, ali postaje vjernik tek kada je već prethodno postao musliman.

7.8 O napuštanju vjerovanja

Moguće je da vjerovanje bude napušteno sa pet načina ponašanja koja su sva jedno drugom slična i koja su prepoznatljiva: poricanje (al-kafir), pridruživanje druga Njemu (aš-Širk), zastranjenje (ad-dalal), razvratnost (al-fisq) i veliki grijesi ⁹⁰⁴ (al-kaba'ir).

⁹⁰³ Sura 4:31

⁹⁰⁴ Činjenje velikih grijeha, veliki grijesi su prijestup preko svega što je Bog u Kur'anu zabranio.

Poricanje⁹⁰⁵ znači svako griješenje protiv Božijih naređenja kada se čini poricanjem, odbacivanjem, prezirom i ravnodušnošću kršenje Božijih propisa, i to svih bili oni veliki ili mali.

Ko to čini, on je poricatelj (kafir)⁹⁰⁶ – svejedno iz koje vjerske skupine (milla) potiče ili kojoj grupi koja se odvojila on pripada. Ko na takav način čini prijestup, takvog se smatra poricateljem.

Prirpisivanje sudruga znači svaku nepokornost koja se čini pod plaštom prakticiranja vjerskog obreda. Ko tako čini, on je onaj ko Bogu pridružuje sudruga (mušrik). Potpuno jednako, da li je prestup mali ili veliki, počinitelj je onaj ko Bogu nešto pridružuje.⁹⁰⁷

Ali zabludjeli su neznalice naspram onoga što su naređenja Božija i onoga što je u njima sadržano, napuštanje važne obaveze, bez koje rob ne zaslužuje vjerovanje, nakon što je objašnjena i potvrđena.

Ko ovo napusti, ne čini to tako što poriče vjerovanje ili pod religioznim izgovorom negira, nego tako što ga potcjenjuje, zanemaruje i na njegovo mjesto stavlja nešto drugo.

Takav čovjek ulazi u zabludu i skreće s puta vjerovanja; kreće se u neznanju po ovom pitanju i zbog toga biva obilježen kao zalutali, ostajući takav sve dok ne promijeni svoj stav.

Kada on, vođen svojim strastima, naginje raznim vrstama nepokornosti – odbijanju onoga što je valjano, potcjenjivanju i preziru – tada on u suštini poriče vjerovanje.

Međutim, ako naginje prakticiranju vjere samo kroz izlaganje, slijedeći svoje pretke i zadovoljavajući se tim, on time Bogu zapravo pridružuje sudruga. Dakle, čovjek rijetko ostaje u zabludi bez da naginje jednom od opisanih zastranjenja.

Razvratnost označava svaku nepokornost, veliku ili malu, koja čovjeka vodi ka užicima, strastima ili nagonskim porivima koji ga savlađuju. Onaj ko tako postupa je razvratnik, a zbog toga stoji izvan vjere. Ako ovakvo stanje traje sve do granice potcjenjivanja i zanemarivanja, čovjek nužno postaje poricatelj.

Izvršenje teških grijeha koji narušavaju vjerovanje znači da se neko značajno ogriješio, a da pri tome ne poriče Božije propise niti traži opravdanje u vjeri, već uživa u svojim strastima ili nagonima. Često iz ljutnje i zapaljivosti dolazi do kleveta, psovki, ubistava, pljački i uskraćivanja prava drugih, kao i drugih prestupa. U to spadaju krivo zaklinjanje, podizanje

⁹⁰⁵ Često se prevodi kao zalutalost i uže posmatrano kao nevjerovanje, što ima određeno opravdanje u nekom pogledu ili sa jednog određenog stajališta. Doslovno riječ "kufr" izražava da je nešto pokriveno i zastrto. Tako može biti istina, ta koja je zastrta, ili također pokvarenost koja čovjeka priječi od vjerovanja.

⁹⁰⁶ Nevjernik, ili bolje: poricatelj je onaj ko je Uzvišenom Bogu namjerno i sa ciljem nepokornosti nepokoran.

kamate, konzumiranje alkohola, razvratnost i pokvareno rasipanje.⁹⁰⁸ Svako ko tako postupa kvari svoje vjerovanje i otuđuje se od njega, jer čini teški grijeh. On pritom nije ni onaj koji pridružuje, ni poricatelj, ni zalutali, nego – prema našim opisima – spada u neznalice. Ako bi, vođen svojim strastima, naginjao nekoj od vrsta nepokornosti koje smo opisali i definirali, tada on pripada upravo toj kategoriji.

7.9. Kako čovjek treba da stiče opskrbu i kako da je koristi

Jedan čovjek ga upita: “Na koji način čovjek može sticati svoju opskrbu, kako treba međusobno trgovati i koja izdvajanja su dozvoljena?”

On (6) odgovori: “Sve vrste načina zarade mogu se podijeliti u četiri skupine.”

Potom ga upita: “Jesu li sve četiri ove vrste dozvoljene, ili su čak sve zabranjene, ili je samo jedan dio dozvoljen, a drugi zabranjen?”

On (6) odgovori: “Od ovih četiri vrste, nekolicina je dozvoljena, a ostale su zabranjene – što će naprijed biti obznanjeno i imenovano.”

Prva vrsta se nalazi u državnoj upravi⁹⁰⁹ i administrativnim poslovima. Skroz na vrhu dolazi onaj ko vlada, potom državni zastupnici koje je on postavio i sve tako dalje do najniže instance kao pristup prema predvođenju onoga koga se predvodi.

Potom dolazi trgovina ljudi međusobno sa kupovinom i prodajom svega.

Potom slijede obradive grane privrede u svim područjima.

Sve ove vrste u jednom pogledu mogu biti dozvoljene, a drugom zabranjene. Bog naređuje vjernicima da se u ove stvari upuste na dozvoljen i spretan način te da izbjegavaju u njima ono što je zabranjeno.

Državna uprava

Ona se može izvoditi pod dvjema pretpostavkama: prvo preko iskrenog predvodnika, kojem je Bog pružio autoritet nad ljudima, zastupnik koji je od Njega postavljen i sve tako dalje do najniže instance – pri tome je moguć pristup svakoj instanci preko slijedeće instance. S druge strane postoji upravljanje vlašću putem nasilja i kriminala i njihovi postupci, od najvećeg sve do najnižeg od njih – a svaka instanca omogućava pristup onoj sljedećoj.

Legitimno upravljanje je moguće samo kroz pravednog (Imam), kojeg je Bog poslao kao i iskazivanje lojalnosti onima koji su od njega zaduženi da izvršavaju svoju službu, i to na način

⁹⁰⁸ Arab.:al-lahw. Pritom radi se o svemu onome, što ljude odvraća od onga što je za njih zaista važno.

⁹⁰⁹ Arab.:al-wilaya: uprava, upraviteljstvo; briga, nadležnost

kako je Bog to naložio, bez da dodaju nešto onome što je Bog obznanio ili nešto otklone ili nešto iskrive a bez da pri tome učine prestup prema Njegovim zapovijedima.

Lojalno raditi pod jednim takvim predvodnikom i podržavati ga, pomagati ga jeste dozvoljeno (halal) a zarada koja proizlazi iz takvog rada je također blagoslovljena (halal), jer samo u njegovoj nadležnosti leži ono koga je On postavio, stoji oživljavanje prava i pravičnosti, kao i iskorjenjivanje bilo kakve nepravde, kriminala i pokvarenosti.

Zato je onaj ko se zalaže za osnaženje njegove vladavine i pomaže mu u onome u čemu je njegova nadležnost, onaj ko se zalaže za pokornost Bogu i osnažuje Njegovu vjeru.

Ali što se tiče zabranjenog načina obnašanja vlasti, to je nasilje nepravednog vladara i njegovih pomoćnika, od najvećeg šefa do najniže pratnje, svaki kao instanca za onoga ko mu je na nižoj razini potčinjen.

Zarada i posao sa njima u cilju jačanja njihove vladavine je strogo zabranjeno a ko tako čini, za to zasluđuje kaznu, potpuno svedeno da li je to malo ili puno, što on za to radi, jer bilo kakva podrška nepravdi smatra se jednim od velikih grijeha. Jer vladavina nepravednog vladara sadržana je u potiskivanju svih prava i služi kao oživljavanje svega što je pogrešno, dominacija nepravde, kriminala i pokvarenosti, odricanje od svete knjige, i jednako je ubistvu Poslanika koji je vjernicima poslan, razaranju Božijih kuća⁹¹⁰ i izmjeni onoga što je uzakonjeno (Sunna) od Boga kao i Njegove uredbe i nalozi.

Zato je zabranjeno sa njima raditi, njih pomagati i kod njih novac zarađivati – izuzev u slučaju kada je čovjek prinuđen, slično kao kod konzumiranja krvi i onoga što je uginulo.

Trgovina

Što se tiče pravila dozvoljenog i zabranjenog u trgovini, dozvoljena je kupovina i prodaja svega što se tiče prehrane ljudi, kao i onoga što služi opskrbi ljudi prehrambenim artiklima, odjećom, predmetima za domaćinstvo i dnevnim potrepštinama. Za ove dozvoljene proizvode vrijedi pravilo da je trgovina njima dopuštena, kao i posjedovanje, korištenje, poklanjanje i iznajmljivanje.

S druge strane, zabrana se odnosi na sve ono što vodi u smutnju (fasad). Zabranjeno je jesti, piti, stjecati, sklapati brak, posjedovati, poklanjati ili iznajmljivati takve stvari. To uključuje i proizvode koji vode ka smutnji, poput trgovine na kamatu, prodaje strvine, krvi, svinjskog mesa, mesa životinja grabljivica, kože ili ptica grabljivica, kao i vina.⁹¹¹ Također, sve ostalo

⁹¹⁰ Džamije, doslovno mjesta na kojima se pada na sedždu.

⁹¹¹ Arab.:al-hamr – fermentirano.

što je nečisto spada pod strogu zabranu trgovine, posjedovanja ili bilo kakvog bavljenja tim, jer u tome leži pokvarenost i smutnja.

Naknade po učinku⁹¹²

Trgovina i poslovi za naknadu

Bezopasno je kada neko ono što posjeduje ili ono što mu je dato na raspolaganje od svog povjerioca, ili ono što ima od životinja ili odjeće, iznajmi ili zakupi za naknadu na dozvoljen način. To znači da osoba može iznajmljivati sebe, svoju kuću, svoj posjed ili nešto od svog imetka za određenu naknadu, bilo da se radi o mjestu gdje boravi njegovo dijete, njegov sluga ili mjesto gdje radi njegov zaposlenik, sve dok ne djeluje kao zastupnik vlasnika ili protiv njegovih interesa.

Dozvoljene su i usluge za naknadu koje osoba može činiti za druge, bilo da nešto nosi ili prevozi s jednog mjesta na drugo, samostalno ili uz pomoć životinje za tovar, ili da zarađuje platu vlastitim radom, radom svoga sluga, zastupnika ili nadničara kojeg je angažovao. Ove usluge su dozvoljene za sve, bez obzira da li je u pitanju sluga, osoba potčinjena, nevjernik ili vjernik, sve dok se radi o dozvoljenim stvarima.

Međutim, zabranjeni poslovi za naknadu javljaju se kada neko prima platu da transportuje, obrađuje ili rukuje onim što mu je samome zabranjeno da jede, pije, posjeduje, koristi, proizvodi, skladišti ili nosi kao odjeću, ili da neopravdano ruši Božije kuće, ubija ono što je Bog zabranio, bavi se kiparenjem idola, koristi zabranjene instrumente, vino, svinjsko meso, strvinu, krv ili bilo šta pokvareno, a zatim to stavlja u promet. Ljudima je kod bilo koje takve zabranjene stvari zabranjeno da se sami angažuju za protunaknadu, izuzev kada je u pitanju neki dozvoljen povod, kao što je uklanjanje strvine koja priređuje neugodnost sebi ili drugima.

Poslovi proizvodnje⁹¹³

Sve vrste korisnog znanja smiju se stjecati i dalje prosljeđivati, poput pisanja, računanja, trgovine ili zanatskih vještina kao što su kovanje, sedlanje, zidarska i molerska djelatnost, tkanje, izbijeljivanje, krojenje, proizvodnja alata i slično, jer sve to ljudima služi za očuvanje i poboljšanje kvalitete života. Ovo znanje smije se učiti, poučavati druge i proizvoditi proizvode koji proizlaze iz njega, ali nije dozvoljeno prikazivanje onoga što bi oponašalo stvorenja.

⁹¹² Poslovi koji su iznajmljeni i plate po osnovu radnog odnosa, usluge.

⁹¹³ Zanatska zanimanja.

Ukoliko bi pak zanatska djelatnost i pripadajući alati bili upotrijebljeni za nešto pokvareno ili odvratno, podupirući ono što je nepravedno ili krivo, samo stjecanje znanja ostaje bezopasno, kao što je slučaj sa pisanjem, koje se ponekad može primjenjivati u nepoštene svrhe, primjerice kod postupanja nepravednih vladara. Isto tako noževi, sablje, koplja, strijele i drugi alati mogu se koristiti i za dobre i za loše svrhe. Učenje i poučavanje korištenja ovih stvari, pa čak i za platu, dozvoljeno je svima, sve dok se koristi u dobre svrhe, a svaka šteta prouzrokovana njihovom zloupotrebom ide isključivo na teret onih koji ih koriste na pokvaren način, dok učitelj i učenik nisu krivi, pod uvjetom da upotreba prevaguje na strani pravičnosti i reda.

Bog je zato zabranio zanimanja koja su potpuno pokvarena, kao što su proizvodnja instrumenata i igračaka koje odvrćaju pažnju od onoga što je bitno, posvete i predmeti povezani sa služenjem idolima, kipovi, spravljanje zabranjenih napitaka i svega onoga što opija i nema ikakvu korisnu vrijednost. Takvo znanje i djelatnosti nije dozvoljeno učiti, poučavati, proizvoditi niti primati platu za to, osim u slučaju zanata koji se može koristiti i u druge, dozvoljene svrhe.

Na ovaj način objašnjeni su svi aspekti koji osiguravaju stjecanje životne opskrbe za ljude, uz jasno razgraničenje dozvoljenog i zabranjenog, korisnog i pokvarenog.

7.10 Vrste dozvoljenih izdvajanja (pregled)

Upotreba novca i posjeda propisana je i preporučena u ukupno dvadeset i četiri vrste. Od toga, sedam vrsta služi za sopstvene potrebe, pet za potrebe onih za koje je čovjek odgovoran, tri za vjerske obaveze, pet za održavanje preporučenih veza, a četiri za promicanje socijalnih dobročinstava.

Sedam obaveza na spram sebe obuhvataju hranu, piće, odjeću, ženidbu, ispomoć u domaćinstvu, održavanje inventara i transport te čuvanje svega što je potrebno za obavljanje djelatnosti i upotrebu alata.

Pet obaveza za održavanje domaćinstva, za koje je čovjek lično odgovoran, odnosi se na djecu, oca i majku, suprugu, te slugu ili poslugu. Ove obaveze ostaju važeće bez obzira na materijalno stanje čovjeka.

Tri vjerski obavezna izdvajanja uključuju obavezni zekat koji se izdaje godišnje, obavezni hadž koji se obavlja jednom u životu, te džihad u pravo vrijeme i pod odgovarajućim okolnostima.

Pet preporučenih izdvajanja odnosi se na održavanje veza sa onima koji su nad čovjekom, sa rodbinom i sa vjernicima (mu'minin). Uz to dolaze dodatne milostinje i druga izdvajanja za dobrotvorne svrhe, uključujući otkup roba na slobodu.

Četiri društvene obaveze uključuju izmirivanje dugova, vraćanje posuđenog, izdvajanje za zajmove i opskrbljivanje gostiju, što su obaveze u skladu sa praksom Poslanika (Sunna).

Dozvoljena hrana

Čovjek smije konzumirati troje od onoga što zemlja iznjedri. Prvo su žitarice, među kojima se ubrajaju pšenica, ječam, riža, susam i druge slične vrste, sve ono što služi ljudima u ishrani i osnažuje njihova tijela. Sve što šteti zdravlju zabranjeno je, osim u hitnim slučajevima.

Drugo su voće i plodovi koje zemlja iznjedri, a kojima se čovjek hrani i koja mu koriste i osnažuju ga, te su stoga dozvoljeni. Ono što šteti tijelu zabranjeno je konzumirati.

Treće su sve vrste mahunarki⁹¹⁴ koje rastu iz zemlje, kojima se čovjek hrani, koje mu koriste i osnažuju ga, stoga su dozvoljene za konzumiranje. Ali ono od njih što mu šteti, kada to konzumira, kao što su otrovne biljke, npr. oleander⁹¹⁵ i drugi smrtonosni otrovi, konzumiranje je zabranjeno.

Dozvoljeno meso

Krava, ovce⁹¹⁶ i meso kamile, divlje meso onih životinja koje nisu ni grabežljivice niti imaju očnjake, meso samo onih ptica koje imaju gušu (a one koje nemaju gušu zabranjene su), i sve vrste skakavaca može se bezopasno konzumirati.

Jaja

Sva jaja, čiji krajevi nisu jednaki, dozvoljeni su za konzumaciju, ali ona čiji krajevi su jednaki, ona su zabranjena.

Morski plodovi

Sve vrste riba koje krljušt posjeduju su dozvoljena za ishranu, ali one koje nikako nemaju krljušt, one su zabranjene.

Pića

Svako piće je dozvoljeno, koje u manjoj niti u većoj mjeri ne zamagljuje razum. Ipak, ono što razum u velikoj mjeri manipuliše, to je također i u maloj mjeri zabranjeno.

Odjeća

⁹¹⁴ Arab.:al-baql, mn.buqul – zelen.

⁹¹⁵ Arab.:ad-difala – oleander, drvo ruže

⁹¹⁶ Arab.:al-džanam: koza, ovca (ovčetina i jagnjetina)

Sve ono što zemlja iznjedri, dozvoljeno je nositi kao odjeću i obavljanje molitve u tome je dozvoljeno. Također je sve dozvoljeno nositi od životnja koje su zaklane (daki)⁹¹⁷, njihovo meso je dozvoljeno za jesti, te je dozvoljeno nositi njihove kože, vunu, krzna i dlake.

Ukoliko vuna, dlake, perje i krzno potiču od uginulih⁹¹⁸ životnja ili živih, to se neosporno može koristiti kao odjeća, također se u tome može obavljati i molitva.⁹¹⁹

Sve ono čime se čovjek opskrbljuje, čime se hrani, pije ili odijeva, ne može služiti kao prostirka za molitvu, niti je dopušteno na to spuštati se na sedždu, osim ako potječe iz zemlje i nije od jestivih plodova, već je istkano. Tkanina načinjena od nepostojanih ili nečistih materijala, poput paučine, ne smije se koristiti kao podloga, osim u nuždi.

Dozvoljeni brak

Postoje četiri forme dozvoljenog partenrstva⁹²⁰: brak sa partnerskim pravom naslijeđivanja, brak bez partnerskog prava naslijeđivanja⁹²¹, intimna veza (vlasnika) sa (njegovom) robinjom i od vlasnika i robinje ozakonjen brak.

Dostupni izvori posjedovanja i iznajmljivanja su šestero: plijen⁹²², kupovina⁹²³, naslijeđe⁹²⁴, poklon⁹²⁵, iznajmljivanje⁹²⁶, naplata⁹²⁷. Ovo su kriteriji za koje čovjek smije i može da upotrebljava svoja izdvajanja.

⁹¹⁷ Arab.: daki, znači da je zaklana, prilikom čega je Božije Ime spomenuto, prije nego mu zrak, grkljan i arterija čisto bude prerezana (tako da iskrvari).

⁹¹⁸ Arab.:al-mita – životnja koja je pala bez klanja i uginula

⁹¹⁹ Treba obratiti pažnju da predaje nisu fetve (pravni propisi) i ne zamjenjuju ih, stoga se kod određenih pitanja teba posavjetovati sa vjerskim pravnim ekspertom.

⁹²⁰ Arab.:an-nikah – brak, ženidba

⁹²¹ Arab.:al-mut'a ili tamattu' – brak koji je vremenski ograničen

⁹²² Arab.:al-Džanima – plijen, dobit

⁹²³ Arab.:aš-šira' – kupovina

⁹²⁴ Arab.:al-miraz – naslijeđe

⁹²⁵ Arab.:al-hiba – poklanjanje

⁹²⁶ Arab.:al-'aria – posudba

⁹²⁷ Arab.:al-adžr – isplata

7.11 O dobitku i obaveznoj petini

Razumio sam ono što si spomenuo i što želiš da saznaš – da spoznaš ono u čemu leži Božije zadovoljstvo i kako je bližnjima Poslanika Božijeg njihov udio zadržan, o čemu si tražio pojašnjenje.

Zato osluhni srcem i razmotri razumom, budi odmjeran prema samome sebi, jer samo to će ti sutra koristiti pred tvojim Gospodarom, čije su ti naredbe i zabrane jasno pokazane.

Neka Bog nama i tebi podari Svoj uspjeh. “Znaj da Bog, moj i tvoj Gospodar, nije udaljen⁹²⁸ ni od jedne stvari i tvoj Gospodar nije nikada zaboravan.⁹²⁹ On nije ništa u Knjizi ispustio i On je sve pojedinačno predstavio. Zaista, Bog nije ništa jasnije učinio kao podjelu dobiti za one koji su od Njega privilegovani.

On zahtjeva raspodjelu kako za ono za što je odredio nepromjenjivi udio, tako i za ono čiji udio je izostavljen, naprimjer, kod potrebitih kada postanu bogati, ili kod sina na putu⁹³⁰ pri sticanju u svoje mjesto.(...)A

Tako kaže Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, o milostinji⁹³¹ prvi koji su bili određeni da im se izdvaja u dobrotvorne svrhe jesu: “Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga skupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku. Allah je odredio tako! – A Allah sve zna i mudar je.”⁹³²

“Tako je Bog obavijestio Svoga Poslanika (s.a.v.s.) o svrsi milostinje i o tome da ona pripada samo onima za koje je nadležnost određena Poslaniku — da on sam odluči kome i koliko treba dati. Ipak, Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, držao je podalje Svoga Poslanika i njegovu porodicu od milostinje (iskupljenja onih koji služe) ljudi. To je uputstvo o milostinji.

Što se tiče ratne dobiti, Poslanik Božiji (s.a.v.s.) je na dan bitke na Bedru rekao: “Ko ubije jednoga od kurejšijskih napadača, njemu pripada toliko i toliko. Ko zarobi jednoga od njih, njemu pripada toliko i toliko iz plijena koji je tom prilikom stekao, jer meni je Bog obećao pobjedu nad njihovim snagama.”

Kad je Bog pokorio one koji su stigli i plijen se sabrao, stajao je jedan čovjek iz Ensara i reče: “O Poslaniče Božiji! Zaista, ti si nas poticao da se borimo protiv onih koji su došli. Rekao si: ‘Ko jednoga zarobi, njemu pripada iz narodnog plijena toliko i toliko; a ko jednoga ubije, njemu pripada toliko i toliko.’ Sada sam ubio dvojicu, što mogu dokazati, i jednoga sam zarobio – daj mi, dakle, ono što si obećao, o Poslaniče Božiji.” Potom on sjede a ustade Sa'd

⁹²⁸ Ništa On ne previđa.

⁹²⁹ Kao u Suri Merjem (19:64), potom dalje kao u Suri An'nam (6:38), potom Sura Isra'(17:12)

⁹³⁰ Misli se na putnika koji je na svome putu bez sredstava.

⁹³¹ Arab. as-sadaqat: kur'anski pojam za obavezna izdvajanja osim humsa. Kao što piše u hadisu, u sunitskom razumijevanju Kur'ana razumijeva se kao sinonim za zekat. Arab. az-zakah: znači doslovno prosvjećenost, ali također i uvećanje (povećanje blagoslova).

⁹³² Sura 9:60

ibn 'Ubbada⁹³³ i reče: “O Božiji poslaniče!” Tako nas je spriječilo ne kukavičluk pred neprijateljem niti odricanje od Onog svijeta i njegove nagrade, nego briga da bi ti idolopoklonici mogli napasti i povrijediti nas ako bismo zauzeli poziciju koja bi nas odvela od tebe. Ako im dozvoliš ono što oni od tebe zahtijevaju, ostali muslimani će se vratiti bez plijena.”

Potom je on sjeo. Ustade jedan od Ensarija i ponovi svoj zahtjev, kao i prvi put. Nakon toga je sjedio, i tako se ponovilo tri puta.

Tada Poslanik (s.) okrenu svoje lice od njih, na što Bog spusti objavu. “Oni te pitaju za ratni plijen (al-anfal)⁹³⁴, i On je rekao: “Ono što je Bog svome poslaniku udijelio (...)”,⁹³⁵ i još kaže: “(...) šta god da vi dobijete (...)”,⁹³⁶ a potom: “Reci: plijen (al-anfal) pripada Bogu i njegovom poslaniku!”⁹³⁷

Na ovaj način im je Bog oduzeo iz ruku i objasnio im da je to vlasništvo Božije i Njegovog poslanika: “Bojte se Boga i pomirite se jedni sa drugima – budite pokorni Bogu i Njegovom Poslaniku ako ste vjernici.”⁹³⁸

Kada je Božiji poslanik (s.) došao u Medinu, tada mu je Bog spustio objavu: “Znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kada su se sukobile dvije vojske.”⁹³⁹

Njegove riječi “pripada Bogu” treba se razumjeti kao kada čovjek kaže: “Pripada Bogu i tebi”, bez da Bog u tome ima udjela. Tako je Božiji poslanik plijen⁹⁴⁰ koji je njemu dat na raspolaganje podijelio na pet dijelova:

“Božiji dio on upotrebljava kako bi poticao Božiju stvar, a to nakon njega ostvaruju i njegovi nasljednici (odabranici za naslijeđe).

Drugi dio bio je namijenjen njegovoj rodbini iz plemena Beni 'Abdil-Mutalib.

Treći dio koristi se za muslimansku siročad, četvrti dio za potrebite, a peti dio za muslimanskog putnika koji nije trgovački putnik.

⁹³³ Sa'd ibn 'Ubbada: Ovaj prijatelj Poslanika (s.) spada u ensarije i pripada plemenu Hazredž. Bio je jedan od predvodnika (an-Nuqaba) u noći os al-'Aqaba, nositelj zastave ensarije u bitci na Bedru, dok je Zapovjednik Pravovjernih (1) nosio zastavu muhadžira (izbjeglica iz Meke). On je odbio dati prisegu Ebu Bekru, napustio je Medinu i nije se više vratio, dok nije ubijen kod Hawrana u Levantu za vrijeme Ebu Bekra ili Omera. Njegov sin Qais ibn Sa'd spada u prijatelje Zapovjednika Pravovjernih (1), kao i u prijatelje njegovog sina Hasana (2).

⁹³⁴ Sura 8:1, al-anfal – (ratni) plijen.

⁹³⁵ Sura 59:6

⁹³⁶ Sura 8:41

⁹³⁷ Sura 8:1

⁹³⁸ Sura 8:1

⁹³⁹ Sura 8:41

⁹⁴⁰ Arab.: al-ganima – plijen, profit, dobit

Tako je bilo na dan Bedra i tako se koristi dobit stečena sabljom.

Što se tiče nenasilno stečene dobiti, kada su izbjeglice (muhadžiri) došle u Medinu, dobile su polovinu ensarijskih kuća i njihovog imetka. Bilo ih je otprilike stotinu.

Kada je Božiji Poslanik (s.) ostvario pobjedu nad plemenima Beni Kuraiza i Beni an-Nadir, te preuzeo ono što je ostalo iza njih, rekao je Ensarijama: 'Ako želite, možete tražiti od izbjeglica (muhadžira) da izađu iz vaših domova i da vam se imovina vrati, a ova ostavština koju smo zatekli bit će podijeljena samo među njima. Ili neka ostane ovako kako jeste, pa ćete ovu ostavštinu podijeliti zajedno s njima.'

Tada Ensarije rekoše: 'Ipak, ovo što smo zaplijenili podijeli među njima, bez da mi imamo udjela u tome, i pusti ih da i dalje žive u našim kućama i neka zadrže našu imovinu koja im je dodijeljena!'" Tada je Bog spustio objavu: "Ono što je Bog svome poslaniku od plemena (Bani Kuraiza) kao plijen dodjelio zato – niste morali tjerati ni konje niti kamile"⁹⁴¹, jer ste sa njima bili u Medini, tako blizu da nije bilo potrebe za takvim postavljanjem. Potom je On rekao: "i siromašnim muhadžirima koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine svoje lišeni, koji žele da Allahovu milost i naklonost steknu, i Allaha i Poslanika Njegova pomognu – to su, zaista, pravi vjernici."⁹⁴²

Time je Bog ovu dobit udijelio iskrenim Kurejšijama koji su se iselili sa Poslanikom (s.). Ali su izuzeti drugi Arapi, koji su se iselili sa Božijim Poslanikom, jer je On rekao: "koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine lišeni"⁹⁴³ – Kurejšije su neke od njih lišili imovine, koji su iselili, dok Arapi to nisu uradili kod njihovih ljudi.

Potom je on hvalio iseljenike kojima je petina⁹⁴⁴ dodijeljena i sljedećim riječima ih oslobodio licemjerja, jer je On posvjedočio njihovu iskrenost prema Poslaniku (s.): "Ovo su iskreni"⁹⁴⁵ a ne neiskreni.

"Potom je On pohvalio pomoćnike (ensar) i spomenuo ono što su bezrezervno, iz ljubavi prema iseljenicima i spremnošću na žrtvovanje, preuzeli na sebe, ne tražeći ništa za vlastitu korist.

On ih je odlikovao na najljepši način riječima: 'I onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere je učinili prije njih; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim

⁹⁴¹ Sura 59:6

⁹⁴² Sura 59:8

⁹⁴³ Sura 59:8

⁹⁴⁴ Arab. al-hums: Odluka da se jedna petina sve dobiti izdvoji, u suštinskom smislu nije posebno šitsko shvatanje (Sura 8:41). Ipak, oni posjeduju, naspram ostalih muslimana, manje ograničeno shvatanje o pojmu profita (npr. ganima). Jedinstvo, historijski, sa strane šitskih učenjaka postoji samo o obavezama petine. Petina (al-hums ili al-humus) čini 20% i izdvaja se jednom godišnje za dobit koja je tokom godine bila kod vlasnika. Jedna polovina ove petine izdvaja se za potrebite iz potomstva Božijeg poslanika, a druga polovica u vjerske svrhe, ali također i za socijalne fondacije, ustanove i projekte. Petina je, isto kao zekat, vjerski porez i zato se na Božijem putu ni pod kojim uvjetima ne sakuplja nasiljem (Sura 9:103; Sura 2:274 i 276). Pored zekata, hums predstavlja važnu podršku raspodjeli bogatstava i izgradnji stabilnog i pravednog društva. Pored toga, izdvajanje je stalno doprinosilo održivosti i političkoj neovisnosti šitske duhovnosti. Detaljna pravila i propisi za ovo su izloženi u knjigama pravila i pravne jurisprudencije.

⁹⁴⁵ Sura 59:8

nikakvu tegobu zbog onoga što im se daje ne osjećaju, i više vole njih nego sebe, mada im je i samima potrebno. A oni koji se sačuvaju lakomosti – oni će, sigurno, uspjeti.”⁹⁴⁶

“Postojali su ljudi koji su se Poslaniku pridružili tek onda kada su muslimani zaplijenili njihovu imovinu, a njihova su srca još uvijek bila puna ogorčenosti prema njima.

Ali nakon što su se bolje upoznali s islamom, molili su za oprost zbog onoga što su ranije činili, jer su bili pridošlice, i zato što je Bog izvadilo iz njihovih prsa ogorčenost koju su gajili prema onima među njima koji su bili vjernici.

Zato ih je Bog posebno pohvalio riječima: ‘Oni koji poslije njih dolaze govore: Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla, i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv.’”⁹⁴⁷

Tako je Božiji Poslanik (s.) izbjeglim Kurejšijima određivao opskrbu prema vlastitim mjerilima, a pošto to udjeljivanje nije imalo veze s petinom (koja pripada Bogu i Njegovom Poslaniku), ono također nije bilo podijeljeno na jednake dijelove.

Pored iseljenika, Poslanik (s.) je dao samo dvojici od Ensarija nešto od onoga što je njemu pripadalo, a jedan od njih bio je Sahl ibn Hunaif⁹⁴⁸, a drugi se zvao Sammak ibn Haraša, kojeg su također nazivali Abu Dugana⁹⁴⁹, jer su bili u velikoj potrebi. Poslanik (s.) je zadržao ostavštinu Beni Kurejza i an-Nadir za sebe, ono po čemu nije skakao ni konj niti kamila: sedam ograđenih područja, a zato što konj niti kamile nisu hodili po Fedeku⁹⁵⁰ i njega je zadržao.

“A što se tiče Hajbera, on se nalazio tri dana hoda udaljen od Medine i bio je u posjedu Jevreja. Osvojen je nakon borbe, uz pomoć konja i deva, i tada ga je Poslanik (s.) podijelio u skladu s raspodjelom koja je bila uspostavljena na Bedru.

Bog Uzvišeni kaže: ‘Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah daruje Svome Poslaniku pripada Allahu, Poslaniku Njegovu, njegovim blišnjima, siročadi, siromasima i putnicima – da ne bi prelazio iz ruke u ruku bogataša vaših. Ono što vam On zabrani – ostavite! I bojte se Allaha, jer Allah, zaista, strašno kažnjava.’”⁹⁵¹

“Dakle, ovo je raspodjela onoga što je Bog učinio plijenom Svoga Poslanika (s.), zbog čega su bili ponuđeni konji i kamile.

I zaista je ‘Ali ibn Ebi Talib (1) rekao: ‘Mi smo svoj udio i nadalje zadržali u skladu s ajetima

⁹⁴⁶ Sura 59:9

⁹⁴⁷ Sura 59:10

⁹⁴⁸ Sahl ibn Hunaif ibn Wahib al-Ansari iz plemena Aws. Prijatelj Poslanika (s.), koji je uzeo učešće u velikoj bitci na Bedru i u svim drugim ratovima. Kasnije je također pripadao prijateljima Zapovjednika Pravovjernih (1) i borio se na Sifinu na njegovoj strani. Preselio je na onaj svijet u Kufi.

⁹⁴⁹ Abu Dugana Sammak ibn Haraša ibn Ludan al-Ansari al-Hazradži (iz plemena Hazredž). On se borio na Bedru i Uhudu i u ostalim ratovima pod vođstvom Prvog Imama (1).

⁹⁵⁰ Arab.: fadak – naziv za šumu palmi koju je Poslanik (s.) poklonio svojoj kćerki

⁹⁵¹ Sura 59:7

koji počinju poukom, a završavaju na način da se ne osjeća nelagoda, sve dok hums (petina) nije došao od Šuša i Džundi-Šabura⁹⁵² Omeru, kada sam ja sa muslimanima i 'Abbasom bio kod njega i Omer nam rekao: "Vama su preko petine toliko mnoga bogatstva nagomilana, koja ste uzeli u posjed, da ih danas više ne trebate, dok su muslimani u potrebi i siromašni. Zato pozajmite nama ono što vam u ovim dobrima pripada, dok Bog ne odluči prvo najbolje rješenje, koje je namijenjeno muslimanima."

Tada sam (1) odustao da mu odgovorim i da dalje na tome insistiram, kada je on ovaj zahtjev izložio, jer nisam bio siguran da možda neće odrediti o našem humsu ono što je već odredio, vezano za nešto što je važnije od ovog, čime mislim na naslijeđe našeg Poslanika – Bog blagoslovio njega i njegovu Porodicu, zbog čega smo ga uznemirili.

Ipak, Abbas mu je rekao: "Ne žudi za onim što pripada nama, o Omere! Jer nama je Bog to još jasnije osigurao, kada nam je On dodijelio pravo naslijeđivanja."

Tada Omer uzvрати: "Vi ste dostojniji da imate sažaljenje prema muslimanima!" nakon čega ga je uzeo svojom vlašću. Potom je on rekao: "Tako mi Boga, nikada vam neću priznati ono što je On položio u naše ruke!" Nakon toga nam (1) nije bilo dozvoljeno da to dobijemo nazad.

Potom je 'Ali (1) rekao: "Zaista, Bog je zabranio Božijem poslaniku (s.) da prihvati izdvojenu sadaku, a umjesto toga mu je dodijelio hums. On je uskratio izdvajanje samo svojoj porodici (s.), a dao ga je malima i velikima – bili oni muškarci ili žene, siromašnima, prisutnim kao i odsutnim od njih – jedna petina, samo iz razloga što su bliska rodbina njihovog Poslanika i što će to i ostati. Slavlje neka je Bog, koji ga (s.) je od nas i za nas učinio! Tako Božiji Poslanik (s.) nije dao nikome hums (petinu) osim nama i onima koji su s nama usko povezani i onima koji, na osnovu svoje lojalnosti prema nama, nama pripadaju. On je drugima udjeljivao nešto od svog sopstvenog udjela kako bi osnaživao međusobne veze."

Time sam (6) te upoznao sa onim što je Bog objasnio o izdvajanjima dobiti i o onima koji raspolažu njegovim stvarima, te prosvijetlio i dokazao. Tako je objavljeno i tako je radio Poslanik (s.). Ko za to riječ Božiju iskrivi ili zamijeni, nakon što je prihvatio i razumio, on se prema sebi ogriješio, a Bog će imati dokaz protiv njega. Mir neka je s tobom i Božija samilost i blagoslov neka su s tobom.

7. 12. Sufije i njihov stav prema sticanju imetka

Sufyan at-Tawri ušao je kod Ebu Abdullaha (6) i ugledao ga obučenog u lijepu bijelu odjeću, slično kao kožica na bjelancetu od jajeta. Tu se požalio: "Nije valjda to tvoja odjeća!"

Tada on (6) reče: "Saslušaj me, šta ću ti reći i pokušaj to shvatiti. Jer to je bolje za tebe i za tvoj ovaj i onaj svijet, ukoliko svoj život vodiš i okončaš u skladu sa Sunetom i istinom, umjesto da umreš kao oni koji su zalutali (mubtadi). Obavještavam te da je Božiji poslanik (s.) jedno vrijeme živio u velikom siromaštvu. Ali kada ovaj svijet nekome bude naklonjen,

⁹⁵² Šuš i Džundi-Šabur – dva grada perzijskog kraljevstva.

onda bogobojažni imaju više prava na to nego opaki, vjernici više prava od licemjera, i oni koji su pokorni Bogu više prava nego poricatelji. Dakle, šta te smeta u tome, o Tawri?! Tako mi Boga, i pored toga što vidiš na meni, nijedan dan ne prođe niti noć, otkako sam svijestan sebe, a da nisam uzeo u obzir pravo Božije na moj imetak, Njegovu volju i Njegovo zadovoljstvo.”

Potom su mu došli ljudi koji su posebno isticali svoje ustezanje i skromnost, i druge pozivali da ih slijede u preziru ovog svijeta, i koji su govorili: “Zaista, naš prijatelj nije mogao osporiti tvoje riječi, samo iz razloga što nije mogao da iznese nijedan dokaz.”

Tada im on (6) reče: “Onda vi izložite vaše dokaze!”

Oni uzvratiliše: “Naši dokazi potiču iz Knjige Božije.”

On reče (6): “Iznesite ih, jer oni imaju prioritet da se slijede!”

Tada oni rekoše: “Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, govori nam o jednoj grupi prijatelja Poslanika (s.), gdje On kaže: ‘I davali su drugima prednost, iako su i sami bili u potrebi.’”

Onaj ko od svoje sopstvene lakomosti ostane sačuvan, on će ono što žele dobiti⁹⁵³ – zato hvalite Boga. I On je rekao: “i hranu su – mada su je i sami željeli – davali siromahu i siročetu i sužnju⁹⁵⁴, to nam je dovoljno za dokaze.”

Potom reče neko od prisutnih: “Ali mi nismo vidjeli da se vi suzdržavate od ukusne i dobre hrane – nego ljudima propisujete da, kako bi vama udovoljili, trebaju da se odreknu svojih dobara!”

Tada reče Ebu Abdullah (6): “Pustite prazan govor. O ljudi, draže bi mi bilo da kažete: imate li znanje o dignutim i dokinutim ajetima iz Kur'ana?”⁹⁵⁵ i njegove jasne ajete razlikujete od onih koji su manje jasni⁹⁵⁶, na čemu su već neki drugu iz ove zajednice prije vas zakazali i zastranili.”

Tada oni priznaše: “Nešto o tome znamo, ali ne sve.”

Tada on (6) reče: “Upravo zbog toga zastranjujete. Isto to vrijedi i za predaje od Božijeg poslanika (s.). Ali što se tiče onih koje ste spomenuli, a koji se pominju u Knjizi Božijoj, oni koji pobožno postupaju – tako je bilo njima dozvoljeno i ispravno, jer im još nije bilo zabranjeno niti im je zato nagrada od Boga obećana. Ipak, kasnije je Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, naredio suprotno onome što su radili, i time prekršio njihove postupke. On, Uzvišeni i Veličanstveni, zabranio je iz Svoje milosti za vjernike i iz brige prema njima, da ne treba da nanose štetu sebi samima i onima o kojima se brinu, kao što su slabi, mala djeca, starci i krhki, koji ne podnose glad. Jer ako ja svoj hljeb udijelim kao milostinju, a nijedan više nemam za njih, tada oni gladuju i trpe nevolju.

⁹⁵³ Sura 59:9

⁹⁵⁴ Sura 76:8

⁹⁵⁵ Arab. an-nasih: derogirajući i arab. al-mansuh: derogirani. Ovaj navod opisuje prepisivanje starijih tekstova – još od prije objave – kojima se uzima isti primjer, pri čemu je prethodni pobrisan.

⁹⁵⁶ Arab. muhkam: jasno; misli se na ono što neznalici ne djeluje višeznačno ili nejasno. Naspram toga, al-mutašabih: višeznačno, također i nejasno, ono što je nejasno onome ko to ne poznaje.

Zato je Božiji Poslanik (s.) rekao: “Kada neko posjeduje pet suhih datula ili pet komada hljeba, ili komade zlata i srebra koje hoće da potroši, onda je najbolje što može da uradi da opskrbi svoje roditelje; potom drugo najbolje je ono što on za sebe i one koje izdržava izdvoji; potom treće najbolje ono što svojim bližnjim, svojoj braći i sestrama daje; potom četvrto najbolje ono što svojim siromašnim komšijama daje; nakon toga peto najbolje je ono što na putu Božijem udijeli, a što donosi i najmanju nagradu.”

Poslanik (s.) je rekao Ensariji, koji – kada je umro – pet ili šest robova oslobodi, bez da išta drugo posjeduje, iako je imao malu djecu: “Da ste mi informisali o njegovoj situaciji, tada ne bih dozvolio da se ukopa kod muslimana, jer on je ostavio malu djecu, koja su prepuštena drugima na milost i nemilost.”

Potom je on (6) rekao: “Moj otac mi je pričao da je Poslanik (s.) rekao: ‘Počni od onoga za čije izdržavanje si odgovoran, pa sve tako dalje do sljedećeg.’”

Knjiga koja opovrgava i zabranjuje ono u šta vi vjerujete – odredbe Boga, Uzvišenog i Mudrog, kaže: “I oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine.”⁹⁵⁷ Zar ne vidite da vas je, Milostivi i Uzvišeni Bog, ukorio za ono u šta – kako ja to vidim – vi pozivate, a one koji tako čine ukorio je kao rasipnike, kao što On na jednom mjestu kaže: “Zaista, On ne voli rasipnike.”⁹⁵⁸

Tako je On zabranio kako rasipništvo, tako i škrtost – već je naredio umjerenost. Dakle, onaj na koga se to odnosi ne treba sve što posjeduje udijeliti, pa potom Boga uzaludno zazivati za opskrbu, bez da bude uslišan. Kao što je Poslanik (s.) rekao: “Zaista, postoje neki iz moje zajednice čije dove ne bivaju uslišane: onaj ko moli protiv svojih roditelja, protiv dužnika koji je posudio bez svjedoka, protiv svoje žene, iako mu je Bog dao pravo razvoda; i dova onoga ko sjedi kući i žali se: ‘O moj Gospodaru, opskrbi me!’, bez da izađe iz kuće i pobrine se za ono što je neophodno. Pošto Bog kaže: ‘Moj robe! Nisam li ti utabani put pokazao, kako bi se na Zemlji kretao zdravim udovima i trudio, kako bi od Mene dobio oprost, Moje naredbe slijedio i kako ne bi padao na teret svojih srodnika? Kada hoću, opskrbit ću te, inače ću ti nametnuti nevolju koja te također kod Mene iskupljuje.’”

Molitva onoga koga je Bog obilno darovao – što je ovaj rasipništvom izgubio, pa potom moli: “O Gospodaru, opskrbi me!” – kojoj Bog odgovara: “Nisam li te već obilno opskrbio? Da si ekonomisao kako sam ti naredio i da nisi bio tako rasipan kako sam ti zabranio!” – uključuje i molitvu protiv krvnih srodnika.

Kasnije je Bog poučio Svoga Poslanika (s.) kako treba da udjeljuje. A to se dogodilo onda kada je on kod sebe imao samo jednu Uqiyya⁹⁵⁹ zlata. On je običavao da ne zanoći sve dok kod se ne posjeduje toliku količinu zlata, zbog čega je prakticirao da to udijeli kao milostinju čim bi posjedovao toliku količinu. Sljedećeg jutra događalo se da ne bi imao šta da udijeli

⁹⁵⁷ Sura 26:67

⁹⁵⁸ Sura 6:141

⁹⁵⁹ Arab. al-uqiya – jedna mjera težine; izvorno 7 mitqala ili 40 dirhema.

kada bi mu prišao prosjak moleći za milostinju. Kada ga je prosjak zbog toga izgrdio, on bi potonuo u zabrinutost, jer nije imao ništa više što bi mu mogao dati – jer je on (s.) bio milosrdan i saosjećajan – pri čemu je Bog Svoga Poslanika (s.) u ovoj stvari poučio ovim riječima: “Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu – da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao, kako ne bi bio ukoren i kako ne bi tako utučeno sjedio”⁹⁶⁰, čime je rekao, da te ljudi možda mole, ali da te neće opravdati ukoliko sve udijeliš što je kod tebe.

Ovo su hadisi Poslanika Božijeg (s.), koji su Knjigom potvrđeni, a oni koji slušaju Knjigu potvrđuju Knjigu.

Ebu Bekr je rekao pri svojoj smrti, kada ga je čovjek zamolio da napravi svoju oporuku:

“Oporučujem jednu petinu, a petina je uzvišena, jer je Božije zadovoljstvo u petini.” Tako je on oporučio jednu petinu, iako je Bog Uzvišeni Veličanstveni preporučio, u slučaju smrti, da se udjeli jedna trećina; da je znao da je trećina bolja za njega, tada bi on to i uradio.

Što se tiče obojice, Selmana i Ebu Zera, čiji su kvaliteti i uzdržanost bili poznati, na kojima je bilo Božije zadovoljstvo: Selman, neka je Božije zadovoljstvo s njim, običavao je, od onoga što mu je dato, najprvo nešto ostaviti za godišnju opskrbu, dok ne bi dočekaio slijedeću godinu. Tada je bio upitan: “O Ebu 'Abdillah, pri tvojoj ustezljivosti činiš tako, iako ne znaš hoćeš li danas ili sutra umrijeti?” Ali on bi odgovorio: “Šta se s vama dešava, zašto mi ne želite da dugo ostanem u životu, dok se vi pribojavate da ću otići pre rano?! Vi neznalice! Nefs muči jako svoga vlasnika kada ne posjeduje ništa na šta se može osloniti za održavanje života. Ukoliko je pak njegova životna opskrba izvjesna, tada se smiri.”

Što se tiče Ebu Zera, neka je Božije zadovoljstvo s njim, on je posjedovao nekoliko ženki kamila i nekoliko ovaca, koje je muzao i od kojih bi jednu zaklao kada bi njegova porodica osjetila apetit za mesom, kada bi mu neko došao u goste, ili kada bi prilikom donošenja vode, primijetio da je njegov komšija u potrebi, tada bi zaklao neku životinju, kao npr. ovcu, kako bi pokrio njihovu potrebu za mesom i isto podijelio među njima. On bi također za sebe uzeo samo onoliko koliko je drugima dao – ko je veći asketa od ove dvojice, dok je ipak Božiji poslanik (s.) to o njima obznanio.

Nijedan od njih dvojice na takav način nije se doveo u situaciju da ništa više ne posjeduje, dok vi od ljudi zahtijevate da svoj imetak i dobra odbace i tako same sebe i svoje porodice dovedu u nevolju.

Znajte, o ljudi, da sam zaista čuo mog oca (5), kako od svojih predaka, mir neka je na njih, prenosi da je Božiji poslanik (s.) jednoga dana rekao: “Nijednoj stvari se ne čudim toliko kao što se čudim vjerniku. Kada bi on na ovome svijetu bio iskidan noževima na komade, to bi bilo dobro za njega. A kada bi sve posjedovao što leži između kraja istoka i zapada Zemlje, to bi bilo dobro za njega – jer sve što Bog sa njim radi, dobro je za njega.”

O, da li znate, da li vam je ovo dovoljno što sam vam ispričao, ili trebam još da vam govorim? Zar ne znate da je Bog, Uzvišeno je Njegovo ime, naredio na početku vjernicima da jedan od njih mora da se upusti u borbu sa desetoricom, bez da od njih okrene svoje čelo – i da će svako onaj koji na taj dan pobjegne biti odveden u Džehenem? Ali nakon toga On je

⁹⁶⁰ Sura 17:29

promijenio njihovu situaciju iz milosti prema njima, zbog čega je jedan od njih morao da uđe u borbu samo sa dvojicom od njih – kao jedno olakšanje od Boga za vjernike, zbog čega je brojem dva muškarca zamijenio onih deset.

Ispričajte mi malo o sucima: da li bi bilo nepravedno od njih da jednome od vas nametne da snosite izdržavanje za njihove supruge, kada ovaj kaže da je on asketa i da ništa ne posjeduje? Ako vi vjerujete da je ovo nepravda, onda činite muslimanima nepravdu. Ali ako priznate da je opravdano, onda iznosite dokaz protiv samih sebe.

Ako hoćete da onaj ko je na samrti udijeli više od trećine onima koji su u potrebi, onda mi kažite: kada bi svi ljudi bili takvi, kako vi hoćete – dakle askete koji nemaju potrebu za imovinom i drugim posjedom – na koga bi onda palo iskupljenje za prekršenu zakletvu, zavjetno obećanje i milostinju iz obaveze zekata na kamile, malu stoku, krave i druge stvari, za zlato i srebro, hurme, suho grožđe i sve drugo na šta je zekat obavezan?

Kada bi bilo po vama, onda niko ne bi smio ništa od ovih dobara zadržati, nego bi svako morao sve, čak i onda kada je u nevolji, razdjeliti. Koliko li je to loše, šta vi pretpostavljate i ka čemu ljude u vašem neznanju, naspram Knjige Božije i Suneta Božijeg poslanika (s.) potičete, dok istovremeno hadisi Božijeg poslanika samo potvrđuju spuštenu Knjigu!

Na to vas je navelo vaše neznanje i vaše napuštanje posebnosti Kur'ana, kao i da obratite pažnju na razliku između uzdižućeg i dokinutog, kao i ono što je jasno u odnosu na ono što je manje jasno (višeznačno), kao i naređeno od zabranjenog.

Kako je Sulejman, sin Davudov, mir neka je sa njima obojicom, kada je od Boga zatražio bogatstvo koje je neuporedivo, koje niko neće posjedovati nakon njega, a Bog, Uzvišeno je Njegovo ime, također mu je to dao – nije li on govorio i djelovao u skladu sa istinom? Jer Bog nije njega (a.) niti ni nekog vjernika zbog toga korio, a nije ni Davuda (a.) prije njega, i pored njegovog bogatstva i veličine njegovog kraljevstva. Potom poslanik Jusuf (a.) reče kralju Egipta: "Postavi me da nadgledam skladišta u zemlji, jer ja sam pouzdan i sposoban čuvati i upravljati njima",⁹⁶¹ I došlo je do toga da je on upravljao kraljevim bogatstvima, uključujući i one dijelove koji graniče sa Jemenom, od kojih su primali zalihe jer su stanovnici patili od suše. On (a.) je govorio istinu i postupao po njoj, i mi ne poznajemo nikoga ko bi mu to prigovarao.

I Zukarnejn, Božiji rob i miljenik, kojeg je Bog volio, imao je od Boga olakšice i podareno mu je kraljevstvo cijele zemlje. I on je govorio istinu i djelovao po njoj, i ne nalazimo nikoga ko mu je to osporio.

Zato postupajte u skladu s božanskim odgojem, koji Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, predviđa za vjernika. Zadovoljite se Božijim naredbama i zabranama, ali odbacite ono što vam je sumnjivo i o čemu nemate znanje; to znanje prepustite njegovom Vlasniku. Tako ćete biti nagrađeni i oprošteno vam će biti kod Boga, Milosrdnog i Uzvišenog.

Težite znanju o onome što je zabilježeno u Kur'anu i onome što je u njemu dokinuto, razlikujte jasne i manje jasne (višeznačne) ajete, te ono što je Bog dozvolio od onoga što je zabranio.

⁹⁶¹ Sura 12:55

Zaista, ovo će vas približiti Bogu i odvratiti od besmisla – a besmisao prepustite drugima, jer ga ima dovoljno. Ipak, oni koji posjeduju znanje su samo manjina, a Bog kaže: “Mi uzvisujemo onoga koga Mi hoćemo, a nad svakim znalцем postoji još znaniji.”⁹⁶²

7.13 Njegov govor o stvaranju čovjeka i njegovom sastavu⁹⁶³

On (6) je rekao: “Spoznaja čovjeka samoga sebe zasnovana je na razumijevanju četiri pretpostavke (tab'a)⁹⁶⁴ i četiri oslonca (da'a'im)⁹⁶⁵ na četiri elementa (arkan)⁹⁶⁶. Tako da su njegove pretpostavke krv, žuč, vjetar i limfa. Ono na šta se oslanja jeste razum, a razumu pripada sposobnost poimanja⁹⁶⁷ i sposobnost pamćenja (...) a njegovi elementi su svjetlo, vatra, duh (vjetar)⁹⁶⁸ i voda. Njegova pojavna forma je jedna vrsta ilovače.⁹⁶⁹

Tako on gleda posredstvom svjetla, jede i pije pomoću vatre, razmnožava se i pokreće pomoću duha, te osjeća ukus jela pomoću vode – što čini njegovu pojavu.

Ukoliko bi njegov razum bio osnažen putem prosvjetljenja, onda je on učen, pouzdan, inteligentan, pametan i uviđavan, zbog čega također spoznaje na čemu je, odakle dolazi, zašto je ovdje i ka čemu teži, kroz javno svjedočenje Jedinstva Božijeg i priznavanjem pokornosti.

Njegova duša u njemu reaguje strastveno (zapaljivo) ili blago (hladno). Ukoliko se ponaša ljutito, onda je on divlji i nagle naravi: rasipa se, ubija, pljačka, ponekad je dobrog raspoloženja, raduje se, griješi, čini raskid braka i zavodi. Ali ako njegova duša djeluje hladno, tada on osjeća brigu i tugu, potišten je, umara se i zaboravan je.

⁹⁶² Sura 12:76

⁹⁶³ Mi ovaj tekst nismo izostavili, pošto je on u svom aktuelnom stanju jedan izvanredan primjer za predstavljanje važne oblasti intelektualne nadležnosti islamskih učenjaka. Jasnoća, koja je obilježje standardnog arapskog (fasaha) jezika, ovdje fali bolno; objašnjenja djeluju napeto i čovjek ne može da se odagna utisku da je Imam (6) ovo sve izrazio sa puno manje rečenica, daleko elegantnije. Ovaj tekst je – ono kako ga Harrani prezentuje – mudtarib, dakle klimav. Niti je upotrebljeni način izražavanja Imama (a.) u tekstu homogen. Očiti izostanci, kao takvi, tamo nisu obilježeni i postoji potreba za rekonstrukcijskim poduhvatima, koji se čitaocu kao prvi nameću, jedan znanstveni rad na izvorima za objašnjenje uzroka. Isto tako, tekst u predstavljenoj formi daje dovoljan izvještaj o nedostatku razuma na kraju ovozemaljskog života. Za olakšanje razumijevanja, mi smo pretpostavke i ono što pretpostavljamo da je izostavljeno od strane prevodioca naglasili u zagradama. Tekst samo prividno počinje sa pojmovima tradicionalne medicine toga vremena.

⁹⁶⁴ Arab. tab'a – mogućnost, biće, pretpostavka; određena priroda stvari, svejedno da li čovjek, životinja, biljka, ili stvari kao što su kamen, zemlja i nebo.

⁹⁶⁵ Arab. da'a'im – osnaženje, pojačanje, oslonac (po opisu zasnovano na razumu, poimanju, pamćenju).

⁹⁶⁶ Arab.:arkan – osnova, sadržavalac, stub, oslonac, temelj; esencija; elementi.

⁹⁶⁷ Arab. al-fahm – razumijevanje; ovdje se misli kao pamet i oštromnost, dakle jedan visok stupanj razumijevanja. Stupnjevito uviđanje i shvatanje nečega. Svaki temperament ima svoj sopstveni razum. U jednoj predaji kaže se: “Iz razuma proizlazi pamet, razumijevanje (uviđavnost), čuvanje i znanje.”

⁹⁶⁸ Duh i vjetar pripadaju istom korijenu, a kako kaže predaja od Imama Džafer as-Sadiqa (6) duh i vjetar su suštinski u srodstvu.

⁹⁶⁹ Arab.:tin – vlažna zemlja

Ovo su simptomi koji mogu prouzrokovati bolesti. To ne počinje drugačije osim kroz griješenje – primjerice, uzimanje hrane u neprimjereno vrijeme, što prouzrokuje bolove i razne muke.

Kasnije on (a.) kaže još: “Posredstvom vatre jede, pije i trguje čovjek, čuje i miriše pomoću zraka, osjeća ukus hrane i pića preko vode i pokreće se pomoću duha⁹⁷⁰, jer kada u stomaku ne bi postojala vrućina, u svojoj unutrašnjosti ne bi mogao da svari hranu i piće, a kada ne bi bilo vjetrova⁹⁷¹, tada se vatra iz stomaka ne bi mogla osloboditi i teret ne bi mogao da napusti njegov stomak. A kada ne bi bilo duha, onda on ne bi mogao niti da se pokreće, a kada ne bi bilo hladnoće vode, tada bi ga vatra u stomaku ispekla, a kada ne bi bilo svjetlosti, onda ne bi mogao niti da gleda niti da shvata.

Ipak, ton formira njegovu pojavu. Skelet je u njegovom tijelu ukorijenjen kao što je drvo ukorijenjeno u zemlju; kosa nastanjuje njegovo tijelo kao što biljke nastanjuju zemlju, a nervi se u njegovom tijelu nalaze kao što se kora nalazi na drvetu.⁹⁷²

Krv nastanjuje njegovo tijelo kao što voda nastanjuje Zemlju, a Zemlja ne može opstati bez vode, kao što tijelo čovjeka ne može opstati bez krvi. Iz koštane srži nastaje masnoća u krvi i njena pjena.

Nadalje, čovjek je stvoren iz jedne ovosvjetske i onosvjetske komponente (ša'n). Kada Bog ovo dvoje udruži, odvija se život na Zemlji, zbog čega je čovjek sa Neba spušten na Zemlju. Kad Bog ovo dvoje razdvoji, nastupa smrt i onosvjetsko djelo vraća se nazad u nebo, jer život se vodi na Zemlji, a smrt na Neba.

To je zbog toga što On rastavlja duh i tijelo jedno od drugog, čime duh i svjetlo vraćaju se izvornom određenju, a tijelo biva ostavljeno, jer je ono ovosvjetski sastojak. Tijelo propada na onom svijetu, jer vjetar čini da voda ispari, ilovača se isuši i zato propada u prašini, razgrađujući se i vraćajući svome izvornom stanju.

Duh se pokreće pomoću duše (nafs), a duša pomoću vjetra. To je ono što dolazi iz duše vjernika, kroz razumom podržano svjetlo, dok duša poricatelja nastaje kroz vatrom osnaženo zlo. Tako jedan utjelovljuje vatru, a drugi svjetlo. Smrt je Božija milost za vjernika, a kazna za poricatelja.

Božije kažnjavanje ljudi je od dvije vrste: jedna pogađa njegovu dušu, a druga označava uzajamno tlačenje. Pri tome je kazna koja pogađa duh bolest i siromaštvo, dok uzajamno tlačenje označava osvetu u skladu sa riječima Boga Uzvišenog i Veličanstvenog: „Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugim zbog onoga što su zaradili.”⁹⁷³

⁹⁷⁰ Arab.:ar-ruh – duh

⁹⁷¹ Arab. ar-rih: vjetar, zrak koji se pokreće. Također je duh (ar-ruh) u daljim izvedenicama (al-ištiqāq al-kabir) priključen na okolnost kretanja.

⁹⁷² Žilni sistem koji protiče kroz koru drveta. Ukoliko se ovo izbuši, drvo reaguje smolom i feromonima, kako se zna odnedavno.

⁹⁷³ Sura 6:129

Dakle, što se tiče grijeha duše, njihova odmazda ogleda se u bolesti i siromaštvu, dok je vladanje (međusobno tlačenje i potčinjavanje) Božija odmazda – sve ovo predstavlja kaznu za vjernike i patnju na ovom svijetu.

Ipak, za poricatelje odmazda počinje već na ovom svijetu, a na onom svijetu dolazi dodatno i teška kazna. Sve to biva samo grijesima prouzrokovano. Grijeh je baziran na pohlepi (šahwa). Ona je kod vjernika pogreška i nepažnja ili on biva ka njoj prinuđen.

Ali što se tiče nevjernika, njihova djela obuhvataju namjeru, poricanje, prijestup i ogorčenost, kao što Bog Uzvišeni i Veličanstveni kaže u Svojoj Knjizi:

“Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata; ali vi oprostite i preko toga pređite dok Allah Svoju odluku ne donese. Allah, zaista, sve može.”⁹⁷⁴

7.14 Mudrosti Imama as-Sadiqa

“Onaj ko nema koristi od svoga razuma, ne vrijedi ništa. Ali onaj ko ne posjeduje znanje, također od razuma ne može imati prave koristi.

Onaj ko razumijeva, doseže ubrzano čast, a onaj ko je uviđavan, doseže uspjeh. Znanje je zaštita, iskrenost je moć, neznanje je sramota, razumijevanje čini sjajnim i odličnim, velikodušnost pruža uspjeh, a lijepo ponašanje doprinosi prijateljstvu.

Onaj ko poznaje svoje vrijeme, njega ne spopada sumnja. Mudrost je kao izvor svjetlosti za pretpostavke i nagađanja. Bog je prijatelj onoga ko Ga poznaje, a neprijatelj onoga ko Ga vara.

Onaj ko je razuman, on oprašta, dok neznalica gaji ljutnju. Budi blag ako želiš da budeš poštovan, ali ukoliko želiš da budeš prezren, onda budi grub. Onaj ko je od plemićkog porijekla, ima meko srce. Onaj ko je grub, tvrdog je srca.

Onaj ko nešto propusti, zapada u poteškoće, a onaj ko se boji ishoda određene stvari, uvjeri se u ono o čemu nije bio obaviješten. Ko se bez znanja u nešto upusti, izlaže samog sebe opasnosti.

Jer onaj ko ne zna, nije razumio. A onaj ko ne razumije, biva oštećen. A onaj ko je oštećen, njega se ne poštuje. Onaj koga se ne poštuje, biva odsječen. Onaj koga se odsječe, biva osramoćen. A takva osoba zaslužuje sažaljenje.

Ako si u stanju da ostaneš nepoznat, onda uradi tako. Ništa ti ne smeta ukoliko te ljudi ne hvale i ne slave, kao što ti također ništa ne treba da smeta ukoliko te kude – sve dok te Bog

⁹⁷⁴ Sura 2:109

hvali.” Zaista, Vođa pravovjernih (1) je rekao: “Samo dvojici život donosi dobro: onome ko danju više iskazuje dobrotu, i onome ko svoje vještine⁹⁷⁵ usmjeri prema iskupljenju.”⁹⁷⁶ Ako si u stanju da ne napuštaš svoju kuću, onda učini tako. A kada je napustiš, onda se uzdrži od ogovaranja, ne izgovaraj laži, bez ogorčenosti, bez licemjerja⁹⁷⁷ i pretvaranja (tasannu) i bez podilaženja.

Monaška ćelija⁹⁷⁸ muslimana je njegova kuća (bait), u kojoj on samog sebe, svoj pogled, svoj jezik, svoj spolni organ ograničava.

“Zaista, ko u svome srcu spozna milost Božiju, on je kod Boga utoliko zaslužniji, prije nego se njegove usne pomjere da Mu se zahvale.”

Potom je on (6) rekao: “Koliko ima onih koji su Božijom milošću očarani? A koliko onih koji su Božijom zaštitom zavedeni? I koliko ima onih koji su kroz ljudske pohvale zapali u iskušenje?

Zaista, ja se nadam spasenju onih iz ove zajednice koji priznaju naše pravo, izuzev ovih troje: onih koji prijateljuju s nasilnim vladarima, onoga koga su strasti savladale i otvorenog, javnog (besramnog) bogohulnika.

Ipak, ljubav je bolja nego strah. A tako mi Boga: Bog ne voli onoga ko voli ovaj svijet i onoga ko vjeruje drugima osim nama. A onaj ko priznaje naše pravo i nas voli, on uistinu voli Boga. Radije budi onaj ko slijedi, a ne onaj ko predvodi.

Božiji Poslanik (s.) je rekao: “Strah lijepi jezik.”⁹⁷⁹

7.15 186 Kratkih izjava Imama as-Sadiqa

On (6) je rekao:

1. “Ko se primjereno ophodi prema ljudima, njegov se autoritet priznaje kao sudija prema drugima.”
2. “U vremenima smutnje, kada preovladava zlo među većinom savremenika, svakome vjerovati jeste slabost kao karakterni osobina.”
3. “Kada nevolja slijedi nevolju, tada očekuj izbjavljenje od toga.”
4. “Ako želiš da znaš koliko je iskreno ono što tvoj brat iskazuje, onda ga razljuti. Ukoliko se njegovo prijateljstvo i pored toga prema tebi zadrži, onda je on tvoj brat – inače nije.”
5. “Ne prihvataj nikoga za prijatelja prije nego što si ga tri puta razljutio!”

⁹⁷⁵ Arab.:al-maniyya – smrt, vještina, izbor

⁹⁷⁶ Arab. at-tauba – iskupljenje ili okretanje prema Bogu i odvratanje od grijeha. Ona je, po Zapovjedniku Pravovjernih (1), zasnovana na pokajanju u srcu, u moljenju za oprost, djelu udova i čvrstoj odluci da se ne povrati u činjenje grijeha.

⁹⁷⁷ Arab. ar-riya’: pretvaranje, očekivanje uvažavanja od drugih, neiskreno djelo, razmetajući se ili hvaleći se, traženje nečijeg drugog zadovoljstva osim Božijeg. Sura 4:124; Sura 2:264.

⁹⁷⁸ Arab.:as-sawma'a – monaška ćelija

⁹⁷⁹ Doslovno onaj ko se boji, njemu se jezik zalijepi.

6. "Ne vjeruj svome bratu potpuno, jer propadanje povjerenja ne može se više povratiti."
7. "Predanost (islam) je jedan stupanj, a vjerovanje je jedan stupanj iznad predanosti. Sigurno uvjerenje je jedan stupanj iznad vjerovanja. A ljudima nije dato ničega manje od sigurnog uvjerenja."
8. "Lakše je pomjeriti planine nego pomjeriti srca."
9. "U srcu je smješteno vjerovanje (iman), a uvjerenje (yaqin) zasnovano je na inspiraciji."
10. "Ovosvjetski užici vode ka dubokoj zabrinutosti, a odricanje od ovog svijeta opušta srce i tijelo."
11. (...)
12. Dvojici ljudi koji su se pred njim svađali rekao je: "Zaista, onaj ko je u nepravdi neće postići ništa dobro, a onaj ko drugome učini nešto loše neka se ne čudi ako mu se dogodi nešto loše."
13. "Održavanje uzajamnih veza s braćom i sestrama zasnovano je na posjeti, ukoliko je čovjek prisutan, i na korespondenciji, ukoliko je čovjek odsutan."
14. "Vjernikovo blagostanje ovisi o tri stvari: razmatranju vjerskih pitanja, dobroj opskrbi i ispoljavanju strpljivosti u vremenu nesreće."
15. "Vjernika ne savladavaju ni spolni nagoni niti sramotna proždrljivost."
16. "Dvadesetogodišnja povezanost (prijateljstvo) stvara rodbinstvo."
17. "Susretljivost je prikladna samo prema onome ko je pristojan ili ima vjeru – ipak, kako je malo onih koji su zahvalni na dobročinstvu!"
18. "Savjet se nalaže samo vjerniku koji ga prihvata, koji naređuje ispravno i zabranjuje pogrešno, ili također neznanici – kako bi učio; ali ne onima koji posjeduju moć i bič i sablju."
19. "Samo onaj ko naređuje dobro i zabranjuje ono što je loše treba da ispunjava tri uslova: da je obaviješten i o dozvoljenom i o zabranjenom, da bude pravedan u naređivanju i zabranjivanju, i da pokaže uviđavnost pri izricanju naredbe ili zabrane."
20. "Onaj ko provocira nekog vladara i time se požali na nemilost s kojom se suoči, od Boga neće dobiti ni nagradu ni postojanost."
21. "Zaista je Bog ukazao jednom narodu darove, a oni su na tim darovima bili nezahvalni, zbog čega su nastradali. Druge je iskušao nesrećom, pri čemu su se pokazali strpljivima, pa im je milost ukazao."
22. "Dobro međusobno ophođenje i prijateljski suživot odgovaraju potpunosti, od čega su dvije trećine pamet, a jedna trećina velikodušno previđanje nedostataka."
23. "Kako je ružna osveta nad onim ko je u teškoj nevolji."
24. Na pitanje: "Šta je pristojnost?", rekao je: "Da te Bog ne zatekne pri onome što je zabranjeno, i da te ne nađe odsutnog kod onoga što ti je naredio."
25. "Budi zahvalan onome ko je dobar prema tebi i dobar prema onome ko je tebi zahvalan. Postojanost dobrih djela zasnovana je na zahvalnosti, a njihovo propadanje na nezahvalnosti, jer zahvalnost uvećava dobra i čuva od siromaštva."
26. "Bolje je odreći se nečega nego to tražiti od nedostojne osobe. A gore od same nesreće jeste pogrešno postupanje pri tome."

27. Jedan ga je čovjek zamolio da mu ukratko objasni u čemu leži dobro za ovaj i onaj svijet, pa je rekao: "Nemoj lagati."
28. Bio (6) je upitan Šta je rječitost?⁹⁸⁰ Tada je on (6) odgovorio: "Ko nešto spozna, ne gubi puno riječi o tome: on samo zbog toga biva nazivan rječitim⁹⁸¹, zato što on svoju potrebu postiže na najjednostavniji način."
29. "Noću su dugovi teret (grami), a danju sramota."
30. "Ako su tvoje ovosvjetske stvari u redu, onda budi sumnjičav prema svojim vjerskim obavezama."
31. "Budite pristojni prema svojim roditeljima, kako bi vaša djeca bila pristojna prema vama. Budite kreposni prema tuđim ženama, kako bi vaše žene ostale kreposne."
32. "Ko povjeri nešto nekome ko nije dostojan povjerenja, za njega ni Bog neće preuzeti odgovornost."
33. On (6) je rekao Humran ibn A'yan-u⁹⁸²: "O Humrane! Pogledaj one kojima je lošije nego tebi, a ne na one koji su iznad tebe. To, naime, uzrokuje da budeš zadovoljan onim što je Bog tebi udijelio i osigurava da dobiješ više od Boga Uzvišenog. Znaj da je malo postojano djelo sa uvjerenjem⁹⁸³ vrijednije kod Boga i vrijedi više nego mnogo djela bez uvjerenja. Znaj da nijedna pobožnost⁹⁸⁴ nije korisnija nego udaljavanje od onoga što je Bog zabranio, i da napusti ono što bi moglo da nanese nevolju vjernicima niti da govori o njima loše. I ne postoji ugodniji život osim kroz pristojnost. Nijedno bogatstvo nije korisnije od toga da se zadovoljiš onim što ti je dovoljno. Nijedno neznanje nije štetnije kao samodopadnost."
34. "Stid ima dvije strane: jedna stidljivost je slabost, a druga je sposobnost, predanost i vjerovanje."
35. "Napuštanje svoga prava jednako je poniženju. Zaista, čovjek bi zbog toga mogao biti prinuđen da laže."
36. "Kada neko iz zajednice nazove selam, ostali su oslobođeni od te obaveze. A kada neko od poselamljenih uzvrat, time je oslobodio i druge da uzvrate selam."
37. "Nazivanje selama je stvar slobodne volje, ali uzvraćanje selama je obaveza."
38. "Onome ko počne da govori prije nego što nazove selam, niste obavezni odgovoriti."
39. "Potpuni pozdrav među prisutnima jeste pružanje ruke, a među onima koji putuju – zagrljaj."

⁹⁸⁰ Arab.:al-balaga – rječitost, elokventnost

⁹⁸¹ Arab.:balig – dosezanje (uspješan u svome govoru, u arapskom ovdje imamo igru riječi).

⁹⁸² Humran ibn A'yan aš-Šaibani iz Kufe (al-Kufi) bivao je nazivan i kao Abu al-Hasan, što znači Abu Hamza. On spada u sljedbenike Imama al-Baqira i as-Sadiqa. Već je susreo Imama 'Ali ibn al-Husejna i spadao je u nosioce Kur'ana, kojeg je al-Baqir (5) poučavao.

⁹⁸³ Arab. al-yaqin – uvjerenje, suprotno od sumnjičenja (šakk), dok znanje ('ilm) stoji nasuprot neznanju (džahl). Dakle, sigurno uvjerenje nadilazi sve što je sumnjivo, ali ostaje i dalje gradirano i ima više stupnjeva, zbog čega Kur'an govori o 'ilm al-yaqin (znanje sa uvjerenjem), 'ain al-yaqin (konkretno uvjerenje) i haqq al-yaqin (sigurno/istinsko uvjerenje).

⁹⁸⁴ Arab. al-wara' – uzdržanost; bogobojazna u vjeri Božijoj (fi dini-llah), živeći u strahu od Boga; u slučajevima dvoumljenja čovjek se odriče; strogo odricanje, izbjegavanje sumnjivog.

40. "Pružajte ruke jedni drugima, jer to otklanja ogorčenost i ljutnju."
41. "Čuvaj se Boga, čak i ako je to malo, i neka između tebe i Njega bude zastor, pa makar bio i tanak."
42. "Ko može da se savlada onda kada je ljutit, pun nade, uplašen ili zadivljen, njegovo tijelo Bog je zabranio džehenemskoj vatri."
43. "Blagostanje je jedna prefinjena milost: ukoliko je prisutno, čovjek je zaboravi; ali kada nestane, tada je se sjeća."
44. "Božije davanje jeste blagostanje u vremenima dobrohotnosti, a u vremenima nedaće ono je prosvjetljenje."
45. "Koliko neočekivanih milosti Bog ukazuje svome robu, i koliko poželjnih stvari nisu toliko dobre kao neočekivane! Ipak, mnogi idu svome kraju, a pri tome se udaljavaju od onoga što im je bilo namijenjeno."
46. "Nestrpljiv je onaj ko u svakoj nesreći ne iskaže strpljivost, ko se ne zahvaljuje na svakoj milosti i ne pripremi za svaku poteškoću. Budi postojan u svakoj nesreći i svakoj katastrofi, bilo da se radi o djeci ili imetku, jer zaista, Bog samo uzima Svoju imovinu i Svoja davanja nazad, kako bi kroz to iskušao tvoju zahvalnost i strpljivost (sabr)."
47. "Nijedna stvar nije bez definicije (hadd)!"
Čovjek upita: "Šta definiše sigurno uvjerenje?"
On (6) reče: "Da se ničega ne bojiš."
48. "Vjernik posjeduje osam kvaliteta: čvrstinu u potresnim vremenima, strpljivost u nesreći, zahvalnost u blagostanju, zadovoljstvo s onim što mu Bog daje kao neophodnu opskrbu; ne čini nepravdu svojim neprijateljima, niti opterećuje svoje prijatelje; opterećuje svoje tijelo, ali ne opterećuje druge."
49. "Uistinu, znanje⁹⁸⁵ je prijatelj⁹⁸⁶ vjernika, uviđavnost⁹⁸⁷ njegov pomagač, postojanost⁹⁸⁸ je upravitelj njegovih snaga, blagost⁹⁸⁹ njegov brat a nježnost njegov otac."
50. Ebu 'Ubaida reče: "Moli Boga da on moju opskrbu ne učini ovisnom o rukama drugih ljudi." Tada on (6) odgovori: "Ali Bog se opire da ljudima spušta opskrbu drugačije nego jednim preko drugih. Zato je bolje da moliš Boga da ti on tvoju opskrbu podari preko ruku dobrih stvorenja, jer to vodi ka blaženstvu – a ne preko ruku onih koji su zli, jer to bi bila nesreća."
51. "Ko nesvjesno djeluje je kao onaj ko se kreće u pogrešnom pravcu. Što brže odlazi utoliko dalje se udaljava od cilja."

⁹⁸⁵ Arab. al-'ilm – znanje, ali i nauka; poznavanje i razumijevanje. Tako stoji 'ilm (znanje) naspram džahlu (neznanje, nepoznavanje) i izražava shvatanje nečega preko stvarnosti te datosti.

⁹⁸⁶ Arab.: al-halil – blizak i pouzdan prijatelj.

⁹⁸⁷ Arab. al-hilm – znači provođenje samoprijekora naspram neznanja, bez da se pri tome izlaže poniženju; kontrolirano samosvladavanje.

⁹⁸⁸ Arab. as-sabr – postojanost; misli se na držanje podalje od svih opterećenja i biti postojan u pokornosti prema Božijim zapovjedima.

⁹⁸⁹ Arab. ar-rifq: blagost ili saosjećajnost (stalna dobrota) – misli se na pristupanje stvarima skromnom blagošću.

52. "Bojte se Boga onako kako ga se zaista treba bojati!⁹⁹⁰ Njemu biti pokoran i nikada mu se ne protiviti, sjećajući Ga se i nikada Ga ne zaboraviti i biti Mu zahvalan a nikada nezahvalan."
53. "Onaj ko poznaje Boga, on Ga se i boji. Ali onaj ko Ga se boji, ne biva zaveden ovim svijetom."
54. "Boji se samo onaj ko od straha ne ispušta riječ iz usta."
55. Bilo mu je rečeno: "Postoje ljudi koji griješe i govore da ima nade za nas. Ovakvog stava se drže sve do smrti." Tada je odgovorio: "To su ljudi koji se upuštaju u lažna nadanja. Laž je ono što oni kažu, jer nadati se može samo onaj ko je učinio nešto za ono čemu se nada. A čovjek bježi od onoga čega se boji."
56. "Uistinu, mi volimo onoga ko je pametan, učen, razuman, stručan, nježan, umjeren, strpljiv, iskren i odan. Bog je poslanika (a.) odlikovao visokim karakternim osobinama. Ko posjeduje neke od njih, neka se zahvali Bogu na tome, a ko ne posjeduje ništa od toga, neka moli Boga za to." Bio je upitan: "A koje su to?"
- "Ono što smo spomenuli obuhvata sve vrline koje vode ka vjerovanju i dobrom ophođenju prema ljudima, kao i strpljivost u nedaćama." Strah, zadovoljstvo onim što mu je dato, strpljivost, zahvalnost, nježnost, stid⁹⁹¹, velikodušnost⁹⁹², odvažnost (hrabrost), revnost, iskrenost u govoru, pobožnost⁹⁹³, pouzdanost u vraćanju onoga što mu je povjereno, uvjerenje, lijepo ponašanje i pristojnost."
57. "Jedan od čvrstih vjerskih principa zasnovan je u tome: voljeti i prezirati u ime Boga, i u ime Boga davati i zadržavati."
58. "Kada neko umre, ne prati ga više od tri stvari: milostinja koju je Bog za vrijeme života pokrenuo, što će mu još nakon smrti dobro doći; ispravna praksa koju su drugi preuzeli; i pravedno dijete koje moli za njega."
59. "Uistinu, laž poništava vjersko obredno pranje (abdest) kada onaj ko je počinio prethodno uzme abdest sa namjerom da obavi namaz, a također prekida i post." Tada mu je rečeno: "Ali mi ipak lažemo." On je odgovorio: "Ne, nepromišljen govor, nego negiranje Boga, Njegovog Poslanika i Imama, Bog ih blagoslovio, i njihovu porodicu." Potom je rekao: "Uistinu, post se ne odnosi samo na hranu i piće." Rekla je Merjem, mir neka je sa njom: "Uistinu, ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću pričati."⁹⁹⁴ Misli se na šutnju. Zato čuvajte svoje jezike, oborite svoje poglede, ne zavidite jedni drugima, i također ne svađajte se, jer ljubomora jede vjeru kao što vatra guta drvo."

⁹⁹⁰ Sura 3:102

⁹⁹¹ Arab. al-haya' – stid; zaštita i zatvorenost duše prema ružnim i lošim djelima te napuštanje ovih stvari zbog ovakvog stava duše.

⁹⁹² Arab. as-saha' – darežljivost i dobrota (al-džud) te velikodušnost (al-karam). Ovo opisuje jedno stanje između rasipništva i škrtosti.

⁹⁹³ Arab.:birr – dobro djelo, ljubazno ponašanje, pobožnost, dobročinstvo, vrlina.

⁹⁹⁴ Sura 19:26

60. "Kada neko tvrdi o Bogu nešto što je kod Boga nepoznato – tada se zatrese Božije prijestolje."⁹⁹⁵
61. "Bog zna da je za vjernika grijeh bolji od samoljublja. Jer kada ne bi bilo tako, tada Bog vjernika nikada ne bi iskušao preko grijeha."
62. "Ko se loše ponaša, muči samoga sebe."
63. "Dozvoljeno je ono što je rečeno, a ništa nije bolje od dozvoljenog osim nagrade za isto. Dozvoljeno je Božiji dar Njegovom robu. Svako ko sa ljudima želi da se ophodi pravedno, i ne čini to zaista. Svako ko teži ka tome, ne uspijeva u tome. Svakome ko bi to mogao da uspije, nije omogućeno. Samo kada Bog robu ukaže priliku (uslugu), tada On spoji u njemu težnju ka ispravnom sa imetkom i sredstvima da se to sprovede i u djelo. I tako se ispuni blaženstvom i čašću onaj ko je za tim tragao i onaj kome se to dogodilo."
64. "Ništa ne uvećava ono čemu se teži kao zahvalnost i ništa ne umanjuje ono što čovjek prezire kao strpljenje."
65. "Iblis ne posjeduje opasnije oružje od žena⁹⁹⁶ i srdžbe. Ovaj svijet je tamnica za vjernika; strpljivost je njegova tvrđava, a Dženet njegov rodni zavičaj. Ovaj svijet je, pak, dženet za poricatelja, grob mu je tamnica, a vatra njegovo stanište."
66. "Bog nije stvorio ništa što je po uvjerenju nedvosmislenije, a po izgledu sličnije čistoj sumnji – od smrti."
67. "Kada vidite na nekome tragove gledanja u tuđe grijehe, a pri tome zanemaruje vlastite, znajte da je on prevaren."
68. "Onome ko je zahvalan na hrani, pripada nagrada kao i onome ko je ustrajan u postu. A onome ko je zahvalan na zdravlju, pripada nagrada kao i onome ko je strpljiv u bolesti."
69. "Ko ne zna pouzdano, ne smatraj ga svetim; ko nije prijemčiv, nije vrijedan pažnje; a ko je nestrpljiv, nije potpun. Onaj ko se ne boji učenih, već ih kudi i ocrnjuje, neka ne očekuje ništa dobro – ni na ovom, ni na onom svijetu. Razuman čovjek treba da bude iskren, kako bi mu se vjerovalo, i zahvalan, ako želi da mu se milost umnoži. "Ne vjeruj izdajniku nakon što si ga doživio, ali ne sumnjaj u onoga kome vjeruješ."
70. Neko ga je upitao: "Ko je najčasniji među stvorenjima?" On (6) odgovori: "Onaj ko se Boga najviše sjeća i najviše Ga se boji." Ja upitah: "A koga Bog od stvorenja najviše prezire?" On (6) kaza: "Onoga ko Boga okrivljuje." Ja upitah: "Zar neko optužuje Boga?" On (6) reče: "Da. Onaj ko Boga pita za dozvolu (istiharu), a ne dopadne mu se odgovor, pa postane mrzovoljan i okrivljuje Boga." Ja upitah: "Još neko?" On (6) reče: "Onaj ko se žali na Boga." Ja upitah: "Zar se neko žali na Boga?" On (6) pojasni: "Onaj ko se žali više nego što ga je zadesilo." Ja upitah: "I ko još?" On (6) reče: "Onaj koji, kada mu se dadne, ne zahvaljuje, i onaj koji ne pokazuje strpljenje u nesreći." Ja upitah: "Ko je kod Boga najpoštovaniji među stvorenjima?" On (6) kaza: "Onaj koji je zahvalan kada mu se dadne i koji je strpljiv u nesrećama."

⁹⁹⁵ U Al-Kafiju se prenosi : "Kada neko kaže, da Bog bolje zna, kako bi jasno pitanje ignorisao, tada se zatrese Božije prijestolje."

⁹⁹⁶ Misli se na nedozvoljena iskušenja.

71. "Lijen čovjek nema prijatelja, a onaj ko ne želi blagostanje drugome, nikada neće postati bogat. Ipak, često razmišljanje o mudrosti razvija uvid."
72. "Biti bogobožan dovoljno je da bi bio učen, a biti uobražen dovoljno je da bi bio neznalica."
73. "Najbolje robovanje Bogu jeste – upoznavati Ga i u Njegovo ime biti skroman."
74. "Učen čovjek nadmašuje hiljadu onih koji obavljaju ibadet, hiljadu asketa i hiljadu onih koji se trude."
75. "Na sve postoji izdvajanje (zekat), a zekat na znanje ogleda se u tome da poučavaš one koji su toga vrijedni."
76. "Postoje četiri vrste sudija (kadi): trojica su u vatri, a samo jedan u Dženetu.
Ko presudi nepravedno i zna da je to nepravedno – taj je u Džehenemu.
Ko presudi pravedno, ali ne zna – i on je u Džehenemu.
Samo onaj ko pravedno presuđuje i to zna, ide u Dženet."
77. "Onaj ko svoj pogled obara pred zabranjenim, svoj jezik čuva od onoga što je grijeshno i odbija da se ponaša nepravedno, taj se može smatrati pravednim."⁹⁹⁷
78. "Za ono, od čega je Bog robove zaštito, oni su lišeni odgovornosti, sve dok ih On ne upozna s tim."
79. On (6) je rekao Dawud ar-Raqi-u:⁹⁹⁸ Bolje je za tebe da svoju ruku zavučesh do lakta u Vatru, nego da svoju potrebu izložiš nekome, ko prije nije bio a tek je postao imućan."
80. "Ispunjenje potrebe onoga ko je u potrebi leži kod Boga, a njeni posrednici nakon Njega su robovi, preko čijih ruku On pušta da ona ide. Ono što Bog ispuni, uzmi sa zahvalnošću, susretljivo, sa zadovoljstvom, predanošću i strpljenjem. Može biti da je ovo za vas bolje, jer Bog zna bolje šta je za vas dobro, a šta ne."
81. "Molitva sina Ademovog sinu Ademovom je iskušenje: ako mu ovaj da, onda on ustvari hvali onoga ko mu to zapravo nije dao. Ukoliko ga ovaj odbije, tada kudi onoga ko mu to nije uskratio."⁹⁹⁹
82. On (6) je rekao: "Svo dobro Bog je stavio u oprez."¹⁰⁰⁰
83. "Ne upuštaj se sa zlim, jer to ne vodi ni prema čemu dobrom."
84. "Ukoliko čovjek zbog malog poniženja napravi preveliko prenaplaćavanje, to vodi ka većem poniženju."
85. "Najkorisnije je čovjeku da ljude susreće sa samokritičnošću. Najteži teret je prikrivanje siromaštva. Najmanja korist je neprihvaćeni savjet i komšiluk sa pohlepnikom. Najbolji odmor zasnovan je u tome da napustiš nadanje u druge. Budi bezbrižan, a ne zaključan. Učini sebe nježnim tako što ćeš podnositi protivljenje onoga ko je nad tobom i ko ti je

⁹⁹⁷ Arab. al-'adl – pravednost; misli se doslovno na to da postoji određena jednakost i jednak odnos, ali isto tako na jednakost ili ono što odgovara, kao u slučaju al-'idl.

⁹⁹⁸ Ar-Raqi, povezano sa Raqqa, jedno mjesto sjeverno-zapadno od Bagdada. Dawud ibn Kesir ibn Abi Halid ar-Raqi bio je štićenik Beni Asada i prijatelj Imama al-Kazima i as-Sadiqa, mir neka je s njima. On je pouzdan (tiqa) i posjedovao je asl (izvor) i knjigu, te je živio sve do vremena ar-Ride (8).

⁹⁹⁹ Onaj koji daje i onaj ko uskraćuje je u krajnjem samo Bog, a čovjek je samo posrednik.

¹⁰⁰⁰ Arab.:at-tazgila – polagano postupanje, sa opreznosti, a ne brzopleto postupanje.

ukazao svoju susretljivost, jer time priznaješ njegovu susretljivost i zbog toga se sa njim ne svađaš; jer onaj ko ne priznaje iskazanu mu susretljivost, samoljubiv je. Budi svjestan da neće biti poštovan onaj ko se u ime Boga ne ponizi, i neće biti uzdignut onaj ko se ne ponaša u ime Boga ponizno i skromno.”

86. “Uistinu, nošenje prstena na prstu pripada Sunetu.”

87. “Najdraži od moje braće mi je onaj ko mi ukaže na moje greške.”

88. “Prijateljstvo se ne postiže osim preko uslova, i samo onaj ko sve ili neke od ovih uslova ispuni, za to je sposoban. Ko ove ne ispuni, toga nemoj čak ni dovoditi u vezu sa prijateljstvom.

Prvi uslov je da njegova unutrašnjost odgovara njegovoj vanjštini.

Drugi uslov je da on tvoj ukras (čast) posmatra kao svoju, a također i tvoju sramotu razumije kao svoju sopstvenu sramotu.

Treći je da se u službi ili bogatstvu naspram tebe ne mijenja.

Četvrti je da ti ništa ne uskraćuje za šta je u stanju i ima mogućnost.

Peti sjedinjuje sve prethodne uslove, naime da te u nesreći ne pušta da padneš.”

89. “Jedna trećina razuma je susretljivost u načinu ophođenja sa ljudima.”

90. “Vjernik se smije samo osmjehivanjem.”

91. “Ne postoji razlika između toga da se vjeruje jednom izdajniku i onome ko je provjerio.”

92. Al-Mufddalu (ibn 'Umar-u) je rečeno: “Dat ću ti šest savjeta, koje treba da preneseš mojim šijama.” Ovaj upita: “A koji su to, o moj gospodine?” On (6) reče: “Vraćanje onoga što je povjereno onome ko ti je to povjerio, da svome bratu želiš što želiš i samome sebi. Budi svjestan da stvari imaju posljedicu – dakle pazi na ishod stvari. Često prilike donose neočekivano, dakle budi oprezan. Čuvaj se toga da se uspenješ i na manje brdo, ukoliko je silazak težak – i ne daj svom bratu obećanje, ukoliko nisi u stanju da to obećanje ispuniš.”

93. “Za tri stvari Bog neće nikome prihvatiti izgovor: samilost prema roditeljima, bili oni vjernici ili zlobnici; održavanje obećanja kako prema vjernicima tako i prema zlobnicima; i vraćanje onoga što je povjereno kako vjernicima tako i zlobnicima.”

94. “Ja imam sažaljenje prema troje i oni zaista zaslužuju sažaljenje: prema onome ko je ponosan, koga je sramota ponizila; prema bogatom, koga je pogodilo siromaštvo; i prema učenom koga i njegova rodbina i neznalice preziru.”

95. “Ko u svome srcu biva zaveden ovim svijetom, to njemu šteti na tri načina: preko brige koja ne prolazi, preko očekivanja koja se ne ostvaruju i želja koje se ne postužu.”

96. “U karakternu osobinu vjernika ne spada da on laže ili izda. Dvije osobine se ne udružuju u jednom licemjeru: dobro ponašanje i poznavanje Suneta.”

97. “Ljudi sliče jedan drugom kao zubi na češlju, a preko svoga brata čovjek biva osnažen, ali ne postoji ništa dobro u druženju s jednim čovjekom koji ti ne pruža ono pravo koje uzima za sebe.”

98. “U ukras vjerovanja spada razumijevanje, a ukras razumijevanja je uviđavnost. Ukras uviđavnosti je blagost, ukras blagosti je nježnost, a ukras nježnosti je lakoća.”

99. “Kada se neko od tvoje braće tri puta naljuti na tebe, bez da pri tome izgovori nešto ružno o tebi – takvog prije svega uzmi za svoga prijatelja.”
100. “Doći će ljudima vrijeme kada ništa neće biti vrijednije kao dobar brat i pošteno (na dozvoljen način) zarađen novac (dirham halal).”
101. “Ko samoga sebe dovede na loš glas, neka ne kudi onoga ko loše govori o njemu, jer onaj ko čuva svoju tajnu, on zadržava sve mogućnosti u svojim rukama. A svaka vijest, koju sazna više od dvoje, biva otkrivena javnosti. Izloži na dobronamjieran način ono što se tiče tvoga brata, i ne smatraj nijednu riječ lošom koja izađe iz usta tvoga brata sve dok za to imaš dobro objašnjenje, i drži se iskrenih prijatelja, jer oni su spremni i na raspolaganju u dobrim vremenima, a u lošim vremenima su pribježište. Savjetuj se sa bogobožnim i daj prednost braći u skladu sa njihovom bogobožnošću (...) A”
102. “Licemjer laže kada govori o Bogu i Njegovom poslaniku. Kada on da obećanje Bogu i Njegovom poslaniku, on ga sruši. Kada on ima imetak, time vara Boga i Njegovog poslanika. Božije riječi za to glase: '(...) I nadovezao im je On na to prijetvornost u srcima njihovim sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu¹⁰⁰¹, a ako te htjednu prevariti – pa oni su i prije Allaha varali, i zato ti je On mogučio da ih pobiješ. A Allah sve zna i mudar je.”¹⁰⁰²
103. On (6) je rekao. “Dovoljna je sramota nekome da nosi upadljivu nošnju ili neku takvu životinju da jaše.”¹⁰⁰³ Ja upitah: “Šta bi bila upadljiva životinja?” On (6) odgovori: “Pjegava.”¹⁰⁰⁴
104. “Niko ne pogađa suštinu vjerovanja, ukoliko najudaljenije stvorenje ne voli u Ime Boga i ukoliko najbliže sebi ne prezire u Ime Boga.”
105. “Kome Bog ukaže milost, koju ovaj u srcu prepozna i zna da je Bog taj koji mu je takvu milost ukazao – on je za to zahvalan, čak i onda kada ne pomjera svoj jezik. Onaj ko zna da je Bog taj koji kažnjava za počinjene grijehе, on moli za oprost, čak i onda kada taj ne pokreće svoj jezik. Pokazivali vi ono što je u dušama vašim ili to krili, Allah će vas za to pitati; oprostiti će onome kome On hoće, a kaznit će onoga koga On hoće – Allah je kadar sve.”
106. “Dvije stvari vode u propast: ljudima dijelite fetve po sopstvenom mišljenju i činiti nešto svojoj vjeri o čemu nemaš znanje.”
107. Savjet Ebu Basiru: “O Ebu Muhamede! Ne ispituj ljude o njihovoj vjeri, kako ne bi ostao bez prijatelja.
108. “Lijepa uviđavnost je da neki prestup ne slijediš dalje, a lijepo strpljenje je da se ne žališ.

¹⁰⁰¹ Sura 9:77

¹⁰⁰² Sura 8:71

¹⁰⁰³ Misli se na namjeru, da time privlači poglede na sebe

¹⁰⁰⁴ Pjegav konj

109. "Ko pokaže četiri osobine, on vjeruje iskreno – čak i kada je pun grijeha od glave do pete: iskrenost, sramežljivost, lijepo ponašanje (pristojnost) i zahvalnost."
110. "Ti si tek vjernik kada strah i nadanje spojiš u svome srcu. A ti ostvaruješ zaista strah i nadanje tek onda kada postupaš u svrhu svoga straha i nade."
111. "Vjerovanje nije odjeća i izvanjska obilježja i očekivanja, nego je vjerovanje ono što je iskreno u srcima i posvjedočeno djelima."
112. On (6) je rekao: "Kada čovjek pređe tridesete, on je u srednjim godinama¹⁰⁰⁵, ukoliko pređe preko četrdesete, onda je čovjek već u zrelim godinama."¹⁰⁰⁶
113. "U pogledu jedinstva Božijeg, ljudi zauzimaju sljedeća tri stava: odobravajući stav koji je afirmativan, poricateljski i stav koji zagovaraju humanisti. Poricatelji su u krivu, oni koji imaju odobravajući stav su vjernici, a humanisti su oni koji se pridružuju."
114. "Vjera (iman) je svjedočenje, djelo i namjera; ipak, prednost (islam) je u svjedočenju i djelu."
115. "Ne dozvoli nikada da se potpuno izgubi pristojnost između tebe i tvoga brata, nego zadrži neki dio od toga. Jer, ukoliko se pristojnost izgubi, također se izgubi stid, a pristojnošću se čuva prijateljstvo."¹⁰⁰⁷
116. "Ko stane rezervisan prema svome bratu, on obmanjuje samoga sebe u vezi s njim, a onaj ko ga rastužuje, gubi njegovo poštovanje."
117. Bilo mu je rečeno: "Ti si se povukao u al-Aqiq – sviđa li ti se usamljenost?" Tada reče: "Kada bi ti probao okus samoće, tada bi postigao distancu od samoga sebe!" Potom je rekao: "Najmanje što rob doživi u usamljenosti jeste da on ne mora obraćati pažnju na druge ljude."
118. "Bog svome robu neće otvoriti vrata na ovom svijetu, bez da mu istovremeno ne udupla upornosti."
119. "Vjernik je ustvari stranac na ovome svijetu. On niti dozvoljava da ga rastužuju niske stvari, niti se takmiči s drugim njegovim stanovnicima zbog njihovog blještavila."
120. Bilo mu je rečeno: "Kako se postiže opuštenost?" Odgovorio je: "Preko suprotstavljanja strastima." Bio je upitan: "Kada rob pronalazi opuštanje?" Reče: "Prvog dana, kada stigne u Dženet."
121. "Nikada Bog neće sakupiti u jednom poricatelju ili licemjeru istovremeno dobar karakter, stručnost i lijepo ponašanje."

¹⁰⁰⁵ Arab.:al-kahl

¹⁰⁰⁶ Arab.:aš-šaih

¹⁰⁰⁷ Arab. al-mawadda – ovaj pojam, koji se također spominje u Kur'anu, ne može se uvijek prevesti samo jednom riječju. Tačnije rečeno, povezuje se ljubav (arab. hubb) s pokornošću (ta'a), što se u nekom smislu može također prevesti i kao prijateljstvo ili lojalnost. Precizno rečeno, mawadda znači lojalnost iz obznanjene ljubavi, koja nalazi svoj izraz u pokornosti i slijeđenju.

122. "Pijenje vode oživljava, a konzumiranje hljeba osnažuje, ali slabost tijela kao i snaga tijela počiva na masnom tkivu (šahm) oba bubrega. Sjedište razuma je mozak, a krutost kao i blagost leže u srcu."
123. "Postoje dvije vrste zavisti: zloradost u iskušenju i zavist iz nemara. Što se tiče zavisti iz nemara, to su bili meleci kada je Bog objavio: 'Uistinu, Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!', pošto su rekli: 'Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv prolijevati? A mi Tebe veličamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, štujemo?'¹⁰⁰⁸ "Pusti da Tvoj namjesnik bude neko od nas (meleka); ali oni ovo nisu rekli, jer su bili zloradi prema Ademovom iskušenju, kako bi se protivili ili poricali. Druga zavist, kojom rob biva iskušan da bude pridružen poricateljima, jeste zloradost Iblisova, koji se Bogu suprotstavio i odbio da Ademu (a.) padne na sedždu."
124. "U pitanjima mogućnosti postoje tri vrste ljudi:
Jedan tvrdi da je potpuno osposobljen i prezire time Božansku vlast – on je izgubljen.
Drugi tvrdi da Bog ljude prisiljava na neposlušnost, jer On od njih zahtijeva ono za šta nisu sposobni. Ovakav opis Boga prikazuje kao nepravednika u Svome sudu – i također je izgubljen.
Treći tvrdi da Bog od ljudi zahtijeva samo ono što su u stanju da urade i ništa od njih ne zahtijeva što nisu u stanju da urade – ovaj slavi Boga kada čini dobro i moli Boga za oprost kada pogriješi. To je zreo musliman."
125. "Brz hod vjerniku oduzima ugled i briše njegovo svjetlo."
126. "Bog prezire bogataša koji čini nepravdu."
127. "Srdžba razara srce jednog bića, jer onaj ko ne može da savladava svoju srdžbu gubi svoj razum."
128. Fudail ibn 'Ayad¹⁰⁰⁹ prenosi: "Abu 'Abdullah (6) mi je rekao. "Znaš li šta je šahih (pohlepni zloradi škrtac)?" Ja rekoh: "To je onaj ko je škrt (bahil)." Tada on (6) reče: "Šahih je gori od škrtice, jer škrtac škrtari sa onim što posjeduje – dok je šahih, nezadovoljan sa onim što ljudi posjeduju i onim što on ima, i to sve tako dugo dok on ne vidi više ništa da oni posjeduju od onoga što on želi da bude njegovo – bilo to na dozvoljen ili nedozvoljen način. On je nezasitan i ne vidi korist u onome čime ga je Bog opskrbio."
129. "Bahil¹⁰¹⁰ (škrtac) je onaj ko stiče imetak na nedozvoljen način i na nedozvoljen način ga troši."
130. Jednom je upitano Šiju: "Zašto se tvoj brat žali na tebe?"
On reče: "On se žali na mene, jer ja potpuno istrajavam na svome pravu."
Ljutito reče: "Kao da istrajavanjem na svome pravu ti ne činiš ništa loše – šta ti misliš, šta Bog objavljuje o narodu koji se boji lošeg obračuna? Boje li se da im Bog ne nanese

¹⁰⁰⁸ Sura 2:30

¹⁰⁰⁹ Abu 'Ali al-Fudail ibn 'Ayad ibn Mas'ud ibn Bišr at-Tamimi, poznati asketa iz Horasana. Spada u prijatelje Imama Sadiqa (a.) i smatra se pouzdanim (tiqa). Umro je 187 n.H. u Meki, gdje je i ukopan.

¹⁰¹⁰ Arab.: bahil – škrtac

nepravdu? Ne! Ali se boje da zahtjevaju potpuno svoje pravo, zbog čega Bog to smatra lošim obračunom – otuda čini zlo onaj ko zahtijeva sve.”

131. “Prekomjerno urlanje uništava opskrbu.”

132. “Loše ponašanje je odvratno.”

133. “Uistinu, vjerovanje stoji jedan stupanj iznad predanosti, a bogobožnost jedan stupanj iznad vjerovanja, koje ima različite stupnjeve.

Moguće je da vjernik bude opterećen tako što se verbalno ogriješi, za šta Bog nije zaprijetio Džehenemom, jer Bog kaže: ‘Ukoliko izbjegavate teške grijeh, onda ćemo vaša loša djela izbrisati. Mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto¹⁰¹¹, dok jedan, i pored bržeg razumijevanja, jače naginje ka grijesima; ipak, obojica su vjernici – čija neopreznost postavlja sigurno uvjerenje jedan stupanj iznad bogobožnosti.

Ništa među ljudima nije podijeljeno nejednako kao što je to sigurno uvjerenje, jer neki posjeduju jače uvjerenje od drugih, pri čemu su svi oni vjernici: neki su u nesreći, u siromaštvu, u bolesti i u strahu strpljiviji od drugih – i to na osnovu uvjerenja.

134. “Uistinu, bogatstvo¹⁰¹² (gina) i moć ('izz) lutaju. Nađu li se kod onoga ko se pouzdaje u Boga, tu ostaju”

135. “Dobro ponašanje zasnovano je na vjeri i uvećava opskrbu.”

136. “Postoje dvije vrste moralnog ponašanja: namjerno i ono po navici.” Bio je upitan: “Koje od to dvoje je bolje?” Odgovorio je: “Namjerno, jer onaj ko djeluje po navici je tako postavljen i ne može drugačije. Ali kod onoga ko djeluje namjerno, on se strpljivo i pokorno trudi – a to je moralnije i izvrsnije.”

137. “Brzina kojom se srca vjernika harmoniziraju kada se susretnu – čak i kada svoju naklonost ne iskazuju riječima – je kao miješanje vode kišnice sa rijekom.

A disharmonija i otklon koji osjećaju srca poricatelja međusobno kada se susretnu – čak i kada svoju naklonost izražavaju riječima – takva je kao udaljenost u naklonosti među stokom; svejedno koliko dugo iz jednog te istog korita hranila, ostaje udaljena.”

138. “Uistinu, velikodušan dobročinitelj je onaj ko svoj novac udjeljuje uključujući Božija prava.”

139. “Onaj ko ima vjeru i ko je vrijedan povjerenja – sjeća se i misli na ono na šta se ne obaziru nemarni.”

140. Al-Mufadal ibn 'Umar prenosi: “Pitao sam Abu 'Abdullaha (6) o onome što je vrijedno poštovanja.” Odgovor je bio: “Imetak.” Upitah: “A čast?” Reče: “Bogobožnost.” Ja upitah: “Vlast?” On (6) reče: “To je darežljivost. Zar nisi vidio kako je Hatam Tai¹⁰¹³ vladao svojim narodom – nije li on bio najdarežljiviji od svih njih?!”

¹⁰¹¹ Sura 4:31

¹⁰¹² U smislu neovisnosti, bogatstvo po sebi

¹⁰¹³ Hatam ibn 'Abdillah at-Ta'i bio je legenda darežljivosti. Bio je velikodušan, hrabar i pisao je pjesme. Njegov sin 'Udai ibn Hatam spada u prijatelje Poslanika Božijeg – Bog blagoslovio njega i porodicu njegovu – kao i u elitni krug prijatelja Vođe pravovjernih. Nisu nepoznate njegove riječi u prisustvu Muavije nakon što je Imam 'Ali (a.) preselio s ovog svijeta.

141. "Postoje dvoje preporučljive, pohvalne osobine – za kod kuće i na putovanju. Što se tiče onih koje bi trebalo njegovati kod kuće, to su: učenje Kur'ana, odlazak u džamiju, traženje društva dobrih ljudi i trud oko stručnih stvari. Što se tiče onih na putovanju, to su: udjeljivanje zaliha, srdačna šala u okvirima onako kako je Bog dozvolio, izbjegavanje svađe sa saputnicima i izbjegavanje prepričavanja njihovih privatnih stvari nakon što se s njima rastane."
142. "Budi siguran, da bih ja također i ubici 'Alija (a.s.), koji ga je sabljom udario, kada bi mi nešto povjerio, pitao me za savjet ili me konsultovao – i ja to prihvatio – tada bih mu to također ispunio."
143. Sufyan reče: "Pitao sam Abu 'Abdullaha (6): 'Da li je dozvoljeno da čovjek samog sebe imenuje sposobnim ili kompetentnim?'"
Odgovor je glasio: "Da, ako tako mora biti. Nisi li čuo riječi Jusufa (a.s.): 'Postavi me,' reče, 'da vodim brigu o stovarištima u zemlji; ja sam zaista pouzdan i znan¹⁰¹⁴, i također riječi pravednog roba: 'Dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik.'¹⁰¹⁵"
144. "Bog je objavio Davudu (a.): 'O Davude! Ja hoću – i ti hoćeš. Ako se zadovoljiš sa onim što ja hoću, umjesto onoga što ti hoćeš, onda ću ti umjesto toga dozvoliti ono što ti hoćeš. Ali ako ustraješ na tome što ti hoćeš, onda ću te iscrpiti time što ti hoćeš, pa makar i kada bi samo bilo, ono što Ja hoću.'
145. Muhamed ibn Qais je rekao: "Pitao sam Abu 'Abdullaha (6) o dvije grupe onih koji su zastranili, koji se međusobno bore, da li smijem prodati oružje. Tada reče: 'Prodaj im ono čime se mogu braniti: šljemove, pancire, štitove i tome slično.'"
146. "Četvoro sa četvoro se ne može ispraviti: izdaja, pronevjera, krađa i lihvarstvo – ne mogu se izbrisati preko hadža ili umre, niti džihada, niti milostinje koja se udjeljuje."
147. "Bog daje ovaj svijet onome koga voli i onome koga prezire – ali vjerovanje daje samo odabranim Svojim stvorenjima."
148. "Onaj ko vrbuje ljude za sebe, pri čemu je prisutan neko ko je stručniji i učeniji, devijantna je osoba koja odvodi ljude u zabludu."
149. Bilo mu je rečeno: "Šta je bilo u Lukmanovoj oporuci?"
Odgovor: "Tu su bile začudne stvari – a u najzačudnije spada to što je on svome sinu rekao: 'Boj se Boga tako kao da bi te On kaznio, i kada bi Mu došao sa dobrim djelima svih ljudi i džina. Ali također se nadaj Božijoj milosti, kao da bi ti On oprostio i onda kada bi Mu došao sa grijesima svih ljudi i džina.'"
Potom je rekao: "Ne postoje vjernici koji ne nose dva svjetla u svojim srcima: jedno je svjetlo straha, a drugo svjetlo nade. Kada bi čovjek vagao jedno naspram drugog, nijedno ne bi prevagnulo."

¹⁰¹⁴ Sura 12:55

¹⁰¹⁵ Sura 7:68

150. Ebu Basir reče: "Pitao sam Ebu Abdullaha (6) o vjerovanju." Odgovor je bio: "Vjerovanje u Boga znači ne biti nepokoran." Upitah: "Šta je onda islam?" Reče: "Onaj ko obavlja nešu praksu i žrtvuje se kao mi."
151. "Svako onaj ko ima pravedan govor i provodi ga u djelo biva nagrađen kao i oni koji se toga drže. I svako onaj čiji govor odvodi u zabludu i drži se toga, bit će opterećen grijesima istog kao i oni koji se toga budu držali."
152. Bilo mu (6) je izloženo: "Kršćani tvrde da je noć Isaova (a.) rođenja 24. mjeseca Kanuna.¹⁰¹⁶ Na to je on (6) rekao: "Oni lažu, ipak je to sredina Hazirana (juni), a sredina Adara (mart) dan i noć su isti."
153. "Ismail je bio pet godina stariji od Ishaka. Onaj koga se trebalo žrtvovati bio je Ismail (a.). Zar nisi čuo za riječi Ibrahima (a.): "Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!"¹⁰¹⁷ Tako je on Gospodara molio da mu podari iskrenog sina koji će pripadati u red pravednika. Zato je On rekao u Suri as-Saffat: "i Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi"¹⁰¹⁸, dakle Ismailom. Potom je On rekao: "I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim."¹⁰¹⁹ Dakle, onaj ko tvrdi da je Ishak bio stariji od Ismaila, on širi laž o onome što je Bog u Kur'anu objavio."
154. "Četvoro spada u karakterne osobine Poslanika: dobrota (birr), velikodušnost, postojanost u nesreći i briga za blagostanje vjernika."
155. "Ne smatraj nesreću, kao takvu, za ono što ti donosi strpljivost i nagradu od Boga. Nesreća je samo kada onome kome se dogodi ne zaslužuje nagradu za isto, jer pri tome nije pokazao strpljivost."
156. "Uistinu, Bog u svome stvaranju posjeduje robove koji se zbog ovosvjetskih i onosvjetskih stvari posjećuju. Ovo su pravi vjernici – a na dan proživljenja bit će na sigurnom. Zato čujte! Najdraži vjernik Bogu je onaj koji pomaže siromašne i pomaže im da izađu iz siromaštva, pomaže im pri opskrbi, od koristi im je i od vjernika tegobu otklanja."
157. "Uistinu, održavanje rodbinskih veza (krvnog srodstva) olakšava obračun i štiti od grijeha. Zato održavajte kontakt sa svojom braćom i sestrama i budite dobri prema njima – pa makar to bilo samo preko pozdrava mira (selam) ili uzvraćanja na selam."
158. Sufyan at-Tavri reče: "Ušao sam kod as-Sadiqa (6) i rekoh: 'Daj mi jedan savjet, kojeg se po tvojoj uputi mogu držati.' Tada reče: 'Ti ćeš ga čuvati, o Sufyan?' Ja rekoh: 'Ali, naravno da hoću, o sine kćerke Poslanika Božijeg (s.)' On reče: 'O Sufian, lažljivac nema pristojnosti, a zlonamjerni nema mira; velikoposjednik ne ispoljava bratski odnos; uobraženi nema prijatelje, a ružan karakter nema autoritet.'

¹⁰¹⁶ Aluzija na 24. decembar. Riječ je sirijsko-aramijskog porijekla i označava jedan mjesec po Sunčevom kalendaru (računanje vremena po Suncu).

¹⁰¹⁷ Sura 37:100

¹⁰¹⁸ Sura 37:101

¹⁰¹⁹ Sura 37:112

Potom je šutio.

Tada sam upitao: 'O sine kćerke Poslanika Božijeg (s.), posavjetuj me još.'

On reče: 'O Sufyan, pouzdaj se u Boga, onda ćeš biti jedan od onih koji su spoznali. Budi zadovoljan s onim što ti je On dodijelio, i bit ćeš bogat. Prati svoje prijatelje isto onako kako oni tebe prate, i tvoje vjerovanje će se uvećati. I nemoj graditi prijateljstvo sa onima koji su zlobni, kako te on ne bi poučavao svojim opakostima, i savjetuj se o svojim pitanjima samo sa onima koji se boje Boga.'

Potom je šutio.

Pitao sam dalje: 'O sine kćerke Poslanika Božijeg (s.), posavjetuj me još.'

On reče: 'O Sufyan! Onaj ko želi moć bez vladanja, potpunost bez brata i poštovanje bez imetka – on se povlači od niskosti nepokornosti ka prekrasnoj pokornosti prema Bogu.'

Potom je ponovo šutio.

Ja rekoh: 'O sine kćerke Poslanika Božijeg (s.), savjetuj me još.'

On reče: 'O Sufyan! Moj otac (5) me odgojio ka trome i zabranio mi tri stvari. Što se tiče tri stvari kojima me odgojio, rekao mi je: "O moj sine! Onaj ko ima zlog prijatelja, neće ostati zdrav. Onaj ko ne bira svoja riječ promišljeno, zažalit će, i onaj ko koristi pristup zlu, samoga sebe izlaže sumnjičenju."

Ja rekoh: 'O sine kćerke Poslanika Božijeg (s.), što su tri stvari koje ti je (5) zabranio?'

On reče: 'Zabranio mi je da se družim sa onim koji je nezadovoljan sa onim što mu je dodijeljeno, sa onim ko je zlurad u nesreći i onim ko ogovara.'"

159. "Šest stvari se ne nalaze kod jednog vjernika: nezadovoljstvo, odvratnost, zluradost, tvrdoglavost, laž i nepravedno djelovanje."

160. "Vjernik se brine za dvije stvari: počinjena loša djela iz prošlosti, za koja ne zna šta će Bog po osnovu toga uraditi, i za preostalo vrijeme života, za koje ne zna šta još može da stekne i uradi, što ga tišti. Stoga on ne ulazi ni u dan ni u noć bez zabrinutosti – i samo ga ovaj strah disciplinira. Onaj ko je zadovoljan sa malo opskrbe koja mu je dodijeljena, također je i Bog zadovoljan sa malim brojem njegovih djela. A onaj ko je zadovoljan sa malo dozvoljenih stvari koje su mu date, njegova životna opskrba je laka, njeno sticanje je blagosloveno i on će pobjeći sudbinski određenom siromaštvu."

161. Sufyan at-Tawri reče: "Ušao sam kod Ebu 'Abdullaha (6) i rekoh: 'Kako si, o sine Poslanika Božijeg?'

Tada reče: 'Tako mi Boga, potišten sam i moje srce je zauzeto.'

Na to sam upitao: 'Šta te tišti i šta okupira tvoje srce?'

On reče: 'O Tavri! Znaš li da onaj u čije srce dospije svjetlo čiste vjere Božije, njega ona obuzima cijelog, lišno bilo čega drugog?'

O Tavri, šta je već ovaj svijet? I šta će biti ovaj svijet, nego jedna trpeza koju konzumiraš, odjeća koju iznosiš, ili životinja koju jašeš?!

Uistinu, vjernici se na ovom svijetu osjećaju neugodno. Oni iščekuju odlazak na onaj svijet – nije li boravište na ovome svijetu prolazno, a na onom vječno? Ali oni koji su zarobljeni na ovome svijetu, nemarni su."

162. "Uistinu, bogobojažni od stanovnika ovoga svijeta imaju najlakšu opskrbu i najviše pomažu drugima: ako zaboraviš, oni te opomenu. A kada te opomenu, onda te poučavaju. Dakle, na ovaj svijet gledaj kao na odmaralište, na koje si se sklonio da malo odmoriš prije nego ponovo kreneš, ili kao neko dobro koje si dobio u snu dok se iz sna probudiš praznih ruku. Nije rijetkost da propadne onaj ko žudi za nečim nakon što je to ostvario – i nije rijetkost da čovjek, napuštajući neku stvar, iako mu je došla, pronalazi sreću."
163. Bilo mu je rečeno: "Šta je dokaz Jedinog?"
Odgovor: "Potreba koju ima sve stvoreno."
164. "Nikada nećete biti vjernici sve dok nesreću ne budete smatrali milošću, a blagostanje smatrali nesrećom."
165. "Imetak je 4.000 dirhema. Imetak od 12.000 dirhema je blago. 20.000 ne može se steći na dozvoljen način. Ko posjeduje 30.000, on je izgubljen. A onaj ko posjeduje 100.000 dirhema ne spada u naše šije."
166. "U autentičnost uvjerenja jednog muslimana spada to da ne teži zadovoljstvu ljudi preko djela koja izazivaju srdžbu Božiju, da ih ne hvali za ono čime ih je Bog opskrbio i da ih ne kudi za ono što mu Bog nije dao – jer uistinu, njegova opskrba ne nastaje preko njegove pohlepe i ne biva spriječena kroz nečiju zavist. Kada bi neko od vas pobjegao od svoje opskrbe, kao što bježi od smrti, njegova opskrba bi ga sustigla prije njegove smrti – isto onako neizbježno kao što ga smrt sustigne."
167. "Među našim sljedbenicima ima takvih koji su neprimjetni, koji ne govore glasno više nego što doseže do ušiju, koji nas ne hvale u javnosti, koji se ne sastaju sa onima koji nas mrze, koji se ne svađaju ni sa jednim od naših prijatelja i koji ne sjede ni sa kim ko govori protiv nas i kudi nas."
168. "Mihzam¹⁰²⁰ mu reče: 'Kako trebam da se ponašam sa navodnim šijama?' On (6) objasni: "Oni bivaju iskušavani, prosijani i izdvojeni. Godine će preko njih preći dok se ne istrijebe, mučenja koja ih ubijaju i sporovi koji će ih zdrobiti. "
169. "Uistinu su naši sljedbenici oni koji ne laju kao psi, nisu pohlepni kao vrane i ne prose ni kada umiru od gladi." Ja upitah: "Gdje mogu takve naći?" On (6) reče: "Traži ih na pograničnim dijelovima zemlje. To su oni koji žive u skromnim stambenim uslovima, koji sele svoja staništa, čije prisustvo niko ne primjećuje, čija odsutnost nikome ne nedostaje. Njih ljudi ne posjećuju kad se razbole, izbjegavaju ih kada zatraže nečiju ruku za ženidbu; oni osuđuju ono što je štetno kada to primijete. Prema nezalicama nastupaju neprijateljski kada im se obrate, a prema onima u potrebi postupaju milosrdno kada im se obrate. Pri umiranju, ne žale za ovim svijetom, a njihova srca nisu u neskladu, čak i kad ih vidiš raspršene po raznim zemljama. Ko želi da mu Bog podari dug život, neka dovede svoje stvari u red.¹⁰²¹ Onaj ko želi olakšicu za ono što ga opterećuje, neka se drži pokrivenim. Ko želi da se njegov glas daleko čuje na nebu, neka svoje stvari obavlja neupadljivo."

¹⁰²⁰ Mihzam ibn Ebu Barza al-Asadi al-Kufi, jedan od prijatelja Imama al-Baqira (5), as-Sadiqa (6) i al-Kazima (7), mir neka je na sve njih.

¹⁰²¹ Aluzija na: uređuje dostojanstveno i časno svoje stvari (aqama).

170. "Postoje tri stvari koje su Božijim stvorenjima najteže da čine: prema vjernicima biti ljubazan, pomaganje svojoj braći i sestrama i stalno sjećanje na Boga." Tada ga neko upita: "Šta je stalno sjećanje na Boga?" On (6) reče: "Sjetiti se Boga kod svakog prilaza ili početka nepokornosti, pri čemu ovo nastupa između uvoda ili naznake za nepokornost i nepokornosti."
171. "Hamz ¹⁰²² je dodatak (ziada)¹⁰²³ Kur'anu."
172. "Čuvajte se prekomjerne šale¹⁰²⁴, jer to brzo dovodi do pretjerivanja i uzrokuje zajedljivost, a to je kao malo poniženje."
173. Hasan ibn Rašid¹⁰²⁵ je prenio: Ebu Abdullah (6) je rekao: "Kada ti se dogodi nesreća, nemoj se jadat nikome drugom, osim ako to spominješ nekome od svoje braće, jer tako ćeš uvijek dobiti najmanje jednu od ove četiri stvari: ili rješenje tog problema, ili podršku kroz njegov ugled, ili uslišanu dovu, ili savjet."
174. "Ne budi jedan od onih koji stalno hoda po pijaci i koji se sam brine o svakoj nebitnoj stvari, jer nije prikladno da onaj ko je pristojan i čestit vjernik plemenitog porijekla sam sebi nabavlja stvari, osim u tri slučaja: kupovina zemljišta (nekretnina), kupovina robova i kamila."
175. "Ne govori o onome što te se ne tiče. Također, bolje je izbjegavati da mnogo govoriš i o onome što te se tiče – sve dok to nije primjereno. Ipak, ukoliko se dogodi da čovjek govori o nečemu neprimjereno, donosi samo teškoće. Ni u kojem slučaju se nemoj svađati sa slaboumnikom niti sa onim ko je razuman, jer onaj ko je razuman nadjačat će te, a slaboumnik će te izblamirati. Svoga brata u njegovom odsustvu spominji na najljepši način – kako bi želio da i ti budeš spomenut kada nisi s njim – jer to je ispravno postupanje! A kada djeluješ, čini to kao onaj ko zna da će za lijepo postupanje biti lijepo nagrađen, a da će za ružno postupanje morati odgovarati."
176. Junus¹⁰²⁶ mu (6) je kazao: "Moja lojalnost prema onome što mi je Bog podario od spoznaje vašeg položaja mi je draža od ovoga svijeta i svega što je na njemu! Junus reče: Tada na njegovom (6) licu srdžba bi jasna za prepoznati i on (6) reče: O Junuse! Ti si nas uporedio sa neadekvatnom usporedbom; šta je već ovaj svijet i sve na njemu, nego ispunjenje materijalnih potreba ili pokrivanje golotinje, kada sa svojom ljubavi prema nama zadobijaš vječni život!

¹⁰²² Arab.:hamz, ili posebna riječ "hamza" pisani je simbol za akcenat.

¹⁰²³ Označava grlat izgovor, kao također i kada se izgovara na pogrešnom mjestu.

¹⁰²⁴ Arab.:al-mizah – šaliti se

¹⁰²⁵ Štićenik Beni al-'Abbasa, iz Bagdada i Kufe; jedan od prijatelja Imama as-Sadiqa (6), koji je također bio sljedbenik i Imama al-Kazima (7) te je i od njega prenosio.

¹⁰²⁶ U ovom slučaju najvjerovatnije se radi o Ebu 'Ali Junusu ibn Jakubu ibn Kajsu al-Bagaliju al-Kufiju, koji se ubraja u prijatelje as-Sadiqa i al-Kazima, mir neka je s njima. Smatra se pouzdanim, kao i podrškom i autorom temeljnih učenja. Umro je za vrijeme ar-Ride (8) u Medini, gdje je Imam ar-Rida opremio njegovu dženazu.

177. O šije porodice Muhamedove! Uistinu, nama ne pripada onaj ko se u srdžbi sam ne savladava, ko se ne ponaša dobro s prijateljima, ne održava dobrodušan mir s onim ko je u miru s njim i ko u svađi ne iskaže dobrotu s onim s kim se svađa. O šije porodice Muhamedove! Bojte se Boga, koliko god možete, jer ne postoji oslonac osim kod Boga.
178. 'Abdul A'la¹⁰²⁷ je rekao: "Našao sam se u jednom društvu u Medini, dok se mnogo pričalo o darežljivosti¹⁰²⁸. Tada reče jedan čovjek kojeg se nazivalo Aba Dulain (Dukain)." To je Džafer – on bi to bio zaista, ako ne (...)" – potom je stisnuo prste u šaku. Potom, kasnije, Ebu Abdullah (6) reče: "Srećeš li se sa stanovnicima Medine?" Ja rekoh: "Da." On (6) reče: "I šta se dogodilo? Izvijesti me." Potom sam mu ispričao o događaju. On (6) na to kaza: "Teško Aba Dulainu! On je poput labilnog pera, kojeg svaki udar vjetra dohvata i odnosi."
179. Potom je ispričao (6): "Božiji poslanik (s.) je rekao: 'Sve najbolje (ma'ruf) je u milostinji. A najbolja milostinja je ona od viška koji je ostao. Ali počni sa onim ko se u tvome domaćinstvu opskrbljuje preko tebe. Ona ruka koja daje je uvijek bolja od one koja uzima. Bog ne kudi skromnu opskrbu – pretpostavljate li da je Bog škrt, i vjerujete li da postoji nešto darežljivije od Boga? Ali pravi dobročinitelj je onaj ko obraća pažnju na pravo Božije, a nije dobročinitelj onaj ko imetak sakuplja na nedozvoljen način i koji ga nepravilno dijeli. Zato poslušaj! Tako mi Boga, ne želim Ga susresti dok posežem za onim što mi ne pripada. Nikada neću povrijediti pravo Božije i ne provedem nijednu noć, a da ne ispunim ono čime me Bog obavezao u pogledu moje imovine.'"
180. "Nema dojenja nakon odvikavanja (od majčinog mlijeka čvrstom hranom)! Nema nastavka posta (nakon jednog dana i noći koja slijedi nakon toga dana i dana nakon toga što slijedi). Nema status siročeta osoba kada postane punoljetna¹⁰²⁹ i poslije toga. Nema šutnje cijeli dan sve do noći! Nema arapskih običaja¹⁰³⁰ više nakon iseljenja i nema iseljenja više nakon osvajanja Meke! Nema razvoda dok se ne izvrši brak! Nema otkupa na slobodu prije prethodnog posjedovanja! Nema zakletve sina protiv volje njegovog oca ili roba protiv volje njegovog vlasnika i isto tako žene protiv volje njenog muža! Nema zavjeta za nešto što je prošlo! Nema zakletva za raskidanje rodbinske veze!"
181. "Niko ne želi – čak i kada ga neke okolnosti potpomažu – da dosegne potpuno blagostanje u životu, bez da neprijatnosti uzme u obzir (da ih doživi). Ko ne iskoristi dobru priliku, jer sve želi odjednom, njemu dani ukradu prilike, jer poznato je da su dani kradljivci, zato što vrijeme bježi."

¹⁰²⁷ Ovaj je bio štićenik Al-i Sam i ubrajao se u prijatelje Imama a-Sadika.

¹⁰²⁸ Arab.: al-džud – dobročinstvo ili djelovanje na dobrovoljnoj osnovi s ciljem da se nekome pomogne; darežljivost, velikodušnost. Misli se na izdvajanje svake vrste imetka, bilo materijalnog ili duhovnog.

¹⁰²⁹ Aluzija na spolnu zrelost.

¹⁰³⁰ Arab.: ta'arrub ba'ad al-hidžra – tehnički termini za povratak u dosadašnje u Arabiji uobičajene običaje iz predislamskog perioda.

182. "Zekat je pravo onoga kome se udijelio, zekat je zagovornik¹⁰³¹ za ugled, bolesti su zekat za tijelo, a oprost je zekat pobjede. Ono za šta je zekat izvršen (izdvojen), to je zaštićeno od krađe."
183. On (6) bi u trenutcima nesreće običavao reći: "Slavljen neka je Bog, koji mi ovu nesreću nije priredio u mojoj vjeri. Slavljen neka je Bog, koji je moju nesreću mogao učiniti još silovitijom – da je to htio. Slavljen neka je Bog zbog onoga što je On htio i šta se zbog toga dogodilo!"
184. On (6) je rekao: "Bog kaže: "Onaj ko oslobodi nekoga iz njegove zbunjenosti i posavjetuje ga, takvog smatram hvale vrijednim i puštam ga da stanuje u mome Dženetu."
185. "Kada nekom narodu ovaj svijet biva naklonjen, onda se narod ukrašava lovorikama drugih. Ali ukoliko se zatvore prema njima, tada im bivaju oduzete sopstvene lovorike."
186. "Kćerke su dobra djela sinovi milosrdni darovi. Za dobra djela bit ćeš nagrađen, a za darove ćeš biti pozvan na polaganje računa."

Imam Abu al-Hassan Musa ibn Džafer al-Kazim

Imam Abu al-Hassan Musa ibn Džafer al-Kazim rođen je u Medini. Dakle, njegova majka bila je porijeklom iz Andaluzije (današnje Španije). Zbog njegovog izvanrednog držanja i razumijevanja, te velike samokontrole nazvan je Imam Kazim¹⁰³² – koji vlada svojom srdžbom, ali koji se aktivno i konstruktivno borio protiv najezde nepravde i teške ekonomske situacije na osnovu propasti službenih i društvenih običaja protiv rastuće dekadencije društva. Ekstremno nasilna vladavina abasidskoh halifata kao što je Harun ar-Rašid razlikovala se u bitnome od današnjih arapskih moćnika. Halifa ar-Rašid naložio je da ga dovedu pod njegov nadzor u Bagdad, najprije samo pod strogo praćenje i nadziranje, a potom ga stavljaju u izolaciju i zatvaraju, da bi ga nakon toga na kraju otrovnom hranom otrovali i podmuklo ubili.

Također prijatelji i simpatizeri (šije) Imama bili su žrtve užasnih pogroma. Mjesto ukopa ovoga Imama prožeto je njegovim prisustvom, po kome je mjesto u Bagdadu nazvano Kazimia.

¹⁰³¹ Društveni položaj

¹⁰³² Doslovno potiskivač, savladatelj ljutnje ili srdžbe

Sljedeća četiri poglavlja sačinjavaju osmi dio ove knjige:

1. Opis razumnosti za Hišama (ibn al-Hakam)
 2. O njegovoj mudrosti
 3. Razgovor sa abasidskim halifom Harun ar-Rašidom
- 435 kratkih predaja

8.1 Obraćanje ibn al-Hakamu¹⁰³³ o razumu

Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, prenio je radosne vijesti razumom obdarenim i razumnim u Svojoj Knjizi riječima: "Njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj Moje robove koji Kur'an slušaju i slijede ono najljepše u njemu; njima je Allah ukazao na Pravi put i oni su pametni (ulul al-bab)." ¹⁰³⁴

O Hišam bin al-Hakam, zaista, Bog, Uzvišeni i Predivni, upotpunio je dokaze za ljude preko razuma, podario im sposobnost razgovjetnog govora i ukazao im u Svojoj Knjizi na Svoje dokaze i Svoju sveobuhvatnu skrb: "Jer vaš Bog je jedan jedini Bog. Nema Boga osim Njega, Milostivog i uvijek Samilosnog. Uistinu, u stvaranju neba i zemlje, i smjeni noći i dana (...) doista su to dokazi za one koji imaju pameti." ¹⁰³⁵

O Hišame! Sigurno je Bog ovo učinio uputom kako bi Ga se spoznalo, učinio je da imate upravitelja, kao što On kaže: "On čini da se noću i danom koristite, i Suncem i Mjesecom, a zvijezde su volji Njegovoj potčinjene – to su, uistinu, dokazi za ljude koje pameti imaju." ¹⁰³⁶

On je rekao: "Ha Mim. Tako Mi Knjige jasne, Mi je objavljujemo kao Kur'an, na arapskom jeziku, da biste razumjeli." ¹⁰³⁷

I On je kazao: "I jedan od dokaza Njegovih je to što vam pokazuje munju, da se bojite i ponadate, i to što spušta s neba kišu i oživljava njome zemlju poslije mrtvila njezina; to su zaista, pouke za ljude koji razumiju." ¹⁰³⁸

¹⁰³³ Abu al-Hakam Hišam ibn al-Hakim al-Bagdadi ("iz Bagdada") al-Kindi, štićenik Beni Šaibana. Prema preovlađujućem mišljenju naših učenjaka, smatra se jednim od najpouzdanijih (tiqa) prijatelja Imama, koji su upravo zbog svoje pouzdanosti uživali veliki ugled. Pratio je Imama as-Sadiqa (6), zatim njegovog sina Imama al-Kazima (7), i na kraju sina Imama ar-Ridu (8), sve do svoje smrti 179. n. h. u Kufi.

¹⁰³⁴ Sura 39:17–18. To su posebno oni koji teže uvidu u suštinske stvari (ulaze u njihovu srž). Arab.: al-albab – doslovno: "srž". Misli se na samu suštinu inteligencije.

¹⁰³⁵ Sura 2:163-164

¹⁰³⁶ Sura 16:12

¹⁰³⁷ Sura 43:1-3

¹⁰³⁸ Sura 30:24

O Hišame! On je sigurno upozorio razumne ljude i probudio je u njima težnju ka Onome svijetu kada On kaže: "Život na ovome svijetu je samo igra i zabava, a onaj svijet je, zaista, bolji za one koji se Allah boje. Zašto se ne opametite?"¹⁰³⁹ On je rekao: "Sve što vam je darovano samo su naslade i ukrasi u životu na ovome svijetu; a ono što je u Allaha bolje je i trajno je. Zašto se ne opametite?"¹⁰⁴⁰ O Hišame! Potom je uplašio one koji Njegovu kaznu nisu razumjeli, kada On kaže: "(...) a ostale smo uništili, i vi pored nastambi njihovih prolazite i danju i noću, pa zašto se ne urazumite?"¹⁰⁴¹

O Hišame! Potom je On objavio da su razum i znanje jedno sa drugim povezani kada On kaže: "To su primjeri koje Mi ljudima navodimo, ali ih samo učeni shvaćaju."¹⁰⁴²

O Hišame! Potom je On korio one koji nemaju koristi od svoga razuma kada je rekao: "A kada im se rekne: "Slijedite Allahovu Objavu!" – oni odgovaraju: "Nećemo, slijedit ćemo ono na čemu smo zatekli pretke naše." Zar i onda kada im precizno nisu ništa shvaćali i kada nisu na Pravom putu bili?!"¹⁰⁴³

Dalje, On je rekao: "Najgora bića kod Allaha su oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju."¹⁰⁴⁴

On je kazao: "A da ih upitaš: 'Ko je stvorio nebesa i Zemlju?' – sigurno bi rekli: "Allah" – a ti reci: "Hvaljen neka je Allah" – samo što većina njih ne zna."¹⁰⁴⁵

Potom je on kudio većinu ljudi kada je rekao: "Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode i oni samo neistinu govore."¹⁰⁴⁶

On je rekao: "Ali većina njih ne zna."¹⁰⁴⁷ – a da oni to i ne primijete.

O Hišame! Potom je hvalio manjinu među ljudima i kazao: "A malo je zahvalnih među robovima Mojim."¹⁰⁴⁸

On je rekao: "A takvih je malo."¹⁰⁴⁹

Kazao je i: "a malo je onih koji su s njim vjerovali."¹⁰⁵⁰

¹⁰³⁹ Sura 6:32

¹⁰⁴⁰ Sura 28:60

¹⁰⁴¹ Sura 37:136-138

¹⁰⁴² Sura 29:43

¹⁰⁴³ Sura 2:170

¹⁰⁴⁴ Sura 8:22

¹⁰⁴⁵ Sura 31:25

¹⁰⁴⁶ Sura 6:116

¹⁰⁴⁷ Sura 6:37

¹⁰⁴⁸ Sura 34:13

¹⁰⁴⁹ Sura 38:24

O Hišame! Potom je spomenuo razumom obdarene, one koji imaju uvide, najljepšim riječima, i okitio ih najljepšim nakitom, kada je On rekao: “On daruje znanje onome kome On hoće, a onaj kome je znanje darovano – darovan je blagom neizmjernim. A shvatiti mogu samo oni koji su razumom obdareni.”¹⁰⁵¹

O Hišame! Uistinu, Bog kaže: “U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima ili ko sluša, a priseban je.”¹⁰⁵² – pritom misli na razum.

On je rekao: “A Mi smo Lukmanu mudrost darovali”¹⁰⁵³ – razumijevanje i razum.

O Hišame! Uistinu je Lukman¹⁰⁵⁴ rekao svome sinu: “Budi ponizan pred istinom, onda ćeš biti najrazumniji čovjek. O moj sine, uistinu, ovaj svijet je duboki okean, u kojem su već mnogi potonuli. Tako da neka tvoja lađa na ovome svijetu bude bogobojaznost njena roba koja je ukrcana vjera, njena jedra oslanjanje na Boga a zaštitnik razum kao i onaj ko upravlja da bude znanje a njena posada strpljivost.”

O Hišame! Uistinu, za sve postoji ukaz¹⁰⁵⁵, a ukaz ili znak za razum jeste razmišljanje. Znak koji ukazuje na razmišljanje je šutnja. A za sve postoji nosiljka, a nosiljka razuma je poniznost. A dovoljno je od gluposti to da radiš ono što ti je zabranjeno.

O Hišame! Ako u svojoj ruci imaš orah, onda ti ništa nije od koristi kada ti ljudi govore da je to biser, jer ti znaš da je to samo jedan orah. Ali ako u svojoj ruci držiš biser, tada ti ne smeta kada ljudi hoće da te ubijede da je to orah – jer ti znaš da je to jedan veoma vrijedan biser.

O Hišame! Bog svojim robovima nije slao vjerovjesnike i poslanike iz nijednog drugog razloga osim da ovi razumiju šta Bog od njih zahtijeva. Najbolji u slijeđenju poziva su oni sa najboljom spoznajom. A oni koji su bolje obaviješteni i imaju znanje o Božijoj stvari su učeni i oni najboljeg razuma. A oni sa upotpunjenim razumom imaju najveće stupnjeve kako na ovome, tako i na onome svijetu.

O Hišame! Svakom čovjeku dodijeljen je jedan melek koji ga drži za tjeme. Kada je neko ponizan, Bog ga uzdigne. Ukoliko je ohol, Bog ga ponizi.

O Hišame! Uistinu! Bog nosi dva dokaza protiv ljudi: jedan vanjski i jedan unutarjni. Što se tiče vanjskog, to su vjerovjesnici, poslanici i Imami, mir neka je sa njima. Ali što se tiče unutarnjeg, to je sposobnost razumijevanja.

O Hišame! Uistinu, razuman je onaj koga ne sprječava da bude zahvalan na onome što je dozvoljeno i čija postojanost ne biva poražena od nečega što je zabranjeno.

¹⁰⁵⁰ Sura 11:40

¹⁰⁵¹ Sura 2:269

¹⁰⁵² Sura 50:37

¹⁰⁵³ Sura 31:12

¹⁰⁵⁴ Arab.: Lukman. U al-Madžma se prenosi od Poslanika da Lukman nije bio poslanik, ali da je bio učeni rob Božiji. Po predaji, doživio je Poslanika i kralja Davuda.

¹⁰⁵⁵ Arab.:ad-dalil – mjesto za racionalne ili jurisprudencijske operacije; također dokaz ili argument.

O Hišame! Onaj ko se osnaži za troje preko tri stvari je kao onaj ko pomaže da mu propadne njegov razum: onaj ko svjetlo svoga razmišljanja baca u mrak kroz kriva očekivanja, koji vrijednost svog znanja uništava suvišnim govorom, i onaj ko svjetlo svojih suza gasi tako što se odaje strastima. Ali onaj ko svoj razum uništi, uništava svoju vjeru kao svoj život!

O Hišame! Kako treba da tvoje djelo kod Boga napreduje kada svoju pažnju odvrćaš od pitanja koja su vezana za Boga, a slijediš nagon da prevaziđeš svoj razum?

O Hišame! Izdržavanje usamljenosti znak je snage razuma. Jer onaj ko je shvatio šta Bog, Uzvišen i Veličanstven je On, od njega očekuje, on izbjegava one koji teže ovome svijetu i ono za šta se trude, ali ukoliko se on trudi za ono što je kod njegovog Gospodara, njemu se pridružuje u opuštenosti i prati ga u njegovoj samoći i to je onaj, koga on u siromaštvu¹⁰⁵⁶ obogati i također koga čini moćnim bez plemena.

O Hišame! Stvorenja su stvorena kako bi bila Bogu pokorna, zato nema spasenja bez pokornosti, ali pokornost je zasnovana na znanju, a znanje je zasnovano na učenju. Učenje se razumom učvršćuje. Znanje se može pronaći samo kod onoga ko je od Boga poučen, a da bi se ono prepoznalo, neophodan je razum.

O Hišame! Uistinu, najmanje djelo onoga ko je razuman biva mnogostruko prihvaćeno, ali veliki broj djela onih koji slijede svoj nagon ka neznanju bit će odbijen.

O Hišame! Uistinu, razuman je onaj ko je zbog znanja zadovoljan skromnošću ovoga svijeta, ali nije zadovoljan skromnošću znanja zbog ovoga svijeta – stoga je njegovo postupanje ono koje donosi dobit.

O Hišame! Ako se zadovoljiš sa onim što ti je dovoljno, onda ti je dovoljno najmanje od ovoga svijeta. Ali ako nisi zadovoljan sa onim što ti je dovoljno, onda ti ništa neće biti dovoljno od ovoga svijeta, ma šta da posjeduješ.

O Hišame! Uistinu, razumni napuštaju višak od ovoga svijeta – da ne govorimo o grijesima – napuštanje ovoga svijeta je vrlina, ali napuštanje grijeha je obaveza.

O Hišame! Razumni su prisutni na ovome svijetu, ali teže ka onome svijetu, zato što znaju da ovaj svijet zahtijeva neke stvari i da se žudi za njim, a također i onaj svijet zahtijeva neke stvari i žudnju za njim.

Ko se trudi za onaj svijet, za njim ide ovaj svijet sve dok se njegova opskrba iz njega ne iscrpi. Ali onaj ko žudi za ovim svijetom, njega uhodi onaj svijet dok mu smrt ne dođe, i tako mu bude upropašten ovaj kao i onaj svijet.

O Hišame! Onaj ko hoće bogatstvo bez imetka i smiraj srca bez očaja i nepovrijeđenosti vjerovanja, od Boga moli ponizno upotpunjenje svoga razuma. Jer onaj ko je razuman, on je zadovoljan sa onim što mu je dovoljno. Onaj ko nije zadovoljan sa onim što mu je dovoljno, nikada neće biti imućan!

O Hišame! Uistinu, Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, govori o narodu pravednom, da su, kada im je bilo jasno da srca zastranjuju i da bi ponovo mogli zapasti u zaslijepljenost i pokvarenost, rekli: "Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kada si nam već na Pravi put

¹⁰⁵⁶ Arab.:a-'ila – neimaština.

ukazao, i daruj nam Svoju milost; Ti si, uistinu, Onaj koji mnogo daruje!”¹⁰⁵⁷ Uistinu, Boga se ne boji onaj ko ne razumije šta On hoće.¹⁰⁵⁸ Onaj ko ne razumije šta Bog hoće, neće imati sigurnu spoznaju u srcu preko koje može shvatiti.

Niko neće biti takav osim onoga čija djela odgovaraju njegovim riječima i čija unutrašnjost sukladira njegovoj vanjštini, zbog toga što Bog skriveno pokazuje samo kroz ono što prema napolju izlazi i što se od toga očituje.

O Hišame! Uistinu, Vođa pravovjernih (1) običavao bi reći: “Ničim se Bogu ne služi bolje nego upotrebom razuma, a razum jednog čovjeka upotpuni se tek kada se ispolji više pokazatelja: niti poriče istinu, niti od njega zlo dolazi, ali od njega se može očekivati zrelost, ozbiljnost i dobrota. Višak njegovog imetka služi ljudima. Ljudi bivaju pošteđeni od prekomjernog njegovog govora. Od ovoga svijeta on uzima samo ono što je neophodno, ali znanja mu ne bude nikada za čitavog života. Njemu je poniznost na Božijem putu mnogo draža od bilo kakvih počasti koje bi dobio od nekog drugog. Poniznost mu je draža od ugleda. Malobrojna tuđa djela smatra velikim, a obilna svoja dobra djela smatra malenim. On sve druge ljude smatra boljim od sebe, a sebe smatra najgorim. To je upotpunjenost razuma.”

O Hišame! Ko vodi iskrene razgovore, njegova djela rastu. Ko ima dobre namjere, njegova opskrba se uvećava. Onaj ko je dobar prema svojoj rodbini i onima koji su mu bliski, njegov život se produžava.

O Hišame! Neznalicama ne otkrivaj znanje, kako ga ne bi obeščastilo, ipak ne uskraćuj ga onima koji su dostojni, kako im ne bi učinio nepravdu.

O Hišame! Pošto su oni vama prepustili znanje, slobodno im mirno prepustite ovaj svijet.

O Hišame! Bez časti čovjek nema vjere, a bez razuma čovjek također nema časti. Zaista, najvrijedniji čovjek je onaj u čijim očima podlost nema nikakvu vrijednost. Zaista, vaša tijela nisu manje vrijedna od Dženeta. Zato ih nemojte prodati za bilo šta drugo!

O Hišame! Uistinu, Zapovjednik vjernika (1) običavao bi reći: “Sjedenje sa nekim je opravdano samo u tri slučaja: da se da odgovor kada budeš nešto upitan, da govoriš kada ljudi više nemaju nikakav argument, i da pružiš najbolji mogući savjet onome ko ga traži. Ali onaj ko ništa od toga nije u stanju, i pored toga se isturi da zauzme mjesto, on je nerazuman.”

Hasan ibn Ali, mir neka je sa njim, rekao je: “Ako težite ka nečemu, onda to tražite samo od onih koji su zato sposobni.”

Rečeno je: “O Sine poslanika Božijeg, ko su oni koji su zato sposobni?”

On (2) reče: “Oni o kojima Bog govori u Svojoj Knjizi i koje je On svojim riječima upozorio: ‘A

¹⁰⁵⁷ Sura 3:8

¹⁰⁵⁸ Arab.: 'aqala 'an-i-Ilah – razumijevati, poimati šta Bog od nekoga želi i zahtijeva, dakle razlikovati ono što je Božije pitanje od onoga što nije.

pouku samo razumom obdareni primaju.”¹⁰⁵⁹ On (2) dodade: “To su oni koji su sposobni da razumiju.”

Ali ibn Husejn, mir neka je na obojicu, rekao je: “Sastajanje sa onima koji su iskreni potiče blagostanje, jer običaj učenih jeste da potiču i unapređuju razum, a služenje iskrenom koji je odlikovan znanjem upotpunjuje čast. Svoj sopstveni imetak upotrijebiti upotpunjuje ličnost, a ispravno usmjerenje onoga ko traži savjet jeste opravdanost za stjecanje blagodati, a u upotpunjenje sopstvenog razuma spada da su drugi zaštićeni od njegovog zla i za sadašnje i za buduće blagostanje.”

O Hišame! Uistinu, razumni neka ne govori ništa čega se boji, da ne bi bio izložen prigovoru za laž, i nemoj moliti nikoga za uslugu onoga koga se bojiš da će mu je odbiti, niti obećavati ono što on ne može održati. On se ne nada onome što mu ne pripada i ne poduzima ništa za šta se može prepasti da neće moći privesti kraju.

Vođa pravovjernih (1) običavao je svoje sljedbenike nagovarati, tako što bi im rekao:

“Savjetujem vam bogobožnost, kako tajno, tako i javno; pravednost kada ste uravnoteženi, kao i kada ste ljuti; da radite kada ste siromašni, kao i kada ste bogati; da obratite pažnju na one koji su s vama prekinuli kontakt; da opraštate onom ko vam je nepravdu učinio i da oprostite onome ko vas je odbacio.

Iz vaših saznanja stalno izvlačite pouku, vaša šutnja treba da bude sa dubokim promišljanjem, vaš govor treba da ukazuje na vašu predanost, a vaše biće da je velikodušno, jer nijedan škrtac neće ući u Dženet, niti će iko ko je velikodušan ući u Džehenem.”

O Hišame! Bog se smilovao onome ko Ga se iskreno stidi: “koji čuva glavu i ono što ona obuhvata, stomak i ono što on krije, koji se sjeća smrti i propadanja i koji zna da je Dženet okružen nevoljama, a Džehenem okružen iskušenjima.”

O Hišame! Onaj ko čuva čast drugih ljudi, njegove presteupe će Bog na Sudnjem danu oprostiti. A onaj ko ljude zaštiti od svoje srdžbe, od njega će također Bog svoju srdžbu na Sudnjem danu ukloniti.

O Hišame! Uistinu, onaj ko je razuman ne laže, čak i kada bi mu išlo u korist.

O Hišame! Na pojasu sablje Poslanika Božijeg (s.) stoji napisano: “Najneposlušniji čovjek prema Bogu je onaj ko drugog udara onako kako bi ovaj udario njega i koji drugog ubija onako kako bi ovaj ubio njega.”

Onaj ko je lojalan prema nekome, umjesto prema onome kome treba da bude lojalan, zanemaruje ono što je Bog spustio svome Poslaniku Muhamedu (s.).

Ko uvodi novotariju ili prihvati neku novinu, od takvog na Sudnjem danu Bog neće prihvatiti niti iskupljenje, niti opravdanje.

O Hišame! Najbolje čime se čovjek nakon spoznaje Boga Njemu približava jeste namaz i dobročinstvo roditeljima, izbjegavanje nemara, samoljublje i oholost.

O Hišame! Najvažniji od tvojih dana je onaj koji je još pred tobom. Obrati pažnju na ovaj dan i spremi se za njega da daš odgovore, jer ćeš biti saslušan i ispitivan i biti pozvan na odgovornost. Uzimaj pouke iz protoka vremena na ovome svijetu i njegovih stanovnika, jer

¹⁰⁵⁹ Sura 13:19

život izgleda da traje dugo, ali je ipak kratak. Dakle, djeluj tako kao da odmazdu za svoja djela gledaš u svojim rukama, kako bi još više za tim težio. Shvati ono što Bog od tebe očekuje i posmatraj tok događaja na ovom svijetu, jer ono što od njega slijedi je kao ono što je prošlo – zato izvlači svoje zaključke iz toga.

Ali ibn Husejn (4) je rekao: “Sve ono nad čim sunce izlazi – bilo na istočnoj ili zapadnoj strani Zemlje, iznad njenih voda i polja, iznad doline i brda – za prijatelje je Božije i one koji imaju spoznaju o Pravu Božijem poput siluete.”

Potom je on (4) rekao: “Zar jedan slobodan čovjek ne bi trebao mrvicu ovoga svijeta prepustiti onima koji prema njima žude? Jer za vaše duše nema prikladnije cijene kao što je Dženet! Ne prodajte je za nešto drugo, jer onaj ko je zadovoljan Bogom na onome što mu je dao na ovome svijetu, zadovoljava se sa onim što ima malu vrijednost.”

O Hišame! Svi ljudi vide zvijezde, ali uputu vide samo oni koji poznaju njihove smjerove kretanja i pozicije. Tako je i sa vama. Vi se detaljno bavite mudrošću, ali kroz nju uputu nađu samo oni koji po njoj djeluju.

O Hišame! Uistinu, Mesija (a.) je rekao svojim mladićima: “O vi koji ste pokvarene sluge zla! Visina palme vas plaši i vi ste svjesni njenog ubadanja i vašeg napora pri uspinjanju na nju, ipak pri tome zaboravljate mirise plodova i njihovu korist. Upravo tako mislite i o naporu za onaj svijet, zbog čega će vam njegovo trajanje biti predugo, ipak pri tome zaboravljate šta ćete steći od njegove milosti, njegove svjetlosti i njegovih plodova.

O vi koji ste pokvarene sluge zla! Kada pšenicu prosijete i kada je čisto i fino sameljete, onda ćete njen ukus kušati i dobro će vam doći. Osvjetlite li svoje vjerovanje na isti način i upotpunite li ga, onda ćete osjetiti njenu slast i njeni plodovi će vam koristiti.

Uistinu, kažem vam: “Nađete li u mrkloj noći jednu lampu, koja je upaljena tečnim petrolejom, tada biste s njom proizveli svjetlost, bez da vas pri tome priječi njen odvratan miris. Jednako tome, tražite također mudrost kod onoga kod koga je nađete, bez da vas u tome sprječava njegova nezainteresiranost.

O vi robovi ovog svijeta! Uistinu vam kažem: “Vi nećete steći čast na ovom svijetu, osim ako napustite ono što volite i što je skupo. Dakle, ne odgađajte iskupljenje za sutra, jer prije sutra dolazi još jedan dan i noć – i u njima dolaze i odlaze odluke Božije.

Uistinu vam kažem: Zaista, onaj od ljudi koji nema dugove, opušteniji je i ima manje brige nego onaj ko ima dugove, iako ih redovno izmiruje. Uistinu, onaj čovjek koji na sebe nije preuzeo dugove, opušteniji je i ima manje brige nego onaj koji si je dug nametnuo, čak i onda kada ih uredno izmiruje i vraća.

Uistinu, mali grijesi i time potpomognuti spadaju u Iblisove spletke, koji čini da ih potcjenite i da u vašim očima djeluju maleni, jer se oni nakupljaju, uvećavaju i opsjedaju vas.

Uistinu, kažem vam: Zaista, vezano za mudrost postoje dvije vrste ljudi: jedan njome vlada svojim rječnikom i ostvaruje je svojim djelima. Drugi vlada njome svojom pričom, ali je gubi svojim lošim djelima – kako je ogromna razlika između njih dvojice.

Blagoslovljen je učen po svojim djelima, a teško onome ko je učen samo na riječima.

O vi koji ste pokvarene sluge zla! Učinite da mjesta na kojima padate Gospodaru na sedždu budu zatvori za vaša tijela i vaša čela i učinite svoja srca nastambama bogobožnosti, ali ne da budu pribježišta i skloništa za vaše nagone i strasti, jer uistinu, najnestrpljiviji u nesreći je onaj sa najvećom vezanošću za ovaj svijet, a najstrpljiviji u nesreći je onaj ko je najuzdržaniji od ovog svijeta.

O vi koji ste pokvarene sluge zla. Ne budite kao crvene lunje¹⁰⁶⁰, kao lukave lisice, kao proždrljivi vukovi, kao nezadrživi lavovi sa njihovim plijenom – pa vi sa ljudima postupate upravo isto tako: na jednog se okomite, jednog obmanjujete, a sljedećeg varate.

Uistinu vam kažem: tijelu nije dovoljno da bude zdravo izvana, dok je njegova unutrašnjost pokvarena. Isto tako, nije dovoljno da vam se dopadaju vaša tijela dok su vaša srca pokvarena. Neće vam pomoći ako čistite svoju kožu dok su vaša srca uprljana. Dakle, ne budite kao sito koje zdravo brašno propušta, a otpad zadržava. Ipak, vi ste upravo takvi: prosijavate mudrost iz vaših usta, ali u vašim srcima ostaje mržnja.

O vi robovi ovoga svijeta! Vi ste zaista samo kao jedna lampa koja ljudima svijetli, a samu sebe sagorijeva.

O vi djeco Izraela! Trudite se i imajte nagon da budete u društvu učenih, čak i onda kada morate za to klečati na koljenima, jer Bog oživljava mrtva srca svjetlom mudrosti, kao što On izumrlu Zemlju oživljava kišom.

O Hišame! U Evanđelju stoji zapisano: blago onima kojima je milost ukazana, jer to su oni koji će na danu proživljenja doživjeti samilost. Blago onima koji uspostavljaju mir, jer to su oni koji će na danu proživljenja biti približeni. Blago onima koji su očišćenog srca, jer to su oni koji će na danu proživljenja biti zaštićeni. Blago onima koji su na ovom svijetu skromni, jer to su oni koji će se na danu proživljenja uspeti na propovjedaonice (manabir) kraljevstva.”¹⁰⁶¹

O Hišame! Malo priče nosi ogromnu mudrost, zato se držite šutnje, jer to je zaista lijepa navika i olakšica za terete i grijehe. Zato učvrstite vrata uviđavnosti, jer to je postojanost. Jer Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, prezire onoga koji se bez razloga smije i besciljno tumara tamo-amoo. Predvodnik (wali) mora biti kao pastir koji svoje stado niti ostavlja bez nadzora niti se nadmeno uzdiže iznad njega. Bojte se Boga u tajnosti onako kako se u javnosti stidite ljudi. Budite uvjereni da je mudar govor ono što traži jedan vjernik. Zato prihvatite znanje prije nego se ono povuče, odnosno prije nego vaši učenjaci nestanu (gaiba).

O Hišame! Uzmi od znanja ono što ne znaš i poučavaj neukog ono što ti znaš. Odaj poštovanje učenom zbog njegovog znanja i ne svađaj se s njim. Smatraj neukog niskim zbog njegovog neznanja, ali nemoj ga odbaciti; približi ga sebi i pouči ga.

O Hišame! Uistinu, svaka milost za koju nisi zahvalan računa se kao loše djelo, za koje ćeš biti pozvan na odgovornost.

¹⁰⁶⁰ ptica grabljivica, iz porodice Jastrebova

¹⁰⁶¹ Isaova (a.) Propovijed na brdu po islamskim izvorima – dalje u knjizi u poglavlju Propovijedima od Mesiha (a.) iz Evanđelja i ostalo.

Zapovjednik vjernika (1) rekao je: "Uistinu, Bog ima robove čija su srca slomljena u strahu od Njega, zbog čega su spriječeni da govore. Ipak, oni su elokventni i razumljivi, i takmiče se pred Bogom kroz glasno djelovanje. Mnogo što čine za Njega ne smatraju prikladnim, a ako je malo ono što čine za Njega, nisu zadovoljni. Sami sebe smatraju za najgore, dok su u stvarnosti inteligentni i pobožni."

O Hišame! Stid spada u vjerovanje, a vjerovanje vodi u Dženet. Ali bestidnost je nemar (gafa), a nemar vodi u Džehenem.

O Hišame! Govornici (misli se na ljude) su od tri vrste: oni koji su na dobitku, oni koji nisu oštećeni i oni koji su propali. Onaj koji je na dobitku jeste onaj koji se sjeća Boga. Neoštećeni je onaj koji šuti. Ali onaj koji je propao jeste onaj koji je potonuo u pokvarenost (batil).

Uistinu, Bog je zabranio Dženet svakome ko je nemoralan i bezobrazan, i koji se ne brine ni za ono što govori, ni za ono što će o njemu biti rečeno.

Ebu Zer, Bog neka je s njim zadovoljan, običavao bi reći: "O tražitelji znanja! Jezik je ključ prema dobru i prema lošem, zato zapečatite svoj jezik kao svoje srebro i zlato."

O Hišame! Kako je loš rob koji ima dva jezika i dva lica: prijatan je prema svom bratu kada mu je u prisustvu, a ždere ga u njegovom odsustvu. Kada mu nešto bude dato od njegovog brata, nezadovoljan je. A ako njegovog brata zadesi nesreća, ostavlja ga na cjedilu i ne pruža mu pomoć.

Uistinu, najbrže djelo zbog kojeg čovjek biva nagrađen jeste bogobojazno dobro djelo. A ono zbog čega čovjek biva najbrže kažnjen jeste loše djelo nepravdnosti. Najlošiji robovi su oni koje čovjek izbjegava zbog njihovog bezobrazluka; hoće li ljudi biti bačeni u Džehenem zbog onoga što su posijali svojim jezikom?

U dobar islam spada da se čovjek kloni onoga što ga se ne tiče.

O Hišame! Čovjek nije vjernik sve dok se u njemu istovremeno ne nalaze i strah i nada, a čovjek neće biti u strahu i nadi dok ne bude djelovao u skladu sa onim čega se boji i onoga čemu se nada.

O Hišame! Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, rekao je: "Tako mi moje Uzvišenosti, mog Veličanstva, moje moći, moje snage, mog sjaja i visine moga položaja – nijedan rob ne daje prednost mojoj volji nad svojom, a da mu ne pružim unutrašnje bogatstvo, ne usmjerim njegove napore prema onome svijetu i ne blagoslovim djela njegovih ruku – i pri svemu što čini stojim uz njega."

O Hišame! Srdžba je ključ zla, a najpotpuniji vjernik je onaj s najboljim ponašanjem. Kada moraš imati posla s ljudima, pokušaj koliko je moguće imati kontakt samo s onima koji su predani tebi.

O Hišame! Budi nježan, jer blagost je blagoslovljena, a grubost (hurq) neizreciva. Uistinu, blagost, poštenje i dobar moral oživljavaju mjesta i uvećavaju opskrbu.

O Hišame! Božiji iskaz: "Može li nagrada za dobro biti nešto drugo osim dobro?!"¹⁰⁶² vrijedi za vjernike kao i za poricatelje, za poštene kao i za zlobne! Kome je učinjeno dobro, treba da

¹⁰⁶² Sura 55:60

uzvratu na odgovarajući način, ali ne istim činom, nego višestrukim djelima. Jer ako učiniš isto kao on, on ostaje prvi koji je počeo, pa time i ispred tebe.

O Hišame! Ovaj svijet je nalik zmiji: nježna je svojim dodirima, ali u svojoj unutrašnjosti nosi smrtni otrov. Razumom obdareni čuvaju je, dok djeca naginju nepromišljeno da je dodirnu i uzmu.

O Hišame! Budi odan u pokornosti Bogu i suprotstavi se nepokornosti, jer ovaj svijet traje jedno vrijeme i ne priređuje ti ni radost ni tugu, a nepoznato ti je ono što se još nije dogodilo. Zato podnesi ovo vrijeme u kojem se nalaziš s radošću.

O Hišame! Ovaj svijet jednak je morskoj vodi: svaki put kada žedni pije, njegova žeđ se povećava, dok ga na kraju ne ubije.

O Hišame! Čuvaj se oholosti. Jer ko i jednu mrvicu oholosti nosi u srcu, neće ući u Dženet. Uzvišenost je ogrtač Božiji, a onaj koji se s Bogom spori oko Njegovog ogrtača, bit će bačen licem u Džehenem.

O Hišame! Onaj koji sam sa sobom dnevno ne vodi račun, ne pripada nama. Ako čini dobro, treba da teži da čini još više. Ako čini loše, treba da moli Boga za oprost i vraća mu se s pokajanjem.

O Hišame! Ovaj svijet ukazao se Mesihu (a.) u liku plave žene. On upita: "Za koliko si se udala?" Ona reče: "Za mnogo njih." On upita: "Jesu li se svi od tebe razveli?" Ona odgovori: "Ne, ja sam ih sve pobila." Mesih (a.) reče: "Teško tvojim ostalim muževima! Zašto ne uzmu pouku od onih koji su prošli?"

O Hišame! Svjetlost tijela leži u njegovom oku.

O Hišame! Sjeme klija i uspijeva u mekoj zemlji, a ne na tvrdom kamenu. Isto tako, mudrost se gradi u poniznom srcu, a ne u oholom i tlačiteljskom. Bog je poniznost učinio sredstvom razuma, a oholost sredstvom neznanja. Zar ne znaš da onaj ko se udara u glavu uzdiže se iznad stropa, a onaj ko spušta glavu nalazi hlad i udobnost? Isto tako je s onim koji Boga ne susreće ponizno – Bog će ga poniziti, a onaj koji Ga susreće ponizno, Bog će ga uzdići.

O Hišame! Kako je ružno siromaštvo nakon bogatstva i grijehnost nakon pobožnosti. Ipak, ružnije je kada se robuje Bogu, a potom mu robovanje bude poništeno.

O Hišame! U životu dobro pronalaze samo dvojica: slušatelj koji je prijemčiv i učen koji govori.

O Hišame! Bog ljudima nije dao ništa bolje od razuma. San razumnog bolji je od budnosti neznalice. Bog je vjerovjesnike uvijek odlikovao razumom, koji ne doseže niko, čak i kad bi se izuzetno trudio. Onaj ko je poslan od Boga da izvrši svoju obavezu, nije je izvršio ako je nije razumio.

O Hišame! Božiji poslanik (s.) rekao je: "Kada vidite vjernika da šuti, približite mu se, jer on je u stanju otkriti mudrost. Vjernik ne priča mnogo, nego djeluje, dok licemjer priča mnogo, ali čini malo."

O Hišame! Bog, Uzvišeni, objavio je Davudu (a.): "Govori mojim robovima da ne uključuju učenjaka, kojeg je ovaj svijet zaveo, između Mene i sebe, kako ih ne bi udaljio od sjećanja na

Mene i puta prema mojoj ljubavi i prizivanju. To su zastranjitelji pravog puta, a najmanje što ću učiniti jeste da im iz srca oduzmem slast moje ljubavi i prizivanja.”

O Hišame! Ko sebe smatra moćnim, njemu melec neba i zemlje proklinju. Ko svoju braću susreće arogantno i uzdiže se nad njima, okreće se protiv Boga. Ko traži ono što nije njegovo, ne postupa u svoju korist.

O Hišame! Bog, Uzvišeni, objavio je Davudu (a.): “O Davude! Čuvaj se i upozori svoje prijatelje na impulsivnost, jer su srca onih koji su impulsivni zastrta od Mene.”

O Hišame! Čuvaj se da arogantno susrećeš Moje prijatelje i da se zbog svog znanja uzdižeš kako te Bog ne bi prezreo. Ako te Bog prezre, ni ovaj ni onaj svijet ti neće koristiti. Budi kao onaj koji na ovom svijetu živi u kući koja mu ne pripada i u kojoj samo čeka da ode.

O Hišame! Biti zajedno sa civiliziranim ljudima (ahl ad-din) čast je na ovom svijetu kao i na onom. Savjetovanje s dobronamjernim i razumom obdarenim donosi prihvatljivost, milost, ispravnost i uspjeh od Boga. Kada ti neko dobronamjerman i razuman da savjet, čuvaj se suprotstavljanja njemu, jer to donosi štetu.

O Hišame! Čuvaj se traženja društva ljudi osim ako ne nađeš nekoga razumnog i povjerljivog. Društvo takvog traži, a od ostalih bježi kao od krvoločne zvijeri. Kada onaj ko je razuman djeluje, stidi se Boga da bude zahvalan nekome pored Njega, pri čemu mu je sam Bog milost ukazao.

Kada se suočiš sa dvije stvari o kojima ništa ne znaš, koja je bolja i ispravnija, pogledaj kojoj više naginješ i suprotstavi joj se, jer najčešće ono što je ispravno leži u onome ka čemu ne osjećamo naklonost. Čuvaj se da mudrost iskorijeniš prenoseći je neznalici.

Tada reče Hišam: Pitao sam ga (7): “A ako nekoga nađem koji traži, ali nije sposoban da je primi onako kako mu je prenesem?”

On (7) reče: “Onda ga dobrodušno posavjetuj. Ako mu srce ostane tvrdo, uzdrži se od daljnjeg govora i pazi se suprotstavljanja nadmenih, jer znanje se obeščašćuje ako se prenese onima koji su pristrasni.”

Ja upitah: “A ako nikoga ne nađem ko primjereno pita za znanje?”

On (7) reče: “Prihvati njegovu nesposobnost za pitanjem; tako ćeš ostati pošteđen iskušenja govora i odupriet ćeš se velikom iskušenju opovrgavanja.

Znaj da Bog ponizne ne uzdiže po mjeri njihove poniznosti, nego po Svojoj Uzvišenosti i Veličanstvenosti. On ne podaruje bogobožnim sigurnost po veličini njihovog straha, nego po Svojoj velikodušnosti i dobroti. On ne podaruje utjehu onima u žalosti po mjeri njihove tuge, nego po veličini Njegove blagosti i samilosti.

Šta misliš o Sveopće Blagom i Stalno Samilosnom, koji čak i onome ko Mu nudi prijateljstvo nanosi štetu, tako što Svojim svetim ljudima štetu nanosi? A kako tek stoji s onim koji je zbog Njega povrijeđen? Ili šta misliš o Onome koji se milosrdno okreće čak i onome ko Mu je neprijateljski nastrojen? Kako li je tek s onima koji se trude da zadobiju Njegovo zadovoljstvo i zbog Njega privlače neprijateljstvo stvorenja?

O Hišame! Ko voli ovaj svijet, gubi strah u srcu od posljedica na onom svijetu. Svaki rob kome je dato znanje, a ljubav prema ovome svijetu raste, Bog više od njega udaljava, a približava Svojim prezirom.

O Hišame! Onaj ko mudro uzima korist od svog znanja ne započinje ništa što ne može završiti. Najčešće ono što je ispravno leži u protivljenju onome ka čemu se osjeća naklonost. Onaj ko ima velika očekivanja često djeluje loše.

O Hišame! Kada bi vidio kraj svog određenog roka, tada bi ti to otklonilo svako očekivanje.

O Hišame! Čuvaj se pohlepe i prestani težiti onome što pripada drugima. Uguši nadanja u ljude, jer to je ključ poniženja, krade razum, trati vrlinu, kalja ugled i vodi ka gubitku znanja. Drži se čvrsto svog Gospodara i osloni se na Njega. Potrudi se da svoj ego odvратиš od strasti, jer i to je tvoja obaveza, kao i borba protiv neprijatelja.

Hišam reče: Pitao sam ga (7): "Prema kojim neprijateljima je veća obaveza suprotstavljanja?"

On (7) reče: "Onima koji su ti bliži, koji su više neprijateljski nastrojeni, koji ti nanose veću štetu, čije neprijateljstvo prema tebi jače je, koji ti je u njegovoj ličnosti skriven, i koji tvoje prijatelje protiv tebe podstiče. Iblisov je zadatak da došaptava u srca. Zato treba da budeš jak protiv njega u svom neprijateljstvu. Njegova upornost da te obori i uništi ne smije biti veća od tvoje postojanosti, jer on ima manji oslonac i pravi manju štetu uprkos svom zlu. Ako se čvrsto držiš Boga, tada si na pravom putu.

O Hišame! Bog ukazuje dobro onome koga je počastio troje: intelektom, koji mu otklanja njegove strasti; znanjem, kojim ga pošteđuje tereta neznanja; i bogatstvom, koje mu otklanja strah od siromaštva.

O Hišame! Čuvaj se i budi oprezan od ovog svijeta, jer u njemu postoje četiri vrste ljudi:

- Onaj potpuno vezan svojim strastima;
- Onaj koji uči i čita, i što više zna, time biva nadmeniji i uzdiže se iznad onih nad kojima smatra da je superioran;
- Rob neznalica, koji smatra niskim one koji obavljaju bogoslužje (ibadet) manje od njega, ali voli biti voljen i poštovan;
- Uviđavni učenjak, koji prepoznaje put istine i rado bi po njemu djelovao, ali je spriječen i bespomoćan. U svakom slučaju, nije u stanju djelovati u skladu sa onim što je spoznao, pa je nesretan i potišten. Takav je najuzoritiji u svom vremenu i razumom najobdareniji.

Snage intelekta i neznanja

"O Hišame, spoznaj intelekt i njegove snage, a također spoznaj i neznanje i njegove snage, kako bi bio ispravno usmjeren." Ja rekoh: "Nek je moj život tebi dat¹⁰⁶³, mi razumijemo samo ono što nam ti objasniš."

¹⁰⁶³ Aluzija na: "Neka sam žrtva za tebe." Tipičan arapski izraz koji izražava potpunu lojalnost i predanost.

Tada on (7) reče: “O Hišame! Bog je stvorio razum – i on je bio prvo stvorenje koje je Bog stvorio od duha¹⁰⁶⁴ sa desne strane Njegovog prijestolja od Njegove svjetlosti¹⁰⁶⁵ – i rekao joj: “Odvoji se”, tada se on odvojio. Potom mu je On naredio: “Dođi ovamo”, na šta je on došao bliže.¹⁰⁶⁶ Dakle, Bog Uzvišeni Veličanstveni je rekao: “Ja sam te stvorio kao moćno i od svih mojih stvorenja najodličnije stvorenje.”

Potom je On stvorio neznanje iz mora ljutog mraka i rekao mu: “Udalji se!” Na to se ono udaljilo. Zatim mu je naredio: “Dođi ovamo!” Međutim, ono nije došlo. Tada mu je rekao: “Usprotivio si se!” i prokleo ga je.

Nakon toga On je razumu dodijelio 75 snaga (gund). Kada je neznanje to vidjelo – čime je Bog odlikovao razum i šta mu je dao – ono je odjednom počelo osjećati neprijateljstvo prema njemu. Neznanje tada reče: “O Gospodaru, ovo je samo jedno stvorenje poput mene, stvoreno od Tebe, a ipak odlikovano i osnaženo, dok sam ja, nasuprot njega, nemoćan. Podari mi jednak broj pripadnika kao njemu.”

Tada reče Milostivi Uzvišeni: “U redu. Ipak, budeš li i dalje nepokoran prema Meni, uklonit ću te iz svoje blizine i odbaciti od Svoje samilosti.”

Na to neznanje odgovori: “Pristajem, dogovoreno.” I tada mu je On također podario 75 snaga.

Tako sada razumu pripada 75 snaga dobra¹⁰⁶⁷ koje mu je Bog podario, koje su pomoćnici (wazir) razuma. I nasuprot toga je zlo¹⁰⁶⁸ kao pomoćnik neznanju.

Dakle ovo su snage razuma i neznanja:

Vjera (iman)¹⁰⁶⁹ i poricanje (kufr)¹⁰⁷⁰,
Potvrđivanje (tasdiq)¹⁰⁷¹ i negiranje (džuhud)¹⁰⁷²,

¹⁰⁶⁴ Arab.:ar-ruhaniyyin od ruh (duša) – duhovno stvorenje, dakle od duhovnog svijeta.

¹⁰⁶⁵ Aluzija na ono kako je opisano u ajetu o svjetlosti u Suri 24:35.

¹⁰⁶⁶ Aluzija na odlazak i dolazak; nazad ili naprijed. Razumom se može upravljati. Zahtjev da se udalji, razum je shvatio kao iskušenje, ali se nerazumnost udaljila osjećajući se uvrijeđeno.

¹⁰⁶⁷ Arab.:al-hair – dobro, ono što svako želi i cijeni, kao razum, pravednost, vrlina, korist, ono što stoji nasuprot lošem (aš-šarr).

¹⁰⁶⁸ Arab.:aš-šarr – to je ono od čega se svako okreće i izbjegava.

¹⁰⁶⁹ Arab.:al-iman – vjerovanje sa uvjerenjem, od povjerenja ili oslonca, ali također i davanje sigurnosti, stjecanje ili uzimanje nečega u obzir.

¹⁰⁷⁰ Arab.:al-kufr – svjesno poricanje, odbacivanje i prikrivanje, nepovjerenje, ustvari – pokrivanje, umotavanje itd. zbog čega se između ostalog noć naziva Kafir (zastrtost).

¹⁰⁷¹ Arab.:at-tasdiq, također – saglasnost, u spoznatoj istini sa određenom stvari se složiti: nešto stvarno i iskreno prihvatiti, potvrditi, složiti se.

¹⁰⁷² Arab.:al-džuhud – nešto odbijati ili negirati, što bi ustvari bilo bolje npr. da čovjek to zna bolje. U jednom drugačijem kontrastu tu stoji i riječ arab. inkar: nešto odbaciti i negirati, o čemu čovjek pojma nema.

Iskrenost (ihlas) ¹⁰⁷³	i licemjerje (nifaq) ¹⁰⁷⁴ ,
Nada (radža) ¹⁰⁷⁵	i očaj (qunut) ¹⁰⁷⁶ ,
Pravednost ('adl) ¹⁰⁷⁷	i nepravednost (gawr) ¹⁰⁷⁸ ,
Zadovoljstvo (ridaa) ¹⁰⁷⁹	i nezadovoljstvo (sahat) ¹⁰⁸⁰ ,
Zahvlanost (šukr) ¹⁰⁸¹	i nezahvalnost (kufran) ¹⁰⁸² ,
Odsustvo očekivanja (ya's) ¹⁰⁸³	i pohlepa (tama) ¹⁰⁸⁴ ,
Povjerenje u Boga (tawakkul) ¹⁰⁸⁵	i tvrdoglavost (hirs) ¹⁰⁸⁶
Saosjećajnost (ra'fa) ¹⁰⁸⁷	i okrutnost (gilza) ¹⁰⁸⁸ ,
Znanje ('ilm) ¹⁰⁸⁹	i neznanje (džahl) ¹⁰⁹⁰ ,

¹⁰⁷³ Arab.:al-ihlas – ponašanja sa integritetom, činiti, čista iskrenost (npr. U jedinstvo Božije), nepomućeno i nedvosmisleno stajati uz istinu

¹⁰⁷⁴ Arab.:an-nifaq – licemjerje, lukavost, varljivo ponašanje prema onome nasuprot sebe

¹⁰⁷⁵ Arab.:ar-radža' – znači imati nadu. Biti pozitivno postavljen.

¹⁰⁷⁶ Arab.:al-qunut – očajavati (al-ya's) sumnjati u dobro. Npr. Al-ya's: napuštanje nade, gubitak želje i težnje.

¹⁰⁷⁷ Arab.:al-'adl – misli se u suštini uvijek na jednu vrstu jednakosti, kao na vagi. Uporedivo je sa al-'idl – jedna vrsta ravnoteže. Takođe obuhvata izjednačenje (al-mu'adala) ili uravnoteženost. Kao takav, ovaj pojam je gradiran i stupnjevit.

¹⁰⁷⁸ Arab.:al-gawr – nasuprot pravdi (al-'adl) u Kur'anu se ipak ne koristi u smislu nepravde (zulum), nego označava odstupanje od pravog puta. U tom smislu, primjenjuje se za svaki prestup ili zlodjelo.

¹⁰⁷⁹ Arab.:ar-ridaa – imati blagostanje, biti zadovoljan. U slučaju roba, ovo znači da se ne plaši onoga što dolazi od Gospodara, odnosno da se postavi spremno na ono što sudbina donosi.

¹⁰⁸⁰ Arab.:as-sahat – misli se na jaku srdžbu koja zahtjeva kaznu.

¹⁰⁸¹ Arab.:aš-šukr – zahvala (zahvalnost), misli se na priznavanje milosti Božije i njeno slavljenje.

¹⁰⁸² Arab.:al-kufran – nezahvalnost, nasuprot zahvalnosti; prikriti ili ne priznati, ne uvažiti (dakle pokriti, umotati) milost Božiju.

¹⁰⁸³ Arab.:al-ya's – napuštanje žudnje i težnje.

¹⁰⁸⁴ Arab.:at-tama' – također i ambicija; misli se na žudnju putene duše strastveno ka nečemu.

¹⁰⁸⁵ Arab.: at-tawakkul – (ovdje u smislu) oslanjanje na nekoga, pouzdanje u nekoga, osjećati podršku u nekome.

¹⁰⁸⁶ Arab.: al-hirs – misli se na ekstremnu volju ili na veliki trud u nečemu. Posebno se često u Kur'anu koristi u pozitivnom kontekstu.

¹⁰⁸⁷ Arab.: ar-ra'fa – saosjećajnost; razlikuje se od samilosti (rahma) po tome što označava posebno snažnu formu samilosti.

¹⁰⁸⁸ Arab.: al-gilza – tvrdoća, suprotnost blagosti; ovdje se misli na tvrdoću srca.

¹⁰⁸⁹ Arab.: al-'ilm – znanje, također i poznavanje; podrazumijeva dosezanje stvari u njenoj stvarnosti i uviđanje onakvom kakva zaista jeste. Može se shvatiti i kao gradirani, idealizirani koncept znanja, razvrstan prema percepciji i duhovnom dojamu nečega.

¹⁰⁹⁰ Arab.: al-džahl – neznanje, nepoznavanje. Odnosi se na nedostatak znanja ('ilm) ili nedostatak intelekta (razum, 'aql). Osim samog nedostatka znanja, može uključivati i prisutnost nedostatka razuma. Kompleksnija forma označava neznanje o vlastitom neznanju. Neznanje može biti štetno, ali također i ne mora; može biti samoodgovorno, ali i ne mora.

Uzdržanost ('iffa) ¹⁰⁹¹	i razuzdanost (tahattuk) ¹⁰⁹² ,
Odricanje (zuhd) ¹⁰⁹³	i požuda (ragba) ¹⁰⁹⁴ ,
Saosjećajnost (rifq) ¹⁰⁹⁵	i grubost (harq) ¹⁰⁹⁶ ,
Strah/oprez (rahba) ¹⁰⁹⁷	i drskost (džur'a) ¹⁰⁹⁸ ,
Skromnost (tawadu) ¹⁰⁹⁹	i argantnost (kibr) ¹¹⁰⁰ ,
Razboritost (tu'ada) ¹¹⁰¹	i ishitrenost ('adžala) ¹¹⁰² ,
Obzirnost (hilm) ¹¹⁰³	i slaboumnost (safah) ¹¹⁰⁴ ,
Šutnja (samt) ¹¹⁰⁵	i pričljivost (hadar) ¹¹⁰⁶ ,
Predanost (istislam) ¹¹⁰⁷	i nadmenost (istikbar) ¹¹⁰⁸ ,
Poslušnost (taslim)	i nasilnost (tagabbur),
Oprost ('afw)	i zloća (hiqd),
Milostivost (rahma) ¹¹⁰⁹	i bezosjećajnost (qaswa),

¹⁰⁹¹ Arab.: al-'iffa – jedno duševno stanje koje sprječava da se čovjek preda svojim nagonima.

¹⁰⁹² Arab.: at-tahattuk – besramno rušenje, prelaženje granica i kršenje onoga što je zabranjeno. Ovaj pojam označava sram i običaj razuzdanosti.

¹⁰⁹³ Arab.: az-zuhd – misli se na unutrašnje, srčano odricanje od nečega. Ideal ovog pojma može se proširiti odricanjem od težnji prema ovom svijetu, ali i od svega osim od samog Boga – dakle, odricanje od svjetovnih užitaka, pa čak i od samog odricanja, u smislu potpune predanosti Božijem zadovoljstvu.

¹⁰⁹⁴ Arab.: ar-ragba – žudnja, težnja ka nečemu.

¹⁰⁹⁵ Arab.: ar-rifq – blagost ili empatija praćena dobrotom. Misli se na ophođenje prema stvarima s odmjerenom blagošću.

¹⁰⁹⁶ Arab.: al-harq – misli se na ophođenje prema stvarima s grubošću, nasiljem i žestinom.

¹⁰⁹⁷ Arab.: ar-rahba – također: plašiti se, strah. Ovdje se misli na strah od zabranjenog ili sumnjivog.

¹⁰⁹⁸ Arab.: al-džur'a – drskost, odnosno grješiti prema Bogu.

¹⁰⁹⁹ Arab.: at-tawadu' – poniznost i skromnost; podrazumijeva da se ne uzdiže iznad drugih.

¹¹⁰⁰ Arab.: al-kibr – ponos ili megalomanija; misli se na osjećaj da se mora uzdizati iznad drugih.

¹¹⁰¹ Arab.: at-tu'ada – znači razborito postupanje, odnosno ne djelovati nepromišljeno.

¹¹⁰² Arab.: 'adžala, također: tasarru'a – znači bez razmišljanja, brzopleto postupanje.

¹¹⁰³ Arab.: al-hilm – znači imati kontrolu nad sobom i suzdržano se ponašati prema nezalici, bez da se pri tome ponizi.

¹¹⁰⁴ Arab.: as-safah – slaboumnost, nerazumno ponašanje. Misli se na djelovanje slabog razbora ili slabe glave.

¹¹⁰⁵ Arab.: as-samt – znači uzdržavanje od ispraznog i površnog govora. Onaj ko je promišljen razmišlja prije nego što nešto izgovori i pažljivo oblikuje svoje riječi.

¹¹⁰⁶ Arab.: al-hadar – znači govoriti bez razmišljanja, brbljanje.

¹¹⁰⁷ Arab.: al-istislam – znači potpuno i bezrezervno predanje istini.

¹¹⁰⁸ Arab.: al-istikbar – razlikuje se od at-takabbur; ne znači samo uzdizanje iznad drugih, nego oholo osporavanje istine. Sura 2:87.

¹¹⁰⁹ Arab.: ar-rahma – misli se na mekanost (blagost), preko koje objektu dolazi određeno dobro.

Uvjerenje (yaqin) ¹¹¹⁰	i sumnja (šakk), ¹¹¹¹
Strpljivost (sabr) ¹¹¹²	i unutrašnji nemir (gaza) ¹¹¹³ ,
Oprost (safh) ¹¹¹⁴	i osveta (intiqam) ¹¹¹⁵ ,
Bogatstvo (džina) ¹¹¹⁶	i siromaštvo (faqr) ¹¹¹⁷ ,
Promišljenost (tafakkur) ¹¹¹⁸	i nemar (sahw) ¹¹¹⁹ ,
Čuvanje (hifz) ¹¹²⁰	i zaborav (nisyan) ¹¹²¹ ,
Vezivanje (tawasul) ¹¹²²	i napuštanje (gaši'a), ¹¹²³
Zadovoljstvo sa onim što se ima (qunu') ¹¹²⁴	i nezasićenost (šarah) ¹¹²⁵ ,
Utjeha (muwasah) ¹¹²⁶	i spriječavanje (man') ¹¹²⁷ ,

¹¹¹⁰ Arab.: al-yaqin – uvjerenje, suprotno sumnji (šakk), dok je znanje ('ilm) suprotno neznanju (džahl). Uvjerenje nadilazi sve što je sumnjivo, ali je i dalje podložno stupnjevanju, zbog čega Kur'an spominje: 'ilm al-yaqin (znanje sa uvjerenjem), 'ain al-yaqin (jasno uvjerenje) i haqq al-yaqin (istinsko uvjerenje).

¹¹¹¹ Arab.: aš-šakk – sumnja, koja se razlikuje od razmatranja (ar-raib); označava neodlučnost prema istini. Tako shvaćeno, sumnja je intenzivnija od razmatranja, dok razmatranje može dovesti do sumnje.

¹¹¹² Arab.: as-sabr – podrazumijeva postojanost i istrajnost pred svim teretima i iskušenjima koja proizlaze iz Božijih propisa.

¹¹¹³ Arab.: al-gaza' – označava zabrinutost, posebno onu koja proizlazi iz opterećenja i nemira, a koja može dovesti do gubitka strpljenja i postojanosti u vrlinama.

¹¹¹⁴ Arab.: as-safh – oprost; označava više od običnog praštanja, znači ne samo ne biti ogorčen zbog nečijeg prestupa, nego ga smatrati potpuno izbrisanim.

¹¹¹⁵ Arab.: al-intiqam – osveta, izvršenje osвете; misli se na to da se nekoga prati s namjerom da se nad njim sprovede odmazda, proistekla iz vlastite srdžbe.

¹¹¹⁶ Arab.: al-džina – bogatstvo; ovdje se misli na bogatstvo duše, odnosno na bogatstvo vrlinama i srca.

¹¹¹⁷ Arab.: al-faqr – siromaštvo; ovdje se misli na siromaštvo srca, duha, intelekta i duše.

¹¹¹⁸ Arab.: at-tafakkur – promišljenost ili predanost, znači ne biti neoprezan i nepromišljen. Sura 7:201.

¹¹¹⁹ Arab.: as-sahw – nehotičnost, u smislu nemara i nepromišljenosti. Sura 51:10-11.

¹¹²⁰ Arab.: al-hifz – čuvanje; misli se na čuvanje granica Božijih. Sura 9:112.

¹¹²¹ Arab.: an-nisyan – zaboraviti; misli se na zaborav na Boga i Sudnji dan. Sura 45:34.

¹¹²² Arab.: at-tawasul – vezanost, održavanje veze, održavanje rodbinske veze. U jednoj varijanti koristi se at-ta'attuf: misli se na naklonost prema rodbinskim vezama (posebno prema čeljadi kuće Poslanika (s.) – također i ideološka naklonost prema braći u vjeri).

¹¹²³ Arab.: al-gaši'a – odbojnost: prekidanje, napuštanje; također: bojkotovanje – suprotno povezivanju sa onim što je Bog naredio da se drži zajedno. Sura 13:25.

¹¹²⁴ Arab.: al-džunu' – dostatnost: misli se na to da se bude zadovoljan sa onoliko svjetovnih dobara koliko je čovjeku dato.

¹¹²⁵ Arab.: aš-šarah – ovdje se misli na unutrašnje nezadovoljstvo sa svjetovnim dobrima koja su dovoljna, te žudnja za beskorisnim uvećavanjem.

¹¹²⁶ Arab.: al-muwasah – dobro djelo, utjeha

¹¹²⁷ Arab.: al-man' – sprečavanje učešća u dobročinstvu, u okviru opskrbe prema braći i sestrama, porodici, prijateljima i zajednici

Prijateljstvo (mawadda) ¹¹²⁸	i neprijateljstvo (adawa) ¹¹²⁹ ,
Odanost (wafa') ¹¹³⁰	i izdaja (džadar) ¹¹³¹ ,
Pokornost (ta'a) ¹¹³²	i neposlušnost (ma'siya) ¹¹³³ ,
Poniznost (hudu') ¹¹³⁴	i oholost (tatawul) ¹¹³⁵ ,
Spas, sreća (salama) ¹¹³⁶	i nesreća (bala') ¹¹³⁷ ,
Razumjevanje (fahm) ¹¹³⁸	i glupost (džabawa) ¹¹³⁹ ,
Spoznaja (ma'rifa) ¹¹⁴⁰	i poricanje (inkar) ¹¹⁴¹ ,
Ljubaznost (mudarah) ¹¹⁴²	i blamiranje, sramoćenje (mukašafa) ¹¹⁴³ ,
Unutrašnja neoštećenost (Salama al-Gajb) ¹¹⁴⁴	i lukavstvo, prevara (mumakara) ¹¹⁴⁵ ,
Čuvanje tajne (kitman) ¹¹⁴⁶	i otkrivanje (ifša') ¹¹⁴⁷ ,

¹¹²⁸ Arab.: al-mawadda – također: ljubav (sa poštovanjem i pažnjom), ali i lojalnost; posebno prema prijateljima Božijim, dok nasuprot tome stoji neprijateljstvo (al-'adawa) prema prijateljima Božijim.

¹¹²⁹ Arab.: al-'adawa – neprijateljstvo ili neprijateljska nastrojenost, suprotno prijateljstvu (al-mawadda).

¹¹³⁰ Arab.: al-wafa' – držanje obećanja ili ispunjavanje dogovora. Sura 3:6; Sura 61:1.

¹¹³¹ Arab.: al-džadar – misli se na nevjerstvo i izdaju, lukavo rušenje dogovora, što obuhvata niz negativnih osobina poput licemjerja, laži i prevare.

¹¹³² Arab.: at-ta'a – misli se na slijeđenje pravila i naredbi Božijih, Njegovog Poslanika i nosilaca islamske vlasti (Imama). Sura 4:59.

¹¹³³ Arab.: al-ma'siya – misli se na suprotstavljanje naredbama Božijim. Sura 4:66.

¹¹³⁴ Arab.: al-hudu' – znači slijeđenje sa potčinjavanjem Bogu.

¹¹³⁵ Arab.: at-tatawul – misli se na odbijanje ili nepridržavanje Božijih propisa.

¹¹³⁶ Arab.: as-salama – znači sreća i nepovrijeđenost, pri čemu se misli na očuvanje tijela i djela od grešaka.

¹¹³⁷ Arab.: al-bala' – znači nesreća, pri čemu se misli na stanje koje nastaje uslijed štetnih osobina, grešaka i loših djela.

¹¹³⁸ Arab.: al-fahm – razumnost, posebno u smislu mudrosti i oštroumnosti.

¹¹³⁹ Arab.: al-džabawa – glupost, skrivena mržnja; misli se na poteškoće u shvatanju i slijepoću u poimanju.

¹¹⁴⁰ Arab.: al-ma'rifa – misli se na spoznaju koja je razgraničena od znanja ('ilm), jasna slika, posjedovanje jasnog uvida u nešto. U ovom smislu spoznaja se razlikuje od znanja koje se stiče učenjem; ovdje nije riječ o znanju stečenom od strane roba.

¹¹⁴¹ Arab.: al-inkar – znači odbacivanje spoznaje. Sura 16:83.

¹¹⁴² Arab.: al-mudarah – misli se na umjereno, tolerantno ponašanje prema ljudima. Sura 3:159.

¹¹⁴³ Arab.: al-mukašafa – misli se na netolerantan odnos prema ljudima, odnosno ponašanje bez odmjeritosti s ciljem da ih osramoti.

¹¹⁴⁴ Arab.: as-salamah al-ghaib – znači da su ljudi jednako sigurni od riječi i djela te osobe u njenoj odsutnosti, kao i u njenom prisustvu.

¹¹⁴⁵ Arab.: al-mumakara – znači da neko namjerno smišlja i provodi spletke protiv drugih ljudi.

¹¹⁴⁶ Arab.: al-kitman – znači prikrivanje ili skrivanje tuđih nedostataka i pogrešaka.

Dobro ponašanje (birr) ¹¹⁴⁸	i nepokornost ('uquq) ¹¹⁴⁹ ,
Autentičnost (haqiqa) ¹¹⁵⁰	i dopadljivost (riya') ¹¹⁵¹ ,
Pravičnost (ma'ruf) ¹¹⁵²	i pokudnost (munkar) ¹¹⁵³ ,
Opreznost (taqiyya) ¹¹⁵⁴	i obznanjivanje (ida'a) ¹¹⁵⁵ ,
Korektnost (insaf) ¹¹⁵⁶	i nepravednost (zulm) ¹¹⁵⁷ ,
Samokontrola (tuqa)	i zavist (hadsad),
Čistoća (nazafa) ¹¹⁵⁸	i nečistoća (qadar) ¹¹⁵⁹ ,
Stid (haya) ¹¹⁶⁰	i bestidnost (qiha) ¹¹⁶¹ ,
Umjerenost (qasd)	i neumjerenost (israf),
Smirenost (raha) ¹¹⁶²	i stres (ta'b) ¹¹⁶³ ,
Susretljivost (suhula) ¹¹⁶⁴	i uznemiravanje (su'uba) ¹¹⁶⁵ ,

¹¹⁴⁷ Arab.: al-ifša' – znači razotkrivanje ili otkrivanje tuđih nedostataka i pogrešaka.

¹¹⁴⁸ Arab.: birr (al-walidain) – misli se na dobrotu, lijepo postupanje i pravedno ophođenje prema roditeljima, uključujući pokornost njima, ali pod uvjetom da to ne vodi kršenju Božijih propisa niti pridruživanju roditeljima u neposlušnosti Bogu.

¹¹⁴⁹ Arab.: al-uquq – misli se na sramotno, neprimjereno i neposlušno ponašanje prema roditeljima.

¹¹⁵⁰ Arab.: al-haqiqa – misli se na to da je jedno djelo unutrašnje jednako dobro i čisto kao i ono što je vidljivo izvana.

¹¹⁵¹ Arab.: ar-riya' – predstavljanje za nešto što nije, dopadljivost, zavođenje, varanje. Radi se o djelu koje ne proizlazi iz unutrašnje iskrenosti, nego isticanju i trudu da se stekne ugled kod drugih umjesto kod Boga. Sura 4:142; Sura 2:264.

¹¹⁵² Arab.: al-ma'ruf – označava sve što je razumski i zakonski prepoznato kao ispravno.

¹¹⁵³ Arab.: al-munkar – misli se na sve što je razumski i zakonski prepoznato kao odvratno, pokvareno i vrijedno prezira.

¹¹⁵⁴ Arab.: at-taqiyya – misli se na suzdržanost od ispoljavanja stvarnog uvjerenja pred onima od kojih prijeti ozbiljna opasnost za sebe i druge. Sura 3:28; Sura 40:28.

¹¹⁵⁵ Arab.: al-ida'a – misli se na štetno isticanje, čime se ugrožava opravdano prikrivanje (al-taqiyya).

¹¹⁵⁶ Arab.: al-insaf – misli se na čuvanje pravednosti u postupanju prema drugima, kao i prema sebi samom.

¹¹⁵⁷ Arab.: az-zulm – prestupanje, nepravednost. U jednoj verziji u Kafiju: al-hamiyya – misli se na pristranost, nepravedno, ljutito i fanatično postupanje prema drugima.

¹¹⁵⁸ Arab.: an-nazafa – misli se na čistoću na svim razinama života, kako duševnoj, tako i materijalnoj.

¹¹⁵⁹ Arab.: al-qadar – misli se na duhovnu kao i na tjelesnu pokvarenost, odnosno svjetovno prljavštvo.

¹¹⁶⁰ Arab.: al-haya' – misli se na uplašenost ili strah od otkrivanja nedostataka i sramote.

¹¹⁶¹ Arab.: al-qiha – misli se na grubu bezobraznost, u smislu neuljudnog i drskog postupanja.

¹¹⁶² Arab.: ar-raha – misli se na izbor onoga što donosi spokojstvo i mir, kako u ovom svijetu, tako i na onom svijetu.

¹¹⁶³ Arab.: at-ta'b – misli se na izbor stvari i djela koja izazivaju zabrinutost i tugu, kako u ovom svijetu, tako i na onom svijetu.

¹¹⁶⁴ Arab.: as-suhula – misli se na to da se bude jednostavan, nekomplikovan i da se ne uzrokuje nevolja.

¹¹⁶⁵ Arab.: as-su'uba – odnosi se na poticanje složenih prijetnji i izazivanje tjeskobe.

Dobrota (a'fiya) ¹¹⁶⁶	i nevolja (balwa') ¹¹⁶⁷ ,
Povučenost, Suzdržanost (qawam) ¹¹⁶⁸	i uznositost (mukatara) ¹¹⁶⁹ ,
Mudrost (hikma) ¹¹⁷⁰	i hirovitost (hawa) ¹¹⁷¹ ,
Čvrstina (waqar) ¹¹⁷²	i neozbiljnost (hiffa) ¹¹⁷³ ,
Blaženstvo (sa'ada) ¹¹⁷⁴	i nesreća (šaqawa) ¹¹⁷⁵ ,
Pokajanje, povratak (tauba) ¹¹⁷⁶	i upornost (israr) ¹¹⁷⁷ ,
Čuvanje sa oprezom (muhafaza) ¹¹⁷⁸	i ravnodušnost (tahawun) ¹¹⁷⁹ ,
Molitva (du'a)	i nevoljko odbijanje (istinkaf) ¹¹⁸⁰ ,
Marljivost, trud (našat) ¹¹⁸¹	i lijenost (kasal) ¹¹⁸² ,

¹¹⁶⁶ Arab.: al-'afija – ovdje se misli na neokrnjenost vjere u znanju i djelu.

¹¹⁶⁷ Arab.: al-balwa' – jad, nevolja

¹¹⁶⁸ Arab.: al-qawam – znači nepodlijezanje svjetovnom zavođenju. Upućuje na smisao sure 102.

¹¹⁶⁹ Arab.: al-mukatara – misli se na uznošenje svjetovnim dobrima i potomstvom te na težnju ka beskorisnom uvećavanju tih stvari.

¹¹⁷⁰ Arab.: al-hikma – znači primjereno prosuđivanje i djelovanje, što je moguće jedino putem plodonosnog znanja te pravednog rasuđivanja i činjenja.

¹¹⁷¹ Arab.: al-hawa' – u jednoj verziji iz al-Wafija označava nezrelost, hirovito, ćudljivo ili impulsivno prosuđivanje i djelovanje.

¹¹⁷² Arab.: al-waqar – (čast, dostojanstvo). Ovdje se misli na postojanost, odnosno na stalno, postojano i pohvalno djelovanje.

¹¹⁷³ Arab.: al-hiffa – misli se na nepostojanost. U ovom kontekstu označava neozbiljnost i hirovito ponašanje.

¹¹⁷⁴ Arab.: as-sa'ada – blaženstvo; misli se na to da se donose odluke koje vode ka dobrom ishodu.

¹¹⁷⁵ Arab.: aš-šaqawa – nesreća; misli se na odluku da se krene putem koji vodi ka lošim ishodima i djelima. (Sura 10:105, 106, 108)

¹¹⁷⁶ Arab.: at-tauba – misli se na iskupljenje; povratak Bogu i udaljavanje od grijeha. Prema Zapovjedniku vjernika, zasniva se na iskrenom pokajanju u srcu, molitvi za oprost, djelovanju udova i odlučnosti da se više ne ponovi počinjeni grijeh.

¹¹⁷⁷ Arab.: al-israr – istrajavanje; misli se na upornost u grijesima i nastavak u prestupima i lošim djelima. (Sura 88:7-8)

¹¹⁷⁸ Arab.: al-muhafaza – čuvanje; misli se na pažljiv oprez u ispunjavanju obaveza, posebno u istrajavanju i čuvanju namaza. (Sura 9:112; Sura 6:92)

¹¹⁷⁹ Arab.: at-tahawun – ravnodušnost; misli se na nemar i prezir, posebno prema obavezama, stav koji vodi ka zanemarivanju i krajnjem gubitku.

¹¹⁸⁰ Arab.: al-istinkaf – odbijanje, prezir; misli se na prezir prema poniznosti pred Bogom i Njegovim pozivom. Sura 4:173.

¹¹⁸¹ Arab.: an-našat – trud; znači da se obaveze izvršavaju bez lijenosti, s određenom lakoćom i neumornim zalaganjem.

¹¹⁸² Arab.: al-kasal – Lijenost, tromost, usporenost. Odnosi se na lijenost kada se neka dužnost treba obaviti. Vidi: Sura 4:142.

Radost (farah) ¹¹⁸³	i žalost (huzn) ¹¹⁸⁴ ,
Zajedništvo (ulfah) ¹¹⁸⁵	i razdvojenost (furqah) ¹¹⁸⁶ ,
Velikodušnost (saha) ¹¹⁸⁷	i škrtost (buhl) ¹¹⁸⁸ ,
Poniznost (huschu')	i samoljublje ('udžb)
Biti od povjerenja (saun al-hadit) ¹¹⁸⁹	i prenošenje govora (namima) ¹¹⁹⁰ ,
Moljenje za oprost (istigfar) ¹¹⁹¹	i samoobmana (igtirar) ¹¹⁹² ,
Susretljivost, ljubaznost (kayasa) ¹¹⁹³	i ludost (humq) ¹¹⁹⁴ ,

(...)A

O Hišame! Sve ove osobine (hisal) objedinjuju se samo kod jednog Poslanika, njegovih nasljednika ili kod onog vjernika čije je srce Bog iskušao vjerom.

Drugi vjernici odlikovani su samo jednim dijelom ovih osobina, dok ne izgrade svoj razum i dok se ne oslobode iz grupe neznalica.

Naime, tada će stajati na najvećim stupnjevima, zajedno s Poslanicima i povjerenicima. To postižu jedino kroz spoznaju razuma i njegovih snaga, te kroz izbjegavanje neznanja i

¹¹⁸³ Arab.: al-farah – radost, vedrina. U Kur'anu se ovaj pojam upotrebljava i u pozitivnom i u negativnom smislu. Ovdje označava vedrinu srca zadovoljstvom Božijim ili radost koju vjernik prouzrokuje u srcu svoga brata. Sura 10:57.

¹¹⁸⁴ Arab.: al-huzn – žaljenje, tuga. Ovdje se misli na tugu koja proizlazi iz svjetovnih gubitaka i briga, a koju osjeća vjernik u svom srcu. Sura 3:153.

¹¹⁸⁵ Arab.: al-ulfah – Misli se na zajedništvo i jedinstvo srca. Vidi: Sura 8:62-63.

¹¹⁸⁶ Arab.: al-furqah – Rasipanje; ovdje se misli na razdvajanje i razdvojenost srca. Vidi: Sura 17:29.

¹¹⁸⁷ Arab.: as-saha' – Darežljivost, dobrota, velikodušnost. Opisuje stanje između rasipništva i škrtosti. Vidi: Sura 17:29; Sura 47:38.

¹¹⁸⁸ Arab.: al-buhl – Škrtost; označava uskraćivanje nečijeg prava onome kome je potrebno.

¹¹⁸⁹ Arab.: saun al-hadit – Misli se na govor koji je čist od svega pokvarenog: ogovaranja, klevete, laži i kontraproduktivnosti.

¹¹⁹⁰ Arab.: an-namima – Misli se na pokvarenost, nezdravo podmetanje i dalje prenošenje govora i djela od jedne osobe do druge. U ovom smislu, ovo je još više vrijedno prezira nego ogovaranje. Vidi: Sura 68:10-11.

¹¹⁹¹ Arab.: al-istigfar – misli se na moljenje za oprost grijeha, uključujući i nesvjesne ili nehotične propuste, uz prizivanje Božije zaštite.

¹¹⁹² Arab.: al-igtirar – misli se na varanje samoga sebe vlastitim željama, strastima ili raspoloženjem

¹¹⁹³ Arab.: al-kayasa – ljubaznost, pristupačnost, razumnost, pristojnost, razboritost, lijepi maniri

¹¹⁹⁴ Arab.: al-humq – Ograničenost u razumijevanju, slijepost u poimanju.

njegovih moći.)¹¹⁹⁵ Neka nama i vama Bog podari uspjeh prema pokornosti Njemu (i Njegovom zadovoljstvu).¹¹⁹⁶

8.2. Mudrosti Imama al-Kazima

1. Dobrovoljni namaz¹¹⁹⁷ je žrtva svakog vjernika za Boga.
2. Hodočašće je džihad¹¹⁹⁸ svakog onoga ko je slab.
3. Za sve postoji izdvajanje¹¹⁹⁹ – izdvajanje tijela je dodatni post¹²⁰⁰.
4. Najbolje bogoslužje nakon spoznaje Boga jeste iščekivanje spasenja.
5. Ko zaziva Boga, prije nego ga slavi i donese blagoslov na Poslanika (s.), jeste kao neko ko ispaljuje strijelu bez luka.
6. Ko je siguran da će mu Bog uzvratiti na njegova udjeljivanja, taj udjeljuje velikodušno.
7. Ko umjereno ekonomiše, neće nikada osiromašiti.
8. Urednost omogućava pola životne opskrbe.
9. Ljubaznost sa ljudima¹²⁰¹ je polovina razuma.
10. Česta zabrinutost uzrokuje starenje.
11. Žurba je prava ludost.
12. Mala zajednica je jedna od dvije olakšice.
13. Ko priređuje brigu svojim roditeljima bio im je neposlušan.
14. Ko se prilikom neke nesreće udari rukom o nogu ili udari rukom o ruku, njegovo obeštećenje će biti uništeno.
15. Nesreća je samo nesreća kada slijedi nagrada onome kome se ona dogodila, ukoliko postojano to podnese i u tom momentu kada ga zadesi pokaže da je njegov povratak Bogu.¹²⁰²

¹¹⁹⁵ Po al-Kulainijevoj verziji

¹¹⁹⁶ Po verziji al-Kulaini, Al-Usul al-Kafi

¹¹⁹⁷ Arab.: nafilah – dodatak. U množini: šalāh an-nawafil (dodatni). Dakle, dobrovoljni namazi pored obaveznih namaza.

¹¹⁹⁸ Arab.: džihad – borba, dušom i tijelom.

¹¹⁹⁹ Arab.: az-zakat – pročišćenje izdvajanjem.

¹²⁰⁰ Arab.: nafila – dodatak. Arab.: sawm – uzdržavanje, odnosno post. U množini: siyam an-nawafil (dodatni), što znači dobrovoljni post pored obaveznih dana posta; preporučeni čin ibadeta.

¹²⁰¹ Arab.: tawaddud ila an-nas – postupno sticanje naklonosti i prijateljstva među ljudima.

¹²⁰² Arab.: inna lillahi wa inna ilaihi radži'un – znači: "Mi pripadamo Bogu i Njemu ćemo se vratiti." Po Imamu Aliju ibn Ebu Talibu, ovo priznanje označava svjesnost da je vlast Božija i da je sve prolazno.

16. Samo jedna dobro odgojena osoba i osoba velikog srca razumije ljubaznost kao takvu.
 17. Bog šalje pomoć u skladu sa potrebom i ispuni strpljivošću (sabr) na osnovu veličine nesreće.
 18. Ko postupa umjereno i zadovoljan je onim što ima, zadržava si ono čime je darovan, ali ko neumjereno postupa i ko je rasipan, gubi ono što mu je darovano.
 19. Vraćanje povjerenog i iskrenost pridonose opskrbi, dok izdaja i laž, za sobom povlače siromaštvo i licemjerje.
 20. (...)A
 21. Dobročinstvo jednog vjernika prema onome kome je namjereno nije potpuno osim preko troje: da se tome ne daje značaj, skriveno i da se izvrši brzo.
- Onaj ko ne daje značaj dobročinstvu prema jednom vjerniku (koje mu je ispoljio), time mu ispoljava poštovanje. Ali onaj ko učinjenu uslugu za svoga brata vjernika pred njim naglašava, time ga ponižava.
- Onaj ko svoju ispoljenu ljubaznost prikriva, time daje počast onome što čini. A ko svoje obećanje brzo ispuni, on zadobija istinski lijepo darivanje.

8.3 Rasprava sa Harunom ar-Rašidom

On (7) mu je došao kada je ovaj već namjeravao, pod izgovorom lažnih činjenica, da ga zatvori. Potom mu je (7) uručio jedno veoma dugo pismo, prepuno heretičkih teza, koje su išle na teret njegovim šijama.

Nakon što ih je pročitao, rekao je (7): "O zapovjedniče vjernika! Mi, kuća Poslanika Božijeg (s.), naviknuti smo na iskušenja i na to da se na nas iznose klevete – ipak, naš Gospodar prašta i pokriva. On je sebi zabranio da otkriva tajne svojih robova prije vremena polaganja računa, na Dan kada ni blago ni sinovi neće koristiti – spašen će biti samo onaj koji dođe Allahu sa srcem čistim."¹²⁰³

Potom je rekao (7): "Meni je pričao moj otac (6), a njemu njegov otac (5), a ovaj je to prenio od 'Alija (1) , i on od Poslanika – Božiji blagoslovi neka su na sve njih: "Kada se srodnici¹²⁰⁴ dodirnu, tada se najprije uplaše, a nakon toga nastupi smiraj"- dakle ako zapovjednik vjernika to zna i meni želi pružiti ruku, onda neka tako uradi.

Tada se ovaj podigao sa svoje stolice i pružio svoju desnu ruku Musa (7), koju je ovaj primio. Potom ga je (7) prislonio na svoja prsa. Tada ga je Harun (7) zagrlio i dopunio svojom desnicom, te rekao: "Ja svjedočim da si ti (7) zaista iskren, da je tvoj otac (6) iskren, tvoj djed (1) iskren i da je Božiji Poslanik (s.) iskren. Uistinu, kada si ušao unutra, moja srdžba i ljutnja na tebe bile su veoma visoko potpaljene zbog onoga što mi je o tebi rečeno. Ali kada si

¹²⁰³ Sura 26:88-89

¹²⁰⁴ Arab.: ar-raḥm – znači i "maternica" u biološkom smislu, ali također se upotrebljava za označavanje srodstva; povezuje ljude kroz rukovanje ili zagrljaj, simbolizirajući bliskost i zajedništvo.

izložio upravo ovo što si rekao i pružio mi ruku, srdžba protiv tebe napustila me i pretvorila se u zadovoljstvo.”

Potom je šutio neko vrijeme.

Nakon toga rekao je (7): “Hoću da te ispitam o ‘Abbasu i ‘Aliju. Čime je ‘Ali stekao veće pravo na naslijeđe Poslanika (s.) nego ‘Abbas, pri čemu je ‘Abbas ipak amidža Poslanika Božijeg (s.) i kao njegov otac...?”¹²⁰⁵

Tada mu reče Musa (7): “Poštedi me toga.”

On reče: “Neću te poštediti – odgovori mi!”

On (7) izjavi: “Ako me nećeš poštediti, onda mi garantuj sigurnost (imunitet).”

On potvrdi: “Garantujem ti sigurnost.”

Musa (7) odgovori: “Uistinu, Poslanik (s.) nije dao u naslijeđe nikome nešto, ko je bio u mogućnosti da se iseli, a on to nije učinio. I uistinu, tvoj otac 'Abbas prihvatio je vjeru, ali se nije iselio, dok je 'Ali (1) prihvatio vjeru i iselio se. To kaže Bog: ‘A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili – vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti.’”

Tada Harun pobijedi, postade drugačiji (ljutit) i upita: “Zašto ne povlačite svoje porijeklo od 'Alija, koji vam je otac, umjesto Božijeg Poslanika (s.), koji je samo vaš djed?”

Musa (7) pojasni: “Uistinu, Bog je dao da porijeklo Mesiha – Isa sina Merjeminog (a.) – preko njegove majke, koju nijedan čovjek nije dodirnuo, ide nazad do Ibrahima (a.), i to u Njegovom govoru: ‘I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jukuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine – i Zekerijja, i Jahjaa, i Isaa, i Iljasa – svi su oni dobri.’”¹²⁰⁶

Tako on vodi svoje porijeklo nazad samo preko njegove majke i njegovog prijatelja Ibrahima, kao što inače Davud, Sulejman, Ejub, Musa i Harun svoje porijeklo vode od svojih očeva i majki – kao jedno odlikovanje Isa preko visokog stupnja njegove majke. A to stoji u njegovom govoru o Merjemi: “tebe je Allah odabrao i čistom stvorio, i boljom od svih žena svijeta učinio”¹²⁰⁷, preko Mesiha koji nije začet od jednog čovjeka (bašar).

Isto tako naš Gospodar je odabrao Fatimu (a.), učinio je čistom i dao joj prednosti nad svim ženama preko Hassana i Husejna – predvodnicima omladine u Dženetu.”

Tada ga (7) Harun upita – a bio je vidno uznemiren i ljutit zbog onoga što je upravo čuo: “Zašto kažete da ljudima dolazi propast preko njihovih majki i očeva, jer ovi nisu petinu (hums)¹²⁰⁸ izdvajali onima za koji na to imaju pravo?”

Tad Musa (7) izjavi: “To je jedno pitanje koje još nijedan vladar osim tebe nije postavio, o zapovjedniče vjernika, niti (Ebu Bekrovo pleme) Taim, niti 'Udai (pleme Omerovo), niti (Benu

¹²⁰⁵ ‘Abbas ibn ‘Abdu-Muttalib – amidža Poslanika (s.) sa očeve strane. Kasnije se na njega pozivala abasidska dinastija kao na navodnog utemeljitelja plemena, iako on s njihovom vladavinom terora nije imao nikakve veze.

¹²⁰⁶ Sura 6:84-85

¹²⁰⁷ Sura 3:42

¹²⁰⁸ Arab.: hums – jednokratno izdvajanje od 20 % na sve što se tokom godine smatra novom dobiti.

Umeje, pleme Osmanovo) – niko od mojih očeva nije za to pitan. Dakle, nemoj me tjerati da to otkrivam.“

Tada on (7) odgovori: “Ali ako saznam da si to otkrio, onda podižem sa tebe sigurnost (imunitet) koju sam ti garantirao.“

Musa (7) potvrdi: “Tada imaš pravo na to.“

On izjavi: “Zaista, hereza je u islamu uzela maha i svaki heretik, o kojem smo obaviješteni, poziva se na vas! Dakle, ko je kod vas, dakle kod ljudi Ehi-bejta, heretik?“

Tada On (7) pojašni: “Heretik je onaj ko Boga i Njegovog Poslanika (s.) odbacuje. Bog kaže: ‘Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi.’”¹²⁰⁹ Kod njih se radi o tome da su to poricatelji (mulhid) koji su od jedinstva Božijeg zastranili i odlutali na put poricanja.”

Tada reče Harun: “Izvijesti me o prvom koji je heretik i poricatelj postao.”

Na to Musa (7) reče. “Prvi koji se na nebu suprotstavio bio je Iblis, prestupnik, kada se uzoholio i samodopadljivo uzdigao nad izbor Božiji i Njegovog odabranika Adema (a.), kada je prekršitelj rekao: “Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače.”¹²¹⁰

Tako je on protestovao protiv naredbe Božije i usprotivio se istini – a njegovo potomstvo poricanje nasljeđuje jedan od drugog, sve do kraja vremena.”

Tada on upita: “Zar Iblis ima potomstvo?“

On (7) reče: “Da – zar nisi čuo Božiji govor: ‘Svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od džina i zato se ogriješio o zapovjest Gospodara svoga. Pa zar ćete njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelja prihvatiti kada su vam oni neprijatelji? Kako je šejtan loša zamjena nevjernicima! Ja nisam njih uzimao za svjedoke prilikom stvaranja nebesa i Zemlje ni neke od njih prilikom stvaranja drugih i za pomagače nisam uzimao one koji na krivi put upućuju.’”¹²¹¹

Između ostalog jer potomstvo Ademovo zavode u zabludu, iako svjedoče da nema Božanstva osim Boga, kao što ih je Bog u Svojoj knjizi opisao: “A da ih upitaš: ‘Ko je stvorio nebesa i Zemlju?’ – sigurno bi rekli: “Allah!” – a ti reci: “Hvaljen neka je Allah!” – samo što većina njih ne zna”¹²¹², jer oni to kažu samo protivieći se, koreći i formalno. Ali ko kod svjedočenja ne zna sigurno, on sumnja, nezadovoljan je i protivi se. Zato Arapi također kažu: “Ko se u nešto ne razumije, protiv je toga a kada neko nešto ne može dobiti, on to kritizira i protivi se tome”, zato što je on neznalica a nije znalac (...)A

¹²⁰⁹ Sura 58:22

¹²¹⁰ Sura 7:12

¹²¹¹ Sura 18:50-51

¹²¹² Sura 32:25

Nakon toga je on (7) obavio razgovor sa sudijom (al-qadi) Ebu Jusufom¹²¹³, koji nije potrebno navoditi na ovom mjestu.

Potom je Ar-Rašid rekao: "Tako mi tvojih očeva, zahtijevam od tebe da napišeš to što govoriš."

Tada on reče: "U redu," i donesena mu je tinta i papir, na koji je napisao:

U ime Boga Milostivog, Samilosnog

Sva vjerska pitanja sadržana su u četvoro: neosporne stvari, u kojima je zajednica o onome što je nužno saglasna; izvještaji, o kojima vlada konsenzus i koji su mjerilo onoga po čemu se svaka sumnja procjenjuje i iz kojeg svaki slučaj biva riješen, na osnovu konsenzusa zajednice; stvari kod kojih je moguć prigovor ili sumnja. Put rješavanja takvih pitanja leži u tome da se objasni od strane onoga ko je učen i dobro obaviješten, sa jasnim dokazom koji je saglasan sa Knjigom Božijom, čija interpretacija je neosporna, ili Sunet, koji se neosporno prihvata; ili analogijski zaključci, čiju ispravnost razum prepoznaje, u šta niti elite niti ostali ljudi ne smiju sumnjati niti smiju odbaciti.

Ova pitanja obuhvataju sve, od molitve kojom se očituje Jedinstvo Božije, sve do najmanjih stvari, i sve, od odštete za jednu ogrebotinu do najvažnijih pitanja.

Tako je ovo sve mjerilo na kojem se vjerska pitanja trebaju mjeriti. Ono čiji ti je dokaz iznesen, prihvati; ono čija je ispravnost nejasna, odbaci.

Dakle ko ovo troje¹²¹⁴ predoči, iznosi potpuni dokaz, koji je Bog u svojoj knjizi poslaniku spomenuo: "Reci: 'Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na Pravi put ukazao!'"¹²¹⁵

Potpuni dokaz on iznosi neznašćima, koji ga i pored svoga neznanja razumije, kao i učenome, koji ga na osnovu znanja shvata, jer Bog je pravedan i ne čini nepravdu. On iznosi dokaz Svojim stvorenjima preko onoga što oni mogu da znaju i poziva ih ka onome što mogu spoznati, ali ne ka onome što oni ne znaju i što bi mogli poricati.

Nakon toga Ar-Rašid mu je uručio poklone i pustio ga da ide.

Originalni sadržaj ovog izvještaja je opširniji.

8.4 35 Kratkih predaja

1. On je rekao: "Ko priznaje Boga, treba da njegovu opskrbu strpljivo sačeka i da mu ne predbacuje zbog Njegovog određenja."
2. Jedan je čovjek rekao: "Pitao sam ga o uvjerenju." Tada on reče: "Pouzdam se u Boga, budi zadovoljan Njegovim određenjem i osloni se na Boga po osnovu svojih sposobnosti."

¹²¹³ Ebu Jusuf Ya'qubi ibn Ibrahim ibn Habib ibn Hunais ibn Sa's (prijatelj Poslanika, od Ensarija, Medinjanin) živio je u Kufi, gdje je obavljao funkciju glavnog sudije, poznatog i kao "sudija sudija". Spadao je među učenjake na dvoru Haruna ar-Rašida, a bio je prijatelj i učenik Ebu Hanife. Bio je prvi kome je pripala titula sudije sudija, a svoju službu u Bagdadu vršio je od 166. do 186. godine po Hegiri. Rođen je 113. godine po Hegiri.

¹²¹⁴ Sredstvo dokaza: Knjiga Božija, predaje Poslanika Božijeg ili razum.

¹²¹⁵ Sura 6:149

3. 'Abdullah ibn Yahja¹²¹⁶ reče: "U uvodnoj rečenici pisma koje sam njemu uputio, pisalo je: 'Slavljen neka je Bog u mjeri Njegovog znanja.' Tad je on rekao: "Nemoj reći 'po mjeri Njegovog znanja', jer nema mjere za Njegovo znanje, nego reci 'po mjeri Njegovog zadovoljstva'".¹²¹⁷
4. Jedan čovjek ga je pitao za dobrodušne. Tada je on rekao: "Uistinu, tvoje pitanje se treba sagledati dvojako. Ako si pitao za stvorenja, onda je dobrodušan onaj koji ispunjava obaveze koje je Bog naredio. A škrtac je onaj ko se suzdržava da izvršava obaveze. Ukoliko si pitao za Stvoritelja, On je dobar onda kada nešto pruža i dozvoljava, takođe je dobar i kada se suzdržava. Jer ako ti On da, onda ti On daje ono što nije tvoje. A ukoliko ti uskraćuje, onda ti uskraćuje ono što nije tvoje."
5. On je kazao jednom od svojih šija: "Ti! Boj se Boga i govori istinu, čak i onda ako zbog toga propadneš; jer u tome (u istini) leži spasenje. Ti! Boj se Boga i napusti ono što je loše (batil), čak i onda ako te to spašava, jer u tome (batil) leži tvoja propast."
6. Njegov opunomoćenik mu je rekao: "Tako mi Boga, nisam te prevario!" On na to reče: "Mene prevariti ili moj imetak pronevjeriti isto je, ipak prevara je gora."
7. On je objasnio: "Teško tebi, da odbijaš izdvajanje u ime Boga, jer tako priznaješ duplu nepokornost Bogu."
8. On je kazao: "Vjernik nalikuje dva tasa na vagi. Kako se pojačava njegovo vjerovanje, utoliko se pojačavaju i njegova iskušenja."
9. On je rekao kod jednog groba, pored kojeg je prolazio: "Primjereno je da se ne počinje sa nečim što ovako završava, ali jeste primjereno da se ima strah od nečega što ovako završava."
10. Uputio je: "Onaj ko govori o Božijem biću, propada. Ko ima težnju ka moći, propada, i onaj ko dozvoljava da ga obuzme samodopadnost, taj propada."
11. Ispričao je: "Bolna i jedna je nužnost u životnim prilikama i nužnost po pitanjima vjere. Što se tiče životno vitalno bitnih stvari, nema ništa od toga ka čemu možeš ispružiti svoju ruku bez da pri tom naiđeš na zlobu (fagir) sa kojom si već bio suočen. A što se tiče nužnosti po pitanju vjere, nećeš naći nikoga ko te pri tome potpomaže." On (7) je rekao: "Četvoro je znak beznađa: konzumiranje gline¹²¹⁸ (za jelo), mrvljenje gline, skraćivanje noktiju zubima i žvakanje kose. A troje je radost za pogled: gledanje u zelenilo, gledanje u tekuću vodu i gledanje u lice dobrodušne osobe."
12. On je uputio: "Biti dobar komšija ne znači da suzdržavaš svoje loše ponašanje, već je dobar komšija onaj ko je u stanju da podnosi uznemiravanje drugih komšija."
13. On je rekao: "Ne dozvoli da nestane pristojnost između tebe i tvoga brata i zadrži nešto od toga! Nestanak pristojnosti znači gubitak stida."

¹²¹⁶ Za vrijeme Imama al-Kazima (7), jedan broj ljudi u njegovom okruženju nosio je ovo ime. O kome se radi – od slučaja do slučaja – može se tek, preko ostalih povjerljivih sljedbenika u lancu, zaključiti.

¹²¹⁷ Arab.: Muntaha ridahu

¹²¹⁸ Arab.: tin – glina ili vlažna zemlja

14. Jednom od svoje djece on je rekao: "O moj sine, čuvaj se toga da te Bog zatekne pri činjenju nekog djela koje ti je zabranio i čuvaj se toga da te ne nađe kod nekog djela koje ti je naredio. Potrudi se i stavi se u Božiju službu i čuvaj se da ne budeš dovoljno u pokornosti prema Njemu; jer niko Bogu ne može da služi na način kako On to zasluži. Čuvaj se gluposti, jer ona krađe svjetlo tvoje vjere i unižava tvoju čast. Čuvaj se sporosti i lijenosti, jer ovo dvoje ti sprječava tvoj udio kako na ovom tako i na onom svijetu."
15. On je kazao: "Kada nepravda pobjedi nad pravdom, tada ne misli ništa dobro o nekome dok ne prepoznaš dobro na njemu."
16. On je rekao: "Ne ljubi nikoga u usta osim bračnog partnera i malog djeteta."
17. On je objasnio: "Potrudite se da svoje vrijeme podijelite na četvoro: vrijeme za sjećanje i zazivanje Boga, vrijeme za sticanje životne opskrbe, vrijeme u kome ćete provoditi sa svojim srodnicima i onima koji su vam bliski, koji vam skreću pažnju također i na vaše greške i koji su vam unutar sebe dobro naklonjeni i žele vam dobro, i vrijeme u kojem se prepuštate dozvoljenim zadovoljstvima, jer u tom vremenu crpите snagu za ostale tri vrste vremena. Niti treba da sebe uvjeravate da ste siromašni, niti treba da očekujete dug život, jer onaj ko siromaštvo uobražava postaje škrt, a onaj ko dug život očekuje postaje pohlepan. Dopustite sebi jedan udio od ovoga svijeta u kome žudite za onim što je dozvoljeno, čime čast ne biva uprljana i u čemu nije gubitak. Uzmite snagu iz toga za potrebe vjere, jer je preneseno: 'Sa nama nema ništa onaj ko ovaj svoj svijet napusti zbog vjere ili ko svoju vjeru napusti zbog ovog svijeta.'"
18. On je ispričao: "Priskrbite si razumijevanje vjere Božije. Jer razumijevanje je ključ uviđavnosti i upotpunjuje služenje Bogu, te je sredstvo prema visokom položaju i uzvišenim stupnjevima kako u vjerovanju tako i na ovom svijetu. Prednost razumnog u odnosu na onoga ko se moli je kao prednost Sunca u odnosu na planete. Božije zadovoljstvo nije za onoga ko ne priskrbi razumijevanje vjere."
19. On (7) je rekao 'Ali ibn Yaqtinu: ¹²¹⁹ "Pomirite se sa službom kod sultana sadržano je u tome da se u tome nalazi dobrobit za braću i sestre u vjeri."
20. On (7) je kazao: "Svaki put kada ljudi počine neki novi grijeh koji još nije bilo uobičajeno da čine, Bog im donosi nevolju koja je nova i koja ih ranije nije bila zadesila."
21. On (7) je objasnio: "Kada je Imam pravedan, onda zasluži nagradu, a tebi je obaveza biti mu zahvalan. Ali ako je nepravedan, onda teret leži na njemu, a ti si prisiljen strpiti se."
22. Ebu Hanifa¹²²⁰ prenosi: "Hodočastio sam u danima Ebu 'Abdillaha es-Sadiqa (6) i kada sam tek stigao u Medinu, ušao sam u njegovu (6) kuću i sjeo sam u dvorište (dahliz)¹²²¹,

¹²¹⁹ Ali ibn Yaqtin ibn Musa al-Bagdadi živio je u Bagdadu, ali je porijeklom iz Kufe. Bio je pouzdan (tiqa) i pripadao je prijateljima Imama Muse ibn al-Kazima.

¹²²⁰ Nu'man ibn Sabit ibn Zuti. Njegov djed poticao je iz Persije i bio je štićenik Taimi-llah ibn Ta'laba. Ebu Hanifa se rodio 80. g. n. e. i ukopan je u Bagdadu. Bio je zagovornik diskusija (ar-ra'y), analogije (al-qiyas) te primjene prava usmjerene na izbjegavanje pretjerane krutosti i nepravičnosti (al-istihsan).

¹²²¹ Arab.: dahliz – hodnik, predsobolje ili unutrašnje dvorište jedne kuće

kako bi čekao na njegovo (6) odobrenje da uđem unutra, kada je nakon nekog kraćeg vremena izašao dječak (7) koji je tek prohodao. Tada reko: "Hej, mali, gdje jedan stranac može da obvi nuđu u vašem mjestu?" On (7) je rekao: "Čekaj malo." Potom je sjeo i naslonio se leđima na zid i rekao: "Izbjegavaj obalu rijeke, voćke, dvorište, mjesta gdje se obavlja molitva i puteve; sakrij se iza nekog zida, podigni svoj ogrtač i ne okreći svoje lice ni svoja leđa pravcu u kome se okreće u namazu; tada se možeš olakšati gdje hoćeš." Ja sam se začudio šta sam to od dječaka (7) čuo i upitao ga: "Kako se zoveš?" On (7) je rekao: "Ja sam Musa ibn Džafer ibn Muhamed ibn 'Ali ibn al-Husejn ibn 'Ali ibn Ebu Talib." Tada sam ga (7) upitao: "O dječake, odakle dolazi neposlušnost?" On (7) je rekao: "Zlo može poteći samo od troje: ili dolazi od samog Boga – a nije od Njega, tako da Gospodar ljude ne bi smio kazniti za ono što oni nisu uradili; ili dolazi od Njega zajedno sa ljudima – a nije ni tako, pošto jači saučesnik ne smije činiti nepravdu slabijem saučesniku; ili to potiče od ljudi samih – a tako i jeste. Kada On oprašta, onda je to na osnovu Svoje dobrote i časti, a kada On kažnjava, onda je to na osnovu ljudskih prestupa i zato što su to zaslužili." Ebu Hanifa (7) je rekao: "Tada sam otišao, bez da sam se vidio sa Ebu 'Abdillahom (6), jer sam bio sasvim opslužen sa onim što sam čuo."

23. Ebu Ahmed al-Hurasani ga (7) je pitao: "Šta je starije, poricanje (al-kufr) ili pridruživanje sudruga (aš-širk)? On (7) reče: "Takva pitanja su neuobičajena za tebe – nisam znao, da se miješaš u teološke debate?" Ja reko: "Hišam ibn al-Hakam¹²²² mi je naložio da te to pitam." On (7) kaza: "Reci mu da je poricanje (al-kufr) starije, jer prvo, koji je poricao bio je Iblis: ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i posta nevjernik."¹²²³ Poricanje (al-kufr) je samo jedna stvar, dok je pridruživanje sudruga jedna sasvim druga."¹²²⁴
24. Kada je on (7) ugledao da se dva čovjeka uzajamno vrijeđaju, rekao je (7): "Onaj ko je s tim počeo, više je nepravedan; on pored tereta svojih grijeha još nosi teret posljedica grijeha i svoga sagovornika, osim ukoliko je ovaj pretjerao."
25. On (7) je rekao: "Na dan proživljenja čut će se jedan glas: 'Čujte ovamo, neka se ustane onaj kome je Bog dužan neku nagradu!' Ali tada se niko neće ustati, osim onih koji su opraštali i poticali popravljanje prilika, čija je nagrada kod Boga."
26. On (7) je rekao: "Onaj ko čini dobra djela i dobrog je ponašanja, stoji pod zaštitom Božijom, i Bog ga neće otkriti dok ga ne uvede u Dženet. Bog nije probudio nijednog poslanika a da ga nije učinio dobročiniteljem. Moj otac (6) nije s tim prestajao, da mi savjetuje činjenje dobročinstva i dobro ponašanje sve do svoje smrti."
27. As-Sanadi ibn Šahik, kome je ar-Rašid dao naređenje da zatvori Imama Musa al-Kazima (7), rekao je dok je on (7) ležao na samrti: "Dozvoli mi da te ukopam." Tada je on (7)

¹²²² Hišam ibn al-Hakam – Ebu Muhamed, mawla (zaštitnik) iz plemena Kinda. Bio je tiqa (pouzdan) i pripadao je posebnom krugu oko Imama Muse (7), a također i već kod Džafera es-Sadika (6).

¹²²³ Sura 2:34

¹²²⁴ Aluzija na: Nije svako ko pripisuje sudruga Bogom poricatelj, ali svaki poricatelj u svojoj biti jeste onaj koji mu pripisuje sudruga. (Sura 98:6–8)

rekao: "Uistinu, mi smo ljudi jedne kuće (Ehi-bejt), čije obavezno hodočašće, čiji mehr za naše žene i potrebe za njihove ukope uvijek potječu iz očišćenog imetka."

28. On (7) je rekao Faadl ibn Junuzu:¹²²⁵ "Širi dobro i ne budi oportunist. "Ja (Fadl) rekoh: "Ko su oportunisti?" On (7) kaza: "Nemoj reći: 'Ja spadam u većinu i ja sam kao i oni', jer je Božiji poslanik (s.) rekao: O ljudi! Postoje samo dva jasna puta: put dobra i put zla – ne dajite prednost putu zla u odnosu na put dobra."
29. Prenosi se da je on (7) jednom prošao pored čovjeka sa sela, koji je bio deformisan. On (7) ga je pozdravio, sjeo sa njim, dugo razgovarao i ponudio mu se da mu bude na usluzi ukoliko bude u potrebi. Čovjek ga (7) upita: "O sine poslanika Božijeg, ti sjedaš sa takvim čovjekom i još mu pri tome nudiš svoje usluge, pri čemu je on ionako upućen na tebe?" Tada on (7) objasni: "Pa, on je Božiji rob i brat po Knjizi Božijoj kao komšija na zemlji Božijoj. Njega sa nama povezuje najbolji predak, Adem, i najbolja vjera, islam. Ko zna, da li jednog dana mi nećemo biti upućeni na njega, dok on na nas gleda odozgo, nakon što smo mi prethodno bili oholi prema njemu a mi tada ponizno stojimo pred njim." Potom on (7) citira: "Nismo li mi povezani sa onim ko nas nije dostojan, samo iz brige, da ne ostanemo bez prijatelja?"
30. On (7) je napomenuo: "Nije primjereno biti u položaju moljenja, osim kod troje: traženje krvarine (otkupa) za onoga ko je bez imetka, kod dugova koji pritiskaju i teške potrebe."
31. On (7) je istaknuo: "Podrška onome ko je slab, najbolja je milostinja (sadaqa)."
32. On (7) je kazao: "Onaj ko je neznalica čudi se inteligentnome više nego ovaj njemu."
33. On (7) je rekao: "Nesreću smatra jednostavnom onaj ko je strpljiv, a duplom je doživljava onaj ko nije strpljiv."
34. On (7) je objasnio: "Težinu zlodjela doživljava samo onaj ko ga sam trpi."

Imam 'Ali ibn Musa ar-Riza

Ovaj Imam postao je poznat po svojim vrlinama i mudrosti, te je uživao ugled u društvu i dalekosežnu omiljenost. Trudio se da ublaži borbu za prevlast između abasidske polubračće, Amina i Ma'muna, čiji je sukob odnio hiljade života i doveo do snažnog unutrašnjeg poremećaja u kraljevstvu, pri čemu je stanovništvo muslimanskih zemalja trpilo.

Pored toga, suočavao se i sa drugim duhovnim učenjima koja su dodatno unosila kaos i opterećivala islamski duhovni i misaoni svijet. On (8) i njegovi sljedbenici pristupali su tim učenjima sa stanovišta znanstvenih sporenja i stručnog dijaloga. Preneseni sporovi predstavljaju jasno svjedočanstvo njegove naučne veličine, kao i njegovog socijalnog i društvenog uticaja.

¹²²⁵ Fudail ibn Junuz, pisac iz Bagdada. Šejh at-Tusi ubraja ga među prijatelje Imama al-Kazima (7). Prenosi se da je porijeklom iz Kufe, a preselio se u Bagdad, gdje je bio štitićenik (mawla). An-Nadžaši ga rangira kao pouzdanu osobu (tiqa), dok Al-Kašši prenosi osobine koje ga posebno odlikuju kao poštenog i pouzdanog čovjeka.

Kada je konačno zauzeo vlast, abasidski halifa Ma'mun pokušao je Imama lukavstvom, izdajom i prevarom uključiti u državni aparat kako bi legitimizirao i stabilizirao svoju vlast. Imam (8) je protiv svoje volje dobio titulu krunskog princa (Wali al-'Ahd), koju je bio primoran preuzeti, ali je strogo i javno odbio učestvovati u poslovima vladajuće strukture.

Na kraju, kada je halifa, suočen s pasivnim otporom Imama (8), počeo tonuti u očaj, otrovao ga je (8), dajući mu da popije otrov. Do toga je došlo tokom povratka Imama (8) iz Horasana u grad Tus (današnji Mešhed, Iran), gdje je i ukopan. Njegov grob danas je veličanstveno i moderno uređen i opremljen; veliki i ugledni mauzolej koji posjećuju ljudi svih nacija i vjerskih zajednica.

Sljedećih pet poglavlja čini deveti dio ove knjige:

1. Pismo šari'a za halifu Ma'muna
2. O jedinstvu Božijem
3. Naslijeđe poslanika Božijeg i odabranici
4. O Imamu i Imamatu¹²²⁶
5. 51 kratka predaja

9.1 Pismo šari'a na molbu Ma'muna¹²²⁷

Prenosi se da je Ma'mun¹²²⁸ Fazla ibn Sahla (Da ar-Ri'asatain)¹²²⁹ poslao Imamu Rizi (8) da mu je rekao da mu prenese: Imam (8) reče Fazlu:

“Želim da sažmeš u jedan tekst sve dozvoljeno i zabranjeno, što obuhvata obaveze i običaje, kako se šta treba prakticirati, jer ti si dokaz Božiji nad Njegovim stvorenjima i izvor znanja.”

Tada je naložio da mu donesu tintu i papir te je rekao:

Piši: U Ime Boga, Milostivog, Samilosnog

¹²²⁶ Arab.: imamat – Božije određeni izabranici, Božiji argument. Oni su među Poslanicima i njihovim nasljednicima, garanti čistoće i očuvanja Božije objave.

¹²²⁷ As-Saduq prenosi ovaj izvještaj u al-'Ujun od Abdilwahid ibn Muhamed ibn 'Abdusa, od 'Ali ibn Muhameda ibn Qutaiba, te al-Fazl ibn Šazana (ili drugi od ovog).

¹²²⁸ Al-Ma'mun, Ebu l'-Abbas 'Abdallah al-Ma'mun ibn Harun ar-Rašid.

¹²²⁹ Abu'l-'Abbas al-Fazl b. Sahl b. Zadanfarruh as-Sarahsi, umro 818. n. k., bio je visok državni službenik perzijskog porijekla pod Abasidima, a kasnije vezir halife al-Ma'muna (vladao 813–833. n. k.).

Dovoljno nam je svjedočanstvo da nema Boga osim Jedinostvenog (ahadan), Onoga koji pruža utočište (samadan), koji nije uzeo ženu niti dijete; Sveprisutnog, Onoga koji sve čuje i sve vidi, Jakog, Onoga koji sve održava i čuva (qa'iman), Vječnog (baqian), Svjetlo (nuran), poznatog bez neznanja, moćnog bez slabosti, samodovoljnog bez potrebe, pravednog bez ikakve nepravde. On je stvorio svaku stvar, ali nijedna stvar nije kao On. Nema sličnosti s Njim (šibh), niko Mu nije jednak (nidd) i niko Mu ravan nije (kufua).

Svjedočim da je Muhamed Njegov rob i Njegov Poslanik, Njegov povjerenik i odabranik među Njegovim stvorenjima. Gospodin Poslanik (mursalin), pečat vjerovjesnika i najbolji na svim svjetovima – nakon njega više neće biti poslanika. Njegova vjera nije promjenjiva niti zamjenjiva.

Svjedočim da je sve što je Muhamed (s.) donio istina – potvrđujemo ga, kao i sve prethodne vjerovjesnike, poslanike i Dokaze Božije prije njega.

Mi potvrđujemo Njegovu pouzdanu knjigu, "laž joj je strana, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i Hvale dostojnog"¹²³⁰ i da je od svih Njegovh knjiga koje je spustio, najsveobuhvatnija i da je ona istina, i to od njenog otvaranja pa sve do kraja.

Mi vjerujemo u ono što se tiče onoga što je jasno (muhkam) i onoga što je višeznačno i manje jasno (mutešabih), u ono što je obećanje i prijetnja, u ono što je derogirano (mansuh) i ono što je derogirajuće (nasih), kao i u njihove predaje (ahbar) – jer nijedno stvorenje nije sposobno nešto slično donijeti.

Mi svjedočimo da je dokaz nakon Poslanika (s.) predvodnik vjernika, zastupnik pitanja muslimana, govornik u ime Kur'ana, poznavalac njegovih propisa, njegov (s.) brat, nasljednik (halifa) i čuvar njegove (s.) oporuke, kao što je Harun bio Musau – 'Ali ibn Ebu Talib (1). On je predvodnik vjernika, vođa (imam) bogobožasnih i vođa (qa'id) jedinstveno prosvijetljenih, matica vjernika i najbolji čuvar naslijeđa poslanikovog.

Ja svjedočim da su nakon njega (1) Hasan (2), Husejn (3) i jedan za drugim svi ostali iz porodice Poslanika Božijeg (a.) – najučeni u zajednici u pogledu Knjige Božije i Suneta, najpravedniji u prosuđivanju, predvodnici (imama) u svakoj epozi i vremenu. Oni su najčasniji, najčvršće sredstvo pravog puta, predvodnici istine i donosioci dokaza za stanovnike ovoga svijeta, sve dok Bog zemlju i sve što je na njoj stvara. Oni su najbolji nasljednici, a svako ko im (a.) se suprotstavi jeste zabludjeli, onaj koji je zalutao i napustio istinu i pravi put. Oni (a.) su oni koji Kur'an objašnjavaju i izvještavaju o Poslaniku (s.).

¹²³⁰ Sura 41:42

Onaj ko ih (s.) ne spozna i ne iskaže odanost njima i imenima njihovih očeva, umire smrću neznanja.

Odlika njihove (a.) vjere jeste pobožnoost, postiđenost, iskrenost, pravednost, trud, vraćanje povjerenog – prema dobrodušnom kao i prema zlobnicima – dugo zadržavanje na sedždama i stajanje¹²³¹ tokom noćnog namaza, izbjegavanje zabranjenog, strpljvo isčekivanje spasenja, dobrodušno ponašanje, dobro održavanje komšijskih odnosa, širenje pravednosti, uzdržavanje od uznemiravanja drugih, srdačan pristup ljudima, poštenje i milostivost prema vjernicima.

Uzimanje abdesta (al-wudu) je tako kako ga je Bog u svojoj knjizi naložio da se obavlja: pranje lica i obje podlaktice i potiranje tjemena glave i stopala, jedan put je obavezno, drugi put bi bilo upotpunjenje a onaj ko više puta to uradi, taj se ogriješio i za to neće biti nagrađen. Gubljenje abdesta dešava se u sljedećim slučajevima: ispuštanje vjetra, ispuštanje urina, obavljanje velike nužde, spavanje te polucija i seksualni odnos (al-Džanaba)¹²³².

Ko kožne čarape ili mestve (huffain)¹²³³ mokrom rukom potare, taj djeluje protivno Bogu i Poslaniku Njegovom (s.) i Njegovoj knjizi – te tako neispravno uzima abdest.

Kada je Omer saznao, da je 'Ali (1) ljudima zabranio ovu praksu, rekao mu (1) je: “Ja sam vidio Poslanika (s) mestve potire mokrom rukom.”

Tada 'Ali (1) reče: “Prije objave Sure al-Ma'ida (5) ili nakon toga?”

On reče: “Ne znam.” 'Ali (1) reče: “Ali ja znam da Božiji Poslanik (s.) nije više preko svojih cipela potirao otkako mu je objavljena Sura al-Ma'ide.”

Kupanje cijelog tijela (gusl) je obavezno nakon spolnog odnosa ili izbacivanja sjemene tekućine, nakon vlažnog sna (al-ihtilam)¹²³⁴, nakon menstruacije, kao i obredno kupanje mrtvaca kada preseli.

Dok u Sunet spada kupanje cijelog tijela petkom, za oba Bajrama, prije ulaska u Meku i Medinu, kod posjete Imamima (ziyara), povodom stanja posvećenosti (ihram)¹²³⁵, na dan arefata, u prvoj noći mjeseca ramazana, devetnaestoj, dvadeset i prvoj i dvadeset i trećoj noći ramazana.

¹²³¹ Arab.: qiyam – stajanje; ovdje se misli na formalno stajanje u namazu tokom noći. Noćni namaz (ṣalāh al-layl), koji je prakticirao Poslanik (s.), sastoji se od 8 rekata (četiri puta po 2), nakon čega slijedi neparan broj rekata (al-witr), koji se sastoji od 3 rekata (dva Šefa i jedan Witr).

¹²³² Arab.: džanabah – odnosi se na stanje izdvojenosti, stajanja po strani ili ležanja na boku; također označava seksualni čin. Pojam se koristi za stanje nakon seksualnog odnosa ili nakon ejakulacije bez seksualnog kontakta, nakon čega je obavezno obredno kupanje (ghusl).

¹²³³ Arab.: al-huff, množina huffain – označava čvrstu obuću; u historijskom kontekstu ovo se odnosilo na kožne čarape ili zaštitne navlake za stopala.

¹²³⁴ Arab.: al-ihtilam – označava proces postajanja muškarcem. Polucija je nesvjesno lučenje sjemene tekućine kod muškaraca i dječaka nakon puberteta, obično tokom sna, bez aktivnog učešća ili budne svjesnosti. Ovo se često naziva “noćni polucijski san” ili, kolokvijalno, “vlažni san”. Njeno prisustvo obično se otkriva tek po mrljama na posteljini ili odjeći. Termin “polucija” potiče iz latinske riječi “polluter”, što znači “uflekanost, uprljanost, onečišćenost” i prepoznat je u medicinskom stručnom jeziku.

¹²³⁵ Arab.: al-ihram – ulazak i sveto i osvećeno stanje tokom hodočašća

U obavezne namaze spadaju četiri rekata (teka'at) podnevnog (zuhr) namaza, četiri rekata poslijepodnevnog (asr) namaza, tri rekata večernjeg (magrib) namaza, kasnonoćni (iša) namaz od četiri rekata i zornik (fedžr) od dva rekata, što ukupno čini sedamnaest rekata. Sunet obuhvata ukupno 34 rekata: osam prije podnevnog namaza, osam nakon njega, četiri nakon večernjeg namaza, dva rekata sjedeći nakon kasnovečernjeg namaza (koji se računaju kao jedan), osam rekata noćnog namaza prije zore i neparna tri rekata (witr) te dva rekata nakon toga.

Namaz se mora obaviti u propisano vrijeme. Prednost namaza u zajednici (džema) u odnosu na pojedinačno klanjanje iznosi dvije hiljade rekata za svakog vjernika.

Ali pri tome ne klanjaj iza zle, loše osobe. Ne slijedi u namazu nikoga osim legitimnog (ahl al-wilaya)¹²³⁶ i nemoj klanjati obučen u koži od uginule životinje niti od životinje grabljivice ili zvjeri.

Skraćivanje namaza moguće je u četiri distance (farasih)¹²³⁷ tamo i nazad, to je 12 arapskih milja.

A ako skraćuješ, onda tako prekidaš i post.

Moljenje (qunut)¹²³⁸ sa obavlja stojeći prije prelaska na pregib (ruku), a poslije učenja sure.

Namaz za mrtvog (dženaza) ima pet zaziva (takbirat)¹²³⁹ a u ovom namazu nema završetka (taslim)¹²⁴⁰, jer ovo (taslim) slijedi samo nakon pregiba i spuštanja na sedždu, ali kod dženaza namaza niti ima pregiba niti spuštanja na sedždu.

Vidljivi dio groba treba da bude pravougaon i ravan a ne sa izbočinama.

Kod Sure Fatiha "U Ime Boga Milostivog Samilosnog", treba se glasno proučiti.

Obavezno izdvajanje (zokat) iznosi od 200 srebrenjaka (darahim)¹²⁴¹, 5 srebrenjaka, a za manje od ovoga nije obavezan. Dok, ukoliko prelazi ovo, potom se na svaki 40 srebrenjak izdvaja jedan, ali za ispod 40 nije obaveza.

¹²³⁶ Arab.: ahl al-wilaya – ovdje se misli na sljedbenika Ehlul Bejta.

¹²³⁷ Arab.: farsah, množina farasih – staroperzijski pojam za mjerenje udaljenosti. Tradicionalno, farsah označava udaljenost od približno 6240 m. Zakonski (šar'ijski) farsah se u različitim izvorima navodi između 5400 m i 5700 m. U drevnim premjerima zemljišta, jedan farsah se računao kao 3 milje (arab. mil, množ. amyal), pri čemu je jedna milja iznosila 4000 dira'a (dir'). Jedan dira' se sastoji od 24 prsta (isba'), a prosječna širina prsta je oko 2 cm, što znači da jedan dira' iznosi 48 cm. Prema tome, jedna milja bi bila 1920 m, a 8 farsaha po 3 milje ukupno iznosi 24 milje.

¹²³⁸ Arab.: qunut – molitva u namazu, izraz pokornosti. Formalno, qunut se izvodi tako da se ruke podignu prema nebu, a pogled lica usmjeri prema rukama koje su otvorene prema gore, izražavajući predanost i poniznost pred Bogom.

¹²³⁹ Arab.: takbir – doslovno označava očitovanje Božje veličine. Pri ovom činu ruke se podižu sa dlanovima prema naprijed, desno i lijevo, u visini vrata, dok klanjač izgovara riječi Allahu akbar – Bog je najveći, kao izraz priznanja Njegove beskonačne veličine.

¹²⁴⁰ Arab.: taslim – doslovno znači mir, predanost ili izražavanje predanosti. U namazu se odnosi na čin kada klanjač, sjedeći, izgovara blagoslove i pozdrave: as-salamu 'alaina (...) (i mir neka je sa nama (...)).

¹²⁴¹ Arab.: darahim, jednina dirham – klasična islamska mjera novca. Tradicionalno, 10 dirhema odgovara 7 šar'i miskala srebra, potvrđeno i tradicionalnim i semantičkim definicijama. Prvi stručni kvorum: 140 miskala – 105 običnih miskala (483 g), iznos zekata = 12,075 g srebra. Drugi kvorum: 96,9 g, iznos zekata = 2,415 g srebra. Ove mjere koriste se za precizno određivanje obaveza poput zekata prema islamskim propisima.

Obaveza se pojavljuje tek nakon 12 mjeseci (jednog hawl¹²⁴²).

A za svaki dvadeseti zlatnik (dananir) spada polovina jednog dinara¹²⁴³. Sav ostali imetak spada u jednu petinu (al-hums) vrijednosti, jednokratno. Jedna desetina (al-'uṣr) spada na pšenicu, ječam, hurme i grožđice. Za sve što raste iz zemlje kao zrnati plodovi (hubub) izdvojila se jedna desetina kada dosegne iznos od pet tovara¹²⁴⁴ koje kamila može ponijeti ukoliko se prirodno navodnjava. Ali ukoliko se natapa pomoćnim natapanjem, onda za to otpada samo polovina od desetine, bio on siromašan ili bogat.

Od svih mahunarki koje se oporezuju obavezno izdvajaš jednu, dvije ili tri pune ruke, po svojoj mogućnosti, jer Bog nikoga ne opterećuje iznad njegovih mogućnosti.

(Wasq) iznosi šestdeset sa'¹²⁴⁵, pri čemu sa' teži šesti medinskih artal¹²⁴⁶ a to su četiri amdada¹²⁴⁷, ako jedan mudd iznosi 2,25 iračkih artal, pri čemu je as-Sadiq rekao da su (4 × 2,25) devet iračkih artal (dakle 9 × 130 = 1170 d.š.) ili, kao prije navedeno, šest medinskih artal (dakle 6 × 195 = 1170 d.š.).

Izdvajanje za vrijeme posta (zekat al-fitr) je obavezno i izdvaja se za svaku glavu, bilo mlad ili star, slobodan ili u ropstvu: od pšenice pola sa', a od datula i suhog grožđa jedan sa'. Pri tome nije dozvoljeno udijeliti nekome drugom osim onome ko je od sljedbenika (ehlul wilaya) i potrebit je, jer je to obavezno izdvajanje.

Menstruacija (hajz) traje najduže deset dana, a najmanje tri dana.

Ona koja ima van uobičajnog perioda krvarenje (mustahada)¹²⁴⁸ može kupati cijelo tijelo i klanjati. Ona koja ima menstruaciju propušta namaz, bez da ga naklanjava, ona također ispušta i post, ali post nadoknađuje.

¹²⁴² Arab.: hawl – označava period ili vremenski ciklus; u šerijatskom kontekstu, to je vrijeme kada nastupa obaveza izdvajanja, najčešće vezano za početak 12. mjeseca.

¹²⁴³ Arab.: dinar, množina: Dinar šar'i (zakonski ono kako je ispravno) ili miskal šar'i odgovara ¾ miskala koji je uobičajen u poslovanju – u tom pogledu to se odnosi na Irak, Iran i sve druge susjedne zemlje. To znači da za prvi kvorum (nisab) je 15 uobičajenih trgovačkih miskala a za drugi kvorum 3 trgovački uobičajena miskala. Jedna uobičajeno trgovački miskal odgovara otprilike 4,6g, tako da prvi kvorum leži oko 69 g zlata, od čega 1,725 g spada na izdvajanje zekata, dok drugi kvorum obuhvata 13,8 g zlata, za koji treba izdvojiti 0,345 g za zekat.

¹²⁴⁴ Arab.: al-wasq, množina: al-awsuq – označava jedan tovar, konkretno kamilji tovar od 60 sa', pri čemu je 1 sa' definisan kao četiri amdada, a jedan mudd odgovara količini koju obje ruke mogu držati.

¹²⁴⁵ Arab.: mjera za zapreminu od 4 amdad a to je mjera za količinu koja može stati u pune dvije ruke.

¹²⁴⁶ Arab.: artal, množina: ratl – mjera za težinu. Prema Šahidi at-Taniju (Muhammed ibn Džemal ad-Din Makki al-'Amili), elegantni ratl po iračkoj verziji odgovara 130 dirhema šar'i (šest ravnih srebrenjaka), pri čemu svaki teži 2,40 g, što ukupno iznosi 312 g. Medinski ratl od 195 dirhema šar'i teži 468 g, dok mehanički ratl prema 260 dirhema šar'i iznosi 624 g, približno jednoj funti.

¹²⁴⁷ Arab.: amdad – mjera za zapreminu, množina od mudd, koja odgovara količini koju zauzmu dvije pune ruke.

¹²⁴⁸ Arab.: mustahada – neprestano krvarenje, tj. krvarenje koje se javlja izvan uobičajenog menstrualnog perioda od 3–10 dana, odnosno najmanje deset dana između menstrualnih ciklusa.

Post mjeseca Ramazana započinje viđenjem mjeseca mlađaka¹²⁴⁹ i završava se pogledom na viđenje mjeseca mlađaka slijedećeg novog mjeseca.

Dodatni noćni namaz (tokom Ramazana nazvan terawih)¹²⁵⁰ ne smije se klanjati u zajednici (džematu).

Postiti tri dana u svakom mjesecu je sunet: jednim četvrtkom u prvih 10 dana mjeseca, jednom srijedom narednih 10 dana i još jednim četvrtkom u narednih 10 dana.

Post u mjesecu Šabanu je dobar i sunnet je, jer je Božiji Poslanik (s.) rekao: "Šaban je moj mjesec, a Ramazan je Božiji mjesec."

Ukoliko propustiš post mjeseca Ramazana, dozvoljeno je da ga nadoknadiš i to podijeliš u dijelove.

Hodočastiti Kuću Božiju je obaveza za svakog onoga ko ima mogućnost (sabil). Mogućnost znači da ima tjelesnu sposobnost i dovoljno sredstava za opskrbu i prevoz.

Hodočašće je dozvoljeno samo u formi hadž at-temettu¹²⁵¹, ali ne kao ifrad¹²⁵² i qiran¹²⁵³, kako ih drugi obavljaju.

Bez ulaska u sveto stanje i oblačenja ihrama¹²⁵⁴ ne smije se ulaziti u miqat.¹²⁵⁵ Bog je rekao: "Kada budete slobodni, obavite umru do hadždža i zakoljite kurban do koga možete lako doći."¹²⁵⁶

Također nije dozvoljeno uzeti kastriranu životinju da bi se žrtvovao kurban, jer je manjkava i nepotpuna. Dozvoljeno je žrtvovati neplodnu životinju.

Džihad je dozvoljen samo uz pravednog imama. A onaj ko bude ubijen u borbi prilikom odbrane svog imetka, mjesta stanovanja i života, jeste mučenik (šehid).

Nije dozvoljeno ubiti poricatelja u situaciji u kojoj je primjena tekijje primjerena, osim ako se radi o osveti nad ubicom ili zlikovcem (bagin)¹²⁵⁷ – a također samo onda kada se pri tome ne

¹²⁴⁹ Viđenje prvog srpa mjeseca, novog mjeseca.

¹²⁵⁰ Arab.: terawih – poseban višerekatni namaz koji se klanja noću u mjesecu ramazanu.

¹²⁵¹ Arab.: hadž-at-temettu' – označava obavljanje hadža za vjernike koji nisu u svetom području (haremu), pri čemu se oslobađaju ihramskih zabrana, a zatim se obavlja obredni umrah i hadž.

¹²⁵² Arab.:hadž al-ifrad – označava obavljanje hadža. Ovo je obaveza za stanovnike Mekke i svetog područja (harema), pri čemu prinos kurbana nije obavezan.

¹²⁵³ Arab.:hadž al-qiran – označava obavljanje hadža i 'umre zajedno. Ovo je također obaveza za Mekanace i stanovnike svetog područja, pri čemu je prinošenje kurbana obavezno.

¹²⁵⁴ Arab.:al-ihram – stupanje u sveto stanje posvećeno hadžu ili 'umri, kada su određene svakodnevne aktivnosti zabranjene, uključujući nošenje odjeće koja nije šivena i upućivanje zaziva Bogu na predviđenim mjestima.

¹²⁵⁵ Arab.:al-miqat – određena mjesta na putu prema svetim prostorima, na kojima hodočasnici ulaze u stanje ihrama prije obavljanja hadža ili 'umre.

¹²⁵⁶ Sura 2:196

¹²⁵⁷ Preciznije rečeno: time se ističe da dozvola zavisi od vrijednosti preuzimanja prava u vlastite ruke, uz obavezno poštovanje propisanih pravila.

moraš za sebe samoga plašiti. Nedopustivo je da se krade i pljačka imetak protivnika i neprijatelja.

Tekijja¹²⁵⁸ je obavezna samo onda gdje je tekijja primjerena. Ko pod tekijjom da prisegu, kako bi tako od sebe otklonio nepravdu, taj ne čini krivokletstvo¹²⁵⁹.

Razvod se izvršava onako kako je to Bog Uzvišeni i Veličanstveni rekao i onako kako je propisano u Sunetu Poslanika (s.). Drugačiji razvod između muslimana, bez suneta, nevažeći je, a svaki razvod koji je u suprotnosti sa Knjigom nije važeći. Također, ni sklapanje braka koji je u suprotnosti sa Sunetom ne potvrđuje validnost braka.

Čovjek ne smije biti oženjen sa više od četiri žene istovremeno. A ako je žena u skladu sa sunetom tri puta razvedena, onda ona nije dozvoljena tom čovjeku dok ne bude udata za drugog. Vođa pravovjernih (1) je rekao: "Čuvajte se žena koje u skladu sa sunetom nisu tri put razvedene, jer one još uvijek imaju muža."

Pri svakoj prilici, kao što je oluja, kihanje i kod drugih okolnosti, donosimo blagoslov na Poslanika (s.). U to spada i ljubav prema prijateljima Božijim, prezir Njegovih neprijatelja i odricanje od njih i njihovih predvodnika.

Dobrota prema roditeljima je obavezna; ali ukoliko nekom drugom pridružuju božanstvo osim Jednog Boga, onda ih ne slušaj. Ipak, prema njima se pravedno ophodi, jer Bog Uzvišeni kaže:

"Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim; Meni će se svi vratiti. Ali ako te budu nagovarali da drugog Meni smatraš ravnim, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se velikodušno ponašaj, a slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća; Meni ćete se poslije vratiti i Ja ću vas o onome što ste radili obavijestiti."¹²⁶⁰

Predvodnik pravovjernih (1) je rekao: "Čuo sam Poslanika Božijeg (s.) da je rekao: 'Ko je pokoran nekom stvorenju tako što je nepokoran Bogu, on je poricatelj i uzeo je sebi nekoga drugog za boga osim Boga.'"

Nerođeno mladunče životinje dozvoljeno je konzumirati ukoliko je majka mladunčeta propisno zaklana.¹²⁶¹

(...)A

¹²⁵⁸ Arab.: at-taqiyya – znači čuvanje sebe od opasnosti tako što se razborito postupa pred agresijom, uvredama ili prijetnjama, bez neposredne reakcije; uključuje i neotkrivanje vlastitog uvjerenja u situacijama koje prijete opasnošću ili nevoljom.

¹²⁵⁹ Arab.: al-hanat – također, nije prekršaj

¹²⁶⁰ Sura 31:14-15

¹²⁶¹ Preciznije rečeno: Ukoliko je životinja halal zaklana, također i mladunče halal.

Podjela naslijeđa je onakva kako je Bog to naredio. Ne postoji umanjivanje udjela ('aul)¹²⁶² a osim roditelja i djece samo još bračni partner može imati pravo naslijeđivanja.

Ko posjeduje jedan jasan udio, ima prednost nad onim ko takav ne posjeduje a davanje prednosti muškim srođnicima ('usba)¹²⁶³ ne pripada vjeri Božijoj.

Žrtvu zahvalnosti za novorođenče ('aqiqa)¹²⁶⁴ sedmog dana nakon rođenja treba uraditi, svejedno da li je muško ili žensko, pri čemu mu se kosa skрати, nadije ime i udijeli milostinja u obliku zlata ili srebra u težini kose koja je odrezana.

Mi vjerujemo u to da su djela ljudi ustvari prethodno određena, ali da nisu kreirana stvorenja i ne smatraj ih neizbježnim (džabr)¹²⁶⁵, ali također ih ne smatraj samima sebi prepuštenim (tawfid)¹²⁶⁶.

Niti Bog kažnjava nevinog za grijeh onoga ko ga je počinio niti djecu Bog kažnjava zbog grijeha njihovih očeva, jer On kaže: "i svaki grijешnik će samo svoje breme nositi"¹²⁶⁷ i "da je čovjekovo samo ono što sam uradi"¹²⁶⁸, jer Bog prašta i ne čini nepravdu.

Bog ne obavezuje ljude da budu pokorni nekome za koga On zna da će im činiti nepravdu i zavesti ih. Također, On za svoju poruku ne odabire nikoga za koga zna da će Ga poreći i ko će umjesto Njega šejtana zazivati.

Naša vjera, vjerska obznana (islam), drugačija je od vjerovanja (iman). Jer svaki musliman se očituje i priznaje, ali nije svako onaj ko se očituje i posvjedoči vjeru ujedno i vjernik.

Tako vjernik prestaje biti vjernik u trenutku kada čini krađu, kada se opija i kada ubija nevina čovjeka, onoga koga je Bog zabranio nepravedno ubiti. Oni koji zasluđu najstrođu kaznu zbog svojih zlodjela ne smatraju se ni vjernicima ni poricateljima, nego samo muslimanima.

Naša vjera je to da Bog vjernike neće uvesti u Džehenem, jer im je obećao Dženet i vječni boravak u njemu. Ali oni kojima prijeti vatra — bilo zbog licemjerja (nifaqa), svetogrđa i grijешnja (fisqa) ili nekog drugog velikog grijeha — takvi neće biti proživljeni sa vjernicima i neće biti ubrojani među njih.

Licemjeri će ući u Džehenem. A svi oni koji budu morali da gore zbog svojih grijeha bit će smatrani grijешnicima (fasiq).

Ipak, zagovor (posredovanje) je moguć za sve koji ga traže i mole. A naređivanje dobra i odvrćanje od zla ostaje obaveza.

¹²⁶² Arab.: 'aul — reduciranje udjela kod raspodjele naslijeđa.

¹²⁶³ Arab.: 'usba (ta'sib) — davanje prednosti muškim srođnicima u odnosu na pravo drugih kod raspodjele naslijeđa

¹²⁶⁴ Žrtvovanje jedne ovce i dijeljenje jedne trećine rodbini, potrebitim i onima koji imaju udjela u tome.

¹²⁶⁵ Arab.: al-džabr — u smislu iznuđenosti nekih ljudi, koji kažu da su sva ljudska djela iznuđena i da je čovjek bespomoćan pred tim. Učenje o predodređenju i neizbježnosti sudbine; fatalizam.

¹²⁶⁶ Arab.: at-tawfid — suprotnost od džabr u skladu sa mu'tezilijskim učenjem koje kaže da Bog nema ništa sa djelima koja ljudi čine, osim da o njima donosi sud.

¹²⁶⁷ Sura 6:164

¹²⁶⁸ Sura 53:39

Vjera¹²⁶⁹ je pridržavanje obaveza i izbjegavanje zabranjenog – vjera je spoznaja srcem, očitovanje jezikom i pridržavanje osnovnih postulata (arkan).

Svečani Tekbir nakon klanjanja namaza Kurban Bajrama uči se deset puta, počevši sa podnevom Kurban-bajrama, kao i Ramazanski bajram (fitr)¹²⁷⁰ u pet obaveznih namaza koji potom slijede, počevši od akšam namaza pa sve do noćnog fitr namaza.

(...)A

Treba vjerovati u kaznu koje će se dogoditi u Kaburu, u Munkira i Nekira,¹²⁷¹ proživljenje nakon smrti, obračun, vagu, prelazak preko mosta (sirat) i odricanje onih koji su zastranili krivim putem od strane predvodnika zablude i njihovim sljedbenicima, vjerovati u odanost onima koje je Bog naredio da ih se slijedi i u zabranu onoga što opija, bilo malo ili veliko, jer sve što opija, smatra se vinom (hamr)¹²⁷². Sve ono što u velikoj mjeri opija, također i maloj mjeri je zabranjeno. Neka išednjeli ne piju opojna pića, jer to može biti smrtonosno.

Nadalje, vjerujemo da su zabranjene sve životinje grabljivice s očnjacima i sve ptice grabljivice s ostrim kandžama. Također je zabranjeno konzumirati slezenu, jer je ona u suštini krv. Zabranjeno je i konzumiranje jegulje, onoga što ugiba u vodi, soma (maramahi), morske mačke (zimmir), a posebno onih vrsta koje nemaju krljušt, kao i ptica bez guše. Što se tiče jaja, sva jaja s različitim završetcima na krajevima su dozvoljena, a zabranjena su ona čiji su krajevi jednaki.

Treba izbjegavati velike grijeha, a to su: ubiti ono što je Bog zabranio, piti ono što opija, zanemarivanje roditelja, pobjeći od Imama, otuđenje imetka siročeta, konzumiranje otuđenog, krv i svinjsko meso, kao i ono što nije zaklano u Božije ime – osim u nuždi; sticanje nepravednog imetka, ako za to postoje dokazi; igre na sreću; umanjivanje pri vaganju i mjerenju; potvora čestitih žena; blud (zina); općenje s muškarcima (liwat); krivokletstvo (lažno svjedočenje); sumnja u spasenje kod Boga; osjećati se sigurnim od zamki Božijih; napuštanje nade u Božiju milost; pomaganje zločincima i oslanjanje na njih; krivo zaklinjanje; nepotrebno uzdržavanje od onoga na što se ima pravo; samodopadnost; skrivanje istine (kufr); proždrljivost (israf); otpadništvo; izdaja; odbijanje izjave svjedoka (ili pronevjera dokaza); rasijanost koja odvlači od sjećanja na Boga, poput nepristojnog pjevanja i sviranja gudačkog instrumenta; kao i istrajavanje na malim grijesima. Dakle, ovo su temelji vjere. Slavljen neka je Bog, Opskrbitelj svjetova! Neka Bog blagoslovi Svoga Poslanika i njegovu Porodicu i neka je na njih potpuni mir.

¹²⁶⁹ Arab.: al-iman – vjernici u islamskom smislu uvjerenja, a ne samo kao jednostavan kredo.

¹²⁷⁰ Arab.: 'idu-l-fitr – Bajram na kraju mjeseca ramazana.

¹²⁷¹ Imena dvojice meleka koji će ispitivati u kaburu.

¹²⁷² Arab.: hamr. doslovno ono što pokriva, obuzima. Kasnije se u pravilu primjenjuje za fermentaciju vina.

9.2 O jedinstvu Božijem

'Imran as-Sabi (Sabijac)¹²⁷³ pitao ga (8) je na jednom velikom skupu, koji je Ma'mun sazvaao za njega (8), učenjake svih velikih religijskih zajednica, koje su stajale u opoziciji prema islamu, a on (8) ih je sve opovrgnuo. Ova predaja je duga i poznata. Mi ćemo iz nje spomenuti samo ono što je opravdano da se navede u ovom djelu.

'Imran ga (8) je pitao: "Objasni mi spoznajemo li Jedinstvo Božije po Biću, ili Ga spoznajemo po Opisu?"

Tada reče ar-Riza (8): "Uistinu, Bog koji je stvaranje na početku stvorio, Prvi od svega i Jedini, Onaj koji nema sudruga i sa kojim ništa nije – On je Jedini bez da postoji drugi. Njegovo Biće nije poznato, niti je Njegovo postojanje nepoznato. On nije jasan, niti dvosmislen; nije Onaj koji se sjeća, niti Onaj koji zaboravlja; i nije Onaj na koga bi se odnosila uobičajena, čovjeku dostupna značenja.

On postoji preko Samoga Sebe – svjetlo koje je samo sebi dovoljno, koje nije nastalo od nekog određenog vremena, i koje ne traje do nekog određenog vremena. Ne počiva na nečemu, niti se odmara u nečemu.

Nikakvom izjavom govornik Ga ne može obuhvatiti; niti Ga obuhvata, čak ni kad čovjek zamisli svjetlo, ili uzor, ili pojavu, ili sjenu.

I sva ova neopisivost vrijedi od vremena prije stvaranja, u stanju u kojem nije bilo ničega osim Njega – i ni to stanje nije izuzeto iz Njega.

Zato je sve što se izgovori samo nastali opis, odraz misli onoga ko ga zamišlja. Jesi li razumio, o 'Imrane?"

On reče: "Jesam."

Ar-Riza (8) nastavi: "Znaj da zamisao, naklonost i volja po sebi znače jedno, iako se pokazuju kroz tri obilježja."

A prvo od Njegove mašte, naklonosti i volje su slova¹²⁷⁴, kojima On svim stvarima pruža osnovu pa tako sve nejasno čini objašnjenim.

On je utvrdio¹²⁷⁵ njihovo značenje i to beskrajno, budući da su oni samo nastali preko mašte, dok je Bog prije svake mašte – pošto prije Njega niti sa Njim ništa bilo nije.

Mašta prethodi slovima, jer su ona stvorena posredstvom mašte. Mašta koju Bog ima je nešto drugo nego sami Bog.

Stoga je izvođenje određene stvari sasvim nešto drugo od same te stvari; definicija je jedna stvar, a sasvim drugačije nešto nego ono što ona sama jeste. Njene osobine se razlikuju od

¹²⁷³ 'Imran (Sabijac) bio je vodeća ličnost Sabe u Iranu u 3. veku n. k. Filozof, mislilac i duhovni vođa sabijaca svoga vremena, dijalektički visoko sposoban. Postao je jedan od najvažnijih i najdarovitijih učenika Imama (a.) svog doba.

¹²⁷⁴ Tekst harf označava izvorni rub, šav ili krajeve s obe strane; preciznije rečeno, najmanji dio temelja. Može se pretpostaviti da je ovdje primijenjeno značenje glasa kao najmanjeg dijela riječi i imena, najmanjeg dijela značenja – u smislu odgovarajuće stvorenih stvari, odnosno utjelovljenja koje treba da se precizno opredmeti.

¹²⁷⁵ U njima stoje prirodna i univerzalna osnovna značenja. Po tome su oni govorno i kosmički ono što je 1 u matematičkom sistemu brojeva. Ovo ukazuje protiv bilo kakve slučajnosti u kosmosu, kako u lingvističkom i epistemološkom, tako i u etičkom i svakom drugom pogledu.

nje same, a ograničenja su joj drugačija.

Tako slova, pojedinačno posmatrana, ukazuju samo na sebe. Ali ukoliko budu dovedena u određeni poredak, označavaju stvari i njihove osobine.

Znaj da Neopisivi nema nikakvu osobinu, beznačajno nema ime, a bezgranično nema granicu.

Sva Imena i Osobine u cjelini ukazuju na potpunost i egzistenciju, ali sama po sebi ne donose sveobuhvatnu spoznaju o Bogu, poput spoznaje koja se postiže kod pojmova kao što su četverougao, krug ili trougao. Bog biva spoznavan preko Svojih Imena i Atributa, ali time ne biva obuhvaćen, jer se Boga ne može spoznati na način na koji se mogu spoznati stvorenja. A kada Njegovi Atributi ne ukazuju na Njega i kada Njegova Imena ne zazivaju Njega, tada bi molitveni zazivi stvorenja, upućeni Njegovim Imenima i Njegovim Atributima, bili primjenjivi na stvorenja, a ne na Njega.

A kada bi tako bilo¹²⁷⁶, tada bi onaj koga se moli bio nešto drugo osim Bog, jer bi se Njegovi atributi odnosili na nešto drugo a ne na Njega.”

'Imran upita: “Je li mašta stvorena ili nije?”

Ar-Riza (8) odgovori: “Mašta je nešto što je stvoreno da miruje, dok god se ne pojavi u postojanju. Bog je Taj koji je pušta da uđe u postojanje.

Ali postoje samo dvije stvari: Bog i Njegova stvorenja, i ne postoji treće.

Jedno stvoreno biće može mirovati, može se kretati, disharmonično ili harmonično, može biti pouzdano ili nejasno.”

9.3 O odabranicima

Kada je 'Ali ibn Musa (8) došao na prijem kod Ma'muna, gdje je grupa učenjaka iz Iraka i Horasana bila pristuna, Ma'mun je od njih zahtjevao da protumače ovaj ajet: “Mi ćemo učiniti da Knjigu poslije naslijede oni Naši robovi koje Mi izaberemo (istafayana)¹²⁷⁷, na što su učenjaci odgovorili: “Bog ovdje misli na cijeli umet (umma).”

Ma'mun upita: “Šta kažeš ti ,o Ebu al-Hasan (8)?”

Imam Riza (8) odgovori: “Ja se ne slažem s onim što su oni rekli, nego da Bog Uzvišeni i Veličanstveni time misli na čiste, one koji su bliski ('itra), mir neka je na njih.”

Tada Ma'mun upita: “A kako On time misli na one koji su bliski, a ne na zajednicu (sve muslimane)?”

Imam Riza (8) objasni: “Kada bi to značilo zajednicu, onda bi značilo da svi zajedno idu u Dženet, jer Bog Uzvišeni u nastavku kaže: ‘Bit će onih čija će dobra i loša djela biti podjednako teška, i bit će onih koji će, Allahovom voljom, svojim dobrim djelima druge

¹²⁷⁶ Preciznije rečeno: Kada Njegovi atributi ne bi bili identični sa Njegovim bićem, dakle kada bi bili odvojeni.

¹²⁷⁷ Sura 35:32

nadmašiti – i za to će veliku nagradu dobiti.”¹²⁷⁸, potom će ih On sve uvesti u Dženet, kako je u Svojoj Knjizi dalje rekao: ‘edenske perivoje, u koje će ući (...)’¹²⁷⁹ – ali naslijeđe je dato samo čistim onim koji su bliski i nikome drugom osim njima.”

Potom je Imam Riza (8) nastavio: “Oni su ti koje je Bog u Svojoj Knjizi opisao, gdje je On rekao: ‘Bog želi da od vas, o porodicu Poslanikova, grijehe odstraniti, i da vas potpuno očisti.’”¹²⁸⁰ Oni su ti, za koje je Božiji Poslanik (s.) rekao: “Ostavljam vam dvije najteže stvari: Knjigu Božiju i moju porodicu – ljude moje kuće – koji se jedno od drugog (Kur’an i Ehi-bejt) nikada neće razdvojiti dok se ne vrate meni (s.) u hawd¹²⁸¹. Tako dakle, gledajte kako ćete se prema njima ophoditi i postupati.

O ljudi ne pokušavajte da ih vi poučavate, jer oni znaju više od vas.”

Učenjaci upitaše: “O Ebu al-Hasan (8), pojasni nam ko su oni koji su bliski (al-‘itra): je li to porodica (al-aal) ili nešto drugo?” Imam Riza (8) odgovori: “To je porodica (al-āl).” Oni potom dodadoše: “Prenosi se od Božijeg Poslanika (s.) da je kazao: ‘Moj ummet je moja porodica.’ A njegovi ashabi prenose i to da je izjavio: ‘Porodica Muhamedova je njegova zajednica.’” Tada Imam Riza (8) primijeti: “Recite mi – zar nije zabranjeno davati milostinju Muhamedovoj porodici (s.)?” Oni potvrdiše: “Jest.” On (8) nastavi: “A je li ista zabrana propisana za zajednicu?” Oni odgovoriše: “Nije.” On (8) tada uzvрати: “Eto, u tome se jasno razlikuju porodica i zajednica. Teško vama! Kako ste samo zavedeni! Zar se oglašujete o opomenu ili ste narod razuzdan? Ne uviđate li da se ova predaja odnosi isključivo na odabrane i ispravno upućene?” Oni dalje upitaše: “Na osnovu čega to tvrdiš (8)?” On (8) odgovori: “Mi smo Nuha i Ibrahima poslali, i nekima od njihovih potomaka vjerovjesništvo i Objavu dali. Neki od potomaka njihovih ustraju na Pravome putu, ali mnogi su nevjernici.”¹²⁸² Tako je naslijeđe poslanstva i Knjiga dalje proslijeđena na čuvanje pravovjernicima a ne nevjernicima.

Zar vi ne znate, kako je Nuh molio svoga Gospodara i kako je rekao: “sin moj je čeljade moje, a obećanje Tvoje je zaista istinito i Ti si od mudrih najmudriji!”¹²⁸³ – a on je to uradio, jer mu je Bog obećao da će njegovu porodicu (al-aal) spasiti od potopa. Tada mu reče njegov Gospodar, Uzvišeni Veličanstveni: “O Nuhu, on nije čeljade tvoje”, rekao je On, “jer radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da neznalica ne budeš.”¹²⁸⁴

¹²⁷⁸ Sura 35:32

¹²⁷⁹ Sura 35:33

¹²⁸⁰ Sura 33:33

¹²⁸¹ Arab.:al-hawd – moćna tekućina u zdencu na Dan proživljenja, bistriza do srebra i slađa od meda, koja pripada poslaniku Božijem (s.).

¹²⁸² Sura 57:26

¹²⁸³ Sura 44:45

¹²⁸⁴ Sura 11:46

Tada Ma'mun upita: "Da li je Bog onima koji su bliski (al-'itra) dao prednost nad drugim ljudima?"

Imam Riza (8) odgovori: "Bog Uzvišeni, Onaj koji sve potčinjava, u Svojoj jasnoj Knjizi doista je darovao prednost onima koji su bliski."

Ma'mun nastavi: "A gdje se to navodi u Knjizi Božijoj?"

Imam Riza (8) pojasni: "U riječima Uzvišenog: 'Allah je odabrao Adema, Nuha, Ibrahimovu porodicu i Imranovu porodicu nad ostalim svijetom – sve porod jedan od drugog – a Allah sve čuje i sve zna.'"¹²⁸⁵ A na drugom mjestu On kaže: "ili bi ljudima na onome što im je Allah iz obilja Svoga darovao zavidjeli. A Mi smo Ibrahimovim potomcima Knjigu i mudrost dali, i carstvo im veliko darovali." ¹²⁸⁶ Potom je Rekao: "O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim."¹²⁸⁷ Misli se na one kojima je On podario Knjigu i mudrost u naslijeđe, a kojima je to osporeno i zbog čega su neki postali zavidni. To znači da je pokornost obavezna prema onima koji su čisti. Upravljanje o kojem je ovdje riječ jeste poslušnost koju oni imaju pravo da im se iskaže."

Učenjaci tada upitaše: "Je li Bog Uzvišeni u Svojoj Knjizi pojasnio ko su odabranici?"

Imam Riza (8) odgovori: "Ne oslanjajući se ni na druge implicitne dokaze, On je odabranost jasno naveo na dvanaest mjesta."

Prvo ovo mjesto je u Knjizi Božijoj: "I opominji rodbinu svoju najbližu ('aširatake)'¹²⁸⁸ i tvoju prosvijetljenu čeljad¹²⁸⁹ tako stoji u izlaganju (qira'a) od Ubai ibn Ka'b¹²⁹⁰ a to stoji u kodeksu (mushaf) od 'Abdulah ibn Mesuda¹²⁹¹, ali kada je Osman¹²⁹² Zejid ibn Sabitu¹²⁹³ naredio da

¹²⁸⁵ Sura 3:33-34

¹²⁸⁶ Sura 4:54

¹²⁸⁷ Sura 4:59

¹²⁸⁸ Sura 26:214

¹²⁸⁹ Arab.: rahta – mala zajednica. Preciznije, muhasin, za razliku od muhlisin, označava one koji su prosvijetljeni ne samo saznanjem i namjerom, već i srcem i djelima; oni uživaju prosvijetljenu bliskost s Bogom i čuvani su od grijeha (al-ma'sumin).

¹²⁹⁰ "Imam Džafer es-Sadik (6) kazao je: 'Što se tiče nas, mi učimo prema predanju Ubeyja ibn Ka'ba.'"

¹²⁹¹ 'Ali ibn al-Hakim je rekao: "Meni su ispričali 'Abdulah ibn Farkad i Al-Mu'alla ibn Hunaisa, koji su kazali: 'Bili smo kod Ebu Abdullaha (6), a sa nama je bio Rabia ar-Rej, kada smo odali poštovanje Kur'anu. Tada je Ebu Abdillah (6) rekao: 'Ako ibn Mesud nije učio po našim uputama, onda je on u zabludi.' Na to Rabia upita: 'Onda je on u zabludi?' A on odgovori: 'Da, onda je on u zabludi.' Zatim je dodao: 'Što se nas tiče, mi čitamo upute od Ubaia.'"

¹²⁹² Osman ibn Afan

¹²⁹³ Zejid ibn Sabit je rekao: "Dakle, počeo sam sakupljati Kur'an koji je bio zapisan na granama palmi, na kamenim pločama i u sjećanju ljudi." U jednoj drugoj predaji stoji: "(...) na palminim granama, komadima tkanine, plečkama, daskama i u ljudskim sjećanjima."

sakupi¹²⁹⁴ Kur'an, tada je pronevjerio jedno uputstvo.¹²⁹⁵ To je utoliko od ogromnog značaja, da ima veliku vrijednost i veliku čast, jer Bog time misli na porodicu (al-aal) na prvom mjestu.

Drugi ajet o Božijoj odabranosti glasi: "Bog želi da od vas o porodicu Poslanikova grijehe odstraniti, i da vas potpuno očisti."¹²⁹⁶ A to je prednost koju nijedan poricatalj ne može osporiti, jer se ovdje radi o prednosti koja je objavljena.

Treći ajet je onaj kada Bog one koji su čisti razlikuje od ostalih stvorenja, gdje je On Svome poslaniku (s.) naredio pri uzajamnom zaklinjanju (događaj koji je poznat kao zazivanje prokletstva 'Mubahala'): "Hodite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati!"¹²⁹⁷ Tada je Poslanik (s.) predstavio 'Alija, Hasana, Husejna i Fatimu, mir neka je na njih, čime ih je asociirao sa sobom: "Znate li značenje riječi, i nas samih i vas samih?"

Učenjaci odgovoriše: "Time on (s.) misli na samoga sebe."

Ebu al-Hasan (8) tada primijeti: "Vi se varate. Time je on (s.) mislio na 'Alija (1). Potom je Poslanik (s.) ukazao na izjavu: 'Ili će Benu Wali s tim prestati ili ću im poslati nekoga ko je jednak meni,' pri čemu je mislio na 'Alija (1). To je prednost koju niko drugi ne može dokazati, prednost koju nijedan čovjek ne može osporiti, i čast u kojoj mu (s.) nijedno stvorenje nije ravno, gdje on (s.) 'Alijevo ja čini jednakim svom sopstvenom ja. Toliko o trećem mjestu.

Što se tiče četvrtog mjesta, tako je bilo kada je on (s.) uputio sve da izađu iz njegove džamije osim onih bliskih ('itra). Kada su ljudi o tome razgovarali, 'Abbas upita: "O Božiji Poslaniče, ti si dozvolio da 'Ali ostane, a nas si poslao vani?"

On odgovori: "Nisam ja njega zadržao a vas poslao vani, nego je Bog njega zadržao – a vas je poslao vani."

Također, to objašnjava njegove riječi prema 'Aliju: "Ti si prema meni ono što je Harun bio Musau."

Učenjaci potom upitaše: "A gdje se to nalazi u Kur'anu?"

Ebu al-Hasan (8) reče: "Pokazat ću vam gdje se može naći u Kur'anu i pročitati ću vam to."

Oni rekoše: "Molimo lijepo!"

On odgovori: "To su Božije riječi: 'I Mi objavismo Musau i bratu njegovu: U Misiru svome

¹²⁹⁴ Preciznije rečeno: Jedna grupa učenjaka, među kojima su bili at-Taberi i ibn 'Asakir, prenosi od Aš-Ša'bi-a da je rekao: "Za vrijeme života Božijeg Poslanika Kur'an je sakupljalo šest Medinlija (al-Ansar): Ubai ibn Ka'ab, Zejd ibn Sabit, Mu'az ibn Džebel, Abu ad-Darda', Sa'd ibn 'Ubejd i Ebu Ziad – za kojeg se kaže da je bio Kais ibn as-Sakan – a također Ibn Džaria sakupio je određeni dio, koji je osim jedne ili dvije sure bio kompletiran." To nam pokazuje da sakupljen Kur'an u pisanoj formi nije bio neuobičajen za vrijeme Poslanikovog života.

¹²⁹⁵ Misli se na pronevjeru jednog poslanikovog objašnjenja vezano za Kur'an; ne radi se o iskrivljenju samog Kur'ana. Šitski učenjaci, i iz prošlosti i iz sadašnjosti, slažu se da Kur'an nije iskrivljen niti izmijenjen.

¹²⁹⁶ Sura 33:33

¹²⁹⁷ Sura 3:61

narodu kuće izgradite i bogomoljama ih učinite i u njima molitvu obavljajte! A ti obraduj vjernike.”¹²⁹⁸ Tako je ovaj ajet označio odnos, vezu (manzilu) između Haruna i Muse, i vezu 'Alija s Božijim Poslanikom (s.), a dodatno se nalazi i objavljeni dokaz za ovu izjavu Poslanika Božijeg (s.): “Niko se u ovoj džamiji ne smije zadržavati, ko je nečist (džunub) ili ko ima menstruaciju, osim Muhameda i porodice Muhamedove (al-‘ala)!”

Učenjaci potom rekoše: “Takvo razumijevanje i takva objašnjenja postoje samo kod vas, o vi porodico (Ehli-bejt) Poslanika Božijeg (s.)!”

Abu al-Hasan (8) reče: “Ko uopšte hoće to da nam ospori, pri čemu je Božiji poslanik (s.) rekao: “Ja sam grad¹²⁹⁹ znanja, a 'Ali je vrata za ulazak u njega. Onaj ko želi da uđe u taj grad, taj treba da prođe kroz ta vrata!” Time smo obradili i objasnili privilegije, i čast i prednost Čistih odabranika, koje poricati mogu samo oni koji su neposlušni – i zato neka je slavljen Bog Uzvišeni Veličanstveni!

Na petom mjestu su riječi Boga Uzvišenog Veličanstvenog. “Daj bližnjem svome pravo njegovo.”¹³⁰⁰ U ovom slučaju radi se o jednoj posebnosti kojom ih je Bog, Uzvišeni, Onaj koji sve potčinjava, odlikovao i odabrao ih od svih ostalih ljudi iz zajednica (svih muslimana). Naime, kada je ovaj ajet objavljen Božijem Poslaniku (s.), on je naredio: “Pozovite mi Fatimu ovamo!”, što su oni i učinili. Potom on (s.) pozva: “O Fatima.” Ona odgovori: “Po tvome naređenju, o Poslaniče Božiji.” On (s.) reče: “Pošto Fedek¹³⁰¹ nije zauzet niti konjima niti konjaničkim pohodima, stoji samo meni na raspolaganju a ne ostalim muslimanima – a ja ga prenosim na tebe, kako mi je Bog naredio, dakle uzmi ga za sebe i svoju djecu!” Toliko o petom mjestu.

Što se tiče šestog mjesta, tu se radi o riječima Boga Uzvišenog Veličanstvenog: “Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim ljubavi (mawadda) za bližnje.”¹³⁰² Ovo je odlika kojom je počašćen Poslanik (s.) u odnosu na druge poslanike i jedna posebnost koja ovu porodicu (al-Al) od drugih odlikuje, jer Bog na jednom mjestu o poslaniku Nuhu (a.) kaže: “Ali moj narode – ja od vas nezahtjevam nikakvu nagradu! Moja nagrada je kod Boga. Pa neću ja odbiti one koji vjeruju – a oni će susresti svoga Gospodara, ali ja već vidim da ste vi ljudi koji ne razmišljate!” A o Hudu (a.) kaže se: “Ja ne tražim od vas nikakvu nagradu. Moja nagrada je u nadležnosti samo Onog koji me stvorio – zar ne razumijete?!”

Svome Poslaniku (s.) On je rekao: “Reci: ‘Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim ljubavi prema bližnjim.’”¹³⁰³ Ali ljubav prema njima Bog je naredio samo zbog toga, jer

¹²⁹⁸ Sura 10:87

¹²⁹⁹ Arab.:madina – zaštićeno boravište, zaštitnik

¹³⁰⁰ Sura 17:26

¹³⁰¹ Arab.: Fadak, ime jednog komada zemlje u blizini Hajbera, koje uključuje u sebe i jednu oazu. To je bilo malo mjesto s nekoliko kuća i plodnim poljima. Na ovom komadu zemlje odvio se jedan od najtragičnijih događaja u historiji. Posjed Fadak je Poslanik dodijelio Fatimi, a Ebu Bekr joj je to pravo uskraćio i oduzeo. Fadak je bio zgodan, plodonosan posjed, o kome je pisano u knjigama: godišnje je donosio prinos u visini od 24.000 ili čak 70.000 dinara (zlatnika).

¹³⁰² Sura 42:23

¹³⁰³ Sura 42:23

On zna da oni nikada neće odustati od vjere (din) i da nikada neće otići u zabludu. Jednako tako, moglo bi biti da je jedan čovjek naklonjen drugom čovjeku, a istovremeno s dijelom njegove rodbine u neprijateljstvu, što njegovo srce oštećuje. Tako Bog nije htio da ostavi gorčinu u srcu Svoga Poslanika prema vjernicima, zbog čega je On ovu ljubav prema bližnjima (poslanikovim) učinio obaveznom.

Dakle, ko ovu obavezu ispunjava i voli Poslanika Božijeg (s.) i čeljad njegove porodice, mir neka je s njima, takvog Poslanik (s.) nije u stanju da prezire.

Ali onaj ko ovu obavezu napusti i ne ispunjava, i ko čeljad Poslanikove (s.) porodice mrzi, toga Poslanik Božiji (s.) mora prezreti, pošto je time neko takav obavezu Božiju napustio – a koja bi prioritet i koja čast bila važnija?

Dakle, kada je Bog Svome Poslaniku (s.) spustio ovaj ajet: “Reci: ‘Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim ljubavi prema bližnjim.’”¹³⁰⁴ Tada je Božiji Poslanik ustao, hvalio je i slavio Boga i rekao: “O ljudi, Bog vam je upravo jednu obavezu nametnuo, hoćete li je ispuniti”, na što niko nije odgovorio. Narednog dana on (s.) je ponovo ustao pred njima, ponovio pitanje – i niko nije reagirao. Isto se ponovilo i treći dan, ipak on (s.) je rekao zbog njihovog neznanja: “O ljudi, ovdje niti se radi o zlatu, niti o srebru, niti o hrani i piću!” Konačno su rekli: “Molimo te, izloži nam to!” Tada im je proučio ovaj ajet, a oni su rekli: “Što se toga tiče, onda da!” Ipak većina njih se nije držala svoga obećanja. Potom je Ebu al-Hasan (8) rekao: “Meni je ispričao moj otac (7), od mog djeda (6), od njegovih pradjedova, od Husejn ibn 'Alija (3), mir neka je na sve njih, koji prenosi: ‘Izbjeglice (muhađžiri) i pomoćnici (ensarije) okupili su se kod Poslanika Božijeg (s.), i govorili: ‘Uistinu, o Božiji Poslaniče, ti moraš za svoju opskrbu i opskrbu svojih da se brineš, a na to dolaze još i izdaci za delegacije; ovdje je naš imetak i naša krv, s blagoslovom raspolaži time. Bez brige proslijeđuj od toga dalje ili zadrži kako hoćeš.’” Tada mu (s.) je Bog, Uzvišeni Veličanstveni, poslao pouzdanog meleka¹³⁰⁵ i spustio objavu: “Reci: Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim ljubavi prema bližnjim.”¹³⁰⁶ Potom je on rekao: “Nemojte mojim bližnjim nakon mene nanijeti bol.” Zatim su oni izašli.

Tada je nekoliko od njih reklo: “Božiji Poslanik je naš prijedlog izgleda odbio, jer nas je želio zakleti na slijedećeg koji dolazi nakon njega, ali ovo si je sam izmislio.” To su bili ogromni prigovori, zbog čega je Bog ovaj ajet spustio: “Zar oni da govore: ‘On ga izmišlja!’” Reci: “Pa ako izmišljam¹³⁰⁷, vi mene od kazne Allahove nećete moći odbraniti; On dobro zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On prašta i samilostan je.”¹³⁰⁸

¹³⁰⁴ Sura 42:23

¹³⁰⁵ Melek Džibiril

¹³⁰⁶ Sura 42:23

¹³⁰⁷ Također: osmislio

¹³⁰⁸ Sura 46:8

Nakon toga je Poslanik (s.) poslao da ih se dovede i pitao ih: "Je li se nešto dogodilo?" Oni odgovoriše: "O da, Božiji Poslanče, tako nam Boga, jedan od nas je rekao nešto veoma teško, ali mi to s gnušanjem odbacujemo." Onda ih je Poslanik (s.) upoznao sa onim što mu je upravo objavljeno, a oni su jako zaplakali. Tada je Bog Uzvišeni objavio: "On prima pokajanje od robova Svojih i prašta hrđave postupke i zna šta radite."¹³⁰⁹ Toliko o šestom mjestu. Što se tiče sedmog mjesta, Bog kaže: "Bog i meleki Njegovi blagoslivljati Vjerovjesnika. O vjernici, blagoslivljajte ga i vi i šaljte mu pozdrav!"¹³¹⁰ Čak i svojeglavi među njima znaju da se kod spuštanja ovog ajeta pojavilo pitanje: "O Božiji poslanice, što se tiče predanosti, to već znamo, ali kako glasi blagoslov na tebe?" Tada im on (s.) odgovori: "Recite: 'O Bože, blagoslovi Muhameda i porodicu Muhamedovu, isto onako kako si blagoslovio Ibrahima i porodicu Ibrahimovu, jer ti si zaista hvaljen i slavljen.'"¹³¹¹

"Postoji li među vama neusaglašenost po ovom pitanju?" Oni odgovoriše: "Ne." Potom reče Ma'mun: "To spada u ono oko čega nema nikakvog spora. I o tome postoji konsenzus. Imaš li još nešto jasnije o svojoj porodici u Kur'anu?" Ebu al-Hasan (8) je rekao: "Objašnjeno mi je za riječi Božije: 'Ya Sin! Tako Mi Kur'ana mudrog, ti si uistinu poslanik, na Pravom putu.'" (...) "¹³¹² Ali na koga se misli sa Ya sin?"

Učenjaci odgovoriše: "Ya Sin je Muhamed i u to nema sumnje." Ebu al-Hasan (8) dodao je: "Time je Bog dao Muhamedu i njegovoj porodici prednost, koju niko dovoljno primjereno ne može opisati – a to zna svako ko ih razumije – i to zbog toga što Bog šalje Selam (mir) samo poslanicima, kao što Uzvišeni Veličanstveni kaže: 'Mir Nuhu od svjetova svih.'"

!"¹³¹³ i : "Nek je u miru Ibrahim!"¹³¹⁴ i : "Nek su u miru Musa i Harun!"¹³¹⁵, ali On nije rekao: mir neka je sa Nuhovom porodicom, i On nije rekao: "Mir neka je sa porodicom Ibrahimovom," također nije rekao: "Mir neka je sa porodicom Musaovom i Harunovom." Ali Uzvišeni Veličanstveni jeste rekao: "Mi neka je na porodicu Ya Sinovu"¹³¹⁶, čime je on označio porodicu Muhamedovu. Toliko o sedmom mjestu.

Tada reče Me'mun: "Znao sam da jedno takvo obznanjivanje može doći samo iz izvora poslanstva." "Što se tiče osmog mjesta, Bog kaže: 'I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj.'"¹³¹⁷

¹³⁰⁹ Sura 42:25

¹³¹⁰ Sura 33:56

¹³¹¹ Arab.:Allahume salli 'alla muhamedin we ali muhammed, kema sallejte 'ala ibrahime we ali ibrahime inneke hamidun medžid.

¹³¹² Sura 36:1-4.

¹³¹³ Sura 37:79.

¹³¹⁴ Sura 37:109.

¹³¹⁵ Sura 37:120.

¹³¹⁶ Sura 37:130 (Neka je u miru Iljas!) u kontesktu čitanja od Hafsa, od 'Asima:Il-Ya-Sin.

“Time je On pridružio udio bližnjih sa Svojim udjelom i udjelom Svoga poslanika (s.), što porodicu (al-al) razlikuje od ostatka zajednice, jer Bog je odredio za njih jedan stupanj a za sve ostale niže stupnjeve. On im je dozvolio ono što je za Sebe predvidio i time ih također i odlikovao, jer On počinje sa Sobom, imenuje Svoga poslanika kao drugog i potom bližnje za plijen, dobit i ostalo. Dakle, On je u Svojoj Knjizi rekao istinu: ‘I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj.’¹³¹⁸ Ovo je naglašena i isključiva potvrda i obećanje koje im je dato do Sudnjega dana u Knjizi Božijoj: “Laž joj je strana, s bilo koje strane, ona je Objava od Mudrog i Hvale Dostojnog.”¹³¹⁹

Ali što se tiče Njegovih riječi: “i bližnjima, i siročadi”¹³²⁰, tako su siročad iz ovog isključena ukoliko su odrasli, i nemaju pravo više na taj udio, isto onako kao i potrebiti kada prestanu biti u potrebi – dok udio bližnjih nastavlja da vrijedi do Sudnjeg dana, potpuno svejedno da li su oni bogati ili siromašni, pri tome znajući da niko nije bogatiji nego Bog i Njegov poslanik, Bog ga blagoslovio i njegovu porodicu.

“Tako je On odredio jedan dio za Sebe i jedan dio za Svoga poslanika. A ono što je uzeo za Sebe i Svoga poslanika, taj dio je On odredio i za bližnje. Jednako tako, On je plijen, na koji ima pravo, dozvolio da Njegov poslanik ima pravo i njegovi bližnji, kao što im je i dobit odobrio: On počinje sa Sobom, prenosi to na Svoga poslanika (s.) a potom na njih, tako što je njihov udio ujediniio sa udjelom Božijim i udjelom Poslanika Božijeg (s.). Isto tako je i sa pokornošću. Jer On Uzvišeni Veličanstveni kaže: ‘O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim.’”¹³²¹ “Također i ovdje On počinje sa Sobom, prenosi to na poslanika Božijeg (s.) a potom na porodicu njegovu (s.). Isto tako je i sa objašnjenjem nadležnosti (ayatul-wilaya): ‘Vaš Wali (vođa, zastupnik) je samo Bog i Njegov poslanik i oni koji su vjernici.’”¹³²²

“Time je On njihov autoritet spojio sa Poslanikom (s.) i to stavio u vezu sa pokornošću prema Njemu, kao što je On Svoj udio u dobiti i plijenu sa udjelom Poslanikovim (s.) i njihovim udjelom spojio. Slavljen zato neka je Bog – kako je ogromna Njegova milost za ljude ove kuće! Ali kada je došla tema na red što se tiče izdvajanja (milostinje), tu je Sebe i Svoga poslanika i njegove bližnje toga oslobodio i odredio: ‘Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga skupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku. Allah je odredio tako!’”¹³²³ I nalaziš

¹³¹⁷ Sura 8:41. Budući da je Bog koji uzvišen od svih stvari i Samodostatan, ovdje se samo možete misliti da On Poslaniku Božijem i njegovim bližnjim (s.) pruža na raspolaganje raspodjelu dobiti i plijena, jer oni (s.) to nikada ne bi zloupotrijebili.

¹³¹⁸ Sura 8:41.

¹³¹⁹ Sura 41:42.

¹³²⁰ Sura 2:73.

¹³²¹ Sura 4:59.

¹³²² Arab.:ayatul-wilaya, poznati ajet koji ukazuje na legitimitet u Suri 5:55. Ovakvim vjernicima se misli na Ehli-bejt.

¹³²³ Sura 9:60.

li to ti da On ili Njegov poslanik (s.) ili njegovi bližnji imaju udjela u tome? On im je čak to zabranio, jer izdvajanje Muhamedu i čeljadi njegove kuće nije dozvoljeno, jer ovo izdvajanje (milostinja) sljeduje ljude (one koji treba da se iskupe), koje im je zbog toga zabranjeno, pošto su oni od svake krivnje i bili kakve nečistoće sačuvani. Kada ih je On očistio i odabrao, onda im je On dozvolio ono što je Samome Sebi odobrio i prezreo je za njih, sve ono što je Samom Sebi prezrenim učinio. Što se tiče devetog mjesta, mi smo ljudi sjećanja i duboke svjesnosti (ahl al-zikr) u Njegovoj jasnoj knjizi: 'Tako, dakle pitajte ljude koji se sjećaju (koji su pouzdano obaviješteni), ako vi ne znate.'"¹³²⁴ "Tu učenjaci izvršiše zaokret: 'Time se ipak misli na jevreje i kršćane.' Ali Ebu al-Hasan (8) uzvрати: 'Kada bi to bilo dozvoljeno? Onda bi značilo da nas On poziva u njihovu vjeru, pri čemu oni kažu da je njihova vjera bolja od Islama.' Tada reče Me'mun: 'Imaš li o Ebu al-Hasane vezano za ovo, ikakvo bolje objašnjenje od njihovog?' On (8) odgovori: 'Naravno. Sjećanje (zikr) je Božiji poslanik (s.), a mi smo njegovi bližnji (ehl). To stoji u knjizi Božijoj, Njegovim riječima u 65. Suri (at-Talaq): "Zato se bojte Allaha, o vi koji ste razumom obdareni, vi koji vjerujete – Poslanika koji vam Allahove ajete jasne kazuje, da bi iz tmina na svjetlo izveo one koji vjeruju i dobra djela čine."'¹³²⁵ "Stoga je Božiji poslanik (s.) opomena, a mi smo njegova porodica. Toliko o devetom mjestu. Što se tiče desetog mjesta, tu se radi o govoru Boga Uzvišenog Veličanstvenog, u ajetu o zabrani (aya at-Tahrim): 'Zabranjuju vam se: matere vaše, i kćeri vaše, i sestre vaše (...)'"¹³²⁶ "Recite mi: Dali bi bilo dozvoljeno da Božiji poslanik (s.) oženi svoju kćer ili kćer moga sina ili nekog ko je potekao iz moje kičme, kada bi bio još u životu?" Oni odgovoriše: "Ne!" On (8) reče: "I recite mi, dali bi on (s.) smio oženiti kćer nekoga od vas?" Oni rekoše: "Da, naravno da bi!" Potom on (8) reče: "Dakle, ovdje leži objašnjenje o tome, da mi pripadamo Njegovoj (s.) porodici, dok vi ne pripadate. Jer, kada biste vi bili od njegove porodice, tada bi mu (s.) vaše kćeri bile zabranjene, kao što su mu (s.) moje kćeri zabranjene, pošto smo mi od njegove (s.) porodice, a vi samo pripadate njegovom umetu. Ovo je razlika između porodice i zajednice, jer je porodica dio njega (s.), a zajednica izvan njegove (s.) porodice nije. Toliko o desetom mjestu." Što se tiče jedanaestog mjesta, Njegov govor u Suri al-mu'min¹³²⁷, kod objašnjenja jednog čovjeka: 'A jedan čovjek, vjernik, iz porodice faraonove, koji je krio vjerovanje svoje, reče: 'Zar da ubijete čovjeka zato što govori: 'Gospodar moj je Allah!', onoga koji vam je donio jasne dokaze od Gospodara vašeg?'"¹³²⁸ "U ovom slučaju radi se o faraonovom rođaku sa majčine strane, čija veza sa faraonom je bila samo rodbinska, ali nije bio povezan sa njim preko vjere. Ovdje smo mi također u prednosti, pošto mi potičemo od njega (s.), dok sa ljudima istovremeno imamo zajedničku

¹³²⁴ Sura 16:43

¹³²⁵ Sura 65:10-11

¹³²⁶ Sura 4:23

¹³²⁷ Arab.:gafir, tako se također naziva 40. Suru.

¹³²⁸ Sura 40:28

vjeru. To je jedna razlika između porodice (al-al) i umeta i toliko o jedanaestom mjestu. U krajnjem, što se tiče dvanaestog mjesta, tu se radi o Njegovoj riječi: 'Naredi čeljadi svojoj da molitvu obavljaju i istraj u tome'¹³²⁹, jer u tome je On nas posebno odlikovao, da nas ovom Njegovom naredbom veže za njega (s.) i time nas odlikuje u odnosu na svu ostalu zajednicu. "Zbog toga je Božiji poslanik (s.) u periodu od devet mjeseci pet puta dnevno za vrijeme namaza dolazio pred vrata 'Alija i Fatime, mir neka je na njih, nakon što je ovaj ajet spušten, i pozvao bi: 'Na namaz – neka vam se Bog smiluje!' Ovim riječima Bog nije upozorio potomke nijednog predašnjeg poslanika kao što je nas i time nas je odlikovao ispred pripadnika svih drugih kuća. To potvrđuje različitost između porodice (al-al) i vjerske zajednice (al-umma) – slavljen neka je Bog, uzdržavatelj svjetova. Bog blagoslovio Muhameda, Svoga poslanika!"

9.4 Imamat¹³³⁰ i Imam

'Abdulaziz ibn Muslim je rekao: "Bili smo kod Imama Rize (8) u Mervu. Tu smo se okupili u velikoj džamiji, gdje su ljudi diskutovali o imamatu. Spomenuli su mnoge tačke sporenja oko toga. Nakon toga sam otišao svome gospodinu er-Rizi (8) i obavijestio ga o tome šta ljude zanima i čime se bave. Tada se on (8) nasmijao i rekao: 'O Abdulazize, ljudi ne znaju, a pritom su i obmanjeni kada je u pitanju njihova vjera, jer Bog, Uzvišeni Veličanstveni, nije uzeo Svoga Poslanika (s.) prije nego što mu je vjeru (din) upotpunio i Kur'an kao objašnjenje svih stvari objavio. U Kur'anu On pojašnjava ono što je dozvoljeno i zabranjeno, granice propisa i mjeru svega što je ljudima potrebno, kao što kaže: 'U Knjizi Mi ništa nismo izostavili.'"¹³³¹ A na oprosnom hadžu, koji se dogodio na kraju njegovog života, objavio mu (s.) je na kraju: "Sada sam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera."¹³³² A vođenje – Imamat – spada u to upotpunavanje vjere. Dakle, on (s.) nije preselio prije nego što je svojoj zajednici objasnio obilježja njihove vjere, njene puteve pojasnio i 'Alija postavio kao uputitelja Pravim putem i kao Imama. Ništa što bi bilo potrebno zajednici svih muslimana on (s.) nije ostavio nejasnim. A onaj ko tvrdi da Bog svoju vjeru nije upotpunio, taj proturječi Božijoj Knjizi; a ko proturječi Božijoj Knjizi – poriče. Zar poznajete položaj Imameta i njegovo značenje za zajednicu uopće, pa da sebi smijete dopustiti da o tome donesete vlastitu odluku? Pa, ipak je Imamat, to čime je Njegov povjerenik (halil) Ibrahim nakon poslanstva i prijateljstva (hulla)¹³³³ na treći stepen uzdignut i odlikovan, počastvovan i svojim spomenom

¹³²⁹ Sura 20:132

¹³³⁰ Arab.:imama – Božijim određenjem odabrani; Božiji dokaz. Oni su, među poslanicima i njihovim nasljednicima, garancija čistoće Božanske objave.

¹³³¹ Sura 6:38

¹³³² Sura 5:3

¹³³³ Arab.:al-hilla – (posebno) povjerenje; ili al-hulla u smislu posebne lojalnosti

pohvaljen bio, reče On, Uzvišeni Veličanstveni: “A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovjedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: ‘Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!’”

“I neke moje potomke”, zamoli on, “Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike”,¹³³⁴ čime ovaj ajet svakog nepravednika do dana proživljenja isključuje iz Imameta i ograničava ga samo na izbor čistih. Potom je Bog odlikovao Imamat tako da ga prepušta na izbor samo nasljednika čistih kao što On kaže: “i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim, i Mi ih učinismo Imamima, koji su po našoj zapovjedi upućivali i Mi objavismo da čine dobra djela, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali.”¹³³⁵

Njegovi (Ibrahimovi) potomci nasljeđivali su jedan drugoga, generaciju za generacijom, sve dok naslijeđe nije stiglo do Poslanika (s.), jer Bog kaže: “Oni koji su najbliži Ibrahimu, zaista su oni koji ga slijede, i ovaj Poslanik – i oni koji vjeruju.”¹³³⁶ Tako da to pripada samo njima, a Poslanik (s.) je to prenio na ‘Alija, nakon čega je ostalo unutar ovog odabranog potomstva, kojem je Bog podario znanje i vjeru. Pa otkud onda da neznalice žele određivati imamat na osnovu svojih subjektivnih mišljenja?

Imamat ima stupanj vrijednosti kakav imaju poslanici, a naslijeđe je opunomoćenika.

Imamat je zastupništvo Božije i naslijeđe poslanika Božijeg, Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu, a stupanj Zapovjednika ¹³³⁷vjernika (1) naslijeđe Hasana (2) i Husejna (3), mir neka je na njih.

Uistinu, Imam je uzda vjere i onaj koji uspostavlja red među muslimanima, poboljšanje sadašnjosti i čast vjernika.

Imam je čvrsti temelj islama i njegova ispravna nadgradnja.

Imam uspostavlja ispravnost namaza, izdvajanja (zekata), posta, hodočašća i borbe (džihada), sakupljanje plijena i milostinje, provođenje propisanih kazni (hudud), uspostavljanje pravde i sigurnosti granica.

Imam potiče ono što je Allah dozvolio i zabranjuje ono što je zabranjeno, čuva Allahove granice, brani Njegovu vjeru (din) i poziva mudrošću, lijepim savjetom i primjerenim dokazima na Allahov put.

Imam je poput izlazećeg Sunca, koje svijet obasjava svjetlom, a ipak ostaje nedokučivo pogledu i ruci, stojeći na najvišem obzorju nebeskog svoda.

Imam je osvijetljavajući Mjesec, sjajna svjetlost i izlazeće osvijetljenje, zvijezda vodilja u dubinama noći — dokaz ispravnog puta i spasilac od propasti.

¹³³⁴ Sura 2:124

¹³³⁵ Sura 21:72-73.

¹³³⁶ Ukazuje na: kojim je prvi bio 'Ali.

¹³³⁷ Ukazuje se na duplo značenje ovoga pojma, jer 'Ali (1) vjernike hrani znanjem.

Imam je poput svjetiljke na uzvisini, koja grije onoga ko traži toplinu; on je uputitelj (dalil) i izbavitelj iz opasnosti, a onaj ko se od njega udalji — propada.

Imam je kišni oblak i plodonosni pljusak, nebo koje daje hlad, prostrana zemlja, šikljajuće vrelo, potok i procvjetala bašta.

Imam je pravedni upravitelj, brižni otac, istinski brat, majka koja se stara o svom djetetu — i on je utočište ljudi.

Imam je Allahov povjerenik na Njegovoj zemlji i nad Njegovim stvorenjima; nosilac Allahovog dokaza pred ljudima, Njegov zastupnik u zemljama, pozivatelj Allahu i zaštitnik Allahovih svetinja.

Imam je slobodan od grijeha i svakog nedostatka; odlikovan znanjem, obilježen blagošću; on je vjerska urednost i ispravnost, ponos vjernika, mrak za licemjere i propast za poricatelje.

Imam je jedinstven u svome vremenu — niko ga ne može dosegnuti, nijedan učenjak se s njim ne može mjeriti; nema mu zamjene, ravnog, niti mu je iko usporediv.

Odlikovan je savršenstvima, a da ih ne traži niti za njima teži — nego su mu podarena od Svedobronamjernog, Onoga Koji mnogo daruje (al-Wahhab).

Pa ko može Imama i njegovo stvarno biće spoznati?

Niko.

Razumi su preopterećeni; nadilazi najdublje snove.

Razum pada u očaj pokušavajući opisati i najmanji dio njegovog bića ili jednu od njegovih osobina.

Zapanjeni su govornici, umorne pjesničke riječi, nemoćni pisci, iscrpljeni rječiti, nesposobni učenjaci – svi priznaju svoju nemoć i poraz pred ovim.

A kako bi ga onda iko mogao potpuno opisati ili njegovo biće shvatiti?

Kako pronaći nekoga ko bi zauzeo njegovo mjesto ili pružio ono što on pruža?

Kako bi to uopće moglo biti, kada on zauzima položaj zvijezda – nedosegljiv onima koji žele da ga dosegnu, i daleko iznad onoga što se riječima može opisati?

Zar zaista mislite da se neko takav može naći u nekoj drugoj porodici, osim u porodici Allahovog Poslanika, neka su mir i blagoslov na njega i njih?

Tako mi Boga, oni sami sebe lažu i upuštaju se u lažna nadanja.

Penju se uz strmu liticu i zalaze na klizav teren, pa kliznu u dubinu, jer žele stvoriti Imama prema svojim zamišljanjima.

Kako bi mogli sami odabrati Imama, kada je Imam znalac koji nikad ne bijaše neznalica; pastir koji ne spletkari?

On je esencija poslanstva; njegovo porijeklo je bez ikakve zamjerke i niko mu se ne može približiti poređenjem.

Njegova kuća (al-bayt) je Kurejš, njen vrh Hašim; njegovi najbliži (al-‘itra) potiču od Poslanika – plemeniti od najplemenitijih; ogranak ‘Abdul Menafa.

Njegovo znanje uvijek raste; posjeduje potpunu velikodušnost; upoznat je sa svakim stanjem i prilikom (amr); predvodi učenjem i dostojanstvom; pokornost njemu je obavezujuća; on se zauzima za Allahovu stvar i najiskrenije savjetuje Allahove robove.

Allah je poslanicima i njihovim nasljednicima, mir neka je na sve njih, podario uspjeh i podršku.

Darovao im je Svoje čuvano znanje i mudrost koju nije dao drugima.

Njihovo znanje nadilazi znanje njihovih savremenika.

Allah, Uzvišeni, kaže: “Pa zar je dostojniji poštivanja onaj koji na Pravi put upućuje, ili onaj koji ni sam nije na Pravom putu, osim ako ga drugi ne uputi? Šta vam je, kako rasuđujete?”¹³³⁸ Tako je On, Uzvišeni, Veličanstveni, rekao Talutu¹³³⁹: “Allah je njega da vlada vama izabrao”, reče on, “i velikim znanjem i snagom tjelesnom ga obdario, a Allah daje vlast kome On hoće.”¹³⁴⁰

A o Davudu je kazao: “I Davud ubi Džaluta, i Allah mu dade i vlast i vjerovjesništvo, i nauči ga onome čemu je On htio.”¹³⁴¹

O Svome poslaniku On je rekao: “Tebi Allah objavljuje Knjigu i mudrost i uči te onome što nisi znao; velika je Allahova blagodat prema tebi!”¹³⁴²

A o Imamima svoje (s.) Kuće, i njegovog spola i iz njegovog potomstva, On je kazao: “ili bi ljudima (Imamima) na onome što im (Imamima) je Allah darovao zavidjeli?!”¹³⁴³

Uistinu, rob Božiji, koga je Bog odabrao za brigu o stvarima Svojih robova – Njemu Bog otvara prsa, uspostavlja u njegovom srcu izvor mudrosti i osposobljava njegov jezik, tako da nakon toga nikada ne izgovori ništa osim onoga što je ispravno. Na taj način on postaje potpomognut, osnažen, zaštićen od grijeha i propusta, i time odlikovan da bude donosilac Božijeg dokaza i svjedok – bilo u korist ili na štetu Njegovih stvorenja.

Zar ćete, zaista, vi moći izabrati nekoga ko posjeduje ovakve osobine?

9.5 51 Kratka predaja

Riza (8) je rekao:

1. “Vjernik će tek onda postati pravi vjernik kada usvoji tri osobine: jednu karakterističnu osobinu svoga Gospodara, jednu osobinu svoga Poslanika (s.) i jednu osobinu svoga predvodnika (walija) (a.).

Što se tiče osobine njegovog Gospodara – to je čuvanje tajni.

Što se tiče osobine njegovog Poslanika – to je umjereno ophođenje s ljudima.

¹³³⁸ Sura 10:35

¹³³⁹ Arab.:Talut – ime prvog izraelskog kralja (Ša'ul). Pretvorba imena kroz arapski “tala” – biti dug.

¹³⁴⁰ Sura 2:247

¹³⁴¹ Sura 2:251

¹³⁴² Sura 4:113

¹³⁴³ Sura 4:54, pri čemu Imam još uči Suru al-Feth 48:13

A što se tiče osobine njegovog predvodnika – to je postojanost kako u dobrim tako i u teškim vremenima.”

2. “Onaj kome je ukazana milost, obavezan je da poboljša životnu opskrbu onih o kojima je dužan da brine.”
3. “Bogoslužje nije u tome da se mnogo posti i klanja, nego u mnogo razmišljanju o Božijem djelovanju.”
4. “Čistoća spada u vrline poslanika (s.).”
5. “Tri stvari spadaju u Poslanikovu tradiciju: dobar miris, šišanje kose i umjerenost u intimnom životu.”
6. “Pouzdati te nije izdao nego si ti u izdajicu imao povjerenje.”
7. “Kada Bog hoće da se neka stvar dogodi, onda ljudima oduzme pamet i sprovede svoju naredbu, i tako nametne svoju volju. Potom im vrati pamet, tako da oni misle: “Kako se to samo moglo dogoditi?”
8. “Šutnja je jedan od pristupa mudrosti; i zaista, prouzrokuje naklonost i vodi ka svakom dobru.”
9. “Svako nepotrebno djelovanje zahtjeva nepotrebna objašnjenja.”
10. Najstariji brat je poput oca.”
11. Čovjek ga (8) je pitao za dekadentne, na što je on (8) rekao: “To je svako koga bilo šta drži udaljenim od Boga.”
12. On (8) je sklonio prašinu s dokumenata i rekao: “To je tako uredu.” A kada bi nešto zapisivao, što je želio da zabilježi, započinjao je (8) sa riječima: “U Ime Boga, Milostivog i Samilosnog: Toga ću se sjetiti – ako Bog da!”, potom je pisao (8) ono čega se htio sjetiti.
13. “Kada spomeneš nekoga ko je prisutan, onda ga imenuj po njegovom časnom imenu¹³⁴⁴ a kada je odsutan, onda direktno po njegovom imenu.”
14. “Svaki prijatelj je razum i svaki neprijatelj neznanje.”
15. “Dobronamjerno ponašanje sa ljudima je pola razuma.”
16. “Uistinu, Bog mrzi govor iz čuo sam da kažu, rasipanje imetka i stalno iritantno potpitivanje.”
17. “Razum jednog čovjeka nije potpun dok ne posjeduje deset osobina: da se od njega očekuje dobro i ništa loše da se ne očekuje; da on tuđa mala djela smatra velikim, a svoja brojna djela smatra malim; da on ne biva drzak kada se prema njemu ispolji neka potreba i da ga za čitav život odlikuje osobina težnje ka stjecanju znanja; siromaštvo u ime Boga mu je draže nego bogatstvo, a poniznost za Božije zadovoljstvo mu je draže nego ugled preko Njegovog neprijatelja; on ima jako veliku težnju ka anonimnosti nego ka popularnosti.” Potom je on (8) rekao: “A deseta – znaš li šta je deseta?!” Čovjek ga (8) upita: “U čemu je sadržana ona?” On (8) uzvрати: “On ne vidi nikoga za koga ne bi rekao: ‘On je bolji i pobožniji (atqa) od mene.’ Pa, samo postoje dvije vrste ljudi: bolji i pobožniji

¹³⁴⁴ Arab.: kunya – dodatak u obliku “Ebu (otac od x)”, koji označava odnose ili identitet prema djetetu, i ne treba ga miješati sa arab. laqab, što označava titulu, nadimak, čast, prezime ili porijeklo (npr. relacija prema zanimanju, časti, porodici ili rodu).

ili lošiji i uobraženiji od njega. Ipak, kada on susretne onoga ko je gori i niži od njega, onda on kaže: 'Moguće da je dobro od toga i toga u njegovoj unutrašnjosti, a to je bolje za njega, dok je moje dobro u vanjštini, što je gore za mene.' Susretne li onog koji je bolji i pobožniji od njega, on tada ostaje skroman naspram takvog, kako bi mu se pridružio. Jer kada to uradi, onda se uzdiže njegova čast, njegovo dobro biva posvećeno, njegovo sjećanje biva oplemenjeno i tako on nadilazi svoje savremenike."

18. Neko ga (8) je upitao za riječi Božije: "Onaj ko se pouzda u Boga, On mu je dovoljan."¹³⁴⁵ Na to je on (8) rekao: "Povjerenje ili pouzdanje je stupnjevito: u to spada da se kod stvari u kojima On nešto s tobom radi potpuno osloniš na Njega. Šta god da On s tobom uradi, budi zadovoljan time i znaj da ti On neće uskratiti ništa što je dobro za tebe i da te neće zapostaviti, znajući da je odredba o tome Njegova. Dakle, pouzdaj se u Njega tako što to Njemu prepuštaš. U to također spada vjerovanje u ono skriveno kod Boga, što tvoje znanje ne može shvatiti, i čije poznavanje Mu i Njegovom zastupniku (a.) prepuštaš, i zbog toga se i u svemu drugom potpuno oslanjaš na Njega."
19. Ahmed ibn Nedžm¹³⁴⁶ ga (8) je pitao o samodopadnosti koje kvari svako djelo. Tada on (8) reče: "Samodopadnost je rangirana: u to spada da ljudima loša djela ukrašava tako da ih počnu smatrati dobrima, da im se počnu dopadati kao da su učinili nešto dobro. Nadalje, u to spada da rob svoje robovanje prema Gospodaru posmatra kao svoju uslugu Bogu, prebacujući Mu to. Ipak, Bog je Taj koji njega poziva na odgovornost."
20. Al-Fazl¹³⁴⁷ priča: "Pitao sam Ebul Hasana ar-Rizu (8) o tome da Junus ibn 'Abdurahman¹³⁴⁸ tvrdi da spoznaja može samo da se stekne." Tada On (8) reče: "Ne, on se vara, jer Bog daje kome On hoće. Pri tome postoje oni kod kojih je On učvrstio i oni kod kojih je On samo položio. Što se tiče onih kod kojih je utvrđeno, to Bog nikada više neće ukloniti. A što se tiče onih kod kojih je položeno samo, onda se nekome daje samo onoliko dok mu se ponovo ne oduzme."
21. Safwan ibn Jahja¹³⁴⁹ prenosi: "Pitao sam Rizu (8) o spoznaji Boga – da li ljudi mogu da

¹³⁴⁵ Sura 65:3

¹³⁴⁶ Al-Kulajni ovo prenosi u al-Kafija, tom 2, str. 313, a isto tako as-Saduq u Ma'ani al-Ahbar, sa jednim lancem od 'Ali ibn Suwaid al-Madini, od Ebu al-Hasana Muse (a.). Što se tiče Ahmeda ibn Nedžme, u djelima koja se bave biografijama ne može se ništa o njemu pronaći. (Tuhaf al-'Uqul, izdanje Masaha Hurra.)

¹³⁴⁷ Izgleda da se radi o al-Fazl ibn Sinanu. Mada postoji i sumnja da se radi o Sehlu, Me'munovom veziru, dakle, o Zur ar-Riasatain. Tuhaf al-'Uqul u izdanju Masaha Hurra (www.masaha.org) u objašnjenjima u fusnotama u električnom izdanju knjige.

¹³⁴⁸ Ebu Bekr Junus ibn 'Abdurahman, mewla (štićenik) Ali Jaqtina, spada u ličnosti trećeg stoljeća n.Kr. Bio je prijatelj Imama al-Kazima i ar-Rize, mir neka je na njima. Obavio je hodočašće Hadža i Umre 54 puta. Njegova pouzdanost smatra se besprijekornom među sljedbenicima šija. Umro je 208. g. n.Kr. u Medini.

¹³⁴⁹ Ebu Muhmaed Safwan ibn Jahja al-Bagali al-Kufi pripadao je krugu prijatelja sedmog, osmog i devetog Imama. Svi trojica svjedoče da je bio učen i da je dobro razumijevao, te ga je zajednički konsenzus prijatelja Imama smatrao pouzdanim (tiqa). Šejh Tusi ga čak opisuje kao najpouzdanijeg i najponiznijeg uopšte u svom vremenu. On je dnevno klanjao 150 rekata i postio tri mjeseca svake godine, dogovorivši se sa 'Abdulaj ibn Džundebom i 'Ali an-Nu'manom da, kada jedan od njih umre, onaj koji ostane preuzme obavezu klanjanja, hodočašća, posta i davanja zekata preminulog. Kada su njegovi prijatelji

Spoznaju prouzrokuju. On (8) odgovori: "Ne." Ja upitah: "Da li će zato biti nagrađeni?" On (8) odgovori: "Da, jer je On njima znanje pružio i još i nagradu za to."

22. Fazl ibn Jasir je rekao: "Pitao sam Imama Rizu (8) da li su ljudska djela stvorena ili ne. On (8) je odgovorio: 'Tako mi Boga, ona su stvorena!', pri čemu je mislio na odredbu, a ne na uzrokovanje. Potom je dodao: 'Uistinu, vjera (iman) nadmašuje predanost (islam) za jedan stupanj, a bogobojaznost (taqwa) nadilazi vjerovanje za jedan stupanj. Djeci Ademovoj nije dato ništa vrijednije od uvjerenja (yekin).'"

23. On (8) je bio upitan ko je najbolji čovjek, pa je rekao: "To su oni koji se raduju kada čine dobro, mole za oprost kada učine loše, zahvalni su kada im se nešto daruje, strpljivi kada ih Bog stavi na iskušenje i pokazuju uviđavnost kada ih se naljuti."

24. Upitan je (8) kako se definira oslanjanje na Boga. On (8) je odgovorio: "To znači da se ne bojiš ničega osim Boga."

25. "Tradicijski suneta je da se za svadbu pripremi ručak."

26. "Vjera stoji na četiri oslonca: pouzdanje u Boga, biti zadovoljan Božijom odredbom, predanost po osnovu stvari Božije, kao i prepuštanje stvari Bogu. Jedan Njegov pravedni rob¹³⁵⁰ je rekao: "a ja Allahu prepuštam svoj slučaj (...) I Allah ga je sačuvao nevolje koju su mu planirali."¹³⁵¹

27. "Održavaj rodbinske veze, makar i preko gutljaja vode. Najbolje je, međutim, da ih ne povrijediš. U Knjizi Božijoj stoji: 'O vjernici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama.'"¹³⁵²

28. "Uistinu, u obilježja razumijevanja¹³⁵³ spada uviđavnost i znanje, ipak, jedna od vrata prema znanju jeste šutnja, jer šutnja donosi simpatiju i vodi ka svakom dobru."

29. "Uistinu, onaj ko se više trudi da obezbijedi opskrbu svojoj porodici, njemu je nagrada veća nego onome ko se trudi na Božijem putu."¹³⁵⁴

30. On (8) je jednom na pitanje "Kako si se probudio"¹³⁵⁵, odgovorio: "Probudio sam se sa kratkim nadama, zaustavljenih djela, sa smrću koja mi sjedi za vratom, vatrom iza nas, bez znanja šta će nam još biti učinjeno."

31. "Ko ne posjeduje pet karakternih osobina, od takvog ne očekuj ni dobitke u ovom ni u onom svijetu: ko nije prizeman i skroman, ko nije darežljiv, ko nema čvrst stav u svom postupanju, ko ne posjeduje dostojanstvo i ko se ne boji Boga."

od njega otišli, on je držao dato obećanje, i obavljao je svo bogoštovlje za svoje prijatelje koji su preselili kao i za samoga sebe. On prenosi od četrdeset prijatelja Ebu 'Abdillaha as-Sadiqa (a.).

¹³⁵⁰ Misli se na vjernika iz Sure 40, od ajeta 38. Iz faraonove rodbine

¹³⁵¹ Sura 40:44-45

¹³⁵² Sura 2:264

¹³⁵³ Arab.:al-fiqh

¹³⁵⁴ Arab.:al-mudžahid: onaj ko se trudi

¹³⁵⁵ Doslovno: Kako si ušao u jutro? U smislu: Kako si?

32. "Nikada se nisu sukobile dvije strane, gdje Bog nije pomogao da pobjedi onoj koja je bila više spremna da oprost." "
33. "Dobročinitelj jede zajedno sa ljudima kod njih, kako bi i oni kod njega jeli. Dok onaj ko je škrt, ne jede zajedno sa drugim ljudima, kako i oni kod njega ne bi jeli."
34. "Mi pripadamo kući koja svoje obećanje vidi kao dug časti, kao što je Božiji Poslanik činio – Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu."
35. "Doći će ljudima vrijeme kada će blagostanje biti u deset dijelova, od kojih je devet sadržano u tome da se drži distanca prema ljudima i šutnja."
36. Mu'ammer ibn Hallad¹³⁵⁶ mu je rekao: "Nek Bog ubrza tvoje spasenje!" Tada on (8) reče: "O Mu'ammer! To je vaše spasenje, ali što se mene tiče – tako mi Boga, to nije ništa više od jedne poputbine, u kojoj je jedna ruka puna sawqa¹³⁵⁷."
37. "Pomoć onome ko je slab, bolje je od milostinje."
38. "Čovjek doseže stvarno vjerovanje tek onda kada posjeduje troje: shvata vjeru, svoju opskrbu¹³⁵⁸ dobro planira i ima strpljivost prilikom nesreće."
39. Riza (8) je rekao Ebu Hašim Davud ubn el-Kasim al Džaferu¹³⁵⁹: "O Davude, zbog Poslanika Božijeg (s.) posjedujemo pravo nad vama, ali i vi posjedujete prava prema nama, a onaj ko ne priznaje naše pravo, takav također i ne posjeduje pravo kod nas."
40. Jednog dana on (8) je bio u posjeti kod Me'muna, gdje je također bio prisutan i Zu er-Ri'asatani¹³⁶⁰ i gdje se vodila debata o danu i noći, o tome šta je prije stvoreno. Ovo je Zu-Ri'asatani pitao Imama Rizu (8) a ovaj (8) mu je odgovorio: "Želiš li da ti na to dam odgovor iz Knjige Božije ili po osnovu proračuna (po tvojoj logici)?" Tada on odgovori: "Želim prvo odgovor na osnovu proračuna." On (8) ga upita: "Ne tvrdite li da se svijet pojavio u sazvježđu Raka (Isparavanje, talia'a) i da su se planete tada nalazile u prikladnim položajima?" Zu-Ri'asatani potvrdi. On (8) nastavi: "Ipak, Saturn stoji u sazvježđu Vage, Jupiter u sazvježđu Raka, Mars u sazvježđu Jarca, Venera u sazvježđu Riba, a Mjesec u sazvježđu Bika, kao i Sunce u sredini neba, u sazvježđu Ovna – i to je samo slučaj tokom dana." Potom Zu-Ri'asatani upita: "A po Božijoj Knjizi?" On (8) objasni: "Nit' Sunce može Mjesec dostići nit' noć dan prestići, svi oni u svemiru plove¹³⁶¹ – (također) to znači da dan prethodi."

¹³⁵⁶ Mu'ammer ibn Hallad ibn Ebu al-Hallad iz Bagdada. On je okvalifikovan kao pouzdan. On pripada prijateljima Imama Rize (a.) i bio je spisateljski aktivan.

¹³⁵⁷ Arab.: sawq – jedna vrsta kaše od pšenice ili ječma (također sa šećerom i datulama).

¹³⁵⁸ Uređivanje životnih potreba.

¹³⁵⁹ Ovdje se radi o Ebu Hašim Davud ibn el-Kasim ibn Ishak ibn 'Abdillah ibn Džafer ibn Ebu Talib (el-Džaferi). Njegov karakter se smatra pouzdanim (tiqa) i uživao je ugled kod Imama, kojeg je pratio od osmog do dvanaestog. Umro je 261. godine nakon hidžre.

¹³⁶⁰ Pogledati fusnotu 1327.

¹³⁶¹ Sura 36:40

41.– 44. 'Ali ibn Šuajb je rekao: “Ušao sam kod Ebu al-Hasan er-Rize (8), nakon čega me on upita: ‘O ‘Ali, ko ima bolju životnu opskrbu?’”

Ja rekoh: “To ti znaš bolje od mene, moj gospodine.”

Tada on (8) reče: “O ‘Ali, to je onaj čijom opskrbom su također i drugi dobro opskrbljeni. O ‘Ali, ko ima najgoru opskrbu?”

Ja rekoh: “Ti to znaš bolje od mene.”

On (8) odgovori: “To je onaj od čije opskrbe ne živi niko drugi nego on sam. O ‘Ali, upravljaj darovima s ljubaznošću, jer su oni nestašni i divlji. Što se udalje od čovjeka, teže se vraćaju. O ‘Ali, najgori čovjek je onaj koji uskraćuje svoja davanja drugima, koji sam jede i udara svoje robove.”

45. Na Ramazanski bajram (el-fitr) jedan mu (8) je rekao: “Danas sam okončao post tako što sam jeo datula sa zemljom sa groba. “Tada on (8) reče: “Ti si spojio sunet i blagoslov.”

46. On (8) je kazao Ebu Hašim al-Džaferu: “O Ebu Hašime! Razum je dar od Boga, ali obrazovanje nastaje kroz trud: dakle, onaj ko se trudi da bi se obrazovao, on ga i dobije, ali onaj ko se zbog razuma iščaši, tome to ne donosi ništa osim još veće neznanje.”

47. Ahmed ibn 'Omer¹³⁶² i Husejn ibn Jezid¹³⁶³ prenose: “ Mi smo došli kod Imama Rize (8) i rekli: “Prije smo bili obilno opskrbljeni i opskrba nam je bila jako bogata, ali onda se situacija promijenila: moli Boga da nam je ponovo vrati.”

On (8) uzvрати pitanjem: “Šta vi ustvari želite, da budete možda kraljevi? Da li biste tada bili sretni da budete kao Tahir i Harsama, bez onoga na čemu ste sada?”

Tada sam se ja okrenuo: “Ne, tako mi Boga! Ne bih bio sretan kada bi mi pripao ovaj svijet i svo zlato i srebro što postoje na njemu, bez da ostanem na onome na čemu sam sada!”

Tada On (8) reče: “Bog kaže: ‘Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Davudova!’ – A malo je zahvalnih među robovima Mojim.”

“Očekujte najbolje od Boga, jer onaj ko najbolje od Boga očekuje, on nalazi svoje očekivanje od Boga ispunjenim! A onaj ko se zadovolji oskudnom opskrbom, od njega također On uzima mala djela kao velika. Ali onaj ko se zadovolji sa malo od onoga što je dozvoljeno, on će također nositi i manji teret, naći će blagoslov u svojoj porodici i njemu će Bog podariti uvid u patnju, kao što je iscjeljenje na ovome svijetu i iz njega ga neoštećenog uvesti u boravište mira.”

¹³⁶² Ahmed ibn Omer ibn Ebu Šuajb el-Halabi (stoji u vezi grada Halaba) pripada prijateljima sedmog i osmog Imama. On je zapisao jedan određeni broj spisa.

¹³⁶³ El-Husejn ibn Jezid ibn 'Abdul-Malik an-Nawafil, ljekar, pripada prijateljima osmog Imama. On je bio literarno i poetski aktivan, živio je u Rejju i umro je također tamo (Bog ga blagoslovio).

48. Ibn es-Sikkit¹³⁶⁴ ga (8) je pitao: "Šta je odlučujući argument protiv stvorenja?" On (8) reče: "Razum. Preko njega čovjek spoznaje onoga ko o Bogu istinu govori i potvrđuje ga, a razotkriva onoga ko Boga poriče." Na to reče Ibn es-Sikkit: "Tako mi Boga, to je odgovor"
49. (...)A
50. "Majku se ljubi u usta, sestru u obraz, a Imama između njegovih očiju u čelo."
51. "Škrtica nema mira, ljubomoran nema užitka, laskavac je nevjeran, a lažljivac je bez časti."

Imam Muhamed ibn 'Ali al-Dževad

Ovaj Muhamed je rođen u Bagdadu i već kao dijete posjedovao je zadivljujuće znanje. Svom snagom i svime čime je mogao posvećivao bi se razumijevanju temelja integralnog islama – iako je bio tek u cvijetu svoje mladosti. Njegov otac (8) ga je već sa pet godina prozvao iz počasti Ebu Džafer, što je titula samo po sebi, koja inače ukazuje na očinstvo.

Naravno, arapskim vladarima kompetentnost Imama nije bila nepoznata. Kako bi se zaštitili od eventualnog svrgavanja sa vlasti zbog njihove prirodne legitimnosti na koju su imali Imami pravo, tražili su predvodnike iz porodice poslanika Božijeg (s.) direktno ili indirektno da ih kontrolišu. Abasidski halifa Me'mun ovdje je pokušao, u miru, da devetogodišnjaku ponudi svoju kćerku za ženu, što je i realizirano. Već naredni abasidski halifa Mu'tesim nije mu dozvolio društveni status i privilegije koje je tim brakom postigao, i kao što je to već bilo uobičajeno, dao ga je otrovati. Časna titula al-Dževad znači dobrodušni, darežljivi.

Kako bi se razumio kontinuitet odnosa halifa naspram svetih Imama, Me'mun je već prije nastojao bezuspješno da njegovom ocu, Ebu Džaferu (8), da učešće u vlasti, što je ovaj odlučno odbacio.

Naredna tri poglavlja sadrže deseti dio ove knjige:

1. Dokaz kompetentnosti devetogodišnjaka vezano za lov u stanju kada je lov zabranjen
2. Daljnji dokazi kompetentnosti Imama u građanskom pravu

¹³⁶⁴ Ovo je Ebu Jusuf Jakub ibn Ishak ad-Daruqi al-Ahwazi, kod Perzijanca poznat kao es-Sikkit. On pripada vodećim filozofima i genijalnim literaristima. Njega se smatra pouzdanim (tiqa) i visoko cijenjenim; smatra se da je pripadao zrelijim krugovima oko devetog i desetog Imama. Abasidski halifa Mutevekil poslao je svoju djecu kod njega da ih poučava. On je rođen, izgleda, 186. godine nakon hidžre, i nakon otprilike 58 godina života, ubijen od halife Mutevevila.

10.1 O Lovu kada je lov zabranjen

Kada je halifa Me'mun čvrsto odlučio da svoju kćerku Umm al-Fazl uda za Ebu Džafer Muhameda (9), sina 'Ali er-Rize (8), mir neka je sa njima, njegovi rođaci su požurili što prije kako bi intervenisali: "O zapovjedniče vjernika, mi želimo da te zamolimo, da stvar koju imamo u svome posjedu¹³⁶⁵ ne ispuštamo iz ruku, kako se tako ne bi lišili časti koju smo time stekli – jer ti znaš šta se već prije pa sve do danas između nas i porodice 'Alijeve događalo!" Me'mun odgovori: "Šutite jer tako mi Boga, po pitanju njega (9), ne priznajem nikoga od vas."

Tada oni rekoše: "O zapovjedniče vjernika, zar ćeš svoju kćer, sjaj svoga vida, udati za dječaka koji još ne posjeduje uviđavnost u vjeru, koji ne zna razlikovati zabranjeno od dozvoljenog, niti poznaje obaveze niti sunnet?!" – jer je u to vrijeme Ebu Džafer imao tek devet godina. "Zar ne bi bilo bolje da se strpите dok se ne obrazuje, Kur'an nauči i sazna šta je dozvoljeno a šta zabranjeno?"

Tad Me'mun uzvrat: "Uistinu, on je stručniji i bolje poznaje Boga i Njegovog Poslanika, njegov sunnet i propise nego vi. Obrazovan je o Knjizi Božijoj; poznaje ono što je jasno i ono što je višeznačno, ukinuto i dokinuto, vanjsko i unutarnje, posebno i uopćeno, kao i povode objave i značenje – bolje nego vi. Zato, ispitajte ga. Ukoliko bi stvar bila takva kako vi tvrdite, prihvatit ću vaš savjet. A ukoliko je onako kako sam ja opisao, onda znajte da će on (9) kod mene zauzeti vaše mjesto."

Potom su oni otišli i pozvali Jahja ibn Aktama¹³⁶⁶, tadašnjeg vrhovnog sudiju, i obećali mu da će ga obilno darivati za njihovu zahvalnost, ukoliko on uspije odabrati neko posebno teško pitanje za Ebu Džafera (9), koje ovaj neće biti u stanju da odgovori.

Kada su se sakupili i Ebu Džafer (9) također bio prisutan, zatražili su: "O predvodniče vjernika, dozvoljavaš li sudiji da postavi jedno pitanje?!"

Me'mun reče: "O Jahja! Postavi Ebu Džaferu (9) pitanje kako bismo vidjeli njegovu upućenost i stručnost."

Tad Jahja reče: "O Ebu Džafere! Neka ti Bog podari napredak. Šta kažeš za slučaj muhrima kada ubije životinju u lovu?"

Ebu Džafer (9) uzvrat: "Da li je usmrtio unutar ili izvan svetog područja? Da li je znao za zabranu ili nije bio obaviješten? Da li je to učinio namjerno ili nehotice? Da li je rob ili slobodan čovjek – maloljetan ili punoljetan? Da li je to učinio po prvi put ili djelo ponavlja? Radi li se o ptici ili o nečemu drugom? Veliko ili malo? Da li je to učinio opako ili se kaje? Da li je to učinio tokom noći, u svojoj kući ili tokom dana u potpunoj javnosti? Da li je obavljao obred hodočašća za Hadž ili 'umru?"

¹³⁶⁵ Preciznije rečeno, ova stvar, koja ovdje nije detaljnije pojašnjena, odnosi se na pitanje vladavine abasidskog porodičnog klana nad muslimanima u formi halifata. Nije li već ranije Me'mun pokušavao da za sebe veže oca Ebu Džafera, što je propalo upravo zbog njegovog odlučnog odbijanja – pa bi sada, prema toj logici, trebala slijediti poslušnost njegovog sina?

¹³⁶⁶ Jahja ibn Aktam at-Tamimi, sudija i jedan od ministara od el-Me'muna. On je bio taj koji je Me'muna naveo da zabrani privremeni brak (al-mut'a).

Prenosilac dalje govori: "Tu je Jahja vidno ustuknuo, što nikoga od prisutnih nije ostavilo ravnodušnim, a ljudi su se našli u čuđenju i zbunjenosti zbog Ebu Džafarovog odgovora."

Tada Me'mun reče: "Trebam li da otpočnem sa govorom za uspostavljanje braka, o Ebu Džafere?" A ovaj (9) reče: "Da, o zapovjedniče vjernika."

On reče: "Slavljen neka je Bog za Njegovu milost – nema Boga osim Boga, uzvišena neka je Njegova Slava, neka Bog blagoslovi Muhameda i porodicu njegovu. Za odluku Božiju za ljude, zbog koje ih je pomoću dozvoljenog učinio neovisnim od zabranjenog, On je objavio:

'Udajte neudate i ženite neoženjene, i čestite."¹³⁶⁷ Zato, uistinu, Muhamede ibn 'Ali (9) isprosi ruku moje kćerke Umm al-Fazl, kćerke 'Abdullahove, pri čemu joj on, kao vjenčani zalog (mehr), predaje 500 srebrenjaka. Ovim potvrđujem brak moje kćerke! Prihvataš li, o Ebu Džafere (9)?"

On (9) odgovori: "Da, prihvatam – sa ovom sumom – ovaj brak."

Me'mun je priredio hranu za goste i darivao ljude u skladu sa njihovim statusom: poduzetnike i ostale, počasne goste i upravitelje – a i svaki građanski stalež u skladu sa njihovim značajem je darivao. Ipak, kada je većina ljudi otišla, Me'mun upita: "O Ebu Džafere! Ako bi to smatrao prikladnim, onda nas pouči, šta je obaveza po osnovu svakog od slučajeva (ubijanje životinje tokom hodočašća) koje si ti naveo?"

Ovaj (9) na to reče: "Uistinu, kada jedan muhrim ubije životinju izvan svetog područja, a životinja je ogromna ptica, onda mora da žrtvuje jedno jagnje. Ukoliko je u svetom području ubije, tada na njega spada dupla otkupnina za izmirenje toga čina."

Ukoliko on ubije mladunče velike ptice, izvan svetog područja, onda on mora žrtvovati jagnje koje je odbijeno od dojenja, ipak ne mora nadomjestiti tu vrijednost¹³⁶⁸, jer se ne nalazi u svetom području.

Ukoliko on izvrši ubistvo u svetom području, onda je obavezan da žrtvuje jedno jagnje kako bi nadomjestio vrijednost mladunčeta ptice.

Ali ako je ubijena divlja životinja, onda on za ubijenu divlju životinju mora žrtvovati jednu kravu. Ako se radi o Noju, onda se žrtvuje ženka kamile¹³⁶⁹. Ukoliko on to ne može, onda mora da nahrani šezdeset potrebitih. A ukoliko ni to ne može, onda treba da posti osamnaest dana.

Ako se radi o divljoj kravi, onda mora da žrtvuje kravu. Ukoliko to nije u stanju da uradi, onda treba da nahrani trideset potrebitih. A ukoliko ni to ne može, tada treba da posti devet dana.

Ukoliko se radi o srni ili jelenu, onda žrtvuje jedno jagnje. A ukoliko to nije u stanju da učini, tada treba da nahrani deset onih koji su u potrebi. Ukoliko ni to ne može, onda treba da posti tri dana. A ukoliko spomenuto djelo počini u svetom području, tada treba da prinese

¹³⁶⁷ Sura 23:32

¹³⁶⁸ Misli se na izgublenu vrijednost životinje, jer se ovu smatra ubijenom i nije dozvoljeno da je se jede.

¹³⁶⁹ Arab.: badana ili budna – po svim leksikografima, ovaj izraz se primjenjuje za kamilu ili kravu. U nekim predajama spominje se da se kamila-ženka žrtvuje umjesto divljeg magarca.

duplu otkupnu žrtvu, kao jednu žrtvu.¹³⁷⁰, koja treba da bude prinesena u ka'bi¹³⁷¹.

Obavezujuće je da se ovu žrtvu zakolje na Mini, kada je na hodočašću, gdje svi ljudi kolju. Ukoliko obavlja Umru u Meki, u predvorju Ka'be, on dodatno udjeljuje milostinju u visini vrijednosti žrtve, kako bi ispunio duplu mjeru otkupne sume.

Isto tako, ukoliko ubije zeca ili lisicu u svetom području, treba da žrtvuje jedno jagnje i da udjeli milostinju u visini vrijednosti jagnjeta.

Ako ubije goluba u svetom području, mora da udjeli jedan dirhem, sa kojim treba da kupi hranu za golubove svetog područja. Za mladunče goluba, mora da udjeli pola dirhema, a za jedno jaje – četvrtinu dirhema.

Sve što muhrim počini u neznanju ili nehotice ostaje bez posljedica, izuzev ubijanja u lovu, za što se mora iskupiti, bilo da je djelo počinjeno nehotice ili namjerno. Izmirenje za roba koji je djelo počinio leži na njegovom Gospodaru. Mladić koji još nije punoljetan ostaje nekažnjiv, ali ako djelo ponovi, pripada onima koje će Bog izložiti kazni.

Ukoliko za vrijeme Umre potakne lovca na lov, a lovac ubije životinju, on mora izvršiti iskup izmirenja kao što je opisano. Ko namjerno počini djelo, pored sume za iskup, treba očekivati kaznu na onom svijetu. Onaj ko se pokaje nakon izmirenja, ne treba da se boji ničega na onom svijetu. Ukoliko životinju ubije noću u svojoj kući nehotice, ne leži na njemu nikakva obaveza, izuzev da je lovio; u tom slučaju mora da izvrši iskup.

Prenosilac dalje predaje da je Me'mun naredio da se riječi Ebu Džafera (9) zapišu. Potom se okrenuo ljudima svoje kuće, koji se nisu slagali sa njegovom odlukom da svoju kćer uda za njega (9), i rekao: "Postoji li među vama neko ko može dati ovakav odgovor?"

Oni rekoše: "Ne, tako nam Boga – pa ni sudija ne."

Tada reče: "O predvodniče vjernika! Ti bolje znaš o njemu nego mi."

Zatim doda: "Teško vama! Zar ne znate da ljudi ove kuće (Ehi-bejt) nisu uobičajena stvorenja?! Zar ne znate da je Božiji Poslanik (s.) od Hasana (2) i Husejna (3) uzeo zakletvu lojalnosti dok su još bili djeca, što nije učinio nijednom drugom dječaku?! Zar ne znate da je njihov otac 'Ali (1) već u devetoj godini vjerovao u Božijeg Poslanika (s.)?! I Bog i Njegov poslanik priznali su njegovo vjerovanje, ali ne i kod drugih dječaka. Božiji poslanik (s.) nije pozvao nijednog drugog dječaka u islam osim 'Alija (1). Zar ne znate da su oni potomci koji naslijeđuju jedni druge, gdje za posljednjeg važi ono što važi i za prvog?!"

¹³⁷⁰ Arab.:hadyan – to je onda žrtva koje se poklanja kući Božijoj, bilo to budna ili nešto drugo.

¹³⁷¹ Arab.:ka'ba – Kuća Božija u Meki.

10.2 Jedno neobično pitanje

Me'mun reče Jahji ibn Aktamu: "Postavi jedno pitanje Ebu Džafer Muhamedu (9), sinu Imama Rize (9), na koje on neće moći odgovoriti."

Jahja reče: "O Ebu Džafere (9), šta kažeš o čovjeku koji sa nekom ženom počini blud – smije li je oženiti?"

Tad on (9) odgovori: "On treba da je ostavi dok ne istekne vrijeme čekanja za njegovo sjeme i sjeme eventualno nekog drugog čovjeka, pošto joj se pri tome ne može vjerovati da nije i sa nekim drugim uradila ono što je sa njim. Potom može da je uzme za ženu, ako hoće – jer na nju se odnosi jednako ono kao na palmu datula, sa koje neko jede bespravno, ali je potom stekne i sa nje jede na dozvoljen način."

Tada Jahja ibn Aktam osta bez teksta.

A potom Ebu Džafer (9) upita njega: "O Ebu Muhamede, šta kažeš za nekog čovjeka kome njegova žena: ujutro brani, a pri kraju dana dozvoljava; u sredini dana (prije podne) brani, u podne dozvoljava; poslijepodne brani, potom na večer opet dozvoljava; u ponoć brani, u svitanje dozvoljava; pojavom svijetla dana brani, a u podne je dostupna?!"¹³⁷²

Tu su stajali Jahja i pravnici, ali njima su falile riječi, nisu imali odgovor na ovo pitanje.

Me'mun reče: "O Ebu Džafere, Bog te uzdigao, objasni nam."

On (9) reče: "Radi se o čovjeku koji ujutro pogleda sluškinju koja mu nije dozvoljena, nakon čega je on kupi i ona mu postaje dozvoljenom početkom dana, nakon čega joj on prije podne pokloni slobodu i ona mu (zbog toga)¹³⁷³ postaje zabranjena, nakon čega je on oženi u podne i ona mu ponovo biva dozvoljena, nakon čega je on poslijepodne želi otpustiti ¹³⁷⁴ (i misli da mu je ona zabranjena ali time griješi), nakon čega griješi i ona mu (navečer, kada shvati, da mu je ona još uvijek) dostupna¹³⁷⁵, nakon čega je on u ponoć jedan jedini put razvede, i ona mu zbog toga ponovo biva zabranjena, nakon čega je on u svitanje ponovo uzme nazad i ona mu postaje dostupna, nakon čega on (po izlasku sunca) otpada od islama i zato mu ona biva zabranjenom, potom se on pokaje u podne i vrati se u islam i ona mu na osnovu prvog braka ponovo biva dostupna – kao što je Božiji poslanik (s.) zaključio brak između Zejneb i Ebu al-'As ibn ar-Rabi'a¹³⁷⁶, nakon što je ovaj prihvatio islam."

¹³⁷² Dakle, Imam upita Jahja, na koje čovjek se odnose ove čudne okolnosti.

¹³⁷³ Jer nije dozvoljeno bliže prilaziti slobodnoj ženi bez da se s njom sklopi brak.

¹³⁷⁴ Aluzija ovdje ukazuje na izraz: "Ti si prema meni kao leđa moje majke."

U Suri Mudžadele (58:2-3) stoji: "Oni od vas koji ženama svojim reknu da im nisu više dopuštene, kao što im majke njihove nisu dozvoljene."

¹³⁷⁵ Sura 58:2-3

¹³⁷⁶ Ebu al-'As Laqit ibn ar-Rabijeva majka je Hala Bint Huvejlid, sestra Hatidže, prve žene Božijeg poslanika (s.). Ona je zamolila svoga supruga (s.) da ga oženi sa njenom (navodnom) kćerkom Zejnebom. To se događalo još prije objave. Tokom jedne bitke protiv muslimana, on je na strani nevjernika bio zarobljen od jednog od prijatelja poslanika Božijeg (s.). Tada se pojavila Zejneb sa ogrlicom, koju je ostavila još od svoje preminule majke Hatidže, kako bi ga oslobodila od muslimana – to

10.3 13 Kratkih predaja

1. Jedan čovjek mu (9) je rekao: "Posavjetuj me!"
Tad on reče: "A da li ćeš to slijediti?" Čovjek potvrdi.
On (9) reče: "Zamotaj se u strpljivost, prihvati siromaštvo, odbaci od sebe putene nagone, suprotstavi se strastima i znaj da nikada ne možeš umaći pogledu Božijem, zbog čega stalno moraš gledati kakav si."
2. On (9) je kazao: "Bog je objavio jednom od poslanika: 'Što se tiče tvoga ovosvjetskog odricanja, to ti donosi ubrzano smiraj, a što se tiče tvoga stalnog preklinjanja Mene, to te ispunjava sa Mnom sa ponosom – ali da li si ikada nekom neprijatelju neprijateljstvo ili prijatelju prijateljstvo za Moje zadovoljstvo objavio?'"
3. Prenosi se da mu (9) je trebala biti donesena pošiljka s odjećom (ili posteljinom) od pamuka, koja je bila visoke vrijednosti, a koja je tokom puta izgubljena, na šta je onaj koji je nosio to mu pismeno saopštio.
Tada je on (9) odgovorio jednim pismom: "Uistinu, naše duše kao i naša dobra pripadaju primamljivim poklonima i posuđenim darovima Božijim: čovjek im se obraduje sa zadovoljstvom, a ono što On od nekoga uzme, nadoknadi preko nagrade. Ali onaj ko, utoliko više, jadikuje umjesto da iskaže strpljivost, njegova nagrada biva poništena – neka nas Bog sačuva toga!"
4. On (9) je rekao: "Onaj ko je prisutan prilikom izvršenja nekog lošeg djela, ali pri tome taj čin prezire, njega se smatra odsutnim. Ali onaj ko nije prisutan prilikom počinjenja lošeg djela, ali ga odobrava, njega se smatra saučesnikom."
5. On (9) je objasnio: "Ko nekom govorniku dobrovoljno pokloni pažnju, on mu je poslušan. Dakle, ukoliko govornik govori u korist Boga, tada je slušatelj onaj ko je pokoran Bogu. Ali ukoliko ovaj govori u korist šejtana¹³⁷⁷, onda je on njemu pokoran."
6. Davud ibn al-Kasim je rekao: "Pitao sam ga (9) za Apsolutnog (o značenju od as-Samed¹³⁷⁸). Tada on odgovori: "To je Onaj koji nema pupak"¹³⁷⁹. Ja rekoh: "Znači da je to neko ko nema stomak¹³⁸⁰!" On (9) uzvрати: "Onaj ko ima stomak, ima i pupak."

je njega (s.) toliko potreslo da je počeo da plače. Na njegov (s.) zahtjev, Ebu al-'As Laqit je oslobođen, kako bi se mogao vratiti u Meku i osloboditi Zejneb.

Međutim, u Meki su on i njegova porodica prihvatili islam i vratili se zajedno sa Zejneb u Medinu. Božiji poslanik (s.) je prihvatio njihovu promjenu i potvrdio prethodno zaključeni brak sa Zejneb iz predislamskog perioda.

¹³⁷⁷ U originalu na ovom mjestu stoji Iblis.

¹³⁷⁸ Sura 112:2

¹³⁷⁹ Arab.: surra

¹³⁸⁰ Također: šupljina

7. Ebu Hašim al-Džaferi je rekao na dan njegovog (9) vjenčanja sa Umm al-Fazl, kćerkom Me'munovom: "O moj gospodine, to je jedan blagoslovljen dan za nas!"
On (9) reče: "O Ebu Hašime! Božiji blagoslov ovoga dana za nas je ogroman."
Ja rekoh: "Da, moj gospodine, šta mogu da kažem na ovaj dan?"
On (9) odgovori: "Kaži dobro, i dobro će ti se desiti!"
Ja uzvratih: "To i ništa drugo neću uraditi, moj gospodine!"
On (9) reče: "Tako ćeš biti upućen pravim putem i vidjet ćeš samo dobro."
8. On (9) je pisao svojim sljedbenicima: "Što se tiče ovoga svijeta, mi smo ti koji iz njega zahvataju. Ali, onaj ko svoje želje dijeli sa svojim prijateljem i živi njegovu vjeru, on će biti sa njim, svejedno gdje god ovaj bio – jer onaj svijet je mjesto postojanosti."
9. On (9) je kazao: "Odlaganje pokajanja (tewba) je samoobmana, dugo odlaganje znači zalutalost, smatrati Boga odgovornim¹³⁸¹ znači propast, a istrajavanje na grijesima ukazuje na osjećaj sigurnosti od Božije kazne, jer niko ne smatra da je siguran od Božije kazne, osim gubitnika."¹³⁸²
10. Priča se da je jedan vođa karavane, koji ga (9) je nosio od Medine prema Kufi¹³⁸³, tražio da mu dodatno plati, iako mu je Ebu Džafer (9) već dao 400 zlatnika (dinar). Na to on (9) reče: "Slavljen neka je Bog! Zar ne znaš da Božije uvećanje ne okončava sve dok se zahvalnost ljudi ne okonča?!"
11. On (9) je rekao: "Božiji poslanik (s.) je uzeo zakletvu od žena, tako da on (s.) svoju ruku spusti u posudu sa vodom i ponovo izvuče, a žene svoje ruke nakon toga spuste u posudu i pri tome se Bogu i Njegovom poslaniku (s.) zakunu na vjernost, i njemu (s.) u onome što on bude od njih zahtijevao zakunu na vjernost."
12. On (9) je kazao: "Otkriti nešto, prije nego bude sigurno, pokvari se."
13. On (9) je objasnio: "Vjerniku je dovoljno za uspjeh kod Boga, njegova samokritičnost i prihvatanje savjeta od drugih."

Imam Ebu al-Hasan 'Ali ibn Muhamed al-Hadi

Imam al-Hadi je živio pod vrlo teškim okolnostima za pristalice Imama (a.), koje su se za vrijeme njegovog života, a i nakon njega, dodatno pogoršale. Rođen je u Medini, protjeran u Samaru, a od strane abasidskog halife, u starosti od 41 godine, otrovan u Samari. Njegovo izvanredno znanje bilo je jednako znanju njegovih predaka, ali ograničenja i nadzor koje je

¹³⁸¹ Biti arogantan spram Boga

¹³⁸² Sura 7:99

¹³⁸³ Ebu Džafer (9) je putovao za Irak u godini 211. po Hidžri i po drugi i posljednji put 255. godine po Hidžri, za vrijeme vladavine abasidskog halife Mu'tesima. Ovaj ga (9) je zarobio, a potom i otrovao. Ukopan je pored svoga djeda, Imama Musa al-Kazima (7).

trpio od strane abasidske vlasti nadilazili su sve što su njegovi prethodnici do tada iskusili. Većinu svog života proveo je u zatvoru ili tamnici.

Naredna tri poglavlja sadrže jedanaesti dio ove knjige:

1. Esej po osnovu pitanja o predodređenju i slobodnoj volji
2. Odgovori na 13 pitanja od Jahja ibn Aksama
3. 15 kratkih predaja

11.1 Izlaganje o prinudnosti¹³⁸⁴ i prepuštanju¹³⁸⁵ slobodnoj volji – i potvrda Pravednosti Božije jednako za obje pozicije

Napisano od 'Ali ibn Muhameda¹³⁸⁶, mir neka je sa vama i onima koji slijede pravi put, i Božija milost i blagoslov. Primio sam vaše pismo i razumio ono što ste izložili po osnovu svoga vjerskog sporenja, vaš uporni spor o predodređenju (kadar) i argumente onih koji govore o prinudi i prepuštanju – sami govore o razilaženju po ovom pitanju, vašem uzajamnom otuđivanju i onome što je prisutno među vama od neprijateljstva. Onda ste mene zamolili da vam to sve objasnim – a meni je to sve jasno.

Znajte, neka vam se Bog smiluje, da smo mi stekli uvid kako u predaje, tako i u izvještaje koji ih prenose, pri čemu smo otkrili da ono što su neki prihvatili o islamu, o pitanjima Boga Uzvišenog, ili je istina koja se slijedi ili pogrešno pa se to izbjegava.

Tako je zajednica, bez izuzetka i bez sporenja o tome, saglasna da je Kur'an neosporan i istina – u tome su u pravu i ispravno su usmjereni, kao što je Božiji poslanik (s.) rekao: “Moja zajednica se neće nikada okupiti u zabludi.”¹³⁸⁷

Time je on (s.) istakao da sve ono oko čega je zajednica saglasna predstavlja istinu. Isto važi i za slučajeve u kojima nema međusobnog osporavanja. Kur'an, sa svojim poslanjem i svjedočenjem, ostaje istina upravo zato što se oko njega ne spore.

¹³⁸⁴ Arab.: al-džebr – u smislu prinude, prema učenju koje tvrdi da su sva ljudska djela iznuđena i da je čovjek bespomoćno izložen; ovo se odnosi na učenje o predodređenju i nepromjenjivosti sudbine, tj. fatalizam.

¹³⁸⁵ Arab.: at-tawfid – suprotno učenju al-džebr, u skladu sa mutezilijskim shvatanjem; učenje tvrdi da Bog nema ništa sa djelima koja čine ljudi, osim da o njima jednog dana sudi (Sura 6:164).

¹³⁸⁶ At-Tabarsi prenosi ovo pismo u svojoj knjizi *al-Ihtidžadž 'Ala Ehl al-Lidžadž*, u kojem se radi o pismu stanovnicima Ahvaza, koje je napisano nakon što su ga oni pitali o pitanju prinude i predodređenja.

¹³⁸⁷ Preciznije rečeno: Jedan takav izvještaj nalazi se također kod Ahmeda u njegovom *Musnedu* pod br. 1235 kao hadis marfu', što znači: “Da se prenosi – sa nespomenutim lancem prenosilaca – do Poslanika Božijeg, Bog blagoslovio njega i njegovu porodicu.”

Dakle, ako Kur'an potvrđuje istinitost i ispravnost predaje koju neki dio zajednice poriče, tada je svaka osoba koja priznaje Kur'an po nužnosti obavezna priznati i tu predaju. Ako, pak, neko to i pored toga poriče i odbacuje, on napušta zajednicu.

Prvi izvještaj koji se prenosi i potvrđuje kroz knjigu, posvjedočen od Božijeg poslanika (s.) i za čiju saglasnost niko ne osporava, glasi: "Ostavljam vam dvije vrijedne stvari: Knjigu Božiju i moju porodicu – čeljad moje kuće. Nikada nećete zalutati dok se čvrsto držite ovoga, jer ova dva elementa se jedno od drugog ne mogu razdvojiti sve dok ne dođu meni kod svetog vrela (hawd)." ¹³⁸⁸

Tako nalazimo potvrdu ove predaje i u Knjizi Boga Uzvišenog Veličanstvenog, na više mjesta, kao u ajetu: "Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno molitvu obavljaju i zekat daju. Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike – pa, Allahova strana će svakako pobjediti." ¹³⁸⁹

Većina, vezano za ovo, prenosi druge predaje o Predvodniku vjernika (1), da je on svoj prsten kao milostinju udjelio, dok je bio na namazu u položaju rukua, što je Bog time odlikovao da je zbog ovog ajeta objavio. A mi, na dalje, zaključujemo da je Božiji poslanik (s.) rekao: "Onaj kome sam ja mevla (predvodnik), tome je i 'Ali njegov mevla."

On (s.) je rekao također: "Tvoj (1) položaj prema meni je kao položaj Haruna u odnosu na Musa, osim toga što nakon mene više nema poslanika."

A mi nalazimo još pri tome da je rekao: "'Ali (1) će izmiriti moje dugove i ispuniti moja obećanja i on će me kod vas zastupati kao nasljednik (halifa)."

Prva predaja iz koje ovi izvještaji proizlaze je jedan zdrav i autentičan izvještaj, o kome se saglasno i nema razilaženja. I on je podudaran sa Knjigom. A budući da Knjiga pruža svjedočanstvo za ispravnost ovog izvještaja – a također i ostala svjedočanstva su dostupna – zajednica je obavezna da ih prihvati, pošto ovi izvještaji i njegova svjedočenja iz Kur'ana govore za sebe, odgovaraju Kur'anu i Kur'an odgovara njima.

Nadalje, poznati pouzdani od dvojice iskrenih (as-sadiqain) ¹³⁹⁰ prenose ono što je Božiji Poslanik (s.) rekao, čime je za svakog vjernika i vjernicu učinio obaveznim da je poštuju a samo neposlušni i nepokorni će je zanemariti.

Ovo, jer su riječi Poslanika Božijeg (s.) i njegove porodice sa riječima Božjim spojene, kao što se jasno vidi u Njegovoj knjizi: "Uistinu, oni koji Bogu i Njegovom Poslaniku nanose bol – prokleo je Bog na ovom i na onom svijetu i njima je On pripremio sramnu patnju."

Tako glasi od Poslanika Božijeg (s.): "Ko 'Aliju nanese bol, taj je meni nanio bol – a onaj ko meni nanese bol, time je on također Bogu nanio bol. Jer ko to uradi, na takvom će se Bog ubrzo osvetiti," i isto tako: "Onaj ko voli 'Alija, taj voli mene – a onaj ko mene voli, taj voli Boga," i njegova (s.) izjava o Beni Wali'a: "Jednog ću vam čovjeka poslati, koji je jednak meni,

¹³⁸⁸ Faza'il as. Sahaba od Admed ibn Hanbel

¹³⁸⁹ Sura 5:55-56

¹³⁹⁰ Aluzija na Imama Sadika i Imama Bakira, mir neka je na njih.

koji voli Boga i Njegovog poslanika – i kojeg Bog i Njegov poslanik vole, stoga ustani, o 'Ali i kreni prema njima,” i njegov (s.) govor na danu Hajbera: “Sutra ću vam poslati jednog čovjeka, koji voli Boga i Njegovog poslanika – onaj koji naprijed prodire i ne oklijeva, sve dok Bog preko njega ne da pobjedu.” Tada je Poslanik Božiji (s.) najavio pobjedu još prije nego što je vojska krenula, a prijatelji Božijeg Poslanika su se nadali zbog njegovih riječi da će im biti dodijeljena ovakva čast. Kada je konačno svanulo jutro, rekao je (s.) da se pozove 'Alija (1) i odabrao ga je za ovaj zadatak, čime ga je označio onim koji naprijed prodire, koji ne bježi, zbog čega ga (1) Bog označava kao jednog koji Boga i Njegovog Poslanika voli i koga Bog i Njegov poslanik vole. Mi smo ovo objašnjenje naveli kao dokaz za osnaženje onoga što mi mislimo u pogledu prinude (al-džebr) i prepuštanja (at-tafwid), i ono što stoji između ovog dvog, što ćemo objasniti. Mi, dakle, počinjemo sa izjavom Imama es-Sadika (6): “Niti prinuda, a niti prepuštanje, nego nešto između: To je neokrtnjenost (upotpunjeno) stvaranje, otvorenost puta, čuvanje roka, sredstvo kao što je jahaća životinja i razlog kretanja trgovca za njegovo djelovanje.” Sa ovih pet pretpostavki, koje je Imam Sadik (6) u svojoj izjavi izložio, on je ukupnost i umijeće sažeo. Dakle, ako čovjek bilo šta od toga ne posjeduje, onda je on u odgovarajućoj mjeri od djelovanja i odgovornosti od toga slobodan.

Tako Imam Sadik (6) izvještava o osnovama onoga što ljudi moraju da shvate i o čemu potvrdno govori Knjiga Božija, a što jasni znakovi Njegovog poslanika svjedoče. Jer Božiji poslanik i njegova porodica (s.) ne prekoračuju nijednu od Njegovih riječi, a njihove riječi su zaštita Kur'ana. Ukoliko su pouzdane predaje koje su prenesene, a koje su objavom potvrđene, u saglasju sa ovom, tako su one zato dokaz; njihovo prihvatanje i slijeđenje obaveza, koje smo već na početku ove knjige spomenuli, niko ne prekoračuje osim onih koji su nemarni i nepokorni. Sada, kada to istražujemo, što je Imam Sadik (6) rekao o onome između i negiranja prisile i prepuštanja, otkrivamo zaista da Knjiga Božija to svjedoči, potvrđuje i dokazuje da su njegove (6) riječi istina.

Imam Sadik (6) je bio upitan: “Da li Bog ljude prinuđuje da čine grijehe?”

Na što je on (6) odgovorio: “On je odveć pravedan da bi činio nešto takvo.”

Na to ga (6) je upitao: “Dakle, On je to njima prepustio?”

Na što je on (6) odgovorio: “On je premoćan, silan i ogroman, da bi bio takav.”

Prenosi se od njega (6): “Ljudi po pitanju predodređenja (sudbine) imaju tri mišljenja.

Jedan tvrdi da mu je stvar prepuštena. Ovakav smatra Boga slabim u Njegovom vladanju i s tim propada. Jedan drugi tvrdi da Bog svoja stvorenja prinuđuje da čine grijehe i opterećuje ih nečim za šta nisu u stanju da podnesu. Ovakav smatra Boga nepravednim u Njegovom suđenju i zbog toga propada. Dok jedan treći tvrdi da Bog svoja stvorenja opterećuje samo onim što mogu podnijeti, i da On od njih ništa drugo ne zahtjeva osim onoga za šta su u stanju da urade. Dakle, kada on radi dobro, onda on hvali Boga za to, a kada čini loše, onda Ga moli za oprost – i to je onaj ko je zaista Bogu predan.” Time je on (6) objasnio da učenje o prinudi i prepuštanju, i vjerovanje u to, stoji u suprotnosti sa istinom. Time sam (10) već objasnio da su sljedbenici prinudnosti u krivu, ali također i onaj koji slijedi učenje prepuštanja, da je u zabludi. Slijedno tome, pitanje sudbine stoji između tog dvog.

Zato ću za svaku od ove tri mogućnosti navesti priče koje će osvijetliti ova tri pristupa, kako bi se radoznom ovo značenje približilo i kako bi mu se razumijevanje ovog pitanja olakšalo; priča koja svjedoči o jasnim ajetima Knjige i koja je prijemčiva onome ko je razuman – a kod Boga je svaki uspjeh i zaštita.

O pogledu na prisilu

Dakle, što se tiče prisile, koja pretpostavlja zabludu onoga ko u nju vjeruje, to bi bila tvrdnja da Bog, Uzvišeni Veličanstveni, stvorenja prisiljava da čine grijehe i još ih zbog toga kažnjava. Ko u to vjeruje, taj smatra Boga nepravednim u Njegovom sudu – toga optužuju Božije riječi za laž i protivriječe mu u tome: “Jer Gospodar nikome ne čini nepravdu.”¹³⁹¹ I Njegova riječ: “Ovo je ono što su ruke vaše poslale, i zato, to Bog ne čini nepravdu Svojim stvorenjima.”¹³⁹² I Njegova riječ: “Uistinu, Bog ljudima ne čini nepravdu, jer ljudi su ti koji sami sebi nepravdu čine”¹³⁹³ – pored brojnih drugih ajeta.

Onaj ko tvrdi da je prisiljen da počini svoj grijeh, taj je svoj grijeh prebacio na Boga i Njega po osnovu svoje kazne kao nepravednog optužio. Ali onaj ko tako radi, on je Njegov govor optužio za laž, a onaj ko to radi, njega se po konsenzusu zajednice presuđuje kao klevetnika. To bi bilo kao kada bi onaj ko posjeduje slugu, koji niti raspolaže sobom niti bilo kakvim drugim dobrom. Njegov Gospodar koji to o njemu zna, naredi mu da ode na pijacu kako bi neke potrepštine nabavio, ali bez da mu da nužno potrebna sredstva za kupovinu onoga što je potrebno. Osim toga, Gospodar zna da se potrepštine ne mogu nabaviti bez cijene koju za to mora platiti, i da neko nad tim bdije, da se roba izloži sa samo pravom cijenom. Istovremeno Gospodar zahtjeva pravičnost, srdačnost, mudrost i negira da bude nepravedan.

Ali Ovaj je svome slugi, u slučaju da ne dođe sa potrepštinama, zaprijetio da će ga kazniti, iako zna da ovaj sluga tu cijenu ne može platiti. Dakle, sluga se vraća neminovno praznih ruku svome Gospodaru, na šta se Ovaj na njega naljuti i kazni ga.

Zar ovdje razum ne zahtijeva da Gospodar, koji već zna da je Svoga slugu poslao bez bilo kakvih sredstava i bez da mu da novac za određenu cijenu, ne smije kazniti? Ne čini li On ovim jasno nepravdu, ako ga kazni? Ne ruši li on time sva pravila pravednosti, prijatnosti i mudrosti? Ipak, ukoliko ga ne kazni, onda je samo sebe oporužio za laž, pošto mu je prethodno lažno prijetio kaznom. Oboje se ne može spojiti sa mudrošću, razumom i pravednošću.

¹³⁹¹ Sura 18:47

¹³⁹² Sura 22:10

¹³⁹³ Sura 10:44

Uistinu – Bog je visoko uzvišen iznad govora nepravednika. Slijedenjem vjerovanja u prisilu, Boga se optužuje za nepravednost. Jer jedno takvo vjerovanje zahtijeva da Bog kažnjava one koji su prinuđeni na nešto bez svoje volje.

Onaj koji tvrdi da Bog svoje robove prisiljava, mora, kako ne bi morao misliti za Boga da je nepravedan, pretpostaviti da je On od njega kaznu otklonio. Međutim, onaj ko tvrdi da Bog svoju kaznu odklanja od onih koji čine loša djela, on optužuje Božije nagovještavanje kazne kao laž, gdje On kaže: “A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici Džehenema biti i u njemu će vječno ostati.”¹³⁹⁴ I gdje On kaže: “Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti!”¹³⁹⁵ I gdje On kaže: “One koji ne vjeruju u dokaze Naše, Mi ćemo sigurno u vatru baciti; kada im se kože ispeku, zamjenit ćemo im ih drugim kožama da osjete pravu patnju – Allah je, zaista, silan i mudar!”¹³⁹⁶ I brojni drugi ajeti o onima koji Božiju prijetnju optužuju za laž; a onaj ko jedan ajet Kur’ana optuži za laž, on otpada od vjere. Takav neko spada u one o kojima je Bog Uzvišeni rekao: “Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! Onoga od vas koji čini tako stiće na ovome svijetu poniženje, a na Sudnjem danu bit će stavljen na muke najteže. A Allah motri na ono što radite!”¹³⁹⁷

Međutim, Mi (10) kažemo: Bog nagrađuje i kažnjava Svoja stvorenja u skladu sa njihovim djelima, koja su počinila sa imetkom koji im je On posudio; koje je On u jednakoj mjeri naredio i zabranio. Tako kaže Njegova Knjiga: “Ko uradi dobro djelo, bit će desetostruko nagrađen, a ko uradi hrđavo djelo, bit će samo prema zasluži kažnjen i neće im se učiniti nepravda!”¹³⁹⁸ I On kaže: “Onoga dana kada svaki čovjek pred sobom nađe dobro djelo koje je uradio i hrđavo djelo koje je učinio – poželjet će da se između njih i njega nalazi udaljenost velika. A Allah vas na sebe podsjeća i Allah je milostiv prema Svojim robovima.”¹³⁹⁹ I On kaže: “na Dan u kojem će svaki čovjek samo o sebi brinuti, i kada će se svakom čovjeku za djela njegova puna nagrada ili kazna dati, nepravda im se neće činiti!”¹⁴⁰⁰

Ovo su jasni i manje jasni ajeti, koji vjerovanje fatalista (u skladu sa učenjem o prisili) bezprijekorno obaraju. U Kur'anu postoji mnogo više takvih ajeta. Kako pisanje ne bismo nepotrebno proširili, samo smo neke naveli – a uspjeh je kod Boga.

¹³⁹⁴ Sura 2:81

¹³⁹⁵ Sura 4:10

¹³⁹⁶ Sura 4:56

¹³⁹⁷ Sura 2:85

¹³⁹⁸ Sura 6:160

¹³⁹⁹ Sura 3:30

¹⁴⁰⁰ Sura 6:111

O pogledu na prepuštanje (slobodnoj volji)

“Vezano za prepuštanje, koje je Imam Sadik (6) također objasnio kao pogrešno i njegove sljedbenike označio kao zalutale, tvrde sljedeće: Bog je Svoje naredbe i Svoje zabrane prepustio na slobodu izbora ljudima.

Za onoga ko želi tačnije da zna i razumije, ispravni predvodnici iz Poslanikove kuće (mir neka je sa njima) su to na sljedeći način precizirali: ‘Kada bi Bog zaista to ljudima prepustio, morao bi se zadovoljiti sa izborom koji ljudi donesu i u svakome svoju nagradu učinio dostupnom, i po tome niko za svoje grijehe ne bi bio kažnjen.’

Iz toga proizlazi: ili znači da ljudi nadvladavaju Boga i prinuđuju Ga da te odluke prihvati, svidjelo se to Njemu ili ne, što bi značilo da Bog ne posjeduje snagu – ili bi značilo da Bog nije sposoban da im Svoja naređenja i Svoje zabrane potčini, zbog čega ih prepušta potpuno njihovoj volji. Dakle, jer je Bog nesposoban da ih Svojom voljom potčini, prepušta im da se odluče za svetogrđe ili vjerovanje.

To bi bilo, kao kod nekog ko sebi uzme slugu, koji mu služi, priznaje njegovo pravo autoriteta i gospodstva i slijedi njegove naredbe. Posjednik sluge, dakle, smatra sebe počiniteljem, moćnim i mudrim, naređuje i zabranjuje svome slugi i obećava mu da će ga za njegovu poslušnost bogato nagraditi, ali mu također prijeti da će ga strogo kazniti.

Ali sluga se suprotstavlja volji svoga posjednika, krši njegova naređenja i zabrane i jednostavno čini što hoće. Gospodar, jer nema moći da svoje naređenja nametne slugi, prepušta ovom (slugi) da po svojoj želji radi ono što hoće i zadovoljava se i prihvata svaki slugin postupak, bilo da odgovara njegovom interesu ili ne. Tako ga on pošalje da obavi neki zadatak i da mu da jasne smjernice.

Ali sluga djeluje u skladu s tim kako mu se u datom trenutku prohtije, bez da se brine za upute koje mu je dao njegov gospodar. Kada se ponovo vrati, njegov vlasnik zaključuje da se sluga nije držao uputa koje mu je dao. Stoga pita slugu: ‘Zašto nisi uradio ono što sam ti naložio?’ Na što sluga odgovara: ‘Ja sam se pozvao na to da si ti to meni prepustio, zbog čega sam uradio ono što sam htio, ne treba kудiti onoga ko je opunomoćen za svoje odluke.’ Po tome slijedi da je prepuštanje po sebi nezamislivo. Nije li nužno da gospodar ima moć da prisili svoga slugu da slijedi njegove naredbe i ostavi njegove zabrane, kako on – a ne sluga – hoće? Još pritome on svoga slugu osposobljava da čini ono što mu naređuje i da ostavi ono što mu zabranjuje – a kada mu nešto naredi ili zabrani, pušta ga da spozna svoju nagradu ili kaznu i upozorava ga ili potiče time, tako što mu sankcije opisuje, kako bi sluga spoznao moć svoga Gospodara.

Tako je njegova pravednost i primjerenost potpuna i vezano za ovo dokaz jasan i upozoravajući i ne dozvoljava izgovor. Dakle, slijedi da ukoliko sluga slijedi naredbu svoga gospodara, bit će nagrađen; a ukoliko se suprotstavi, kaznit će ga.

Ili je gospodar nesposoban i nemoćan, zbog čega to prepušta slugi koji može dobro ili zlo činiti, pokoran ili nepokoran biti, pošto gospodar svakako nije u stanju da ga kazni ili da mu

nametne svoju volju. Dokazana nemoć negira sposobnost i božanstvenost i čini sve što je naređeno zabranjeno, kao i bilo kakvu nagradu ili kaznu ništavnom.

Ali ova tvrdnja je suprotna Knjizi, gdje kaže: 'Ako vi budete nezahvalni – pa, Allah od vas ne zavisi, ali On nije zadovoljan ako su robovi Njegovi nezahvalni, a zadovoljan je vama ako budete zahvalni.'"¹⁴⁰¹ I dalje: "O vjernici bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!"¹⁴⁰² I još: "Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju – Ja ne tražim od njih opskrbu niti da želim da Me hrane!"¹⁴⁰³ I također: "I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte!"¹⁴⁰⁴ I: "O vjernici pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, i ne napuštajte ga, ta vi slušate šta on govori!"¹⁴⁰⁵

Dakle, onaj ko tvrdi da je Bog svoje naredbe prepustio onima koji Ga mole, on Bogu pripisuje nemoć.

Oni koji tvrde da On mora prihvatiti svako djelo, bilo ono dobro ili loše, i Božiju naredbu i Njegovu opomenu kao obećanje, ruše smisao te naredbe, jer time tvrde da je Bog ljudima sve stvari i djela potpuno prepustio. Takvo postupanje je neodređeno: kakvo mu bude raspoloženje, tako on vjeruje, a ako ne, onda poriče, i niko ga ne može za to pozvati na odgovornost. Zbog toga, ko vjeruje u princip prepuštanja slobodnoj volji, poriče Božiju prijetnju, Njegovo obećanje, Njegovu kaznu i nagradu. On spada u one koje spominje sljedeći ajet: "Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! Onoga od vas koji čini tako stići će na ovome svijetu ponižanje, a na Sudnjem danu bit će stavljen na muke najteže. A Allah motri na ono što radite."¹⁴⁰⁶ Bog je uistinu visoko uzdignut, iznad onih koji vjeruju u prepuštanje (prepuštanje slobodnoj ljudskoj volji).

O pogledu na izjednačenje

Mi pak kažemo da Bog Uzvišeni stvara stvorenja iz Svoje sopstvene snage i osposobljava ih da Mu robuju. Potom im On svojom voljom nametne Svoju naredbu; pri tome On prihvata njihovu pokornost i zadovoljan je njome, a nepokornost zabranjuje i kažnjava.

Apsolutna i potpuno prisutna moć pripada samo Bogu. On određuje i naređuje ono što On hoće, zabranjuje ono što ne odobrava i nagrađuje ili kažnjava u skladu s onim što je podario

¹⁴⁰¹ Sura 39:7

¹⁴⁰² Sura 3:102

¹⁴⁰³ Sura 51:56-57

¹⁴⁰⁴ Sura 4:36

¹⁴⁰⁵ Sura 8:20

¹⁴⁰⁶ Sura 2:85

svojim robovima, kako bi bili pokorni. Njegova pravednost, odmjerenoost i mudrost su nepogrešivi, a Njegovi dokazi, kroz opomene i upozorenja, ogromni su i jasni.

Bog sam od Svojih robova odabire onoga koga On hoće, kako bi taj rob na Njegov poziv prenio Njegovu poruku i doveo dokaze do upotpunjenja. Zato je On također odabrao Muhameda (s.) i poslao ga sa Svojom porukom Svojim stvorenjima. Ipak, neki nevjernici i zavidnici iz njegovog naroda su posumnjali, govoreći: "Trebao je ovaj Kur'an biti objavljen kakvom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!"¹⁴⁰⁷

Time se misli na Umeje ibn as-Salt¹⁴⁰⁸ i Ebu Mesud at-Takafi (Ta'if) – ali je Bog odbacio njihovu želju Svojim riječima: "Zar oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni da bi jedni druge služili. – A milost Gospodara tvoga bolja je od onoga što oni gomilaju."¹⁴⁰⁹

Zato On odabire šta hoće i zabranjuje šta hoće. Onaj ko Mu je pokoran, taj biva nagrađen, a ko Mu se suprotstavlja – taj biva kažnjen.

Kada bi Bog svoje stvari prepustio Svojim stvorenjima, tada bi kandidati koje su priželjkivali Kurejšiji – Umaju ibn Saltai, Ebu Mesud Takafi – bili prihvaćeni. Po njihovom mišljenju, ove osobe bile su važnije od Muhameda (s.).

Ipak, Bog je vjernicima rekao:

"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svom nahođenju postupiti."¹⁴¹⁰

Bog im ne dozvoljava pravo da učestvuju u Njegovoj odredbi, niti im daje pravo izbora osim da slijede Njegova naređenja, koja im je preko Svoga odabranika prenio. Dakle, ispravno je upućen onaj ko je njemu (s.) pokoran. A ko je nepokoran – taj je zalutao i zastranio. Ipak, on se ne može lišiti odgovornosti u granicama sposobnosti pokornosti koja mu je dodijeljena.

Zato ga Bog kažnjava, i zato mu nagrada ostaje uskraćena.

Ova pozicija, koja stoji između dvije krajnosti, ne zastupa ni prisilu niti potpuno prepuštanje (Božijoj volji bez ikakve ljudske odgovornosti).

Zato je Zapovjednik vjernika 'Ali ibn Ebu Talib (1) sljedeće saopštio 'Abayi ibn Rib'i al-Asadiju, kada ga je ovaj pitao o osposobljenosti za stajanje, sjedenje i trgovanje:

"Pitaš li me za tvoj imetak (za trgovanje)? Pa reci mi – posjeduješ li imetak sa Bogom ili bez Boga?"

'Abaya je šutio.

Tada mu je Zapovjednik vjernika (1) rekao: "Reci, o 'Ubaba!"

On reče: "Šta treba da kažem?"

¹⁴⁰⁷ Sura 43:31

¹⁴⁰⁸ Preciznije izrečeno: Očito se radi o zamjeni u prevodu sa a-Velid ibn Almudžirom iz Meke.

¹⁴⁰⁹ Sura 43:32

¹⁴¹⁰ Sura 33:36

On (1) reče: “Ako kažeš da posjeduješ imetak zajedno sa Bogom – ubit ću te. A ako kažeš da ga posjeduješ bez Boga – ubit ću te također!”

‘Abaya reče: “O Zapovjedniče vjernika, šta onda treba da kažem?”

On (1) reče: “Reci: ti ga posjeduješ preko Boga, koji posjeduje imetak bez tebe, a koji ti ga je posudio. Kada ti On posudi – to je darovanje od Njega. A kad ti uskrati – to je iskušenje. Ipak, sve što je u tvom posjedu uistinu pripada Njemu, i On je Premoćni nad onim čime te je opunomoćio. Zar nisi čuo da ljudi govore: ‘Nema moći niti snage osim kod Boga’?”

‘Abaya upita: “O Zapovjedniče vjernika, šta znače ove riječi?”

On (1) reče: “Čovjek je zaštićen samo Njegovim čuvanjem od toga da bude nepokoran Bogu; a nema mogućnosti da Mu bude pokoran osim uz Njegovu podršku.”

Kada je ‘Abaya čuo ove riječi, skočio je i poljubio njegove (1) ruke i noge.

Nadalje se prenosi od Zapovjednika vjernika (1) da ga je Nadžda¹⁴¹¹ posjetio i pitao ga za spoznaju Boga: “O Zapovjedniče vjernika, kaži mi kako spoznaješ svoga Gospodara?”

On (1) odgovori: “Preko sposobnosti razlučivanja i snage razuma koju mu je On podario.”

Nadžda nastavi pitati: “Ne odgovara li to tvojoj predispoziciji?”

Na to mu on (1) odgovori: “Kada bi to odgovaralo samo mojim predispozicijama, onda mi ne bi pripadala ni hvala niti priznanje za dobro, niti kuđenje za zlo. Onda bi dobročinitelj bio bardziej od zločinca. Zato sam spoznao da je Bog vječan i postojan: sve osim Njega je nastalo, promjenjivo i prolazno. Ipak, vječno i postojano nikada nije kao ono što je nastalo.”

Nadžda upita: “O Zapovjedniče vjernika, vidim da si postao mudar.”

Imam (1) odgovori: “Ja sam samo jedan čovjek sa slobodnom voljom, zbog čega također zaslužujem da budem kažnjen kada bih, umjesto da učinim dobro, počinio zlo.”

Prenosi se razgovor između Zapovjednika vjernika (1) i jednog čovjeka, koji se dogodio nakon povratka s bitke na Siffinu:

Čovjek upita: “O Zapovjedniče vjernika (1), da li je naša borba zasnovana na Božijoj odredbi?”

On (1) odgovori: “Da, cijenjeni gospodine, vi se niste ni na jednu uzvisinu popeli niti dolinu prešli, a da to nije bila Božija odredba.”

Čovjek nastavi: “Ako je tako, o Zapovjedniče vjernika, neka Bog uzme u obzir moj napor.”

Imam (1) uzvрати: “Nemoj tako govoriti, jer Bog Uzvišeni uvećava vašu nagradu za vaš marš, za vaše lagerovanje i za vaš povratak, jer vi ni u jednom od ovih djela niste bili prisiljeni ili prinuđeni. Možda si to smatrao apsolutnom odredbom i neizbježnom sudbinom. Kada bi tako bilo, tada bi nagrada bila kao i kazna; obećanje i prijetnja bi bili besmisleni, i niko više ne bi bio odgovoran za svoje postupke. Tako govore idolopoklonici i sljedbenici šejtana, jer Bog Uzvišeni naređuje odlučujućom slobodom i zabranjuje prijeteći: niko nije prisiljen da Mu bude pokoran, niti je savladan da Mu bude pokoran. Bog nije Nebo i Zemlju, niti ono što je između njih, stvorio bez razloga – to je pretpostavka poricatelja, teško njima zbog džehenemske vatre!”

¹⁴¹¹ Nadžda je bio vođa Haridžija, ekstremisti iz ranog perioda, koji su ratovali kasnije protiv Imama 'Alija.

Kada je stari čovjek ovo čuo, ustao je, poljubio Zapovjednika vjernika (1) u glavu i izrekao sljedeće stihove: "Ti si takav čovjek, jer preko pokornosti ka tebi, Molim za oprost od Svemilosnog na Sudnjem danu.

Ti si objasnio, o našem vjerovanju, ono što je bilo nejasno, Bog te nagradio za nas u Dženetu.

Od sada više nema izgovora za ono što sam od zlih stvari i nedjela počinio."

Time je Zapovjednik vjernika (1) ukazao na vjerovanje u Knjigu Božiju i odbacivanje teze o prinudnosti i prepuštanju. Jer onaj koji vjeruje u jednu od ovih krajnosti kreće pravo putem nepravde, klevete i poricanja svete Knjige. Tražimo utočište kod Boga od zablude i poricanja: niti vjerujemo u prisilu, niti u potpuno prepuštanje slobodnoj volji. Vjerujemo u ono što je u Knjizi objavljeno i što je od Poslanika i iskrenih Imama iz njegove porodice (s.) objašnjeno u poziciji koja stoji između ovih dviju krajnosti.

Izjednačavanje u ovom ispitnom iskušenju može se usporediti s čovjekom koji posjeduje slugu i mnogo imetka. Iako mu je poznat ishod stvari, on svoga slugu stavlja na iskušenje. Prenosi mu dio imetka i uputi ga kako ga smije koristiti, a što mu je zabranjeno. Sluga imetak može koristiti na dva načina: za ono što je poželjno i za što mu je Gospodar naredio, ili za ono što mu se ne sviđa i što je zabranjeno.

Gospodar pušta slugu u područje iskušenja i daje mu do znanja da neće tamo vječno ostati, nego će biti prenesen na drugo mjesto gdje mu je dodijeljena vječna nagrada ili kazna.

Ukoliko sluga troši imetak onako kako mu je Gospodar preporučio, obećana vječna nagrada će mu biti dodijeljena. Ukoliko postupa drugačije, doći će do vječne kazne.

Gospodar je već odredio trajanje ovog boravišta. Kada ono istekne, imetak se oduzima, pri čemu je Gospodar vlasnik sluge i imetka i zauvijek ostaje biti. Ipak, On je obećao da će imetak biti dostupan dok je na prvom staništu – i drži svoje obećanje, jer pravednost, mudrost i uzdržanost spadaju u karakteristike Gospodara.

U takvom slučaju očekuje se da Gospodar svoga slugu, ako je slijedio naredbe i imetak koristio kako je preporučeno, obilno i trajno nagradi; a ako ga je zloupotrijebio ili kršio zabrane, kaznit će ga kako je zaprijetio. Ukoliko ga kazni, nije počinio nepravdu; a ukoliko ne kazni, opet ne čini nepravdu, jer je sve prethodno jasno obznanio – obećanje i prijetnja se ispunjavaju jer je On moćan i svemoćan.

U našoj analogiji, Gospodar je Bog, a sluga je čovjek, sin Ademov. Imetak je sveobuhvatni potencijal za djelovanje, koji je Bog ljudima podario. U iskušenju se obznanjuje Njegova mudrost i moć. Prolazno boravište je ovaj svijet, a imetak – sposobnost čovjeka; upute za njegovu primjenu predstavljaju Božija naređenja posredovana kroz Poslanika (s.). Zabrane su putevi šejtanski, a obećanje – trajno dobro, Dženet.

Shodno tome, pozicija između prinude i prepuštanja pokazuje da Bog ljude stavlja na iskušenje i osposobljuje ih da odgovorno biraju.

Potpunost stvaranja

Sada, što se tiče onoga što je rekao Imam Sadik (6), to ukazuje na potpunost stvaranja ljudi u smislu postojanosti razuma, sposobnosti razlikovanja i sposobnosti govora, u skladu sa riječju Božijom: "Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali; dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili."¹⁴¹²

On, Uzvišeni i Veličanstveni, izvještava o tome kako je preferirao djecu Ademovu nad ostalim Svojim stvorenjem – nad stokom, životinjama, živim bićima u moru, pticama i svime što se kreće. Djeca Ademova se razlikuju po svojim čulima i sposobnosti razumijevanja, koja se može izraziti i opisati govorom. Njegova riječ kaže: "Uistinu, Mi čovjeka stvaramo u skladu s najljepšim."¹⁴¹³ I Njegova riječ: "O čovječe, zašto da te obmanjuje to što je Gospodar tvoj plemenit, koji te je stvorio – pa učinio da si skladan i da si uspravan – i kakav je htio lik ti dao."¹⁴¹⁴ I tako mnogi drugi ajeti.

Tako je prva Božija milost prema ljudima zdrav razum, odnosno to što je od mnogih Svojih stvorenja privilegirao čovjeka kroz upotpunjenje razuma i sposobnost jasnog izražavanja. Dok sva živa bića na zemlji djeluju putem svojih čula i instinkata, tragajući svojim bićem prema upotpunjenju, sin Ademov je, zahvaljujući govoru koji mu je jedino dat, privilegovan u odnosu na sve ostalo što se čulima može percipirati.

Zato sin Ademov raspolaže svim ostalim stvaranjem¹⁴¹⁵, tako da su oni na raspolaganju i da su mu na usluzi, kao što Bog kaže: "Tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio."¹⁴¹⁶ I kao što On kaže: "On čini da se morem koristite, da iz njega svježe meso jedete i da vadite nakit kojim se kitite."¹⁴¹⁷ I: "I stoku On za vas stvara; njome se štitite od hladnoće, a imate i mnoge druge koristi. Njome se najviše hranite; ona vam je ukras kada je s paše vraćate i kada je na pašu izgonite, a nosi vam i terete u mjesta do kojih bez velike muke ne biste mogli stići."¹⁴¹⁸

"Zato Bog potiče ljude da slijede Njegove naredbe i da Mu budu pokorni, jer im On daje prednost kroz uravnoteženost Svoga stvaranja, kroz upotpunjenje njihove sposobnosti govora i spoznavanja. Time im je On podario i imetak da im služi, kao što kaže: 'Zato se

¹⁴¹² Sura 17:70

¹⁴¹³ Sura 95:4

¹⁴¹⁴ Sura 82:6-8

¹⁴¹⁵ Preciznije rečeno: On je sinu Ademovom podario moć o tome preko riječi; govor (annutq) i objašnjenje (al-beyan) je izraz njegove nadarenosti razumom (al-'aql).

¹⁴¹⁶ Sura 22:37

¹⁴¹⁷ Sura 16:14

¹⁴¹⁸ Sura 16:5-7

Allaha bojte koliko možete, i slušajte i pokoravajte Mu se.”¹⁴¹⁹ I: “Allah nikoga ne opterećuje iznad njegovih mogućnosti.”¹⁴²⁰ I: “Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao.”¹⁴²¹ – i na dalje mnoga takva ukazivanja.

Kada se čovjeku oduzme jedna od njegovih sposobnosti, tako je on u skladu sa tim rasterećen od djelovanja, kao što se u Njegovoj Knjizi kaže: “Nije grijeh slijepom i hromom!”¹⁴²² Tako je svako ko je u ovakvoj situaciji oslobođen od džihada i svih ostalih aktivnosti koje su uvjetovane ovim sposobnostima.

Isto tako On obavezuje svakoga, kome bi to bilo lako, da obavi hodočašće i da izdvaja zekat, jer mu je On imetak za to podario, ali siromašne on ne obavezuje na izdvajanje zekata niti za hodočašće. Jer On ovdje kaže: “Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti.”¹⁴²³ A tako glasi i njegova riječ protiv prestupa.¹⁴²⁴ Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče da s njima nastave živjeti, dužni su, prije nego što jedno drugo dodirnu, da jednog roba ropstva oslobode. To vam se naređuje – a Allah dobro zna ono što vi radite. Onaj koji se nađe, dužan je da dva mjeseca posti uzastopce prije nego jedno drugo dodirne. A onaj ko ne može, dužan je da šezdeset siromaha nahrani.”¹⁴²⁵ Sve ovo je dokaz za to da Bog, Uzvišeni, Veličanstveni, svojim robovima ništa ne nameće, za šta ih On nije osposobio i isto tako im ništa nije zabranio. Ovo je potpunost stvaranja (o kojoj je govorio Imam Sadik (6)).

Što se tiče otvorenosti puteva, to se odnosi na onoga koga niko ne prati i ne sprječava da čini ono što je Bog naredio, kao što glasi u Knjizi Božijoj: “Samo nemoćnim muškarcima, i ženama, i djeci, koji nisu bili dovoljno snalažljivi i nisu znali puta.”¹⁴²⁶ Time On obavještava da potlačenog, koji nema izlaza, ne treba kудiti, dok njegovo srce u vjeri nalazi mir.

Što se tiče roka određenog, tu se radi o životnom periodu čovjeka, i to od momenta kada je obavezan da ima uvid pa sve do kraja svog života; i to od vremena kada je dosegao razumijevanje i punoljetstvo pa sve do smrti. A oni koji umru tragajući za istinom, ali je u potpunosti ne dosegnu, bit će u blagostanju, kao što se u Njegovoj Knjizi kaže: “Onaj ko se iseli Allaha radi, naći će na Zemlji mnogo mjesta, usprkos svojim neprijateljima, i slobodu. A

¹⁴¹⁹ Sura 64:16

¹⁴²⁰ Sura 2:286. Izraz wus’ opisuje, kao što je as-Saduk ispravno primijetio, nešto što je malo manje od cijelog imetka koji ljudi posjeduju.

¹⁴²¹ Sura 65:7

¹⁴²² Sura 48:17

¹⁴²³ Sura 3:97

¹⁴²⁴ Arab.:az-zihar – jedna forma odbijanja žene kroz riječi: “Ti si meni kao leđa moje majke.”

¹⁴²⁵ Sura 58:3-4

¹⁴²⁶ Sura 4:98

onome ko napusti svoj rodni kraj radi Allaha i Poslanika Njegova, pa ga stigne smrt – nagrada od Allaha njemu je sigurna. A Allah mnogo prašta i milostiv je.”¹⁴²⁷

Zato je On zabranio zreloj osobi ono što djetetu još nije zabranio, sve dok ono ne bude punoljetno: “Reci ženama vjericama da obore poglede svoje (...) i svoju ljepotu da ni pred kim ne otkrivaju osim pred muževima svojim (...) i djecom koja ne obraćaju pažnju na žene”¹⁴²⁸, pri čemu ih On ne kudi ukoliko svoju ljepotu pred djetetom otkriju, kao što ni njima nije odredio nikakve propise.

A što se tiče govora o sredstvima, time se misli na opskrbljenost imetkom koji je čovjeku potreban kako bi mogao ispunjavati ono što mu je Bog naredio, kao što se u Njegovoj Knjizi kaže: “Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu.”¹⁴²⁹

Time je On sa njih skinuo obavezu (da idu u borbu 'džihad'), jer ne posjeduju imetak.

Što se tiče njegovog govora o razlozima, tu se radi o namjerama, koje predstavljaju motiv čovjeku za sve njegove postupke. A sjedište ove motivacije je srce. Dakle, onaj ko nešto učini bez unutrašnjeg uvjerenja i bez iskrene namjere – od njega Bog to neće prihvatiti. Zbog toga On u Svojoj Knjizi, o licemjerima, kaže: “Jer su ustima svojim govorili ono što nije bilo u srcima njihovim. Allah dobro zna šta oni kriju.”¹⁴³⁰ Potom je On spustio upozorenje Svome Poslaniku (s.) za vjernike: “O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite?”¹⁴³¹ Kada neko kaže nešto u šta je uvjeren, tada ga motivira upravo ta namjera da svoje riječi potvrdi djelima. Ali ako u svoju izjavu nije uvjeren, tada se to neće ni pokazati u realizaciji.

Bog prihvata valjanost iskrene namjere čak i onda kada ona ne bude sprovedena u djelo, ukoliko postoji razlog koji je spriječio njenu realizaciju, kao što On u Svojoj Knjizi kaže: “Onoga ko zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao – osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri.”¹⁴³² I: “Allah Vas neće kazniti ako se nenamjerno zakunete.”¹⁴³³

Tako ukazuju Kur'an i predaje od Poslanika (s.) na to da srce vlada nad svim udovima i čulima u tijelu, i njihove aktivnosti čini ispravnim ukoliko korekcija srca nije pogrešna.

Sada, to je objašnjenje svih pet pretpostavki za koje es-Sadiq (6) kaže da zauzimaju poziciju između prinude i prepuštanja (slobodne volje).¹⁴³⁴

¹⁴²⁷ Sura 4:100

¹⁴²⁸ Sura 24:31

¹⁴²⁹ Sura 9:91

¹⁴³⁰ Sura 3:167

¹⁴³¹ Sura 61:2

¹⁴³² Sura 16:106

¹⁴³³ Sura 2:225

¹⁴³⁴ Preciznije rečeno: stupanj između dva stupnja (između dvije krajnosti).

Kada se kod nekoga nađe svih pet pretpostavki u potpunosti, onda on mora djelovati onako kako je to propisao Bog Uzvišeni Veličanstveni i Njegov Poslanik. Ukoliko robu nedostaje neka od ovih pretpostavki, onda je on u mjeri nedostatka oslobođen od obaveza određenih postupaka.

Što se tiče kur'anskih dokaza vezano za poziciju između prinude i slobodne volje, koji služe kao iskušenje i zaštita preko osposobljenosti za to, tu se radi o mnogim mjestima. U to spada Njegova riječ: Mi ćemo vas provjeravati sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama, a i vijesti o vama provjeravat ćemo.”¹⁴³⁵ I: “A one koji naše riječi poriču Mi ćemo malo-po malo, a da oni neće ni znati, u propast voditi.”¹⁴³⁶ I: “Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: “Mi vjerujemo!” i da u iskušenje neće biti dovedeni?”¹⁴³⁷ O iskušenju koje se spominje u smislu izazova, On kaže: “Mi smo Sulejmana u iskušenje doveli.”¹⁴³⁸ A u priči o Musau: “Mi smo tvoj narod u tvome odsustvu iskušali, ali ih je Samirija¹⁴³⁹ zaveo.”¹⁴⁴⁰

I također isto tako u riječima Musaovim: “To je samo iskušenje tvoje”¹⁴⁴¹, dakle Tvoje iskušenje, pri čemu su ove opomene (ayat) jedna sa drugom uporedive i jedna drugu potvrđuju.

Ali što se tiče ajeta zaštite (balwa), koji se smatraju u smislu izazova, tako su Njegove riječi: “On hoće da vas iskuša sa onim, što vam propisuje.”¹⁴⁴² I: “A onda je On, da bi vas iskušao, učinio da uzmaknete.”¹⁴⁴³ I: “Mi smo ih uistinu na kušnju stavili kao što smo vlasnike, jedne bašče.”¹⁴⁴⁴ I: “Onaj koji je dao smrt i život da bi iskušao koji od vas će bolje postupati.”¹⁴⁴⁵ – “A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovjedi u iskušenje stavio.”¹⁴⁴⁶ – “Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih.”¹⁴⁴⁷

¹⁴³⁵ Sura 47:31

¹⁴³⁶ Sura 7:182

¹⁴³⁷ Sura 29:2

¹⁴³⁸ Sura 38:34

¹⁴³⁹ Protivnik Musa (a.) među djecom Israilovom, faraonov intrigant

¹⁴⁴⁰ Sura 20:85

¹⁴⁴¹ Sura 7:155

¹⁴⁴² Sura 5:48

¹⁴⁴³ Sura 3:152

¹⁴⁴⁴ Sura 68:17

¹⁴⁴⁵ Sura 67:2

¹⁴⁴⁶ Sura 2:124

¹⁴⁴⁷ Sura 47:4

Sve što se u Kur'anu spominje vezano za iskušenje, treba razumjeti u smislu stavljanja na probu – kako će se čovjek ponašati i postupati. Slično tome, na mnogim mjestima u Kur'anu se ističe da Bog Uzvišeni Veličanstveni nije stvorio Svoja stvorenja uzalud, niti ih je besmisleno prepustio, niti je očitovao svoju mudrost radi zabave. O tome nas On izvještava u Svojoj knjizi: Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da nam se nećete vratiti?"¹⁴⁴⁸

Dakle, kada neko pita: "Da li Bog tek zna šta će sa ljudima biti kada ih stavi na ispit?" – onda mi kažemo: "Naravno da zna. On zna o njima čak i ono što će učiniti prije nego što se dogodi, kao što stoji u Njegovoj knjizi: i kada bi bili povraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno!"¹⁴⁴⁹

On ih iskušava samo zbog toga kako bi im pokazao Svoju pravednost, a On ih ne kažnjava prije dokaza – po počinjenom djelu. A o tome on govori u Svojoj Knjizi: "A da smo ih kakvom kaznom prije njega¹⁴⁵⁰ uništili, sigurno bi rekli: "Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao?"¹⁴⁵¹ – "A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"¹⁴⁵² I: "o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali."¹⁴⁵³

Dakle, iskušenje koje Bog spušta, leži u imetku koji On svojim robovima daruje – a to je pozicija između prinude i prepuštanja (slobodne volje).

Naime, o ovoj poziciji govore Kur'an i predaje Imama iz kuće Poslanikove, Bog blagoslovio njega i čeljad njegovu.

A kada pitaju: Šta dokazuju ove Božije riječi: "A Allah ostavlja u zabludi onoga koga On hoće i ukazuje na Pravi put onome kome On hoće?"¹⁴⁵⁴ – Onda se kaže: Smisao svih ovih opomena je dvojak: najprije, On najavljuje Svoju moć, da upućuje na pravi put i da odvede u zabludu koga On hoće: "Ukoliko bi ih On prinudio posredstvom Svoje moći jednoj od obje pozicije, niti bi zaradili nagradu niti kaznu, kao što smo to već upravo objasnili.

Ali drugo značenje je ono koje nastupa onda kada se dešava upućenost pravim putem preko spoznaje Njega, o čemu On u Svojoj knjizi kaže: "I Semudu smo na pravi put ukazali, ali, njima je bila milija sljepoća od Pravog puta."¹⁴⁵⁵

Kada bi im bio nametnut ispravan put, onda ne bi bili u stanju da zalutaju.

A pošto nije tako, svaki put kada je prisutno dvosmisleno upozorenje, ono predstavlja dokaz

¹⁴⁴⁸ Sura 23:115

¹⁴⁴⁹ Sura 6:28

¹⁴⁵⁰ Prije pojave Poslanika Muhameda (s.)

¹⁴⁵¹ Sura 20:134

¹⁴⁵² Sura 17:15

¹⁴⁵³ Sura 4:165

¹⁴⁵⁴ Sura 14:4

¹⁴⁵⁵ Sura 41:17

za jasne ajete koje smo obavezni da prihvatimo, naime u skladu sa Njegovim riječima: On tebi objavljuje Knjigu; u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena – željni smutnje i svog tumačenja – slijede one što su manje jasni.¹⁴⁵⁶ On kaže: “Zato obavijesti robove moje koji slušaju riječi Moje i slijede najbolje od njih” – zato najmudriji i najjasniji – “Oni su ti koji Kur’an slušaju i slijede ono najljepše u njemu; njima je Allah na pravi put ukazao i oni su pametni.”¹⁴⁵⁷

Neka Bog nama i vama podari uspjeh u riječi i djelu onoga što se Njemu dopada i da nas i vas sačuva Svojom naklonošću i milošću Svojom da nas sačuva da mu ne budemo nepokorni. Neka je mnogostruko slavljen Bog, onako kako to Njemu dolikuje. Neka Bog blagoslovi Muhameda i njegovu porodicu, čistu, a Bog nam je dovoljan – a kako pouzdan i izvrstan zagovornik je On!

11.2 Pitanja Jahja ibn Aksama

Musa ibn Muhamed ibn ar-Riza¹⁴⁵⁸ prenosi: Sreo sam Jaha ibn Aksama¹⁴⁵⁹ u Dar al-'Ammu¹⁴⁶⁰ i on mi je postavio nekoliko pitanja. Potom sam otišao kod mog brata 'Ali ibn Muhameda (10), a u našem razgovoru mi je bilo potpuno jasno da treba da ga poslušam. Potom sam ga (10) rekao: “Moj život za tvoj, Ibn Aksam mi je postavio pismeno nekoliko pitanja na koja sam trebao da mu dam fetvu.”¹⁴⁶¹

Na to se on (10) osmjehnuo i upitao: “I da li si to uradio?”

Ja odgovorih: “Ne, jer nisam znao odgovore.”

On (10) upita: “Pa, kakva su to pitanja?”

Ja rekoh: “On je pitao za riječi Božije: ‘A ja ću ti ga donijeti – reče onaj koji je učio iz Knjige – prije nego što okom trepneš.’”¹⁴⁶² Da li Poslanik (s.) ima potrebu za znanjem koje je imao

¹⁴⁵⁶ Sura 3:7

¹⁴⁵⁷ Sura 39:17-18

¹⁴⁵⁸ “Ebu Ahmed Musa al-Murbaqi' je sa majčine strane, kao i sa očeve, brat od Ebu al-Hasan al-Hadija (10). Njihova majka je bila sluškinja (Umm Walad), Sumat al-Magribijja (Marokanka), kako su je zvali. Musa je bio djed Poslanikovih potomaka (šadat) iz grane Radavijja i došao je u Kom 256. godine nakon hidžre. On je bio prvi koji je od potomaka ar-Rize iz Kufe došao u Kom, gdje je 266. godine nakon hidžre ukopan. Muhadis an-Nuri je napisao jedan traktat o njemu sa naslovom: “al-Badr al-Mutaša'ša' Fi Ahwal Musa Mubaraqa'.”

¹⁴⁵⁹ “Jahja ibn Aksam ibn Muhamed at-Tamimi umro je 242. godine nakon hidžre u 83. godini života. On je bio vrhovni sudija Basre i bio je vrlo blizak sa abasidskim halifom el-Me'munom. Bio je odlučan protivnik kako šija, tako i Mu'tezelija.”

¹⁴⁶⁰ Društvena kuća. Prostor za javnu upravu.

¹⁴⁶¹ Arab.: fatwa – tumačenje i saopštavanje stava o presudi Božijoj po mišljenju učenjaka; procjenitelj, stručno mišljenje; vjerska pravna presuda vjerskog učenjaka.

¹⁴⁶² Sura 27:40

Asif¹⁴⁶³? I za riječi Božije: 'I on roditelje svoje postavi na prijesto i oni mu se svi pokloniše.'¹⁴⁶⁴ – Da li su se Jakub i njegovi sinovi poklonili pred Jusufom, iako su bili poslanici? I Njegove riječi: 'Ako sumnjaš u ono što objavljujemo, upitaj one koji čitaju knjigu.'¹⁴⁶⁵ – Na koga se ukazuje ovim ajetom? Ako je to Poslanik (s.), na koga se ukazuje, onda bi značilo da on sumnja? A ako je onaj na koga se ovim ukazuje, neko drugi, kome je onda Knjiga spuštana?

I Njegove riječi: 'Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi ispisale Allahove riječi.'¹⁴⁶⁶ – Šta su ova mora i gdje se ona nalaze?

I Njegove riječi: 'Reci: 'A u njemu je sve što duša poželi i što oči veseli.' Dakle, Ademova duša je željela da jede pšenicu – tako je on jeo i uživao, ono što duše žele. Zašto je onda kažnjen?

I zbog Njegovih riječi: 'ili im daje i mušku i žensku, a koga hoće, učini bez poroda (...)'¹⁴⁶⁷ – Kako ovo može biti da Bog Svoje robove zaručuje sa muškarcima, pri čemu je On narod koji je to radio, kaznio?

I po samom svjedočenju žene, pri čemu je Bog rekao: 'i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite.'¹⁴⁶⁸

Po hermafroditima i riječima 'Alijevima (1): 'Naslijeđe se orijentira, po tome iz koga organa se vršilo uriniranje. Ko treba na njega da gleda dok urinira, dok se s velikom vjerovatnoćom radi o ženi, ili koja žena (može na to da gleda), ukoliko se kod njega sa velikom vjerovatnoćom radi o muškarcu? – Jer tako nešto nije dozvoljeno.

Po samosvjedočenju to se priznaje.

A u okolnostima kada neko dođe svome stadu ovaca i pastira pri tom vidi kako opći sa ovcom, koju potom pusti kada ugleda vlasnika stada, pri čemu se ona pomiješa s drugim ovcima u stadu tako da je se više ne može razlikovati – kako se ova može klati i da li je dozvoljeno njeno meso da se jede?

I za jutarnji (Sabah) namaz, kada se učenje u njemu izvodi glasno, iako spada u dnevne namaze, a samo je dozvoljeno noćnim namazima da se glasno uči.

I za riječi 'Alijeve (1) Ibn Jarmuzu: 'Nagovijesti vatru ubici Ibn Safiyya-inom'¹⁴⁶⁹ – zašto ga onda (prilikom njegove funkcije u Basri) kao Imam nije ubio?

¹⁴⁶³ Asif ibn Barhuya bio je sin kćerke poslanika Sulejmana (a.), njegov vezir i povjerenik (as-salih). Nije bio ni poslanik niti vjerovjesnik, a ipak je bio veoma blizak Bogu. Poznavao je jedan jedini konsonant (dakle, mali dio najvećeg Božijeg imena), i preko tog znanja mogao je u trenu premjestiti prijestolje kralja od Sabe na mjesto Sulejmanove (a.) palače.

¹⁴⁶⁴ Sura 12:100

¹⁴⁶⁵ Sura 10:94

¹⁴⁶⁶ Kod riječi Božijih (kalimatu-llah) radi se o razlici u odnosu na riječi Božije (kalamu-llah) – oboje su množina od riječi (kalima) – kao i u odnosu na riječi ili znakove Božije, kako Kur'an opisuje, te Isa (a.) naziva riječju Božijom (kalima minhu).

¹⁴⁶⁷ Sura 42:50 – dvosmislenost leži u tekstu zawq (par; ali se također može tumačiti i u smislu upareno, tj. oboje). Međutim, u kontekstu ajeta prije ovog, značenje biva jasnije. Isto tako, slično se navodi i u djelu koje slijedi, a koje govori o neplodnosti.

¹⁴⁶⁸ Sura 65:2

I o Imamu 'Aliju, zašto je pobio ljude na Siffinu i naredio da ih se ubija, bez obzira da li su napadali ili bježali, a nije poštediti niti ranjene, dok na dan bitke kod Deve niko nije ubijen ko je bježao – a također ni niko ko je ranjen – a on kaže: “Ko se u svoju kuću vrati, siguran je, a onaj ko svoje oružje baci, siguran je.” Zašto je onda on (1) to uradio? I ako je prva odluka bila tačna, je li onda druga bila pogrešna?

I o čovjeku koji je priznao homoseksualni čin – treba li biti kažnjen ili ne?”¹⁴⁷⁰

On (10) odgovori: “Piši mu.”

Ja upitah: “Šta da napišem?”

“On (10) reče: “Piši: U Ime Boga Milostivog, Samilosnog. Što se tiče tebe, nek te Bog uputi na pravi put i nadahne. Tvoje pismo mi je došlo, a njime želiš da nam prkosiš i da nas dovedeš u neugodnu situaciju, kako bi našao način da nas diskredituješ ukoliko ne bismo mogli uzvratiti. Neka ti Bog dadne kaznu u skladu s tvojom stvarnom namjerom.

Dakle, mi smo tvoja pitanja objasnili, zato bi trebalo da obratiš pažnju, upotrijebiš svoj razum i uključiš svoju savjest, jer sada si vezan dokazima – mir neka je s tobom.”

Pitao si za riječi Boga Uzvišenog Veličanstvenog: “reče onaj koji je učio iz Knjige (...)”¹⁴⁷¹ –

“Ovdje se radi o Asifu ibn Barhaya. Sulejman (a.) nije bio u stanju da zna ono što je Asif znao, ipak on (a.) je želio da njegova zajednica od džina i ljudi spozna da je Asif bio jedan donosilac dokaza za njega. To je proizašlo iz Sulejmanovog znanja, koje je on, u skladu s Božijom naredbom, prenio Asifu i u kojem mu je dao potpuni uvid, kako kasnije ne bi bilo svađe oko njegovog imamet i njegove legitimnosti. Kao što je Sulejmanu samom već za njegova života od Davuda (a.) dato da ima potpuni uvid kako da njegovo vjerovjesništvo i njegov imamet nakon njega (Davuda) budu spoznatljivi i vidljivi, kako bi njegova legitimnost pred stvorenjima dobila potvrdu.

Što se tiče naklona Jakubovog i njegove djece, to se dogodilo iz pokornosti Bogu i iz ljubavi prema Jusufu (a.) – kao što naklon meleka pred Ademom (a.) nije bio naklon Ademu samom po sebi, nego kako bi iskazali pokornost Bogu i iz ljubavi prema Ademu. To znači zahvalnost Jakuba i njegove djece zajedno sa Jusufom za to što ih je Bog ponovo okupio. Zar ti nije promaklo da on (a.) u svakom trenutku iz zahvalnosti kaže: “Gospodaru moj, Ti si mi dao dio vlasti i naučio me tumačenju nekih snova.”¹⁴⁷²

¹⁴⁶⁹ Safiyya bint Huyayy, Jevrejka koja je konvertirala u Islam, porijeklom iz plemena Benu Nadir, nakon bitke na Hajberu 628. godine po hidžri postala je udovica i bila zarobljena, a zatim je postala deseta žena poslanika Muhameda (s.). U ovom braku nije bilo djece.

Prije udaje za Poslanika (s.), Safiyya se udavala dva puta. Prvi brak bio je sa Sallamom ibn Miškamom i trajao je jednu godinu, a drugi brak bio je sa Kannanom ibn al-Rabijem, koji je bio veliki neprijatelj muslimana. On je ubijen od strane muslimana, a Safiyya je tada zarobljena.

¹⁴⁷⁰ Princip odlaganja kazne je jedan preneseni primjer u islamskom kaznenom postupku.

¹⁴⁷¹ Sura 27:40

¹⁴⁷² Sura 12:101. Pogledaj također nastavak teksta.

A vezano za Njegove riječi: “Ako sumnjaš u ono što mi objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu¹⁴⁷³, time se obraća Božijem poslaniku (s.), a on nije sumnjao u ono što mu je spušteno. “Nego, to su bili neznalice, koji su rekli: ‘Zašto Bog ne pošalje jednog meleka kao poslanika, jer On između Svoga poslanika i nas nije napravio razliku, tako što bi ga učinio neovisnim od hrane i pića ili od toga da i on mora da ide na pijacu.”

Tada je Bog objavio Svome poslaniku: “pitaj one koji čitaju Knjigu¹⁴⁷⁴ – suprotno nezalicama – da li je Bog ikada u prošlosti poslao nekog poslanika, koji jede hranu i hoda po pijacama, i da li ih je i pored toga uzimao za uzore?”

A On je rekao: “Ako sumnjaš u ono što objavljujemo,¹⁴⁷⁵ iako on (s.) nikako nije sumnjao, nego je On ovo rekao samo zbog primjerenosti, kao što On također kaže: ‘Hodite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati!’”¹⁴⁷⁶ Da je On rekao: “nad vama”, onda oni ne bi prihvatili uzajamno proklinjanje (mubahala), jer Bog zna da će Poslanik (s.) prenijeti Njegovu poruku i da on nije lažljivac, a također i Poslaniku je jasno da je on iskren u onome što govori, ali je on time želio skrenuti pažnju i na primjerenost prema samome sebi.

Njegove riječi “Da su sva stabla na zemlji pisaljke, a da se u more, kada presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi¹⁴⁷⁷ govore, da kada bi sva drveća ovoga svijeta sva postala pisaljke i more bilo dopunjeno sa sedam mora i kada bi izvori iz zemlje provreli, ni tada ne bi bile ispisane sve riječi, dok se Božije riječi ne okončaju; to su izvori al-Kabrit, an-Namr (Jemen), al-Barahut, Tabaria, Geysir¹⁴⁷⁸ od Sabdana i Geysir iz Afrike, koji se zove Lasnan, u izvor Bahrūn. Pa, mi smo Riječi Božije koje ne presahnjuju, a naše vrline su nedostižne.

Što se tiče Dženeta, u njemu postoji hrana i piće i blaženstva koja duše žele i koja su radost za oči – i sve to je Bog Ademu (a.) dozvolio. Drvo s kojeg je Bog Ademu (a.) i njegovoj supruzi zabranio da jedu jeste drvo protivljenja (al-hasad), i On je od njih uzeo obećanje da nikada neće iskazati ljubomoru kada Bog da prednost nekom od Svojih stvorenja. Ipak, on (Adem) je to zaboravio i pogledao ljubomorno, a On kod njega nije našao postojanost.

I Njegove riječi “Ili im On da oboje, i mušku i žensku (...)”¹⁴⁷⁹ kojima kaže, da se njima rađaju dječaci kao i djevojčice, i svakome što je duplo, kaže se da je par (zawqan) – ipak je Bog

¹⁴⁷³ Sura 10:94

¹⁴⁷⁴ Sura 10:94

¹⁴⁷⁵ Sura 10:94

¹⁴⁷⁶ Sura 3:61

¹⁴⁷⁷ Sura 31:27

¹⁴⁷⁸ Aluzija na vruću vodu

¹⁴⁷⁹ Sura 42:50

Uzvišeni sačuvao ono šta je time mislio, što bi ti samome sebi u potrazi za izbjegavanjima, griješenjima umislio: “a ko to radi, iskusit će kaznu, patnja će mu na onome svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati.”¹⁴⁸⁰

A što se tiče svjedočenja žene, koja smije govoriti sama za sebe, to se odnosi na babicu (kao intimno stručno lice), čije je svjedočenje dozvoljeno uz predočenu saglasnost. Ukoliko za nju ne postoji saglasnost, onda u nužnim okolnostima mogu makar dvije žene zamijeniti jednog muškarca, jer nijedan muškarac vezano za ovu okolnost ne može zamijeniti ženu. Ukoliko u sporu sama da izjavu, njena izjava će biti prihvaćena samo uz zakletvu.

'Alijeve (1) riječi o hermafroditima su tačne i ukazuju da svako ko je pravedan treba da uzme jedno ogledalo i pogleda tamo. Ukoliko se hermafrodit nalazi iza njega, treba da ga vidi samo u ogledalu, a potom da donese svoj zaključak.

Vezano za čovjeka koji pastira uhvati u činu općenja sa ovcom, treba da je zakolje i zapali, ukoliko je prepozna. Ukoliko je ne prepozna, neka podijeli stado u dvije polovine i odluči pomoću bacanja ždrijeba između njih dvije: ona za koju se odluči oslobađa drugu. Potom podijeli onu polovinu za koju se odlučio i zakolje više puta ponavljajući postupak kako bi napravio izbor između njih. To čini sve dok ne ostanu dvije ovce, i onda više puta između njih donosi ždrijeb. Nakon što na kraju izbor padne na jednu ovcu, nju se zakolje i zapali – sve ostale životinje u stadu su slobodne.

Vezano za sabah-namaz, u njemu se glasno uči iz razloga što ga je Poslanik (s.) obavljao pri noćnom mraku, tako da se njegovo učenje još računa u noć.

'Alijeve (1) riječi: “Najavi vatru ubici koji je ubio Ibn Safiyyu” odnose se na jednu najavu Poslanika Božijeg (s.), jer je ovaj spadao u one koji su se izvukli iz bitke kod Nahravana.

¹⁴⁸¹. Zapovjednik vjernika (1) ga nije ubio u Basri, jer je znao, da će tek biti ubijen uslijed zle kobi Nahravana.

Što se tiče tvoga govora da je 'Ali (1) u bitci na Sifinu pobio svoje protivnike, bez obzira da li su bili u stanju napada ili bjega, i da također nije poštediti ni njihove ranjenike, dok kod bitke kod Deve nije nikoga jurio i ubio ko je bježao, a ranjenike je poštediti i obećao sigurnost onima koji su svoje oružje odložili i koji su se vratili u svoje kuće. Tako je predvodnik ljudi u bici kod Deve ubijen i oni više nisu imali trupe kojima bi se mogli priključiti. Većina se vratila nazad u svoje kuće, bez da se dalje bore ili pružaju otpor. Većina se zadovoljila time da bude ostavljena na miru. Zato je donesena odluka da se više protiv njih ne bori i da ih se ostavi na miru, pošto ni oni više nisu tražili da se udruže protiv njega.

Nasuprot tome, protivnici na Sifinu priključili su se naoružanim trupama i imali su predvodnika koji im je obezbijedio oružje, opremu, koplja, sablje i dao im obilnu naknadu, a njihove ranjenike opskrbio, liječio, njihove trupe transportovao, obukao i pripremio za nove napade. Zato se on (1) nije jednako odnosio prema ove dvije partije, pošto je pravila borbe

¹⁴⁸⁰ Sura 25:68-69

¹⁴⁸¹ Bitka protiv fanatičnih Haridžija

protiv muslimana uzeo u obzir i jasno im to objasnio. Dakle, onaj ko je htio, došao je pod sablju, ili se okrenuo i otišao.

Onaj ko prizna homoseksualnost bez da mu to bude dokazano, nego kroz dobrovoljno priznanje, smije mu određeni Imam od Boga ukazati pomilovanje, baš kao što ga može i kazniti pred Bogom. Nije li ti promaklo da Bog kaže: “Ovo je naš dar tebi – zato budi dobrodušan ili budi sudržljiv u onome što ti je dozvoljeno.”

Ovim smo te poučili svime za šta si postavio pitanja – dakle, zapamti to.

11.3 15 Kraćih predaja

1. On (10) je rekao jednom štićeniku: “Okrivljuj tako i tako¹⁴⁸² i reci mu: ‘Uistinu, Bog će robu učiniti dobro onome koji prihvati krivnju kada ga se okriji.’”
2. “Jednom se El-Mutevekil zavjetovao da će mnogo imetka udijeliti kao milostinju, ukoliko ga Bog ozdravi od bolesti. Kada je on napokon od bolesti ozdravio, pitao je učenjake za mjeru od puno imetka, zbog čega se nisu mogli usaglasiti oko tačne vrijednosti mjere. Tada je on pitao Ebu al-Hasana (10) za to. On (10) odgovori: ‘Da treba da da kao milostinju osamdeset srebrenjaka (darahim).’ On potom upita za obrazloženje. On (10) objasni: ‘Uistinu, Bog je rekao Svome poslaniku (s.): “Allah vas je na mnogim bojištima pomogao.”¹⁴⁸³ Tada smo pobrojali mjesta na kojima se borio Božiji poslanik (s.) i bilo ih osamdeset, koje je Bog nazvao kao mnoge. “To je obradovalo el-Mutevekila te je udjelo milostinju u iznosu od osamdest darahim.
3. On (10) je rekao: “Uistinu, Bog ima područja na kojima voli da Ga se zaziva, a u njih također spada ha'ir.”¹⁴⁸⁴
4. On (10) je rekao: “Onaj ko se boji Boga, njemu će se dati bogobojaznost – a ko je Bogu pokoran, njemu će biti data pokornost. Dakle, ko je Stvoritelju pokoran, njega neće brinuti srdžba stvorenja, ali onaj ko Stvoritelja srdi, njega će sa sigurnošću sustići srdžba stvorenja.”
5. On (10) je dodao: “Bog ne smije drugačije biti opisan osim onako kako je On sam sebe opisao – a kako bi On mogao željeti da bude opisan, kada čula nisu u stanju da Ga dosegnu, a moć percepcije i poimanja ne shvata, kog misli ne definišu i kojeg pogledi ne obuhvataju? Daleko je On u svojoj blizini i blizu u Svojoj udaljenosti. On je stvorio 'kako', bez da Ga se za 'kako' moglo pitati, i 'gdje', bez da Ga se za 'gdje' moglo pitati. On sam nije povezan sa kako i gdje. Jedan, Jedinstveni – Uzvišeno je Njegovo Veličanstvo i sveta su Njegova Imena.”

¹⁴⁸² Ime osobe koju se krivilo/kudilo nije preneseno ili se izjava odnosila uopšteno.

¹⁴⁸³ Sura 9:25

¹⁴⁸⁴ Misli se na cilj – obilaznicu koju je napravila voda, kojom je Mutevekil prethodno u zemlji želio potopiti grob Imama Husejina (3).

6. Hasan ibn Ma'sud je ispričao: "Ušao sam kod Ebu al-Hasana 'Ali ibn Muhameda (10) nakon što sam upravo bio povrijedio svoj prst, susreo se sa jednim jahačem i rame mi bilo slomljeno, a u otimanju mu je bio pokidan jedan dio odjeće, pa sam rekao: 'Sačuvaj me Bože, tvoga zla, o sumorni danu!' Tada on primijeti: 'O Hasane, tako nešto kažeš dok nas (10) posjećuješ? Opterećuješ li to svojim grijesima onoga ko nije grijeh počinio?' Razum mi se tada vratio i postalo mi je jasno gdje sam pogriješio, pa sam rekao: 'O moj učitelju, molim Boga za oprost!' On upita: 'O Hasane, koje grijehe su dani počinili, da biste vi bili pesimistični prema njima dok vi za svoja djela u njima doživljavate odmazdu?' Odgovorio sam: 'Molim Boga vječno za oprost i ovo je moje kajanje, o sine Poslanika Božijeg!' On nastavi: 'Tako mi Boga, to vam neće biti od koristi, jer će vas Bog za to kazniti, da nešto ponižavate što vam nikakvu krivicu nije nanijelo. Zar ne znaš, o Hasane, da je On Bog, koji djela nagrađuje ili ih kažnjava, i to kako na ovom, tako i na onom svijetu?' Potvrdio sam: 'Naravno, učitelju!' Na kraju dodao je: 'Onda nemoj to više činiti i ne prigovaraj danu saučešće u Božijoj Presudi.' Odgovorio sam: Neka tako bude, o moj učitelju!
7. On (10) je rekao: "Onaj ko se osjeća sigurno od Božije zamke¹⁴⁸⁵ i Njegovog bolnog hapšenja, taj postaje ohol, dok se nad njim ne sprovede Njegov sud i Njegovo naređenje. – A onaj ko ima jasan dokaz od svoga Gospodara, on je ravnodušan spram nesreća ovoga svijeta, čak i kada bi se sa njega derala koža i kada bi bio iskidan."
8. Dawud as-Sarami prenosi: "Moj Gospodin (10) mi je prenio mnogo stvari. Potom me On (10) pitao: 'Reci, kako ćeš to sve zadržati?' – ali nažalost nisam ih sačuvao, kako mi je On (10) rekao. Potom je uzeo tintu i napisao: 'U Ime Boga Milostivog Samilosnog: Sjećam se, ako Bog da, a sve leži u Božijim rukama.' Ja sam se nasmijao, a On (10) upita: 'Šta ti je?' Odgovorio sam: 'Sve uredu.' On (10) potom reče: 'Reci.'" Ja rekoh: "Moj život za tvoju¹⁴⁸⁶, sjećam se jednog kazivanja, koje mi je jedan od naših prijatelja prenio od tvoga djeda er-Rize (8), kada mu je bilo nešto naloženo a ovaj (8) zapisao: "U Ime Boga Milostivog, Samilosnog: Sjetio sam se, tako mi Boga, zato sam se nasmijao." Tada mi on (10) reče: "O Davude, da si još dodao: 'Onaj ko napusti tekiyyu, jeste kao onaj ko namaz ostavi', onda bi upotpunio predaju."
(...) A
8. On (10) je kazao: "Zahvalnog zahvalnost čini sretnijim nego milost, koju zahvalnost uzrokuje, jer milost je za korištenje, ali zahvalnost je milost i trajna nagrada."
9. On (10) je rekao: "Bog je ovaj svijet učinio kućom iskušenja, a onaj svijet kućom odmazde. On je ovosvjetska iskušenja učinio razlogom za nagradu na onom svijetu, a nagrada na onom svijetu su kazne i ispiti ovoga svijeta."

¹⁴⁸⁵ Arab.: makr – Božija zamka ili Božija varka; znači Njegova kazna za ljudsku lukavost.

¹⁴⁸⁶ Preciznije rečeno: Neka sam žrtva za tebe. Tipičan arapski izraz koji odražava iznimnu lojalnost i predanost.

10. On (10) je objasnio: "Skoro pa nepravедnost, a koju poćini onaj ko je uviđavan, zbog njegove uviđavnosti oproštena, kao što je blisko da tvrdoglavost skoro izbriše svjetlo pravednosti jednog tvrdoglavog, koji je u pravu."
11. On (10) je rekao: "Onaj ko ti iskazuje simpatije i saglasnost, njemu iskaži pokornost."
12. On (10) je kazao: "Onaj ko je ravnodušan prema samom sebi, od takvog zla ne možeš biti siguran."
13. On (10) je uputio: "Ovaj svijet je mjesto trgovine, na kojem neki dobijaju, a neki gube."

Imam Ebu Muhamed al-Hassan ibn 'Ali al-'Askeri

Ovaj Imam je živio pod najužasnijim nevoljama, koje su arapski autoriteti mogli smisliti. Kao što je uobićajeno, ove vlasti su se odlikovale krajnjom arogantnošću i nesavjesnim nerazumijevanjem svojih podanika. U njihovoj stvarnosti Božanska istina nije igrala nikakvu ulogu. Nije ni ćudno što su se ljudi okretali Imamima kako bi izmakli tadašnjoj nasilnoj vlasti Abasida. Nije li za očekivati rješenje svih problema sa onima koji su obdareni svetim duhom? Imam je, u svakom slučaju, svojim brojnim učenicima naredio da raznose objašnjenja i obrazovanje ćak i u provincije kraljevstva. To mu je, pored poštovanja naroda, donijelo i gnjev vladara, koji su redovno uzvraćali prinudnim ogranićenjima svake vrste. Ni ovdje vladajući aparat nije nalazio drugaćiji način postupanja nego da Imama otruje, nakon ćega je ukopan pored svog oca.

Njegov tada tek petogodišnji sin, dvanaesti šitski Imam, predvodio je dženazu-namaz svoga oca i, po Božijem naređanju, nalazi se u skrivenosti sve do današnjeg dana. Neka Svemogući ubrza njegov povratak na dobrobit istine i svih stvorenja, jer on je očekivani pomazanik, oslobodilac, mesija.

Naredna dva poglavlja sadrže dvanaesti dio ove knjige:

1. Pismo upućeno Ishaq ibn Ismail an-Nišaburiju
2. 35 kratkih predaja

12.1 Pismo Ishaqu ibn Ismailu an-Nišaburi-u¹⁴⁸⁷

Bog neka nas i tebe čuva Svojom zaštitom i neka ti bude naklonjen u svim tvojim prilikama i poslovima. Razumio sam tvoje pismo. Bog neka ti se smiluje.

Mi smo, Slavljen neka je Bog, Njegova milošću, ljudi kuće (Ehi-bejt), oni koji imaju saosjećanje sa svojim prijateljima. Radujemo se trajnim dobrotu i blagodati koje im Bog pruža; cijenimo svaki blagoslov kojim ih Uzvišeni, Veličanstveni blagosilja. Neka Bog, o Ebu Ishaq, upotpuni Svoju milost na tebi i na svakome ko je poput tebe, kome se Bog smiluje i kome podari jednaki uvid. Jer puna mjera Njegove milosti je ulaz u Dženet. Ne postoji blagoslov za koji se ne iskazuje zahvalnost Bogu, Slavljen neka je On, Uzvišeni Veličanstveni, sveta su Njegova imena – svejedno koliko su uzvišena i ogromna.

Ja slavim Boga vječno na najbolji način na koji ga se uopšte može slaviti, za ono čime ti Bog iskazuje Svoju pažnju zahvaljujući Svojoj milosti i čime te je spasio od propasti te olakšao tvoj uspon i napredak na strmom putu ('aqaba). Kunem se Bogom, jedna je zastrašujuća okolnost koja se prevladava samo uz veliki napor i teško iskušenje, spomenuto još u davnoj prošlosti u prvim spisima. Među vama je bilo, još za vrijeme onoga koji je preselio (10), pa sve do njegove smrti i do moga vremena, prilika i okolnosti koje nisu bile pohvalne i gdje sam vaše postupke smatrao neispravnim.

Zasigurno, o Ishak, onaj ko slijep ode s ovoga svijeta, tako će biti slijep i na onom svijetu te će dalje biti u zabludi. O Ishak, nisu slijepa oči, nego srca u grudima, a to kaže Bog u Svojoj jasnoj Knjizi. Griješnici koji se žale: "Gospodaru moj" – reći će: "Zašto si me slijepa oživio kada sam vid imao?" – i tada će On odgovoriti: "Dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas biti isto tako zaboravljen."¹⁴⁸⁸

A koji znak bi bio moćniji od dokaza Božijeg za Njegovo stvorenje, kojem je povjerio Svoje carstvo i koji je svjedok Svojim robovima po odlasku njihovih predaka, poslanika i njihovih opunomoćenika – Mir neka je sa njima svima i Božija milost i blagoslov.

Dakle, zašto idete u zabludu? Zašto besciljno tjerate svoju stoku? Vi izbjegavate istinu, vjerujete u laž i poričete milost Božiju. Ili pripadate onima koji u jedan dio Knjige vjeruju, a drugi poriču. Ali za one od vas koji tako rade, nema druge kazne osim sramote na ovom svijetu i vječne, dugotrajne kazne na onom svijetu! A to je, tako mi Boga, jedna velika sramota.

Bog vas nije Svojom naklonošću i Svojom milošću obavezao zbog toga što ima potrebu za vama, nego iz Svoje milosti prema vama – i nema Boga osim Njega – kako bi On dobre od loših razlikovao, stavio vas na iskušenje i istražio ono što je u vašim prsima, šta je u vašim srcima, i da se trudite kako bi vam bila ukazana Božija milost te da se vaši stupnjevi razlikuju jedni od drugih u Njegovom Dženetu.

¹⁴⁸⁷ On spada među pouzdane prijatelje Imama al-Hasana al-'Askere, a također je primao naređenja (tawqī'at). Ovo naređenje prenosi al-Kašši u svom djelu Rijal (Popis povjerenika). Al-Medžlisi ga prenosi u 12. tomu svoje enciklopedije Al-Bihar.

¹⁴⁸⁸ Sura 20:125-126

Zato vam je naredio da obavljate hodočašće (Hadž), Umru, namaz, izvršavate izdvajanje (zekat), postite i prakticirate Wilayet.¹⁴⁸⁹

Ipak, On je Wilayet za vas učinio vratima, kroz koja se za vas otvaraju obaveze i otključava put ka Njemu. Da nije bilo Muhameda (s.) i opunomoćenika njegovih potomaka, bili biste konfuzni kao stoka i ne biste mogli spoznati svoje obaveze. Stiže li čovjek drugačije u neki grad nego kroz njegova vrata? Kada Vam je naime On, ukazao Svoju naklonost, tako što je za vas nadležnim učinio poslanika (s.), Bog je rekao u Svojoj Knjizi: "Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema Vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera."¹⁴⁹⁰

On Vam je naložio obaveze prema Njegovim Imamima i naredio vam, da ih ispunjavate, kao bi vaše supruge, vaše vlasništvo, vaša hrana i piće, vama bili dozvoljeni.

Bog kaže: "Reci: 'Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim ljubavi'¹⁴⁹¹ prema mojim bližnjim."¹⁴⁹²

Dakle, znaj da onaj ko škrtari samo škrtari na svoju štetu, jer Bog je bogat – a vi ste potrebiti, i ne postoji Bog osim Njega. Ali predugo je izlagano ono što govori za i protiv vas.

Kada ne bi bilo tako da Bog želi upotpuni Svoju milost nad vama, ne biste od mene (11) primili znak niti ijednu riječ, nakon što je prethodni (10) preselio, dok ste vi nastavili biti neoprezni prema onome ka čemu vodi vaš povratak. I to, iako sam vam postavio Ibrahima ibn 'Abda, pored moga pisma koje vam je donio Muhamed ibn Musa an-Nišaburi – ali, u svakom slučaju, Bog je moj oslonac.

Proklet je onaj ko se okrene od pokornosti Bogu i ne prihvata upozorenje Njegovog opunomoćenika. Bog vam je već naredio da budete pokorni Njegovom poslaniku i predvodnicima, onima koji imaju pravo naređivanja (wali ul-amr).

Neka Bog iskaže Svoju milost i strpljivost prema vašim slabostima i neopreznostima. Šta to vara ljude prema njihovom Dobrom Gospodaru? Kada bi tvrdokorni i gluhi razumjeli samo jedan dio onoga što piše u ovom pismu, tada bi od brige i straha poklici – i vratili se služenju Bogu.

Dakle, radite ono što možete, a Bog će vaše djelo vidjeti. Njegov poslanik i vjernici (opunomoćenici) također će ga vidjeti, i bit ćete vraćeni Onome kome je poznat vidljivi i nevidljivi svijet, pa će vas On obavijestiti o onome što ste radili."¹⁴⁹³ Slavljen neka je Bog, Gospodar svjetova, i neka Bog blagoslovi Muhamede i porodicu njegovu.

¹⁴⁸⁹ Arab.: wilayat – lojalnost, odanost, podrška (12 ispravnih) Božanskih Imama, kojima je od Boga preneseno predvodništvo, nadležnost (za stvorenja)

¹⁴⁹⁰ Sura 5:3

¹⁴⁹¹ Arab.: al-mawadda – Ovaj pojam, koji se također nalazi u Kur'anu, ne može se uvijek prevesti samo jednom riječju. Tačnije rečeno, on povezuje ljubav (arab. hubb) i pokornost (ta'a), što se u naznakama može prevesti i kao prijateljstvo ili lojalnost. Preciznije rečeno, mawadda označava lojalnost i duboku ljubav, koja ima za posljedicu pokornost i slijedenje.

¹⁴⁹² Sura 42:23

¹⁴⁹³ Sura 9:94

12.2 35 Kratkih predaja

On (11) je rekao:

1. “Ne budi svadljiv, kako ne bi nestao tvoj ugled, i nemoj se neumjesno šaliti kako se ne bi protiv sebe izazavo drskost.”
2. “Onaj ko na nekom okupljanju ne insistira da sjedne na ugledno mjesto, njega blagoslivljaju Bog i Njegovi melec i sve dok se ponovo ne ustane.”
3. “On (11) je pisao jednom čovjeku koji je od njega tražio dokaz: ‘Onaj ko sam zahtijeva znak ili poseban dokaz za nešto i dobije ga – a potom odstupi od onoga što je zahtijevao – bit će dvostruko kažnjen. A onaj ko je strpljiv, dobit će podršku od Boga, jer ljudi su podložni onome što je lično potvrđeno objavom.’¹⁴⁹⁴ – Mi molimo Boga za uputu na pravi put, jer postoji ili predanost ili propast, a Bog određuje ishod svih stvari.”
4. Jedan od njegovih sljedbenika mu je pisao o međusobnim svađama¹⁴⁹⁵, na što je on (11) napisao sljedeće: “Bog se obraća samo razumom obdarenim. Što se tiče ljudi u odnosu na moju misiju, postoje tri njihove pozicije: uviđavni na putu spasenja, koji se čvrsto drže istine i hvataju se za granu spasenja, ne sumnjaju, nisu nepovjerljivi i ne nalaze utočište osim kod mene. Drugi ne uzimaju istinu od njenih posjednika; oni su poput moreplovaca koji jašu na svakom valu, ali miruju kada i drugi miruju. I još jedni: šejtan ih drži u šaci. Iz zavisti se protive istini i progone je lošim postupcima.
5. Zbog toga ne obraćaj pažnju na onoga ko odstupa ni desno ni lijevo, jer kada pastir želi sakupiti svoje ovce, on to čini uz najmanji trud. Čuvaj se objelodanjivanja i suprotstavi se težnji ka predvodništvu, jer oboje povlače propast za sobom.”
6. “U grijeha koji neće biti oprosni spada govor: ‘Zar sam samo zbog Toga pozvan na odgovornost!’¹⁴⁹⁶ Pridruživanje Bogu sudruga ljudima je skrivenije od puzanja mrava na crnoj ploči u tamnoj noći.”
7. “(formula) ‘U Ime Boga Milostivog Samilosnog’ je najvećem Božijem Imenu bliže od crnog djela oka (zjenica) i bijelim dijelom oka (očna jabučica).
8. Vezano za svađu među njegovim (11) sljedbenicima o njegovoj misiji proizašlo je sljedeće stajalište: “Nijedan od mojih predaka nije morao da podnosi što se tiče sumnjičenja ljudi ono što ja od sumnjičenja podnosim. Ako ste od samog početka bili uvjereni u moju stvar, i njoj se potčinili, a nakon određenog vremena nastupila sumnjičenja, onda je to shvatljivo. Ali ako to traje sve dok Božija stvar traje, kakav je značaj vaše sumnje?

¹⁴⁹⁴ Sura 74:52

¹⁴⁹⁵ Aluzija na: Oni su vodili debatu o ispravnosti 11. Imama.

¹⁴⁹⁶ U smislu zanemarivanja prividno malih grijeha

9. "Međusobna ljubav pobožnih između sebe je nagrada, a ljubav opakih prema pobožnim je je vrlina pobožnih. Odvratnost opakih spram pobožnih je ukras pobožnih, a odvratnost pobožnih spram kriminalaca je sramota za kriminalca."
10. "U skromnost spada pozdrav mira svakome pored koga prođeš, i sjedenje van uglednog mjesta."
11. "Bezrazložan smijeh je neznanje."
12. "U katastrofe koje nekome mogu slomiti leđa spada komšija koji dobro poništava čim ga ugleda i koji širi dalje ono što je loše čim ga ugleda."
13. "Podsjećam vas na strah od Boga, na pobožnost u vašoj vjeri, na to da se trudite radi Boga, da budete iskreni na jeziku, da vraćate ono što vam je povjereno – i pravednicima i grješnicima – na produžene sedžde i na dobro komšiluka; jer to je ono s čime je Muhammed (Bog blagoslovio njega i čeljad njegovu) došao!
 Klanjajte u džematu s drugima, učestvujte u njihovim dženazama, posjećujte vaše bolesne, dajte im ono što im pripada; jer kada je neko od vas pravedan u svome ponašanju, iskren u svojim riječima, vraća ono što mu je povjereno i pristojno se ophodi s ljudima – tada se za njega kaže: 'To je šijia!' – i to me zaista raduje.
 Zato se bojte Boga i budite ukras, a ne sramota: skrećite svaku simpatiju na nas, a odbijajte od nas sve što je zlo; jer ono lijepo što se o nama izgovori – to nam je svojstveno, a ono što je loše što se o nama govori – to nije! Nama je u Knjizi Božijoj dodijeljeno pravo i posjedujemo blizinu s Poslanikom Božijim i jednu od Boga datu čistoću, koju niko osim nas ne može tvrditi da posjeduje, osim neko lažljiv.
 Uvećavajte svoje sjećanje na Boga i sjećanje na smrt, učenje Kur'ana i blagoslove na Poslanika (s.), jer, uistinu, blagoslovi na Poslanika nose deseterostruku nagradu!
 Čuvajte ono na šta sam vas upozorio! Prepuštam vas Božijoj brizi i zazivam na vas pozdrav mira."¹⁴⁹⁷
14. "Moljenje nije sadržano u obimnim postovima i namazima, već je to prije moljenje čestog sjećanja na stvar Božiju."
15. "Kako je loš rob onaj koji ima dva lica i dva jezika: on hvali svoga brata kada je prisutan, a poždere ga kada je odsutan. Kada se njegovom bratu nešto dadne, on zavidi; a kada ga zadesi nesreća, onda ga ostavlja na cjedilu."
16. "Srdžba je ključ svega lošeg."
17. On (11) je rekao svojim sljedbenicima 260 g. nakon hidžre: " Mi vam naređujemo da prsten nosite na desnoj ruci. Kada smo bili među vama, ipak smo vam naređivali da prsten nosite na lijevoj, sve dok smo od vas skriveni, dok Bog našu stvar ponovo ne učini javnom; jer ovo je jedan od najjačih znakova vaše lojalnosti prema nama, Čeljadi Kuće (s.)." Nakon toga su svoje prstenje skinuli s desne i stavili na lijevu. Onda je on (11) kazao: "Prenesite ovo našim sljedbenicima!" Dodao je: "Najnemirniji ljudi su najzavidniji."

¹⁴⁹⁷ Al-Medžlisi, Bihar al-Anwar: Tom.75.S.372

18. "Najpobožniji je onaj ko se kod sumnje uzdrži. Najjači u zazivanju Boga je onaj ko se drži obaveza. Ali najuzdržaniji od ljudi je onaj ko zabranjeno izbjegava. Ali najjači u trudu za Božije zadovoljstvo jeste onaj ko izbjegava nedjela."
19. "Uistinu, vaši određeni rokovi života neumitno odlaze, vaši dani su izbrojani, a smrt dolazi nenadano. Dakle, onaj ko sije dobro – on žanje sreću. A ko loše sije – on će kajanje ubirati. Svakom sijaču bit će dodijeljeno ono što sije. Onaj ko je spor neće biti uskraćen za svoj dio. Onaj ko je užurban neće ostvariti ono što mu nije određeno. Onaj kome je dato dobro – to dobija od Boga, a onaj ko je zaštićen od lošeg – njega je Bog sačuvao."
20. "Vjernik je blagoslov za vjernika i dokaz protiv poricatelja."
21. "Srce tvrdoglavog je na njegovom jeziku, dok su usta mudrog u njegovom srcu."
22. "Ne dozvoli da kroz osiguranu opskrbu budeš odvrćen od obaveznog djela."
23. "Onaj ko je neumjeren pri uzimanju abdesta, jeste kao onaj ko ga čini neispravno."
24. "Nijedan čovjek koji je dostojanstven ne napušta istinu, bez da bude ponižen¹⁴⁹⁸, i nijedan poniženi je ne prihvati bez da bude uzdignut."¹⁴⁹⁹
25. "Priatelj nezalice biva preopterećen."¹⁵⁰⁰
26. "Postoje dvije stvari koje ništa ne nadilazi: vjera u Boga i biti od koristi svome bratu."
27. "U ophođenju sa ocem, drskost malog djeteta vodi ka zlobi kada poraste."
28. "Neprirođeno je radost isticati pred nekim ko je u žalosti."
29. "Bolje od života je ono zbog čega život mrziš kada to izgubiš. Ali još gore od smrti jeste ono čemu daješ prednost u odnosu na smrt kada te zadesi."
30. "Jednako je jednom čudu nezalicu civilizirati ili ga odvratiti od jedne od usvojenih navika."
31. "Skromnost je blagodat na kojoj se čovjeku ne zavidi."
32. "Ne iskazuj čast nekome ako ga time preopterećuješ."
33. "Onaj ko svome bratu skriveno da savjet – on ga ukrašava. Ali kada mu u javnosti pred svima daje savjet – sramoti ga."
34. "Ne postoji nesreća u kojoj Bog nema neku blagodat koja je obuhvata."
35. "Kako je odvratno za jednog vjernika da se divi onome što ga ponižava."

¹⁴⁹⁸ Arab.:dalla – biti ponižen (izgubiti ugled)

¹⁴⁹⁹ Arab.:’azza – postići veličinu, čast, ugled

¹⁵⁰⁰ Arab.:ta'b – umor

12.3 Završna riječ pisca originalnog teksta al-Harrani-a o Imamu Mehdiu i posljednjem poglavlju knjige

Ovdje završava ono što smo (Šejh ibn Šu'ba al-Harrani) u smislu uvodno napomenutog zacrtanog cilja naveli o izvještajima od Poslanika (s.) i čistih Imama (a.) kao prenosiocima. Ali razlog zašto mi ništa ne iznosimo o izjavama Gospodina našeg vremena i dokaza naše ere (a.)¹⁵⁰¹ nismo prenijeli ako takve uvidavnom sljedbeniku djeluju nepobitno, jeste taj da se one ne nalaze u zadatim okvirima.

To ne počiva na njegovom (12) legitimitetu, koji je jednak onom njegovih čistih predaka koji su preselili, pravedno upućenih Imama – mir neka je na sve njih.

U sljedećem sam dodao ono što je dosadašnjem načinu slično ili isto, kako bi se korist uvećala i učenje umnogostručilo. Bog je moj skrbnik, Onaj koji daje uspjeh, i On nam je dovoljan, i On je najizvrsniji zagovornik.

Božanske upute Musau, sinu 'Imranovom¹⁵⁰² (a.)

1. "O Musa, ne produžuj svoja ovosvjetska očekivanja, kako tvoje srce ne bi otvrdlo, jer onaj ko je tvrdog srca, daleko je od mene. Optereti svoje srce bogobojažnošću¹⁵⁰³, "Nosi staru odjeću, ali budi svjež u srcu; budi ljudima skriven, ali stanovnicima nebesa budi poznat. I zazivaj Me zbog bezbroj tvojih grijeha kao onaj ko je u zbjegu od svoga neprijatelja, i time izmoli Moju podršku, jer Ja sam najbolji oslonac."
2. "O Musa, Ja stojim iznad robova, a robovi su ispod Mene, kao što je sve Meni potčinjeno. Praktikuji samoprijekor i ne vjeruj ni svome djetetu u pogledu tvoje vjere, osim ako voli iskrene tako kao i ti."
3. "O Musa, peri se i kupaj se i približuj se Mojim iskrenim robovima."
4. "O Musa, budi predvodnik (imam) u molitvi i kod njihovih sporova budi pravedan između njih u skladu s onim što sam tebi spustio kao objavu; jer Ja sam već spustio jasnu odluku

¹⁵⁰¹ Imam Mehdi (a.)

¹⁵⁰² Arab.: 'Imran – tako se u Kur'anu naziva otac Merjemin (Marijin), majke 'Isaove (Isusove; Sura 3:33 i Sura 66:12). U predaji se također spominje otac Musaov, 'Imran (Musa ibn 'Imran). Musa je sin Amrana i Johebed iz plemena Levi, te brat Haruna i Mirjame. Rođen je nakon faraonove odluke da pobije svu mušku hebrejsku djecu. Njegovi roditelji su ga, u skladu s vjerovanjem, sakrivali tri mjeseca. Kada ga više nisu mogli skrivati, stavili su ga u kutiju od trstike i pustili niz rijeku. Faraonova kćer ga je pronašla, dala mu ime Musa, što znači "onaj koji je izvučen iz vode", te ga adoptirala i omogućila da ga doji njegova majka. Musa je upućen u sva egipatska znanja i bio je sposoban i u riječima i u djelima.

¹⁵⁰³ Arab.: al-hašya – razumije se kao strah koji proizlazi iz strahopoštovanja ili divljenja, najčešće kroz znanje. Usporediti Sura 35:28; Kur'an primjenjuje ovaj pojam gotovo pedeset puta. Njegovo sadržinsko značenje je u međuvremenu šire nego poniznost (al-hušu').

i prosvjetljujući dokaz i svjetlo koje objašnjava ono što su dosadašnji vjerovjesnici propovijedali i što će budući propovijedati.”

5. “O Musa, kao tvoj brižni Skrbitelj, naslijeđujem te Isaom (a.), sinom djevice Merjem, koji je sa magaricom, onaj sa mantilom i kapuljačom¹⁵⁰⁴, sa uljem i maslinovom granom i molitvenom nišom, a nakon njega, dajem ti za prijatelja vlasnika crvenih kamila¹⁵⁰⁵, dobro raspoložen, čist i očišćen ist i očišćen – čije objašnjenje je u Knjizi tvojoj, da je on vjernik, koji prenosi uvjerenje o Knjigama, koji se moleći u strahopoštovanju pregiba i spušta ničice, čija braća su potrebiti i čiji pomagači dolaze iz jednog drugog naroda i za čije vrijeme će biti nevolje, zemljotresi i ratovi. Njegovo ime je Ahmed¹⁵⁰⁶ i Muhamed¹⁵⁰⁷, pouzdani (Emin) ,onaj koji je Preostao¹⁵⁰⁸ od prvih. On će vjerovati u sve knjige i potvrdit će sve poslanike. Njegova zajednica je odlikovana i blagoslovljena. Oni će za određeno vrijeme biti pozivani na molitvu – u njega trebaš vjerovati,¹⁵⁰⁹ jer je on tvoj brat.”
6. “O Musa, on je Moj povjerenik i iskreni rob, i kod njega je blagoslovljeno ono što mu se stavi u ruke i što je preko Nas blagoslovljeno. Tako, dakle, Znao sam za njega – i tako Sam ga stvorio. Sa njim počinjem vrijeme i sa njegovom zajednicom pečatim završetak ovoga svijeta. Zato naredi nepravednoj djeci Izraelovoj, da ne obrišu njegovo ime i da ga ne ostave i napuste – jer sigurno će oni to uraditi. Ljubav prema njemu u Moje Ime je nagrada, a Ja sam sa njim, na njegovoj strani, kao što je on na Mojoj – a na Mojoj strani su pobjednici.”
7. “O Musa, ti si Moj rob a Ja sam tvoj Bog; nemoj poniziti onoga ko je prezren i siromašan, nemoj zaviditi bogatom i budi ponizan pri sjećanju na Mene. Divi se Mojoj samilosti pri učenju, i neka čujem blaženo učenje Tore poniznim i tugaljivim glasom. Budi siguran u sjećanju na Mene, preklinji Me i ne pridružuj Mi ništa kao sudruga, jer Ja sam Gospodar, Veliki. Stvorio sam te iz kapljice sjemene tekućine, iz jedne prezrene tekućine, od gline, koju sam iz ponizne zemlje uzeo i oblikovao ljudsko biće od toga. Dakle: Ja sam njegov Stvoritelj, slavljen je Moje lice i sveto je Moje stvaranje – ništa Meni ravno nije; Ja sam Živi, neprestano Vječni.”

¹⁵⁰⁴ Kabanica sa kapom, kojom se štiti i od kiše.

¹⁵⁰⁵ Aluzija na: Musaov blagoslov dvanaest plemena – to je blagoslov kojim je Musa, čovjek Božiji, spasio djecu Izraelovu prije svoje smrti. On je govorio: Gospodarje, došao sam sa Sinaja i prosvijetlio ga sa Seira (planina Seir). On je blistao s brda Paran i došao je od svetih Mirijada. U njegovim pravima bio je zakon vatre za njih.

¹⁵⁰⁶ Sura 61:6

¹⁵⁰⁷ Sura 61:6. O Poslaniku samom je preneseno: “On me u Tori nazvao Ahyad”, “On me u Jevanđelju nazvao Ahmed”, “On me u Psalmima nazvao Mah” i “u Jevanđelju Paraklit”.

¹⁵⁰⁸ Arab.: Ahmed znači također “hvaljeni”, a Muhamed znači “visokohvaljeni”. Izraz “onaj koji je preostao” ukazuje na ostatak koji se spominje u Bibliji. Dakle, i u tome se naznačuje skrivenost, da Mehdi dolazi od potomaka ovog poslanika sa Arapskog poluotoka.

¹⁵⁰⁹ Njega treba da priznaš, potvrdiš, prihvatiš.

8. "O Musa! Ako Me pozivaš, onda budi u strepnji, zabrinut i ustrašen. A kada Me se sjećaš, onda to čini sa bogobojaznošću i ustrašenog srca. Oživi dane svoga života Mojom Torom i poučavaj neuke ljude Mojim slavljenjima i podsjeti ih na Moja davanja i milost. Reci im da ne treba da pretjeruju u svojim prestupima, jer Moja kazna je žestoka."
9. "O Musa, ako prekineš svoju vezu sa Mnom, onda se neće više dogoditi uspostava bilo kakve veze; dakle, moli se Meni, postavi se u Mome prisustvu kao ponizan rob: kritiziraj sam sebe, jer tvoj ego je vrijedan prekora. Ne uzdiži se Mojom Knjigom nad djecom Izraelovom; ona treba da ti je dovoljna kao opomena i služi za prosvjetljenje tvoga srca, jer to je riječ Gospodara svih svjetova, Uzvišenog i Veličanstvenog."
10. "O Musa, kada god Me pozoveš, naći ćeš Me. Jer uistinu, Ja ti opraštam i pored tvojih grijeha. Nebesa Me slave iz straha, a i melec se brinu iz straha od Mene; Zemlja Me slavi diveći se, i ukupna kreacija i sve stvoreno slavi Me pokorno. Dakle, drži se molitve, jekod Mene ona ima mjesto i posjeduje snažnu povezujuću moć sa Mnom. Ipak, molitvi dodaj još ono što je prikladno: žrtvovanje iz onoga udjela što ti je blagoslovom¹⁵¹⁰ jer uistinu, Ja primam samo ono što je čisto i učinjeno radi Moga lica.
I još na to – njeguj dobre rodbinske odnose, jer uistinu, Ja sam Svemilosni, Samilosni. Stvorio sam vas iz potpune Moje milosti, kojom robovi jedni drugima pružaju sigurnost, i ona će imati ogromno značenje na Sudnjem danu. Prekidam sa onim ko prekida s njom, i držim se čvrsto s onim ko se čvrsto drži nje. I također prekidam sa onim ko Moju stvar pronevjeri."
11. "O Musa, uzvрати poštovanje i srdačno primi onoga ko ti dođe da nešto traži ili kome možeš udijeliti milostinju. Jer tebi će dolaziti oni koji nisu ni skrivena bića (džini) niti ljudi – već će te melec Svemilosnog staviti na iskušenje, da vide kako se ophodiš prema onome za šta sam te ovlastio i kakvo je tvoje dobročinstvo prema onome što sam ti dao u posjed. Boj se Mene u poniznosti i zazivaj me jadikujuću¹⁵¹¹ i učeći Knjigu. Znaj da te zovem autoritetom Gospodara nad Njegovim slugom, kako bi ti time dosegao poštovanje i ugled – a to spada u Moju naklonost prema tebi i tvojim precima.
12. "O Musa, ne zaboravi Me ni pod kakvim okolnostima i ne budi ohol kod posjedovanja mnogo novca, jer zaborav na Mene uzrokuje tvrdoću srca i tvrdoglavost, a sa mnogo novca dolaze mnogi grijesi. Zemlja je pokorna, Nebesa su pokorna i mora su pokorna. Nesretan je, dakle, onaj ko Meni nije pokoran, jer Ja sam Svemilosni, Samilosni, koji svakog časa pruža sigurnost. Ja puštam da teškoća slijedi nakon blagostanja, a blagostanje nakon teškoće. Ja okrećem kralja na kralja, ali Moje kraljevstvo je trajno, postojano i neće nikada okončati; ništa Meni skriveno nije, niti na Zemlji niti na Nebesima. A kako bi i moglo nešto biti od Mene skriveno, što potječe od Mene? I kako te nešto drugo može obuzeti da se baviš time, nego pitanjima i stvarima sa Mnom, kada se već neizbježno Meni vraćaš?"

¹⁵¹⁰ Arab.:tib – ugodno, dobro

¹⁵¹¹ Arab.:walwala – Jadikovanje

13. "O Musa, učini Me svojim Zaštitnikom i spremi svoje blago iskrenih djela kod Mene. Boj se Mene i nikoga više, jer ka Meni je povratka kući!"
14. "O Musa, ubrzaj iskup, ipak odloži grijehe; bolje da vrijeme provodiš u molitvi u Mome prisustvu i ne nadaj se nikome osim Meni. Uzmi Mene za zaštitu protiv teškoća i kao utvrdu protiv udaraca sudbine."
15. "O Musa, takmiči se sa dobrim u dobru, jer dobro je, kao što to mu je i značenje – a ono što je zlo prepusti zabludjelim."
16. "O Musa, smjesti svoj jezik u srce, to ćeš sačuvati. I uvećaj sjećanje na Mene kako noću, tako i danju, jer to obogaćuje i oplemenjuje, i nemoj činiti grijehe, kako se ne bi prekasno kajao, jer onima koji si dozvoljavaju griješenje zapriječeno je vatrom."
17. "O Musa, razgovaraj dobronamjerno sa pokajnicima i druži se s njima, učini ih svojom braćom za svoju skrivenost i imaj povjerenje u njih; tada će i oni imati povjerenje u tebe."
18. "O Musa, ono što se uradi u Moje ime, tada je i malo djelo veliko. A ono čime se drugima divi umjesto Meni, tada su i brojna djela mala. A najvažniji dan je onaj koji je pred tobom, zato se spremi za to da na njemu stojiš i odgovaraš, jer tada ćeš biti pozvan na odgovornost. Izvlači pouku iz vremena i savremenika, jer dužina vremena je kratka, a njegova kratkoća je duga – a sve će proći; zato radi kao da nagradu za svoja djela možeš već da vidiš, kako bi još više težio ka onome svijetu, jer ono što ostaje od ovog svijeta nije ništa drugo nego ono što je prethodno proteklo. Svaki činilac prouzrokuje bilo šta – zato ti radi za sebe, o Sine Imranov, kako bi sutra na Sudnjem danu položio ispit, jer onoga dana lažljivci će biti na gubitku!"
19. "O Musa, radije se odrekni ovoga svijeta i okreni se od njega, jer ne pripada tebi i ti ne pripadaš njemu – šta ti više imaš da radiš u boravištu zločinaca, osim da u njemu potičeš na dobro, jer on je zato izvrsno prikladno boravište."
20. "O Musa, ovaj svijet i njegovi sljedbenici iskušavaju jedni druge i svakome djeluje vrijedan divljenja ono ka čemu teži. Vjerniku je onaj svijet ukrašen. Ovaj on posmatra, bez da se pri tome umori, tako da nastupa želja između njega i užitka života, koja ga potiče da u zadnjem djelu noći ustaje, kako jahač čini, koji želi da užurbano stigne do svog cilja. Tokom dana on je zabrinut na putu i tokom noći on je još tužan što nije dosegao svoj cilj – ipak, kako je samo on sretan kada se jednom zastor podigne!"
21. "O Musa, ako te bogatstvo spopadne, tada sebi kaži da je to zbog nekog grijeha čija je kazna odložena, a kada te spopadne siromaštvo, onda reci: 'O, dobordošlo, obilježje iskrenih!' Ne budi tiranin i tlačitelj i ne budi zajedno sa zločincima."
22. "O Musa, šta ti koristi život koji je na kraju prezren, ako i potraje dugo, i šta te brine ono što ti je ostalo skrivano, ukoliko budeš pošteđen od posljedica od toga?"
23. "O Musa, Knjiga objašnjava vrlo jasno šta će s tobom biti; kako možeš još oči pred tim da zatvoriš i kako bi ljudi mogli još naći radost u životu. Inače, ne bi pretjerivali sa svojim nemarom i slijedili samo svoje strasti – pri čemu se iskreni o tome brinu."

24. O Musa, naredi Mojim robovima da me zazivaju, svejedno gdje bili, nakon što su Mi priznali da sam Ja Milostivi Samilosni. Ja odgovaram onim koji su u nevoljama¹⁵¹² i otklanjam ono što je zlo; "O Musa, Ja mijenjam vrijeme i donosim blagostanje; Ja sam zahvalan za malo djelo i obilno nagrađujem i obogaćujem siromašne. Ja sam Vječni, Uzvišeni, Svemogući. Zato, one od njih koji su počinili grijeh, a kod tebe potraže utočište i zaštitu – iskaži im srdačnu dobrodošlicu: 'Ti se nalaziš na najprostranijem dvorištu, jer ti se nalaziš u dvorištu Gospodara svih svjetova!' Zato moli za njihov oprost i budi prema njima poput jednog od njih; ne uzdiži se iznad njih onim čime sam tebi dao prednost. I kaži im da treba Mene da mole za Moju naklonost i Moju milost. Jer niko osim Mene ovo ne posjeduje: Moja naklonost je ogromna. Sretan si ti, o Musa – utočište onih koji su počinili grijeh i sudrug onih koji su u nevolju zapali; onaj koji moli za grijeh onih koji su grijeh počinili. Ja sam s tobom zadovoljan, zato Me moli čistog srca i iskrenog jezika, slijedi Moje naredbe i ne uzdiži se iznad Mojih robova onim što nisi ti proizveo. Približavaj Mi se, jer Ja sam Taj koji ti je blizak. Ništa od tebe ne zahtijevam čija težina i teret ti pričinjavaju nesnošljivu patnju, nego samo ono: da Me zazivaš – a Ja ti odgovaram; da Me moliš – a Ja ću ti dati; i da Mi se približavaš onim što ukazuje da si ti od Mene dobio uputu, a njeno potpuno spuštanje pripada Meni."
25. "O Musa, pogledaj u Zemlju, jer uistinu, već ubrzo ona će biti tvoj grob. I podigni svoj pogled prema Nebu, jer uistinu, u njemu iznad tebe stoji ogromno carstvo. Oplakuj sebe sve dok boraviš na ovom svijetu; boj se propasti i propadanja i ne dozvoli da budeš prevaren iluzijom i ukrasom ovoga svijeta. Ne prihvataj nepravdu i ne čini nepravdu, jer uistinu, zločinac će biti uhođen sve dok obespravljeni svoje pravo ponovo stekne."
26. "O Musa, uistinu, dobro djelo će biti desetostruko uzvrćeno, ali jedno jedino loše djelo može prouzrokovati propast. Ne pridružuj Mi ništa – to ti nije dozvoljeno! Traži Moju blizinu i učvrsti je. Zazivaj kao neko ko se divi onome što je kod Mene, ko žali za onim što su njegove ruke od djela poslale; jer mračna noć biva odnesena svjetlošću, kao što loše djelo biva izbrisano dobrim djelom. Ipak, mrak noći nadilazi svjetlost dana – isto onako kao što loše djelo dolazi nad dobro djelo i zamračuje ga."

¹⁵¹² Također oni koji se nalaze u nevolji, bezizlaznoj situaciji, koji se osjećaju prinuđeno.

Božanske upute¹⁵¹³ Isau, sinu Merjeminom (a.)

1. "O Isa, Ja sam Gospodar tvoj i tvojih predaka. Moje ime je Jedan, i Ja sam Jedinostveni, Jedini Stvoritelj svake stvari. Sve je Moje stvaranje – i sve će se Meni vratiti."
2. "O Isa, ti si Mesih (Pomazanik), snaga Moje naredbe; Mojom dozvolom stvaraš iz gline, i Mojom riječju oživljavaš mrtve. Zato teži ka Meni i boj se Mene, jer nikada nećeš naći pribježište osim kod Mene."
3. "O Isa, kao neko ko je saosjećajan prema tebi, savjetujem ti samilost, kako bi trudom za Moje zadovoljstvo stekao pravo na blizinu (wilaya). Blagoslovljen neka si, kao odrastao ili kao dijete, ma gdje god bio. Ja svjedočim da si ti Moj rob od Moje robinje. Pronađi bliskost sa Mnom kroz dobrovoljnu službu Meni i osloni se na Mene – tada ću ti Ja biti dovoljan. Ne oslanjaj se ni na koga drugog osim na Mene, kako te ne bih ostavio."
4. "O Isa, budi postojan u nesrećama, zadovoljan odredbom, i obraduj Me, jer Moje zadovoljstvo je u tome da se Meni pokorno i da Mi se ne suprotstavlja."
5. "O Isa, oživi sjećanje na Mene svojim jezikom, i neka u tvom srcu bude ljubav prema Meni."
6. "O Isa, probudi se iz nemara i djeluj za Moje zadovoljstvo s najfinijom mudrošću."
7. "O Isa, njeguj i nadu i strah, i ispuni svoje srce brigom prožetom bogobojažnošću."
8. "O Isa, koristi noć da stekneš Moje zadovoljstvo, a žedaj tokom dana za Dan kada ćeš biti u potrebi."
9. "O Isa, bit ćeš pitan; zato se smiluj slabijima kao što se Ja tebi smilujem, i ne tlači prosjake."
10. "O Isa, plači tokom svoje povučenosti, dobrovoljno, i pokreni svoje noge u vrijeme molitve – i dopusti da slušam blaženstvo Mojih riječi na tvojim usnama, jer Moje djelo na tebi je lijepo."
11. "O Isa, koliko sam samo podlosti, nastalih iz njihovih počinjenih grijeha, uništio – od kojih sam te sačuvao?"
12. "O Isa, budi samilostan prema slabima, podigni svoj izmoreni pogled prema nebu i zazivaj Me, jer Ja sam tebi blizu. Ne spominji Me drugačije nego moleći sa strahom koji te obuzima; kada Me tako zazivaš – Ja ti odgovaram."
13. "O Isa, ne dozvoli da te od Mene odvрати onaj koji je tvrdoglav i uporno se protiv Mene bori, Moju opskrbu troši, a drugima se, umjesto Meni, moli; pa kada zapadne u brige, Mene preklinje i Ja mu odgovorim, a on se opet od Mene odvрати i vrati onome na čemu je bio. Protivi li se on to Meni, ili želi na sebe navući Moje nezadovoljstvo? Kunem se Samim Sobom da ću ga sigurno zgrabiti na način od kojeg ga niko neće moći spasiti – osim Mene. Gdje će pobjeći iz Mojih nebesa i Moje Zemlje?"

¹⁵¹³ Arab.: al-munadžāt, također od nadžwa: misli se na strog, pouzdan, tajni, dakle intimni razgovor ili jedno takvo uputstvo ili naređenje. Sura 58:10-12. Uspoređeno s Mufradat ar-Ragib al-Isfahani Ma'a Mulahazat al-'Amili, Dar al-Ma'ruf. Intimnost (lat. intimus; doslovno: na najdaljem rubu udaljenosti, najdalje prema unutrašnjosti) jest jedno stanje najdubljeg povjerenja. Ovaj tekst se nalazi također s odstupanjima kod Kulajnija u "Revdetul Kafi" i kod Šejh Saduqa u "al-Medžalis".

14. O Isa, reci zločincima djece Izraelove, da me ne trebaju zazivati, sve dok je još ono što je zabranjeno u njihovom posjedu i dok idoli stoje u njihovim kućama, jer Ja sam odlučio da odgovorim onome ko Me zaziva – ipak Moj odgovor će za njih biti prokletstvo za njih, sve dok se ne razidu.
15. O Isa, šta je već dobro u prolaznim užicima i šta u životu koji će čovjek izgubiti?
16. O sine Merjemin, kada bi tvoje oko moglo vidjeti šta sam spremio za svoje iskrene robove, tvoje srce bi se rastopilo i tvoja bi duša od čežnje nestala, jer ne postoji boravište kao što je onosvjetsko: tamo su čisti u komšiluku, i bliski melec njima ulaze. Oni su u sigurnosti od strahota koje će se desiti na Sudnjem danu, jer to je boravište gdje milosrđe ne prolazi i njihovim posjednicima nikada neće nestati.
17. O sine Merjemin, trudi se sa onima koji se za to trude, jer ovo je cilj svih onih koji su u stanju, i neizmjereno ih je lijepo gledati. Blagoslovljen si ti, o sine Merjemin, kada sa svojim predcima Ademom i Ibrahimom, prije svih, stigneš u bašte užitaka, za koje nećeš tražiti ni zamjenu ni alternativu – tako ću nagraditi bogobožne.
18. O Isa, bježi prema Meni sa onima koji bježe od razbuktale vatre; od vatre koja ima lance za vrat i noge, gdje nikada neće nastupiti radost i gdje briga ne prolazi, u vrijeme vječnoga mraka. Ko se od toga spasi – pobjedio je. Ovo je boravište tiranina, buntovnih zlikovaca, svih nasilnika i ljudi tvrdog srca.
19. O Isa, kako je loše ovo boravište za onoga ko se u to pouzdaje! A kako je loše prebivalište dom nepravednika! Zato te upozoravam na tebe samog – da Me spoznaš.
20. O Isa, svejedno gdje god da pogledaš – promatraj Me i posvjedoči da sam te stvorio, da si ti Moj rob, da sam te formirao i da sam te u zemlju spustio.
21. O Isa, odvikni se od nagona koji te uništavaju i izbjegni svaku strast koja te od Mene odvaja. Budi svjestan da si kod Mene pouzdani poslanik, zato se čuvaj Mene.
22. O Isa, Ja sam te Svojom riječju stvorio, i Merjem te, po Mojoj odredbi, rodila, kojoj sam poslao Svoj duh (ruh), Džibrila, jednog od pouzdanih Moji meleka, da bi živ po Zemlji hodao – jer sve to sam Ja svjesno odredio.
23. O Isa, kada bi te pogodila Moja srdžba, niko ti od onih koji su zadovoljni tobom ne bi bio od koristi. Ali ako sam Ja zadovoljan tobom, niko ti od onih koji su na tebe srdžbu navukli ne može nanijeti štetu.
24. O Isa, ukoliko Me se sjećaš u jednom društvu, Ja ću se tebe sjećati u društvu još boljem od sinova Ademovih.
25. O Isa, zazivaj Me tako srčano kao neko ko se utapa, a nema mu pomoći!
26. O Isa, ne zaklinji Me krivo, da se Moje prijestolje ne bi zatreslo od gnjeva. Ovaj svijet je kratkotrajan i pun očekivanja, ali kod Mene je bolje boravište opremljeno od onoga što vi ovdje iskupljate.
27. O Isa, šta ćete uraditi kada vam donesem jednu Knjigu koja istinu donosi, i vi budete morali priznati šta ste prikrivali i šta ste radili?
28. O Isa, govori nepravednicima od djece Izraelove: vi ste svoja lica očistili, ali su vaša srca prljava – hoćete li Me prevariti ili ste postali nadmeni prema Meni? Vi nosite miris

stanovnicima ovog svijeta, ali vaše unutarnjosti po Meni donose smrad strvine, kao da ste leševi.

29. O Isa, reci im: skratite svoje kandže da se ne mogu hvatati za nedozvoljene stvari; zatvorite svoje uši za štetan govor; okrenite se prema Meni svojim srcima, jer Ja se ne divim vašim vanjskim izgledima.
30. O Isa, budi sretan zbog učinjenog dobrog djela, jer Me ono čini zadovoljnim, ali oplakuj svoje loše djelo, jer ono obeščašćuje. Ono što ne želiš da se tebi uradi – nemoj ni ti da radiš drugima! Ako te neko udari u desni obraz, ti mu okreni lijevi. Traži Moju blizinu prijateljstvom, koliko god možeš, a neznalice ostavi!
31. O Isa, uputi dobrodušne na činjenje dobrih djela, učestvuj u tome i budi im svjedok. A nepravедnicima djece Izraelove reci: “O vi prijatelji zla, ako sa tim ne prestanete, pretvorit ću vas u majmune i svinje!”
32. O Isa, reci nepravедnicima djece Izraelove: mudri u strahu plaču preda Mnom, dok se vi glasno smijete. Jeste li oslobođeni od Mene, ili na sigurnom od Moje kazne, ili se možete suprotstaviti Mojoj kazni? Kunem se Samim Sobom, da ću vas zasigurno ostaviti kao pouku za one koje ću napustiti!
33. Bog kaže: “Tada ti predstavljam, o sine čedne Merjem, gospodara poslanika, Mog voljenog, Ahmeda¹⁵¹⁴ sa crvenom devom¹⁵¹⁵ i blistavog lica, koje je sijalo od svjetlosti, čistog srca, hrabrog, skromnog, širokogrudnog, koji je milost svim svjetovima i gospodar djece Ademove, na dan kada će Mene susresti, najugledniji od onih, koji će Meni doći, najbliži od onih koji su Meni odani, arap iz majke gradova¹⁵¹⁶, onaj koji živi po mojoj vjeri, koji trpi zbog Moga zadovoljstva, koji se trudi da odbrani Moju vjeru od onih koji su se pridružili. Obavijesti djecu Izraelovu o njemu i naredi im da ga potvrde, da u njega vjeruju, da slijede i da ga pomažu.” Isa upita: “O moj Bože, ko je taj kome bih tako trebao biti na usluzi?” On reče: “To je Muhamed,¹⁵¹⁷ poslanik Božiji, koji je svim ljudima poslan i koji ima najbliži položaj kod Mene, čiji zagovor kod Mene je dostupniji. Blagoslovljen je on, kakav je samo on poslanik, i kako je blagoslovljena njegova zajednica kada Me susretne na njegovom putu! Slave ga svi stanovnici Zemlje i nebesa i mole njega za Moj oprost; on je pouzdani, blagoslovljeni, čisti i najbolji od onih koji su

¹⁵¹⁴ Arab.: Ahmad – hvaljeni

¹⁵¹⁵ “I kada je Isa, sin Merjemin, rekao: ‘O vi djeco Izraela! Uistinu, ja sam Božiji poslanik vama, što je potvrđeno u Tori, koja je bila prije mene, i jednoga poslanika nagovještavajući koji će nakon mene doći, a čije ime će biti Ahmed (Paraklitos).’” (Sura 61:6)

A Poslanik, Bog ga blagoslovio i njegovu porodicu, rekao je: “On (Bog) me u Jevanđelju nazvao Ahmedom.”

¹⁵¹⁶ “Arab.: ummi – doslovno ‘majčinski’, otuda i značenje ‘nepismeni’, vraćajući se na novorođenče kada izađe iz utrobe svoje majke. Izraz ummi ovdje ne znači – kao što se tradicionalno misli – ‘nepismen’, nego da dolazi iz ‘Umm al-Qura’ (‘Majka gradova’).”

¹⁵¹⁷ “Doslovno ‘mnogo hvaljeni’ ili ‘visoko hvaljeni’. Teškoća ovog prevoda, prije svega sa hebrejskog i armenskog – ukoliko ona postoji – leži u tome da je to lično ime koje je istovremeno i predikat. Često se nije prevodilo kao lično ime, nego kao predikat, pri čemu se možda pogrešno tumačilo.”

još ostali. On će doći u posljednjem vremenu. Kada on dođe, sa neba će kiša padati, a Zemlja će pokazati sav svoj raskoš, dok ne vide blagoslov: sve ću blagosloviti na što on spusti svoju ruku. Mnogo će žena imati, ali samo malo djece.”

34. O Isa, Ja sam ti ukazao na sve što će te Meni približiti i upozorio te na ono što će te od Mene udaljiti. Zato sam odaberi.
35. O Isa! Ovaj svijet je sladak i Ja sam te na njemu nastanio. Ali na njemu izbjegavaj ono na šta sam te upozorio i uzmi od njega samo ono što sam ti dozvolio.
36. O Isa, pogledaj na svoja vlastita djela pogledom grešnog roba, a ne gledaj na djela drugih. Odreci se ovoga svijeta, ali se nemoj potpuno posvetiti monaštvu, jer će te to uništiti.
37. O Isa! Budi razuman, promišljen i pogledaj kontinente na Zemlji i kakav je bio ishod zločinaca!
38. O Isa, sva Moja prosvjetljenja su savjeti za tebe i svaka Moja riječ je istina, jer Ja sam očita Istina! Zato ti iskreno kažem da nećeš naći ni odgovarajućeg niti ikakvog pomagatelja osim¹⁵¹⁸ Mene – protiv mene – nećeš naći ako Mi ne budeš pokoran sada nakon što sam te sa ovim upoznao!
39. O Isa, odgoji svoje srce da bude plašljivo: pazi na one ispod tebe, a ne na one iznad tebe! I znaj da je početak svakog prestupa i svakog grijeha u divljenju prema ovom svijetu – zato ga nemoj voljeti, jer, uistinu, Ja ga ne volim.
40. O Isa, posveti Mi svoje srce dobrovoljno i sjećaj se Mene često u osamljenosti i znaj da Me raduje, da Me bespomoćno u strahopoštovanju obožavaš¹⁵¹⁹ – budi živahan pri tome a ne mrtav.
41. O Isa, ne pridružuj Mi nikoga i čuvaj Me se! Ne dozvoli da budeš obmanut zdravljem i ništa sebi ne umišljaj, jer ovaj svijet je poput nestalnog hlada, a ono što dolazi poput onoga što je prošlo. Uloži svaki napor da činiš dobro i drži se čvrsto istine, čak i kada bi zbog toga bio iskidan na komade ili spaljen. Ne poriči Me nakon što si Me spoznao i ne zadržavaj se sa neznalicama, jer jednak s jednakim se udružuje.
42. O Isa, pusti suze zbog Moga zadovoljstva i boj Me se svim svojim srcem!
43. O Isa, u nevolji Me zazivaj, jer Ja pomažem potlačenima i čujem onoga ko Me u nevolji moli — jer Ja sam od svih koji pružaju sigurnost Najmilostiviji!

¹⁵¹⁸ Arab.: min dun – ovdje znači više kao: bez Mene nećeš naći ni zaštitu niti pomoć.

¹⁵¹⁹ Također: sustežući se sa mnogo očekivanja, ali gorljivo – traženje Ljubavi prema Bogu.

Mesihove (a.) i druge propovijedi iz Jevanđelja¹⁵²⁰

1. Blagoslovljeni su oni¹⁵²¹, koji iskazuju samilost, jer oni su ti kojima će biti milost ukazana na Danu proživljenja.
2. Blagoslovljeni su oni koji potiču na mir¹⁵²² među ljudima. Oni su ti koji će na Danu proživljenja biti dovedeni u blizinu.
3. Blagoslovljeni su oni čija su srca čista. Oni će Boga posjetiti na Dan proživljenja.
4. Blagoslovljeni su oni koji su na ovom svijetu ponizni, jer će na Danu proživljenja naslijediti propovjedaonice bogatih.
5. Blagoslovljeni su potrebiti, jer njima pripada Kraljevstvo nebesko.
6. Blagoslovljeni su oni koji su bili ožalošćeni, jer oni će biti obradovani.
7. Blagoslovljeni su oni koji su glad i žeđ prihvatili s poniznošću. Oni će biti nadoknađeni.
8. Blagoslovljeni su oni koji čine dobro; oni će biti nazvani Božijim odabranicima.
9. Blagoslovljeni su oni koji su ismijavani zbog svoje čistoće. Jer njihovo je kraljevstvo¹⁵²³ nebesko.
10. Blagoslovljeni su oni kojima je nanesena nepravda, koji bivaju opsovani i protiv kojih se izgovaraju ružne i lažljive riječi. Kada se to dogodi, radujte se i kličite, jer vaša nagrada je uvećana na nebesima.
11. Vi, robovi zla, krivite ljude zbog sumnje, ali sebe ne krivite, iako za to postoji razlog.
12. O vi slugе ovoga svijeta, želite da se o vama govori ono što na vas ne odgovara i da se prstom na vas pokazuje.
13. O vi slugе ovoga svijeta, šišate svoje glave, skraćujete odjeću i spuštate glave, a ipak ne uklanjate gnjev iz srca.
14. O vi slugе ovoga svijeta, nalik ste grobovima koji posmatrača oduševljavaju svojom vanjštinom, dok u njima leže mrtve kosti koje propadaju.
15. O vi slugе ovoga svijeta, nalik ste lampi koja drugima pruža svjetlost, a samog sebe sagara.
16. O djeco Izraelova, udite među učene na njihovim okupljanjima, čak ako klečite na koljenima, jer Bog oživljava mrtva srca svjetlom mudrosti, kao što mrtvu zemlju vraća u život kišom.
17. O djeco Izraelova, malo riječi otkriva ogromnu mudrost; držite se šutnje, jer je to lijepo držanje, smanjuje opterećenje i grijehe. Čuvajte vrata znanja jer ulaz zahtijeva strpljivost. Bog mrzi onoga ko se stalno smije bez razloga i onoga ko teži nepristojnosti. Ali On voli zastupnika koji, poput pastira, ne zanemaruje svoje stado. Zato se potajno stidite Boga,

¹⁵²⁰ Reprodukcijska Isakovih govora iz šitskih izvora. Propovijed na gori i apokrifi.

¹⁵²¹ U skladu sa Isakovim blagoslovom u propovijedi na gori.

¹⁵²² Također: uspostavljanje reda.

¹⁵²³ Arab.: melekut – kraljevstva nebeska

kao što se javno stidite pred ljudima. Mudrost je izgubljena stvar vjernikova – čvrsto je držite prije nego vam bude oduzeta, jer nestaje ako odu njeni prenositelji.

18. O čovječe od znanja, poštuj učenjake zbog njihovog znanja i ne svađaj se s njima. Smatraj neznanice niskim zbog neznanja, ali ih ne plaši; približi im se i pouči ih.
19. O čovječe od znanja, budi svjestan: svaka blagodanost za koju nisi zahvalan računa se kao loše djelo, za koje ćeš biti pozvan da polažeš račun. Svaki grijeh, za koji se ne kaješ, računa se kao kazna koja ti je dodijeljena.
20. O čovječe od znanja, budi oprezan od brige o onome o čemu ništa ne znaš, prije nego te iznenadi.
21. On (a.) je kazao svojim prijateljima: “Šta mislite, kada neko od vas prolazi pored svog brata i ugleda da mu je ogrtač uklonjen i stidno mjesto otkriveno, da li biste ga pokrili ili još više otkrili?” Oni rekoše: “Naravno da bismo ga pokrili!” Tada on (a.) uzvratila “Nikako – vi biste ga otkrili!” Prepoznavši da ih on (a.) usmjerava ka parabolama, upitaše: “O Dušo Božija, kako bi moglo biti?” On (a.) reče: “To je onaj od vas ko sramotu svoga brata vidi bez da je pokrije.”¹⁵²⁴ Uistinu, kažem Vam: Poučavam vas, kako biste učili a ne kako biste bili samoljubljeni. Nikada nećete doseći ono što želite, dok ne napustite ono što volite, i nećete ostvariti ono što želite, osim kroz strpljenje nad onim što vam je neugodno. Čuvajte se pogleda, jer uistinu, on sije požudu u srce, a to je dovoljno kao iskušenje. Blagoslovljen je onaj, ko posjeduje uviđavnost u svome srcu i ko vidi i posmatra ne samo svojim očima. Ne gledajte greške drugih, kao da ste njihovi Gospodari, nego kao da ste njihove sluga. Dvije su vrste ljudi: oni koje nešto zadesi i oni koji su pošteđeni; smilujte se dakle onim koje je nešto zadesilo i zahvaljute se Bogu za pošteđenost.
22. Ne stidite li se, djeco Izraelova, pred Bogom, da niko od vas ne pije, bez da svoje piće očisti od mrlja, ali se ni najmanje ne brine zato što radi ogromnu količinu zabranjenih stvari. Zar niste čuli da vam je u Tori najavljeno: “Čuvajte veze rodbinske i izvršavajte osvetu”? – Ali ja vam kažem: “Održavajte vezu sa onim ko je s vama prekida, i dajte onom ko vama uskraćuje. Činite dobro onom ko vama čini zlo, i ponudite mir onima koji vas vrijeđaju, budite srdačni prema onom ko se protiv vas svađa i opraštajte onom ko vama čini nepravdu, kao što i vi volite da vama bude oprošteno. A uzmite kao primjer Božije opraštanje. Ne vidite li da Sunce izlazi iznad pobožnih kao i iznad grijешnika, i Njegova kiša pada na pravednike i na grijешnike? – Dakle, ako volite samo one koji vas vole, činite dobro samo onima koji vama čine dobro, i samo onima uzvraćate koji su vama davali, šta je onda vaša prednost u odnosu na druge? Zar se ovako ne ponašaju čak i slaboumni, koji nisu čestiti niti dobrodušni? Želite li biti miljenici Božija i Njegovi odabranici, onda činite dobro onom ko vama čini loše, i opraštajte onom ko vama čini nepravdu i susrećite sa mirom onog ko se od vas okreće. Slušajte moju riječ i držite se moga savjeta i održavajte vezu sa mnom, kako biste bili učeni i razumni!

¹⁵²⁴ Time se misli također i na grešku kod drugog.

23. Uistinu, kažem vam: vaša srca su privržena za blaga, jednako kao što drugi ljube svoje imetke i žude za njima – zato stavite svoja blaga na nebo, jer ondje ga crv neće izjesti i nijedan lopov neće moći do njega doći.
24. Uistinu, kažem vam: niko ne može biti sluga dvojici gospodara, bez da da prednost jednom od njih, čak i kada bi se trudio da se to ne dogodi. Isto tako ne možete u svome srcu objediniti ljubav prema Bogu i prema ovome svijetu.
25. Uistinu, kažem vam: Zaista, najgori učenjak je onaj koji daje prednost ovome svijetu nad znanjem, cijeni ga i divi mu se i trudi se da ga stekne. On bi čak ljude odveo u zbunjenost kada bi mu to bilo od koristi. Ali šta je slijepom od koristi svjetlost u razmjerama Sunca, kada ga ne može vidjeti? Isto tako, znanje nije od koristi onome ko ga ima ukoliko ga ne primjenjuje. Koliko plodova nosi jedno drvo, iako svi nisu jestivi. I koliko ima učenih koji ne izvlače korist od svoga znanja! Koliko je prostrana zemlja, iako na njoj svi predjeli nisu pogodni za stanovanje, i koliko mnogi govore, iako nije sve istina što kažu! Zato se čuvajte varalica među učenjacima, koji okolo hodaju u vunanim ogrtačima, svoje glave spuštaju na zemlju kako bi time pokrili svoje grijehе, proviruju ispod obrva kao vukovi, dok njihova djela ne odgovaraju njihovim riječima!” Zar je moguće brati grožđe sa trnja¹⁵²⁵ ili sa korijena lubenice¹⁵²⁶ ili smokve? Jednako tome riječ lažljivog učenjaka ne prouzrokuje ništa drugo osim laž, a svako onaj ko govori, ne govori istinu!
26. Uistinu, kažem vam: Zaista, sjeme raste u mekoj, a ne tvrdoj zemlji. Isto tako je sa Mudročću, koja raste samo u poniznim srcima, a ne kod oholih tiranina. Zar vam nije poznato da se čovjek udari u glavu kada podigne glavu do stropa, a kada glavu sagne, pod njim nalazi zaštitu i hlad? Upravo tako Bog ponižava one koji nisu ponizni, a onaj ko je ponizan, njega Bog uzdiže! Nije uvijek slučaj da se med najbolje sprema u posudama, i isto tako mudrost ne raste uvijek u srcima. Posuda čuva med od propadanja samo onda kada nije oštećena, napukla ili isprljana, isto tako su srca zdjelice, ukoliko nisu pokvarena strastima, zaražena požudama i otvrdla od luksuza.
27. Uistinu, kažem vam: Zaista, vatra biva potpaljena pod samo jednu jedinu kuću, ali požar se proširi sa jedne na drugu, sve dok mnoge kuće ne spali, osim ako se prva kuća pravovremeno iščupa iz temelja i spriječi ga. Isto tako je sa prvim tiraninom, jer – da ga se spriječilo – nijedan drugi nepravednik nakon njega ne bi ga mogao naslijediti, kao kada u prvoj kući ne bi bilo ni drveća niti dasaka koje bi se mogle zapaliti.
28. Uistinu, kažem vam: Onaj ko gleda na zmiju koja se sprema da ugrize njegovog brata, i pored toga ga ne upozori, nakon čega ga ona ugrize i ubije, njega se ne može smatrati nevinim za njegovu smrt. Ništa drugačije se ne ophodi sa onim ko gleda kako njegov brat griješi, bez da ga upozori na posljedice njegovog djelovanja, sve dok se on ne uključi u grešnost – tada se ne smatra slobodnim od saučesništva u tome. A ko je u stanju da spriječi nepravdu, ali to ne učini, on je kao onaj koji ga čini – i kako bi zločinac trebao da

¹⁵²⁵ 'Arab.: al-qwasadž – trn

¹⁵²⁶ 'Arab.: al-hanzal – nešto kao lubenica. Otrovnа biljka iz porodice bundeva.

se boji kada on kod vas može biti siguran, i vi mu pružate podršku? Zašto bi onda zločinci bili umorni ili zašto bi odustali? Da li to neko od vas vjeruje da je dovoljno reći: "Pa, ne činim ja grijeh; ko želi da čini nepravdu, neka je čini", dok on zločinca gleda bez da poduzme nešto protiv toga? Ako sa tim tako stoje stvari, kako vi kažete, zašto ćete onda zajedno sa zločincima biti kažnjeni, u čijim djelima niste učestvovali, ukoliko na ovom svijetu budu poraženi?

29. Teško vama, o robovi zla! Kako možete da se nadate da vam Bog pruži sigurnost od strahota Sudnjega dana, dok se vi više bojite ljudi nego što ste Bogu pokorni, ali njih slijedite u nepokornosti Bogu i sa njima uspostavljate veze koje prekidaju veze sa Njim?
30. Uistinu, kažem vam: Na onaj dan Bog neće pružiti sigurnost od strahota onome ko si je ljude – a ne Njega – uzimao za Gospodara.
31. Teško vama, o sluge zla! Zbog mizernosti ovoga svijeta i prezrenih strasti zaboravljate na Dženetska bogatstva i užase Sudnjega dana.
32. Teško vama, o sluge ovoga svijeta! Zbog prolaznih dobara i jednog ograničenog života bježite od Boga i propada vam susret sa Njim – ali kako bi Bogu susret sa vama bio nešto vrijedan, kada ga vi nipodaštavate, pri čemu Bog voli susret samo sa onim ko voli susret sa Njim, i prezire susret sa onim ko prezire susret sa Njim? Kako možete da tvrdite da ste naspram drugih ljudi miljenici Božiji, iako bježite od smrti i iako ste vezani za ovaj svijet?" Šta je od koristi mrtvome čovjeku miris pomazanja¹⁵²⁷ i bjelina njegova pokrova za mrtve kada sve to odlazi u zemlju? Jednako tome, ništa vam neće biti od koristi ugled kojim je ukrašen vaš ovaj svijet, jer to sve nestaje i propada. Šta vam je od koristi neisprižanost vaših udova i svjetlost vaše boje kože, kada vi sa smrću idete u zemlju i kada bivate zaboravljeni u grobnoj tmini?
33. Teško vama, o sluge ovoga svijeta, koji držite upaljenu lampu pri sunčevoj svjetlosti, pri čemu je njegove svjetlosti dovoljno, umjesto da osvjetljavate tmine, zbog čega je i namijenjena. Jednako tome, pokušavate da dobijete prosvjetljenje iz svijetla znanja za vaš ovaj svijet, iako je na njemu dovoljno opskrbe za vas, koju propuštate, da dobijete osvjetljenje za vaš onaj svijet, iako ste je dobili upravo iz tog razloga. Vi kažete onaj svijet je istina, ali ste okrenuti ovome svijetu, i vi kažete smrt je istina i pri tome bježite od nje. Vi također kažete, vas Bog čuje i vidi, ali se ne plašite Njegovog posmatranja. Kako onda da vam vjeruje onaj ko vas sluša, jer onaj ko laže iz neznanja, to je oprostivo naspram onoga ko svjesno laže – iako po sebi laž ništa ne čini oprostivom.
34. Uistinu, kažem vam: zaista, kada se jahaća životinja ne koristi niti jaše niti koristi za posao, biva teška i mijenja svoje ponašanje. Isto tako je i sa srcima, kada se ne smekšaju sjećanjem na Boga i bogoslužjem ne budu iscrpljena, tada otvrdnu i bivaju ukočena i kruta. Šta je od koristi ako neko ima mrak u kući a lampa mu postavljena na krovu, dok unutrašnjost ostaje mračna. Zato požurite u svoje mračne kuće i upalite svjetlo u njima. Isto tako požurite u svoja otvrdla srca i osvjetlite ih pomoću mudrosti, prije nego ih grijesi isprljaju i postanu tvrđa od kamenja. Ko želi već da nosi terete, bez da si zato traži

¹⁵²⁷ Arab.: hunut, mješavina mirisa, kojom mrtvac biva pomazan, uglavnom sadržano od komponente Kamfora.

pomoć, ili kako neko hoće da izmiri greške, bez da pri tome Boga moli za oprost, ili kako će neko da očisti svoju odjeću, bez da je opere? I kako će neko biti oporavljen od grijeha, bez iskupljenja, ili kako neko da se u moru ne utopi ukoliko pokuša da ga pređe bez broda? I kako će neko biti spašen od iskušenja ovoga svijeta, ukoliko im se ozbiljno sa zalaganjem ne suprotstavi? I kako će jedan putnik da stigne na cilj bez vođe puta? I kako će neko stići u Dženet, bez da poznaje Uputitelja u vjeru? I kako će neko steći zadovoljstvo Božije, bez da mu je pokoran? I kako će neko primjetiti nedostatke na svome licu, ukoliko ne pogleda u ogledalo? I kako će neko doseći ljubav svoga prijatelja, ukoliko mu ne prepusti dobrovoljno nešto od svoga imetka? Dakle, kako će neko doživjeti ljubav svoga Gospodara, ukoliko mu nešto ne posudi od onog čime ga je On opskrbio?

35. Uistinu, kažem vam: kao što jedno more ne izgubi ništa na masi i ništa mu ne smeta, kada jedan brod u njega zaroni, isto tako vi ne možete Boga pokrasti vašim neposluhom niti mu možete nauditi – samo samima sebi štetite time i sami sebe kradete time. Isto tako, kao što svjetlo ne umanjuje Sunce, bez obzira koliko se svjetlosti u njemu kretalo i koliko se time života i opskrbe u njemu nađe, obilje od toga ne može Boga pokrasti, da bi vam mogao dati čime vas On opskrbljuje, nego ste vi ti koji nalazite dnevnu opskrbu koju vam On spušta i tako živite. On je uvećava čak onome ko se na njoj zahvaljuje, jer On je onaj koji je zahvalan i onaj koji zna.
36. Teško vama, o plaćenici zla! Vi uzimate svoju platu, koristite namirnice, nosite odjeću, uređujete svoja boravišta – ali kvarite rad onoga ko vas plaća. Već ubrzo će vas Gospodar ovog djela pozvati i pogledati na svoje djelo, koje ste vi pokvarili, i dodijeliti vam ono što vas tišti: dat će zapovjest da vam se vratovi odsjeku i ruke od njihovih zglobova, potom će On vući vaše leševe na njihovim trbusima, sve dok leže na otvorenim stazama, kao pouka bogobojažnim i kao upozoravajući primjer onima koji su pokvareni.
37. Teško vama, o zli učenjaci! Ne umišljajte si da su vam rokovi pomjereni, jer vas smrt još nije sustigla, jer ona je već došla po vas i odnijela vas! Čujte zvuke u svojim ušima i od sada sami sebe sažalijevajte, budite spremni i pripravn i požurite da se pokajete svome Gospodaru.
38. Uistinu, kažem vam: kao što bolesnik ugleda ukusnu hranu, ali zbog jakih bolova ne može u njoj uživati, isto tako onaj ko je svjetovan zbog svoje ljubavi prema imetku ne može da osjeti užitak i slast molitve. I kao što bolesnik ono što stručni ljekar propiše uzima sa zadovoljstvom, tako mu gorkost medicine kvari nešto radosti pri ozdravljenju. Isto tako je i sa onima koji su svjetovni, koji se raduju ovosvjetskim ukrasima i njegovoj raznovrsnosti – naime, mišljenje na iznenadnu smrt kvari dobro raspoloženje i krade vam radost u tome.
39. Uistinu, kažem vam: svi ljudi ustvari vide zvijezde, ali pravu uputu preko njih nalazi samo onaj ko poznaje njihove putanje i pozicije – isto tako, onako kako studirate mudrost, ali pravi put preko nje pronalaze samo oni koji po njoj djeluju.

40. Teško vama o sluga ovoga svijeta! Zrno očistite od stranih elemenata i sameljite ga vrlo sitno, onda će vam biti ukusno i lijepo prihvaćeno. Također budite od čiste vjere, onda ćete također okusiti i njenu slast i biće vam od koristi.
41. Uistinu, kažem vam: zaista, kada biste pronašli lampu koju možete zapaliti katranom, upotrijebili biste je, a miris katrana vam ne bi smetao. Isto je tako i sa mudrošću, da je se također uzme od onog ko je posjeduje, bez da vas od toga odvрати njegovo loše ponašanje.
42. Teško vama, o sluga ovoga svijeta! Niti ste razumni kao mudri, niti shvatate kao pronicljivi, niti znate kao učenici i niste bogobojazni kao robovi, niti ste hrabri kao oni koji su slobodni. Već ubrzo će vas ovaj svijet sa vašim korijenjem isčupati, i baciti na glavu i vući nosom prema dole kroz prašinu, onda će vas zločini za čela uhvatiti, a znanje će vas potjerati, dok vas ovo dvoje, usamljene i nage, ne dovuku pred kralja koji upravlja svime i on vam uzvratiti za vaša loša djela.
43. Teško vama, o sluga ovoga svijeta! Nije li vam znanje dalo vlast nad svim stvorenim? Ali vi ste to odbacili, pošto ne djelujete po tome. Vi ste se posvetili ovome svijetu, po kojem sve mjeriš i za koji sve osiguravaš, i daješ prednost u odnosu na sve ostalo – dokle se još želiš posvetiti ovome svijetu? U svakom slučaju Bog više nema udjela u vama.
44. Uistinu, kažem vam: vi nećete steći čast na onom svijetu, ukoliko ne napustite ono što volite. Ne odlaži kajanje za sutra, jer između danas i sutra stoji jedan dan i jedna noć, u kojima odredbe Božije dolaze i odlaze.
45. Uistinu, kažem vam: zaista, mali grijesi, koje se lako potcjeni, zamke su Iblisove. On ih predstavlja u vašim očima malim i nebitnim, tako da se nagomilaju i da vas zarobe.
46. Uistinu, kažem vam: zaista, lažno hvaljenje i uzajamno upadanje u riječ su glava svih poznatih zala, a glava svih grijeha je uistinu ljubav prema ovome svijetu.
47. Uistinu, kažem vam: ništa ne donosi veći ugled na onom svijetu i pruža podršku kod događaja na ovom svijetu kao ustrajan namaz. Ništa Svemilosnom nije bliže kao ovo. Zato ga obavljajte ustrajno i uvećavajte ga. Nijedno ispravno djelo ne približava blizini Božijoj niti kod Njega ima prednost kao namaz.
48. Uistinu, kažem vam: zaista, svako djelo potlačenog, kojem bude pomognuto djelom, riječju ili srdžbom, na nebesima je ogromno. Ko je od vas ikada vidio svjetlo koje se zove tama? Ili, ko je od vas ikada vidio tamu koja se zvala svjetlo? Isto tako se u robu Božijem ne objedinjuju vjera i nevjerovanje, i isto tako da je naklonjen i ovome i onome svijetu. Žnjeli sijač ječma pšenicu ili sijač pšenice ječam? Tako će svaki sloga žnjati ono što je posijao, i bit će nagrađen za ono što je činio.
49. Uistinu, kažem vam: što se tiče mudrosti, dvije su vrste ljudi: jedan je kontrolira riječima, ali je krši svojim zlim djelima, dok onaj drugi je posjeduje na jeziku, ali je također potvrđuje i svojim djelima – kako je ogromna razlika između njih dvojice! Kako su blaženi oni koji su učenici na djelu, a kako su nesretni oni koji su učenici na riječima.

50. Uistinu, kažem vam: zaista, ko ne ukloni kukolj iz svoga sjemena, uvećava se, dok ga ne prevlada i uništi ga, kao onaj ko izgubi težnju ka onom svijetu, koji iz svoga srca ne odstrani ljubav prema ovom svijetu.
51. Teško vama, sluga ovoga svijeta. Učinite hramove svoga Gospodara zatvorima za vaša tijela, a vaša srca staništima bogobožnosti, ali nemojte ih učiniti pribježištem strastima.
52. Uistinu, kažem vam: zaista, oni od vas koje najviše plaši nesreća, najviše su predani ovome svijetu. A oni koji nesreću najpostojanije podnose, najviše se odriču ljubavi prema ovome svijetu.
53. Teško vama, o vi zli učenjaci! Zar niste bili mrtvi, nakon čega vas je On oživio? Ali kada vas je On učinio živim, vi ste umrli.
Teško vama! Zar niste bili neznalice, nakon čega vas je On učenim učinio? Ali kada vas je On poučio, vi ste zaboravili.
Teško vama! Zar niste bili nestručni, a On vam je podario stručnost? Ali kada vam je On omogućio da možete da shvatate, vi ste postali neznalice.
Teško vama! Zar niste bili u zabludi, pa vas je On na pravi put uputio? Ali kada vas je uputio, vi ste otišli u zabludu.
Teško vama! Zar niste bili slijepi, a On vam je podario vid? Ali kada vam je dao da vidite, vi ste oslijepili.
54. Teško vama! Zar niste bili gluhi, a On vam je dao sluh? Ali kada vam je On dao da čujete, vi ste postali gluhi.
Teško vama! Zar niste bili nijemi, a On vam je podario mogućnost da govorite? Ali kada vam je podario moć govora, vi ste zanijemili.
Teško vama! Zar niste molili da budete pobjednici? Ali kada vam je On podario pobjedu, vi ste se okrenuli svom predašnjem stanju.
Teško vama! Zar niste bili poniženi, a On vam je podario ugled? Ali kada vas je On odlikovao, vi ste postali potlačeni, pogaženi i nepokorni. Teško vama!
Zar niste smatrani slabim na zemlji i niste li na njoj boravili u strahu od toga da budete od drugih opljačkani, a On vas je osnažio i pomogao? Ali kada vam je pomogao, vi ste se uzoholili i postali tiranini.
Teško vama zbog sramote na Sudnjem danu, kako će vas samo učiniti malim i ništavnim.
55. Teško vama, o vi zli učenjaci! Vi činite djela poricatelja, ali gajite nadu da ćete naslijediti Dženet i imate mirnu savjest i smirene duše. Božija stvar nije po vašoj želji ili vašem izboru. Ipak se razmnožavate da biste umirali, gradite za propadanje i utemeljujete, a za naslijede ste sve pripremili.
56. Uistinu, kažem vam: zaista, Musa vam je naredio da ne treba da se kunete u Božije ime, niti kada je u pitanju istina, niti kada je u pitanju krivokletstvo, nego da trebate jednostavno da kažete da i ne.
O vi djeco Izraelova! Držite se povrća i ječmenog hljeba. Izbjegavajte pšenični hljeb, jer se plašim da vi zato ne možete biti zahvalni.

57. Uistinu, kažem vam: zaista, ljudi su nošćeceni i oni kojima je nanesena šteta. Zato slavite Boga za neošćecenost i smilujte se onima koji su pogoćeni nesrećom.
58. Uistinu, kažem vam: za svaku lošu rijeć koju ste izgovorili, odgovarat ćete na Sudnjem danu.
59. O vi sluge zla! Kada neko od vas krene da zakolje ųrtvu, a pri tome se sjeti da mu je njegov brat u srđbi prema njemu, neka ostavi ųrtvu, ode do svoga brata dok ovaj ne bude zadovoljan, i potom neka se vrati svojoj ųrtvi da je zakolje.
60. O vi sluge zla! Kada se nekome od vas uzme košulja, neka da i svoj ogrtać! A kada nekoga od vas udari u njegov desni obraz, onda neka pokaųe svoj lijevi. I kada neko od vas bude prisiljen jednu milju, neka ide još jednu milju dalje.
61. Uistinu, kažem vam: šta je od koristi tijelu, ako je njegova vanjšćina zdrava, ali njegova unutrašnjost pokvarena? I šta su vam od koristi vaša tijela, ako vam se dopadaju, ukoliko su vaša srca pokvarena? I šta vam je od koristi, ako čistite svoju koųu, ako su vaša srca prljava?
62. Uistinu, kažem vam: ne budite kao sito koje propušta dobro brašno, a zadržava pljevu. Isto tako ste i vi, ako iz vaših usta izlazi mudrost, a u svojim prsima ostaje srđba.
63. Uistinu, kažem vam: počnite sa tim da napuštate zlo prije nego krenete ka dobru, jer to vam koristi. Jer ako vi dobro sa lošim pomiješate, onda vam vaše dobro neće biti od koristi.
64. Uistinu, kažem vam: ko u rijeku zaroni, on će svoju odjeću smoćiti, čak i ako se bude trudio da to izbjegne. Isto tako, neće moći pobjeći od činjenja grijeha onaj ko voli ovaj svijet.
65. Uistinu, kažem vam: blaųeni su oni koji jedan dio noći u molitvi probdiju. Naime, to su oni koji će vjećno svjetlo naslijediti, zato što su u tmuni stajali na svojim mjestima i ponizno molili svoga Gospodara, kako bi ih On spasio od strahota.
66. Uistinu, kažem vam: ovaj svijet je stvoren kao svjetovno polje, na kojem robovi siju slatko i gorko, loše i dobro. Dobro donosi korist na Sudnjem danu, a zlo donosi nevolje i patnju na danu ųetve.
67. Uistinu, kažem vam: mudar uzima pouku od neznalice, a onaj ko je tvrdoglav slijedi svoje strasti. Savjetujem vam da zapećatite usta, kako im ništa ne bi izmaklo što vam nije dozvoljeno.
68. Uistinu, kažem vam: vi nećete postići ono što ųelite osim strpljivošću sa onim što vam se ne svića. I vi nećete postići ono što ųelite osim preko napušćanja onoga ćemu se divite.
69. Uistinu, kažem vam: o robovi ovoga svijeta, kako će doseći onaj svijet onaj ko ne sustegne svoje nagone i nenapusti svoje ovosvjetske težnje?
70. Uistinu, kažem vam: o robovi ovoga svijeta, vi niti volite ovaj niti onaj svijet, jer ako volite ovaj svijet, onda biste cijenili posao kojim ste ga postigli, a da težite ahiretu, tada biste djelovali tako kao oni koji za njim ųude.
71. Uistinu, kažem vam: među vama je onaj ko svoga brata prezire zbog sumnjićenja, ali samog sebe ne prezire, iako za to postoji povod.

72. Uistinu, kažem vam: među vama su neki koji se naljute kada im se istinito ukaže na njihovu manu, ali se raduju kada ih se neopravdano hvali.
73. Uistinu, kažem vam: šejtanskim duhovima nije nigdje ljepše nego u vašim srcima. Ali Bog vam je dao ovaj svijet zato da na njemu radite za onaj svijet, a ne da vas od toga odvрати. Samo On ga je učinio pokornim kako bi znao da te On njime podržava za službu Njemu, a ne za zločine. On vam je naredio da Mu budete pokorni, ali ne da griješite protiv Njega: On vas u njemu podržava samo prema dozvoljenom, a ne prema zabranjenom, i samo zato vam je On dao prostor kako biste se zajedno držali, a ne da se razilazite.
74. Uistinu, kažem vam: nagrada je poželjna, ali neće je dobiti niko ko za nju nije ništa učinio.
75. Uistinu, kažem vam: drvo biva potpuno samo zbog dobrih plodova koje nosi. Na isti način, vjera se usavršava kroz nelagodu i odricanje.
76. Uistinu, kažem vam: sjeme raste samo uz pomoć vode i zemlje. Jednako tako raste i vjera preko znanja i djelovanja.
77. Uistinu, kažem vam: voda gasi vatru, a isto tako blagost gasi srdžbu.
78. Uistinu, kažem vam: vatra i voda se ne mogu pomiješati u jednoj posudi. Isto tako se razumijevanje i slijepilo ne mogu spojiti u jednom srcu.
79. Uistinu, kažem vam: ne postoji kiša bez oblaka. Isto tako, niko neće ostvariti neko djelo bez čistog srca kako bi postigao zadovoljstvo Gospodara.
80. Uistinu, kažem vam: sunce je zaista svjetlo svih stvari, mudrost je svjetlo svakog srca, a bogobojaznost je glava svake mudrosti. Istina je vrata prema svemu dobrom, milosrđe je vrata prema svakoj istini, a ključevi zato su dova, moljenja i djelovanje. Ipak, kako da se otvore vrata bez ključeva?
81. Uistinu, kažem vam: mudrac ne zasađuje drvo sa kojim nije sretan, niti vodi pastuha svojoj kobili sa kojim nije zadovoljan. Isto tako, vjernik ne čini djelo sa kojim njegov Gospodar nije zadovoljan.
82. Uistinu, kažem vam: oštrenje je način na koji slažete mačeve i činite ih oštrim. Isto je tako i sa mudrošću, koja polira srce i oštri ga. Ona djeluje u srcu mudrog kao voda u mrtvoj zemlji: oživljava srce kao što voda mrtvu zemlju oživljava, i djeluje u srcu mudrog kao svjetlo u tmini. S time on ide među ljude.
83. Uistinu, kažem vam: bolje je donijeti kamen sa vrha planine nego sa nekim razgovarati ko te ne razumije, što je slično onome ko gura kamenje kako bi ga smrvio, ili onome koji mrtve zabavlja.
84. Blažen je onaj¹⁵²⁸ ko se u svome govoru suzdržava pretjerivanja, jer se plaši srdžbe svoga Gospodara, a onaj ko ne govori ni riječ koja se ne razumije, i ko nije ljubomoran ni na koga, sve dok on njegovo djelo nije jasno prepoznao.
85. Blažen je onaj ko uči od mudrih ono što ne zna i poučava neuke onome što je od njih naučio.

¹⁵²⁸ Arab.: tuba – dobro u nečemu; blažen je, ko (...)

86. Blažen je onaj ko iskazuje poštovanje učenim zbog njihovog znanja i ne takmiči se sa njima; i neznalice zbog njihovog neznanja smatra malim, ali ih i pored toga ne progoni, nego ih sebi približava i poučava ih.
87. Uistinu, kažem vam: o društvo učenika, vi ste danas među ljudima kao živi među mrtvima, ali nemojte umrijeti smrću živih.
88. Bog, Uzvišeni i Veličanstveni, kaže: moj vjerni rob tišti, da od njega odvrćam ovaj svijet, iako mi je on najbliži i najdraži, ipak ga obrađuje kada mu na ovom svijetu pripremim prostor, iako je on tada nešto najodvratnije i najdalje od Mene.

Slavljen neka je Bog, Gospodar svjetova. Božiji blagoslov i mir neka su na Muhameda i porodicu njegovu.

Oporuka šijama od Mufaddal ibn 'Umara¹⁵²⁹

Savjetujem vam bogobožnost spram Boga, koji nema sudruga i priznanje, da nema drugog Boga osim Njega i da je Muhamed Njegov rob i poslanik. Bojte se Boga, govorite iskreno i stremite ka zadovoljstvu Božijem, te bojte se Njegovog nezadovoljstva. Čuvajte se Božijih običaja i ne prekoračujte Njegove granice, nego posmatrajte Boga u svim svojim poslovima i budite zadovoljni s Njegovom odlukom, bilo da je ona za vas od koristi ili štetna.

Čujte! Naređujte pravičnost i zabranjujte nepravdu!

Čujte! Onome ko vam čini dobro, uzvraćajte još većim dobrom, i opraštajte onome ko vam čini nepravdu, te se ponašajte prema ljudima onako kako biste željeli da se oni ponašaju prema vama.

Održavajte s ljudima najbolji mogući i najljepši odnos, jer vama više nego ikom drugom priliči da oni budu prema vama dobro raspoloženi.

Potrudite se u razumijevanju Božije vjere i u održavanju Njegovih naredbi, i težite ka dobrom društvu sa svojim drugovima, bili oni dobri ili grijешni. Budite pobožni, jer mjera vjere je bogobožnost. Obavljajte namaze u njihovo vrijeme i izvršavajte obaveze u njihovim granicama.

Čujte! Ne budite nemarni spram onoga što vam je Bog učinio obaveznim i kod onoga u čemu je Njegovo zadovoljstvo. Jer uistinu, čuo sam Ebu 'Abdullaha (6) da kaže: stičite razumijevanje Božije vjere i ne budite necivilizovani, jer na dan proživljenja Bog neće obratiti pažnju na onoga ko nije stekao razumjevanje Njegove vjere.

¹⁵²⁹ "Al-Mufaddal ibn 'Umar: Njegovo puno ime je Ebu 'Abdillah al-Mufaddal ibn 'Umar al-Džu'fi al-Kufi. Tačniji datum rođenja nije poznat, ali je moguće da je rođen u Kufi. Živio je i djelovao u 2. vijeku n. h. On se ubraja u sljedbenike Imama Sadika, al-Kazima i ar-Rize. Šejh al-Mufid ga ubraja u pouzdane prijatelje Imama Sadika (6), isto kao i Šejh Tusi i ibn Šahr'ašub. Postoje i hvaljenja njega od strane Imama Sadika i Imama Rize. Nažalost, nije poznato kada je tačno umro. A kada je umro, Imam Riza, mir neka je na njega, rekao je o njemu: "Neka mu se Bog smiluje. On je bio otac nakon oca. Što se njega tiče, on je pronašao svoj mir."

Držite se umjerenosti u bogatstvu i siromaštvu. Koristite jedan dio ovoga svijeta kako biste pomogli onaj svijet, jer sam čuo Ebu 'Abdullaha (6) da kaže: koristite jedan dio od ovoga za onaj, i ne budite ljudima na teret zbog toga.

Zadržite dobrodušnost spram svih s kojima imate posla i dobro se ophodite.

Izbjegavajte nepokornost, jer Ebu 'Abdillah (6) je običavao reći: najbrže kažnjivo zlo djelo je nepokoravanje.

Ispunjavajte ono što vam je Bog od namaza, posta i ostalih obaveza naredio, i plaćajte obavezni dio onima koji na to imaju pravo. Jer uistinu, Ebu 'Abdillah (6) je rekao: O Mufaddal, reci svojim prijateljima da svoja izdvajanja izvrše prema onima koji na to imaju pravo, a ja ću jamčiti za ono što im pripada.

Budite lojalni prema Porodici Muhamedovoj, uredite svoje međusobne veze i neka niko od vas ne ogovara drugog. Posjećujte jedni druge, ispoljavajte naklonost i činite jedni drugima dobro. Sastajte se i razgovarajte jedni s drugima. Neka niko od vas jedan drugome ništa ne skriva. Teško vama ako ste grubi jedni prema drugima ili izbjegavate jedni druge, jer sam uistinu čuo da Ebu 'Abdillah (6) kaže: tako mi Boga, ne rastanu se dvojica od naših šija bez da se jednog od njih dvojice odrekнем i prokunem ga, ali najčešće to činim sa obojicom.

Tada mu reče Mu'attib¹⁵³⁰: "Moj život za tvoj, za onoga ko je kriv razumijem, ali šta je s onim kome je nepravda nanescena?"

On (6) reče: "Zato što on ne traži od svoga brata da se ponovo povežu! Čuo sam svoga oca (5) da kaže: 'Kada se dvojica naših šija posvađaju, onda treba onaj kojem je učinjena nepravda da se svome prijatelju toliko nameće dok mu ovaj ne kaže: "O moj brate, ja sam u krivu", sve dok se ne okonča njihovo razilaženje.' Uistinu, Bog Uzvišeni i Veličanstveni je mudar i pravedan. On uzima od onoga ko čini nepravdu za onoga kome je nepravda učinjena.

Nemojte omalovažavati i vrijeđati siromašne šije Poslanikove porodice. Budite ljubazni prema njima i omogućite im udio iz vašeg imetka na koji imaju pravo, i budite dobri prema njima. Ali ne iskorištavajte ljude u ime Porodice Muhamedove, jer uistinu, čuo sam Ebu 'Abdillaha da kaže: "Ljudi su se zbog nas razili u tri grupe: jedna grupa nas voli zbog iščekivanja našeg Ustanika (12), kako bi preko nas stekli ovaj svijet. Oni ponavljaju naše govore i čuvaju ih, ali ne slijede naša djela, zbog čega će ih Bog proživjeti za vatru. Druga grupa nas voli, slušaju naše riječi i slijede naša djela, kako bi ljude iskoristili u naše ime, zbog čega će Bog njihove trbuhe napuniti vatrom i mučiti glađu i žeđu. I jedna grupa koja nas voli, čuva naše govore, vjerna je našoj stvari i njihova djela se slažu s našima – to su oni koji su od nas i od kojih smo mi."

Ne propustite da pomognete Porodicu Muhamedovu svojim imetkom: onaj ko je imućan, neka to čini u mjeri svoga imetka, a onaj ko je siromašan, neka to čini u mjeri svoga siromaštva. Dakle, ko želi da Bog ispuni njegove najvažnije potrebe, neka učvrsti svoju vezu s Porodicom Muhamedovom i njihovim šijama preko onoga što im je od njegovog imetka

¹⁵³⁰ "Mu'attib je jedan poseban prijatelj Ebu 'Abdillaha (6) i 7. Imama. On se ubraja u pouzdane. Od Ebu 'Abdillaha se prenosi da je rekao: "Mojih štićenika je deset, dok je Mu'attib najbolji od njih."

najneophodnije. Ne bunte se protiv istine kada budete suočeni s njom, jer uistinu, vjernik se ne srdi zbog istine kada bude suočen s njom!

Ebu 'Abdillah (6) me jednom pitao, kada sam bio kod njega: "O Mufaddal, koliko prijatelja imaš?"

Tada odgovorih: "Malo ih imam."

Kada sam se vratio u Kufu, susrele su me šije i rastrgale me – iznijeli su klevetu protiv mene i povrijedili moju čast. Jedan mi je prišao i udario me po licu, a drugi me pratio ulicama Kufe da me udari. Toliko su me klevetali na svaki način, sve dok to nije došlo do Ebu 'Abdillaha (6).

Kada sam se iduće godine vratio njemu (6), to je bilo prvo čime me suočio nakon što me je pozdravio: "O Mufaddal, šta to čujem da neki o tebi govore?"

Ja rekoh: "Šta me briga šta oni o meni govore?"

On (6) reče: "Tačno, oni su odgovorni za to – teško njima! Da li ih je naljutilo to što si rekao da imaš malo prijatelja? Ne, tako mi Boga, oni nisu naši sljedbenici! Da jesu, ne bi se ljutili i ne bi ih obuzeo gnjev. Sigurno je Bog naše šije drugačije opisao nego što su oni. Niko ne pripada Džaferovim (6) šijama osim onih koji drže svoje jezike pod kontrolom, djeluju u duhu svoga Stvoritelja, nadaju se svome Gospodaru i Boga se iskreno boje.

Teško njima! Ima li među njima iko koga je obilje namaza savilo kao luk duge? Ima li iko od njih ko je od straha prema Gospodaru zalutao, izgubljen ili zanijemio od šutnje? Je li iko od njih izgladnio od posta? Ima li iko ko noći provodi u ibadetu stojeći, a dane u postu? Ili je iko od njih, iz straha od Boga i težnje prema nama – čeljadi Kuće – ostavio užitke ovoga svijeta i njegove blagodati?

Kako oni mogu biti naše šije kada se s našim neprijateljima svađaju o nama i time produbljuju neprijateljstvo prema nama? Uistinu, cvile kao psi i ciče kao gavrani. Da se ne bojim da ću ih nahuškati protiv tebe, naredio bih ti da se povučeš u svoju kuću, da zaključaš vrata i da ih ignorišeš dok si živ. Ipak, primaj ih kada ti dođu, jer Bog pušta da svjedoče protiv samih sebe i preko njih osuđuje druge."

Neka vas ovaj svijet ne prevari svojom ljupkošću, sjajem i posjedima. On vam neće dobro učiniti, jer tako mi Boga, on svojim stanovnicima ne čini dobro.

Slavljen neka je Bog, Gospodar svih svjetova. Mir i blagoslov neka je s našim učiteljem Muhamedom i njegovom bezgrešnom Porodicom.